

Kyrkomötet 2017

Volym 1
Protokoll och bilagor

Innehåll i protokoll med bilagor från kyrkomötet 2017

Volym 1 Protokoll och bilagor

Kyrkomötets protokoll 2017

Kyrkostyrelsens skrivelser, KsSkr 2017:1–6

Volym 2 Bilagor

Presidiets skrivelser, PSkr 2017:1–2

Motioner, Mot 2017:1–158

Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar

Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans valprovsnämnd

Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans överklagandenämnd

Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån

Volym 3 Bilagor

Gudstjänstutskottets betänkanden, G 2017:1–5

Organisationsutskottets betänkanden, O 2017:1–15

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkanden, TU 2017:1–18

Ekonomi- och egendomsutskottets betänkanden, EE 2017:1–6

Ekumenikutskottets betänkanden, Eu 2017:1–10

Kyrkolivsutskottets betänkanden, KI 2017:1–15

Budgetutskottets betänkanden, B 2017:1–2

Kyrkorättsutskottets betänkanden, Kr 2017:1–7

Kyrkomötets skrivelser, KmSkr 2017:1–26

Personregister

Sakregister

*Alla dokument från kyrkomötet finns publicerade på kyrkomötets webbplats,
www.svenskakyrkan.se/kyrkomotet*

Kyrkomötets protokoll 2017

Kyrkomötets protokoll 2017
3–6 oktober och 20–23 november

Tisdagen den 3 oktober.....	1
§ 1 Kyrkomötet öppnas	1
§ 2 Anförande av ärkebiskopen	1
§ 3 Hälsningar	1
§ 4 Inkomna skriftliga hälsningar	1
§ 5 Parentation	2
§ 6 Anmälan av nya ledamöter	2
§ 7 Anmälan av inkallade ersättare	2
§ 8 Regler för debatt i procedurfrågor samt för instämmande och reservation.....	3
§ 9 Val av protokolljusterare.....	3
§ 10 Fyllnadsval av ledamöter och ersättare i utskotten samt utskottsplacering av inkallade ersättare	3
§ 11 Biskoparnas närvaro i utskotten.....	4
§ 12 Fyllnadsval till kyrkostyrelsen	4
§ 13 Anmälan och bordläggning av inkomna ärenden.....	4
§ 14 Hänvisning av skrivelser, motioner och övriga ärenden till utskotten.....	11
§ 15 Meddelanden.....	12
Fredagen den 6 oktober	13
§ 16 Anmälan av betänkanden från utskotten.....	13
§ 17 Fastställande av debattregler.....	13
§ 18 Meddelanden och ajournering.....	13
Måndagen den 20 november	14
§ 19 Kyrkomötets förhandlingar återupptogs	14
§ 20 Anmälan om inkallade ersättare.....	14
§ 21 Hälsningsanförande.....	15
§ 22 Anmälan och bordläggning av utskottens betänkanden.....	15
§ 23 Meddelanden.....	15
§ 24 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2016.....	16
§ 25 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2018–2020.....	16
§ 26 Medlemsstrategi	16
§ 27 Missionsinsatser	17
§ 28 Svenska kyrkans undervisning.....	17
§ 29 Kyrkliga skolavslutningar	18
§ 30 Fler språkkunniga förkunnare	18
§ 31 Könsfördelningen i Svenska kyrkan	18
§ 32 Markera mot inhuman behandling av ensamkommande barn	19
§ 33 Psykisk ohälsa hos unga.....	20
§ 34 Nationellt Stim-avtal för musik via internet vid kyrkliga handlingar	20
§ 35 Kristna bönder och livsmedelsförsörjningen	20
§ 36 Gudstjänster och andakter på Svenska kyrkans webbplats	20
§ 37 Meddelanden.....	21
§ 38 Meddelanden.....	21
§ 39 Läsbarhet och grafiska profilen.....	21
§ 40 Pride-rörelsen	21
§ 41 Svenska kyrkans mångfald.....	22

§ 42 Svenska kyrkan som kulturbärare	22
§ 43 Behörighet som arbetsledare	22
§ 44 Kyrkomusiker i kyrkoordningen	23
§ 45 Behovsstyrda tjänster i Svenska kyrkan.....	24
§ 46 Valideringsinstrument för rekrytering och antagande av präster	24
§ 47 Snabbare registrering av vigsel	25
§ 48 Medlemskap i Svenska kyrkan	25
§ 49 Rekrytering till kyrkliga utbildningar och tjänster	25
§ 50 Inomkyrklig sammanhållning och anställning	25
§ 51 Översyn av relationerna till utlandsförsamlingarna	26
§ 52 Prästers väjningsrätt vid vigsel	26
§ 53 Svenska kyrkans psykosociala arbetsmiljö	26
§ 54 Codex ethicus	27
§ 55 Stiftens tillsyn av församlingarna	27
§ 56 Nyöversättning och kommentar till bekännelseskriifterna.....	27
§ 57 Krav på utdrag ur belastningsregistret vid anställning.....	27
§ 58 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans överklagandenämnd.....	27
§ 59 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar	28
§ 60 Reglering av diakontjänster	28
§ 61 Kyrkomötets arbetsformer	28
§ 62 Kyrkomötets miljöarbete.....	30
§ 63 Arvoden för kyrkligt förtroendevalda.....	30
§ 64 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån	30
§ 65 Anmälan och bordläggning av Gudstjänstutskottets betänkande G 2017:1.....	30
§ 66 Ändringar i kyrkoordningen m.m., övriga ändringar i rättelser	31
§ 67 Utökat uppdrag för Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån m.m.	31
§ 68 Utredning om begravningsväsendet.....	31
§ 69 Revisorers uppdrag enligt kyrkoordningen.....	31
§ 70 Golv och tak för kyrkoavgiften	32
§ 71 Folkbildning i utlandsförsamlingarna	32
§ 72 Redovisningsregler för gåvor och bidrag inom Svenska kyrkan	32
§ 73 Ersättning till präst vid tjänstgöring i annan församling.....	33
§ 74 Regelverk för bidrag till kyrkor	33
§ 75 Från konflikt till gemenskap	33
§ 76 Nå de onådda.....	34
§ 77 Ekumeniskt möte 1925 och 2025	34
§ 78 Strategi för kyrkans internationella arbete	34
§ 79 Mission i världen.....	35
§ 80 Informationskampanjer i internationella arbetet	35
§ 81 Ekumenisk gest i anslutning till reformationsåret.....	35
§ 82 Katarinauppropet.....	35
§ 83 Närproducerade varor i katastrofarbete och särskilda insatser i Mellanöstern	36
§ 84 Evangelisering av i synnerhet palestinier, araber och muslimer.....	36

Tisdagen den 21 november	37
§ 85 Meddelanden.....	37
§ 86 Ordningsfråga	37
§ 87 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I	37
<i>Block A: Gemensam grundstruktur, mångfald och delaktighet –</i>	
<i>Beslutspunkterna 5, 6 och 7 i utskottets betänkande</i>	<i>37</i>
<i>Block B: Gudstjänstens teologi, språk och musik – Beslutspunkterna 8, 9</i>	
<i>och 10 i utskottets betänkande.....</i>	<i>38</i>
§ 88 Meddelanden.....	39
§ 89 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I, forts.	40
<i>Block B: Gudstjänstens teologi, språk och musik, forts..</i>	<i>40</i>
<i>Block C: Den allmänna gudstjänsten, Anvisningarna, Samling och</i>	
<i>Inledning – Beslutspunkterna 11, 12, 13, 14 och 15 i utskottets betänkande.....</i>	<i>40</i>
<i>Block D: Den allmänna gudstjänsten, Ordet – Beslutspunkterna 16, 17</i>	
<i>och 18 i utskottets betänkande.....</i>	<i>42</i>
<i>Block E: Den allmänna gudstjänsten, Prefation och nattvardsbön –</i>	
<i>Beslutspunkt 19 i utskottets betänkande</i>	<i>43</i>
<i>Block F: Den allmänna gudstjänsten, Sanctus, Herrens bön,</i>	
<i>Brödsbrytelsen, Agnus Dei och Sändningen – Beslutspunkterna 20 och</i>	
<i>21 i utskottets betänkande.....</i>	<i>46</i>
<i>Block G: Den allmänna gudstjänsten, övriga gudstjänster –</i>	
<i>Beslutspunkterna 22, 23 24 och 25 i utskottets betänkande</i>	<i>47</i>
<i>Block H: De kyrkliga handlingarna – Beslutspunkterna 26, 27, 28, 29</i>	
<i>och 30 i utskottets betänkande.....</i>	<i>47</i>
<i>Block I: Beslut om kyrkohandboksförslaget – Beslutspunkterna 1 och 2 i</i>	
<i>utskottets betänkande.....</i>	<i>48</i>
<i>Block J: Återremiss av kyrkohandboksförslaget – Beslutspunkterna 3</i>	
<i>och 4 i utskottets betänkande.....</i>	<i>50</i>
§ 90 Musikråd för Svenska kyrkan	51
§ 91 Kompletterande gudstjänstordningar	51
§ 92 Handlingsplan för förankring vid omarbetning av kyrkans böcker	51
§ 93 Fädernas kyrka i psalmboken.....	52
Onsdagen den 22 november	53
§ 94 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2016, beslut	53
§ 95 Medlemsstrategi, beslut	53
§ 96 Missionsinsatser, beslut	54
§ 97 Svenska kyrkans undervisning, beslut	55
§ 98 Kyrkliga skolavslutningar, beslut	57
§ 99 Fler språkkunniga förkunnare, beslut.....	57
§ 100 Könsfördelningen i Svenska kyrkan, beslut.....	58
§ 101 Markera mot inhuman behandling av ensamkommande barn, beslut.....	58
§ 102 Psykisk ohälsa hos unga, beslut	60
§ 103 Nationellt Stim-avtal för musik via internet vid kyrkliga handlingar,	
beslut.....	62
§ 104 Kristna bönder och livsmedelsförsörjningen, beslut.....	62
§ 105 Gudstjänster och andakter på Svenska kyrkans webbplats, beslut.....	63
§ 106 Läsbarhet och grafiska profilen, beslut	63
§ 107 Pride-rörelsen, beslut	63
§ 108 Svenska kyrkans mångfald, beslut	64

§ 109 Svenska kyrkan som kulturbärare, beslut.....	64
§ 110 Behörighet som arbetsledare, beslut	65
§ 111 Kyrkomusiker i kyrkoordningen, beslut	65
§ 112 Behovsstyrda tjänster i Svenska kyrkan, beslut	66
§ 113 Valideringsinstrument för rekrytering och antagande av präster, beslut	67
§ 114 Snabbare registrering av vigsel, beslut.....	67
§ 115 Medlemskap i Svenska kyrkan, beslut.....	67
§ 116 Rekrytering till kyrkliga utbildningar och tjänster, beslut	68
§ 117 Inomkyrklig sammanhållning och anställning, beslut.....	68
§ 118 Reglering av diakontjänster, beslut.....	68
§ 119 Översyn av relationerna till utlandsförsamlingarna, beslut.....	69
§ 120 Prästers väjningsrätt vid vigsel, beslut.....	69
§ 121 Svenska kyrkans psykosociala arbetsmiljö, beslut.....	70
§ 122 Codex ethicus, beslut	70
§ 123 Stiftens tillsyn av församlingarna, beslut.....	70
§ 124 Nyöversättning och kommentar till bekännelseskrifterna, beslut	70
§ 125 Krav på utdrag ur belastningsregistret vid anställning, beslut	70
§ 126 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans överklagandenämnd, beslut.....	71
§ 127 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar, beslut.....	71
§ 128 Kyrkomötets arbetsformer, beslut.....	71
§ 129 Kyrkomötets miljöarbete, beslut	74
§ 130 Arvoden för kyrkligt förtroendevalda, beslut.....	74
§ 131 Utredning om begravningsväsendet, beslut	74
§ 132 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån, beslut.....	75
§ 133 Ändringar i kyrkoordningen m.m., övriga ändringar i rättelser, beslut.....	75
§ 134 Utökat uppdrag för Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån m.m., beslut.....	75
§ 135 Revisorers uppdrag enligt kyrkoordningen, beslut	76
§ 136 Golv och tak för kyrkoavgiften, beslut	76
§ 137 Folkbildning i utlandsförsamlingarna, beslut.....	77
§ 138 Redovisningsregler för gåvor och bidrag inom Svenska kyrkan, beslut.....	77
§ 139 Regelverk för bidrag till kyrkor, beslut.....	78
§ 140 Ersättning till präst vid tjänstgöring i annan församling, beslut	79
§ 141 Från konflikt till gemenskap, beslut.....	79
§ 142 Nå de onådda, beslut	80
§ 143 Ekumeniskt möte 1925 och 2025, beslut	80
§ 144 Strategi för kyrkans internationella arbete, beslut.....	81
§ 145 Mission i världen, beslut	81
§ 146 Informationskampanjer i internationella arbetet, beslut.....	81
§ 147 Ekumenisk gest i anslutning till reformationsåret, beslut	82
§ 148 Katarinauppropet, beslut	82
§ 149 Närproducerade varor i katastrofarbete och särskilda insatser i Mellanöstern, beslut.....	83
§ 150 Evangelisering av i synnerhet palestinier, araber och muslimer, beslut	84
§ 151 Ordningsfråga	84
§ 152 Meddelanden.....	84
§ 153 Meddelanden.....	84

§ 154 Begravningsverksamheten	84
§ 155 Indelningsfrågor	85
§ 156 Kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter	85
§ 157 Demokratifrågor	85
§ 158 Strukturfrågor	87
§ 159 Reglering av nomineringsgrupper	87
§ 160 Representation i kyrkomötet m.m.	88
§ 161 Förordnande av präst i församlingsråd	88
§ 162 Svenska kyrkan som arbetsgivare	89
§ 163 Utläggning av valsedlar	89
§ 164 Begreppet beredskap	89
§ 165 Svenska kyrkans organisation gentemot försvarsmakten	89
§ 166 Definition av ordet pastoral	90
§ 167 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans valprovsnämnd	90
§ 168 Antalet ledamöter i kyrkomötet m.m.	90
§ 169 Utdelande av Svenska kyrkans kulturstipendier och Samiska rådets kulturpris	90
Torsdagen den 23 november	91
§ 170 Fyllnadsval av protokolljusterare	91
§ 171 Meddelanden	91
§ 172 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I, beslut	91
<i>Block J: Återremiss av kyrkohandboksförslaget</i>	<i>91</i>
Beslutspunkt 3, beträffande återremiss av kyrkohandbokens musik	92
Beslutspunkt 4, beträffande återremiss av kyrkohandboksförslagets texter	93
<i>Block A: Gemensam grundstruktur, mångfald och delaktighet</i>	<i>94</i>
Beslutspunkt 5, beträffande användande av material utöver Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I	94
Beslutspunkt 6, beträffande grundstrukturen	96
Beslutspunkt 7, beträffande övergripande anvisningar	96
<i>Block B: Gudstjänstens teologi, språk och musik</i>	<i>96</i>
Beslutspunkt 8, beträffande flerspråkighet	97
Beslutspunkt 9, beträffande gudstjänstens språkliga uttryck	97
Beslutspunkt 10, beträffande kyrkohandbokens musik	99
<i>Block C: Den allmänna gudstjänsten, Anvisningarna, Samling och Inledning</i>	<i>100</i>
Beslutspunkt 11, beträffande Anvisningarna	101
Beslutspunkt 12, beträffande Samling	101
Beslutspunkt 13, beträffande Inledning	102
Beslutspunkt 14, beträffande Kyrie	103
Beslutspunkt 15, beträffande Lovsången	104
<i>Block D: Den allmänna gudstjänsten, Ordet</i>	<i>105</i>
Beslutspunkt 16, beträffande Dagens bön	106
Beslutspunkt 17, beträffande Credo	106
Beslutspunkt 18, beträffande Förbön	106
<i>Block E: Den allmänna gudstjänsten, Prefation och nattvardsbön</i>	<i>108</i>
Beslutspunkt 19, beträffande Prefation och nattvardsbön	109

<i>Block F: Den allmänna gudstjänsten, Sanctus, Herrens bön, Brödsbrytelsen, Agnus Dei och Sändningen</i>	116
Beslutspunkt 20, beträffande Sanctus, Herrens bön, brödsbrytelsen och Agnus Dei	116
Beslutspunkt 21, beträffande Sändningen	119
<i>Block G: Den allmänna gudstjänsten, övriga gudstjänster</i>	119
Beslutspunkt 22, beträffande Julotta	119
Beslutspunkt 23, beträffande Långfredagsgudstjänst	119
Beslutspunkt 24, beträffande Påsknattsmässa	119
Beslutspunkt 25, beträffande Sjukkommunion.....	120
<i>Block H: De kyrkliga handlingarna</i>	120
Beslutspunkt 26, beträffande dop och konfirmation.....	121
Beslutspunkt 27, beträffande bikt.....	122
Beslutspunkt 28, beträffande vigsel.....	122
Beslutspunkt 29, beträffande begravning	126
Beslutspunkt 30, beträffande Tacksägelse över nyfödda och adopterade.....	127
<i>Block I: Beslut om kyrkohandboksförslaget</i>	127
Beslutspunkt 1, beträffande Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I	127
Beslutspunkt 2, beträffande ändringar i kyrkoordningen	131
§ 173 Anförande av Ärkebiskopen	132
§ 174 Musikråd för Svenska kyrkan, beslut.....	132
§ 175 Kompletterande gudstjänstordningar, beslut.....	133
§ 176 Handlingsplan för förankring vid omarbetning av kyrkans böcker, beslut...	134
§ 177 Fädernas kyrka i psalmboken, beslut	134
§ 178 Begravningsverksamheten, beslut.....	135
§ 179 Indelningsfrågor, beslut	135
§ 180 Kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter, beslut.....	136
§ 181 Demokratifrågor, beslut	136
§ 182 Strukturfrågor, beslut	137
§ 183 Reglering av nomineringsgrupper, beslut	138
§ 184 Antalet ledamöter i kyrkomötet m.m., beslut.....	139
§ 185 Representation i kyrkomötet m.m., beslut	140
§ 186 Förordnande av präst i församlingsråd, beslut	141
§ 187 Svenska kyrkan som arbetsgivare, beslut.....	141
§ 188 Utläggning av valsedlar, beslut.....	141
§ 189 Begreppet beredskap, beslut	141
§ 190 Svenska kyrkans organisation gentemot försvarsmakten, beslut	142
§ 191 Definition av ordet pastoral, beslut	142
§ 192 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans valprovsnämnd, beslut.....	142
§ 193 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2018–2020, beslut.....	142
§ 194 Avtackning.....	144
§ 195 Kyrkomötet avslutas	145
Bilaga 1 Debattregler vid procedurfrågor	147
Bilaga 2 Kyrkomötet 2017: debattregler.....	148

Kyrkomötet 2017
Tisdagen den 3 oktober

Kl. 15.10–17.40

Kyrkomötets ledamöter och biskoparna deltog i en mäsas vid vilken biskop Mikael Mogren predikade. Kyrkomötet år 2017 inleddes i Uppsala domkyrka i närvaro av H.K.H. Kronprinsessan Victoria. Musik på harpa och orgel framfördes av Stina Hellberg Agback och Andrew Canning.

§ 1 Kyrkomötet öppnas

Ordföranden Karin Perers höll ett inledningsanförande. Därefter förklarades kyrkomötet år 2017 öppnat.

§ 2 Anförande av ärkebiskopen

Ärkebiskop Antje Jackelén talade till kyrkomötet.

§ 3 Hälsningar

Hälsningar framfördes av kardinal Anders Arborelius och kultur- och demokrati-minister Alice Bah Kuhnke.

§ 4 Inkomna skriftliga hälsningar

Skriftliga hälsningar hade inkommit till kyrkomötet från EFS årskonferens, från Sjundedags Adventistsamfundet i Sverige och från kardinal Kurt Koch, Vatikanen.

EFS samlad till årskonferens i Alingsås 3–6 juni, skickar sin hälsning med vårt årstema ”Korset – vårt enda hopp”, som vill anknyta till reformationsåret. Vi är glada över att vi får dela detta hopp och uppdraget att förkunna det med vår kyrka. Må budskapet om den Korsfäste få starkt genomslag i ert arbete. Vi önskar Guds välsignelse i överläggningar och beslut.

Stefan Svensson
ordförande

Stefan Holmström
missionsföreståndare

Sjundedags Adventistsamfundet i Sverige, som samlas till valkonferens på vår skola Ekebyholm i Rimbo den 4–8 juli 2017 under temat ”Med Jesus i hjärtat, församlingen och samhället”, sänder varma hälsningar med bön om Guds rika välsignelse över er och ert arbete.

Vi vill även skicka med en Bibelhälsning från Filipperbrevet 2:2–5:
”Gör då min glädje fullkomlig genom att ha samma sinnelag och samma kärlek och vara ett i själ och sinne. Sök inte konflikt eller tom ära. Var i stället ödmjuka och sätt andra högre än er själva. Se inte till ert eget bästa utan också till andras. Var så till sinnes som Kristus Jesus var.”

Må dessa ord uppfyllas hos oss alla.

Göran Hansen
missionsföreståndare

Bo Forssten
missionssekreterare

Årets gemensamma högtidlighållande av reformationen fortsätter att bära frukt av tacksamhet, botgöring och hopp. Det är ett värdefullt bidrag för lutheraner och katoliker att tillsammans vandra vägen från konflikt till gemenskap.

Med önskan om Guds välsignelse för det kommande kyrkomötet med vänlig hälsning

Kardinal Kurt Koch

Förhandlingarna ajournerades kl. 16.10.

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.15 under ledning av ordföranden.

§ 5 Parentation

Ordföranden *meddelade* att kyrkomötets ledamöter Lena Klevenås, Skara stift, avlidit i januari 2017, och Lars T Gåreberg, Göteborgs stift, avlidit i juni 2017. De hedrades med en tyst minut.

§ 6 Anmälan av nya ledamöter

*Anmälde*s att följande utsetts till nya ledamöter i kyrkomötet:

Magnus Gunnarsson, Skara stift, är ny ledamot efter Lena Klevenås som avlidit
Sten Janson, Göteborgs stift, är ny ledamot efter Lars T Gåreberg som avlidit
Ove Stenlund, Luleå stift, är ny ledamot efter Marie-Louise Marsjögård som av sagt sig uppdraget

Kjell Petersson, Stockholms stift, är ny ledamot efter Nasrin Sjögren som av sagt sig uppdraget

Britt-Marie Danestig, Stockholms stift, är ny ledamot efter Birgitta Söderfeldt som av sagt sig uppdraget.

Ordföranden hälsade de nya ledamöterna välkomna till kyrkomötet.

§ 7 Anmälan av inkallade ersättare

Ordföranden *meddelade* att ett antal ledamöter hade anmält förhinder att delta i kyrkomötets sammanträde i september 2017 och att följande ersättare hade inkallats:

Catharina Erdtman, Uppsala stift, ersätter Emma Ahlm
Markus Holmberg, Uppsala stift, ersätter Linda Danung
Lars B Andersson, Uppsala stift, ersätter Helena Näslund
Staffan Yngvesson, Skara stift, ersätter Sonja Grunselius
Arne Närström, Strängnäs stift, ersätter Monica Lindell Rylén
Carl Seved Tigerhielm, Strängnäs stift, ersätter Margareta Karlsson
Evelina Johansson, Västerås stift, ersätter Mikael Grenstedt
Micke G Hästö, Västerås stift, ersätter Kekke Waltersson
Irene Leonardsson, Göteborgs stift, ersätter Hanna Unger
Lars Jonsson, Karlstads stift, ersätter Lina Larhult
Anders Ahl, Karlstads stift, ersätter Runar Filper
Märta Brita Forsberg Svensson, Härnösands stift, ersätter Märta Stierna
Roger Larsson, Luleå stift, ersätter Katarina Wedin
Lars Jakobsson, Stockholms stift, ersätter Eva-Maria Munck
Carola Norén, Stockholms stift, ersätter Nanna Tranströmer

Arnold Boström, Stockholms stift, ersätter Dan Kareliusson

Jimmy Dahllöf, Stockholms stift, ersätter Elisabet Stålhjem Liljendahl

Anmäldes att ersättare inte inkallats för Maddelen Larsson, Skara stift, Christer Björk, Strängnäs stift, Heléne Lundström, Strängnäs stift, Johnny Lilja, Växjö stift, Lars-Johan Hallgren, Lunds stift, Birgitta Halvarsson, Karlstads stift, Agnetha Eriksson, Luleå stift, Olle Carlsson, Stockholms stift, David Lång, Stockholms stift, Bengt-Gunnar Carlsson, Stockholms stift och Thomas Sundström, Stockholms stift på grund av sent inkommen anmälan om förhinder eller att ersättare saknas.

§ 8 Regler för debatt i procedurfrågor samt för instämmande och reservation

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att fastställa regler för debatt i procedurfrågor och valärenden samt för instämmande och reservation enligt *bilaga 1*.

§ 9 Val av protokolljusterare

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* i enlighet med valberedningens förslag att utse Elisabeth Rydström, Sven Ingvar Holmgren och Lars G Linder att jämte ordförandena justera kyrkomötets protokoll 2017.

§ 10 Fyllnadsval av ledamöter och ersättare i utskotten samt utskottsplacering av inkallade ersättare

I ärendet yttrade sig
Sofija Pedersen Videke
Dag Sandahl
Ordföranden.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* i enlighet med valberedningens förslag att för återstoden av mandatperioden utse:

Sara Waldenfors som ersätter Marie-Louise Marsjögård som första ersättare i Gudstjänstutskottet
Marie Rydén Davoust som ersätter Lars T Gåreberg som ledamot i Budgetutskottet
Agneta Granström som ersätter Lena Klevenås som ledamot och vice ordförande i Ekumenikutskottet.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* i enlighet med valberedningens förslag att de nyvalda ledamöterna under återstoden av mandatperioden ska ingå i följande utskott:
Magnus Gunnarsson ersätter Agneta Granström som ersättare i Ekumenikutskottet
Sten Janson ersätter Marie Rydén Davoust som ersättare i Budgetutskottet
Ove Stenlund ersätter Sara Waldenfors som ersättare i Kyrkolivsutskottet
Kjell Petersson ersätter Nasrin Sjögren som ersättare i Kyrkolivsutskottet
Britt-Marie Danestig ersätter Birgitta Söderfeldt som ledamot i Ekonomi- och egendomsutskottet.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* i enlighet med ordförandes förslag att inkallade ersättare tjänstgör i det utskott där den som hon/han ersätter skulle ha ingått.

Inkallad ersättare inträder i utskottet som sista ersättare i sin nomineringsgrupp. I de fall en inkallad ersättare inträder i ett utskott i vilket nomineringsgruppen endast har en plats i utskottet och det är en plats som ledamot, inträder ersättaren i utskottet som ledamot för sin nomineringsgrupp.

§ 11 Biskoparnas närvaro i utskotten

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* i enlighet med valberedningens förslag att biskoparna får närvara i utskotten enligt följande:

Gudstjänstutskottet

Johan Tyrberg
Eva Nordung Byström

Organisationsutskottet

Sven-Bernhard Fast
Johan Dalman

Tillsyns- och uppdragsutskottet

Eva Brunne
Per Eckerdal

Ekonomi- och egendomsutskottet

Hans Stiglund

Ekumenikutskottet

Ragnar Persenius
Mikael Mogren

Kyrkolivsutskottet

Fredrik Modéus
Sören Dalevi

Budgetutskottet

Martin Modéus

Kyrkorättsutskottet

Åke Bonnier

§ 12 Fyllnadsval till kyrkostyrelsen

Kyrkomötet ska utse ny ledamot i kyrkostyrelsen efter Eric Muhl, som har av sagt sig uppdraget. Valberedningens företrädare föreslog Agneta Hyllstam som ledamot i kyrkostyrelsen under resterande del av mandatperioden.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla valberedningens förslag att utse Agneta Hyllstam till ny ledamot i kyrkostyrelsen under resterande del av mandatperioden.

§ 13 Anmälan och bordläggning av inkomna ärenden

Anmäldes och bordlades skrivelser, motioner och övriga handlingar som inkommit till kyrkomötet.

Kyrkostyrelsens skrivelser

2017:1	Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2018–2020
2017:2	Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2016
2017:3	Ändringar i kyrkoordningen m.m.,
Behörighet som arbetsledare
Översyn av bestämmelserna om ändringar i den kyrkliga indelningen m.m.
Viss reglering av kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter
Övriga ändringar och rättelser

- 2017:4 Kyrkomusiker i kyrkoordningen
- 2017:5 Begravningsverksamheten
- 2017:6 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del 1

Presidiets skrivelser

- 2017:1 Kyrkomötets arbetsformer
- 2017:2 Kyrkomötets miljöarbete

Motioner

- 2017:1 Musikråd
Lars-Ivar Ericson
- 2017:2 Strategi mot minskning av antal medlemmar
Lars-Ivar Ericson
- 2017:3 Behovsstyrda tjänster i Svenska kyrkan
Elsa Christersson
- 2017:4 Kyrkomusikernas inflytande över den liturgiska musiken
Bertil Murray
- 2017:5 Möjligheten till fortsatt liturgiskt musikskapande
Bertil Murray
- 2017:6 Kyrkoåret försvinner
Bertil Murray
- 2017:7 Herrens bön
Bertil Murray
- 2017:8 Arvoden för kyrkligt förtroendevalda
Bertil Murray och Leif Nordlander
- 2017:9 Valideringsinstrument för rekrytering och antagande av präster
Karl-Gunnar Svensson
- 2017:10 Motionsrätt till kyrkomötet för stiftsstyrelser
Karl-Gunnar Svensson
- 2017:11 Implementera de fem ekumeniska imperativen
Sofia Särdaqvist m.fl.
- 2017:12 Nå de onådda
Gustaf Bengtsson och Ragnhild Bertius
- 2017:13 Dop av vuxna
Magnus Hedin
- 2017:14 Bikten
Bertil Murray m.fl.
- 2017:15 Alternativ mässmusik
Bertil Murray
- 2017:16 Utredning av indirekta val
Berth Löndahl och Leif Nordlander
- 2017:17 Språkliga revideringar av kyrkohandboken
Berth Löndahl och Leif Nordlander
- 2017:18 Utvärdering av strukturutredningen
Berth Löndahl och Leif Nordlander
- 2017:19 Prefationer och eukaristiska böner
Berth Löndahl och Leif Nordlander
- 2017:20 Teologiska revideringar i kyrkohandboken
Berth Löndahl m.fl.

- 2017:21 Avslag på kyrkohandboksförslaget
Berth Löndahl m.fl.
- 2017:22 Ekumeniskt möte 1925 och 2025
Anders Roos
- 2017:23 Snabbare registrering av vigsel
Karl-Gunnar Svensson
- 2017:24 Medlemskap i Svenska kyrkan
Anette Nordgren m.fl.
- 2017:25 Folkbildning i utlandsförsamlingarna
Anette Nordgren m.fl.
- 2017:26 Könsfördelningen i Svenska kyrkan
Niklas Grahn
- 2017:27 Flerspråkiga förkunnare
Ylva Wahlström Ödmann
- 2017:28 Kyrkoherdens förordnande av präst i församlingsråd
Tomas Jansson m.fl.
- 2017:29 Nationellt Stim-avtal för musik via internet vid kyrkliga handlingar
Tomas Jansson och Anders Åkerlund
- 2017:30 Strategi för kyrkans internationella arbete
Ylva Wahlström Ödmann
- 2017:31 Förtroendevalda på nationell nivå och i stiftet
Ylva Wahlström Ödmann
- 2017:32 Nationell kraftsamling för rekrytering av kyrkomusiker
Ulla Rickardsson
- 2017:33 Kyrkoantikvarisk ersättning
Ulla Rickardsson
- 2017:34 Grifttalsavslutning
Dan Sarkar
- 2017:35 Handlingsplan för förankring vid omarbetning av kyrkans böcker
Dan Sarkar
- 2017:36 Inomkyrklig sammanhållning och anställning
Dan Sarkar
- 2017:37 Kontinuerlig utvärdering
Dan Sarkar och Berth Löndahl
- 2017:38 Lathund för församlingsbildning
Dan Sarkar
- 2017:39 Svenska kyrkans demokrati
Dan Sarkar
- 2017:40 Kyrkohandboksförslagets nattvardsböner
Tomas Jansson m.fl.
- 2017:41 Utredning om begravningsväsendet
Dag Sandahl
- 2017:42 Behandling av ensamkommande barn
Gunvor Torstensson m.fl.
- 2017:43 Behörighetsprövning av kyrkomusiker
Torvald Johansson m.fl.
- 2017:44 Rättelse av rytm
Torvald Johansson
- 2017:45 Slutfallsprinciper vid sjungna böner
Torvald Johansson

- 2017:46 Ändrad textunderläggning av kyriemelodi
Torvald Johansson och Emma Hedlundh
- 2017:47 Tillägg till anvisningar för vigselgudstjänst
Boel Johansson
- 2017:48 Lovsånger från psalmboken i kyrkohandboken
Torvald Johansson och Ola Isacsson
- 2017:49 Redovisningsregler för gåvor och bidrag
Leif Nordlander
- 2017:50 Mission i världen
Leif Nordlander
- 2017:51 Nya sätt att vara kyrka och fortsättningen
Leif Nordlander
- 2017:52 Regler för kyrkobyggnadsbidrag
Leif Nordlander
- 2017:53 Informationskampanj om Abridgos arbete
Karin Forsell
- 2017:54 Informationskampanj om The Lighthouse Boys Home
Karin Forsell
- 2017:55 Informationskampanj om mentormammor
Karin Forsell
- 2017:56 Informationskampanj om mentorpappor
Karin Forsell
- 2017:57 Fortsatt användning av 1986 års kyrkohandbok
Dag Sandahl
- 2017:58 Kristna bönder och livsmedelsförsörjningen
Stefan Aro
- 2017:59 Ekumenisk gest i anslutning till reformationsåret
Bertil Murray
- 2017:60 Musiken i kyrkohandboken
Bertil Murray
- 2017:61 Äldre musik i kyrkohandboken
Bertil Murray
- 2017:62 Bejaka den ekumeniska manifestationen den 31 oktober 2016
Kjell Petersson och Leif Nordlander
- 2017:63 Konfirmandernas svar vid konfirmation
Kjell Petersson och Dan Sarkar
- 2017:64 Satsning på evangelisation och församlingsbyggande
Kjell Petersson m.fl.
- 2017:65 Dopets inledningsord och dopbönen
Kjell Petersson
- 2017:66 Kyrkoordningens bestämmelser om dop och kyrkotillhörighet
Kjell Petersson och Leif Nordlander
- 2017:67 Acklamationen efter instiftelseorden
Kjell Petersson m.fl.
- 2017:68 Herre, förbarma dig eller Kristusrop
Kjell Petersson m.fl.
- 2017:69 Valnämndens ansvar för distribution av valsedlar
Kjell Petersson
- 2017:70 Smörjelse med olja vid konfirmation och dop
Kjell Petersson och Berth Löndahl

- 2017:71 Hur den helige Ande benämns
Kjell Petersson och Leif Nordlander
- 2017:72 Eukaristiska böner
Dag Sandahl
- 2017:73 Delaktighet i gudstjänstlivet
Anders Åkerlund
- 2017:74 Gudstjänstens inledning
Anders Åkerlund
- 2017:75 Bevara kyrkans mångfald
Bertil Olsson
- 2017:76 Översyn av kommunikationsformer i missionssyfte
Aron Emilsson
- 2017:77 En kyrka mitt i byn – utvärdering av centraliseringens konsekvenser
Aron Emilsson
- 2017:78 Kyrkohandbok med respekt för tro och tradition
Aron Emilsson och Julia Kronlid
- 2017:79 Musikråd för Svenska kyrkan
Hans-Olof Andrén m.fl.
- 2017:80 Svenska kyrkan som kulturbärare
Asta Matikainen Lecklin och Anna-Karin Westerlund
- 2017:81 30 ledamöter i utskotten
Hans-Olof Andrén m.fl.
- 2017:82 Utred indirekta val
Hans-Olof Andrén m.fl.
- 2017:83 Reglering av diakontjänster
Anna-Karin Westerlund
- 2017:84 Skolavslutningar i kyrkan
Anders Ahl
- 2017:85 Fortsatt arbete med kyrkohandbokens musik
Erik Sjöstrand m.fl.
- 2017:86 Kyrkomusiker i kyrkoordningen
Erik Sjöstrand m.fl.
- 2017:87 Ungas representation i kyrkomötet
Erik Sjöstrand m.fl.
- 2017:88 Utred Svenska kyrkans val
Nils Gårder
- 2017:89 Ersättning till präst vid tjänstgöring i annan församling
Jan-Åke Isaksson
- 2017:90 Latinska namnformer i kyrkohandboken
Hans-Olof Andrén
- 2017:91 Rena mig så blir jag ren
Hans-Olof Andrén
- 2017:92 Salutationen
Hans-Olof Andrén
- 2017:93 Tillåt ”också”
Hans-Olof Andrén
- 2017:94 Gudstjänster och andakter på Svenska kyrkans webbplats
Hans-Olof Andrén
- 2017:95 Fasta moment i mässa
Fredrik Sidenvall

- 2017:96 Nattvardsbönerna
Fredrik Sidenvall
- 2017:97 Framställningen av Gud i inledningsorden
Fredrik Sidenvall
- 2017:98 Prefation på Mariadag
Fredrik Sidenvall
- 2017:99 Begravningsverksamhet
Elsa Christersson
- 2017:100 Gemensamt administrativt stöd och gemensamma ekonomiska resurser
Staffan Yngvesson m.fl.
- 2017:101 Indirekta val till stiftsfullmäktige och kyrkomöte
Sven-E Kragh m.fl.
- 2017:102 Översyn av relationerna till utlandsförsamlingarna
Anette Nordgren och Hans-Olof André
- 2017:103 Ordningen för vigsel
Dag Sandahl
- 2017:104 Svenska kyrkan som arbetsgivare
Dag Sandahl
- 2017:105 Liturgisk kommitté
Torvald Johansson m.fl.
- 2017:106 Kyrkomusikerorganisationen i församlingar och pastorat
Torvald Johansson och Ola Isacson
- 2017:107 Kyrkunderhållsbidrag
Mats Hagelin
- 2017:108 Minskat antal ledamöter i kyrkomötet
Mats Hagelin och Hans-Olof André
- 2017:109 Förbud mot rasistiska nomineringsgrupper
Berit Bornecrantz Dias m.fl.
- 2017:110 Prästers väjningsrätt vid vigsel
Britt-Marie Danestig m.fl.
- 2017:111 Svenska kyrkans psykosociala arbetsmiljö
Britt-Marie Danestig m.fl.
- 2017:112 Katarinauppropet
Anki Erdmann m.fl.
- 2017:113 Anvisning vid trosbekännelsen i huvudgudstjänst
Ola Isacson och Torvald Johansson
- 2017:114 Kompletterande gudstjänstmusik
Ola Isacson
- 2017:115 Ofrivilligt utträde ur Svenska kyrkan
Jesper Eneroth m.fl.
- 2017:116 Codex ethicus
Jesper Eneroth och Louise Callenberg
- 2017:117 Medlemsutvecklingsstrategi
Jesper Eneroth och Mattias Kristenson
- 2017:118 Stiftens tillsyn av församlingarna
Jesper Eneroth och Sofija Pedersen Videke
- 2017:119 Svenska kyrkans rekryteringsutmaning
Niklas Grahn m.fl.
- 2017:120 ABC för kyrkans undervisning
Niklas Grahn

- 2017:121 Främja församlingarnas uppgift
Inga Alm
- 2017:122 Lär oss att be
Mats Hagelin och Jerker Schmidt
- 2017:123 Golv och tak för kyrkoavgiften
Mats Hagelin
- 2017:124 Nyöversättning och kommentar till bekännelseskrifterna
Axel W Karlsson
- 2017:125 Rättsgudstjänster
Axel W Karlsson
- 2017:126 Annan musik till kyrkohandbokens texter
Ola Isacson m.fl.
- 2017:127 Alternativ vid överlåtelsen i begravningsgudstjänsten
Lisa Tegby m.fl.
- 2017:128 Kyrie – Herre, förbarma dig
Mats Hagelin och Jerker Schmidt
- 2017:129 Skydda och bevara vårt fosterland
Mats Hagelin och Jerker Schmidt
- 2017:130 Förbön för konung, regering och riksdag
Mats Hagelin och Jerker Schmidt
- 2017:131 Fortsatt utveckling av GAS
Margareta Andersson
- 2017:132 Konsekvenser av strukturförändringarna
Anders Roos
- 2017:133 Nattvardsbön 6
Anders Roos
- 2017:134 Närproducerade varor i katastrof- och flyktingarbetet
Julia Kronlid
- 2017:135 Skola för flyktingbarn
Julia Kronlid
- 2017:136 Återuppbyggnad av Nineveslätten
Julia Kronlid
- 2017:137 Söndagsskolematerial
Julia Kronlid
- 2017:138 Komplettera begreppet beredskap i kyrkoordningen
Sten Elmberg
- 2017:139 Rit vid skilsmässa
Sten Elmberg
- 2017:140 Värna om missionsinsatserna
Sten Elmberg
- 2017:141 Gud är oss en fader och en moder
Markus Holmberg
- 2017:142 Svenska kyrkans organisation gentemot försvarsmakten
Bengt Kjellgren och Jerker Schmidt
- 2017:143 Nomineringsgruppernas styrning
Axel W Karlsson
- 2017:144 Kyrkorättslig prövning av uteslutning ur nomineringsgrupper
Axel W Karlsson
- 2017:145 Evangelisering av i synnerhet palestinier, araber och muslimer
Axel W Karlsson

- 2017:146 Pride-rörelsen
Axel W Karlsson
- 2017:147 Det mångtydiga ordet pastoral
Bo Hanson m.fl.
- 2017:148 Kunskapsapp/spel för barn och unga
Ann-Christine From Utterstedt
- 2017:149 Krav på utdrag ur belastningsregistret vid nyanställning
Ann-Christine From Utterstedt
- 2017:150 Öka missionen
Ann-Christine From Utterstedt
- 2017:151 Psykisk ohälsa hos unga
Ann-Christine From Utterstedt
- 2017:152 Fädernas kyrka i psalmboken
Ann-Christine From Utterstedt
- 2017:153 Låt David och Jonatan vara med vid vigselgudstjänst
Jerker Schmidt och Niklas Larsson
- 2017:154 Sanctus/Helig, text
Bertil Murray
- 2017:155 Försoningskommission och kriskommission
Bertil Murray m.fl.
- 2017:156 Flerspråkig kyrkohandbok
Ola Isacson
- 2017:157 Läsbarhet och den grafiska profilen
Sofija Pedersen Videke
- 2017:158 Revisorers uppdrag enligt kyrkoordningen
Sofija Pedersen Videke och Bengt Inghammar

Verksamhetsberättelser

Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar
Svenska kyrkans valprovsnämnd
Svenska kyrkans överklagandenämnd
Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån

§ 14 Hänvisning av skrivelser, motioner och övriga ärenden till utskotten

Föredrogs presidiets förslag till hänvisning av skrivelser, motioner och övriga ärenden till utskotten.

Kyrkostyrelsens skrivelser

Gudstjänstutskottet: 6
Budgetutskottet: 1, 2
Organisationsutskottet: 3 (avsnitten: Översyn av bestämmelserna om ändringar i kyrkliga indelningen m.m. och Viss reglering av kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter), 5
Tillsyns- och uppdragsutskottet: 3 (avsnittet: Behörighet som arbetsledare), 4
Kyrkorättsutskottet: 3 (avsnittet: Övriga ändringar och rättelser)

Presidiets skrivelser

Kyrkorättsutskottet: 1, 2

Motioner

Gudstjänstutskottet: 1, 4, 5, 6, 7, 14, 15, 17, 19, 20, 21, 34, 35, 40, 44, 45, 46, 47, 48, 57, 60, 61, 63, 65, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 78, 79, 85, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 97, 98, 103, 105, 113, 114, 122, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 133, 139, 141, 152, 153, 154 och 156

Organisationsutskottet: 10, 16, 18, 28, 31, 38, 39, 69, 77, 82, 87, 88, 99, 101, 104, 108, 109, 121, 132, 138, 142, 143, 144 och 147

Tillsyns- och uppdragsutskottet: 3, 9, 23, 24, 32, 36, 43, 66, 83, 86, 102, 106, 110, 111, 115, 116, 118, 119, 124 och 149

Ekonomi- och egendomsutskottet: 25, 33, 49, 52, 89, 107, 123 och 158

Ekumenikutskottet: 11, 12, 22, 30, 50, 53, 54, 55, 56, 59, 62, 112, 134, 135, 136 och 145

Kyrkolivsutskottet: 2, 13, 26, 27, 29, 42, 58, 64, 75, 76, 80, 84, 94, 117, 120, 137, 140, 146, 148, 150, 151, 155 och 157

Budgetutskottet: 37, 51, 100 och 131

Kyrkorättsutskottet: 8, 41 och 81

Övriga ärenden

Organisationsutskottet: Verksamhetsberättelse för Svenska kyrkans valprovsnämnd

Tillsyns- och uppdragsutskottet: Verksamhetsberättelser för Svenska kyrkans överklagandenämnd och Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar

Kyrkorättsutskottet: Verksamhetsberättelse för Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att hänvisa skrivelser, motioner och övriga ärenden i enlighet med presidiets förslag.

§ 15 Meddelanden

Ordföranden *meddelade* att namnskylden ska bäras väl synlig under hela sessionen.

Imorgon, onsdag, kommer alla att kunna installera kyrkomötets nya digitala mötesverktyg på läsplattor och datorer.

Utskotten kallas till sammanträde direkt efter plenums slut.

Fredag den 6 oktober erbjuds två frivilliga program för ledamöter som har tid till förfogande. Mer information om detta kommer imorgon att läggas i postfacken.

Förhandlingarna ajournerades kl. 17.40 till fredagen den 6 oktober kl. 15.00.

Kyrkomötet 2017
Fredagen den 6 oktober

Kl. 15.00 – 15.10

Förhandlingarna återupptogs under ledning av ordföranden.

§ 16 Anmälan av betänkanden från utskotten

Ordföranden *anmälde* att utskottsarbetet under veckan resulterat i 78 betänkanden och framförde ett tack till alla som på olika sätt varit involverade i detta arbete.

§ 17 Fastställande av debattregler

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att fastställa debattregler för kyrkomötet 2017 enligt *bilaga 2*.

§ 18 Meddelanden och ajournering

Ordförande *påminde* om att namnskyltar och passerkort ska lämnas tillbaka. Banden kan behållas och tas lämpligen med till andra sessionen.

Ordföranden tackade för gott arbete under kyrkomötets första session.

Ordförande informerade om att den som ännu inte har hämtat inloggning till kyrkomötets digitala mötesverktyg kan göra det i mötesbyrån.

Kyrkomötets andre vice ordförande lämnade några ord på vägen. Kyrkomötets första session avslutades med gemensam psalmsång.

Förhandlingarna ajournerades kl. 15.10 till måndagen den 20 november 2017 kl. 09.00.

Kyrkomötet 2017
Måndagen den 20 november

Kl. 9.00–21.45

Förhandlingarna återupptogs under ledning av ordföranden.

§ 19 Kyrkomötets förhandlingar återupptogs

Ordföranden förklarade kyrkomötets förhandlingar återupptagna och hälsade biskopar och ledamöter välkomna.

Sammanträdet inleddes med en andakt ledd av Bertil Persson.

§ 20 Anmälan om inkallade ersättare

Ordföranden meddelade att ett antal ledamöter hade anmält förhinder att delta i kyrkomötets sammanträde i november 2017 och att följande ersättare hade inkallats:

Catharina Erdtman, Uppsala stift, ersätter Emma Ahlm
Markus Holmberg, Uppsala stift, ersätter Linda Danung
Lars B Andersson, Uppsala stift, ersätter Helena Näslund
Staffan Yngvesson, Skara stift, ersätter Sonja Grunselius
Bengt Kristiansson, Skara stift, ersätter Claes Björndahl
Arne Närström, Strängnäs stift, ersätter Monica Lindell Rylén
Ingegerd Flock Andersson, Strängnäs stift, ersätter Christer Björk
Evelina Johansson, Västerås stift, ersätter Mikael Grenstedt
Micke G Hästö, Västerås stift, ersätter Kekke Waltersson (utan grupp)
Roland Björn, Växjö stift, ersätter Ola Isacson
Martin Moberg, Lunds stift, ersätter Marie Nielsén
Ingrid Karlsson, Lunds stift, ersätter Johan Åkesson
Kerstin Hesslefors Persson, Lunds stift, ersätter Marie Wojidkow
Kicki Mattsson, Göteborgs stift, ersätter Torgny Larsson
Maja Bengtsson, Göteborgs stift, ersätter Hans Weichbrodt
Lars Jonsson, Karlstads stift, ersätter Lina Larhult
Anders Ahl, Karlstads stift, ersätter Runar Filper
Ingemar Rehnman Johansson, Luleå stift, ersätter Agnetha Eriksson
Victor Backström, Stockholms stift, ersätter Olle Carlsson (utan grupp)
Lars Jakobsson, Stockholms stift, ersätter Eva-Maria Munck
Marja Hillerström, Stockholms stift, ersätter Emilia Lindstrand (utan grupp)
Arnold Boström, Stockholms stift, ersätter Dan Kareliusson
Jimmy Dahllöf, Stockholms stift, ersätter Elisabet Stålhjem Liljendahl
Carola Norén, Stockholms stift, ersätter Thomas Sundström
Åke Marcusson, utlandsförsamlingarna, ersätter Maj-Lis Aasa

Anmäldes att ersättare inte inkallats för Maddelen Larsson, Skara stift, Helena Klahr Fast, Skara stift, Peter Egardt, Västerås stift, Jenny Nilsson, Göteborgs stift, Berit Simonsson, Göteborgs stift, Anna-Karin Stråle Börjesson, Karlstads stift, Märta Stierna, Härnösands stift, Christina Andersson, Härnösands stift, och Bengt-Gunnar Carlsson, Stockholms stift, på grund av sent inkommen anmälan om förhinder eller att ersättare saknas.

§ 21 Hälsningsanförande

Förbundsordförande Jacob Schwarz från Svenska Kyrkans Unga lämnade en hälsning till kyrkomötet.

§ 22 Anmälan och bordläggning av utskottens betänkanden

Anmäldes och *bordlades* betänkanden från utskottens arbete under kyrkomötets session i oktober 2017:

Gudstjänstutskottet 2017:2–5
Organisationsutskottet 2017:1–15
Tillsyns- och uppdragsutskottet 2017:1–18
Ekonomi- och egendomsutskottet 2017:1–6
Ekumenikutskottet 2017:1–10
Kyrkolivsutskottet 2017:1–15
Budgetutskottet 2017:1–2
Kyrkorättsutskottet 2017:1–7

Med anledning av Gudstjänstutskottets betänkande G 2017:1 *meddelade* ordföranden att fortsatt beredning behövdes på grund av att tre justeringar av formell karaktär fordras. Gudstjänstutskottets ordförande har därför begärt att Gudstjänstutskottet ska få sammanträda för att besluta om dessa justeringar ska göras. Enligt kyrkoordningen ska beredningen av ärenden i utskott göras under årets första sammanträde så att beslut om ärendet kan fattas vid årets andra sammanträde.

För att Gudstjänstutskottet ska kunna ta ställning till de nämnda justeringarna krävs att kyrkomötet, efter förslag från kyrkomötets ordförande, medger en avvikelse från kyrkoordningen så att utskottet får möjlighet att sammanträda och bereda frågan om justeringarna. Eftersom justeringarna bl.a. rör ändringar i Svenska kyrkans bestämmelser, behöver även Kyrkorättsutskottet sammankallas för att kunna yttra sig över eventuella ändringar.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla ordförandens förslag att Gudstjänstutskottet bereds möjlighet att sammanträda samma dag kl. 12.30.

BESLUT *Kyrkomötet* beslöt att bifalla ordförandens förslag att Kyrkorättsutskottet bereds möjlighet att sammanträda samma dag kl. 12.30.

§ 23 Meddelanden

Ordföranden *påminde* om regler och talartider för debatten, som beslutades under den första sessionen. Till ledamöter och ersättare som inte tjänstgjorde under den första sessionen har dessa delats i ledamotsfacken.

Begäran om ordet, instämmanden och reservationer kan lämnas antingen via kyrkomötets digitala mötesverktyg eller på papper.

Den som har ett förslag till beslut bör inleda anförandet med sitt förslag till beslut. Detta ska också finnas med vid begäran om ordet.

§ 24 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2016

Förelåg Budgetutskottets betänkande B 2017:2 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2016.

I debatten yttrade sig

Mats Hagelin, som yrkade bifall till utskottets förslag punkt 1

Roger Hedlund, som yrkade bifall till utskottets förslag

Iréne Pierazzi, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 25 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2018–2020

Förelåg Budgetutskottets betänkande B 2017:1 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2018–2020.

I debatten yttrade sig

Carl-Eric Gabrielsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Leif Nordlander, som yrkade bifall till motion 2017:51

Mats Nilsson, som yrkade bifall till av honom under överläggningen framlagt förslag

I detta anförande *instämde* Heléne Lundström

Gunvor Torstensson, som yrkade bifall till motion 2017:100

Wanja Lundby-Wedin, som yrkade bifall till utskottets förslag

Leif Nordlander (replik)

Evelina Johansson, som yrkade bifall till motion 2017:131

Dan Sarkar, som yrkade bifall till motion 2017:37

Maja Bengtsson

Margareta Andersson, som yrkade bifall till motion 2017:131

Biskop Åke Bonnier, som yrkade bifall till motion 2017:51

Bertil Olsson, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:37 av Dan Sarkar och Berth Löndahl
- ◆ bifall till motion 2017:51 av Leif Nordlander
- ◆ bifall till motion 2017:100 av Staffan Yngvesson m.fl.
- ◆ bifall till motion 2017:131 av Margareta Andersson
- ◆ bifall till av Mats Nilsson under överläggningen framlagt förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2017)

Förste vice ordförande övertog kl. 10.10 ledningen av förhandlingarna.

§ 26 Medlemsstrategi

Förelåg Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:1 Medlemsstrategi.

I debatten yttrade sig

Tomas Jansson, som yrkade bifall till reservation 1 av Daniel Larson m.fl. som innebär bifall till motion 2017:117

Roland Johansson, som yrkade bifall till reservation 2 som innebär bifall till motion 2017:2 och till reservation 3 som innebär bifall till motion 2017:117

Lars-Ivar Ericson, som yrkade bifall till motion 2017:2

Mattias Kristenson, som yrkade bifall till reservation 1 av Daniel Larson m.fl. som innebär bifall till motion 2017:117

I detta anförande *instämde* Ingemar Rehnman Johansson

Dag Sandahl, som yrkade bifall till motion 2017:117

I detta anförande *instämde* Fredrik Sidenvall och Gustaf Bengtsson

Karin Janfalk, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
 - ◆ bifall till motion 2017:2 av Lars-Ivar Ericson
 - ◆ bifall till motion 2017:117 av Jesper Eneroth och Mattias Kristenson
 - ◆ bifall till reservation 1 av Daniel Larson m.fl. som innebär bifall till motion 2017:117
 - ◆ bifall till reservation 2 av Roland Johansson som innebär bifall till motion 2017:2
 - ◆ bifall till reservation 3 av Roland Johansson som innebär bifall till motion 2017:117.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 27 Missionsinsatser

Förelåg Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:2 Missionsinsatser.

I debatten yttrade sig

Roland Johansson, som yrkade bifall till reservation 1 som innebär bifall till motion 2017:64

Kjell Petersson, som yrkade bifall till reservation 2 som innebär bifall till motion 2017:64

I detta anförande *instämde* Gustaf Bengtsson

Katarina Glas, som yrkade bifall till utskottets förslag

Anders Ahl, som yrkade bifall till motionerna 2017:64, 2017:76 och 2017:150

Ann-Christine From-Utterstedt, som yrkade bifall till motion 2017:150

Biskop Martin Modéus, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
 - ◆ bifall till motion 2017:64 av Kjell Petersson m.fl.
 - ◆ bifall till motion 2017:76 av Aron Emilsson
 - ◆ bifall till motion 2017:150 av Ann-Christine From Utterstedt
 - ◆ bifall till reservation 1 av Roland Johansson som innebär bifall till motion 2017:64
 - ◆ bifall till reservation 2 av Berit Simonsson som innebär bifall till motion 2017:64.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 28 Svenska kyrkans undervisning

Förelåg Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:3 Svenska kyrkans undervisning.

I debatten yttrade sig

Nils Gårder, som yrkade bifall till motion 2017:120 punkt 1

Niklas Grahn, som yrkade bifall till motion 2017:120 punkt 1

I detta anförande *instämde* Marie Rydén Davoust

Magnus Hedin, som yrkade bifall till motion 2017:13

Tomas Jansson, som yrkade bifall till reservation av Niklas Grahn m.fl. som innebär bifall till motion 2017:120 punkt 1

Ylva Wahlström Ödmann, som yrkade bifall till utskottets förslag

Julia Kronlid, som yrkade bifall till motion 2017:137

Anders Ahl, som yrkade bifall till motionerna 2017:137 och 2017:148
Ingrid Smittsarve, som yrkade bifall till motion 2017:148.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:13 av Magnus Hedin
- ◆ bifall till motion 2017:120 punkt 1 av Niklas Grahn
- ◆ bifall till motion 2017:137 av Julia Kronlid
- ◆ bifall till motion 2017:148 av Ann-Christine From Utterstedt
- ◆ bifall till reservation av Niklas Grahn m.fl. som innebär bifall till motion 2017:120 punkt 1.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 29 Kyrkliga skolavslutningar

Förelåg Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:4 Kyrkliga skolavslutningar.

I debatten yttrade sig

Anders Ahl, som yrkade bifall till motion 2017:84 punkt 1 och till honom under överläggningen framlagt förslag

Birgitta Lindén, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:84 punkt 1 av Anders Ahl
- ◆ bifall till av Anders Ahl under överläggningen framlagt förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 30 Fler språkkunniga förkunnare

Förelåg Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:5 Fler språkkunniga förkunnare.

I debatten yttrade sig

Stefan Aro, som yrkade bifall till utskottets förslag

Gunilla Eldebro, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 31 Könsfördelningen i Svenska kyrkan

Förelåg Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:6 Könsfördelningen i Svenska kyrkan.

I debatten yttrade sig

Niklas Grahn, som yrkade bifall till motion 2017:26

Roland Johansson, som yrkade bifall till reservation 2 av Roland Johansson som innebär bifall till motion 2017:26

Ronny Hansson, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:26 av Niklas Grahn
- ◆ bifall till reservation 2 av Roland Johansson som innebär bifall till motion 2017:26.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 32 Markera mot inhuman behandling av ensamkommande barn

Förelåg Kyrkolivsutskottets betänkande KI 2017:7 Markera mot inhuman behandling av ensamkommande barn.

I debatten yttrade sig

Birgitta Lindén, som yrkade bifall till reservation 2 av Daniel Larson m.fl. som innebär bifall till motion 2017:42 punkt 3

Dag Sandahl

Anna-Karin Westerlund, som yrkade bifall till reservation 1 av Anna-Karin Westerlund och Gunilla Eldebro som innebär avslag även på motion 2017:42 punkt 1 och 2

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson

Gunvor Torstensson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Manilla Bergström, som yrkade bifall till motion 2017:42 och av henne under överläggningen framlagt förslag

I detta anförande *instämde* Elisabeth Rydström, Ylva Wahlström Ödmann, Anders Novak och Carina Etander Rimborg

Dag Sandahl (replik)

Anders Ahl, som yrkade avslag på motion 2017:42

Elisabeth Rydström, som yrkade bifall till utskottets förslag

Anki Erdmann, som yrkade bifall till motion 2017:42 och av Manilla Bergström under överläggningen framlagt förslag

Biskop Fredrik Modéus

Dag Sandahl (replik)

Biskop Fredrik Modéus (replik)

Dag Sandahl (replik)

Wanja Lundby-Wedin, som dels yrkade bifall till motion 2017:42 punkt 1 och 3, dels yrkade att motion 2017:42 punkt 2 skulle anses besvarad

I detta anförande *instämde* Ingemar Rehnman Johansson

Evelina Johansson

Manilla Bergström (replik)

Evelina Johansson (replik)

Wanja Lundby-Wedin (replik)

Evelina Johansson (replik)

Gunvor Torstensson (replik)

Julia Kronlid

Manilla Bergström (replik)

Julia Kronlid (replik)

Manilla Bergström (replik)

Ärkebiskop Antje Jackelén.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ avslag på motion 2017:42 av Gunvor Torstensson m.fl.
- ◆ bifall till motion 2017:42 punkt 3 av Gunvor Torstensson m.fl.
- ◆ bifall till reservation 1 av Anna-Karin Westerlund och Gunilla Eldebro som innebär även avslag på motion 2017:42 punkt 1 och 2
- ◆ bifall till reservation 2 av Daniel Larsson m.fl. som innebär även bifall till motion 2017:42 punkt 3
- ◆ bifall till att motion 2017:42 punkt 2 ska anses besvarad
- ◆ bifall till av Manilla Bergström under överläggningen framlagt förslag

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 33 Psykisk ohälsa hos unga

Förelåg Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:8 Psykisk ohälsa hos unga.

I debatten yttrade sig

Arne Närström, som yrkade bifall till utskottets förslag

Anders Ahl, som yrkade bifall till motion 2017:151 punkt 1 och 3 samt av honom under överläggningen framlagt förslag

Ann-Christine From Utterstedt, som yrkade bifall till motion 2017:151 punkt 1 och 3.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:151 punkt 1 av Ann-Christine From Utterstedt
- ◆ bifall till motion 2017:151 punkt 3 av Ann-Christine From Utterstedt.
- ◆ bifall till av Anders Ahl under överläggningen framlagt förslag

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 34 Nationellt Stim-avtal för musik via internet vid kyrkliga handlingar

Förelåg Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:9 Nationellt Stim-avtal för musik via internet vid kyrkliga handlingar.

Förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 35 Kristna bönder och livsmedelsförsörjningen

Förelåg Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:10 Kristna bönder och livsmedelsförsörjningen.

I debatten yttrade sig

Stefan Aro, som yrkade bifall till ett av honom under överläggningen framlagt förslag

Anders Ahl, som yrkade bifall till motion 2017:58

Niklas Larsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Ulla Rickardsson, som yrkade bifall till motion 2017:58 punkt 2.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:58 punkt 1 av Stefan Aro
- ◆ bifall till motion 2017:58 punkt 2 av Stefan Aro
- ◆ bifall till av Stefan Aro under överläggningen framlagt förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 36 Gudstjänster och andakter på Svenska kyrkans webbplats

Förelåg Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:11 Gudstjänster och andakter på Svenska kyrkans webbplats.

I debatten yttrade sig

Lissandra Rickemark, som yrkade bifall till utskottets förslag

Hans-Olof Andrén, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 37 Meddelanden

Förste vice ordförande *påminde* om att replik endast kan begäras i anslutning till anförandet.

Gudstjänstutskottet och Kyrkorättsutskottet sammanträder kl. 12.30.

Förhandlingarna ajournerades kl. 12.27.

- - - - -

Förhandlingarna återupptogs kl. 13.30 under ledning av andre vice ordföranden.

§ 38 Meddelanden

Information gavs om utrymning från plenisalen vid brand.

§ 39 Läsbarhet och grafiska profilen

Förelåg Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:12 Läsbarhet och grafiska profilen.

I debatten yttrade sig

Sofija Pedersen Videke, som yrkade bifall till motion 2017:157

Ulla Littgren, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
 - ◆ bifall till motion 2017:157 av Sofija Pedersen Videke.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 40 Pride-rörelsen

Förelåg Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:13 Pride-rörelsen.

I debatten yttrade sig

Karin Janfalk, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Markus Holmberg

Axel W Karlsson, som yrkade bifall till motion 2017:146

Jerry Adbo, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Martin Moberg, Magnus Nilsson och Camilla Persson

Axel W Karlsson (replik)

Jerry Adbo (replik)

Axel W Karlsson (replik)

Jerry Adbo (replik)

Axel W Karlsson, önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Marja Sandin-Wester, som yrkade bifall till utskottets förslag

Axel W Karlsson (replik)

Marja Sandin-Wester (replik)

Axel W Karlsson (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:146 av Axel W Karlsson.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 41 Svenska kyrkans mångfald

Förelåg Kyrkolivsutskottets betänkande KI 2017:14 Svenska kyrkans mångfald.

I debatten yttrade sig

Bertil Olsson

I detta anförande *instämde* Gustaf Bengtsson

Bertil Murray

I detta anförande *instämde* Gustaf Bengtsson

Biskop Fredrik Modéus

Evelina Johansson, som yrkade bifall till motion 2017:155

Sofia Rosenquist, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:155 av Bertil Murray m.fl.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 42 Svenska kyrkan som kulturbärare

Förelåg Kyrkolivsutskottets betänkande KI 2017:15 Svenska kyrkan som kulturbärare.

I debatten yttrade sig

Anna-Karin Westerlund, som yrkade bifall till motion 2017:80

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson

Asta Matikainen Lecklin, som yrkade bifall till motion 2017:80

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson

Anders Ahl, som yrkade bifall till motion 2017:80

Gunilla Eldebro, som yrkade bifall till reservation av Gunilla Eldebro och Marja

Sandin-Wester som innebär bifall till motion 2017:80

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson

Daniel Larson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Fredrik Sidenvall, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Gustaf Bengtsson

Asta Matikainen Lecklin (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:80 av Asta Matikainen Lecklin och Anna-Karin Westerlund
- ◆ bifall till reservation av Gunilla Eldebro och Marja Sandin-Wester som innebär bifall till motion 2017:80.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 43 Behörighet som arbetsledare

Förelåg Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:1 Behörighet som arbetsledare.

I debatten yttrade sig

Dag Sandahl

Lars Johnsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Dag Sandahl (replik)

Bertil Murray, som yrkade på avslag på utskottets förslag

Evelina Johansson, som yrkade avslag på utskottets förslag

Fredrik Sidenvall, som yrkade avslag på utskottets förslag

Biskop Per Eckerdal, som yrkade bifall till utskottets förslag

Dag Sandahl (replik)

Biskop Per Eckerdal (replik)

Dag Sandahl (replik)

Fredrik Sidenvall (replik)

Evelina Johansson (replik)

Biskop Per Eckerdal (replik)

Evelina Johansson (replik)

Biskop Per Eckerdal (replik)

Evelina Johansson, önskade få antecknat till protokollet att hon inte hade rätt till ytterligare replik

Anna Ekström, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson

Evelina Johansson (replik)

Anna Ekström (replik)

Evelina Johansson (replik)

Bo Hanson

Dag Sandahl (replik)

Evelina Johansson (replik)

Bo Hanson (replik)

Evelina Johansson (replik)

Sara Waldenfors

Dag Sandahl (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ avslag på utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 44 Kyrkomusiker i kyrkoordningen

Förelåg Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:2 Kyrkomusiker i kyrkoordningen.

I debatten yttrade sig

Nils Gårder, som yrkade bifall till reservation av Hans-Olof Andrén m.fl. som innebär bifall till motion 2017:86

I detta anförande *instämde* Anders Brunnstedt

Torvald Johansson, som yrkade bifall till motion 2017:86

I detta anförande *instämde* Anders Brunnstedt

Hans-Olof Andrén, som yrkade bifall till reservation av Hans-Olof Andrén m.fl. som innebär bifall till motion 2017:86

I detta anförande *instämde* Anders Brunnstedt

Karl-Gunnar Svensson, som yrkade bifall till reservation av Hans-Olof Andrén m.fl. som innebär bifall till motion 2017:86

Sven-E Kragh, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson och Mats Hagelin

Torvald Johansson (replik)

Sven-E Kragh (replik)

Torvald Johansson (replik)

Sven-E Kragh (replik)

Bertil Murray, som yrkade bifall till reservation av Hans-Olof Andrén m.fl. som innebär bifall till motion 2017:86

Anna Lundblad, som yrkade bifall till reservation av Hans-Olof Andrén m.fl. som innebär bifall till motion 2017:86

I detta anförande *instämde* Anders Brunnstedt

Sven-E Kragh (replik)

Anna Lundblad (replik)

Sven-E Kragh (replik)

Anna Lundblad (replik)

Erik Sjöstrand, som yrkade bifall till reservation av Hans-Olof Andrén m.fl. som innebär bifall till motion 2017:86

I detta anförande *instämde* Anders Brunnstedt och Torvald Johansson

Helena Elmqvist, som yrkade bifall till reservation av Hans-Olof Andrén m.fl. som innebär bifall till motion 2017:86

Inger Wahlman, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:86 av Erik Sjöstrand m.fl.
- ◆ bifall till reservation av Hans-Olof Andrén m.fl. som innebär bifall till motion 2017:86 av Erik Sjöstrand m.fl.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 45 Behovsstyrda tjänster i Svenska kyrkan

Förelåg Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:3 Behovsstyrda tjänster i Svenska kyrkan.

I debatten yttrade sig

Elsa Christersson, som yrkade bifall till motion 2017:3

I detta anförande *instämde* Heléne Lundström och Hildegard Jarskog

Mattias Rosenquist, som yrkade bifall till utskottets förslag

Elsa Christersson (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:3 av Elsa Christersson.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 46 Valideringsinstrument för rekrytering och antagande av präster

Förelåg Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:4 Valideringsinstrument för rekrytering och antagande av präster.

I ärendet yttrade sig

Karl-Gunnar Svensson, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 47 Snabbare registrering av vigsel

Förelåg Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:5 Snabbare registrering av vigsel.

I ärendet yttrade sig

Karl-Gunnar Svensson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Hildegard Jarskog.

Överläggningen var därmed avslutad och förelåg endast utskottets förslag.
(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 48 Medlemskap i Svenska kyrkan

Förelåg Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:6 Medlemskap i Svenska kyrkan.

I debatten yttrade sig

Anette Nordgren, som yrkade bifall till motion 2017:24 punkt 1

Kjell Petersson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Gunvor Torstensson

Margareta Carlenius, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Lars G Linder och Hildegard Jarskog

Johan Blix, som yrkade bifall till utskottets förslag

Leif Nordlander.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
 - ◆ bifall till motion 2017:24 punkt 1 av Anette Nordgren m.fl.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 49 Rekrytering till kyrkliga utbildningar och tjänster

Förelåg Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:7 Rekrytering till kyrkliga utbildningar och tjänster.

I debatten yttrade sig

Niklas Grahn, som yrkade bifall till motion 2017:119

Hans-Olof Andrén, som yrkade bifall till utskottets förslag

Lars-Ivar Ericson

Ulla Rickardsson, som yrkade bifall till motion 2017:32

Hans-Olof Andrén (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:32 av Ulla Rickardsson
- ◆ bifall till motion 2017:119 av Niklas Grahn m.fl.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 50 Inomkyrklig sammanhållning och anställning

Förelåg Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:8 Inomkyrklig sammanhållning och anställning.

Förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

Förste vice ordförande övertog kl. 16.00 ledningen av förhandlingarna.

§ 51 Översyn av relationerna till utlandsförsamlingarna

Förelåg Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:10 Översyn av relationerna till utlandsförsamlingarna.

I debatten yttrade sig

Anette Nordgren, som yrkade bifall till motion 2017:102

Britas Lennart Eriksson, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:102 av Anette Nordgren och Hans-Olof Andréén.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 52 Prästers väjningsrätt vid vigsel

Förelåg Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:11 Prästers väjningsrätt vid vigsel.

I debatten yttrade sig

Britt-Marie Danestig, som yrkade bifall till motion 2017:110

Biskop Eva Brunne, som yrkade bifall till utskottets förslag

Britt-Marie Danestig (replik)

Biskop Eva Brunne (replik)

Bertil Murray, som yrkade bifall till utskottets förslag

Britt-Marie Danestig (replik)

Bertil Murray (replik)

Biskop Eva Brunne (replik)

Bertil Murray (replik)

Dag Sandahl

Julia Kronlid, som yrkade bifall till utskottets förslag

Britt-Marie Danestig (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:110 av Britt-Marie Danestig m.fl.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 53 Svenska kyrkans psykosociala arbetsmiljö

Förelåg Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:12 Svenska kyrkans psykosociala arbetsmiljö.

I debatten yttrade sig

Britt-Marie Danestig, som yrkade bifall till motion 2017:111

Britas Lennart Eriksson, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:111 av Britt-Marie Danestig m.fl.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 54 Codex ethicus

Förelåg Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:13 Codex ethicus.

I debatten yttrade sig

Lars G Linder, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Magnus Nilsson.

Överläggningen var därmed avslutad och förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 55 Stiftens tillsyn av församlingarna

Förelåg Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:14 Stiftens tillsyn av församlingarna.

Förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 56 Nyöversättning och kommentar till bekännelseskrifterna

Förelåg Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:15 Nyöversättning och kommentar till bekännelseskrifterna.

I debatten yttrade sig

Axel W Karlsson

Levi Bergström

Axel W Karlsson (replik)

Levi Bergström

Emma Hedlundh, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 57 Krav på utdrag ur belastningsregistret vid anställning

Förelåg Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:16 Krav på utdrag ur belastningsregistret vid anställning.

I debatten yttrade sig

Anna Ekström, som yrkade bifall till utskottets förslag

Helena Elmquist, som yrkade bifall till motion 2017:149

Anna Forssell, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:149 av Ann-Christine From Utterstedt.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 58 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans överklagandenämnd

Förelåg Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:17 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans överklagandenämnd.

Förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 59 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar

Förelåg Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:18 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar.

Förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 60 Reglering av diakontjänster

Förelåg Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:9 Reglering av diakontjänster.

I debatten yttrade sig

Anna-Karin Westerlund, som yrkade bifall till motion 2017:83

Britas Lennart Eriksson, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:83 av Anna-Karin Westerlund.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

Ordföranden övertog kl. 16.45 ledningen av förhandlingarna.

§ 61 Kyrkomötets arbetsformer

Förelåg Kyrkorättsutskottets betänkande Kr 2017:1 Kyrkomötets arbetsformer.

I debatten yttrade sig

Dag Sandahl

I detta anförande *instämde* Fredrik Sidenvall

Sofija Pedersen Videke

Mikael Eskilandersson

Hans-Olof Andrén, som yrkade bifall till reservation 2 av Boel Johansson m.fl. som innebär bifall till motion 2017:81 av Hans-Olof Andrén m.fl.

I detta anförande *instämde* Torvald Johansson och Anders Brunnstedt

Boel Johansson, som yrkade bifall till reservation 2 av Boel Johansson m.fl. som innebär bifall till motion 2017:81 av Hans-Olof Andrén m.fl.

Levi Bergström, som yrkade avslag på utskottets förslag punkt 6

I detta anförande *instämde* Heléne Lundström

Bertil Murray, som yrkade bifall till reservation 2 av Boel Johansson m.fl. som innebär bifall till motion 2017:81 av Hans-Olof Andrén m.fl.

Hildegard Jarskog, som yrkade bifall till reservation 1 av Berit Bornecrantz Dias m.fl. som innebär avslag till utskottets förslag att det av presidiet föreslagna namnet Hållbarhetsutskott ska ändras till Förvaltarskapsutskott

I detta anförande *instämde* Heléne Lundström och Ylva Wahlström Ödmann

Daniel Tisell, som yrkade avslag på utskottets förslag punkt 6

Gunilla Blom, som yrkade bifall till reservation 1 av Berit Bornecrantz Dias m.fl. som innebär avslag till utskottets förslag att det av presidiet föreslagna namnet Hållbarhetsutskottet ska ändras till Förvaltarskapsutskottet

Berit Bornecrantz Dias, som yrkade bifall till reservation 1 av Berit Bornecrantz Dias m.fl. som innebär avslag till utskottets förslag att det av presidiet föreslagna namnet Hållbarhetsutskottet ska ändras till Förvaltarskapsutskottet samt bifall till motion 2017:81

Berth Löndahl, som yrkade avslag på förslaget att införa tematiska kyrkomöten

Sofija Pedersen Videke (replik)

Berth Löndahl (replik)

Sofija Pedersen Videke (replik)

Daniel Tisell (replik)

Berth Löndahl (replik)

Daniel Tisell (replik)

Berth Löndahl (replik)

Daniel Tisell, önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Irene Oskarsson, som yrkade bifall till reservation 2 av Boel Johansson m.fl. som innebär bifall till motion 2017:81 av Hans-Olof Andrén m.fl.

Bengt Kjellgren, som yrkade bifall till av honom under överläggningen framlagt förslag samt i övrigt till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anders Brunnstedt

Jerry Adbo, som yrkade bifall till utskottets förslag

Bengt Kjellgren (replik)

Jerry Adbo (replik)

Bengt Kjellgren (replik)

Jerry Adbo (replik)

Magnus Ek, som yrkade avslag på utskottets förslag punkt 5

Sofija Pedersen Videke (replik)

Magnus Ek (replik)

Sofija Pedersen Videke (replik)

Magnus Ek (replik)

Bengt Kjellgren (replik)

Magnus Ek (replik)

Nils Gårder.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ avslag på utskottets förslag
- ◆ bifall till reservation 1 av Berit Bornecrantz Dias m.fl. som innebär avslag till utskottets förslag att det av presidiet föreslagna namnet Hållbarhetsutskottet ska ändras till Förvaltarskapsutskottet
- ◆ bifall till reservation 2 av Boel Johansson m.fl. som innebär bifall till motion 2017:81 av Hans-Olof Andrén m.fl.
- ◆ avslag på utskottets förslag punkt 5
- ◆ avslag på utskottets förslag punkt 6
- ◆ bifall till av Bengt Kjellgren under överläggningen framlagt förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 62 Kyrkomötets miljöarbete

Förelåg Kyrkorättsutskottets betänkande Kr 2017:2 Kyrkomötets miljöarbete.

I ärendet yttrade sig

Gunilla Blom, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 63 Arvoden för kyrkligt förtroendevalda

Förelåg Kyrkorättsutskottets betänkande Kr 2017:3 Arvoden för förtroendevalda.

I debatten yttrade sig

Bertil Murray, som yrkade bifall till motion 2017:8

Suzanne Fredborg, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson

Bertil Murray (replik)

Jerry Adbo, som yrkade bifall till utskottets förslag

Bertil Murray (replik)

Jerry Adbo (replik)

Bertil Murray (replik)

Jerry Adbo (replik)

Evelina Johansson.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:8 av Bertil Murray och Leif Nordlander.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 64 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån

Förelåg Kyrkorättsutskottets betänkande Kr 2017:5 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån.

Förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

Förhandlingarna ajournerades kl. 17.57.

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00 under ledning av ordföranden.

§ 65 Anmälan och bordläggning av Gudstjänstutskottets betänkande G 2017:1

Gudstjänstutskottet och Kyrkorättsutskottet har sammanträtt. Rättelseblad och en rättad version av betänkandets bilaga 4 samt Kyrkorättsutskottets yttrande är kopierade och delade i ledamotsfacken.

Anmäldes och *bordlades* Gudstjänstutskottets betänkande G 2017:1.

§ 66 Ändringar i kyrkoordningen m.m., övriga ändringar i rättelser

Förelåg Kyrkorättsutskottets betänkande Kr 2017:6 Ändringar i kyrkoordningen m.m., övriga ändringar och rättelser.

Förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 67 Utökat uppdrag för Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån m.m.

Förelåg Kyrkorättsutskottets betänkande Kr 2017:7 Utökat uppdrag för Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån m.m.

I debatten yttrade sig

Conny Tyrberg, som yrkade bifall till utskottets förslag

Jerry Adbo, som yrkade bifall till reservation av Jerry Adbo m.fl. som innebär avslag på utskottets förslag punkt 4

Bertil Persson, som yrkade bifall till utskottets förslag men – om så inte skulle bli kyrkomötets beslut – till ett av honom under överläggningen framlagt förslag

I detta anförande *instämde* Gustaf Bengtsson.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till reservation av Jerry Adbo m.fl. som innebär avslag på utskottets förslag punkt 4
- ◆ bifall till av Bertil Persson under överläggningen framlagt förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 68 Utredning om begravningsväsendet

Förelåg Kyrkorättsutskottets betänkande Kr 2017:4 Utredning om begravningsväsendet.

I debatten yttrade sig

Dag Sandahl, som yrkade bifall till motion 2017:41

Sven Esplund, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson

Dag Sandahl (replik)

Sven Esplund (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:41 av Dag Sandahl.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

Förste vice ordförande övertog kl. 19.25 ledningen av förhandlingarna.

§ 69 Revisorers uppdrag enligt kyrkoordningen

Förelåg Ekonomi- och egendomsutskottets betänkande EE 2017:1 Revisorers uppdrag enligt kyrkoordningen.

I ärendet yttrade sig

Åke Löfstrand, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 70 Golv och tak för kyrkoavgiften

Förelåg Ekonomi- och egendomsutskottets betänkande EE 2017:2 Golv och tak för kyrkoavgiften.

I debatten yttrade sig

Mats Hagelin, som yrkade bifall till motion 2017:123

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson

Peter Bernövall, som yrkade bifall till utskottets förslag

Mats Hagelin (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
 - ◆ bifall till motion 2017:123 av Mats Hagelin.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november)

§ 71 Folkbildning i utlandsförsamlingarna

Förelåg Ekonomi- och egendomsutskottets betänkande EE 2017:3 Folkbildning i utlandsförsamlingarna.

I debatten yttrade sig

Åke Marcusson, som yrkade bifall till motion 2017:25

Marie Rydén Davoust, som yrkade bifall till motion 2017:25

I detta anförande *instämde* Hildegard Jarskog

Gun Eriksson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Åke Marcusson (replik)

Gun Eriksson (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
 - ◆ bifall till motion 2017:25 av Anette Nordgren och Maj-Lis Aasa.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 72 Redovisningsregler för gåvor och bidrag inom Svenska kyrkan

Förelåg Ekonomi- och egendomsutskottets betänkande EE 2017:4 Redovisningsregler för gåvor och bidrag inom Svenska kyrkan.

I debatten yttrade sig

Leif Nordlander, som yrkade bifall till motion 2017:49

Peter Nordgren, som yrkade bifall till utskottets förslag

Leif Nordlander (replik)

Peter Nordgren (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
 - ◆ bifall till motion 2017:49 av Leif Nordlander.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 73 Ersättning till präst vid tjänstgöring i annan församling

Förelåg Ekonomi- och egendomsutskottets betänkande EE 2017:6 Ersättning till präst vid tjänstgöring i annan församling.

I debatten yttrade sig

Anders Brunnstedt, som yrkade bifall till utskottets förslag

Jan-Åke Isaksson, som yrkade bifall till motion 2017:89.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:89 av Jan-Åke Isaksson.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 74 Regelverk för bidrag till kyrkor

Förelåg Ekonomi- och egendomsutskottets betänkande EE 2017:5 Regelverk för bidrag till kyrkor.

I debatten yttrade sig

Leif Nordlander, som yrkade bifall till motion 2017:52

Mats Hagelin, som yrkade bifall till motion 2017:107

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson och biskop Åke Bonnier

Ulla Rickardsson, som yrkade bifall till motionerna 2017:33 och 2017:52

Samuel Lilja, som yrkade bifall till utskottets förslag

Lars-Ivar Ericson, som yrkade bifall till motion 2017:107.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:33 av Ulla Rickardsson
- ◆ bifall till motion 2017:52 av Leif Nordlander
- ◆ bifall till motion 2017:107 av Mats Hagelin.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

Andre vice ordförande övertog kl. 20:10 ledningen av förhandlingarna.

§ 75 Från konflikt till gemenskap

Förelåg Ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:1 Från konflikt till gemenskap.

I debatten yttrade sig

Sofia Särdaqvist, som yrkade bifall till motion 2017:11

Tomas Jansson, som yrkade bifall till motion 2017:11

Kjell Petersson, som yrkade bifall till motion 2017:11

Daniel Tisell, som yrkade bifall till utskottets förslag

Biskop Åke Bonnier, som yrkade bifall till motion 2017:11

Kristina Backe, som yrkade bifall till motion 2017:11

Daniel Tisell (replik)

Kristina Backe (replik)

Berth Löndahl, som yrkade bifall till motion 2017:11

Daniel Tisell (replik)

Berth Löndahl (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
 - ◆ bifall till motion 2017:11 av Sofia Särddquist m.fl.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 76 Nå de onådda

Förelåg Ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:2 Nå de onådda.

I debatten yttrade sig

Gustaf Bengtsson, som yrkade bifall till reservation av Lars Jakobsson som innebär bifall till motion 2017:12

I detta anförande *instämde* Alve Svensson

Lars Jakobsson, som yrkade bifall till reservation av Lars Jakobsson som innebär bifall till motion 2017:12

Dan Sarkar, som yrkade bifall till motion 2017:12

Biskop Eva Brunne, som yrkade bifall till utskottets förslag

Gustaf Bengtsson (replik)

Fredrik Sidenvall, som yrkade bifall till utskottets förslag

Berth Löndahl

Biskop Eva Brunne (replik)

Agneta Granström, som yrkade bifall till utskottets förslag

Gustaf Bengtsson (replik)

Agneta Granström (replik)

Gustaf Bengtsson (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
 - ◆ bifall till motion 2017:12 av Gustaf Bengtsson och Ragnhild Bertius
 - ◆ bifall till reservation av Lars Jakobsson som innebär bifall till motion 2017:12.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 77 Ekumeniskt möte 1925 och 2025

Förelåg Ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:3 Ekumeniskt möte 1925 och 2025.

I debatten yttrade sig

Lars-Ivar Ericson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Marie Rydén Davoust, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 78 Strategi för kyrkans internationella arbete

Förelåg Ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:4 Strategi för kyrkans internationella arbete.

I debatten yttrade sig

Katarina Wedin

Magnus Hedin, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 79 Mission i världen

Förelåg Ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:5 Mission i världen.

I debatten yttrade sig

Leif Nordlander, som yrkade bifall till motion 2017:50

Fredrik Sidenvall, som yrkade bifall till reservation av Fredrik Sidenvall som innebär bifall till motion 2017:50

I detta anförande *instämde* Alve Svensson

Julia Kronlid, som yrkade bifall till reservation av Fredrik Sidenvall som innebär bifall till motion 2017:50

Jan Olov Sundström, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson

Ärkebiskop Antje Jackelén

Leif Nordlander (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:50 av Leif Nordlander
- ◆ bifall till reservation av Fredrik Sidenvall som innebär bifall till motion 2017:50.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 80 Informationskampanjer i internationella arbetet

Förelåg Ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:6 Informationskampanjer i internationella arbetet.

I debatten yttrade sig

Karin Forsell, som yrkade bifall till motion 2017:53

Lars G Linder, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:53 av Karin Forsell.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 81 Ekumenisk gest i anslutning till reformationsåret

Förelåg Ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:7 Ekumenisk gest i anslutning till reformationsåret.

I debatten yttrade sig

Anette Nordgren, som yrkade bifall till utskottets förslag

Bertil Murray.

Överläggningen var därmed avslutad och förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2019)

§ 82 Katarinauppropet

Förelåg Ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:8 Katarinauppropet.

I debatten yttrade sig

Anki Erdmann, som yrkade bifall till motion 2017:112

I detta anförande *instämde* Ylva Wahlström Ödmann

Marja Hillerström, som yrkade bifall till motion 2017:112

Agneta Brendt, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:112 av Anki Erdmann m.fl.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 83 Närproducerade varor i katastrofarbete och särskilda insatser i Mellanöstern

Förelåg Ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:9 Närproducerade varor i katastrof-
arbete och särskilda insatser i Mellanöstern.

I debatten yttrade sig

Julia Kronlid, som yrkade bifall till motionerna 2017:135 och 2017:136

Jan Olov Sundström, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:135 av Julia Kronlid
- ◆ bifall till motion 2017:136 av Julia Kronlid.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

§ 84 Evangelisering av i synnerhet palestinier, araber och muslimer

Förelåg Ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:10 Evangelisering av i synnerhet
palestinier, araber och muslimer.

I debatten yttrade sig

Axel W Karlsson, som yrkade bifall till motion 2017:145

Fredrik Sidenvall, som yrkade bifall till utskottets förslag

Axel W Karlsson (replik)

Fredrik Sidenvall (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:145 av Axel W Karlsson.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2017)

Dagen avslutades med en andakt ledd av Britt Kilsäter.

Förhandlingarna ajournerades kl. 21.45.

Kyrkomötet 2017
Tisdagen den 21 november

Kl. 10.30–22.35

Förhandlingarna återupptogs under ledning av ordföranden.

Dagen inleddes med en andakt ledd av Peder Fohlin.

§ 85 Meddelanden

Ordföranden *påminde* om att enligt de debattregler som beslutades om vid första sessionen i år gäller en särskild ordning vid behandlingen av betänkandet G 2017:1.

Debatten kommer att vara uppdelad i tio block. Ett block kan avse en eller flera beslutspunkter som finns i betänkandet. För varje block gäller samma debattregler som i övrigt gäller vid behandling av ett utskottsbetänkande

Ordföranden *påminde* också om att eftersom Kyrkohandboken är en av Svenska kyrkans gudstjänstböcker och ska ge uttryck för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära, kan särskilda under överläggningen framförda nya förslag till beslut bli föremål för prövning av Läronämnden. Om Läronämnden avstyrker förslaget, men kyrkomötet vill bifalla det, kan det leda vidare till den särskilda beslutsordning som gäller i lärofrågor.

Om det under överläggningen läggs fram nya förslag som berör den kyrkorättsliga regleringen av gudstjänstlivet, ska förslaget underställas Kyrkorättsutskottet före beslut. Dessa regler gör det angeläget att nya förslag läggs fram med återhållsamhet och är kända för presidiet vid debattens början.

§ 86 Ordningsfråga

Berth Löndahl informerade om att han inte deltog under fredagen i kyrkomötets session 1 och därför inte kunde lämna reservationer i eget namn i Gudstjänstutskottets betänkande G 2017:1. De reservationer som han utarbetade är undertecknade av Dag Sandahl.

Ordförande *påminde* om att enligt kyrkomötets arbetsordning får den som deltagit i avgörandet av ett ärende reservera sig mot beslutet. Ett utskott avgör ett ärende vid justeringstillfället dvs. när betänkandet justeras. Har man som ledamot varit frånvarande då har man därför inte rätt att reservera sig.

§ 87 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I

Förelåg Gudstjänstutskottets betänkande G 2017:1 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I.

Block A: Gemensam grundstruktur, mångfald och delaktighet
Beslutspunkterna 5, 6 och 7 i utskottets betänkande

I debatten yttrade sig

Ärkebiskop Antje Jackelén, som yrkade bifall till utskottets förslag

Aron Emilsson, som yrkade bifall till motion 2017:57

I detta anförande *instämde* Fredrik Sidenvall

Bertil Murray, som yrkade bifall till motionerna 2017:60 punkterna 2 och 3 och 2017:6 punkt 3

Evelina Johansson, som yrkade bifall till motion 2017:57

I detta anförande *instämde* Hildegard Jarskog

Dan Sarkar

Biskop Sören Dalevi, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Manilla Bergström

Mats Hagelin

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson

Carl-Eric Gabrielsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Sofija Pedersen Videke, som yrkade bifall till utskottets förslag

Dan Sarkar (replik)

Sofija Pedersen Videke (replik)

Dan Sarkar (replik)

Sofija Pedersen Videke (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:57 av Dag Sandahl
- ◆ bifall till motion 2017:60 punkterna 2 och 3 av Bertil Murray
- ◆ bifall till motion 2017:6 punkt 3 av Bertil Murray.

Block B: Gudstjänstens teologi, språk och musik
Beslutspunkterna 8, 9 och 10 i utskottets betänkande

I debatten yttrade sig

Kenneth Nordgren, som yrkade bifall till reservation 6 av Kenneth Nordgren m.fl.
som innebär bifall till motion 2017:71, punkt 2

Marta Axner Ims

Anna Lundblad

Torvald Johansson, som yrkade bifall till motion 2017:6 punkt 2

Aron Emilsson, som yrkade bifall till motion 2017:61 punkt 2

Wanja Lundby-Wedin, som yrkade bifall till utskottets förslag med undantag av
Välsignelsen enligt bilaga 4 där hon yrkade bifall till kyrkostyrelsens förslag

Bertil Murray, som yrkade bifall till motionerna 2017:5 punkt 2, 2017:6 punkt 2,
2017:15 punkterna 1 och 2 och 2017:61 punkt 2

Marta Axner Ims (replik)

Bertil Murray (replik)

Marta Axner Ims (replik)

Bertil Murray (replik)

Marta Axner Ims, önskade få antecknat till protokollet att hon inte hade rätt till ytterligare replik

Leif Nordlander, som yrkade bifall till motionerna 2017:6 punkt 2, 2017:61 punkt 2
och 2017:71

Kjell Petersson, som yrkade bifall till reservation 5 av Dag Sandahl som innebär
bifall till motion 2017:71 punkt 1 och reservation 6 av Kenneth Nordgren m.fl.
som innebär bifall till motion 2017:71 punkt 2

I detta anförande *instämde* Fredrik Sidenvall

Karl-Gunnar Svensson, som yrkade bifall till reservation 6 av Kenneth Nordgren
m.fl. som innebär bifall till motion 2017:71 punkt 2

Evelina Johansson, som yrkade bifall till reservation 5 av Dag Sandahl som innebär
bifall till motion 2017:71 punkt 1, och reservation 6 av Kenneth Nordgren m.fl.
som innebär bifall till motion 2017:71 punkt 2, samt bifall till motion 2017:15

Maria Johansson-Berg, som yrkade bifall till utskottets förslag

Dag Sandahl, som yrkade bifall till reservation 5 av Dag Sandahl som innebär bifall till motion 2017:71 punkt 1 och reservation 6 av Kenneth Nordgren m.fl. som innebär bifall till motion 2017:71 punkt 2

I detta anförande *instämde* Fredrik Sidenvall

Berth Löndahl, som yrkade bifall till motion 2017:71 punkterna 1 och 2 vilket innebär bifall till reservationerna 5 av Dag Sandahl och 6 av Kenneth Nordgren m.fl.

Biskop Mikael Mogren, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* biskop Åke Bonnier

Berth Löndahl (replik)

Biskop Mikael Mogren (replik)

Berth Löndahl (replik)

Biskop Mikael Mogren (replik)

Berth Löndahl, önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Dag Sandahl (replik)

Biskop Mikael Mogren (replik)

Dag Sandahl (replik)

Biskop Mikael Mogren (replik)

Dag Sandahl, önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Kjell Petersson (replik)

Biskop Mikael Mogren (replik)

Kjell Petersson (replik)

Biskop Mikael Mogren (replik)

Evelina Johansson (replik)

Biskop Mikael Mogren (replik)

Evelina Johansson (replik)

Biskop Mikael Mogren (replik)

Evelina Johansson, önskade få antecknat till protokollet att hon inte hade rätt till ytterligare replik

Sara Waldenfors

I detta anförande *instämde* Manilla Bergström

Jan G Nilsson

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson

§ 88 Meddelanden

Ordföranden *meddelade* att ett nytt förslag som gäller Block I kommer att läggas fram under lunchen. Förslaget kan erhållas både via det digitala mötesverktyget och i på papper i mötesbyrån inför fortsatt debatt.

Förhandlingarna ajournerades kl. 12.30.

Förhandlingarna återupptogs kl. 13.30 under ledning av ordföranden.

§ 89 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I, forts.**Block B: Gudstjänstens teologi, språk och musik, forts.**

Ordföranden *påminde* om att arbetsplanen kan vara ett hjälpmedel under debatten. I den framgår vilka motioner och reservationer samt förslag från utskottet som hör till varje block.

Kristina Backe, som yrkade bifall till utskottets förslag

Ulla Rickardsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Lisbeth Göranson

Manilla Bergström

Anders Åkerlund, som yrkade bifall till utskottets förslag

Sofija Pedersen Videke, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till utskottets förslag utom när det gäller Välsignelsen i bilaga 4 där bifall yrkades till kyrkostyrelsens förslag
- ◆ bifall till motion 2017:6 punkt 2 av Bertil Murray
- ◆ bifall till motion 2017:61 punkt 2 av Bertil Murray
- ◆ bifall till motion 2017:5 punkt 2 av Bertil Murray
- ◆ bifall till motion 2017:15 punkterna 1 och 2 av Bertil Murray
- ◆ bifall till reservation 5 av Dag Sandahl som innebär bifall till motion 2017:71 punkt 1 av Kjell Petersson och Leif Nordlander
- ◆ bifall till reservation 6 av Kenneth Nordgren m.fl. som innebär bifall till motion 2017:71 punkt 2 av Kjell Petersson och Leif Nordlander.

Förste vice ordförande övertog kl. 13.50 ledningen av förhandlingarna.

**Block C: Den allmänna gudstjänsten, Anvisningarna, Samling och Inledning
Beslutspunkterna 11, 12, 13, 14 och 15 i utskottets betänkande**

I debatten yttrade sig

Roger Olsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Jerker Schmidt, som yrkade bifall till motion 2017:128

Sven-E Kragh, som yrkade bifall till utskottets förslag

Fredrik Sidenvall, som yrkade bifall till motionerna 2017:95 och 2017:97

Hans-Olof Andrén, som yrkade bifall till motion 2017:91 som innebär bifall till reservation 11 av Anders Åkerlund

Kenneth Nordgren, som yrkade bifall till reservation 13 av Kenneth Nordgren och Anders Åkerlund

Markus Holmberg, som yrkade bifall till motion 2017:141

Alve Svensson, som yrkade bifall till reservation 8 av Ola Isacsson m.fl.

Julia Kronlid, som yrkade bifall till reservation 7 av Dag Sandahl som innebär bifall till motion 2017:95, reservation 8 av Ola Isacsson m.fl., reservation 9 av Dag Sandahl, reservation 10 av Dag Sandahl och motion 2017:97

Anders Åkerlund, som yrkade bifall till reservation 11 av Anders Åkerlund som innebär bifall till motion 2017:91 och reservation 13 av Kenneth Nordgren och Anders Åkerlund

Bertil Murray, som yrkade bifall till motion 2017:61 punkt 3

Roger Olsson (replik)

Kjell Petersson, som yrkade bifall till motion 2017:68 som innebär bifall till reservation 12 av Dag Sandahl

Berth Löndahl, som yrkade bifall till reservation 8 av Ola Isacsson m.fl., reservation 9 av Dag Sandahl, reservation 10 av Dag Sandahl och reservation 12 av Dag Sandahl som innebär bifall till motion 2017:68

Evelina Johansson

Maria Johansson-Berg, som yrkade bifall till utskottets förslag

Biskop Martin Modéus

I detta anförande *instämde* biskop Åke Bonnier

Berth Löndahl (replik)

Biskop Martin Modéus (replik)

Berth Löndahl (replik)

Biskop Martin Modéus (replik)

Berth Löndahl önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Fredrik Sidenvall (replik)

Biskop Martin Modéus (replik)

Tomas Jansson, som yrkade bifall till motion 2017:91

Berth Löndahl (replik)

Tomas Jansson (replik)

Berth Löndahl (replik)

Sofija Pedersen Videke

Bertil Murray (replik)

Sofija Pedersen Videke (replik)

Evelina Johansson (replik)

Sofija Pedersen Videke (replik)

Evelina Johansson (replik)

Sofija Pedersen Videke (replik)

Dag Sandahl

Aron Emilsson, som yrkade bifall till motion 2017:61 punkt 3

Sara Waldenfors, som yrkade bifall till utskottets förslag

Hans-Olof Andrén (replik)

Sara Waldenfors (replik)

Hans-Olof Andrén (replik)

Biskop Mikael Mogren

Tomas Jansson (replik)

Biskop Mikael Mogren (replik)

Tomas Jansson (replik)

Hans-Olof Andrén (replik)

Biskop Mikael Mogren (replik)

Hans-Olof Andrén (replik)

Biskop Mikael Mogren (replik)

Manilla Bergström

Evelina Johansson (replik)

Julia Kronlid (replik)

Manilla Bergström (replik)

Julia Kronlid (replik)

Manilla Bergström (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:128 av Mats Hagelin och Jerker Schmidt
- ◆ bifall till motion 2017:95 av Fredrik Sidenvall
- ◆ bifall till motion 2017:97 av Fredrik Sidenvall
- ◆ bifall till motion 2017:91 av Hans-Olof André
- ◆ bifall till motion 2017:141 av Markus Holmberg
- ◆ bifall till motion 2017:61 punkt 3 av Bertil Murray
- ◆ bifall till motion 2017:68 av Kjell Petersson m.fl.
- ◆ bifall till reservation 7 av Dag Sandahl som innebär bifall till motion 2017:95 av Fredrik Sidenvall
- ◆ bifall till reservation 8 av Ola Isacson m.fl.
- ◆ bifall till reservation 9 av Dag Sandahl
- ◆ bifall till reservation 10 av Dag Sandahl
- ◆ bifall till reservation 11 av Anders Åkerlund som innebär bifall till motion 2017:91 av Hans-Olof André
- ◆ bifall till reservation 12 av Dag Sandahl som innebär bifall till motion 2017:68 av Kjell Petersson m.fl.
- ◆ bifall till reservation 13 av Kenneth Nordgren och Anders Åkerlund.

Andre vice ordförande övertog kl. 15.20 ledningen av förhandlingarna.

***Block D: Den allmänna gudstjänsten, Ordet
Beslutspunkterna 16, 17 och 18 i utskottets betänkande***

I debatten yttrade sig

Karl-Gunnar Svensson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Jerker Schmidt, som yrkade bifall till motionerna 2017:129 och 2017:130

I detta anförande *instämde* Hildegard Jarskog

Julia Kronlid, som yrkade bifall till motion 2017:129 och 2017:130 samt till henne under överläggningen framlagt förslag

Carola Norén, som yrkade bifall till utskottets förslag

Anders Åkerlund, som yrkade bifall till utskottets förslag

Berth Löndahl, som yrkade bifall till reservation 15 av Dag Sandahl

Roger Olsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Jerker Schmidt (replik)

Roger Olsson (replik)

Jerker Schmidt (replik)

Roger Olsson (replik)

Jerker Schmidt, önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Julia Kronlid (replik)

Roger Olsson (replik)

Julia Kronlid (replik)

Roger Olsson (replik)

Evelina Johansson, som yrkade bifall till motionerna 2017:129, 2017:130, 2017:113 och reservation 15 av Dag Sandahl

Jerker Alsterlund

Berth Löndahl (replik)

Jerker Alsterlund (replik)

Berth Löndahl (replik)
 Biskop Johan Dalman
 Jerker Schmidt (replik)
 Biskop Johan Dalman (replik)
 Bengt Inghammar, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till reservation 15 av Dag Sandahl
- ◆ bifall till motion 2017:113 av Ola Isacsson och Torvald Johansson
- ◆ bifall till motion 2017: 129 av Mats Hagelin och Jerker Schmidt
- ◆ bifall till motion 2017:130 av Mats Hagelin och Jerker Schmidt
- ◆ bifall till av Julia Kronlid under överläggningen framlagt förslag.

Ordföranden övertog kl. 15.55 ledningen av förhandlingarna.

Block E: Den allmänna gudstjänsten, Prefation och nattvardsbön
Beslutspunkt 19 i utskottets betänkande

I debatten yttrade sig

Marta Axner Ims, som yrkade bifall till utskottets förslag
 Fredrik Sidenvall, som yrkade bifall till motionerna 2017:96 punkterna 1, 2 och 3 samt 2017:98

Kenneth Nordgren, som yrkade bifall till reservation 20 av Kenneth Nordgren m.fl. som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 1, reservation 23 av Kenneth Nordgren som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 4, reservation 24 av Kenneth Nordgren och Ola Isacsson som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 5, reservation 27 av Kenneth Nordgren som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 6, reservation 28 av Kenneth Nordgren som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 7 och reservation 29 av Kenneth Nordgren m.fl. som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 8

Alve Svensson, som yrkade bifall till reservation 16 av Ola Isacsson m.fl.

Julia Kronlid, som yrkade bifall till reservation 17 av Dag Sandahl, reservation 18 av Dag Sandahl, reservation 19 av Dag Sandahl som innebär bifall till motion 2017:19, reservation 25 av Dag Sandahl och reservation 26 av Ola Isacsson m.fl. som innebär bifall till motion 2017:96 punkt 3

I detta anförande *instämde* Fredrik Sidenvall och Mikael Eskilander

Berth Löndahl, som yrkade bifall till motionerna 2017:19 punkterna 1 och 2, 2017:67 och till reservation 16 av Ola Isacsson m.fl., reservation 17 av Dag Sandahl, reservation 19 av Dag Sandahl som innebär bifall till motion 2017:19, reservation 20 av Kenneth Nordgren m.fl. som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 1, reservation 21 av Ola Isacsson som innebär bifall till motion 2017:40 punkterna 2 och 5 samt reservation 25 av Dag Sandahl

I detta anförande *instämde* Fredrik Sidenvall

Dag Sandahl, som yrkade bifall till av honom under överläggningen framlagt förslag
 Kjell Petersson, som yrkade bifall till motion 2017:67

Tomas Jansson, som yrkade bifall till reservation 20 av Kenneth Nordgren m.fl., reservation 21 av Ola Isacsson som innebär bifall till motion 2017:40 punkterna 2 och 5, reservation 22 av Kenneth Nordgren som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 3, reservation 23 av Kenneth Nordgren som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 4, reservation 24 av Kenneth Nordgren och Ola Isacsson som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 5, reservation 27 av Kenneth Nordgren som innebär bifall

till motion 2017:40 punkt 6, reservation 28 av Kenneth Nordgren som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 7 och reservation 29 av Kenneth Nordgren m.fl. som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 8

Dan Sarkar, som yrkade bifall till av honom under överläggningen framlagt förslag

Evelina Johansson, som yrkade bifall till motion 2017:19

Biskop Fredrik Modéus

Julia Kronlid (replik)

Biskop Fredrik Modéus (replik)

Julia Kronlid (replik)

Biskop Fredrik Modéus (replik)

Julia Kronlid, önskade få antecknat till protokollet att hon inte hade rätt till ytterligare replik

Fredrik Sidenvall (replik)

Biskop Fredrik Modéus (replik)

Fredrik Sidenvall (replik)

Biskop Fredrik Modéus (replik)

Fredrik Sidenvall, önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Evelina Johansson (replik)

Biskop Fredrik Modéus (replik)

Evelina Johansson (replik)

Biskop Fredrik Modéus (replik)

Evelina Johansson, önskade få antecknat till protokollet att hon inte hade rätt till ytterligare replik

Dag Sandahl (replik)

Biskop Fredrik Modéus (replik)

Dag Sandahl (replik)

Biskop Fredrik Modéus (replik)

Biskop Fredrik Modéus (replik)

Dag Sandahl, önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Biskop Mikael Mogren

Fredrik Sidenvall (replik)

Biskop Mikael Mogren (replik)

Berth Löndahl (replik)

Biskop Mikael Mogren (replik)

Berth Löndahl (replik)

Biskop Mikael Mogren (replik)

Berth Löndahl, önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Evelina Johansson (replik)

Biskop Mikael Mogren (replik)

Evelina Johansson (replik)

Biskop Mikael Mogren (replik)

Evelina Johansson, önskade få antecknat till protokollet att hon inte hade rätt till ytterligare replik

Tomas Jansson (replik)

Biskop Mikael Mogren (replik)

Tomas Jansson (replik)

Biskop Mikael Mogren (replik)

Ärkebiskop Antje Jackelén

I detta anförande *instämde* Camilla Persson

Julia Kronlid (replik)

Ärkebiskop Antje Jackelén (replik)

Julia Kronlid (replik)

Ärkebiskop Antje Jackelén (replik)

Fredrik Sidenvall (replik)

Ärkebiskop Antje Jackelén (replik)

Fredrik Sidenvall (replik)

Ärkebiskop Antje Jackelén (replik)

Fredrik Sidenvall, önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Dag Sandahl (replik)

Ärkebiskop Antje Jackelén (replik)

Dag Sandahl (replik)

Ärkebiskop Antje Jackelén (replik)

Kjell Petersson (replik)

Ärkebiskop Antje Jackelén (replik)

Kjell Petersson (replik)

Ärkebiskop Antje Jackelén (replik)

Sofija Pedersen Videke

Lisa Tegby, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till reservation 16 av Ola Isacsson m.fl.
- ◆ bifall till reservation 17 av Dag Sandahl
- ◆ bifall till reservation 18 av Dag Sandahl
- ◆ bifall till motion 2017:19 punkterna 1 och 2 av Berth Löndahl och Leif Nordlander
- ◆ bifall till reservation 19 av Dag Sandahl som innebär bifall till motion 2017:19 av Berth Löndahl och Leif Nordlander
- ◆ bifall till motion 2017:40 punkterna 1–8 av Tomas Jansson m.fl.
- ◆ bifall till reservation 20 av Kenneth Nordgren m.fl. som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 1 av Tomas Jansson m.fl.
- ◆ bifall till reservation 21 av Ola Isacsson som innebär bifall till motion 2017:40 punkterna 2 och 5 av Tomas Jansson m.fl.
- ◆ bifall till reservation 22 av Kenneth Nordgren som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 3 av Tomas Jansson m.fl.
- ◆ bifall till reservation 23 av Kenneth Nordgren som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 4 av Tomas Jansson m.fl.
- ◆ bifall till reservation 24 av Kenneth Nordgren och Ola Isacsson som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 5 av Tomas Jansson m.fl.
- ◆ bifall till reservation 25 av Dag Sandahl
- ◆ bifall till reservation 26 av Ola Isacsson m.fl. som innebär bifall till motion 2017:96 punkt 3 av Ola Isacsson
- ◆ bifall till reservation 27 av Kenneth Nordgren som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 6 av Tomas Jansson m.fl.
- ◆ bifall till reservation 28 av Kenneth Nordgren som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 7 av Tomas Jansson m.fl.

- ◆ bifall till reservation 29 av Kenneth Nordgren m.fl. som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 8 av Tomas Jansson m.fl.
- ◆ bifall till motion 2017:67 av Kjell Petersson m.fl.
- ◆ bifall till motion 2017:96 punkterna 1–3 av Fredrik Sidenvall
- ◆ bifall till motion 2017:98 av Fredrik Sidenvall
- ◆ bifall till av Dag Sandahl under överläggningen framlagt förslag
- ◆ bifall till av Dan Sarkar under överläggningen framlagt förslag.

Förste vice ordförande övertog kl. 17.30 ledningen av förhandlingarna.

**Block F: Den allmänna gudstjänsten, Sanctus, Herrens bön, Brödsbrytelsen, Agnus Dei och Sändningen
Beslutspunkterna 20 och 21 i utskottets betänkande**

I debatten yttrade sig

Lisa Tegby

Birgitta Halvarsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Bertil Murray, som yrkade bifall till motion 2017:7 punkterna 1 och 2 och motion 2017:154

I detta anförande *instämde* Hildegard Jarskog

Berth Löndahl, som yrkade bifall till reservation 30 av Dag Sandahl och reservation 31 av Dag Sandahl

Evelina Johansson, som yrkade bifall till motionerna 2017:154 och 2017:7 och reservation 30 av Dag Sandahl och reservation 31 av Dag Sandahl

Maja Bengtsson, som yrkade bifall till reservation 31 av Dag Sandahl och till av henne under överläggningen framlagt förslag

Alve Svensson

Mats Hagelin, som yrkade bifall till motion 2017:122

Biskop Martin Modéus

Bertil Murray (replik)

Sofija Pedersen Videke, som yrkade bifall till utskottets förslag

Evelina Johansson (replik)

Sofija Pedersen Videke (replik)

Evelina Johansson (replik)

Sofija Pedersen Videke (replik)

Evelina Johansson önskade få antecknat till protokollet att hon inte hade rätt till ytterligare replik

Bertil Murray (replik)

Sofija Pedersen Videke (replik)

Bertil Murray (replik)

Sofija Pedersen Videke (replik)

Biskop Mikael Mogren

Bertil Murray (replik)

Biskop Mikael Mogren (replik)

Bertil Murray (replik)

Biskop Mikael Mogren (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:7 punkt 1 av Bertil Murray
- ◆ bifall till motion 2017:7 punkt 2 av Bertil Murray
- ◆ bifall till motion 2017:122 av Mats Hagelin och Jerker Schmidt
- ◆ bifall till motion 2017:154 av Bertil Murray
- ◆ bifall till reservation 30 av Dag Sandahl
- ◆ bifall till reservation 31 av Dag Sandahl
- ◆ bifall till av Maja Bengtsson under överläggningen framlagt förslag.

Förhandlingarna ajournerades kl. 18.00.

- - - - -

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00 under ledning av förste vice ordförande.

***Block G: Den allmänna gudstjänsten, övriga gudstjänster
Beslutspunkterna 22, 23 24 och 25 i utskottets betänkande***

I debatten yttrade sig

Anders Åkerlund, som yrkade bifall till utskottets förslag

Erik Sjöstrand, som yrkade bifall till utskottets förslag utom när det gäller påsknattsmässans anvisningstext

Kenneth Nordgren, som yrkade bifall till reservation 32 av Kenneth Nordgren och Alve Svensson

Roger Olsson, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till utskottets förslag utom när det gäller påsknattsmässans anvisningstext
- ◆ bifall till reservation 32 av Kenneth Nordgren och Alve Svensson.

***Block H: De kyrkliga handlingarna
Beslutspunkterna 26, 27, 28, 29 och 30 i utskottets betänkande***

I debatten yttrade sig

Anders Åkerlund, som yrkade bifall till utskottets förslag och till reservation 36 av Anders Åkerlund

Bertil Murray, som yrkade bifall till motion 2017:14

Alve Svensson, som yrkade bifall till reservation 35 av Alve Svensson som innebär avslag på utskottets förslag med anledning av motion 2017:153

Jerker Schmidt

Alve Svensson (replik)

Jerker Schmidt (replik)

Alve Svensson (replik)

Jerker Schmidt (replik)

Alve Svensson, önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Carola Norén, som yrkade bifall till utskottets förslag

Dag Sandahl, som yrkade bifall till motion 2017:103

Julia Kronlid, som yrkade bifall till 2017:78 punkt 2

Kjell Petersson, som yrkade bifall till motion 2017:65 punkt 3

Boel Johansson

Lisa Tegby

Jerker Alsterlund, som yrkade bifall till utskottets förslag

Evelina Johansson, som yrkade bifall till två av henne under överläggningen framlagda förslag

Bengt Inghammar, som yrkade bifall till utskottets förslag

Mats Hagelin, som yrkade bifall till utskottets förslag

Dan Sarkar, som yrkade bifall till motion 2017:63

I detta anförande *instämde* Gustaf Bengtsson

Sara Waldenfors, som yrkade bifall till utskottets förslag

Fredrik Sidenvall, som yrkade bifall till utskottets förslag och avslag på motion 2017:78 punkt 2

Julia Kronlid (replik)

Fredrik Sidenvall (replik)

Julia Kronlid (replik)

Biskop Johan Dalman

Kenneth Nordgren, som yrkade bifall till reservation 34 av Kenneth Nordgren och Dag Sandahl, reservation 38 av Kenneth Nordgren och Dag Sandahl, reservation 39 av Kenneth Nordgren och reservation 40 av Kenneth Nordgren.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till reservation 36 Anders Åkerlund
- ◆ bifall till motion 2017:14 av Bertil Murray m.fl.
- ◆ bifall till reservation 35 av Alve Svensson som innebär avslag på utskottets förslag med anledning av motion 2017:153
- ◆ bifall till motion 2017:103 av Dag Sandahl
- ◆ bifall till motion 2017:78 punkt 2 av Aron Emilsson och Julia Kronlid
- ◆ bifall till motion 2017:65 punkt 3 av Kjell Petersson
- ◆ bifall till motion 2017:63 av Kjell Petersson och Dan Sarkar
- ◆ bifall till reservation 34 av Kenneth Nordgren och Dag Sandahl
- ◆ bifall till reservation 38 av Kenneth Nordgren och Dag Sandahl
- ◆ bifall till reservation 39 av Kenneth Nordgren
- ◆ bifall till reservation 40 av Kenneth Nordgren
- ◆ bifall till av Evelina Johansson under överläggningen framlagt förslag 1
- ◆ bifall till av Evelina Johansson under överläggningen framlagt förslag 2.

Andre vice ordförande övertog kl. 20.10 ledningen av förhandlingarna.

***Block I: Beslut om kyrkohandboksförslaget
Beslutspunkterna 1 och 2 i utskottets betänkande***

I debatten yttrade sig

Ärkebiskop Antje Jackelén, som yrkade bifall till utskottets förslag med undantag för Välsignelsen enligt bilaga 4 och Anvisningarna till Påsknattsmässan där hon yrkade bifall till kyrkostyrelsens förslag i dessa delar

Marta Axner Ims, som yrkade bifall till utskottets förslag med undantag för Välsignelsen enligt bilaga 4 och Anvisningarna till Påsknattsmässan där hon yrkade bifall till kyrkostyrelsens förslag i dessa delar

Biskop Mikael Mogren

Dag Sandahl, som yrkade bifall till reservation 1 av Dag Sandahl vilket innebär avslag på kyrkohandboksförslaget

I detta anförande *instämde* Fredrik Sidenvall

Berth Löndahl, som yrkade bifall till motion 2017:21

Bertil Murray, som yrkade bifall till motionerna 2017:4 punkt 2 och 2017:21

Leif Nordlander, som yrkade bifall till motion 2017:4 punkt 2

Aron Emilsson, som yrkade bifall till motion 2017:21 och reservation 1 av Dag Sandahl vilket innebär avslag på kyrkohandboksförslaget

Biskop Åke Bonnier, som yrkade bifall till utskottets förslag

Manilla Bergström

Maria Johansson-Berg, som yrkade bifall till utskottets förslag

Margareta Andersson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Biskop Martin Modéus, som yrkade bifall till utskottets förslag med undantag för Välsignelsen enligt bilaga 4 och Anvisningarna till Påsknattsmässan där han yrkade bifall till kyrkostyrelsens förslag i dessa delar

Julia Kronlid, som yrkade bifall till reservation 1 av Dag Sandahl vilket innebär avslag på kyrkohandboksförslaget

Maja Bengtsson, som yrkade bifall till motion 2017:4 punkt 2

Evelina Johansson, som yrkade bifall till motion 2017:21 punkt 1

Irene Oskarsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Stefan Aro, som yrkade bifall till motion 2017:21

Biskop Johan Dalman, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Manilla Bergström

Anna Ekström, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Manilla Bergström

Bengt Inghammar, som yrkade bifall till utskottets förslag

Birger Jönsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Manilla Bergström

Anders Åkerlund, som yrkade bifall till utskottets förslag med undantag av där han tidigare under debatten av andra delar av utskottets betänkande yrkat bifall

Kenneth Nordgren, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till utskottets förslag med undantag för Välsignelsen enligt bilaga 4 och Anvisningarna till Påsknattsmässan där det förelåg förslag om bifall till kyrkostyrelsens förslag i dessa delar
- ◆ bifall till motion 2017:21 av Berth Löndahl m.fl.
- ◆ bifall till reservation 1 av Dag Sandahl om avslag på kyrkohandboksförslaget
- ◆ bifall till motion 2017:4 punkt 2 av Bertil Murray.

Ordförande övertog kl. 21.15 ledningen av förhandlingarna.

**Block J: Återremiss av kyrkohandboksförslaget
Beslutspunkterna 3 och 4 i utskottets betänkande**

I debatten yttrade sig

Torvald Johansson, som yrkade bifall till av honom under överläggningen framlagt förslag

I detta anförande *instämde* Marie Rydén Davoust

Jesper Eneroth, som yrkade bifall till av Torvald Johansson under överläggningen framlagt förslag

I detta anförande *instämde* Martin Moberg

Sven-E Kragh, som yrkade bifall till av Torvald Johansson under överläggningen framlagt förslag

Mats Hagelin, som yrkade bifall till av Torvald Johansson under överläggningen framlagt förslag

Biskop Per Eckerdal, som yrkade bifall till utskottets förslag punkt 3 och 4 och bifall till av Torvald Johansson under överläggningen framlagt förslag

Berth Löndahl, som yrkade bifall till motion 2017:20 och 2017:17

Erik Sjöstrand, som yrkade bifall till av Torvald Johansson under överläggningen framlagt förslag

Nils Gårder, som yrkade bifall till av Torvald Johansson under överläggningen framlagt förslag

Leif Nordlander, som yrkade bifall till motionerna 2017:4 punkt 1, 2017:6 punkt 1, 2017:61 punkt 1 och till av Torvald Johansson under överläggningen framlagt förslag

Bertil Murray, som yrkade bifall till motionerna 2017:4 punkt 1, 2017:6 punkt 1, 2017:61 punkt 1 och till av Torvald Johansson under överläggningen framlagt förslag

Aron Emilsson, som yrkade bifall till motionerna 2017:78 punkt 1 och 2017:61 punkt 1

Gunilla Bengtsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Camilla Persson

Manilla Bergström

Julia Kronlid, som yrkade bifall till motion 2017:78 punkt 1 och bifall till reservation 4 av Dag Sandahl som innebär bifall till motionerna 2017:17 och 2017: 20

Dan Sarkar

Evelina Johansson, som yrkade bifall till motionerna 2017:17 och 2017:20

Karl-Gunnar Svensson, som yrkade bifall till av Torvald Johansson under överläggningen framlagt förslag

Margareta Karlsson, som yrkade bifall till av Torvald Johansson under överläggningen framlagt förslag

Kristina Backe, som yrkade bifall till av Torvald Johansson under överläggningen framlagt förslag

Biskop Johan Tyrberg

Sofija Pedersen Videke, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Martin Moberg.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:4 punkt 1 av Bertil Murray
- ◆ bifall till motion 2017:6 punkt 1 av Bertil Murray
- ◆ bifall till motion 2017:17 av Berth Löndahl och Leif Nordlander
- ◆ bifall till motion 2017:20 av Berth Löndahl m.fl.

- ◆ bifall till motion 2017:78 punkt 1 av Aron Emilsson och Julia Kronlid
- ◆ bifall till reservation 4 av Dag Sandahl som innebär bifall till motionerna 2017:17 och 2017:20
- ◆ bifall till motion 2017:61 punkt 1 av Bertil Murray
- ◆ bifall till av Torvald Johansson under överläggningen framlagt förslag.
(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2017)

Förste vice ordförande övertog kl. 22.00 ledningen av förhandlingarna.

§ 90 Musikråd för Svenska kyrkan

Förelåg Gudstjänstutskottets betänkande G 2017:2 Musikråd för Svenska kyrkan.

I debatten yttrade sig

Kenneth Nordgren, som yrkade bifall till reservation av Ola Isacson m.fl. som innebär bifall till motion 2017:79

Lars-Ivar Ericson, som yrkade bifall till motion 2017:1

Bertil Murray

Sofija Pedersen Videke, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:1 av Lars-Ivar Ericson
- ◆ bifall till motion 2017:79 av Hans-Olof Andrén m.fl.
- ◆ bifall till reservation av Ola Isacson m.fl. som innebär bifall till motion 2017:79
(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2017)

§ 91 Kompletterande gudstjänstordningar

Förelåg Gudstjänstutskottets betänkande G 2017:3 Kompletterande gudstjänstordningar.

I debatten yttrade sig

Axel W Karlsson, som yrkade bifall till motion 2017:125

Anders Åkerlund, som yrkade bifall till utskottets förslag

Axel W Karlsson (replik)

Anders Åkerlund (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:125 av Axel W Karlsson.
(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2017)

§ 92 Handlingsplan för förankring vid omarbetning av kyrkans böcker

Förelåg Gudstjänstutskottets betänkande G 2017:4 Handlingsplan för förankring vid omarbetning av kyrkans böcker.

I debatten yttrade sig

Dan Sarkar, som yrkade bifall till motion 2017:35

Sven Milltoft, som yrkade bifall till utskottets förslag

Dan Sarkar (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:35 av Dan Sarkar.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2017)

§ 93 Fädernas kyrka i psalmboken

Förelåg Gudstjänstutskottets betänkande G 2017:5 Fädernas kyrka i psalmboken.

I debatten yttrade sig

Axel W Karlsson, som yrkade bifall till motion 2017:152

Gunilla Bengtsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Axel W Karlsson (replik)

Ann-Christine From Utterstedt, som yrkade bifall till motion 2017:152

Biskop Mikael Mogren

Ann-Christine From Utterstedt (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:152 av Ann-Christine From Utterstedt.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2017)

Dagen avslutades med en andakt ledd av Gunilla Blom.

Förhandlingarna ajournerades kl. 22.35.

Kyrkomötet 2017
Onsdagen den 22 november

Kl. 10.30–18.20

Förhandlingarna återupptogs under ledning av förste vice ordföranden.

Dagen inleddes med en andakt ledd av Margit Borgström.

§ 94 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2016, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Budgetutskottets betänkande B 2017:2 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2016 förelåg endast utskottets förslag (§ 24).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag

1. att fastställa årsredovisning samt resultaträkningen och balansräkningen för Svenska kyrkans nationella nivå 2016.
2. att bevilja kyrkostyrelsens ledamöter ansvarsfrihet för räkenskapsåret 2016.

I detta beslut deltog inte de ledamöter som har redovisningsskyldigheter.

§ 95 Medlemsstrategi, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:1 Medlemsstrategi förelåg följande förslag (§ 26):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:2 av Lars-Ivar Ericson
- ◆ bifall till motion 2017:117 av Jesper Eneroth och Mattias Kristenson
- ◆ bifall till reservation 1 av Daniel Larson m.fl. som innebär bifall till motion 2017:117
- ◆ bifall till reservation 2 av Roland Johansson som innebär bifall till motion 2017:117
- ◆ bifall till reservation 3 av Roland Johansson som innebär bifall till motion 2017:2.

Utskottet punkt 1

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:2 av Lars-Ivar Ericson,
dels om bifall till motion 2017:2,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå motion 2017:2 av Lars-Ivar Ericson om strategi mot minskning av antal kyrkomedlemmar.

Utskottet punkt 2

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:117 av Jesper Eneroth och Mattias Kristenson,
dels om bifall till motion 2017:117,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Daniel Larsons begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Daniel Larsons begäran företogs rösträkning varvid 116 ledamöter röstade för utskottets förslag och 117 för motionen.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla motion 2017:117 av Jesper Eneroth och Mattias Kristenson om medlemsutvecklingsstrategi.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Bertil Olsson och Jan G Nilsson.

§ 96 Missionsinsatser, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:2 Missionsinsatser förelåg följande förslag (§ 27):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:64 av Kjell Petersson m.fl.
- ◆ bifall till motion 2017:76 av Aron Emilsson
- ◆ bifall till motion 2017:150 av Ann-Christine From Utterstedt
- ◆ bifall till reservation 1 av Roland Johansson som innebär bifall till motion 2017:64
- ◆ bifall till reservation 2 av Berit Simonsson som innebär bifall till motion 2017:64.

Utskottet punkt 1

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:64 av Kjell Petersson m.fl.,
dels om bifall till motion 2017:64,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå motion 2017:64 av Kjell Petersson m.fl. om satsning på evangelisation och församlingsbyggande.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Kjell Petersson, Bertil Olsson, Moni Höglund och Gustaf Bengtsson.

Utskottet punkt 2

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:76 av Aron Emilsson,
dels om bifall till motion 2017:76,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå motion 2017:76 av Aron Emilsson om översyn av kommunikationsformer i missionssyfte.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Aron Emilsson, David Lång, Anders Ahl, Roger Hedlund, Jan-Åke Isaksson, Ann-Christine From Utterstedt, Lars-Johan Hallgren, Helena Elmqvist och Karin Forsell.

Utskottet punkterna 3 och 4

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå motion 2017:140 punkterna 1 och 2 av Sten Elmberg om att värna om missionsinsatserna.

Utskottet punkt 5

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:150 av Ann-Christine From Utterstedt,

dels om bifall till motion 2017:150,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå motion 2017:150 av Ann-Christine From Utterstedt om att öka missionen.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Ann-Christine From Utterstedt, Anders Ahl, Aron Emilsson, Helena Elmqvist, Karin Forsell och Arnold Boström.

Mot kyrkomötets beslut i dess helhet *reserverade* sig Karl-Gunnar Svensson.

§ 97 Svenska kyrkans undervisning, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkolivsutskottets betänkande K1 2017:3 Svenska kyrkans undervisning förelåg följande förslag (§ 28):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:13 av Magnus Hedin
- ◆ bifall till motion 2017:120 punkt 1 av Niklas Grahn
- ◆ bifall till motion 2017:137 av Julia Kronlid
- ◆ bifall till motion 2017:148 av Ann-Christine From Utterstedt
- ◆ bifall till reservation av Niklas Grahn m.fl. som innebär bifall till motion 2017:120 punkt 1.

Utskottet punkt 1

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att anse motion 2017:13 av Magnus Hedin besvarad med vad utskottet anfört,

dels om bifall till motion 2017:13,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att anse motion 2017:13 av Magnus Hedin om dop av vuxna besvarad med vad utskottet anfört.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Jimmy Dahllöf, Ulla Littgren, Jan Olov Sundström, Suzanne Fredborg, Lena Jönsson, Bengt Kjellgren, Magnus Hedin, Jerker Schmidt, Christina Blomqvist, Helena Nordvall, Olle Reichenberg, Mats Hagelin och Jan G Nilsson.

Utskottet punkt 2

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att anse motion 2017:120 punkt 1 av Niklas Grahn besvarad med vad utskottet anfört,

dels om bifall till motion 2017:120 punkt 1,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Niklas Grahns begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Niklas Grahns begäran företogs rösträkning varvid 159 ledamöter röstade för utskottets förslag och 74 för motionen.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att anse motion 2017:120 punkt 1 av Niklas Grahn om att utarbeta nationella ”Trons ABC” besvarad med vad utskottet anfört.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Christina Blomqvist, Helena Nordvall, Carina Etander Rimborg, Bertil Olsson, Margareta Nisser-Larsson och Moni Höglund.

Utskottet punkt 3

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå motion 2017:120 punkt 2 av Niklas Grahn om att uppdra till kyrkostyrelsen och att inbjuda biskopsmötet och Läronämnden till en ledande roll i arbetet med ett ”Trons ABC”.

Utskottet punkt 4

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:137 av Julia Kronlid,

dels om bifall till motion 2017:137,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Julia Kronlids begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Julia Kronlids begäran företogs rösträkning varvid 206 ledamöter röstade för utskottets förslag, 19 för motionen och 7 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:137 av Julia Kronlid om söndagsskolematerial.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Julia Kronlid, David Lång, Anders Ahl, Roger Hedlund, Jan-Åke Isaksson, Ann-Christine From Utterstedt, Aron Emilsson, Lars-Johan Hallgren, Helena Elmqvist och Karin Forsell.

Utskottet punkt 5

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:148 av Ann-Christine From Utterstedt,

dels om bifall till motion 2017:148,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:148 av Ann-Christine From Utterstedt om kunskapsapp/spel för barn och unga.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Ann-Christine From Utterstedt, Julia Kronlid, David Lång, Anders Ahl, Roger Hedlund, Jan-Åke Isaksson, Lars-Johan Hallgren, Aron Emilsson, Helena Elmqvist och Karin Forsell

§ 98 Kyrkliga skolavslutningar, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:4 Kyrkliga skolavslutningar förelåg följande förslag (§ 29):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:84 punkt 1 av Anders Ahl
- ◆ bifall till av Anders Ahl under överläggningen framlagt förslag att anse motion 2017:84 punkt 2 besvarad med vad utskottet anfört.

Utskottet punkt 1

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:84 punkt 1 av Anders Ahl,

dels om bifall till motion 2017:84 punkt 1,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Anders Ahls begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Anders Ahls begäran företogs rösträkning varvid 219 ledamöter röstade för utskottets förslag, 13 för motionen och 1 ledamot avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:84 punkt 1 av Anders Ahl om att uppdra till kyrkostyrelsen att undersöka hur vanligt det är att skolorna i riket inte har kyrkliga skolavslutningar.

Utskottet punkt 2

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:84 punkt 2 av Anders Ahl,

dels om bifall till av Anders Ahl under överläggningen framlagt förslag,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Anders Ahls begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Anders Ahls begäran företogs rösträkning varvid 215 ledamöter röstade för utskottets förslag, 14 för av Anders Ahl under överläggningen framlagt förslag och 1 ledamot avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:84 punkt 2 av Anders Ahl om att uppdra till kyrkostyrelsen att se över hur kyrkomötet kan stödja och vägleda, både stift och församlingar, som vill verka för att erbjuda föräldrarna kyrkliga skolavslutningar då detta inte erbjuds av skolan i fråga.

Mot kyrkomötets beslut i dess helhet *reserverade* sig Anders Ahl, David Lång, Julia Kronlid, Roger Hedlund, Jan-Åke Isaksson, Ann-Christine From Utterstedt, Lars-Johan Hallgren, Aron Emilsson, Helena Elmqvist och Karin Forsell.

§ 99 Fler språkkunniga förkunnare, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:5 Fler språkkunniga förkunnare förelåg endast utskottets förslag (§ 30).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:27 av Ylva Wahlström Ödmann om fler språkkunniga förkunnare.

§ 100 Könsfördelningen i Svenska kyrkan, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:6 Könsfördelningen i Svenska kyrkan förelåg följande förslag (§ 31):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:26 av Niklas Grahn
- ◆ bifall till reservation 2 av Roland Johansson som innebär bifall till motion 2017:26.

Utskottet punkterna 1 och 2

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:26 punkterna 1 och 2 av Niklas Grahn,

dels om bifall till motion 2017:26 punkterna 1 och 2,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:26 punkterna 1 och 2 av Niklas Grahn om könsfördelningen i Svenska kyrkan.

§ 101 Markera mot inhuman behandling av ensamkommande barn, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:7 Markera mot inhuman behandling av ensamkommande barn förelåg följande förslag (§ 32):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ avslag på motion 2017:42 punkterna 1 och 2
- ◆ bifall till motion 2017:42 punkt 3 av Gunvor Torstensson m.fl.
- ◆ bifall till reservation 1 av Anna-Karin Westerlund och Gunilla Eldebro som innebär avslag på motion 2017:42
- ◆ bifall till reservation 2 av Daniel Larson m.fl. som innebär bifall även till punkt 3 i motion 2017:42
- ◆ bifall till att motion 2017:42 punkt 2 ska anses besvarad
- ◆ bifall till av Manilla Bergström under överläggningen framlagt förslag om att lägga till ”och ung” i alla tre att-satserna.

Utskottet punkt 1

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att bifalla motion 2017:42 punkt 1 av Gunvor Torstensson m.fl.,

dels om avslag på motion 2017:42 punkt 1,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Jerker Schmidts begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Anna-Karin Westerlunds begäran företogs rösträkning varvid 175 ledamöter röstade för utskottets förslag, 51 för avslag på motion 2017:42 punkt 1. 7 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2017:42 punkt 1 av Gunvor Torstensson m.fl. om att uppdra till kyrkostyrelsen att uppmana Sveriges regering och Migrationsverket att stoppa omflyttningarna under asylprövningstiden för ensamkommande barn efter 18-årsdagen.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Helena Nordvall, Olle Reichenberg, Katarina Ramnerö Ödestad och Lena Jönsson.

Utskottet punkt 2

Följande förslag förelåg

dels om bifall till utskottets förslag att bifalla motion 2017:42 punkt 2 av Gunvor Torstensson m.fl.,

dels om avslag på motion 2017:42 punkt 2,

dels om bifall till av Wanja Lundby-Wedin under överläggningen framlagt förslag.

För att fastställa motförslag till utskottets förslag i huvudomröstningen ställdes förslag

dels om avslag på motion 2017:42 punkt 2,

dels om bifall till av Wanja Lundby-Wedin under överläggningen framlagt förslag, och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till av Wanja Lundby-Wedin under överläggningen framlagt förslag med övervägande ja besvarat.

Vid huvudomröstningen ställdes förslag

dels om bifall till utskottets förslag att bifalla motion 2017:42 punkt 2 av Gunvor Torstensson m.fl.,

dels om bifall till av Wanja Lundby-Wedin under överläggningen framlagt förslag, och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till av Wanja Lundby-Wedin under överläggningen framlagt förslag med övervägande ja besvarat.

På Daniel Larsons begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Daniel Larsons begäran företogs rösträkning varvid 109 ledamöter röstade för utskottets förslag, 115 för av Wanja Lundby-Wedin under överläggningen framlagt förslag och 7 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla av Wanja Lundby-Wedin under överläggningen framlagt förslag om att anse motion 2017:42 punkt 2 av Gunvor Torstensson m.fl. besvarad med vad utskottet anfört.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Anki Erdmann, Gustaf Bengtsson, Christina Blomqvist, Lena Jönsson, Ylva Wahlström Ödmann och Marie Rydén Davoust.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Ylva Wahlström Ödmann i en skriftlig reservation:

Dessa barn och unga behöver få allt vårt stöd, i rätten att få stanna i vårt land.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Gunvor Torstensson, Katarina Wedin, Katarina Glas, Erik Sjöstrand, Emma Hedlundh, Boel Johansson, Mattias Rosenquist, Sofia Rosenquist, Lisa Tegby och Hans-Olof Andrén i en skriftlig reservation.

Det är verkligen exempel på inhuman behandling av ensamkommande barn att inte ge amnesti för barn som väntat mer än ett år på besked om asyl. Under så lång tid hinner helt naturligt ett barn uppnå 18 år, även

om åldersuppskrivning inte skett. Alla som är äldre än 18 år har mycket svårt att få uppehållstillstånd i Sverige.

Därför reserverar vi oss mot kyrkomötets beslut att avslå punkt 2 i betänkande K1 2017:7.

Utskottet punkt 3

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:42 punkt 3 av Gunvor Torstensson m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:42 punkt 3,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till motion 2017:42 punkt 3 med övervägande ja besvarat.

På Daniel Larsons begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för bifall till motion 2017:42 punkt 3.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla motion 2017:42 punkt 3 av Gunvor Torstensson m.fl. om att uppdra till kyrkostyrelsen att uppmana Sveriges regering och Migrationsverket att stoppa utvisningarna av ensamkommande barn med starka asylskäl.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Katarina Ramnerö Ödestad, Gustaf Bengtsson, Moni Höglund och Olle Reichenberg.

Av Manilla Bergström under överläggningen framlagt förslag

Förslag ställdes

dels om bifall till av Manilla Bergström under överläggningen framlagt förslag,

dels om avslag på av Manilla Bergström under överläggningen framlagt förslag,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till av Manilla Bergström under överläggningen framlagt förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla Manilla Bergström under överläggningen framlagt förslag.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Katarina Ramnerö Ödestad.

Mot kyrkomötets beslut i dess helhet *reserverade* sig Anders Ahl, Julia Kronlid, Jan-Åke Isaksson, Ann-Christine From Utterstedt, Lars-Johan Hallgren, Aron Emilsson, Helena Elmqvist, Karin Forsell, Arnold Boström, Ingrid Borgström, Gunilla Eldebro, Jerker Schmidt, Jan G Nilsson och Bengt Kjellgren.

§ 102 Psykisk ohälsa hos unga, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkolivsutskottets betänkande K1 2017:8 Psykisk ohälsa hos unga förelåg följande förslag (§ 33):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:151 punkt 1 av Ann-Christine From Utterstedt
- ◆ bifall till motion 2017:151 punkt 3 av Ann-Christine From Utterstedt
- ◆ bifall till av Anders Ahl under överläggningen framlagt förslag om att anse motion 2017:151 punkt 2 besvarad med vad utskottet anfört.

Utskottet punkt 1

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:151 punkt 1 av Ann-Christine From Utterstedt,

dels om bifall till motion 2017:151 punkt 1,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Ann-Christine From Utterstedts begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Ann-Christine From Utterstedts begäran företogs rösträkning varvid 215 ledamöter röstade för utskottets förslag, 14 för motion 2017:151 punkt 1 och 2 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:151 punkt 1 av Ann-Christine From Utterstedt om att uppdra till kyrkostyrelsen att samla in goda exempel från landets församlingar och sprida de mest lyckade verksamheterna kring psykisk ohälsa utifrån en nationell kunskapsdatabas.

Utskottet punkt 2

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:151 punkt 2 av Ann-Christine From Utterstedt,

dels om bifall till av Anders Ahl under överläggningen framlagt förslag,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:151 punkt 2 av Ann-Christine From Utterstedt om att uppdra till kyrkostyrelsen att erbjuda samtals-terapi till de ungdomar som drabbas av psykisk ohälsa.

Utskottet punkt 3

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:151 punkt 3 av Ann-Christine From Utterstedt,

dels om bifall till motion 2017:151 punkt 3,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:151 punkt 3 av Ann-Christine From Utterstedt om att uppdra till kyrkostyrelsen att erbjuda aktiviteter som vänder sig speciellt till ungdomar med psykisk ohälsa.

Mot kyrkomötets beslut i dess helhet *reserverade* sig Ann-Christine From Utterstedt, David Lång, Julia Kronlid, Anders Ahl, Roger Hedlund, Jan-Åke Isaksson, Lars-Johan Hallgren, Aron Emilsson, Helena Elmqvist, Karin Forsell och Arnold Boström.

§ 103 Nationellt Stim-avtal för musik via internet vid kyrkliga handlingar, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:9 Nationellt Stim-avtal för musik via internet vid kyrkliga handlingar förelåg endast utskottets förslag (§ 34).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anse motion 2017:29 av Tomas Jansson och Anders Åkerlund om nationellt Stim-avtal för musik via internet vid kyrkliga handlingar besvarad med vad utskottet anfört.

§ 104 Kristna bönder och livsmedelsförsörjningen, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:10 Kristna bönder och livsmedelsförsörjningen förelåg följande förslag (§ 35):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:58 punkt 1 av Stefan Aro
- ◆ bifall till motion 2017:58 punkt 2 av Stefan Aro
- ◆ bifall till av Stefan Aro under överläggningarna framlagt förslag att uppdra till kyrkostyrelsen att upprätta dialog med Sveriges kristna bönder för att se på vilket sätt Svenska kyrkan kan stödja inhemsk livsmedelsproduktion.

Utskottet punkt 1

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:58 punkt 1 av Stefan Aro,
dels om bifall till motion 2017:58 punkt 1,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:58 punkt 1 av Stefan Aro om att uppdra till kyrkostyrelsen att upprätta dialog med Sveriges kristna bönder för att utforma ett nationellt handlingsprogram för Svenska kyrkans påverkansarbete i syfte att stödja svensk livsmedelsproduktion.

Utskottet punkt 2

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:58 punkt 2 av Stefan Aro,
dels om bifall till motion 2017:58 punkt 2,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:58 punkt 2 av Stefan Aro om att uppdra till kyrkostyrelsen att inspirera församlingarna i Svenska kyrkan till att använda Tacksägelsedagen åt att tacka Gud för skörden och bönderna och för att öka konsumentmedvetandet beträffande svenskproducerad mat.

Av Stefan Aro under överläggningen framlagt förslag

Förslag ställdes

dels om bifall till av Stefan Aro under överläggningen framlagt förslag,
dels om avslag på av Stefan Aro under överläggningen framlagt förslag,
och förklarade ordföranden att han fann förslaget om avslag på Stefan Aros under överläggningen framlagt förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå av Stefan Aro under överläggningen framlagt förslag.

Mot kyrkomötets beslut i dess helhet *reserverade* sig Stefan Aro.

§ 105 Gudstjänster och andakter på Svenska kyrkans webbplats, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:11 Gudstjänster och andakter på Svenska kyrkans webbplats förelåg endast utskottets förslag (§ 36).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att bifalla av motion 2017:94 av Hans-Olof Andrén om gudstjänster och andakter på Svenska kyrkans webbplats.

§ 106 Läsbarhet och grafiska profilen, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:12 Läsbarhet och grafiska profilen (§ 39):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:157 av Sofija Pedersen Videke.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:157 av Sofija Pedersen Videke,
dels om bifall till motion 2017:157,
och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:157 av Sofija Pedersen Videke om läsbarhet och den grafiska profilen.

§ 107 Pride-rörelsen, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:13 Pride-rörelsen förelåg följande förslag (§ 40):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:146 av Axel W Karlsson.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:146 av Axel W Karlsson,
dels om bifall till motion 2017:146,
och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:146 av Axel W Karlsson om Pride-rörelsen.

§ 108 Svenska kyrkans mångfald, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:14 Svenska kyrkans mångfald förelåg följande förslag (§ 41):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:155 av Bertil Murray m.fl.

Utskottet punkt 1

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:75 av Bertil Olsson om att bevara Svenska kyrkans mångfald.

Utskottet punkterna 2 och 3

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:155 punkterna 1 och 2 av Bertil Murray m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:155 punkterna 1 och 2,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:155 punkterna 1 och 2 av Bertil Murray m.fl. om att tillsätta en försoningskommission och kriskommission.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Kjell Petersson.

§ 109 Svenska kyrkan som kulturbärare, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:15 Svenska kyrkan som kulturbärare förelåg följande förslag (§ 42):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:80 av Asta Matikainen Lecklin och Anna-Karin Westerlund
- ◆ bifall till reservation av Gunilla Eldebro och Marja Sandin-Wester som innebär bifall till motion 2017:80.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:80 av Asta Matikainen Lecklin och Anna-Karin Westerlund,

dels om bifall till motion 2017:80,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:80 av Asta Matikainen Lecklin och Anna-Karin Westerlund om Svenska kyrkans om kulturbärare.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Anna-Karin Westerlund, Jan Olov Sundström, Lena Jönsson, Madelaine Erlandsson, Elisabeth Kullenberg, Claes-Johan Bonde, Sven Kerst, Gunilla Eldebro, Ingrid Borgström, Christina Blomqvist, Heléne Lundström, Margareta Nisser-Larsson, Bengt Kjellgren, Jerker Schmidt, Helena Nordvall, Katarina Ramnerö Ödestad, Mats Hagelin, Jan G Nilsson och Asta Matikainen Lecklin.

§ 110 Behörighet som arbetsledare, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:1 Behörighet som arbetsledare förelåg följande förslag (§ 43):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ avslag på utskottets förslag.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets,

dels om avslag på utskottets förslag,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Bertil Murrays begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Bertil Murrays begäran företogs rösträkning varvid 198 ledamöter röstade för utskottets förslag, 29 för avslag på utskottets förslag och 5 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen enligt *bilaga 1*.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson, Kjell Petersson, Fredrik Sidenvall, Gustaf Bengtsson, Stefan Aro, Bertil Murray, Dan Sarkar, Berth Löndahl, Dag Sandahl och Maja Bengtsson.

§ 111 Kyrkomusiker i kyrkoordningen, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:2 Kyrkomusiker i kyrkoordningen förelåg följande förslag (§ 44):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:86 av Erik Sjöstrand m.fl.
- ◆ bifall till reservation av Hans-Olof Andréns m.fl. som innebär bifall till motion 2017:86 av Erik Sjöstrand m.fl.

Utskottet punkt 1

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen enligt *bilaga 1*.

Utskottet punkt 2

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:43 av Torvald Johansson m.fl. om behörighetsprövning av kyrkomusiker.

Utskottet punkt 3

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:86 av Erik Sjöstrand m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:86,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Hans-Olof Andréns begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Hans-Olof Andréns begäran företogs rösträkning varvid 161 ledamöter röstade för utskottets förslag, 64 för motionen och 5 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:86 av Erik Sjöstrand m.fl. om kyrkomusiker i kyrkoordningen.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Erik Sjöstrand, Kjell Petersson, Karl-Gunnar Svensson, Anders Brunnstedt, Per Lindberg och Bertil Olsson.

Mot kyrkomötets beslut reserverade sig Hans-Olof Andrén i en skriftlig reservation.

Jag reserverar mig mot kyrkomötets beslut att avslå motion 2017:86.

Jag anser att motionen bort bifallas, med den motivering som framgår av reservationen i utskottets betänkande.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Nils Gårder, Torvald Johansson, Marie Rydén Davoust, Sofia Särduquist, Emma Hedlundh, Anna Lundblad, Sofia Rosenquist, Katarina Glas, Lisa Tegby, Sten Janson, Victor Backström, Sven Gunnar Persson, Kent Karlsson, Gun Alingsjö Bäck, Stefan Linderås, Per Lindberg, Anders Roos, Linda Isberg, Manilla Bergström, Roland Johansson, Katarina Wedin, Mattias Rosenquist och Gustaf Bengtsson i en skriftlig reservation.

Överröstade i kyrkomötet reserverar vi oss mot beslutet den 22 november 2017. Vi anser att kyrkomötet borde ha bifallit reservationen av Hans-Olof Andrén m.fl. innebärande att kyrkomötet skall bifalla motion 2017:86 och antaga de ändringar i kyrkoordningen som föreslås i motionen. Vi ansluter oss därmed till reservationen i kyrkostyrelsen av Nils Gårder m.fl.

Vår mening är att kyrkomötet borde följa de förslag om framförs i promemorian Kyrkomusiker i kyrkoordningen, som vid remissbehandlingen fått ett mycket starkt stöd. Kyrkomötet borde ha tagit hänsyn till den tydliga remissopinionen.

Utskottet punkt 4 och 5

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:106 punkterna 1 och 2 av Torvald Johansson och Ola Isacsson om kyrkomusikerorganisationen i församlingar och pastorat.

§ 112 Behovsstyrda tjänster i Svenska kyrkan, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:3 Behovsstyrda tjänster i Svenska kyrkan förelåg följande förslag (§ 45):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:3 av Elsa Christersson.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:3 av Elsa Christersson,

dels om bifall till motion 2017:3,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:3 av Elsa Christersson om behovsstyrda tjänster i Svenska kyrkan.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Heléne Lundström.

§ 113 Valideringsinstrument för rekrytering och antagande av präster, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:4 Validerings instrument för rekrytering och antagande av präster förelåg endast utskottets förslag (§ 46).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:9 av Karl-Gunnar Svensson om valideringsinstrument för rekrytering och antagande av präster.

§ 114 Snabbare registrering av vigsel, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:5 Snabbare registrering av vigsel förelåg endast utskottets förslag (§ 47).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:23 av Karl-Gunnar Svensson om snabbare registrering av vigsel.

§ 115 Medlemskap i Svenska kyrkan, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:6 Medlemskap i Svenska kyrkan förelåg följande förslag (§ 48):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:24 punkt 1 av Anette Nordgren m.fl.

Utskottet punkt 1

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:24 punkt 1 av Anette Nordgren m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:24 punkt 1,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:24 punkt 1 av Anette Nordgren m.fl. om att uppdra till kyrkostyrelsen att göra en översyn av 29 kap. 1 och 2 §§ av kyrkoordningen angående medlemskap i Svenska kyrkan, särskilt vad avser kravet på medborgarskap.

Utskottet punkt 2

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:24 punkt 2 av Anette Nordgren m.fl. om att uppdra till kyrkostyrelsen att göra en översyn av 29 kap. 6 § av kyrkoordningen angående beslut om medlemskap i Svenska kyrkan.

Utskottet punkt 3

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:66 av Kjell Petersson och Leif Nordlander om kyrkoordningens bestämmelser om dop och kyrkotillhörighet.

Utskottet punkt 4

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:115 av Jesper Eneroth m.fl. om ofrivilligt utträde ur Svenska kyrkan.

Utskottet punkt 5

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att med anledning av motionerna 2017:24 av Anette Nordgren m.fl., 2017:66 av Kjell Petersson och Leif Nordlander och 2017:115 av Jesper Eneroth m.fl. uppdra till kyrkostyrelsen att i arbetet med en översyn av frågor om kyrkotillhörigheten beakta det som utskottet anfört.

§ 116 Rekrytering till kyrkliga utbildningar och tjänster, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:7 Rekrytering till kyrkliga utbildningar och tjänster förelåg följande förslag (§ 49):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:32 av Ulla Rickardsson
- ◆ bifall till motion 2017:119 av Niklas Grahn m.fl.

Utskottet punkt 1

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att anse motion 2017:32 av Ulla Rickardsson besvarad med vad utskottet anfört,

dels om bifall till motion 2017:32,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anse motion 2017:32 av Ulla Rickardsson om nationell kraftsamling för rekrytering av kyrkomusiker besvarad med vad utskottet anfört.

Utskottet punkterna 2–7

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:119 punkterna 1–6,

dels om bifall till motion 2017:119 punkterna 1–6,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:119 punkterna 1–6 av Niklas Grahn m.fl. om Svenska kyrkans rekryteringsutmaning.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Gustaf Bengtsson.

§ 117 Inomkyrklig sammanhållning och anställning, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:8 Inomkyrklig sammanhållning och anställning förelåg endast utskottets förslag (§ 50).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:36 av Dan Sarkar om inomkyrklig sammanhållning och anställning.

§ 118 Reglering av diakontjänster, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:9 Reglering av diakontjänster förelåg följande förslag (§ 60):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:83 av Anna-Karin Westerlund.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:83 av Anna-Karin Westerlund,

dels om bifall till motion 2017:83,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:83 av Anna-Karin Westerlund om reglering av diakontjänster.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Anna-Karin Westerlund, Jimmy Dahllöf, Ingrid Borgström, Madelaine Erlandsson, Elisabeth Kullenberg, Margareta Nisser-Larsson, Bengt Kjellgren, Magnus Hedin, Jerker Schmidt, Jan G Nilsson och Lena Jönsson.

§ 119 Översyn av relationerna till utlandsförsamlingarna, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:10 Översyn av relationerna till utlandsförsamlingarna förelåg följande förslag (§ 51):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:102 av Anette Nordgren och Hans-Olof Andrén.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att anse motion 2017:102 besvarad med vad utskottet anför,

dels om bifall till motion 2017:102,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anse motion 2017:102 av Anette Nordgren och Hans-Olof Andrén om översyn av relationerna till utlandsförsamlingarna besvarad med vad utskottet anför.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Gustaf Bengtsson, Moni Höglund och Kerstin Rossipal.

§ 120 Prästers väjningsrätt vid vigsel, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:11 Prästers väjningsrätt vid vigsel förelåg följande förslag (§ 52):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:110 av Britt-Marie Danestig m.fl.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:110 av Britt-Marie Danestig m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:110,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:110 av Britt-Marie Danestig m.fl. om prästers väjningsrätt vid vigsel.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Heléne Lundström och Marja Sandin-Wester.

§ 121 Svenska kyrkans psykosociala arbetsmiljö, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:12 Svenska kyrkans psykosociala arbetsmiljö förelåg följande förslag (§ 53):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:111 av Britt-Marie Danestig m.fl.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:111 av Britt-Marie Danestig m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:111,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:111 av Britt-Marie Danestig m.fl. om Svenska kyrkans psykosociala arbetsmiljö.

§ 122 Codex ethicus, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:13 Codex ethicus förelåg endast utskottets förslag (§ 54).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anse motion 2017:116 av Jesper Eneroth och Louise Callenberg om Codex ethicus besvarad med vad utskottet anförde.

§ 123 Stiftens tillsyn av församlingarna, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:14 Stiftens tillsyn av församlingarna förelåg endast utskottets förslag (§ 55).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:118 av Jesper Eneroth och Sofija Pedersen Videke om stiftens tillsyn av församlingarna.

§ 124 Nyöversättning och kommentar till bekännelseskrifterna, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:15 Nyöversättning och kommentar till bekännelseskrifterna förelåg endast utskottets förslag (§ 56).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:124 av Axel W Karlsson om nyöversättning och kommentar till bekännelseskrifterna.

§ 125 Krav på utdrag ur belastningsregistret vid anställning, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:16 Krav på utdrag ur belastningsregistret vid anställning förelåg följande förslag (§ 57):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:149 av Ann-Christine From Utterstedt.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:149 av Ann-Christine From Utterstedt,

dels om bifall till motion 2017:149,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Heléne Lundströms begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Heléne Lundströms begäran företogs rösträkning varvid 207 ledamöter röstade för utskottets förslag, 22 för motionen och 2 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:149 av Ann-Christine From Utterstedt om krav på utdrag ur belastningsregistret.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Heléne Lundström.

§ 126 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans överklagandenämnd, beslut

Från måndagens överläggning med andning av Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:17 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans överklagandenämnd förelåg endast utskottets förslag (§ 58).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att lägga verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans överklagandenämnd till handlingarna.

§ 127 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2017:18 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar förelåg endast utskottets förslag (§ 59).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att lägga verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar till handlingarna

§ 128 Kyrkomötets arbetsformer, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkorättsutskottets betänkande Kr 2017:1 Kyrkomötets arbetsformer förelåg följande förslag (§ 61):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ avslag på utskottets förslag
- ◆ bifall till reservation 1 av Berit Bornecrantz Dias m.fl. som innebär avslag på utskottets förslag att det av presidiet föreslagna namnet Hållbarhetsutskottet ska ändras till Förvaltarskapsutskottet
- ◆ bifall till reservation 2 av Boel Johansson m.fl. som innebär bifall till motion 2017:81 av Hans-Olof Andréén m.fl.
- ◆ avslag på utskottets förslag punkt 5 att 2019 genomföra ett tematiskt kyrkomöte i enlighet med Särskild arbetsordning för kyrkomötet
- ◆ avslag på utskottets förslag punkt 6 att uppdra till kyrkomötets presidium att utvärdera de arbetsformer som regleras i Särskild arbetsordning för kyrkomötet. Utvärderingen ska överlämnas till kyrkomötet 2020 och innehålla förslag om huruvida 2021 års kyrkomöte ska genomföras i enlighet med Särskild arbetsordning för kyrkomötet
- ◆ bifall till av Bengt Kjellgren under överläggningen framlagt förslag att kyrkomötet i plenum ska besluta om vilka särskilda ämnen som ska utgöra tema för de tematiska kyrkomötessammanträdena.

Utskottet punkt 1

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:81 av Hans-Olof Andrén m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:81,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Hans-Olof Andréns begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Hans-Olof Andréns begäran företogs rösträkning varvid 155 ledamöter röstade för utskottets förslag, 70 för motionen och 6 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:81 av Hans-Olof Andrén m.fl. om 30 ledamöter i utskotten.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Carina Etander Rimborg, Karl-Gunnar Svensson, Evelina Johansson, Leif Nordlander, Moni Höglund, Anders Brunnstedt och Gustaf Bengtsson.

Utskottet punkt 2

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anta presidiets förslag till ändringar i kyrkoordningen och att ändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2018.

Utskottet punkt 3

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag,

dels om bifall till utskottets förslag frånsatt förslaget att benämna ett av utskotten

Förvaltarskapsutskottet till förmån för presidiets förslag Hållbarhetsutskottet, och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Heléne Lundströms begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Heléne Lundströms begäran företogs rösträkning varvid 154 ledamöter röstade för utskottets förslag, 63 för utskottets förslag frånsatt dess förslag om benämningen Förvaltarskapsutskottet i stället för presidiets förslag Hållbarhetsutskottet. 10 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag till ändringar i Arbetsordning för kyrkomötet (SvKB 1999:3) enligt *bilaga 1*.

Utskottet punkt 5

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att 2019 genomföra ett tematiskt kyrkomöte i enlighet med Särskild arbetsordning för kyrkomötet,

dels om avslag på utskottets förslag,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Leif Nordlanders begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att 2019 genomföra ett tematiskt kyrkomöte i enlighet med Särskild arbetsordning för kyrkomötet.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Berth Löndahl, Evelina Johansson, Leif Nordlander, Heléne Lundström och Lisbeth Göranson.

Utskottet punkt 4

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anta utskottets förslag till Särskild arbetsordning för kyrkomötet enligt *bilaga 2*.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson och Leif Nordlander.

Av Bengt Kjellgren under överläggningen framlagt förslag

Förslag ställdes

dels om bifall till av Bengt Kjellgren under överläggningen framlagt förslag,
dels om avslag på av Bengt Kjellgren under överläggningen framlagt förslag,
och förklarade ordföranden att han fann förslaget om avslag på av Bengt Kjellgren under överläggningen framlagt förslag med övervägande ja besvarat.

På Daniel Larsons begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Bengt Kjellgrens begäran företogs rösträkning varvid 98 ledamöter röstade för utskottets förslag, 123 för av Bengt Kjellgren under överläggningen framlagt förslag och 9 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla av Bengt Kjellgren under överläggningen framlagt förslag att kyrkomötet i plenum ska besluta om vilka särskilda ämnen som ska utgöra tema för de tematiska kyrkomötessammanträdena.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Moni Höglund.

Utskottet punkt 6

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att uppdra till kyrkomötets presidium att utvärdera de arbetsformer som regleras i Särskild arbetsordning för kyrkomötet. Utvärderingen ska överlämnas till kyrkomötet 2020 och innehålla förslag om huruvida 2021 års kyrkomöte ska genomföras i enlighet med Särskild arbetsordning för kyrkomötet,

dels om avslag på utskottets förslag,
och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Karin Perers begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson, Elisabeth Rydström, Leif Nordlander, Gustaf Bengtsson, Heléne Lundström, Daniel Tisell, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Conny Tyrberg, Birgit Kullingsjö och Lisbeth Göranson.

Utskottet punkt 7

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att informera kyrkostyrelsen om vad utskottet har anfört avseende tidpunkt för överlämnande av skrivelserna om Verksamhet och ekonomi, Årsredovisning och kyrkostyrelsens redovisning om hur styrelsen har tagit om hand kyrkomötets ärenden.

§ 129 Kyrkomötets miljöarbete, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkorättsutskottets betänkande Kr 2017:2 Kyrkomötets miljöarbete förelåg endast utskottets förslag (§ 62).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att lägga skrivelsen PSkr 2017:2 om kyrkomötets miljöarbete till handlingarna.

§ 130 Arvoden för kyrkligt förtroendevalda, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkorättsutskottets betänkande Kr 2017:3 Arvoden för förtroendevalda förelåg följande förslag (§ 63):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:8 av Bertil Murray och Leif Nordlander.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:8 av Bertil Murray och Leif Nordlander,

dels om bifall till motion 2017:8,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:8 av Bertil Murray och Leif Nordlander om arvoden för kyrkligt förtroendevalda.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson.

§ 131 Utredning om begravningsväsendet, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkorättsutskottets betänkande Kr 2017:4 Utredning om begravningsväsendet förelåg följande förslag (§ 68):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:41 av Dag Sandahl.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:41 av Dag Sandahl,

dels om bifall till motion 2017:41,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:41 av Dag Sandahl om utredning av begravningsväsendet.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dag Sandahl, Heléne Lundström och Gustaf Bengtsson.

§ 132 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkorättsutskottets betänkande Kr 2017:5 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån förelåg endast utskottets förslag (§ 64).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att lägga verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån till handlingarna.

§ 133 Ändringar i kyrkoordningen m.m., övriga ändringar i rättelser, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkorättsutskottets betänkande Kr 2017:6 Ändringar i kyrkoordningen m.m., övriga ändringar och rättelser förelåg endast utskottets förslag (§ 66).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag

1. att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen.
2. att avslå kyrkostyrelsens förslag till ändringar i Arbetsordning för kyrkomötet.

§ 134 Utökat uppdrag för Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån m.m., beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Kyrkorättsutskottets betänkande Kr 2017:7 Utökat uppdrag för Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån m.m. förelåg följande förslag (§ 67):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till reservation av Jerry Adbo m.fl. som innebär avslag på utskottets förslag punkt 4
- ◆ bifall till av Bertil Persson under överläggningen framlagt förslag att kyrkomötet beslutar att om utskottets punkt 4 inte vinner bifall ska Svenska kyrkans arvodesnämnd läggas ner.

Utskottet punkt 1

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anta utskottets förslag till ändringar i kyrkoordningen enligt *bilaga 1*.

Utskottet punkt 2

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anta utskottets förslag till ändringar i Arbetsordning för kyrkomötet enligt *bilaga 2*.

Utskottet punkt 3

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anta utskottets förslag till ändringar i Ersättningsstadga enligt *bilaga 3*.

Utskottet punkt 4

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag anta utskottets förslag till ändringar i Instruktion för Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån enligt *bilaga 4*,
dels om avslag på utskottets förslag som innebär bifall till reservation av Jerry Adbo m.fl.,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Lars G Linders begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för avslag på utskottets förslag.

På Ulla Rickardsson begäran företogs rösträkning varvid 97 ledamöter röstade för avslag på utskottets förslag, 113 för utskottets förslag och 18 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag till ändringar i Instruktion för Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån enligt *bilaga 4*.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Jimmy Dahllöf, Suzanne Fredborg, Claes-Johan Bonde, Sven Kerst, Helena Nordvall, Bengt Kjellgren, Christina Blomqvist, Margareta Nisser-Larsson, Jan G Nilsson och Jerker Schmidt.

§ 135 Revisorers uppdrag enligt kyrkoordningen, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Ekonomi- och egendomsutskottets betänkande EE 2017:1 Revisorers uppdrag enligt kyrkoordningen förelåg endast utskottets förslag (§ 69).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:158 av Sofija Pedersen Videke och Bengt Inghammar om revisorers uppdrag enligt kyrkoordningen.

§ 136 Golv och tak för kyrkoavgiften, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Ekonomi- och egendomsutskottets betänkande EE 2017:2 Golv och tak för kyrkoavgiften förelåg följande förslag (§ 70):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:123 av Mats Hagelin.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:123 av Mats Hagelin,

dels om bifall till motion 2017:123,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Bengt Kjellgrens begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:123 av Mats Hagelin om golv och tak för kyrkoavgiften.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Ulla Littgren, Jimmy Dahllöf, Suzanne Fredborg, Lena Jönsson, Ingrid Borgström, Madelaine Erlandsson, Elisabeth Kullenberg, Christina Blomqvist, Moni Höglund, Ingegerd Flock Andersson, Margareta Nisser-Larsson, Bengt Kjellgren, Magnus Hedin, Jerker Schmidt, Helena Nordvall, Asta Matikainen Lecklin, Anna-Karin Westerlund, Olle Reichenberg, Katarina Ramnerö Ödestad, Jan G Nilsson, Mats Hagelin och Jan Olov Sundström.

§ 137 Folkbildning i utlandsförsamlingarna, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Ekonomi- och egendomsutskottets betänkande EE 2017:3 Folkbildning i utlandsförsamlingarna förelåg följande förslag (§ 71):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:25 av Anette Nordgren och Maj-Lis Aasa.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:25 av Anette Nordgren och Maj-Lis Aasa,

dels om bifall till motion 2017:25,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Åke Marcussons begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:25 av Anette Nordgren och Maj-Lis Aasa om folkbildning i utlandsförsamlingarna.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Gustaf Bengtsson och Moni Höglund.

§ 138 Redovisningsregler för gåvor och bidrag inom Svenska kyrkan, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Ekonomi- och egendomsutskottets betänkande EE 2017:4 Redovisningsregler för gåvor och bidrag inom Svenska kyrkan förelåg följande förslag (§ 72):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:49 av Leif Nordlander.

Utskottet punkterna 1 och 2

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:49 punkterna 1 och 2 av Leif Nordlander,

dels om bifall till motion 2017:49 punkterna 1 och 2,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:49 punkterna 1 och 2 av Leif Nordlander om redovisningsregler för gåvor och bidrag inom Svenska kyrkan.

§ 139 Regelverk för bidrag till kyrkor, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Ekonomi- och egendomsutskottets betänkande EE 2017:5 Regelverk för bidrag till kyrkor förelåg följande förslag (§ 74):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:33 av Ulla Rickardsson
- ◆ bifall till motion 2017:52 av Leif Nordlander
- ◆ bifall till motion 2017:107 av Mats Hagelin.

Utskottet punkt 1

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:33 av Ulla Rickardsson,
dels om bifall till motion 2017:33,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Ulla Rickardssons begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Ulla Rickardssons begäran företogs rösträkning varvid 140 ledamöter röstade för utskottets förslag, 83 för motionen och 6 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:33 om kyrkoantikvarisk ersättning.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Moni Höglund, Ingrid Smittsarve, Inga Alm, Ulla Rickardsson, Elisabeth Rydström och Ann-Christin Alexius.

Utskottet punkterna 2 och 3

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:52 punkterna 1 och 2,
dels om bifall till motion 2017:52 punkterna 1 och 2,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:52 punkterna 1 och 2 om regler för kyrkobyggnadsbidrag.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Inga Alm, Ingrid Smittsarve och Ulla Rickardsson.

Utskottet punkt 4

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:107 av Mats Hagelin,
dels om bifall till motion 2017:107,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Mats Hagelins begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Mats Hagelins begäran företogs rösträkning varvid 133 ledamöter röstade för utskottets förslag, 85 för motionen och 9 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:107 av Mats Hagelin om kyrkounderhållsbidrag.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Inga Alm, Olle Reichenberg, Ingrid Smittsarve, Katarina Ramnerö Ödestad, Magnus Hedin, Bengt Kjellgren, Margareta Nisser-Larsson, Ingegerd Flock Andersson, Heléne Lundström, Ulla Rickardsson, Sven Kerst, Claes-Johan Bonde, Lena Jönsson, Anna-Karin Westerlund, Gunilla Eldebro, Suzanne Fredborg, Jimmy Dahllöf, Elisabeth Kullenberg, Mats Hagelin och Kerstin Andersson-Carlsson.

§ 140 Ersättning till präst vid tjänstgöring i annan församling, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Ekonomi- och egendomsutskottets betänkande EE 2017:6 Ersättning till präst vid tjänstgöring i annan församling förelåg följande förslag (§ 73):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:89 av Jan-Åke Isaksson.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:89 av Jan-Åke Isaksson,

dels om bifall till motion 2017:89,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:89 om ersättning till präst vid tjänstgöring i annan församling.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Jan-Åke Isaksson, Anders Ahl, David Lång, Roger Hedlund, Ann-Christine From Utterstedt, Lars-Johan Hallgren, Aron Emilsson, Helena Elmqvist, Karin Forsell och Arnold Boström.

§ 141 Från konflikt till gemenskap, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:1 Från konflikt till gemenskap förelåg följande förslag (§ 75):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:11 av Sofia Särdaqvist m.fl.

Utskottet punkt 1

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:11 av Sofia Särdaqvist m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:11,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Sofia Särdaqvists begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Sofia Särdaqvists begäran företogs rösträkning varvid 155 ledamöter röstade för utskottets förslag, 68 för motionen och 7 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:11 av Sofia Särduquist m.fl. om att implementera de fem ekumeniska imperativen.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Carina Etander Rimborg, Erik Sjöstrand och Kjell Petersson,

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Leif Nordlander i en skriftlig reservation.

Jag reserverar mig mot kyrkomötets beslut då jag menar att det är olyckligt ur ekumenisk synpunkt. I synnerhet som +Anders Kardinal Arborelius sträckte ut handen vid kyrkomötets öppnande genom att anknyta till de fyra ”sola”.

Utskottet punkt 2

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:62 av Kjell Petersson och Leif Nordlander om att bejaka den ekumeniska manifestationen den 31 oktober 2017.

Mot kyrkomötets beslut i dess helhet *reserverade* sig Evelina Johansson, Karl-Gunnar Svensson, Tomas Janson och Anders Brunnstedt.

§ 142 Nå de onådda, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:2 Nå de onådda förelåg följande förslag (§ 76):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:12 av Gustaf Bengtsson och Ragnhild Bertius
- ◆ bifall till reservation av Lars Jakobsson som innebär bifall till motion 2017:12.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:12 av Gustaf Bengtsson och Ragnhild Bertius,

dels om bifall till motion 2017:12,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Gustaf Bengtsson begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Gustaf Bengtssons begäran företogs rösträkning varvid 173 ledamöter röstade för utskottets förslag, 51 för motionen och 7 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:12 av Gustaf Bengtsson och Ragnhild Bertius om att nå de onådda.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Moni Höglund, Gustaf Bengtsson, Bertil Olsson och Evelina Johansson.

§ 143 Ekumeniskt möte 1925 och 2025, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:3 Ekumeniskt möte 1925 och 2025 förelåg endast utskottets förslag (§ 77).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2017:22 av Anders Roos om ekumeniskt möte 1925 och 2025.

§ 144 Strategi för kyrkans internationella arbete, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:4 Strategi för kyrkans internationella arbete förelåg endast utskottets förslag (§ 78).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:30 av Ylva Wahlström Ödmann om en strategi för kyrkans internationella arbete.

§ 145 Mission i världen, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:5 Mission i världen förelåg följande förslag (§ 79):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:50 av Leif Nordlander
- ◆ bifall till reservation av Fredrik Sidenvall som innebär bifall till motion 2017:50.

Utskottet punkterna 1 och 2

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:50 punkterna 1 och 2 av Leif Nordlander,

dels om bifall till motion 2017:50 punkterna 1 och 2,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:50 punkterna 1 och 2 av Leif Nordlander om mission i världen.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Karl-Gunnar Svensson, Bertil Olsson, Gustaf Bengtsson, Moni Höglund och Kjell Petersson.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Leif Nordlander i en skriftlig reservation.

Reservation till förmån för min motion och dess lydelse.

§ 146 Informationskampanjer i internationella arbetet, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:6 Informationskampanjer i internationella arbetet förelåg följande förslag (§ 80):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:53 av Karin Forsell.

Utskottet punkt 1

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:53 av Karin Forsell,

dels om bifall till motion 2017:53,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:53 av Karin Forsell om en informationskampanj om Abridgos arbete.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Aron Emilsson, Anders Ahl, Ann-Christine From Utterstedt, Helena Elmqvist och Karin Forsell.

Utskottet punkt 2

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:54 av Karin Forsell om en informationskampanj om The Lighthouse Boys Home.

Utskottet punkt 3

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:55 av Karin Forsell om en informationskampanj om mentormammor.

Utskottet punkt 4

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:56 av Karin Forsell om en informationskampanj om mentorpappor.

§ 147 Ekumenisk gest i anslutning till reformationsåret, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:7 Ekumenisk gest i anslutning till reformationsåret förelåg endast utskottets förslag (§ 81).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:59 av Bertil Murray om ekumenisk gest i anslutning till reformationsåret.

§ 148 Katarinauppropet, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:8 Katarinauppropet förelåg följande förslag (§ 82):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:112 av Anki Erdmann m.fl.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:112 av Anki Erdmann m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:112,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Marja Hillerströms begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Marja Hillerströms begäran företogs rösträkning varvid 194 ledamöter röstade för utskottets förslag, 25 för motionen och 10 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:112 av Anki Erdmann m.fl. om Katarinauppropet.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Ylva Wahlström Ödmann, Marja Sandin-Wester, Heléne Lundström, Marja Hillerström, Lars B Andersson, Anki Erdmann och Micke G Hästö.

§ 149 Närproducerade varor i katastrofarbete och särskilda insatser i Mellanöstern, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:9 Närproducerade varor i katastrofarbete och särskilda insatser i Mellanöstern förelåg följande förslag (§ 83):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:135 av Julia Kronlid
- ◆ bifall till motion 2017:136 av Julia Kronlid.

Utskottet punkterna 1 och 2

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:134 punkterna 1 och 2 av Julia Kronlid om närproducerade varor i katastrof- och flyktingarbetet.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Anders Ahl, Julia Kronlid, Jan-Åke Isaksson, David Lång, Roger Hedlund, Ann-Christine From Utterstedt, Lars-Johan Hallgren, Aron Emilsson, Helena Elmqvist, Karin Forsell och Arnold Boström.

Utskottet punkt 3

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:135 av Julia Kronlid,
dels om bifall till motion 2017:135,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:135 av Julia Kronlid om skola för flyktingbarn.

Utskottet punkt 4

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:136 av Julia Kronlid,
dels om bifall till motion 2017:136,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Julia Kronlids begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Julia Kronlids begäran företogs rösträkning varvid 203 ledamöter röstade för utskottets förslag, 17 för motionen och 10 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:136 av Julia Kronlid om återuppbyggnad av Nineveslätten.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Julia Kronlid, Anders Ahl, Ann-Christine From Utterstedt, Helena Elmqvist, Karin Forsell och Arnold Boström.

§ 150 Evangelisering av i synnerhet palestinier, araber och muslimer, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:10 Evangelisering av i synnerhet palestinier, araber och muslimer förelåg följande förslag (§ 84):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:145 av Axel W Karlsson.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:145 av Axel W Karlsson,

dels om bifall till motion 2017:145,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:145 av Axel W Karlsson om evangelisering av i synnerhet palestinier, araber och muslimer.

§ 151 Ordningsfråga

Tomas Jansson framförde en fråga om ordförandens ordning att ställa proposition.

I debatten yttrade sig

Carina Etander Rimborg

Levi Bergström.

Andre vice ordföranden övertog kl. 12.20 ledningen av förhandlingarna.

§ 152 Meddelanden

Informeras om att det i Organisationsutskottets betänkande O 2017:2 Indelningsfrågor är en rättelse av formell karaktär införd på sidan 20. Ändringen är införd i det elektroniska verktyget.

Förhandlingarna ajournerades kl. 12.25.

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00 under ledning av andre vice ordföranden.

§ 153 Meddelanden

Reservationer ska lämnas in under dagen antingen på papper eller i kyrkomötets digitala mötesverktyg.

§ 154 Begravningsverksamheten

Förelåg Organisationsutskottets betänkande O 2017:1 Begravningsverksamheten.

I debatten yttrade sig

Louise Callenberg, som yrkade bifall till utskottets förslag

Elsa Christersson, som yrkade bifall till motion 2017:99

I detta anförande *instämde* Heléne Lundström

Asta Matikainen Lecklin

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson

Sven-E Kragh, som yrkade bifall till utskottets förslag

Hildegard Jarskog, som yrkade bifall till motion 2017:99

Marja Hillerström, som yrkade bifall till motion 2017:99

Sven-E Kragh (replik)
 Marja Hillerström (replik)
 Sven-E Kragh (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:99 av Elsa Christersson.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2017)

§ 155 Indelningsfrågor

Förelåg Organisationsutskottets betänkande O 2017:2 Indelningsfrågor.

I ärendet yttrade sig

Per Lindberg, som dels yrkade bifall till utskottets förslag med gjorda redaktionella ändringar och dels yrkade bifall till ett av honom under överläggningen framlagt förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag,
- ◆ bifall till av Per Lindberg under överläggningen framlagt förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2017)

§ 156 Kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter

Förelåg Organisationsutskottets betänkande O 2017:3 Kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter.

Förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2017)

§ 157 Demokratifrågor

Förelåg Organisationsutskottets betänkande O 2017:4 Demokratifrågor.

I debatten yttrade sig

Tomas Jansson, som yrkade bifall till utskottets förslag
 Berth Löndahl, som yrkade bifall till utskottets förslag
 Bo Hanson, som yrkade avslag på utskottets förslag punkt 7

I detta anförande *instämde* Louise Callenberg

Berth Löndahl (replik)

Bo Hanson (replik)

Berth Löndahl (replik)

Bo Hanson (replik)

Berth Löndahl, önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Tomas Jansson (replik)

Bo Hanson (replik)

Tomas Jansson (replik)

Irene Oskarsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Sven-E Kragh, som yrkade bifall till utskottets förslag

Nils Gårder, som yrkade bifall till utskottets förslag

Louise Callenberg, som yrkade bifall till reservation av Louise Callenberg m.fl.

I detta anförande *instämde* Martin Moberg och Camilla Persson

Markus Holmberg, som yrkade bifall till utskottets förslag punkterna 1–6 och avslag på utskottets förslag punkt 7

I detta anförande *instämde* Louise Callenberg

Anton Härder, som yrkade bifall till reservation av Louise Callenberg m.fl.

I detta anförande *instämde* Martin Moberg och Camilla Persson

Olle Burell, som yrkade bifall till reservation av Louise Callenberg m.fl.

I detta anförande *instämde* Martin Moberg och Camilla Persson

Tomas Jansson (replik)

Olle Burell (replik)

Tomas Jansson (replik)

Olle Burell (replik)

Lars Stjernkvist, som yrkade bifall till reservation av Louise Callenberg m.fl.

I detta anförande *instämde* Martin Moberg

Jesper Eneroth, som yrkade bifall till reservation av Louise Callenberg m.fl.

I detta anförande *instämde* Martin Moberg och Camilla Persson

Bengt Inghammar, som yrkade bifall till utskottets förslag punkterna 1–6 och avslag på punkt 7

Tomas Jansson (replik)

Bengt Inghammar (replik)

Tomas Jansson (replik)

Bengt Inghammar (replik)

Karin Janfalk, som yrkade bifall till reservation av Louise Callenberg m.fl.

I detta anförande *instämde* Camilla Persson

Irene Oskarsson (replik)

Karin Janfalk (replik)

Johan Blix

I detta anförande *instämde* Camilla Persson

Anders Nihlgård, som yrkade bifall till reservation av Louise Callenberg m.fl.

Marja Hillerström, som yrkade bifall till reservation av Louise Callenberg m.fl.

Jan Olov Sundström, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson

Bo Hanson (replik)

Jan Olov Sundström (replik)

Olle Reichenberg, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson

Leif Nordlander, som yrkade bifall till utskottets förslag

Olle Burell (replik)

Leif Nordlander (replik)

Olle Burell (replik)

Louise Callenberg (replik)

Leif Nordlander (replik)

Tomas Jansson (replik)

Evelina Johansson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Marta Axner Ims, som yrkade bifall till reservation av Louise Callenberg m.fl.

I detta anförande *instämde* Camilla Persson

Erik Sjöstrand, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Marie Rydén Davoust och Anders Brunnstedt

Biskop Johan Dalman, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson

Åke Marcusson.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till reservation av Louise Callenberg m.fl.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2017)

Förste vice ordföranden övertog kl. 15.45 ledningen av förhandlingarna.

§ 158 Strukturfrågor

Förelåg Organisationsutskottets betänkande O 2017:5 Strukturfrågor.

I debatten yttrade sig

- Inga Alm, som yrkade bifall till motion 2017:121
 Karin Forsell, som yrkade bifall till motion 2017:77
 Mats Nilsson, som yrkade bifall till motion 2017:121
 Berth Löndahl, som yrkade bifall till motion 2017:18
 Leif Nordlander, som yrkade bifall till motion 2017:18
 Claes Block, som yrkade bifall till utskottets förslag
 Berth Löndahl (replik)
 Claes Block (replik)
 Berth Löndahl (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:18 av Berth Löndahl och Leif Nordlander
- ◆ bifall till motion 2017:77 av Aron Emilsson
- ◆ bifall till motion 2017:121 av Inga Alm.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2017)

§ 159 Reglering av nomineringsgrupper

Förelåg Organisationsutskottets betänkande O 2017:6 Reglering av nomineringsgrupper.

I debatten yttrade sig

- Berit Bornecrantz Dias, som yrkade bifall till motion 2017:109
 I detta anförande *instämde* Lars B Andersson
 Axel W Karlsson, som yrkade bifall till motionerna 2017:143 och 2017:144
 Anki Erdmann, som yrkade bifall till motion 2017:109
 Kåge Johansson, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:109 av Berit Bornecrantz Dias m.fl.
- ◆ bifall till motion 2017:143 av Axel W Karlsson
- ◆ bifall till motion 2017:144 av Axel W Karlsson.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2017)

§ 160 Representation i kyrkomötet m.m.

Förelåg Organisationsutskottets betänkande O 2017:8 Representation i kyrkomötet m.m.

I debatten yttrade sig

Erik Sjöstrand, som yrkade bifall till motion 2017:87

I detta anförande *instämde* Anders Brunnstedt

Sven Gunnar Persson, som yrkade bifall till motion 2017:87

I detta anförande *instämde* Marie Rydén Davoust och Anders Brunnstedt

Anton Härder, som yrkade bifall till utskottets förslag

Erik Sjöstrand (replik)

Anton Härder (replik)

Erik Sjöstrand (replik)

Anton Härder (replik)

Sven Gunnar Persson (replik)

Evelina Johansson

Sven Gunnar Persson (replik)

Evelina Johansson (replik)

Sven Gunnar Persson (replik)

Evelina Johansson (replik)

Sven Gunnar Persson, önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Olle Reichenberg, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson

Sven Gunnar Persson (replik)

Olle Reichenberg (replik)

Sven Gunnar Persson (replik)

Olle Reichenberg (replik)

Sven Gunnar Persson önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Victor Backström, som yrkade bifall till motion 2017:87.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:87 av Erik Sjöstrand m.fl.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2017)

§ 161 Förordnande av präst i församlingsråd

Förelåg Organisationsutskottets betänkande O 2017:9 Förordnande av präst i församlingsråd.

I debatten yttrade sig

Karin Forsell, som yrkade bifall till utskottets förslag

Tomas Jansson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Birgit Kullingsjö, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2017)

§ 162 Svenska kyrkan som arbetsgivare

Förelåg Organisationsutskottets betänkande O 2017:10 Svenska kyrkan som arbetsgivare.

I debatten yttrade sig

Dag Sandahl, som yrkade bifall till motion 2017:104

Birgit Kullingsjö, som yrkade bifall till utskottets förslag

Dag Sandahl (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
 - ◆ bifall till motion 2017:104 av Dag Sandahl.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2017)

§ 163 Utläggning av valsedlar

Förelåg Organisationsutskottets betänkande O 2017:11 Utläggning av valsedlar.

I debatten yttrade sig

Karin Forsell

Kjell Petersson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Cecilia Clausen, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2017)

§ 164 Begreppet beredskap

Förelåg Organisationsutskottets betänkande O 2017:12 Begreppet beredskap.

Förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2017)

§ 165 Svenska kyrkans organisation gentemot försvarsmakten

Förelåg Organisationsutskottets betänkande O 2017:13 Svenska kyrkans organisation gentemot försvarsmakten.

I debatten yttrade sig

Bengt Kjellgren, som yrkade bifall till motion 2017:142

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson

Irene Oskarsson, som yrkade bifall till motion 2017:142

Sten Elmberg, som yrkade bifall till motion 2017:142

Bella Aune, som yrkade bifall till utskottets förslag

Bengt Kjellgren (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
 - ◆ bifall till motion 2017:142 av Bengt Kjellgren och Jerker Schmidt.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2017)

§ 166 Definition av ordet pastoral

Förelåg Organisationsutskottets betänkande O 2017:14 Definition av ordet pastoral.

I ärendet yttrade sig

Anton Härder, som yrkade på bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2017)

§ 167 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans valprövningsnämnd

Förelåg Organisationsutskottets betänkande O 2017:15 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans valprövningsnämnd.

Förelåg endast utskottets förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2017)

§ 168 Antalet ledamöter i kyrkomötet m.m.

Förelåg Organisationsutskottets betänkande O 2017:7 Antalet ledamöter i kyrkomötet m.m.

I debatten yttrade sig

Gustaf Bengtsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Bengt Kjellgren, som yrkade bifall till motion 2017:108

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson

Ylva Wahlström Ödmann, som yrkade bifall till motion 2017:31.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag förelåg:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:31 av Ylva Wahlström Ödmann
- ◆ bifall till motion 2017:108 av Mats Hagelin och Hans-Olof André.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2017)

Förhandlingarna ajournerades kl. 17.07.

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.45 under ledning av ordföranden.

§ 169 Utdelning av Svenska kyrkans kulturstipendier och Samiska rådets kulturpris

Kyrkomötets ordförande informerade om Svenska kyrkans kulturuppdrag och Svenska kyrkans kulturstipendium som delas ut årligen.

Ärkebiskop Antje Jackelén presenterade kulturstipendiaterna och överlämnade stipendier. Lisa-Gun Bernerstedt, avdelningen för kyrkoliv och samhällsansvar, överlämnade blommor.

För första gången överlämnades ett av Samiska rådet instiftat kulturpris, som presenterades av rådets ordförande Sylvia Sparrok. Rådets första pris gick till Amanda Kernell för filmen Sameblod. En trailer för filmen visades.

Förhandlingarna ajournerades kl. 18.20.

Kyrkomötet 2017
Torsdagen den 23 november

Kl. 08.00–13.40

Förhandlingarna återupptogs under ledning av ordföranden.

Dagen inleddes med en andakt ledd av Jerry Adbo.

§ 170 Fyllnadsval av protokolljusterare

Kyrkomötet ska utse ny protokolljusterare efter Elisabeth Rydström som anmält förhinder att närvara under dagen. Nomineringsgruppens företrädare Conny Tyrberg föreslog Inga Alm som justeringsperson.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att utse Inga Alm till protokolljusterare för dagens förhandlingar.

§ 171 Meddelanden

Ordföranden *meddelade* att Läronämnden har sammanträtt och i ett yttrande Ln 2017:11y över Gudstjänstutskottets rättelser avseende 18 kap. 6 § i kyrkoordningen påmint om sitt yttrande Ln 2017:10y. Detta medför behov av en justering av betänkandets besluts-punkt 2 beträffande ändringar i kyrkoordningen. I den föreslagna lydelsen av 18 kap. 6 § fjärde stycket ska punkt sättas efter kyrkoherde och alltså lyda: "(...) Ett sådant medgivande får lämnas efter ansökan från kyrkoherden."

Gudstjänstutskottet hade inte avsett att den efterföljande texten skulle finnas med.

Ordföranden ställde fråga om kyrkomötet kunde ställa sig bakom Läronämndens förkortade lydelse.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla ordförandens förslag att ställa sig bakom Läronämndens bedömning.

§ 172 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I, beslut

Från tisdagens överläggning med anledning av Gudstjänstutskottets betänkande G 2017:1 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I förelåg följande förslag (§ 87 och 89):

Block J: Återremiss av kyrkohandboksförslaget

Från tisdagens överläggning förelåg följande förslag:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:4 punkt 1 av Bertil Murray
- ◆ bifall till motion 2017:6 punkt 1 av Bertil Murray
- ◆ bifall till motion 2017:17 av Berth Löndahl och Leif Nordlander
- ◆ bifall till motion 2017:20 av Berth Löndahl m.fl.
- ◆ bifall till motion 2017:78 punkt 1 av Aron Emilsson och Julia Kronlid
- ◆ bifall till reservation 4 av Dag Sandahl som innebär bifall till motionerna 2017:17 och 2017:20
- ◆ bifall till motion 2017:61 punkt 1 av Bertil Murray
- ◆ bifall till av Torvald Johansson under överläggningen framlagt förslag att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att arbeta vidare med kompletterande musik till kyrkohandboken. Uppdraget omfattar Gudstjänstmusik A, den gudstjänstmusik som har en särställning, då den bär stora delar av vårt liturgiska musikarv och som brukas brett bland församlingarna. Vidare omfattar uppdraget komplettering av musiken till de liturgiska texterna i Gudstjänstmusik (A–C) med musik från exempelvis

samisk tradition, i jazzton, i nordisk folkton, och från våra systerkyrkor utanför Europa. Arbetet ska ske genom att en kommitté av sakkunniga musiker och teologer tillsätts med uppdraget att självständigt efter en öppen inbjudan välja ut och bearbeta musiken.

Besluts punkt 3, beträffande återremiss av kyrkohandbokens musik

Motion om återremiss av kyrkohandboksförslagets musik

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:4 punkt 1 av Bertil Murray,

dels om bifall till motion 2017:4 punkt 1,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Bertil Murrays begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Bertil Murrays begäran företogs rösträkning varvid 202 ledamöter röstade för utskottets förslag, 27 för motion 2017:4 punkt 1 och 2 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:4 punkt 1 av Bertil Murray om att uppdra till kyrkostyrelsen att göra en ytterligare bearbetning av de musikaliska partierna i nya kyrkohandboken innan dessa slutgiltigt fastställs.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Kjell Petersson, Dan Sarkar, Evelina Johansson, Maja Bengtsson och Mikael Eskilander.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Leif Nordlander i en skriftlig reservation

Reserverar mig mot avslag på motion 2017:4 punkt 1 och till förmån för motionen.

Motion om avvaktan med fastställande av kyrkohandboken

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:6 punkt 1 av Bertil Murray,

dels om bifall till motion 2017:6 punkt 1,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:6 punkt 1 av Bertil Murray om att avvakta med fastställandet av den nya kyrkohandboken till dess en bearbetning skett så att kyrkoårets karaktär tydligare framträder i gudstjänstens ordinarium, särskilt i de delar som rör musiken.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar, Evelina Johansson och Maja Bengtsson.

Motion om avvaktan med fastställande av musiken i kyrkohandboken

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:60 punkt 1 av Bertil Murray om att avvakta med fastställandet av musiken till ny kyrkohandbok till dess att alla musikaliska delar bearbetats och kompletterats.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar.

Motion om fortsatt bearbetning av äldre liturgiska texter och musik

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:61 punkt 1 av Bertil Murray,

dels om bifall till motion 2017:61 punkt 1,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:61 punkt 1 av Bertil Murray om fortsatt bearbetningen av äldre liturgiska texter och musik innan nya kyrkohandboken fastställs.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar, Evelina Johansson Maja Bengtsson.

Motion om fortsatt arbete med kyrkohandbokens musik

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:85 punkterna 1–3 av Erik Sjöstrand m.fl. om fortsatt arbete med kyrkohandbokens musik.

Av Torvald Johansson under överläggningen framlagt förslag

Förslag ställdes

dels om bifall till av Torvald Johansson under överläggningen framlagt förslag,

dels om avslag på av Torvald Johansson under överläggningen framlagt förslag,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till av Torvald Johansson under överläggningen framlagt förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla Torvald Johansson under överläggningen framlagt förslag.

Mot kyrkomötets beslut i beslutspunkt 3 i dess helhet *reserverade* sig Mikael Eskilandersson.

Beslutspunkt 4, beträffande återremiss av kyrkohandboksförslagets texter*Motion om språklig revision av kyrkohandboksförslaget*

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:17 av Berth Löndahl och Leif Nordlander,

dels om bifall till motion 2017:17,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Berth Löndahls begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Berth Löndahls begäran företogs rösträkning varvid 202 ledamöter röstade för utskottets förslag, 28 för motionen och 1 ledamot avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:17 av Berth Löndahl och Leif Nordlander om språkliga revideringar i kyrkohandboken.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Kjell Petersson, Evelina Johansson, Dan Sarkar och Maja Bengtsson.

Motion om teologisk översyn av kyrkohandboksförslaget

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:20 av Berth Löndahl m.fl.,
dels om bifall till motion 2017:20,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Berth Löndahls begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Berth Löndahls begäran företogs rösträkning varvid 203 ledamöter röstade för utskottets förslag, 25 för motionen och 2 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:20 av Berth Löndahl m.fl. om teologiska revideringar i kyrkohandboken.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Kjell Petersson, Evelina Johansson, Dan Sarkar och Maja Bengtsson.

Motion återremiss av kyrkohandboksförslaget i syfte att få ett mer klassiskt språkbruk

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:78 punkt 1 av Aron Emilsson och Julia Kronlid,
dels om bifall till motion 2017:78 punkt 1,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Julia Kronlids begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Julia Kronlids begäran företogs rösträkning varvid 204 ledamöter röstade för utskottets förslag, 14 för motionen och 12 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:78 punkt 1 av Aron Emilsson och Julia Kronlid om att återremittera förslaget till ny kyrkohandbok i syfte att låta ett mer klassiskt och historiskt förankrat språkbruk vara dominerande.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Julia Kronlid, Aron Emilsson och Anders Ahl.

Block A: Gemensam grundstruktur, mångfald och delaktighet

Från tisdagens överläggning förelåg följande förslag:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:57 av Dag Sandahl
- ◆ bifall till motion 2017:60 punkterna 2 och 3 av Bertil Murray
- ◆ bifall till motion 2017:6 punkt 3 av Bertil Murray.

Beslutspunkt 5, beträffande användande av material utöver Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I

Motion om fortsatt användning av 1986 års kyrkohandbok

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:57 av Dag Sandahl,
dels om bifall till motion 2017:57,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Dag Sandahls begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Dag Sandahls begäran företogs rösträkning varvid 200 ledamöter röstade för utskottets förslag, 29 för motionen och 2 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:57 av Dag Sandahl om fortsatt användning av 1986 års kyrkohandbok.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson, Gustaf Bengtsson, Maja Bengtsson, Dan Sarkar och Ann-Christine From Utterstedt.

Motion om inbjudan till skapande av ny liturgisk musik

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:60 punkt 2 av Bertil Murray,

dels om bifall till motion 2017:60 punkt 2,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:60 punkt 2 av Bertil Murray om att uppdra till kyrkostyrelsen att under en period av tre år bjuda in alla som vill till skapande av ny liturgisk musik och ge möjlighet att pröva denna.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson, Maja Bengtsson och Dan Sarkar.

Motion om Agnus Dei-satser att använda i arbetet med ny mässmusik

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:60 punkt 3,

dels om bifall till motion 2017:60 punkt 3,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:60 punkt 3 av Bertil Murray om Agnus Dei-satser som startmaterial i arbetet med att ta fram ny mässmusik.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson, Maja Bengtsson och Dan Sarkar.

Utskottet förslag beträffande användande av övrigt material

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att beträffande användande av material utöver Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I anta kyrkostyrelsens förslag i denna del av skrivelse KsSkr 2017:6.

Besluts punkt 6, beträffande grundstrukturen*Motion om förändrad uppställning av musikserierna*

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:6 punkt 3 av Bertil Murray,*dels* om bifall till motion 2017:6 punkt 3,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:6 punkt 3 av Bertil Murray om att uppdra till kyrkostyrelsen att förändra uppställningen av musikserierna i den nya kyrkohandboken så att musiken för varje kyrkoårstid hålls samman.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar och Evelina Johansson.*Utskottets förslag beträffande grundstrukturen*

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2017:48 av Torvald Johansson och Ola Isacsson om lovsånger från psalmboken i kyrkohandboken och i övrigt bifalla kyrkostyrelsens förslag i denna del av skrivelse KsSkr 2017:6.

Besluts punkt 7, beträffande övergripande anvisningar*Utskottets förslag beträffande delaktighet i gudstjänstlivet*

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:73 av Anders Åkerlund om delaktighet i gudstjänstlivet.

Utskottets förslag beträffande övergripande anvisningar

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att beträffande övergripande anvisningar i kyrkostyrelsens förslag KsSkr 2017:6 anta utskottets förslag enligt bilaga 4 och i övrigt bifalla kyrkostyrelsens förslag i denna del.

Block B: Gudstjänstens teologi, språk och musik

Från tisdagens överläggning förelåg följande förslag:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till utskottets förslag utom när det gäller Välsignelsen i bilaga 4 där bifall föreslås till kyrkostyrelsens förslag
- ◆ bifall till reservation 6 av Kenneth Nordgren m.fl. som innebär bifall till motion 2017:71 punkt 2 av Kjell Petersson och Leif Nordlander
- ◆ bifall till motion 2017:6 punkt 2 av Bertil Murray
- ◆ bifall till motion 2017:61 punkt 2 av Bertil Murray
- ◆ bifall till motion 2017:5 punkt 2 av Bertil Murray
- ◆ bifall till motion 2017:15 punkterna 1 och 2 av Bertil Murray
- ◆ bifall till reservation 5 av Dag Sandahl som innebär bifall till motion 2017:71 punkt 1 av Kjell Petersson och Leif Nordlander.

Besluts punkt 8, beträffande flerspråkighet*Motion om översättning av Serie A till andra språk*

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:5 punkt 2 av Bertil Murray,

dels om bifall till 2017:5 punkt 2,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:5 punkt 2 av Bertil Murray om att som alternativa texter för ny tonsättning i den nya kyrkohandboken, där detta är pastoralt motiverat, även medge översättningar av serie A till andra språk för bruk i församlingens gudstjänster.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar.

Motion om böner på andra språk

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:156 punkt 1 av Ola Isacson om att uppdraga till kyrkostyrelsen att i samband med att översättningar av nya kyrkohandboken framläggs för kyrkomötet, även presentera förslag på böner på andra språk som ska ingå i kyrkohandboken som ett "uttryck för Svenska kyrkans tro bekännelse och lära".

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:156 punkt 2 av Ola Isacson om att de böner som främst ska komma i fråga för översättning är Herrens bön och välsignelsen och att översättningarna ska vara på fler språk än de nationella minoritetsspråken.

Utskottets förslag beträffande flerspråkighet

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att beträffande flerspråkighet anta kyrkostyrelsens förslag i denna del av skrivelse KsSkr 2017:6.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att 1986 års kyrkohandbok i de översättningar till andra språk som enligt nu gällande ordning får användas (SKFS 1993:4 och punkt 16 i övergångsbestämmelserna till kyrkoordningen), får brukas fram till dess beslut fattas om nya översättningar.

Besluts punkt 9, beträffande gudstjänstens språkliga uttryck*Utskottets förslag beträffande Välsignelsen*

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag avseende välsignelsen,

dels om bifall till kyrkostyrelsens förslag i skrivelse KsSkr 2017:6,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till kyrkostyrelsens förslag med övervägande ja besvarat.

På Anders Åkerlunds begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för kyrkostyrelsens förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå utskottets förslag avseende välsignelsen enligt bilaga 4 till förmån för kyrkostyrelsens förslag i skrivelse KsSKr 2017:6.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Maja Bengtsson, Maria Lagerman, Margit Borgström och Alve Svensson.

Motion om ekumeniska implikationer av den nya benämningen på den helige Ande

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:71 punkt 1 av Kjell Petersson och Leif Nordlander,

dels om bifall till motion 2017:71 punkt 1 som innebär bifall till reservation 5 av Dag Sandahl,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:71 punkt 1 av Kjell Petersson och Leif Nordlander om att uppdra till kyrkostyrelsen att låta utreda de läromässiga och ekumeniska implikationerna av den nya benämningen på den helige Ande.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson, Maja Bengtsson och Dan Sarkar.

Motion om den trinitariska formuleringen

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:71 punkt 2 av Kjell Petersson och Leif Nordlander,

dels om bifall till motion 2017:71 punkt 2 som innebär bifall till reservation 6 av Kenneth Nordgren m.fl.,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Evelina Johanssons begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:71 punkt 2 av Kjell Petersson och Leif Nordlander om att den trinitariska formuleringen från handboken 1986 – I Faderns och Sonens och den helige Andes namn – får användas i den nya kyrkohandboken.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson, Kenneth Nordgren, Maja Bengtsson, Gustaf Bengtsson, Kjell Petersson, Dan Sarkar och Karl-Gunnar Svensson.

Motion om Jesu/Jesus

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:90 punkt 2 av Hans-Olof Andrén om att i kyrkohandboksförslaget genomgående ersätta ”Jesu” med ”Jesu(s)”.

Motion om Kristi/Kristus

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:90 punkt 3 av Hans-Olof Andrén om att i kyrkohandboksförslaget genomgående ersätta ”Kristi” med ”Kristi/Kristus”.

Motion om Jesu Kristi/Jesus Kristus

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:90 punkt 4 av Hans-Olof Andrén om att i kyrkohandboksförslaget genomgående ersätta ”Jesu Kristi” med ”Jesu Kristi/Jesus Kristus”.

Motion om att ersätta ock med också

- BESLUT** *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:93 av Hans-Olof Andrén om att i den nya kyrkohandboken ersätta ”ock” med ”ock(så)” i trosbekännelserna.

Motion om den latinska namnformen Kriste i Kristusrop 3

- BESLUT** *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2017:90, punkt 1 av Hans-Olof Andrén att i kyrkohandboksförslaget genomgående ersätta ”Kriste” med ”Kristus” i Kristusrop 3.

Beslutspunkt 10, beträffande kyrkohandbokens musik

Motion om fler musikalalternativ

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:6 punkt 2 av Bertil Murray,

dels om bifall till motion 2017:6 punkt 2,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

- BESLUT** *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:6 punkt 2 av Bertil Murray om att uppdra till kyrkostyrelsen att till den nya kyrkohandboken foga fler musikalalternativ och fler kyrkoårsanpassade musikserier.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar och Evelina Johansson.

Motion om alternativ musik i mässan

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:15 punkt 1 av Bertil Murray,

dels om bifall till motion 2017:15 punkt 1,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

- BESLUT** *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:15 punkt 1 av Bertil Murray om att som alternativ musik för mässan i nya kyrkohandboken anta bifogade tonsättningar i sin helhet.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar och Evelina Johansson.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:15 punkt 2 av Bertil Murray,

dels om bifall till motion 2017:15 punkt 2,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

- BESLUT** *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:15 punkt 2 av Bertil Murray att som alternativ för mässan i nya kyrkohandboken anta ett urval av bifogade tonsättningar.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar och Evelina Johansson.

Motion om fortsatt sökande av äldre material att fogas till nya kyrkohandboken

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:61 punkt 2 av Bertil Murray,

dels om bifall till motion 2017:61 punkt 2,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:61 punkt 2 av Bertil Murray om att uppdra till kyrkostyrelsen att fortsätta sökandet av äldre material att infogas i nya kyrkohandboken.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar och Evelina Johansson.

Utskottets förslag beträffande kyrkohandbokens musik

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2017:45 av Torvald Johansson om slutfallsprinciper vid sjungna böner. Kyrkomötet beslutar att notationen vid sjungna bönen ”Dagens bön” och ”Inledande och avslutande bön” i kyrkohandboksförslaget omarbetas så att det framgår att tonen före slutfallet är längre än kantillationstonerna, och i övrigt bifalla kyrkostyrelsens förslag i denna del av skrivelse KsSkr 2017:6.

Block C: Den allmänna gudstjänsten, Anvisningarna, Samling och Inledning

Från tisdagens överläggning förelåg följande förslag:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:128 av Mats Hagelin och Jerker Schmidt
- ◆ bifall till motion 2017:95 av Fredrik Sidenvall
- ◆ bifall till motion 2017:97 av Fredrik Sidenvall
- ◆ bifall till motion 2017:91 av Hans-Olof André
- ◆ bifall till reservation 13 av Kenneth Nordgren och Anders Åkerlund om att i alla Gloria-moment byta ”han” mot ”Gud”
- ◆ bifall till motion 2017:141 av Markus Holmberg
- ◆ bifall till reservation 8 av Ola Isacson m.fl. om formuleringen ”I Guds, den treeniges, namn”
- ◆ bifall till reservation 9 av Dag Sandahl om inledningsorden 3, 5, 6 och 7
- ◆ bifall till reservation 10 av Dag Sandahl om bön om förlåtelse och i synnerhet alternativ 4
- ◆ bifall till reservation 11 av Anders Åkerlund som innebär bifall till motion 2017:91
- ◆ bifall till motion 2017:61 punkt 3 av Bertil Murray
- ◆ bifall till motion 2017:68 av Kjell Petersson m.fl.
- ◆ bifall till reservation 12 av Dag Sandahl som innebär bifall till motion 2017:68
- ◆ bifall till reservation 7 av Dag Sandahl som innebär bifall till motion 2017:95.

Beslutspunkt 11, beträffande Anvisningarna*Motion om fasta moment i mässa*

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:95 av Fredrik Sidenvall,
dels om bifall till motion 2017:95 som innebär bifall till reservation 7 av Dag Sandahl,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:95 av Fredrik Sidenvall om fasta moment i mässan.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Fredrik Sidenvall, Evelina Johansson och Dan Sarkar.

Utskottets förslag beträffande anvisningar

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag beträffande Den allmänna gudstjänsten, Anvisningarna i kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2017:6 att anta utskottets förslag avseende komplettering enligt bilaga 4 och i övrigt bifalla kyrkostyrelsens förslag i denna del.

Beslutspunkt 12, beträffande Samling*Motion om gudstjänstens inledning*

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anse motion 2017:74 av Anders Åkerlund om gudstjänstens inledning besvarad med vad utskottet anfört.

Reservation avseende inledningsordet "I Guds, den treeniges, namn"

Förslag ställdes

dels om bifall till reservation 8 av Ola Isacson m.fl.,
dels om avslag på reservation 8,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på reservation 8 av Ola Isacson m.fl. med övervägande ja besvarat.

På Evelina Johanssons begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstade för avslag på reservationen.

På Bertil Murrays begäran företogs rösträkning varvid 155 ledamöter röstade för avslag på reservationen, 71 för reservationen och 5 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå reservation 8 av Ola Isacson m.fl. om att inledningsordet "I Guds, den treeniges, namn" förs in i kyrkohandboken.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson, Maja Bengtsson, Gustaf Bengtsson, Alve Svensson, Margit Borgström och Dan Sarkar.

Utskottets förslag beträffande Samling

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att beträffande Samling i kyrkostyrelsens förslag i KsSkr 2017:6 anta utskottets förslag avseende anvisningstexten till momentet Samling samt utskottets förslag avseende den trinitariska formuleringen enligt bilaga 4 och i övrigt bifalla kyrkostyrelsens förslag i denna del.

Beslutspunkt 13, beträffande Inledning

Inledningsord 6

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag avseende Inledningsord 6,

dels om bifall till reservation 9 av Dag Sandahl,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anta utskottets förslag avseende Inledningsord 6 enligt bilaga 4.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson, Maja Bengtsson och Dan Sarkar.

Inledningsord 7

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag avseende inledningsord 7,

dels om bifall till reservation 9 av Dag Sandahl,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag avseende Inledningsord 7 enligt bilaga 4.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson, Maja Bengtsson och Dan Sarkar.

Utskottet förslag beträffande Inledningsord 15

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag avseende Inledningsord 15 enligt bilaga 4

Motion om Överlåtelsebön 1

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:91 av Hans-Olof André,

dels om bifall till motion 2017:91 som innebär bifall till reservation 11 av Anders Åkerlund,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Anders Åkerlunds begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:91 av Hans-Olof André om bönen Rena mig så blir jag ren.

Motion om framställningen av Gud i inledningsorden

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:97 av Fredrik Sidenvall,

dels om bifall till motion 2017:97,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:97 av Fredrik Sidenvall om framställningen av Gud i inledningsorden.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson, Maja Bengtsson och Fredrik Sidenvall.

Reservation 9 avseende Inledningsord 3 och 5

Förslag ställdes

dels om bifall till reservation 9 av Dag Sandahl,

dels om avslag på reservation 9,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på reservation 9 med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå reservation 9 av Dag Sandahl avseende Inledningsord 3 och 5.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson, Maja Bengtsson och Dan Sarkar

Reservation 10 avseende bön om förlåtelse

Förslag ställdes

dels om bifall till reservation 10 av Dag Sandahl,

dels om avslag på reservation 10,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på reservation 10 av Dag Sandahl med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå reservation 10 av Dag Sandahl om utskottets förslag till bön om förlåtelse och då i synnerhet alternativ 4.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson, Maja Bengtsson och Dan Sarkar.

Besluts punkt 14, beträffande Kyrie

Motion om Herren, förbarma dig eller Kristusrop

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:68 av Kjell Petersson m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:68 som innebär bifall till reservation 12 av Dag Sandahl,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:68 av Kjell Petersson m.fl. om Herre, förbarma dig eller Kristusrop.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Kjell Petersson, Evelina Johansson, Dan Sarkar och Maja Bengtsson.

Motion om Kyrie – Herre, förbarma dig

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:128 av Mats Hagelin och Jerker Schmidt,

dels om bifall till motion 2017:128,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Jerker Schmidts begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Bertil Murrays begäran företogs rösträkning varvid 159 ledamöter röstade för utskottets förslag, 65 för motionen och 8 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:128 av Mats Hagelin och Jerker Schmidt om Kyrie – Herre, förbarma dig.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Jan G Nilsson, Madelaine Erlandsson, Elisabeth Kullenberg, Ingegerd Flock Andersson, Claes-Johan Bonde, Jimmy Dahllöf, Helena Nordvall, Suzanne Fredborg, Jerker Schmidt, Bengt Kjellgren, Britt Kilsäter, Sven Kerst, Asta Matikainen Lecklin, Margareta Nisser-Larsson, Kerstin Andersson-Carlsson, Anna-Karin Westerlund, Evelina Johansson, Maja Bengtsson och Dan Sarkar.

Utskottets förslag beträffande Kyrie

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2017:46 av Torvald Johansson och Emma Hedlundh avseende ändrad textunderläggning av Kyriemelodi och i övrigt bifalla kyrkostyrelsens förslag i skrivelse KsSkr 2017:6 i denna del.

Beslutspunkt 15, beträffande Lovsången

Motion om rättelse av rytm

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:44 av Torvald Johansson om rättelse av rytm.

Motion om alternativ lovpsalm för högmässan

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:61 punkt 3 av Bertil Murray,

dels om bifall till 2017:61 punkt 3,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:61 punkt 3 av Bertil Murray om att i nya kyrkohandboken som alternativ lovpsalm för högmässan anta det av honom föreslagna materialet.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson.

Motion om Lovsång 5

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:141 av Markus Holmberg,
dels om bifall till motion 2017:141,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Markus Holmbergs begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Markus Holmbergs begäran företogs rösträkning varvid 198 ledamöter röstade för utskottets förslag, 28 för motionen och 6 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:141 av Markus Holmberg om lydelsen "[Gud] är oss en fader och moder" i Lovsång 5.

Reservation 13 avseende att byta "han" mot "Gud" i Gloria-moment

Förslag ställdes

dels om bifall till reservation 13 av Kenneth Nordgren och Anders Åkerlund,
dels om avslag på reservation 13,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på reservation 13 med övervägande ja besvarat.

På Kenneth Nordgrens begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för bifall av reservation 13.

På Kenneth Nordgrens begäran företogs rösträkning varvid 99 ledamöter röstade för avslag på reservationen, 127 för bifall till reservationen och 4 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla reservation 13 av Kenneth Nordgren och Anders Åkerlund om att i alla Gloria-moment med texten "Ära åt Gud i höjden och frid på jorden bland människor som han älskar" byta ut pronomenet "han" till "Gud".

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Alve Svensson, Margit Borgström, Gustaf Bengtsson, Evelina Johansson och Maja Bengtsson.

Utskottets förslag beträffande Lovsången

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anta kyrkostyrelsens förslag i denna del av skrivelse KsSkr 2017:6.

Block D: Den allmänna gudstjänsten, Ordet

Från tisdagens överläggning förelåg följande förslag:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till reservation 15 av Dag Sandahl om svar efter gammaltestamentliga läsningen och episteln
- ◆ bifall till motion 2017:113 av Ola Isacson och Torvald Johansson
- ◆ bifall till motion 2017: 129 av Mats Hagelin och Jerker Schmidt
- ◆ bifall till motion 2017:130 av Mats Hagelin och Jerker Schmidt
- ◆ bifall till av Julia Kronlid under överläggningen framlagt förslag om att förbön 4 ska strykas i kyrkohandboken.

Beslutspunkt 16, beträffande Dagens bön

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anta kyrkostyrelsens förslag i denna del av skrivelse KsSkr 2017:6.

Motion om salutationen

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:92 av Hans-Olof Andrén om salutationen.

Reservation 15 avseende svar efter gammaltestamentliga läsningen och episteln

Förslag ställdes

dels om bifall till reservation 15 av Dag Sandahl,

dels om avslag på reservation 15,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på reservation 15 med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå reservation 15 av Dag Sandahl om att endast det i kyrkohandboken 1986 etablerade svaret efter den gammaltestamentliga läsningen och episteln ska gälla, dvs. ”Så lyder Herrens ord; Gud vi tackar dig.”

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Maja Bengtsson, Dan Sarkar och Evelina Johansson.

Beslutspunkt 17, beträffande Credo

Motion om trosbekännelsen i huvudgudstjänst

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:113 av Ola Isacson och Torvald Johansson,

dels om bifall till motion 2017:113,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:113 av Ola Isacson och Torvald Johansson om anvisning vid trosbekännelsen i huvudgudstjänst.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar, Maja Bengtsson och Evelina Johansson.

Utskottets förslag beträffande Credo

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anta kyrkostyrelsens förslag i denna del av skrivelse KsSkr 2017:6.

Beslutspunkt 18, beträffande Förbön

Motion om Förbön 8

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:129 av Mats Hagelin och Jerker Schmidt,

dels om bifall till motion 2017:129,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Jerker Schmidts begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Jerker Schmidts begäran företogs rösträkning varvid 159 ledamöter röstade för utskottets förslag, 71 för motionen och 2 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:129 av Mats Hagelin och Jerker Schmidt om lydelsen ”skydda och bevara vårt fosterland”.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Bengt Kjellgren, Magnus Hedin, Peter Nordgren, Asta Matikainen Lecklin, Elisabeth Kullenberg, Madelaine Erlandsson, Claes-Johan Bonde, Jimmy Dahllöf, Helena Nordvall, Suzanne Fredborg, Kerstin Andersson-Carlsson, Margareta Nisser-Larsson, Jerker Schmidt, Olle Reichenberg, Jan G Nilsson, Britt Kilsäter, Sven Kerst, Evelina Johansson, Maja Bengtsson och Anna-Karin Westerlund.

Motion om bön för konung, regering och riksdag

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:130 av Mats Hagelin och Jerker Schmidt,

dels om bifall till motion 2017:130,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Julia Kronlids begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Julia Kronlids begäran företogs rösträkning varvid 132 ledamöter röstade för utskottets förslag, 97 för motionen och 3 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:130 av Mats Hagelin och Jerker Schmidt om förbön för konung, regering och riksdag.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Jerker Schmidt, Olle Reichenberg, Jan G Nilsson, Evelina Johansson, Maja Bengtsson, Bengt Kjellgren, Elisabeth Kullenberg, Madelaine Erlandsson, Claes-Johan Bonde, Jimmy Dahllöf, Peter Nordgren, Suzanne Fredborg, Kerstin Andersson-Carlsson, Margareta Nisser-Larsson, Britt Kilsäter, Sven Kerst och Anna-Karin Westerlund.

Av Julia Kronlid under överläggningen framlagt förslag

Förslag ställdes

dels om bifall till av Julia Kronlid under överläggningen framlagt förslag,

dels om avslag på av Julia Kronlid under överläggningen framlagt förslag,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på av Julia Kronlid under överläggningen framlagt förslag med övervägande ja besvarat.

På Julia Kronlids begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Julia Kronlids begäran företogs rösträkning varvid 188 ledamöter röstade för avslag på förslaget, 34 för bifall till förslaget och 8 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå av Julia Kronlid under överläggningen framlagt förslag.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Margit Borgström, Alve Svensson, Dan Sarkar, Gustaf Bengtsson, Evelina Johansson och Maja Bengtsson.

Utskottets förslag beträffande Förbön

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anta kyrkostyrelsens förslag i denna del av skrivelse KsSkr 2017:6.

Block E: Den allmänna gudstjänsten, Prefation och nattvardsbön

Från tisdagens överläggning förelåg följande förslag:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till reservation 16 av Ola Isacsson m.fl. angående pingsttidens prefation
- ◆ bifall till reservation 17 av Dag Sandahl angående pingsttidens prefation
- ◆ bifall till reservation 18 av Dag Sandahl angående allmän prefation 3
- ◆ bifall till motion 2017:19 punkterna 1 och 2 av Berth Löndahl och Leif Nordlander
- ◆ bifall till reservation 19 av Dag Sandahl som innebär bifall till motion 2017:19
- ◆ bifall till motion 2017:40 punkterna 1–12 av Tomas Jansson m.fl.
- ◆ bifall till reservation 20 av Kenneth Nordgren m.fl. som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 1
- ◆ bifall till reservation 21 av Ola Isacsson som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 2 och 5
- ◆ bifall till reservation 22 av Kenneth Nordgren som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 3
- ◆ bifall till reservation 23 av Kenneth Nordgren som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 4
- ◆ bifall till reservation 24 av Kenneth Nordgren och Ola Isacsson som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 5
- ◆ bifall till reservation 25 av Dag Sandahl angående Nattvardsbön 4, Nattvardbön 6 och Nattvardsbön 8
- ◆ bifall till reservation 26 av Ola Isacsson m.fl. som innebär bifall till motion 2017:96 punkt 3
- ◆ bifall till reservation 27 av Kenneth Nordgren som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 6
- ◆ bifall till reservation 28 av Kenneth Nordgren som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 7
- ◆ bifall till reservation 29 av Kenneth Nordgren m.fl. som innebär bifall till motion 2017:40 punkt 8
- ◆ bifall till motion 2017:67 av Kjell Petersson m.fl.
- ◆ bifall till motion 2017:96 punkterna 1–3 av Fredrik Sidenvall
- ◆ bifall till motion 2017:98 av Fredrik Sidenvall
- ◆ bifall till av Dag Sandahl under överläggningarna framlagt förslag att Nattvardsbön 5 ska lyda: Lovad är du, himmelens och jordens Herre, som så förbarmat dig över oss människor att du gett oss din ende Son ... Och före Instiftelseorden: ... som vi bär fram inför dig så att vi genom dem...
- ◆ bifall till av Dan Sarkar under överläggningen framlagt förslag att Nattvardsbön 14 ersätts med Nattvardsbön G i 1986 års kyrkohandbok.

Besluts punkt 19, beträffande Prefation och nattvardsbön

Motion om Nattvardsbön 1

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 1 av Tomas Jansson m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:40 punkt 1 som innebär bifall till reservation 20 av Kenneth Nordgren m.fl.,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 1 av Tomas Jansson m.fl. om att nattvardsbön 1 tillförs en doxologi.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar, Kenneth Nordgren och Evelina Johansson.

Motion om Nattvardsbön 2

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 2 av Tomas Jansson m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:40 punkt 2 som innebär bifall till reservation 21 av Ola Isacson,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 2 av Tomas Jansson m.fl. om att nattvardsbön 2 tillförs en epikles över elementen.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar och Evelina Johansson.

Motion om Nattvardsbön 3

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 3 av Tomas Jansson m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:40 punkt 3 som innebär bifall till reservation 22 av Kenneth Nordgren,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 3 av Tomas Jansson m.fl. om att nattvardsbön 3 tillförs en epikles över elementen.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson.

Utskottets förslag beträffande Nattvardsbön 3

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att beträffande Prefation och nattvardsbön i kyrkostyrelsens förslag KsSkr 2017:6 anta utskottets förslag avseende Nattvardsbön 3 enligt bilaga 4.

Motioner om Nattvardsbön 4

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 4 av Tomas Jansson m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:40 punkt 4 som innebär bifall till reservation 23 av Kenneth Nordgren,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 4 av Tomas Jansson m.fl. om att nattvardsbön 4 tillförs en anammes.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Kenneth Nordgren.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 5 av Tomas Jansson m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:40 punkt 5 som innebär bifall till reservation 24 av Kenneth Nordgren och Ola Isacson,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Tomas Janssons begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 5 av Tomas Jansson m.fl. om att nattvardsbön 4 tillförs en doxologi.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar, Kenneth Nordgren och Evelina Johansson.

Reservation 25 avseende Nattvardsbön 4

Förslag ställdes

dels om bifall till reservation 25 av Dag Sandahl,

dels om avslag på reservation 25 av Dag Sandahl,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på reservation 25 med övervägande ja besvarat.

På Evelina Johanssons begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå reservation 25 av Dag Sandahl angående Nattvardsbön 4.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson och Dan Sarkar.

Av Dag Sandahl under överläggningen framlagt förslag om Nattvardsbön 5

Förslag ställdes

dels om bifall till av Dag Sandahl under överläggningen framlagt förslag,

dels om avslag på av Dag Sandahl under överläggningen framlagt förslag,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på av Dag Sandahl under överläggningen framlagt förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå av Dag Sandahl under överläggningen framlagt förslag.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson.

Motioner om Nattvardsbön 6

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:133 av Anders Roos om nattvardsbön 6.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:96 punkt 3,
dels om bifall till motion 2017:96 punkt 3 som innebär bifall till reservation 25 avseende nattvardsbön 6 av Dag Sandahl och reservation 26 av Ola Isacson m.fl.,
och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Dag Sandahls begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Dag Sandahls begäran företogs rösträkning varvid 166 ledamöter röstade för utskottets förslag, 57 för motionen och 7 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:96 punkt 3 av Fredrik Sidenvall om att framställningen av Gud som vår moder i nattvardsbön 6 inte ska ingå i den nya kyrkohandboken.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Fredrik Sidenvall, Moni Höglund, Margit Borgström, Alve Svensson, Dan Sarkar och Evelina Johansson.

Utskottets förslag beträffande Nattvardsbön 6

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att beträffande Prefation och nattvardsbön i kyrkostyrelsens förslag KsSkr 2017:6 anta utskottets förslag avseende Nattvardsbön 6 enligt bilaga 4.

Motioner om Nattvardsbön 7

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 6 av Tomas Jansson m.fl.,
dels om bifall till motion 2017:40 punkt 6 som innebär bifall till reservation 27 av Kenneth Nordgren,
och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 6 av Tomas Jansson m.fl. om att nattvardsbön 7 tillförs en anamnes.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Kenneth Nordgren.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 7 av Tomas Jansson m.fl.,
dels om bifall till motion 2017:40 punkt 7 som innebär bifall till reservation 28 av Kenneth Nordgren,
och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 7 av Tomas Jansson m.fl. om att nattvardsbön 7 tillförs en doxologi.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar, Kenneth Nordgren och Evelina Johansson.

Motion om Nattvardsbön 8

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 8 av Tomas Jansson m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:40 punkt 8 som innebär bifall till reservation 29 av Kenneth Nordgren m.fl.,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 8 av Tomas Jansson m.fl. om att nattvardsbön 8 tillförs en eukaristi.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Kenneth Nordgren.

Reservation 25 avseende Nattvardsbön 8

Förslag ställdes

dels om bifall till reservation 25 avseende nattvardsbön 8 av Dag Sandahl,

dels om avslag på reservation 25,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på reservationen med övervägande ja besvarat.

På Evelina Johanssons begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för avslag på reservationen.

På Evelina Johanssons begäran företogs rösträkning varvid 191 ledamöter röstade avslag på reservationen, 37 för reservationen och 3 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå reservation 25 av Dag Sandahl.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson och Dan Sarkar.

Motion om Nattvardsbön 10

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 9 av Tomas Jansson m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:40 punkt 9,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 9 av Tomas Jansson m.fl. om att nattvardsbön 10 tillförs en anamnes.

Motion om Nattvardsbön 11

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 10 av Tomas Jansson m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:40 punkt 10,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 10 av Tomas Jansson m.fl. om att nattvardsbön 11 tillförs en anamnes.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson.

Utskottets förslag beträffande Nattvardsbön 11

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avseende Nattvardsbön 11 enligt bilaga 4.

Motion om Nattvardsbön 12

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 11 av Tomas Jansson m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:40 punkt 11,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 11 av Tomas Jansson m.fl. angående nattvardsbön 12.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson.

Motion om Nattvardsbön 13

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 12 av Tomas Jansson m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:40 punkt 12,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:40 punkt 12 av Tomas Jansson m.fl. om att nattvardsbön 13 i slutalternativ 1 tillförs en avslutande doxologi.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Tomas Jansson i en skriftlig reservation.

Jag reserverar mig till förmån för min motion 2017:40, vilken jag önskar skulle ha bifallits i sin helhet. Nattvardsböner bör ansluta till uppmaningarna i det ekumeniska BEM-dokumentet så långt det är möjligt. Det är olyckligt att Svenska kyrkan i sin nya handbok valt att ta ett steg tillbaka, jämfört med 1986 års handbok, i ambitionen att ansluta till internationella ekumeniska strömningar.

Av Dan Sarkar under överläggningen framlagt förslag

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag avseende Nattvardsbön 14,

dels om bifall till av Dan Sarkar under överläggningen framlagt förslag,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Dan Sarkars begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå av Dan Sarkar under överläggningen framlagt förslag.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar och Evelina Johansson.

Motion om nattvardsböner

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:96 punkt 1 av Fredrik Sidenvall,

dels om bifall till motion 2017:96 punkt 1,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Fredrik Sidenvalls begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Fredrik Sidenvalls begäran företogs rösträkning varvid 196 ledamöter röstade för utskottets förslag, 34 för motionen och 2 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:96 punkt 1 av Fredrik Sidenvall om kyrkohandbokens nattvardsböner.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Fredrik Sidenvall, Dan Sarkar och Evelina Johansson.

Motion om att material ur Artos missale införs i kyrkohandboken som möjliga alternativ

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:19 punkterna 1 och 2 av Fredrik Sidenvall,

dels om bifall till motion 2017:19 punkterna 1 och 2 som innebär bifall till reservation 19 av Dag Sandahl,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:19 punkterna 1 och 2 av Fredrik Sidenvall om prefationer och eukaristiska böner.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar och Evelina Johansson.

Motion om acklamation efter instiftelseorden

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:67 av Kjell Petersson m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:67,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:67 av Kjell Petersson m.fl. om acklamation efter instiftelseorden.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Kjell Petersson, Dan Sarkar och Evelina Johansson.

Motion om eukaristiska böner

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:72 av Dag Sandahl om eukaristiska böner.

Motion om bruket av epikles

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:96 punkt 2 av Fredrik Sidenvall,

dels om bifall till motion 2017:96 punkt 2,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:96 punkt 2 av Fredrik Sidenvall om bruket av epikles.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Fredrik Sidenvall, Dan Sarkar och Evelina Johansson.

Motion om prefation på Mariadag

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:98 av Fredrik Sidenvall,

dels om bifall till motion 2017:98,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Fredrik Sidenvalls begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:98 av Fredrik Sidenvall om prefation på Mariadag.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Fredrik Sidenvall, Dan Sarkar och Evelina Johansson.

Reservation 16 avseende pingsttidens prefation

Förslag ställdes

dels om bifall till reservation 16 av Ola Isacsson m.fl.,

dels om avslag på reservation 16,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på reservation 16 med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå reservation 16 av Ola Isacsson m.fl. angående pingsttidens prefation.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Alve Svensson, Margit Borgström, Dan Sarkar och Evelina Johansson.

Reservation 17 avseende pingsttidens prefation

Förslag ställdes

dels om bifall till reservation 17 av Dag Sandahl,

dels om avslag på reservation 17,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på reservation 17 med övervägande ja besvarat.

På Evelina Johanssons begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för avslag på reservation 17.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå reservation 17 av Dag Sandahl angående pingsttidens prefation.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar och Evelina Johansson.

Reservation 18 avseende allmän prefation 3

Förslag ställdes

dels om bifall till reservation 18 av Dag Sandahl,

dels om avslag på reservation 18,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på reservation 18 med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå reservation 18 av Dag Sandahl angående allmän prefation 3.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar och Evelina Johansson.

Mot kyrkomötets beslut rörande beslutspunkt 19 i dess helhet *reserverade* sig Maja Bengtsson.

Block F: Den allmänna gudstjänsten, Sanctus, Herrens bön, Brödsbrytelsen, Agnus Dei och Sändningen

Från tisdagens överläggning förelåg följande förslag:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:7 punkterna 1 och 2 av Bertil Murray
- ◆ bifall till motion 2017:122 av Mats Hagelin och Jerker Schmidt
- ◆ bifall till motion 2017:154 av Bertil Murray
- ◆ bifall till reservation 30 av Dag Sandahl om att Sanctus alternativ 3 bör utgå
- ◆ bifall till reservation 31 av Dag Sandahl angående Agnus Dei alternativ 6
- ◆ bifall till av Maja Bengtsson under överläggningen framlagt förslag att O Guds lamm nr 4 ska tas bort.

Beslutspunkt 20, beträffande Sanctus, Herrens bön, brödsbrytelsen och Agnus Dei

Motion om att infoga översättningen Fader vår parallellt med Vår Fader

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:7 punkt 1 av Bertil Murray,

dels om bifall till motion 2017:7 punkt 1,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:7 punkt 1 av Bertil Murray om att i nya kyrkohandbokens skilda gudstjänstordningar liksom tidigare infoga översättningen "Fader vår" parallellt med "Vår Fader".

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Karl-Gunnar Svensson, Kerstin Rossipal, Evelina Johansson och Dan Sarkar.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Leif Nordlander i en skriftlig reservation.

Jag reserverar mig mot att förneka enkelhet i användning av Herrens bön i handboken istället för att den står i appendix.

Motion om formuleringen av Herrens bön

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:7 punkt 2 av Bertil Murray,

dels om bifall till motion 2017:7 punkt 2,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:7 punkt 2 av Bertil Murray om att uppdra till kyrkostyrelsen att i Sveriges kristna råd initiera en förnyad översyn av Herrens bön så att formuleringen ”liksom vi har förlåtit dem som står i skuld till oss” justeras.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Kerstin Rossipal, Evelina Johansson och Dan Sarkar.

Motion om Herrens bön

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:122 av Mats Hagelin och Jerker Schmidt,

dels om bifall till motion 2017:122,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Julia Kronlids begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Julia Kronlids begäran företogs rösträkning varvid 135 ledamöter röstade för utskottets förslag, 90 för motionen och 5 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:122 av Mats Hagelin och Jerker Schmidt om att i förslaget till ny kyrkohandbok infoga bönen Fader vår parallellt med Vår Fader i enlighet med kyrkohandboken från 1986.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Jerker Schmidt, Ulla Littgren, Margareta Nisser-Larsson, Kerstin Rossipal, Suzanne Fredborg, Gustaf Bengtsson, Britt Kilsäter, Jimmy Dahllöf, Claes-Johan Bonde, Elisabeth Kullenberg, Madelaine Erlandsson, Jan G Nilsson, Helena Nordvall, Asta Matikainen Lecklin, Magnus Hedin, Bengt Kjellgren, Anna-Karin Westerlund, Olle Reichenberg, Sven Kerst, Leif Nordlander, Evelina Johansson och Dan Sarkar.

Motion om Sanctus

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:154 av Bertil Murray,

dels om bifall till motion 2017:154,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:154 av Bertil Murray om att justera texten i Helig 2 på så sätt att Herre Gud allsmäktig ersätts med Herre Gud Sebaot och att Ära åt Gud i höjden ersätts med Hosianna i höjden.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar och Evelina Johansson.

Reservation 30 avseende Sanctus alternativ 3

Förslag ställdes

dels om bifall till reservation 30 av Dag Sandahl,

dels om avslag på reservation 30,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på reservation 30 med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå reservation 30 av Dag Sandahl om att Sanctus alternativ 3 bör utgå.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar och Evelina Johansson.

Reservation 31 avseende Agnus Dei alternativ 6

Förslag ställdes

dels om bifall till reservation 31 av Dag Sandahl,

dels om avslag på reservation 31,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på reservation 31 med övervägande ja besvarat.

På Evelina Johanssons begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå reservation 31 av Dag Sandahl om Agnus Dei alternativ 6.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar och Evelina Johansson.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Leif Nordlander i en skriftlig reservation.

Jag reserverar mig mot att kyrkomötet i detta avseende går in på en reformert syn på nattvarden mot den lutherska läran om realpresens.

Av Maja Bengtsson under överläggningen framlagt förslag

Förslag ställdes

dels om bifall till av Maja Bengtsson under överläggningen framlagt förslag,

dels om avslag på av Maja Bengtsson under överläggningen framlagt förslag,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på av Maja Bengtsson under överläggningen framlagt förslag med övervägande ja besvarat.

På Evelina Johanssons begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå av Maja Bengtsson under överläggningen framlagt förslag.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar och Evelina Johansson.

Utskottets förslag beträffande Sanctus, Herrens bön, brödsbrytelsen och Agnus Dei

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att beträffande Sanctus, Herrens bön, Brödsbrytelsen och Agnus Dei i kyrkostyrelsens förslag KsSkr 2017:6 anta utskottets förslag avseende Brödsbrytelsen enligt bilaga 4 och i övrigt bifalla kyrkostyrelsens förslag i denna del.

Mot kyrkomötets beslut i beslutspunkt 20 i dess helhet *reserverade* sig Maja Bengtsson.

Besluts punkt 21, beträffande Sändningen*Utskottets förslag beträffande Sändningen*

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att beträffande Sändningen i kyrkostyrelsens förslag i skrivelse KsSkr 2017:6 anta utskottets förslag avseende benämningen på ”Psalm”, rubriken Sändning, uppställningen av Psalm och/eller Avslutande musik (postludium), anvisningstexten till momentet Psalm och de konsekvensändringar som dessa förslag föranleder, enligt bilaga 4 och i övrigt bifalla kyrkostyrelsens förslag i denna del.

Block G: Den allmänna gudstjänsten, övriga gudstjänster

Från tisdagens överläggning förelåg följande förslag:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till utskottet förslag utom när det gäller påsknattsmässans anvisningstext
- ◆ bifall till reservation 32 av Kenneth Nordgren och Alve Svensson om doppåminnelse.

Besluts punkt 22, beträffande Julotta*Utskottets förslag beträffande Julotta*

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att i ordningen för Julotta ska asterisk finnas vid momenten Evangelium, Trosbekännelsen och Välsignelsen och i övrigt bifalla kyrkostyrelsens förslag i denna del av skrivelse KsSkr 2017:6.

Besluts punkt 23, beträffande Långfredagsgudstjänst*Utskottets förslag beträffande Långfredagsgudstjänst*

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag avseende ordningen för Långfredagsgudstjänst:
att asterisk ska finnas vid momenten Tredje läsningen, Trosbekännelsen och Välsignelsen,
att momentet Trosbekännelsen ska vara fakultativt,
att införa Psalm, som är fakultativ, efter Första läsningen,
att avslutningsorden efter läsningarna ska tas bort, samt
utskottets förslag beträffande Långfredagsgudstjänst avseende Tredje läsningen enligt bilaga 4 och i övrigt bifalla kyrkostyrelsens förslag i denna del av skrivelse KsSkr 2017:6.

Besluts punkt 24, beträffande Påsknattsmässa*Utskottets förslag beträffande Påsknattsmässans anvisningstext*

Förslag ställdes

- dels* om bifall till utskottets förslag avseende Påsknattsmässans anvisningstext,
- dels* om avslag på utskottets förslag till förmån för kyrkostyrelsens förslag avseende Påsknattsmässans anvisningstext,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till kyrkostyrelsens förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla kyrkostyrelsens förslag i skrivelse KsSkr 2017:6 avseende Påsknattsmässans anvisningstext: att ”Påsknattsmässan kan gestaltas på olika sätt utifrån påskens tema.”

Utskottets förslag beträffande Påskrop

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anta utskottets förslag avseende anvisningstexten till momentet Påskrop enligt bilaga 4.

Reservation 32 avseende doppåminnelse

Förslag ställdes

dels om bifall till reservation 32 av Kenneth Nordgren och Alve Svensson,

dels om avslag på reservation 32,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på reservation 32 med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå reservation 32 av Kenneth Nordgren och Alve Svensson om doppåminnelsen.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Kenneth Nordgren, Evelina Johansson, Alve Svensson och Margit Borgström.

Mot kyrkomötets beslut i beslutspunkt 24 i dess helhet *reserverade* sig Maja Bengtsson.

Besluts punkt 25, beträffande Sjukkommunion*Utskottets förslag beträffande Sjukkommunion*

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att byta ordning mellan de två alternativen till Bön om förlåtelse enligt bilaga 4.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att byta ut det första Förlåtelseordet i ordningen för Sjukkommunion mot Förlåtelseord 3 i Den allmänna gudstjänsten enligt bilaga 4.

Block H: De kyrkliga handlingarna

Från tisdagens överläggning förelåg följande förslag:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till reservation 36 Anders Åkerlund angående bön över ringen/ringarna
- ◆ bifall till motion 2017:14 punkterna 1–4 av Bertil Murray m.fl.
- ◆ bifall till reservation 35 av Alve Svensson som innebär avslag på utskottets förslag med anledning av motion 2017:153
- ◆ bifall till motion 2017:103 punkterna 1–4 av Dag Sandahl
- ◆ bifall till motion 2017:78 punkt 2 av Aron Emilsson och Julia Kronlid
- ◆ bifall till motion 2017:65 punkt 3 av Kjell Petersson
- ◆ bifall till motion 2017:63 av Kjell Petersson och Dan Sarkar
- ◆ bifall till reservation 34 av Kenneth Nordgren och Dag Sandahl angående formuleringen av Lovprisning i vigselgudstjänst
- ◆ bifall till reservation 38 av Kenneth Nordgren och Dag Sandahl angående formuleringen av Tillkännagivandet i vigselgudstjänst
- ◆ bifall till reservation 39 av Kenneth Nordgren angående formuleringen av Tillkännagivandet i vigselgudstjänst
- ◆ bifall till reservation 40 av Kenneth Nordgren angående extra moment för psalm/musik mellan Herrens bön och vigselstal
- ◆ bifall till av Evelina Johansson under överläggningen framlagt förslag 1 att vigselgudstjänstens inledningsord ska inledas ”Åktenskapet är ett heligt förbund, förordnat och välsignat av Gud, himmelens och jordens skapare.”

- ◆ bifall till av Evelina Johansson under överläggningen framlagt förslag 2 att bön 1 och 7 för begravningsgudstjänst slutar ”genom Jesus Kristus, vår Herre”, att bön 4 slutar ”genom honom, Jesus Kristus, vår Herre” samt att bön 5 slutar ”du som lever och råder i evighet”.

Besluts punkt 26, beträffande dop och konfirmation

Motion om fråga till konfirmanderna

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:63 av Kjell Petersson och Dan Sarkar,

dels om bifall till motion 2017:63,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Evelina Johanssons begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Evelina Johanssons begäran företogs rösträkning varvid 146 ledamöter röstade för utskottets förslag, 76 för motionen och 4 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:63 om fråga till konfirmanderna.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Kjell Petersson, Dan Sarkar, Moni Höglund, Evelina Johansson, Karl-Gunnar Svensson och Gustaf Bengtsson.

Motion om doppåminnelse

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:65 punkt 3 av Kjell Petersson,

dels om bifall till motion 2017:65 punkt 3,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:65 punkt 3 av Kjell Petersson om doppåminnelse i påsknattsmässan.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Kjell Petersson, Dan Sarkar och Evelina Johansson.

Utskottets förslag beträffande dop och konfirmation

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att med anledning av motion 2017:65 punkt 1 anta det inledningsord som föreslås i motionen som det fjärde inledningsordet i dopgudstjänsten i Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I enligt bilaga 4.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:65 punkt 2 av Kjell Petersson om det andra inledningsordets tre sista rader.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar.

- BESLUT** *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag avseende dop och konfirmation:
att det andra inledningsordet i doggudstjänsten ändras,
att anvisningstexten angående doptal i doggudstjänsten ändras,
att orden i Sändningsord i Konfirmationsmässan/-gudstjänst ändras,
att inledningsordet till frågan till konfirmanderna ändras, och
att benämningen av konfirmanderna justeras enligt bilaga 4.
- BESLUT** *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:65 punkt 1 av Kjell Petersson om det första inledningsordet.
Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar.
- BESLUT** *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:65 punkt 4 av Kjell Petersson om alternativ dopbön.
Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Kjell Petersson och Dan Sarkar.
- BESLUT** *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:65 punkt 5 av Kjell Petersson om den första dopbönens åttonde rad.
Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Dan Sarkar.
- BESLUT** *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:70 av Kjell Petersson och Berth Löndahl om smörjelse med olja vid konfirmation och dop.
Mot kyrkomötets beslut i beslutspunkt 26 i dess helhet *reserverade* sig Maja Bengtsson.

Beslutspunkt 27, beträffande bikt

Motion om bikten

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:14 punkterna 1–4 av Bertil Murray m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:14 punkterna 1–4,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

- BESLUT** *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:14 punkterna 1–4 av Bertil Murray m.fl. om bikten.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson och Maja Bengtsson.

Utskottets förslag beträffande bikt

- BESLUT** *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anta kyrkostyrelsens förslag i denna del av skrivelse KsSkr 2017:6.

Beslutspunkt 28, beträffande vigsel

Motion om att låta David och Jonatan vara med vid vigselgudstjänst

- BESLUT** *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:153 av Jerker Schmidt och Niklas Larsson om att låta 1 Samuelsbokens text om David och Jonatan vara med vid vigselgudstjänst.

Utskottets förslag med anledning av motion 2017:153

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att med anledning av motion 2017:153 av Jerker Schmidt och Niklas Larsson infoga bibelord för 1 Samuelsboken 20:17, 41–42 i ordningen för vigselgudstjänst,

dels om avslag på utskottets förslag och bifall till reservation 35 av Alve Svensson,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att med anledning av motion 2017:153 av Jerker Schmidt och Niklas Larsson infoga bibelord från 1 Samuelsboken 20:17, 41–42 i ordningen för vigselgudstjänst enligt bilaga 4.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Alve Svensson, Margit Borgström, Maja Bengtsson, Karl-Gunnar Svensson, Evelina Johansson, Dan Sarkar och Gustaf Bengtsson i en skriftlig reservation.

Vi reserverar oss mot införandet av bibeltexten ur 1 Samuelsboken kapitel 20:17, 41–42 i kyrkohandbokens ordning för vigsel. För den som läser sammanhanget blir det klart att relationen mellan David och Jonatan visserligen är en mycket stark vänskapsrelation, men saknar anknytning till parrelation. Därför är den inte lämplig i vigselns sammanhang.

Utskottets förslag beträffande kompletterande anvisningar för vigselgudstjänst

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att kyrkomötets beslut om kompletterande anvisningar till kyrkohandbokens ordning för vigselgudstjänst (SvKB 2009:3) ska upphöra att gälla när en ny kyrkohandbok tas i bruk.

Motion om lovprisningen i vigselordningen

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:103 punkt 1 av Dag Sandahl,

dels om bifall till motion 2017:103 punkt 1,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:103 punkt 1 av Dag Sandahl om att i vigselordningen i nya kyrkohandboken ska lovprisningen inte vara fakultativ.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Stefan Aro, Evelina Johansson, Maja Bengtsson och Dan Sarkar.

Motion om lovprisningens lydelse i vigselordningen

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:103 punkt 2 av Dag Sandahl,

dels om bifall till motion 2017:103 punkt 2,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:103 punkt 2 av Dag Sandahl om att lovprisningens andra sats ska lyda ”underbart har du skapat man och kvinna”.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Stefan Aro, Evelina Johansson, Maja Bengtsson, Dan Sarkar och Gustaf Bengtsson.

Reservation 34 avseende lovprisningen i vigselgudstjänst

Förslag ställdes

dels om bifall till reservation 34 av Kenneth Nordgren och Dag Sandahl,

dels om avslag på reservation 34,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på reservation 34 med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå reservation 34 av Kenneth Nordgren och Dag Sandahl om formulering av Lovprisning i Vigselgudstjänst.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Kenneth Nordgren, Dan Sarkar och Maja Bengtsson.

Motion om Tillkännagivandet i vigselordningen

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:103 punkt 3 av Dag Sandahl,

dels om bifall till motion 2017:103 punkt 3 som innebär bifall till reservation 38 av Kenneth Nordgren och Dag Sandahl,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:103 punkt 3 av Dag Sandahl om meningen ”Era löften om ömsesidig kärlek och trohet påminner om Guds omsorg och kärlekens gåva” vid Tillkännagivandet.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Stefan Aro, Dan Sarkar, Evelina Johansson, Kenneth Nordgren och Maja Bengtsson.

Motion om förbönens lydelse i vigselordningen

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:103 punkt 4 av Dag Sandahl,

dels om bifall till motion 2017:103 punkt 4,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:103 punkt 4 av Dag Sandahl om att förbönen ska uttrycka att man och kvinna förenats i äktenskapet.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Stefan Aro, Dan Sarkar, Maja Bengtsson och Evelina Johansson.

Reservation 36 avseende bön över ringen/ringarna

Förslag ställdes

dels om bifall till reservation 36 av Anders Åkerlund,

dels om avslag på reservation 36,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på reservation 36 med övervägande ja besvarat.

På Anders Åkerlunds begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå reservation 36 av Anders Åkerlund om att ”bön över ringen/ringarna” får omvänd ordning och lyder ”bön över ringarna/ringen”.

Av Evelina Johansson under överläggningen framlagt förslag 1

Förslag ställdes

dels om bifall till av Evelina Johansson under överläggningen framlagt förslag 1,

dels om avslag på av Evelina Johansson under överläggningen framlagt förslag,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på av Evelina Johansson under överläggningen framlagt förslag med övervägande ja besvarat.

På Evelina Johanssons begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Evelina Johanssons begäran företogs rösträkning varvid 179 ledamöter röstade för avslag på förslaget, 44 för bifall till förslaget och 7 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå av Evelina Johansson under överläggningen framlagt förslag 1.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson, Dan Sarkar, Fredrik Sidenvall, Maja Bengtsson och Leif Nordlander i en skriftlig reservation.

Äktenskapet är inte något som människor hittat på och Gud bestämt sig för att välsigna. Det är just ”ett heligt förbund, förordnat och välsignat av Gud, himmelens och jordens skapare” som människor av Honom inbjuds att ingå i.

Då detta är något självklart i en luthersk kyrka bör det också framgå tydligt i kyrkohandboken.

Reservation 39 avseende formuleringen av tillkännagivandet i vigselgudstjänst

Förslag ställdes

dels om bifall till reservation 39 av Kenneth Nordgren,

dels om avslag på reservation 39,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på reservation 39 med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå reservation 39 av Kenneth Nordgren om att ersätta ”Må Guds välsignelse omsluta er nu och alltid” med formuleringen ”Må Gud vara med er”.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Kenneth Nordgren.

Reservation 40 avseende extra moment för psalm/musik mellan Herrens bön och vigselstal

Förslag ställdes

dels om bifall till reservation 40 av Kenneth Nordgren,

dels om avslag på reservation 40,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på reservation 40 med övervägande ja besvarat.

På Sofija Pedersen Videkes begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för avslag på reservation 40.

På Kenneth Nordgrens begäran företogs rösträkning varvid 88 ledamöter röstade för avslag på reservationen, 109 för bifall till reservationen och 32 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla reservation 40 av Kenneth Nordgren om att det i ordning för Vigselgudstjänst ska finnas en angiven fakultativ möjlighet att placera in ”Psalm/musik” som ett extra moment mellan Herrens bön och Vigselstal.

Utskottets förslag beträffande vigsel

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2017:47 av Boel Johansson om tillägg i anvisningar för vigselgudstjänst.

Besluts punkt 29, beträffande begravning

Av Evelina Johansson under överläggningen framlagt förslag 2

Förslag ställdes

dels om bifall till av Evelina Johansson under överläggningen framlagt förslag 2,

dels om avslag på av Evelina Johansson under överläggningen framlagt förslag,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om avslag på av Evelina Johansson under överläggningen framlagt förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att avslå av Evelina Johansson under överläggningen framlagt förslag 2.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson, Dan Sarkar, Fredrik Sidenvall, Maja Bengtsson och Leif Nordlander i en skriftlig reservation.

Om bönesluten är så varierade som i förslaget blir församlingens ”Amen” endast ett amen i teorin.

Om vi menar allvar med att hela församlingen ska få stämma in i ett gemensamt amen bör antalet böneslut vara få och därmed ofta återkommande.

Motion om griftetalsavslutning

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:34 av Dan Sarkar om griftetalsavslutning.

Motion om alternativ vid överlåtelsen i begravningsgudstjänsten

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:127 av Lisa Tegby m.fl. om alternativ vid överlåtelsen i begravningsgudstjänsten.

Utskottets förslag beträffande Begravning

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag om ändringar i anvisningstexten till Begravning enligt bilaga 4 och i övrigt bifalla kyrkostyrelsens förslag i denna del av skrivelse KsSkr 2017:6.

Besluts punkt 30, beträffande Tacksägelse över nyfödda och adopterade*Motion om tacksägelse över nyfödda och adopterade*

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:78 punkt 2 av Aron Emilsson och Julia Kronlid,

dels om bifall till motion 2017:78 punkt 2,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:78 punkt 2 av Aron Emilsson och Julia Kronlid om att se över möjligheterna att införa tacksägelse i samband med att barn i församlingen fötts eller adopterats.

Block I: Beslut om kyrkohandboksförslaget

Från tisdagens överläggning förelåg följande förslag:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till utskottets förslag med undantag av Välsignelsen enligt bilaga 4 och Anvisningarna till Påsknattsmässan där det föreslås bifall till kyrkostyrelsens förslag i dessa delar
- ◆ bifall till motion 2017:21 av Berth Löndahl m.fl.
- ◆ bifall till reservation 1 av Dag Sandahl om avslag på kyrkohandboksförslaget och bifall till motion 2017:21 av Berth Löndahl m.fl.
- ◆ bifall till motion 2017:4 punkt 2 av Bertil Murray.

Besluts punkt 1, beträffande Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I*Motion om att avslå kyrkohandboksförslaget*

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:21 punkt 1 av Berth Löndahl m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:21 punkt 1 som innebär bifall till reservation 1 av Dag Sandahl,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Berth Löndahls begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Berth Löndahls begäran företogs rösträkning varvid 199 ledamöter röstade för utskottets förslag, 27 för motionen och 4 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:21 punkt 1 av Berth Löndahl m.fl. om att avslå förslaget till kyrkohandbok.

Motion om att utse en ny arbetsgrupp för att ta fram ett nytt kyrkohandboksförslag

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:21 punkt 2 av Berth Löndahl m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:21 punkt 2 som innebär bifall till reservation 1 av Dag Sandahl,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Berth Löndahls begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Berth Löndahls begäran företogs rösträkning varvid 201 ledamöter röstade för utskottets förslag, 26 för motionen och 3 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:21 punkt 2 av Berth Löndahl m.fl. om att uppdra till kyrkostyrelsen att utse en ny arbetsgrupp för att komma med ett nytt förslag till kyrkohandbok.

Utskottets förslag beträffande Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag beträffande Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I,

dels om avslag på utskottets förslag,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Evelina Johanssons begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anta Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I i enlighet med kyrkostyrelsens förslag och med de ändringar och tillägg som föranleds av utskottets förslag samt med de justeringar som kyrkomötet redan beslutat om i detta ärende, att användas i gudstjänster från och med pingstdagen 2018.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Gustaf Bengtsson, David Lång, Aron Emilsson, Anders Ahl och Julia Kronlid.

Mot kyrkomötets beslut i beslutspunkt 1 i dess helhet *reserverade* sig Berth Löndahl, Leif Nordlander, Dag Sandahl, Kjell Petersson, Evelina Johansson, Fredrik Sidenvall, Stefan Aro, Bertil Murray, Dan Sarkar, Maja Bengtsson och John-Erik Sturesson.

Kyrkomötet har den 23 november 2017 beslutat om en ny kyrkohandbok. Undertecknade reserverar sig mot beslutet till förmån för motion 2017:21 och därmed avslag för kyrkohandboksförslaget. Skäl för denna reservation har vi framfört i motioner, utskottsreservationer och i plenardebatten.

Det förslag som förelegat till kyrkohandbok har kritiserats hårt och på många sätt. Trots detta har förslaget nu blivit av kyrkomötet fastställt Kyrkohandbok.

I korthet vill vi framföra följande skäl för vår reservation:

- Själva handboksarbetet har gällt sådant som avsaknad av öppenhet, toppstyrning, bristande lyhördhet för kritik och synpunkter, hemligstämpling av dokumentation osv. Misstron har varit påtaglig vilket Grant Thorntons revisionsrapport mer än bekräftar.

- Musiken har mycket övrigt att önska, vilket den omfattande kritiken påtalat. Omtag hade behövts på ett tidigt stadium, vilket de många avhoppen av musikalisk expertis visat.
- Den språkliga halten är otillräcklig. Kritiken mot den språkliga halten har varit förödande. I en artikel i Kyrkans tidning 6/2017 redovisas hur artiklar om språket i handboken har förhållit sig. Då är det uppseendeväckande att av ca 130 artiklar om språket var ca 90 negativa och ca 40 neutrala. *Ingen* var positiv. Utfallet talar för sig självt. Kyrkohandboksförslaget har visserligen stor språklig bredd med mer eller mindre gott resultat. Goda formuleringar med såväl historisk som ekumenisk bredd och teologiskt välformulerade finns det mycket av. Annat håller dock inte måttet för ett gott språk utan liknar närmast banala fraser. Som spontana formuleringar av prästen fungerar de kanske bra, som i kyrkohandboken stadfästa formuleringar är de mer tveksamma. Av kyrkohandbokens språk måste krävas att det har slitstyrka, teologisk halt, en viss tidlöshet och att tidstypiska signalord och banala fraser undviks. De senare förlorar snabbt sin fräschör, varför det förslag till kyrkohandbok som nu föreligger, lär åldras i förtid om det skulle antas.
- Teologiskt menar vi att den antagna kyrkohandboken är otydlig på många punkter. En kyrkohandboks teologi syns inte bara i vad som sägs utan också i vad som undviks att sägas. Här blir förslaget problematiskt. För mässans ordo räcker det inte med att de fyra delarna, samling, ordet, måltiden och sändningen, finns där. De måste också fyllas med ett innehåll som teologiskt och språkligt kan kännas igen oavsett var inom Svenska kyrkan man firar gudstjänst – och än mer, att det föreligger en ekumenisk samhörighet, historisk kontinuitet och biblisk förankring.

Det förslag som föreligger ger anledning att förmoda att kyrkohandboks-kommittén inte sällan avsiktligt velat undvika väsentliga teologiska utsagor och klassiska liturgiska formuleringar. Visserligen angavs i direktiven att man i handboksarbetet skulle beakta det inklusiva språket. Men risken är uppenbar att klassiska begrepp som det råder ekumenisk konsensus om på många håll riskerar att lysa med sin frånvaro. Det går att kryssa sig fram genom att i moment efter moment välja sådana alternativ att det blir tveksamt, huruvida den mässa som firas kan betraktas som förankrad i kyrkans tro. Ibland tar sig försöken att ge utrymme för alternativ till tilltal och begrepp som Herre, Fader, Son, Frälsare och synd nästan komiska uttryck. Inte minst i inledningsorden har banala fraser letat sig in där tidlösa och beprövade formuleringar ersatts av närmast pekorala inslag, vilka för stunden kan tilltala som attraktiva och inkännande. I stort sett är det endast ett icke-fakultativt moment som bevarar kyrkans tro på Gud som Fader, nämligen den bön som Jesus lärt oss, *Vår fader*.

Så är det inledande alternativet ”I Guds, den treeniges namn” en i och för sig god formulering men om avsikten är att undvika den klassiska treenighetsbekännelsen till Fadern och Sonen och den helige Ande, så bottnar det i samma tveksamma utsaga som den allt mer förekommande formeln: I Skaparens, befriarens och livgiverskans namn. Guds funktion

framhävs framför Guds person och vad Gud gör – skapar, befriar och ger liv – betonas mer än vem Gud är – Fader, Son och helig Ande. Handlandet betonas mer än varandet som ligger i själva gudsnamnet *Jag är*.

I flera av inledningsorden och syndabekännelserna är det påtagligt att man vill undvika begreppet synd. Alternativ 4 för syndabekännelsen och alternativ 2 för förlåtelseordet är exempel. Men synd helas inte, den försonas och förlåts. Om detta blir otydligt blir även Kristi gärning oklar. De alternativa svaren på bibelläsningarna är ett annat exempel på tvetydighet.

Men fenomenet återfinns i fler moment, där man strävat efter nya formuleringar, t.ex. i alternativ till *Sursum corda* och *Agnus Dei*. I flera av de eukaristiska bönerna blir realpresensen otydlig och närmar sig snarast en ubikvitet – en allmän gudsnärvaro i mässan.

Problemet med många av de nya formuleringarna är att de lär nötas ut, den teologiska stringensen blir otydlig och någonting av det Allraheligaste, som vi i mässan står inför, döljs. Det är fullt möjligt att fira en teologiskt ekumeniskt och historiskt haltlös mässa, inte främst genom vad som sägs utan genom vad man undviker att säga, bekänna och bedja.

Liturgins teologi och dess språkliga uttryck kräver en tidlöshet för att bära mitt i tiden. Att fira mässa är mer än en handling i nuet. Den firas i gemenskap med dem som gått före oss och som kommer efter oss. Och med dem som firar den på andra håll i världen. Det är vare sig prästens uppfattning eller dagens aktuella trosbilder som ska färga mässan utan det gemensamma allmänkyrkliga liturgiska arvet. En kyrkohandbok som liknar ett smörgåsbord, där varje församling och präst kan ta för sig av sina favoriter, riskerar att bli ett uppbrott från den stora kyrkogemenskapen i alla tider och överallt.

Liturgin är, som någon har sagt, ”till för att samtidigt uppenbara och dölja Gud”. Den bör ha, som Basileios den store visade på, en ”avsiktlig gåtfullhet”.

Vi reserverar oss därför mot beslutet om ny kyrkohandbok för Svenska kyrkan.

Mot kyrkomötets beslut **reserverade** sig Dag Sandahl i en skriftlig reservation.

När ”det nya kyrkomötet” infördes år 1982 gjordes en tydlig markering. Den gäller fortsatt.

Sven-Erik Pernler:

”Herr ärkebiskop! Det beslut som nu har fattats innebär att förhållandet mellan stat och kyrka på ett avgörande sätt förändras och att kyrkans hittillsvarande relativa frihet väsentligt inskränks. En sådan utveckling är ytterst olycklig i ett pluralistiskt samhälle och helt oförenlig med de senaste årtiondenas strävanden att ge kyrkan större självständighet. Det måste djupt beklagas att man nu i stället slår in på rakt motsatt väg.

Ett kyrkomöte med den beslutade sammansättningen saknar auktoritet i frågor som avser lära och lärotolkning, förkunnelse och sakramentsförvaltning, och det kan befaras att dess beslut i sådana frågor inte kommer att åtnjuta respekt.

Med hänvisning till vad jag nu anfört får jag anmäla reservation mot det fattade beslutet.”

Jag konstaterar att det nu fattade beslutet om kyrkohandbok avviker från en handboksrevision i allmänkyrklig riktning, det vill säga den grundhållning som gällt i Svenska kyrkan sedan arbetet med *Kyrkohandbok 1942*.

Vi har en förpliktelse till och ett ekumeniskt ansvar utifrån Kyrkornas Världsråds portalparagraf:

The World Council of Churches is a fellowship of churches which confess the Lord Jesus Christ as God and Saviour according to the scriptures and therefore seek to fulfil together their common calling to the glory of the one God, Father, Son and Holy Spirit.

Den faktiska samsyn, som föreligger ekumeniskt och de teologiska insikter som blivit allmänna, har nonchalerats i kyrkohandboksarbetet. BEM-dokumentet angav en gemensam struktur från vilken nu Svenska kyrkan distanserar sig sakligt och språkligt. Detta är uppenbart när det gäller det för Kyrkan konstituerande som kristologi och trinitetslära, men också när det handlar om nattvardens förhållande till Kristi offer.

Vad gäller kyrkomusiken har kritik framförts under lång tid, men i alltför liten utsträckning påverkat kyrkohandboksarbetet. Om detta finns, såvitt jag förstår, en rätt bred samsyn.

Kyrkomötets revisorer riktar en uppseendeväckande kritik mot kyrkohandboksprocessen. Det är självklart så, att denna kritiserade process återverkat på kyrkohandbokens innehåll. Jag menar att detta förhållande borde innebära, att en kyrkohandbok inte antagits nu.

Min bedömning är att receptionsprocessen kommer att visa vilket svagt stöd kyrkohandboksarbetet fått och får. Jag beklagar detta faktum. Ett mer transparent och inkluderande arbetsätt hade kunnat förhindra det misslyckande vi nu ser och fortsatt kommer att se.

Min förhoppning är att musiker och teologer i andra former fortsatt kommer att arbeta för att ge oss liturgiskt och musikaliskt material som håller högsta kvalitet. Den kyrkliga förnyelsens utmaningar upphör inte på grund av ett klubbslag i ett kyrkomöte med en sammansättning som Svenska kyrkans. Som det upprepats under det senaste året är Kyrkan *semper reformanda*. Också nu.

Jag reserverar mig mot det fattade beslutet.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Leif Nordlander i en skriftlig reservation.

Jag reserverar mig mot att anta ny kyrkohandbok då den ej läromässigt, språkligt och musikaliskt har en sådan kvalitet som man kan förvänta sig av Sveriges största kyrkosamfund, Svenska kyrkan.

Beslutspunkt 2, beträffande ändringar i kyrkoordningen

Motion om regelverk för den liturgiska musiken

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:4 punkt 2 av Bertil Murray,

dels om bifall till motion 2017:4 punkt 2,

och förklarade ordföranden att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:4 punkt 2 av Bertil Murray om att uppdra till kyrkostyrelsen att lägga fram förslag om ändring i kyrkoordningen för att motsvarande regelverk som gäller för psalmvalet ska gälla för den liturgiska musiken.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson och Maja Bengtsson.

Motion om fortsatt nyskapande till de texter som finns i Serie A

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:5 punkt 1 av Bertil Murray om att vad gäller de musikaliska partierna i den nya kyrkohandboken för församlingens gudstjänster tillåta fortsatt nyskapande till de texter som återfinnes i Serie A.

Motion om kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:85 punkt 4 av Erik Sjöstrand m.fl. om att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen i enlighet med KsSkr 2017:6.

Motion om annan musik till kyrkohandbokens texter

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:126 punkterna 1–3 av Ola Isacsson och Torvald Johansson om annan musik till kyrkohandbokens texter.

Utskottets förslag beträffande ändringar i kyrkoordningen

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag beträffande ändringar i kyrkoordningen i kyrkostyrelsens förslag i KsSkr 2017:6 punkt 2 att anta utskottets förslag till ändringar i kyrkoordningen enligt bilaga 4 med den av Läronämnden föreslagna justeringen som kyrkomötet redan beslutat om.

Svenska kyrkans bestämmelser om översättningar

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag

1. beträffande ändringar i kyrkomötets beslut (SvKB 1999:2) om användning av 1972 års bibelkommissions bibelöversättning enligt bilaga 4.
2. beträffande ändringar i kyrkomötets beslut (SvKB 2001:13) om användning i Svenska kyrkan av översättning till nordsamiska och lulesamiska av Nya testamentet enligt bilaga 4.

§ 173 Anförande av Ärkebiskopen

Ärkebiskop Antje Jackelén talade till kyrkomötet.

Förste vice ordförande övertog kl. 11.13 ledningen av förhandlingarna.

§ 174 Musikråd för Svenska kyrkan, beslut

Från tisdagens överläggning med anledning av Gudstjänstutskottets betänkande G 2017:2 Musikråd för Svenska kyrkan förelåg följande förslag (§ 90):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:1 av Lars-Ivar Ericson
- ◆ bifall till motion 2017:79 av Hans-Olof Andrén m.fl.
- ◆ bifall till reservation av Ola Isacsson m.fl. som innebär bifall till motion 2017:79

Utskottet punkt 1

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:1 av Lars-Ivar Ericson,
dels om bifall till motion 2017:1,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Lars-Ivar Ericsons begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:1 om musikråd.

Utskottet punkt 2

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:79 av Hans-Olof Andrén m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:79,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:79 av Hans-Olof Andrén om musikråd för Svenska kyrkan.

Utskottet punkt 3

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:105 av Torvald Johansson m.fl. om liturgisk kommitté.

Utskottet punkt 4

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:114 av Ola Isacsson om kompletterande gudstjänstmusik.

Utskottet punkt 5

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att med anledning av motionerna 2017:1 av Lars-Ivar Ericson, 2017:79 av Hans-Olof Andrén m.fl., 2017:105 av Torvald Johansson m.fl. och 2017:114 av Ola Isacsson uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag på hur gudstjänstlivet i Svenska kyrkan kontinuerligt kan tillföras ny gudstjänstmusik utan att det innebär att ny kyrkohandbok antas.

§ 175 Kompletterande gudstjänstordningar, beslut

Från tisdagens överläggning med anledning av Gudstjänstutskottets betänkande G 2017:3 Kompletterande gudstjänstordningar förelåg följande förslag (§ 91):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:125 av Axel W Karlsson.

Utskottet punkt 1

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:125 av Axel W Karlsson,

dels om bifall till motion 2017:125,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:125 av Axel W Karlsson om rättegångsgudstjänster.

Utskottet punkt 2

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:139 av Sten Elmberg om rit vid skilsmässa.

§ 176 Handlingsplan för förankring vid omarbetning av kyrkans böcker, beslut

Från tisdagens överläggning med anledning av Gudstjänstutskottets betänkande G 2017:4 Handlingsplan för förankring vid omarbetning av kyrkans böcker förelåg följande förslag (§ 92):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:35 av Dan Sarkar.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:35 av Dan Sarkar,

dels om bifall till motion 2017:35,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Dan Sarkars begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Dan Sarkars begäran företogs rösträkning varvid 190 ledamöter röstade för utskottets förslag, 30 för motionen och 5 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:35 av Dan Sarkar om handlingsplan för förankring vid omarbetning av kyrkans böcker.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Maja Bengtsson, Evelina Johansson och Gustaf Bengtsson.

§ 177 Fädernas kyrka i psalmboken, beslut

Från tisdagens överläggning med anledning av Gudstjänstutskottets betänkande G 2017:5 Fädernas kyrka i psalmboken förelåg följande förslag (§ 93):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:152 av Ann-Christine From Utterstedt.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:152 av Ann-Christine From Utterstedt,

dels om bifall till motion 2017:152,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Ann-Christine From Utterstedts begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:152 av Ann-Christine From Utterstedt om Fädernas kyrka i psalmboken.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Anders Ahl, Aron Emilsson och Julia Kronlid.

§ 178 Begravningsverksamheten, beslut

Från onsdagens överläggning med anledning av Organisationsutskottets betänkande O 2017:1 Begravningsverksamheten förelåg följande förslag (§ 154):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:99 punkterna 1–3 av Elsa Christersson.

Utskottet punkt 1

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen (SvKB 1999:1) enligt bilaga 1.

Utskottet punkterna 2–4

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:99 punkterna 1–3 av Elsa Christersson,

dels om bifall till motion 2017:99 punkterna 1–3,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Elsa Christerssons begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Marja Hillerströms begäran företogs rösträkning varvid 200 ledamöter röstade för utskottets förslag, 18 för motionen och 6 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:99 punkterna 1–3 av Elsa Christersson om begravningsverksamhet.

Mot kyrkomötets beslut i dess helhet *reserverade* sig Heléne Lundström och Elsa Christersson.

§ 179 Indelningsfrågor, beslut

Från onsdagens överläggning med anledning av Organisationsutskottets betänkande O 2017:2 Indelningsfrågor förelåg endast utskottets förslag (§ 155).

- ◆ Bifall till utskottets förslag
- ◆ Bifall till av Per Lindberg under överläggningen framlagt förslag att kyrkomötet beslutar i frågan om kyrkoordningen att förekomsten av ordet *indelningsdelegerade* i 37 kap. 30 § ska ersättas med ordet *interimsdelegerade* och att ändringen ska träda i kraft den 1 januari 2018.

Utskottet punkt 1

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anta utskottets förslag till ändringar i kyrkoordningen (SvKB 1999:1) enligt *bilaga 1*.

Utskottet punkt 2

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:38 av Dan Sarkar om lathund för församlingsbidrag.

Av Per Lindberg under överläggningen framlagt förslag

Förslag ställdes

dels om bifall till av Per Lindberg under överläggningen framlagt förslag,
dels om avslag på av Per Lindberg under överläggningen framlagt förslag,
och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till av Per Lindberg under överläggningen framlagt förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla av Per Lindberg under överläggningen framlagt förslag.

§ 180 Kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter, beslut

Från onsdagens överläggning med anledning av Organisationsutskottets betänkande O 2017:3 Kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter förelåg endast utskottets förslag (§ 156).

Utskottets punkt 1

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att anta kyrkostyrelsens förslag till ändring i kyrkoordningen enligt *bilaga 1*.

Utskottet punkt 2

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att göra en översyn av bestämmelserna om stiftens tillsyn över de kyrkliga samfälligheterna för särskilda uppgifter i enlighet med vad utskottet anförde.

§ 181 Demokratifrågor, beslut

Från onsdagens överläggning med anledning av Organisationsutskottets betänkande O 2017:4 Demokratifrågor förelåg följande förslag (§ 157):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till reservation av Louise Callenberg m.fl. som innebär avslag på utskottets förslag punkt 7.

Utskottet punkt 1

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:16 av Berth Löndahl och Leif Nordlander om utredning av indirekta val.

Utskottet punkt 2

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:39 av Dan Sarkar om Svenska kyrkans demokrati.

Utskottet punkt 3

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:82 av Hans-Olof Andréén m.fl. om att utreda indirekta val.

Utskottet punkt 4

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:88 av Nils Gårder om att utreda Svenska kyrkans val.

Utskottet punkterna 5 och 6

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att besluta avslå motion 2017:101 punkterna 1 och 2 av Sven-E Kragh m.fl. om indirekta val till stiftsfullmäktige och kyrkomöte.

Utskottet punkt 7

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att med anledning av motionerna 2017:16 av Berth Löndahl och Leif Nordlander, 2017:39 av Dan Sarkar, 2017:82 av Hans-Olof Andrén m.fl., 2017:88 av Nils Gårder och 2017:101 av Sven-E Kragh m.fl. uppdra till kyrkostyrelsen att göra en konsekvensanalys av direkta och indirekta kyrkliga val ur demokrati-, kyrkosyns- och digitaliseringsperspektiv,

dels om bifall till reservation av Louise Callenberg m.fl.,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Claes Blocks begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Claes Blocks begäran företogs rösträkning varvid 137 ledamöter röstade för utskottets förslag, 85 för reservationen och 5 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att med anledning av motionerna 2017:16 av Berth Löndahl och Leif Nordlander, 2017:39 av Dan Sarkar, 2017:82 av Hans-Olof Andrén m.fl., 2017:88 av Nils Gårder och 2017:101 av Sven-E Kragh m.fl. uppdra till kyrkostyrelsen att göra en konsekvensanalys av direkta och indirekta kyrkliga val ur demokrati-, kyrkosyns- och digitaliseringsperspektiv.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Roger Sjöberg, Heléne Lundström och Roberth Krantz.

§ 182 Strukturfrågor, beslut

Från onsdagens överläggning med anledning av Organisationsutskottets betänkande O 2017:5 Strukturfrågor förelåg följande förslag (§ 158):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:18 av Berth Löndahl och Leif Nordlander
- ◆ bifall till motion 2017:77 av Aron Emilsson
- ◆ bifall till motion 2017:121 punkterna 1 och 2 av Inga Alm.

Utskottet punkt 1

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:18 av Berth Löndahl och Leif Nordlander,

dels om bifall till motion 2017:18,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:18 av Berth Löndahl och Leif Nordlander om utvärdering av strukturutredningen.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Evelina Johansson.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Leif Nordlander i en skriftlig reservation.

Jag reserverar mig till förmån för motion 2017:18 och dess lydelse.

Utskottet punkt 2

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:77 av Aron Emilsson,

dels om bifall till motion 2017:77,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:77 av Aron Emilsson om en kyrka mitt i byn – utvärdering av centraliseringens konsekvenser.

Utskottet punkterna 3 och 4

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:121 punkterna 1 och 2 av Inga Alm,

dels om bifall till motion 2017:121 punkterna 1 och 2,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:121 punkterna 1 och 2 av Inga Alm om att främja församlingarnas uppgift.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Inga Alm.

Utskottet punkterna 5 och 6

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:132 punkterna 1 och 2 av Anders Roos om konsekvenser av strukturförändringarna.

Utskottet punkt 7

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att med anledning av motionerna 2017:18 av Berth Löndahl och Leif Nordlander, 2017:77 av Aron Emilsson, 2017:121 av Inga Alm och 2017:132 av Anders Roos informera kyrkostyrelsen om vad utskottet anfört om en kontinuerlig uppföljning av strukturförändringarnas konsekvenser.

§ 183 Reglering av nomineringsgrupper, beslut

Från onsdagens överläggning med anledning av Organisationsutskottets betänkande O 2017:6 Reglering av nomineringsgrupper förelåg följande förslag (§ 159):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:109 av Berit Bornecrantz Dias m.fl.
- ◆ bifall till motion 2017:143 av Axel W Karlsson
- ◆ bifall till motion 2017:144 av Axel W Karlsson.

Utskottet punkt 1

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:109 av Berit Bornecrantz Dias m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:109,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:109 av Berit Bornecrantz Dias m.fl. om förbud mot rasistiska nomineringsgrupper.

Utskottet punkt 2

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:143 av Axel W Karlsson,

dels om bifall till motion 2017:143,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:143 av Axel W Karlsson om nomineringsgruppernas styrning.

Utskottet punkt 3

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:144 av Axel W Karlsson,

dels om bifall till motion 2017:144,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:144 av Axel W Karlsson om kyrkorättslig prövning av uteslutning ur nomineringsgrupper.

§ 184 Antalet ledamöter i kyrkomötet m.m., beslut

Från onsdagens överläggning med anledning av Organisationsutskottets betänkande O 2017:7 Antalet ledamöter i kyrkomötet m.m. förelåg följande förslag (§ 168):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:31 av Ylva Wahlström Ödmann
- ◆ bifall till motion 2017:108 av Mats Hagelin och Hans-Olof André.

Utskottet punkt 1

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:31 av Ylva Wahlström Ödmann,

dels om bifall till motion 2017:31,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:31 av Ylva Wahlström Ödmann om förtroendevalda på nationell nivå och stiften.

Utskottet punkt 2

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:108 av Mats Hagelin och Hans-Olof Andrén,

dels om bifall till motion 2017:108,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Mats Hagelins begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Mats Hagelins begäran företogs rösträkning varvid 146 ledamöter röstade för utskottets förslag, 74 för motionen och 8 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:108 av Mats Hagelin och Hans-Olof Andrén om minskat antal ledamöter i kyrkomötet.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Katarina Ramnerö Ödestad, Jan G Nilsson, Jerker Schmidt, Bengt Kjellgren, Magnus Hedin, Asta Matikainen Lecklin, Anna-Karin Westerlund, Olle Reichenberg, Lena Jönsson, Margareta Nisser-Larsson, Suzanne Fredborg, Britt Kilsäter, Helena Nordvall, Ingegerd Flock Andersson, Claes-Johan Bonde, Sven Kerst och Jimmy Dahllöf.

§ 185 Representation i kyrkomötet m.m., beslut

Från onsdagens överläggning med anledning av Organisationsutskottets betänkande O 2017:8 Representation i kyrkomötet m.m. förelåg följande förslag (§ 160):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:87 av Erik Sjöstrand m.fl.

Utskottet punkt 1

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:10 av Karl-Gunnar Svensson om motionsrätt i kyrkomötet för stiftsstyrelser.

Utskottet punkt 2

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:87 av Erik Sjöstrand m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:87,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Erik Sjöstrands begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:87 av Erik Sjöstrand m.fl. om ungas representation i kyrkomötet.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Marie Rydén Davoust, Erik Sjöstrand och Sven Gunnar Persson.

§ 186 Förordnande av präst i församlingsråd, beslut

Från onsdagens överläggning med anledning av Organisationsutskottets betänkande O 2017:9 Förordnande av präst i församlingsråd förelåg endast utskottets förslag (§ 161):

Utskottet punkt 1

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2017:28 av Tomas Jansson m.fl.

Utskottet punkt 2

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att förslaget i motion 2017:28 om ändring i kyrkoordningen ska träda i kraft den 1 januari 2018.

§ 187 Svenska kyrkan som arbetsgivare, beslut

Från onsdagens överläggning med anledning av Organisationsutskottets betänkande O 2017:10 Svenska kyrkan som arbetsgivare förelåg följande förslag (§ 162):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:104 av Dag Sandahl.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:104 av Dag Sandahl,

dels om bifall till motion 2017:104,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:104 av Dag Sandahl om Svenska kyrkan som arbetsgivare.

§ 188 Utläggning av valsedlar, beslut

Från onsdagens överläggning med anledning av Organisationsutskottets betänkande O 2017:11 Utläggning av valsedlar förelåg endast utskottets förslag (§ 163).

Utskottet punkt 1

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:69 av Kjell Petersson om valnämndens ansvar för distribution av valsedlar.

Utskottet punkt 2

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att med anledning av motion 2017:69 av Kjell Petersson, uppdra till kyrkostyrelsen att införa en ordning där valförrättarna och röstmottagarna ska se till att valsedlar även för de lokala valen, i de valkretsar som innefattas i den egna valnämndens ansvarsområde, finns utlagda.

§ 189 Begreppet beredskap, beslut

Från onsdagens överläggning med anledning av Organisationsutskottets betänkande O 2017:12 Begreppet beredskap förelåg endast utskottets förslag (§ 164).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:138 av Sten Elmberg om begreppet beredskap i kyrkoordningen.

§ 190 Svenska kyrkans organisation gentemot försvarsmakten, beslut

Från onsdagens överläggning med anledning av Organisationsutskottets betänkande O 2017:13 Svenska kyrkans organisation gentemot försvarsmakten förelåg följande förslag (§ 165):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:142 av Bengt Kjellgren och Jerker Schmidt.

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:142 av Bengt Kjellgren och Jerker Schmidt

dels om bifall till motion 2017:142,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:142 av Bengt Kjellgren och Jerker Schmidt om Svenska kyrkans organisation gentemot försvarsmakten.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Jan G Nilsson, Jimmy Dahllöf, Bengt Kjellgren, Magnus Hedin, Asta Matikainen Lecklin, Karl-Gunnar Svensson, Anna-Karin Westerlund, Lena Jönsson, Margareta Nisser-Larsson, Suzanne Fredborg, Kerstin Rossipal, Helena Nordvall, Claes-Johan Bonde och Sven Kerst.

§ 191 Definition av ordet pastoral, beslut

Från onsdagens överläggning med anledning av Organisationsutskottets betänkande O 2017:14 Definition av ordet pastoral förelåg endast utskottets förslag (§ 166).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2017:147 av Bo Hanson m.fl. om det mångtydiga ordet pastoral.

§ 192 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans valprovsningsnämnd, beslut

Från onsdagens överläggning med anledning av Organisationsutskottets betänkande O 2017:15 Verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans valprovsningsnämnd förelåg endast utskottets förslag (§ 167).

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att lägga verksamhetsberättelse 2016 för Svenska kyrkans valprovsningsnämnd till handlingarna.

§ 193 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2018–2020, beslut

Från måndagens överläggning med anledning av Budgetutskottets betänkande B 2017:1 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2018–2020 förelåg följande förslag (§ 25):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2017:37 av Dan Sarkar och Berth Löndahl
- ◆ bifall till motion 2017:51 av Leif Nordlander
- ◆ bifall till motion 2017:100 av Staffan Yngvesson m.fl.
- ◆ bifall till motion 2017:131 av Margareta Andersson
- ◆ bifall till av Mats Nilsson under överläggningen framlagt förslag att kyrkomötet beslutar att personalkostnaderna minskar med 10 miljoner år 2018, och vidare 2019 och 2020.

Utskottet punkterna 1–6

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag

1. att fastställa inriktning för verksamheten på nationell nivå.
2. att fastställa kostnadsram för 2018 till 3 224 miljoner kronor.
3. att medge planeringsram för 2019 till 3 184 miljoner kronor.
4. att medge planeringsram för 2020 till 3 111 miljoner kronor.
5. att fastställa en ram på 74 miljoner kronor under åren 2018–2022 för kostnader för Svenska kyrkan i utlandets fastigheter och lokaler.
6. att fastställa en ram på 6 miljoner kronor under åren 2018–2022 för kostnader för Svenska teologiska institutets fastighet i Jerusalem.

Utskottet punkt 7

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:37 av Dan Sarkar och Berth Löndahl,

dels om bifall till motion 2017:37,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Dan Sarkars begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Dan Sarkars begäran företogs rösträkning varvid 169 ledamöter röstade för utskottets förslag, 54 för motionen och 3 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:37 av Dan Sarkar och Berth Löndahl om kontinuerlig utvärdering.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Maja Bengtsson och Heléne Lundström.

Utskottet punkterna 8 och 9

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:51 punkterna 1 och 2 av Leif Nordlander,

dels om bifall till motion 2017:51 punkterna 1 och 2,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Leif Nordlanders begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Leif Nordlanders begäran företogs rösträkning varvid 170 ledamöter röstade för utskottets förslag, 50 för motionen och 6 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:51 av Leif Nordlander om nya sätt att vara kyrka och fortsättningen.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Maja Bengtsson och Karl-Gunnar Svensson.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Leif Nordlander i en skriftlig reservation.

Jag reserverar mig mot kyrkomötets beslut att avslå motion 2017:51 till förmån för min egen motion.

Utskottet punkterna 10 och 11

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:100 punkterna 1 och 2 av Staffan Yngvesson m.fl.,

dels om bifall till motion 2017:100 punkterna 1 och 2,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:100 punkterna 1 och 2 av Staffan Yngvesson m.fl. om gemensamt administrativt stöd och gemensamma ekonomiska resurser.

Utskottet punkterna 12 och 13

Förslag ställdes

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2017:131 punkterna 1 och 2 av Margareta Andersson,

dels om bifall till motion 2017:131 punkterna 1 och 2,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2017:131 punkterna 1 och 2 av Margareta Andersson om fortsatt utveckling av GAS.

Av Mats Nilsson under överläggningen framlagt förslag

Förslag ställdes

dels om bifall till av Mats Nilsson under överläggningen framlagt förslag,

dels om avslag på av Mats Nilsson under överläggningen framlagt förslag,

och förklarade ordföranden att han fann förslaget om avslag på Mats Nilssons förslag med övervägande ja besvarat.

På Mats Nilssons begäran företogs omröstning genom uppresning varvid ordföranden förklarade att han fann att flertalet röstade för avslag på Mats Nilssons förslag.

På Mats Nilssons begäran företogs rösträkning varvid 170 ledamöter röstade för avslag på förslaget, 38 för förslaget och 18 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslöt* att bifalla utskottets förslag att avslå av Mats Nilsson under överläggningen framlagt förslag.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Heléne Lundström.

Förhandlingarna ajournerades kl. 11.50.

Förhandlingarna återupptogs kl. 13.00 under ledning av ordföranden.

§ 194 Avtackning

Ordföranden tackade biskoparna Per Eckerdal, Hans Stiglund och Sven-Bernhard Fast som deltog i kyrkomötets arbete för sista gången i tjänsten.

§ 195 Kyrkomötet avslutas

Ordföranden tackade kyrkomötet för gott arbete och givande debatter under hela den gångna mandatperioden. De som deltog i kyrkomötets arbete för sista gången tilldelades en bok av Carl Axel Aurelius.

Ordföranden riktade ett alldeles särskilt tack till Gudstjänstutskottets ordförande Sofija Pedersen Videke för arbetet med kyrkohandboksförslaget. Hon tackade ärkebiskopen, kyrkostyrelsen, generalsekreteraren och hela kyrkokansliet samt de vice ordförandena.

Ordföranden vände sig till den avgående sekreteraren Anders Lindberg och tackade honom för hans arbete i kyrkomötet. Birgitta Gunnarsson avtackades som administrativ chef för kyrkomötet. Nils Warmland, Marie Schött och Maria Lundquist Norling tackades också för arbetet i kyrkomötet.

Förste vice ordförande Levi Bergström tackade ordförande Karin Perers för hennes arbete under den gångna mandatperioden.

Andre vice ordförande Carina Etander Rimborg tackade Karin Perers och Levi Bergström och alla som arbetat i mötesbyrå och kansli.

Ordföranden förklarade kl. 13.40 kyrkomötet 2017 avslutat.

Kyrkomötets ledamöter deltog därefter i en mässa i Uppsala domkyrka där biskop Sören Dalevi predikade.

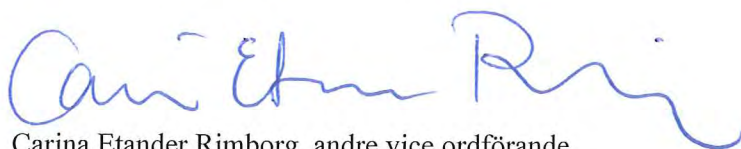
Kyrkomötets protokoll den 3–6 oktober och 21–23 november 2017,
fört enligt ovan, justeras.

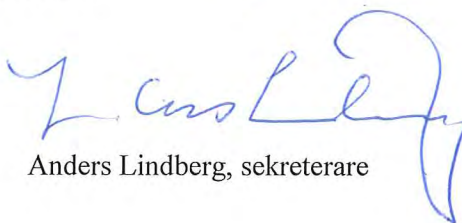
Karin Perers, ordförande

Levi Bergström, förste vice ordförande

Carina Etander Rimborg, andre vice ordförande

Anders Lindberg, sekreterare

Sven Ingvar Holmgren, justerare

Lars G Linder, justerare

Elisabeth Rydström, justerare

§§ 1–169

Inga Alm, justerare

§§ 170–195

Bilaga 1

Debattregler vid procedurfrågor

En företrädare för varje nomineringsgrupp får i sitt första anförande tala längst 5 minuter. Övriga talare får tala längst 3 minuter.

En talare som haft ordet och vill återkomma i debatten får tala längst 3 minuter. Varje talare får hålla högst två anföranden i varje ärende. Dubbla talarlistor tillämpas vilket innebär att en talare inte får ett andra anförande i ett ärende förrän alla som begärt ordet i ärendet haft sitt första anförande.

Oberoende av talarordningen får ordföranden lämna ordet till den som tidigare har yttrat sig i överläggningen för att bemöta närmast föregående talare (replik). Repliktiden är max 1 minut. Varje talare får avge högst två repliker på varje huvudanförande. Den som har förbrukat sin replikrätt kan efter sista anförandet i ett replikskifte få antecknat till protokollet att hen inte har rätt till någon ytterligare replik.

Blanketten *Begäran om ordet* ska alltid fyllas i. Blanketter finns att hämta i en korg framför podiet.

Instämmande

Oberoende av talarordningen får den som har rätt att yttra sig i överläggningen instämma med närmast föregående talare utan att ange skälen. Ett instämmande betyder att man står bakom varje ord talaren sagt.

Den som vill instämma i ett anförande ska fylla i blanketten *Instämmande* och lägga den i en särskild korg framför podiet innan sammanträdet ajourneras för dagen. En blankett som inte är fullständigt ifylld eller inlämnas för sent beaktas inte.

Blanketter finns att hämta i en korg framför podiet.

Reservation

En ledamot som har deltagit i beslutet i ett ärende och som helt eller delvis vill reservera sig mot det beslut som kyrkomötet har fattat, ska anmäla reservationen genom att fylla i blanketten *Reservation*. Blanketten ska läggas i en särskild korg framför podiet innan sammanträdet i plenum har avslutats den dag som beslutet fattades. Blanketten ska vara fullständigt ifylld.

Skriftlig reservation

Om en ledamot vill utveckla en reservation genom en skriftlig motivering ska blanketten *Reservation* fyllas i och särskild ruta på blanketten kryssas i. Den skriftliga motiveringen ska lämnas i korgen för reservationer framför podiet innan årets kyrkomöte avslutas. Observera, om inte blanketten *Reservation* är inlämnad beaktas inte den skriftliga motiveringen. Samtliga reserveringar på en reservation måste lämnas in i blanketten för att stå med på den skriftliga reservationen.

Blanketter finns att hämta i en korg framför podiet.

Valärenden

I valärende som är berett av valberedningen får varje talare ett anförande på max 3 minuter och två repliker på max 1 minut. Blanketten *Begäran om ordet* ska alltid fyllas i.

Bilaga 2

Kyrkomötet 2017: debattregler

De regler och anvisningar som redovisas i detta dokument bygger på hittillsvarande system med blanketter för begäran om ordet, instämmanden o.s.v. Under 2017 års kyrkomöte utvecklas ett verktyg som gör att ledamöterna i växande omfattning får möjlighet att vidta åtgärderna digitalt. Det kommer med andra ord att bli möjligt att begära ordet m.m. antingen digitalt eller som hittills på pappersblanketter. Själva reglerna gäller dock oberoende av tekniken.

Begäran om ordet

Den som vill och får yttra sig i ett ärende i plenum ska alltid anmäla detta genom att fylla i den gula blanketten *Begäran om ordet*. Om möjligt ska detta ske i förväg.

Blanketten kan lämnas i mötesbyrån fram till en halvtimme före plenums inledande varje dag. Därefter lämnas blanketten i korgen till höger uppe på podiet (inte direkt till någon av ordförandena).

Blanketten *Begäran om ordet* delas i 1 exemplar till varje ledamot. Fler blanketter finns att hämta i en korg framför podiet och i mötesbyrån.

Debatt vid behandlingen av utskottsbetänkanden

Förslag

Utskottsbetänkandena föredras inte i plenum, eftersom de sänts ut i förväg och därför förutsätts vara lästa. Om inte något annat sägs anses utskottet ha föreslagit bifall till sina förslag i betänkandet.

- ◆ Annat förslag än bifall till utskottets förslag ska framställas i samband med begäran om ordet på den förtryckta baksidan på blanketten *Begäran om ordet* och tydligt framställas muntligt under överläggningen.
- ◆ Observera att detta gäller även när någon vill föreslå bifall till en reservation i utskottets betänkande. Samma sak gäller förslag om bifall till en motion eller ett kyrkostyrelseförslag som utskottet inte velat bifalla.
- ◆ Annat särskilt förslag till beslut i det aktuella ärendet ska framställas i sin fullständiga lydelse, dels skriftligt på baksidan av blanketten *Begäran om ordet*, dels muntligt under överläggningen. Sådana förslag måste ligga inom ramen för utskottets beredning för att kunna tas upp.
- ◆ Om ett eller flera nya särskilda förslag är kända för presidiet när debatten i ett ärende påbörjas inleds överläggningen med den/dem.

Förhandsanmäld talare är den ledamot, biskop eller ledamot av kyrkostyrelsen som har lämnat in blanketten *Begäran om ordet* senast kl. 15.00 dagen före den dag då överläggningen i ett ärende äger rum. I ärenden som ska behandlas måndagen den 20 november 2017 ska förhandsanmälan lämnas in senast kl. 8.30 samma dag. *Observera* att den som företräder utskottet måste lämna in blanketten *Begäran om ordet*, liksom företrädare för motion och reservation. Den ledamot som har flera motioner som behandlas i ett och samma betänkande ska endast lämna in **en** blankett med begäran om ordet och får bara **ett** anförande.

Kyrkomötets presidium skickar före novembersessionen ut en preliminär plan för ärendenas behandling i plenum som underlag för förhandsanmälan.

4 minuter får

- ◆ förhandsanmäld utskottsordförande eller en annan företrädare för utskottet
- ◆ en förhandsanmäld företrädare för varje reservation i utskottsbetänkandet
- ◆ en förhandsanmäld företrädare för en skrivelse eller motion som behandlats i utskottsbetänkandet
- ◆ en förhandsanmäld företrädare för varje särskilt yttrande

3 minuter får

- ◆ övriga talare

Alla talare får **ett** anförande i varje ärende. Detta gäller även om en talare har flera motioner som behandlas i ett ärende. I talarstolarna finns en klocka som visar talartiden. Talarlistan anslås före debatt. För överblickens och planeringens skull är det önskvärt att så många som möjligt förhandsanmäler sig.

Replik

Oberoende av talarordningen får ordföranden lämna ordet till den som tidigare har yttrat sig i överläggningen för att bemöta ett (personligt) angrepp från närmast föregående talare eller för rättelse med anledning av dennes anförande (*replik*).

Vid behandling av en skrivelse från kyrkostyrelsen har kyrkostyrelsens ordförande eller annan företrädare för kyrkostyrelsen rätt till replik för att lämna en upplysning.

Varje talare får högst **två** repliker på varje anförande. Tiden för replik får inte överstiga 1 minut.

Den som har förbrukat sin replikrätt kan efter sista repliken i ett replikskifte få antecknat till protokollet att han eller hon inte har rätt till någon ytterligare replik. Anteckningen till protokollet sker på ledamotens begäran.

(2 kap. 3, 4, 5 §§ och 5 kap. 2 § i Kyrkomötets arbetsordning)

Särskilt vid behandlingen av förslag till Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I

Debatten vid behandlingen av ärendet Gudstjänstutskottets betänkande *Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I* kommer att vara uppdelad i flera **block**. Det som anges ovan om debatt vid behandling av ett utskottsbetänkande gäller i detta ärende varje block.

Kyrkohandboken är en av Svenska kyrkans gudstjänstböcker och ska ge uttryck för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Särskilda under överläggningen framförda nya förslag till beslut kan bli föremål för prövning av läronämnden. Om läronämnden avstyrker förslaget men kyrkomötet vill bifalla det, kan det leda vidare till den särskilda beslutsordning som gäller i lärofrågor. Om under överläggningen framlagda nya förslag berör den kyrkorättsliga regleringen av gudstjänstlivet ska förslaget underställas kyrkorättsutskottet före beslut. Dessa regler gör det angeläget att nya förslag läggs fram med återhållsamhet och är kända för presidiet vid debattens början.

Instämmande

Oberoende av talarordningen får den som har rätt att yttra sig i överläggningen instämma med närmast föregående talare utan att ange skälen. Ett instämmande betyder att man till fullo står bakom varje ord talaren sagt.

Den som vill instämma i ett anförande ska fylla i blanketten *Instämmande* och lägga den i en särskild korg framför podiet *omedelbart efter det att det anförande avslutats som instämmandet avser*. En blankett som inte är fullständigt ifylld eller inlämnas för sent beaktas inte.

Blanketter finns att hämta i en korg framför podiet.

(2 kap. 6 § i Kyrkomötets arbetsordning)

Reservation

En ledamot som har deltagit i beslutet i ett ärende och som helt eller delvis vill reservera sig mot det beslut som kyrkomötet har fattat, ska anmäla reservationen genom att fylla i blanketten *Reservation*. Blanketten ska läggas i en särskild korg framför podiet innan sammanträdet i plenum har avslutats den dag som beslutet fattades. En blankett som inte är fullständigt ifylld eller inlämnas för sent beaktas inte.

Skriftlig reservation

Om en ledamot vill utveckla en reservation genom en skriftlig motivering ska blanketten *Reservation* fyllas i och särskild ruta på blanketten kryssas i. Den skriftliga motiveringen ska lämnas i korgen för reservationer framför podiet innan årets kyrkomöte avslutas. *Observera*, om inte blanketten *Reservation* är inlämnad beaktas inte den skriftliga motiveringen. Samtliga reserveringar på en reservation måste lämnas in i blanketten för att stå med på den skriftliga reservationen. En reservation som inlämnas för sent beaktas inte.

Blanketter finns att hämta i en korg framför podiet.

(3 kap. 35 § i kyrkoordningen)

Valärenden

I valärende som är berett av valberedningen får varje talare **ett** anförande som inte får överstiga 3 minuter och **två** repliker som inte får överstiga 1 minut. Blanketten *Begäran om ordet* ska alltid fyllas i

Kyrkostyrelsens skrivelser

KsSkr 2017:1–6

Kyrkostyrelsens skrivelser

- KsSkr 2017:1 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2018–2020
- KsSkr 2017:2 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2016
- KsSkr 2017:3 Ändringar i kyrkoordningen m.m.
- KsSkr 2017:4 Kyrkomusiker i kyrkoordningen
- KsSkr 2017:5 Begravningsverksamheten
- KsSkr 2017:6 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del 1

Kyrkomötet
Kyrkostyrelsens skrivelse 2017:1

Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2018–2020

Kyrkostyrelsen överlämnar denna skrivelse till kyrkomötet.

Uppsala den 14 juni 2017

Wanja Lundby-Wedin

Helén Ottosson Lovén

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Denna skrivelse innehåller kyrkostyrelsens förslag till verksamhetsinriktning, kostnadsram 2018, planeringsramar 2019–2020 enligt bestämmelser i kyrkoordningen 51 kap. 4–5 §§ samt kostnadsramar 2018–2022 för lokalförsörjning inom Svenska kyrkan i utlandet och Svenska teologiska institutet i Jerusalem enligt beslut i kyrkomötet 2010.

Huvuddelen av planeringsperiodens budget omsluter löpande åtaganden och verksamhetskostnader som svårligen kan prioriteras bort. Antingen är ansvaret reglerat i kyrkoordningen eller så är arbetet av stor betydelse för Svenska kyrkans verksamhet. Enbart en mindre del utgör utrymme för särskilda prioriteringar.

Kyrkostyrelsen prioriterar under perioden områdena *Lärande och undervisning, Arbete med asylsökande och flyktingar i Sverige, Stöd till människor i utsatta situationer i världen* samt *Administrativ samverkan i Svenska kyrkan*. Dessutom kommer perioden att präglas av *En ny kyrkohandbok för Svenska kyrkan*.

Enligt kyrkoordningen 12 kap. 3 § ska kyrkostyrelsen verka för barnets bästa och göra barnkonsekvensanalyser inför beslut, vilket kyrkostyrelsen har genomfört under beredningsarbetet.

Den här skrivelsen är indelad i följande delar. I *Uppdrag* beskrivs den nationella nivåns uppdrag. I *Skrivelsens struktur* finns övergripande information och läsanvisningar. I *Utmaningar och prioriteringar* redovisas de utmaningar kyrkostyrelsen ser utifrån genomförd omvärldsanalys och förslag till prioriteringar. I *Verksamhetens inriktning* redogörs för kyrkostyrelsens planering för perioden 2018–2020. I *Ekonomi* redovisas och kommenteras ekonomin i sin helhet och förslagen till kostnadsram 2018, planeringsramar 2019–2020 och kostnadsramar 2018–2022 för lokalförsörjning. Bilaga 1 innehåller den omvärldsbeskrivning som legat till grund för kyrkostyrelsens omvärldsanalys, prioriteringar och verksamhetsinriktning. Kyrkostyrelsen beskriver i år den nationella nivåns verksamhet i en ny struktur för att skapa bättre förutsättningar för planering, budgetering och uppföljning. Bilaga 2 ger information om kyrkostyrelsens kansli.

Innehåll

Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut.....	3
Uppdrag	3
Skrivelsens struktur	3
Utmaningar och prioriteringar	6
Utmaningar utifrån omvärldsbeskrivning	6
Prioriteringar.....	7
Verksamhetens inriktning	8
Reglera inomkyrkligt.....	8
Utbilda för tjänst i Svenska kyrkan	9
Stödja utveckling av församlingslivet	10
Stödja och utveckla administration och förvaltning	15
Värna och utveckla relationer med kyrkans omvärld	18
Bidra till samhällsutvecklingen	21
Samordna, genomföra och utveckla internationell mission och diakoni.....	22
Utjämning och finansförvaltning.....	25
Styrning och ledning.....	27
Internt stöd.....	28
Ekonomi.....	29
Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll	35
Bilaga 1. Omvärldsbeskrivning	36
Bilaga 2. Kyrkokansliet	44

1. Kyrkomötet beslutar att fastställa inriktning för verksamheten på nationell nivå.
2. Kyrkomötet beslutar att fastställa kostnadsram för 2018 till 3 224 miljoner kronor.
3. Kyrkomötet beslutar att medge planeringsram för 2019 till 3 184 miljoner kronor.
4. Kyrkomötet beslutar att medge planeringsram för 2020 till 3 111 miljoner kronor.
5. Kyrkomötet beslutar att fastställa en ram på 74 miljoner kronor under åren 2018–2022 för kostnader för Svenska kyrkan i utlandets fastigheter och lokaler.
6. Kyrkomötet beslutar att fastställa en ram på 6 miljoner kronor under åren 2018–2022 för kostnader för Svenska teologiska institutets fastighet i Jerusalem.

Uppdrag

Församlingen är den lokala pastorala nivån inom Svenska kyrkan med grundläggande uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Stiftelsen som är den regionala pastorala nivån främjar och har tillsyn över församlingslivet medan den nationella nivån utövar sitt stöd till församlingslivets utveckling via stiftelsen, vilket tar sig olika uttryck genom stiftens skiftande behov.

Den nationella nivåns uppgift är att vara en sammanhållande kraft för Svenska kyrkan och bidra till att uppdraget fullgörs rikstäckande. Detta sker genom ansvar för kyrkans gemensamma angelägenheter bl.a. i fråga om inomkyrklig normgivning, överprövning av beslut, gemensam information, utbildning, ekumeniska relationer samt internationell diakoni och mission. Till uppgiften hör också att vara Svenska kyrkans röst såväl i det svenska samhället som internationellt och bidra till att Svenska kyrkan som helhet är en positiv kraft för att samhället ska hålla ihop och inte dra isär.

Kyrkostyrelsen styr och samordnar förvaltningen av den nationella nivåns uppgifter och företräder Svenska kyrkan. För vissa uppgifter finns råd under kyrkostyrelsen som på delegation fullgör dessa uppgifter.

Skrivelsens struktur

Omvärldsbeskrivningen i bilaga 1 innehåller ett antal faktorer som sammantaget ger en bild av den mångdimensionella verklighet som vi har att förhålla oss till när prioriteringar och verksamhetsinriktning ska konkretiseras. Utmaningarna är ekonomiska, organisatoriska och teologiska. Det handlar om det globala, europeiska och nationella landskapet och Svenska kyrkan i dessa. Några av de områden som finns i omvärldsbeskrivningen är inte realistiskt att Svenska kyrkan kan påverka utifrån befintliga resurser medan andra områden är centrala uppgifter för Svenska kyrkans identitet och teologi.

De utmaningar kyrkostyrelsen vill lyfta fram i denna skrivelse utifrån omvärldsbeskrivningen beskrivs i avsnittet *Utmaningar och prioriteringar*. Enbart en mindre del av planeringsperiodens budget ger utrymme för särskilda prioriteringar och verksamheten på nationell nivå planeras fortgå i den verksamhetsinriktning som kyrkomötet 2016 beslutade. Utrymmet påverkas också av i vilken omfattning kyrkostyrelsen får årliga uppdrag från kyrkomötet. I KsSkr 2017:2 *Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2016* presenteras pågående arbete med aktuella kyrkomötesuppdrag samt de uppdrag som slutförts.

Kyrkostyrelsen konstaterar, mot bakgrund av de prognoser som tagits fram mot 2030, att det vikande antalet kyrkotillhöriga kommer att påverka ekonomin negativt på lång sikt, varför fokusering och prioritering kommer att bli allt mer nödvändigt i

kyrkostyrelsens planeringsarbete framöver. I arbetet med planeringen för åren 2018–2020 har kyrkostyrelsen, som en konsekvens av behovet att budgetera nya kostnader för bl.a. ökade bidrag till stiftens, övervägt de totala kostnaderna och gjort prioriteringar för att ligga kvar inom den tidigare angivna planeringsramen.

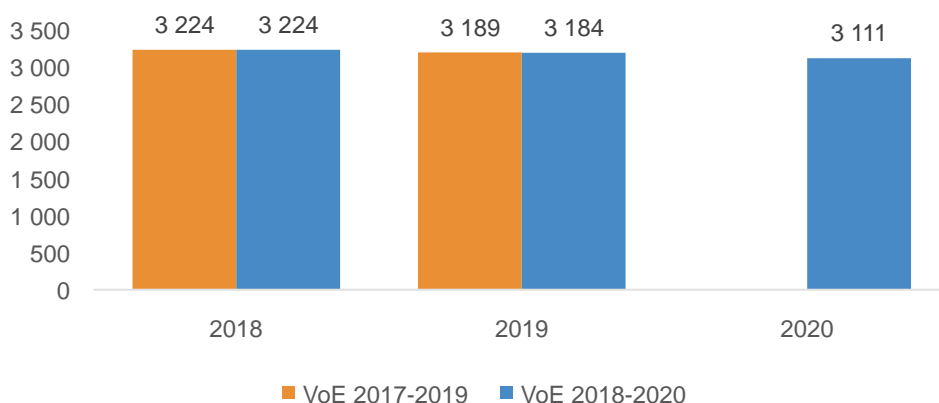
Kyrkostyrelsens förslag till verksamhet för 2018–2020 redovisas enligt en ny struktur som avser att ska skapa bättre förutsättningar för planering, budgetering och uppföljning. Skrivelsen tar sin utgångspunkt i tio delar och dessa är: *Reglera inomkyrkligt, Utbilda för tjänst i Svenska kyrkan, Stödja utveckling av församlingslivet, Stödja och utveckla administration och förvaltning, Värna och utveckla relationer med kyrkans omvärld, Bidra till samhällsutvecklingen, Samordna, genomföra och utveckla internationell mission och diakoni, Utjämnning och finansförvaltning, Styrning och ledning samt Internt stöd.*

Kyrkostyrelsen menar att frågan om hållbar utveckling inbegriper såväl ekologi och ekonomi som sociala och andliga frågor. Det etiska perspektivet är en integrerad del i arbetet med hållbar utveckling. Etik och värdegrund är väsentliga element för att påverka och utveckla såväl kapitalförvaltning och miljödiplomering som strukturer för barnets bästa genom barnkonsekvensanalyser. Därför ingår hållbarhetsarbete inom samtliga delar som redovisas i denna skrivelse då strävan efter en långsiktigt hållbar kyrka är central.

Samtliga belopp i skrivelsens tabeller anges i miljoner kronor, mnkr, där inte annat anges och avrundningsdifferenser kan förekomma. I tabellerna per verksamhet redovisas intäkter och kostnader. Resultatet i tabellerna visar nettokostnaden, d.v.s. den kostnad som finansieras av avgifter gemensam verksamhet och avkastningen från finansförvaltningen. På grund av den nya strukturen saknas i ett övergångsskede jämförelsesiffror i tabellerna per verksamhet. I kommande skrivelser planeras jämförelsetal finnas med.

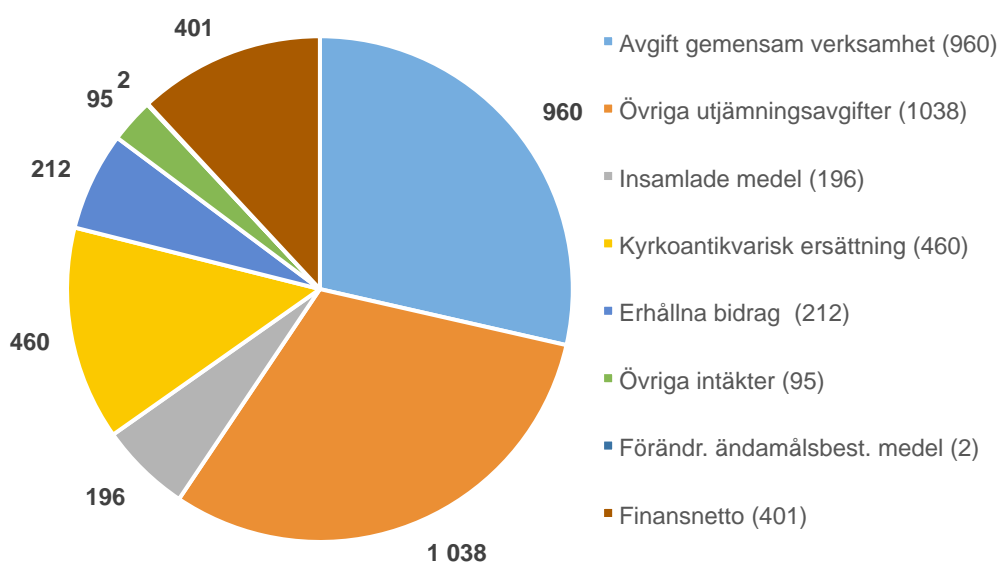
I diagrammet nedan visas planerad kostnadsram per år.

Diagram 1. Kostnadsram Verksamhet och ekonomi 2018–2020 jämfört med föregående ram

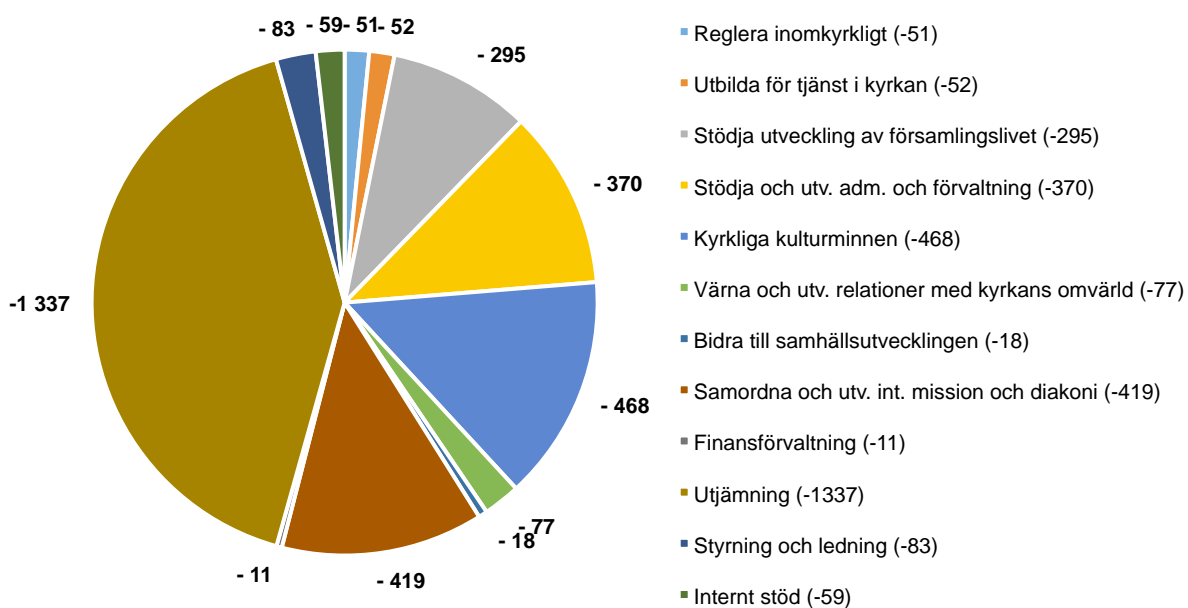
Kostnadsramen för år 2018 uppgår till 3 224 mnkr vilket är i enlighet med föregående rambudget. År 2019 är budgeten något lägre än tidigare planering. Planeringsramen för 2020 understiger 2019 års planeringsram med 73 mnkr främst på grund av att satsningen på flykting och asylsökande på 60 mnkr sträcker sig till och med 2019.

Diagram 2. Fördelning totala intäkter år 2018

De totala intäkterna inklusive finansnetto uppgår till 3 363 mnkr.

Diagram 3. Totala kostnader år 2018 fördelade per verksamhet

De totala kostnaderna år 2018 uppgår till 3 240 mnkr vilket inkluderar kostnader för fastighetsfinansiering och satsningen *Dela tro – dela liv*, vilka inte ingår i kostnadsramen.

Utmaningar och prioriteringar

I stycket som följer beskrivs de utmaningar kyrkostyrelsen vill lyfta fram utifrån omvärldsbeskrivningen i bilaga 1 samt de områden som kyrkostyrelsen vill prioritera under planeringsperioden.

Utmaningar utifrån omvärldsbeskrivning

Fler på flykt

Svenska kyrkan arbetar både internationellt och nationellt med humanitärt bistånd och försoning. Detta arbete handlar om konkreta åtgärder för flyktingar, påverkansarbete och opinionsbildning. En angelägen utmaning är att bidra till integration och att med fakta och en kristen människosyn bemöta främlingsfientlighet och protektionism.

Klimatförändringar är ett växande hot

Klimatförändringarna är globala och de utmaningar mänskligheten ställs inför är stora. Svenska kyrkan är en av Sveriges största skogs-, jord- och fastighetsförvaltare, vilket ger möjlighet att inta en ledande roll i ett ansvarsfullt förvaltarskap och i nyttjande av ny miljöteknik. Svenska kyrkan har också en viktig uppgift att bedriva påverkansarbete så att Sverige lever upp till sina åtaganden för att nå 1,5-graders målet.

Ökande socioekonomiska klyftor

Ett samhälle som drar isär påverkar Svenska kyrkan och ökar behoven av diakonal verksamhet. Ökad populism vittnar om risker med ökande och bestående polarisering av samhällen. Nationella och lokala satsningar, förankrade i en kristen människosyn, bidrar till att stärka resurssvaga gruppers möjligheter att på jämlika villkor delta i samhället. Svenska kyrkans potential att bidra till integration och gemenskap har genom historien visat sig vid nationella trauman men också i det enträgna arbetet med att skapa eller bevara det sociala kittet mellan människor med olika bakgrunder genom den grundläggande övertygelsen att alla människor är skapade till Guds avbild.

Ökande behov men minskad offentligt finansierad välfärd

Trots ökande behov är idag, enligt Sveriges Kommuner och Landsting, cirka 50 000 färre sysselsatta inom välfärdssektorn än 1990, inkluderat dem som arbetar i privata välfärdsföretag. Idéburet offentligt partnerskap har ökat och det civila samhällets växande utrymme erbjuder en ny spelplan och nya utmaningar för en kyrka som aktivt vill bidra till att forma framtiden. Liksom det övriga civilsamhället har Svenska kyrkan redan tagit ett stort ansvar med egenfinansierade insatser. Om inte den demografiska utvecklingen förändras kommer behovet av att värna särskilt utsatta grupper att öka även fortsättningsvis.

Ökande psykosocial ohälsa

Kyrkan har en särskild uppgift att ta människans behov av mening på yttersta allvar. Ökad tillväxt och konsumtion leder inte nödvändigtvis till upplevelse av livskvalitet. Existentiell ohälsa är ett diffust men reellt tillstånd i samtiden.

Ungas livsvillkor och existentiella sårbarhet

Ungdomen är en tid av möjligheter men också av existentiell sårbarhet som kommer till uttryck i ett aktivt identitetssökande. Särskilt påtagligt blir detta i en tid präglad

av ekonomisk osäkerhet, en uppsjö av alternativ, avsaknad av självklara auktoriteter, och sanningsrelativism. Denna mångtydighet kan gynna såväl nyfikenhet och tolerans som en längtan efter entydighet. Kyrkan står inför en utmaning att i sin undervisning både bevara en öppenhet för mångfald och att kunna ge vägledning och en grund att stå på.

Fragmentering ökar behovet av öppna mötesplatser

Svenska kyrkan skapar och förvaltar rum för möten öppna för alla. Dessa är en tillgång i en tid av ett snabbt och fragmenterat informationsflöde. Ökande segregation i kombination med möjligheten att stänga in sig i sin egen informationsmiljö, gör behovet av platser för autentiska möten trängande.

Ökande behov av lärande och undervisning

Tillgången till kristendomens existentiella resurser begränsas hos allt fler av att de saknar den förståelse och de nycklar som skulle göra den tillgänglig. Ett ökat fokus på lärande och undervisning, både för dem som för första gången kommer i kontakt med kyrkan och för dem som söker vägar till fördjupning inom dess tradition, är därför fortsatt centralt.

Ökande mångfald av religiösa uttryck och traditioner

Svenska kyrkans erfarenhet av ekumeniskt samarbete, vittomspännande nätverk av samarbets- och dialogpartner samt rikedom av existentiell reflektion gör den väl rustad att möta det mångkulturella och mångreligiösa samhällets utmaningar. Bristen på gemensamma berättelser som förmår formulera meningsbärande visioner för individer och samhälle har lagt grunden för parallella religiösa uttryck och praktiker även inom Svenska kyrkan. Impulser från andra traditioner, kristna och andra, kan ge ny näring till, men också öka de inre spänningarna i Svenska kyrkan. För att möta denna utmaning krävs en fortsatt förankring i den egna traditionen kombinerad med teologisk och liturgisk bearbetning.

Minskande resurser på längre sikt

De långsiktiga prognoser som kyrkostyrelsen tagit fram mot år 2030 pekar på en minskning av medlemsintäkterna. Den accelererande generationsväxlingen bland medlemmarna innebär att den period som varit, då inkomstutvecklingen bland medlemmarna motverkat effekten av att medlemsantalet minskat, närmar sig sitt slut. Detta kräver betydande kostnadsminskningar i hela Svenska kyrkan.

Prioriteringar

Mot bakgrund av ovanstående utmaningar vill kyrkostyrelsen under planeringsperioden särskilt prioritera områdena *Lärande och undervisning*, *Arbete med asylsökande och flyktingar i Sverige* samt *Stöd till människor i utsatta situationer i världen*. För att rusta församlingarna att möta dessa utmaningar i ett långsiktigt perspektiv av minskande intäkter prioriterar kyrkostyrelsen också *Administrativ samverkan i Svenska kyrkan*. Dessutom kommer perioden att präglas av en *Ny kyrkohandbok för Svenska kyrkan*. Dessa områden beskrivs närmare i den verksamhetsbeskrivning som följer.

Verksamhetens inriktning

I stycket som följer beskrivs kyrkostyrelsens förslag till verksamhet för den nationella nivån åren 2018–2020. Verksamheten redovisas enligt en struktur i tio delar.

Reglera inomkyrkligt

Verksamhetens inriktning är att för kyrkomötet utreda och bereda beslut om ändringar i kyrkoordningen avseende bestämmelser om kyrkans tro, bekännelse och lära, kyrkans böcker, gudstjänster, sakrament och övriga handlingar, tillhörigheten till kyrkan, kyrkans vinningstjänst, den kyrkliga organisationen och de regler efter vilka församlingar och stift samt organ på nationell nivå ska fullgöra sina uppgifter. Arbetet innebär också att kommunicera inomkyrkliga regler samt att planera, genomföra och utföra efterarbete kopplat till kyrkomötet.

I samarbete med Svenska Kyrkans Unga har *De ungas kyrkomöte* utvecklats och kyrkostyrelsen ser fram emot att de perspektiv barn och unga har kommer att påverka besluten ytterligare på Svenska kyrkans högsta beslutande nivå.

En ny kyrkohandbok

Perioden som helhet kommer att präglas av arbetet med en ny kyrkohandbok för Svenska kyrkan. Ett förslag till ny kyrkohandbok lämnas till kyrkomötet 2017, för att kunna tas i bruk under 2018. Kyrkohandboken syftar till att underlätta församlingars möjligheter att utveckla sitt lokala gudstjänstliv och främja det gemensamma för Svenska kyrkan.

Om kyrkomötet antar förslaget till ny kyrkohandbok kommer det att ske en slutbearbetning av den nya kyrkohandbokens översättningar till nationella minoritetsspråk, svenskt teckenspråk och andra språk, t.ex. engelska. Översättningar kan komma att innefatta även andra språk som används i Sverige idag, t.ex. arabiska och persiska. Implementeringen i församlingslivet inleds. Det planeras för informations- och fördjupningsmaterial samt en körutgåva. Utöver detta avser kyrkostyrelsen att överlämna ett missale, en mässbok som innehåller ordningen och musiken för mässan och gudstjänsterna, till alla kyrkor i Svenska kyrkan. Ett webbverktyg kommer att tillhandahållas så att gudstjänstagendor för församling, präster, kyrkomusiker och kör kan skapas. Under planeringsperioden kommer en bearbetning av kyrkohandbok del II med vinnings- och mottagningshandlingar också att inledas.

Kyrkoyal

Kyrkostyrelsen har ett övergripande ansvar för samtliga direkta val i hela landet genom att på olika sätt biträda stiftens i deras uppgifter genom utarbetande av gemensamma rutiner, information och utbildning.

Verksamheten under perioden inriktas på att ta tillvara erfarenheterna från tidigare kyrkoyal och kyrkoyal i september 2017. För närvarande bedöms kostnadsbilden avseende kyrkoyal 2021 vara oförändrad i jämförelse med 2017.

Tabell 1 Intäkter och kostnader Reglera inomkyrkligt

Reglera inomkyrkligt	RAM 2018	RAM 2019	RAM 2020
Intäkter	0	0	0
Kostnader	-51	-56	-64
Resultat	-51	-56	-64

Inom verksamheten finns planerade kostnader för Svenska kyrkans gudstjänstböcker, kyrkoordningen, kyrkomötet, nämnderna för överprövning, kyrkovalet m.m.

I jämförelse med föregående rambudget ökar kostnaderna genom ibruktagande av en ny kyrkohandbok. De planerade kostnaderna för kyrkomötet uppgår till ca 22 mnkr och ökar till 25 mnkr för 2020 som är året före valår. För kyrkovalet ingår planerade kostnader om 4 mnkr för 2018, 15 mnkr för 2019 och 20 mnkr för 2020. Inom kyrkovalet har de planerade kostnaderna omfördelats mellan åren, men det innebär inte någon förändring av de totala kostnaderna för 2021 års val.

De planerade kostnaderna för implementering av den nya kyrkohandboken uppgår till ca 12 mnkr 2018, 5 mnkr 2019 och 4 mnkr 2020. Kostnaderna avser bl.a. implementering, översättningar, psalmbokshäfte, musikkompetens, webbverktyg och utskick av ett missale till alla kyrkor.

Utbilda för tjänst i Svenska kyrkan

Verksamheten innebär utveckling och genomförande av Svenska kyrkans integrerade pastoralteologiska utbildning för diakoner, församlingspedagoger, kyrkomusiker och präster efter genomförd grundutbildning samt påbyggnadsutbildning som den behörighetsgivande kyrkoherdeutbildningen.

Verksamheten inriktas på att stärka studenternas färdigheter och yrkesidentitet, deras förmåga att analysera och reflektera över kyrkan, samt att bekräfta och fördjupa deras samhörighet med Svenska kyrkan. Utbildningarna ska utveckla kyrkomedarbetare vars kompetens svarar mot Svenska kyrkans framtida behov.

Utbildningen innehåller gemensamma moment för att de studerande i framtiden ska vara förberedda för att samverka på bästa sätt, men också kurser specifika för respektive yrke. Utbildningsinstitutet bedriver undervisning i Uppsala och Lund. Därtill ges den pastoralteologiska grundkursen en termin på halvfart varannan termin i Göteborg och var fjärde termin i Umeå förutsatt att tillräckligt studerandeunderlag finns. Vidare sker samarbete kring den pastoralteologiska terminen vid de fyra folkhögskolor som bedriver kantorsutbildning. Under perioden genomförs en genomlysning av utbildningsreformen för att bedöma behovet av eventuella justeringar.

Kyrkostyrelsen anger villkoren för tillträde till de kyrkliga utbildningarna, bestämmer utbildningsplaner och ser till att de kyrkliga utbildningarna erbjuds i tillräcklig omfattning. Vidare ges stöd till stiftens och församlingarnas rekrytering till kyrklig tjänst och utbildning, bl.a. genom rekryteringskonferenser och informationsmaterial.

Annan utbildning och fortbildning för medarbetare, förtroendevalda och ideellt engagerade i stift och församlingar ingår i respektive område där ordinarie verksamhet bedrivs. Utbildningar och fortbildningar inom dessa områden genomförs i samråd med stiftens och är ett stöd till stiftens fortbildningsansvar.

Tabell 2 Intäkter och kostnader Utbilda för tjänst i Svenska kyrkan

Utbilda för tjänst i kyrkan	RAM 2018	RAM 2019	RAM 2020
Intäkter	0	0	0
Kostnader	-52	-54	-55
Resultat	-52	-54	-55

Inom verksamheten finns planerade kostnader för utbildning m.m. Kostnaderna är i nivå med tidigare planering.

Stödja utveckling av församlinglivet

Verksamheten inriktas på insatser för stöd till stift och församlingar i Sverige och församlingar utomlands i deras arbete med att främja och utveckla församlingarnas grundläggande uppgift. Insatserna är inriktade på omvärldsbevakning och forskning, administrativ samverkan (som beskrivs i eget avsnitt), stöd till församlingens grundläggande uppgift samt kommunikation. Inriktningen är densamma som den prioritering kyrkostyrelsen fastställt efter samråd med stiftens styrelser.

De utmaningar som nämnts tidigare är av central betydelse för Svenska kyrkans församlingliv och utgör grund för det särskilda stöd till församlinglivet som planeras från kyrkostyrelsen. Stödet ges antingen direkt till församlingarna eller via stiftet, därtill lämnas stöd direkt till stiftet. Vissa utvecklingsarbeten äger rum i samarbete med något eller några stift med särskilt intresse och engagemang inom ett verksamhetsområde.

Ett program för lärande och undervisning

Kyrkostyrelsen prioriterar en genomgripande satsning på lärande och undervisning genom ett systematiskt och sammanhållet program för alla åldrar för att stärka det arbete som görs lokalt. Tillsammans med stift och församlingar behöver vi utveckla vår syn på det gemensamma undervisningsansvaret på ett sätt som stärker bildning och gör skillnad för individer, grupper och på samhällsnivå. Programmet ska stärka oss i kallelsen att vara kristna i samhället.

Det är en särskild utmaning för Svenska kyrkan att i sin samtid bearbeta frågan om lärande och undervisning så att vi människor både kan lära känna kristen tro och livshållning och få möjlighet att växa och mogna i tro. Kyrkan har ett ansvar att förmedla sitt kulturarv och sin rikedom av berättelser och det är länge sedan den kristna socialiseringen skedde i hemmen eller i skolan. Traditionen behöver bli levande så att vi människor idag kan relatera till den och finna fördjupat livsmod, hopp och gemenskap i församlingarna.

Satsningen innebär att stärka kunskapen i kristen tro och ge förutsättningar och redskap till fördjupning, att öka förmågan hos människor att själva fatta välgrundade beslut i komplexa frågor som berör grundläggande värden samt att bidra till folkbildningen om kristen tro.

Kyrkostyrelsens ambition med satsningen på kyrkans undervisning och mission för alla åldrar, *Dela tro – dela liv*, som inleddes 2012 och som fasas ut under 2018, har varit att bidra till församlingarnas arbete för människors livslånga lärande och att påverka församlingarnas strukturerade långsiktiga planering i sina undervisnings- och missionsuppdrag. *Dela tro – dela liv* kommer att utvärderas i sin helhet och erfarenheter kommer att tas tillvara och vidareutvecklas bl.a. genom att den satsningen avslutas med en konferens 2019.

I förberedelsearbetet för ett strukturerat och systematiskt program för lärande och undervisning har överläggningar med stiftsstyrelser och domkapitel genomförts. Det fortsatta arbetet kommer att ske i en process som säkerställer delaktighet, förankring samt att kunskap och det arbete som redan görs lyfts fram och tas tillvara. Detta sker bl.a. i arbetsgrupper med förtroendevalda, anställda och ideellt engagerade från församlingar och stift samt ytterligare personer med relevant expertis som arbetar fördjupat med innehållsfrågor och utformning. Förstudier görs för att utforma en digital plattform med innehåll som kan utarbetas som tematiska moduler.

Det nya programmet för lärande och undervisning kommer även att bygga på resultat från forskningsprojektet *Meningsskapande och lärande i Svenska kyrkans praktiker*, nära knutet till *Dela tro – dela liv*. Likaså kommer erfarenheter från

reformationsåret att utgöra en resurs och internationella samarbeten kommer att integreras. Arbetet behöver även ske i nära samverkan med bl.a. översynen av *Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete*.

En skrivelse med ett förslag till kyrkoordningsreglering som stärker undervisningsuppdraget kommer att överlämnas till kyrkomötet 2018.

Bedömningen är att kostnaderna under den inledande fasen är mer begränsade och att det i periodens sista del är möjligt att få till stånd ett mer omfattande gemensamt arbete. Kyrkostyrelsen avser att återkomma till detta i nästa års skrivelse.

Arbete med asylsökande och flyktingar i Sverige

Arbetet med asylsökande och flyktingar i Sverige är ett prioriterat område för kyrkostyrelsen. Det stora antalet asylsökande i Sverige, med en dramatisk ökning under hösten 2015, innebär att flykting- och integrationsfrågor utvecklats till centrala områden i en strävan efter ett hållbart samhälle. För fortsatt stöd i arbetet med asylsökande och flyktingar har kyrkostyrelsen avsatt 60 mnkr årligen t.o.m. år 2019. Det är ännu för tidigt att göra en väl grundad bedömning av behovet av extra finansiering i församlingar, stift och i det internationella arbetet längre fram än så. Under 2016 har många nya verksamhetsområden utvecklats och byggts upp i församlingar och stift och kyrkostyrelsen följer utvecklingen och det arbete som görs i stift och församlingar. Det fortsatta utvecklingsbehovet, behov av finansiering för att upprätthålla etablerad verksamhet samt vilken verksamhet som kommer att avslutas går att bedöma tidigast efter något år.

Den nationella stödfunktionen *Support migration* som etablerades 2016 för att bistå stift och församlingar med kunskap, aktuell information och erfarenhetsutbyte kommer att finnas kvar, inte minst för att ge stöd i integrationsinsatser. Det handlar också om att bidra med stöd till församlingarnas diakonala arbete i mötet med de människor som fått avslag på sina asylansökningar i Sverige.

Svenska kyrkan kommer även fortsättningsvis att bidra till verksamhet och utveckling av *Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar*, dit många människor söker sig för kostnadsfri juridisk rådgivning, familjeåterförening och svenskt medborgarskap. Det förväntas ett ökat tryck på juridisk kompetens, specialiserad för asyl- och flyktingfrågor och en fortsatt utveckling av Rådgivningsbyråns verksamhet blir en naturlig konsekvens.

Diakonalt utvecklingsarbete och själavård

De ökade inkomstklyftorna, skillnaden mellan dem som befinner sig i arbete och dem som är arbetslösa samt gapet mellan de kommuner som avfolkas och de med stark befolkningstillväxt är stora. Att befinna sig utanför arbetslivet innebär inte bara sämre ekonomiska förutsättningar för den enskilde utan minskar också möjligheten till delaktighet i samhället som är en viktig beståndsdel för identiteten. Inte minst barn drabbas hårt när familj och samhälle belastas ekonomiskt och socialt. Detta är klyftor som också växer inom Svenska kyrkans församlingar.

Under perioden genomförs en bearbetning av Svenska kyrkans roll och uppgift i välfärden och arbetet rymmer en flerårig dialog- och arbetsprocess i nära samverkan med stiftet samt ett strukturerat erfarenhetsutbyte och kunskapsspridning. Syftet är att skapa ytterligare beredskap att möta de sociala utmaningar Svenska kyrkan ställs inför och stimulera till utveckling och nytänkande när det gäller Svenska kyrkans sociala ansvarstagande i samhället.

I de samhällsförändringar som sker på välfärdsområdet efterfrågas Svenska kyrkan och de mervärden kyrkans delaktighet ger i en social ekonomi. Sedan länge

finns flera etablerade lokala samarbeten mellan Arbetsförmedlingen och församlingar i syfte att stödja människor i arbetslöshet och efter det nationella projektet *Mer än jobb* och det avtal Svenska kyrkan tecknat med Arbetsförmedlingen har församlingarnas kompetens stärkts ytterligare inom området.

Kyrkostyrelsen samordnar Svenska kyrkans familjerådgivning samt ger stöd till den själavårdande verksamheten vid samhällets institutioner, sjukhus, universitet, kriminalvård och i samarbetet kyrka och polis. *Jourhavande präst* genom tre kanaler, via telefon 112 och via nätet i form av chatt och digitalt brev, är en samhällsinsats som används alltmer och som behöver förstärkas. Den ökade ohälsan bland unga är oroväckande. Den diakonala aspekten av kyrkans arbete med barn och unga måste därför tas på allvar och ett exempel på detta är att stärka chattfunktionen i *Jourhavande präst*.

Många människor som idag saknar en närmare relation till Svenska kyrkans verksamhet skulle kunna tänka sig att göra en ideell insats inom ramen för Svenska kyrkans verksamhet, främst inom det sociala området, t.ex. arbete med flyktingar. Dessa människors engagemang, kompetens och nätverk bör tas tillvara och anställda i Svenska kyrkan behöver utbildas i att leda ideella medarbetare med varierande kompetens. Kyrkostyrelsen stödjer ideellt engagemang genom att bidra till och samverka med nätverket *Ideellt forum i Svenska kyrkan* som i samverkan med stiftet erbjuder fortbildning, erfarenhetsutbyte och lärande samt ansvarar för och förvaltar *Volontärbyrån i Svenska kyrkan*. En kyrka med fler ideella krafter kan både berika och förnya verksamheten. Svenska kyrkan är också aktiv medlem i paraplyorganisationen *Forum – Idéburna organisationer med social inriktning*.

Barn och unga

Barn och unga är viktiga här och nu i gudstjänster och församlingsliv och de är också framtidens vuxna. Att bereda plats och ta tillvara barn och ungas perspektiv och erfarenheter är viktigt både för Svenska kyrkans utveckling och för de unga själva. Arbetet med att stärka barns och ungas delaktighet i Svenska kyrkan fortsätter i samverkan med stiftet och tillsammans med Svenska Kyrkans Unga. Svenska Kyrkans Unga får även fortsättningsvis ett ekonomiskt bidrag från kyrkostyrelsen varje år.

De barnkonsekvensanalyser som görs inför beslut i församlingar, stift och på nationell nivå är ett uttryck för en prioritering som i praktiken innebär en återkommande nyorientering. Detta innebär eftertanke i vår strävan att värna barnets livssituation och en utmaning att verka för en kyrka som rymmer barn och unga.

Under perioden påbörjas en utvärdering av det arbete som hittills gjorts med barnkonsekvensanalyser i Svenska kyrkan. De erfarenheter och lärdomar som analyserna bidragit till i stift och församling ska summeras och lyftas fram, i syfte att säkra och utveckla arbetet.

Under perioden genomförs och slutförs ett utvecklingsarbete med syftet att dels stärka informationsinsatser och dels uppmärksamma konfirmationens betydelse som ett stöd till ungas livskvalitet. Stiftsvisa fortbildningar genomförs under perioden.

Kommunikationsstöd

De förändrade kommunikationsmönstren, inte minst genom sociala medier, utmanar kontinuerligt Svenska kyrkan. Det finns förväntningar på närvaro och snabba svar i fler kanaler. Under planeringsperioden behöver därför fler medarbetare utbildas för att kunna integrera sociala medier i sitt arbetssätt.

Den demografiska utvecklingen i Sverige, med ökad inflyttning till städer och sammanläggning av församlingar, har förändrat förutsättningarna för församlingarnas lokala kommunikationsarbete. Vissa mindre församlingar har begränsade resurser för kommunikation, samtidigt som kompetens och ekonomi förbättras i de större pastoraten. Detta ställer krav på praktiskt och strategiskt kommunikationsstöd till stift och församlingar som möter de skiftande lokala behoven. Även inom den digitala kommunikationen märks den ökade segregationen, de gemensamma digitala ytorna är för vissa personer alltför begränsade och för andra alltför komplicerade. Detta är ett faktum som behöver beaktas i det fortsatta kommunikationsstödet.

De kommunikationsverktyg som redan finns utvecklade och är tillgängliga bör användas och för kyrkostyrelsen handlar det om att i samarbete med stiftens synliggöra dem ytterligare för församlingarna.

Statistik, analys och forskning

Verksamheten inriktas på att främja forskning inom teologi och andra för kyrkans liv och verksamhet väsentliga områden. Forskningsresultaten utgör underlag för Svenska kyrkans reflektion över sin identitet och sitt uppdrag samt reflektion över religioners roll i det mångkulturella samhället. Under planeringsperioden bedrivs forskningen utifrån den gemensamma plattformen *Samhällsteologi*.

Genom omvärldsanalyser tas beslutsunderlag fram så att församlingar och stift ska kunna forma en verksamhet som är motiverad i deras sammanhang och som bidrar till kyrkans samlade förmåga. I de s.k. *kyrkbussarna* samlas och samordnas kyrkostyrelsens alla interna och externa enkätundersökningar i syfte att effektivisera och underlätta för församlingar och för de som medverkar i undersökningar externt.

Arbete med att utveckla en *kunskapsbank* för spridning av statistik samt resultat av forskning och undersökningar pågår och kommer att bidra till stift och församlingars uppföljnings- och omvärldsanalyser. Förmågan att nå fram med fakta, fördjupning och analys behöver stärkas och nya former för att öka tillgängligheten till information etableras.

Samordning krisberedskap

Verksamheten innebär ansvar för att samordna krisberedskapen inom Svenska kyrkan och att stödja insatser lokalt. Samverkan sker med stiftens ansvariga och råd och anvisningar för hur säkerhetsarbetet ska bedrivas finns i Svenska kyrkans riktlinjer för krisberedskap. Utbildningsmaterial och handbok uppdateras kontinuerligt.

Inom ramen för kyrkostyrelsens krisberedskap och krisledning ges stöd till utlandsförsamlingarnas verksamhet och den internationella verksamhetens utsända medarbetare. Kyrkostyrelsen ansvarar, enligt samarbetsavtal med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, för att rekrytera präster till *Stödstyrkan*, som upprättats för att stödja svenska utlandsmyndigheter och medborgare i händelse av allvarlig olycka eller katastrof.

En aspekt av krisberedskapen som fått en allt större betydelse utifrån den aktuella samhällssituationen med ökat hot både i Sverige och i resten av världen, är säkerhetsfrågorna. Arbetet med säkerhetsaspekter under resor och vistelser utomlands för utsända medarbetare samt kyrkokansliets personal och förtroendevalda kommer därför att förstärkas ytterligare och denna del ryms inom verksamheten *Internt stöd*.

Flerspråkighet

Arbetet för flerspråkighet inriktas på kunskapshöjande och metodutvecklande insatser som förväntas ge församlingarna bättre förutsättningar att klara den grundläggande uppgiften även på de nationella minoritetsspråken och teckenspråk. På vissa orter är församlingen den enda organisation som företräder minoriteten och har en viktig roll som röstbärare i minoritets- och urfolksfrågor. De diakonala insatserna behövs för att möta samer i deras existentiella frågor och för att stärka och fördjupa dialogen för försoning med Svenska kyrkan.

Främja utlandsförsamlingar

Verksamheten inriktas på att verka för kyrklig verksamhet bland svenskar som vistas utomlands samt att rekrytera och utbilda medarbetare och utlandsplacerad personal.

Verksamheten innebär en konsultativ uppgift i förhållande till utlandsförsamlingarna. Svenska kyrkan finns på 40 platser i 23 länder. Kyrkorna är ofta samlingsplatser för svenskar utomlands, inte minst vid kris och katastrof som under den senaste tidens terrorattentat. Dessa dåd är inte enstaka händelser utan en verklighet att förhålla sig till. Det rådande världsläget innebär att säkerhetsaspekter är högt prioriterade. Detta innebär att fortbildning i krisberedskap av medarbetare är viktig och säkerhetsrutiner aktualiseras kontinuerligt. I de delar av världen där det inte finns underlag för att bilda församlingar finns idag mobila präster i Asien, Afrika och Latinamerika. Det diakonala arbetet utvecklas kontinuerligt och nya arbetsformer etableras.

Under planeringsperioden ska stiftskontakterna stärkas och utvecklas parallellt med det ordinarie arbetet för att utbilda och inspirera de ideellt engagerade i Sverige och medarbetarna i utlandsförsamlingarna.

En juridisk genomgång av utlandsverksamheten, finns under verksamheten *Styrning och ledning*, och genomförs i syfte att säkerställa att utlandsverksamheten bedrivs i ändamålsenliga former och i enlighet med gällande reglering i respektive land.

Tabell 3 Intäkter och kostnader Stödja utveckling av församlingslivet

Stödja utveckling av församlingslivet	RAM 2018	RAM 2019	RAM 2020
Intäkter	36	36	36
Kostnader	-295	-296	-236
Resultat	-260	-260	-201

Inom verksamheten finns planerade intäkter och kostnader för forskning, analys och statistik, kommunikationsstöd, diakonalt utvecklingsarbete, migration, integration och mångfaldsfrågor, barn, ungdomar och unga vuxna, flerspråkighet och minoriteters rättigheter, ideellt engagemang, främjande av utlandsförsamlingar, samordning krisberedskap m.m.

Intäkter och kostnader är i nivå med tidigare planering. Här återfinns bl.a. kostnader för arbetet med flyktingar och asylsökande om 60 mnkr år 2018 och 2019. De planerade kostnaderna för att främja utlandsförsamlingar inom denna verksamhet uppgår till 80 mnkr. Arbetet med kommunikationsstöd planeras till 65 mnkr.

Den samlade verksamheten för Rådet för Svenska kyrkan i utlandet redovisas i tabell 17 och den nationella fastighetsfinansieringen redovisas i tabell 14.

Stödja och utveckla administration och förvaltning

Verksamheten inriktas på insatser till stift och församlingar i Sverige och utomlands för en effektiv administration och förvaltning av gemensamma angelägenheter. Det handlar om stöd till stiftens i deras arbete att främja en god förvaltning i församlingar och pastorat, direkt stöd till församlingar och pastorat för administration och förvaltning samt effektiv förvaltning på nationell nivå av gemensamma angelägenheter.

Administrativ samverkan i Svenska kyrkan

Det är en utmaning att på samtliga nivåer i Svenska kyrkan samarbeta för att visa det goda arbete Svenska kyrkan gör. Över tiden kommer intäkterna från kyrkoavgiften att minska varför planering och åtgärder behövs inför en tid av mindre ekonomiskt utrymme till verksamhetens förfogande.

Samverkan och samordning inom Svenska kyrkan är ett angeläget och prioriterat område för att kunna bedriva kostnadseffektiv, kvalitativ och hållbar verksamhet. Kyrkostyrelsens strävan är att det ska finnas en likvärdig kvalitet inom det administrativa området i hela Svenska kyrkan, även om förutsättningarna är olika. För att möta behoven av en hållbar verksamhet med fokus på ständig effektivisering och kvalitetsutveckling, arbetar kyrkostyrelsen vidare för gemensam administrativ samverkan. Genom att bl.a. erbjuda IT-system som är anpassade till gemensamma processer och arbetssätt skapas förutsättningar för kvalitativa och effektiva stödfunktioner. På det sättet bidrar kyrkostyrelsen till att församlingar även på sikt ska kunna ha tillräckliga resurser för att på bästa sätt verka i sin samtid genom att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission.

Utvecklingsarbetet sker i samarbete med stiftens och inom de fem verksamhetsområden som stiftens och kyrkostyrelsen beslutat prioritera: IT, fastigheter, ekonomi- och lönehantering, ärende- och dokumenthantering samt inköpsstöd.

Under perioden intensifieras arbetet med att tydliggöra och kommunicera de kostnadsbesparingar och den kvalitetshöjning som den administrativa samverkan möjliggör. Under 2016 sparades som exempel 117 mnkr i Svenska kyrkan som helhet genom de ramavtal som tecknats. Uppskattningsvis finnas en besparingspotential på 300–500 mnkr per år vid samverkan enbart vad gäller inköp. Samtliga ramavtalsleverantörer accepterade under 2016 Svenska kyrkans uppförandekod för leverantörer, som innehåller krav på miljöhänsyn, arbetsvillkor, andra mänskliga rättigheter och förbud mot korruption. Detta innebär en potential att påverka näringslivet samtidigt som Svenska kyrkan sparar pengar.

Kyrkostyrelsen tecknar varje år ett kopieringsavtal med Bonus Presskopia som ger församlingar rätt att kostnadsfritt kopiera exempelvis sångtexter för verksamheten. Detta ramavtal kommer under perioden att påverkas utifrån behovet av avtal för kopiering av den nya kyrkohandboken, men ryms i verksamhetsområdet *Stödja utveckling av församlinglivet*.

Idag erbjuder 12 stift sina församlingar och pastorat att nyttja koncepten inom de samverkansområden som benämns GAS Ekonomi respektive GAS Personal. Stiftens tillhandahåller ofta det administrativa stödet kopplat till GAS i form av servicebyrå-tjänster. Kyrkostyrelsen stödjer de stift som etablerar service inom det administrativa området med bl.a. gemensamma utbildningar, samråd och vägledning i olika frågor.

En majoritet av stiftens har även, för den egna verksamheten, valt att nyttja det system för gemensam lönehantering som används i församlingar och pastorat. Med utgångspunkt i en analys från Göteborgs stift, vars slutsatser bedöms som möjliga att generalisera för hela landet, uppvisas en effektivitet bland stiftens församlingar när

det gäller lönehantering på 20 procent av vad som vore möjligt att uppnå vid samverkan. Av analysen framgår även betydande effektiviseringsmöjligheter inom andra administrativa områden. Med andra ord finns betydande möjligheter att öka effektiviteten i relation till dagens hantering. En nyckel för ökad effektivitet är att hantera administrationen på färre ställen än idag.

Teknisk infrastruktur

Ansvar för de gemensamma systemlösningarna innebär drift, förvaltning och utveckling av gemensamma IT-system inom bl.a. områdena kyrklig administration, ekonomi och personal, fastighet och kulturarv, digital kommunikation samt den gemensamma IT-plattformen. Verksamheten innebär även ansvar för utbildning och support.

Arbetet med gemensamma IT-system är en central förutsättning för det strategiska arbetet inom det administrativa samverkansområdet.

Verksamheten inriktas på en stabil organisation för stöd till både verksamhet och användare inom IT-området. Krav på hög säkerhet och kontinuerlig riskanalys är naturliga delar av verksamheten.

Genom plattformen hanterar kyrkostyrelsen även driften av församlingarnas IT-miljö och programvaror, däremot har den nationella nivån inte ansvar för nät och datorarbetsplatser. Inom dessa områden finns i stället olika typer av ramavtal som kyrkostyrelsen tar ansvar för att samordna och kvalitetssäkra.

Nya systemstöd utvecklas och upphandlas kontinuerligt. Det beror på tillkommande behov, nya områden för samverkan samt att systemen når slutet av sin tekniska livslängd.

En osäkerhetsfaktor under planeringsperioden gäller konsekvenserna av EU:s nya Dataskyddsförordning som träder i kraft i maj 2018. Reformen innebär bl.a. att en direktverkande EU-förordning ersätter tidigare direktiv och därmed nationell lagstiftning såsom den svenska personuppgiftslagen. För organisationer som Svenska kyrkan som samlar in personuppgifter ställs nya krav. Under 2016 inventerades de personuppgiftsbehandlingar som sker i Svenska kyrkans gemensamma datasystem och ett projekt pågår för att klarlägga konsekvenserna av reformen. Det går för närvarande inte att bedöma vilka förändringar som blir nödvändiga, därmed inte heller resursbehovet.

Fastigheter – ett gemensamt ansvar

Kostnaderna för förvaltningen av samtliga fastigheter inklusive kyrkor och kapell uppgår årligen till cirka en fjärdedel av Svenska kyrkans totala kostnader.

Kyrkomötet beslutade hösten 2016 i enlighet med förslagen i kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2016:6 *Gemensamt ansvar – fastigheter, kyrkor och utjämnings-system*, som föregåtts av en utredning med samtliga församlingar som remissinstans. Innebörden av beslutet är ett gemensamt ansvarstagande för att frigöra ekonomiska resurser till församlingarnas grundläggande uppgift, att möjliggöra ett rikstäckande arbete samt att effektivisera förvaltningen av det kulturarv som utgörs av kyrkobyggnader och av övriga byggnader. Förvaltarskap är en grundläggande utgångspunkt i arbetet framåt, vilket innebär att miljöaspekter ska integreras samtidigt som en ekonomisk hållbar fastighetsförvaltning nås.

Beslutet innebär att ett centralt register över alla byggnader ska skapas, lokal-försörjningsplaner ska tas fram med redovisning av hur församlingarna avser att använda sina byggnader. Ett kyrkunderhållsbidrag införs som stöd till församlingarnas underhåll av kyrkobyggnaderna. Beslutet innebär också att församlingar i

samråd med stift och kyrkostyrelse kan överlåta kyrkobyggnader de inte längre har bruk för till Trossamfundet Svenska kyrkan. Förändringar av Svenska kyrkans utjämningsystem omfattas också, vilket beskrivs närmare längre fram i skrivelsen.

Det som beslutats ska införas successivt under kommande år, där registret ligger närmast i tid och ska finnas upprättat den 1 januari 2019. Fokus inom fastighetsområdet kommer därför under perioden att handla om att planera och verkställa kyrkomötesbeslutet i samverkan med stiftet. Utbildningar, stödverktyg och mallar för att bl.a. underlätta arbetet med lokalförsörjningsplaner tillhandahålls genom fastighets- och kulturarvsportalen på Svenska kyrkans intranät och materialet uppdateras kontinuerligt.

Kyrkliga kulturminnen

Verksamheten innebär att administrera, förvalta och utveckla modellen för fördelning av kyrkoantikvarisk ersättning i syfte att säkerställa en långsiktigt hållbar förvaltning av de kyrkliga kulturminnena. Kyrkostyrelsen beslutar om fördelning av kyrkoantikvarisk ersättning och redovisar användningen till regeringen. Arbetet innebär också att verka för att det kyrkliga kulturarvet ska ses som, och vara en angelägenhet och resurs för alla i samhället.

Kyrkostyrelsen vill bidra till en insiktsfull dialog i församlingarna om kyrkorummets plats för människors djupaste frågor om tillvaron, dess kulturhistoriska värden och dess funktion som en resurs för människor i en tid av förändring.

Svenska kyrkan äger 3 400 kyrkor och kapell, varav 3 000 är skyddade enligt kulturmiljölagen. Årligen får Svenska kyrkan ett bidrag, en kyrkoantikvarisk ersättning från staten för antikvariska merkostnader vid vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. Det årliga bidraget är t.o.m. år 2018 fastställt till 460 mnkr.

Under planeringsperioden sker förberedelser inför den Kontrollstation som infaller 2019, då staten utvärderar Svenska kyrkans användning av den kyrkoantikvariska ersättningen den senaste femårsperioden och beslutar om framtida bidrag.

Dokument-, ärende- och arkivhantering

Kyrkostyrelsen utfärdar regler om vård av handlingar i kyrkans arkiv i fråga om vilka skriv- och förvaringsmedel som ska användas, hur arkiven ska vårdas, utlåning och återlämnande av handlingar, överlämnande av handlingar för tillsyn och överprövning samt när och hur handlingar ska gallras. I ansvaret ligger också att arkivhandlingar som inte längre behövs i kyrkans verksamhet ska överlämnas till kyrkostyrelsen för förvaring i Svenska kyrkans gemensamma arkiv.

I verksamheten ingår att förvara material från den nationella nivåns olika organ. Genom att upprätthålla den inomkyrkliga offentlighetsprincipen blir materialet tillgängligt för bl.a. forskare. Vidare ges stöd till stift och församlingar i form av information och rådgivning.

Utöver det löpande arbetet är verksamheten inriktad på att i samverkan med stiftet förbereda införande av ett dokumenthanteringssystem och e-arkiv. Ambitionen är att hela kyrkan ska kunna erbjudas gemensamma dokumenthanteringssystem och e-arkiv i framtiden.

Begravningsverksamhet

I skrivelsen *Begravningsverksamheten – samordning och tillsyn m.m.* (KsSkr 2017:5) föreslår kyrkostyrelsen att ett tillägg i kyrkoordningens bestämmelser om kyrkostyrelsens uppgifter, ska tydliggöra att kyrkostyrelsen svarar för övergripande frågor

avseende begravningsverksamheten. Vilka konkreta arbetsuppgifter som detta innebär ska beredas vidare under perioden.

Tabell 4 Intäkter och kostnader Stödja och utveckla administration och förvaltning

Stödja och utveckla administration och förvaltning	RAM 2018	RAM 2019	RAM 2020
Intäkter	550	559	565
Kostnader	-838	-795	-803
Resultat	-288	-236	-238

Inom verksamheten finns planerade intäkter och kostnader för GAS Ekonomi och Personal, dokument-, ärende- och arkivhantering, inköp, teknisk infrastruktur, kyrklig administration, fastigheter, kyrkliga kulturminnen, prästlönetillgångar m.m.

Inom denna verksamhet har kostnadsökningar i jämförelse med föregående rambudget skett till följd av förslagen i kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2016:6 *Gemensamt ansvar – fastigheter, kyrkor och utjämningsystem*. Kostnadsökningar planeras även för GAS för att kunna fortsätta i samma anslutningstakt.

Här återfinns också planerade kostnader för bidrag avseende den gemensamma IT-plattformen, GIP, om 50 mnkr år 2018 samt intäkter och kostnader för kyrkliga kulturminnen, som är i nivå med tidigare planering och uppgår till 460 mnkr respektive 468 mnkr för de olika åren.

Värna och utveckla relationer med kyrkans omvärld

Verksamheten inriktas på att utveckla och värna relationer till andra samfund, organisationer och individer i Svenska kyrkans omvärld.

Ekumenik och interreligiös dialog

Kyrkostyrelsen svarar för Svenska kyrkans officiella relationer till andra kyrkor och samfund och verksamheten inriktas på att främja relationer med kyrkor som Svenska kyrkan har kyrkogemenskap med eller genom särskild ekumenisk överenskommelse, för att konkret gestalta enhet och samverkan. Den samverkan som äger rum inom Sveriges kristna råd, SKR, är central för det ekumeniska arbetet i Sverige.

Bilaterala ekumeniska relationer med andra kyrkor utvecklas för att öka förståelsen, vidga perspektiven, bearbeta teologiska skiljaktigheter och för att lära av varandra. T.ex. bedöms kontakterna med de ortodoxa och orientaliska kyrkorna i Sverige få ökad betydelse för Svenska kyrkans engagemang i flyktingsituationen i Sverige, likaså i andra delar av världen, inte minst Mellanöstern.

Det finns ett ökat behov av att värna religionsfrihet och mänskliga rättigheter och att motverka antisemitism, islamofobi och annan extremism. Svenska kyrkan arbetar både i bilaterala och multilaterala relationer för detta. Det är viktigt med öppenhet gentemot andra religioner och att skapa förtroendefulla kontakter med ledande företrädare både nationellt och lokalt. I interreligiösa frågor fortsätter samarbetet i ekumeniska sammanhang, t.ex. genom engagemanget i Sveriges interreligiösa råd. Detta sker också i internationella interreligiösa organ genom konkret dialog och samverkan med företrädare för olika trostraditioner. Kyrkostyrelsen bedömer att området behöver stärkas ytterligare då uppmärksamheten kring religionsdialogfrågor har ökat markant.

Religiösa minoriteter drabbas ofta av utsatthet där demokratiska system och stabil ekonomi saknas. Svenska kyrkan stödjer dialoger med moderata krafter och bidrar till att skapa motbilder till fundamentalistiska tolkningar av religion och

utvecklar metoder för gränsöverskridande samtal i känsliga frågor, bl.a. genom att erbjuda trygga möten för denna dialog. Kyrkostyrelsen kommer att fortsätta analysera behoven hos grupper i utsatta situationer och stödja våra samarbetspartner genom de kanaler som finns inom internationell mission och diakoni och genom andra ekumeniska samarbeten exempelvis Svenska missionsrådet, SKR:s arbetsgrupp för religions- och övertygelsefrihet, Konferensen för europeiska kyrkor (KEK), ACT-alliansen (Action by Churches Together), Lutherska världsförbundet (LVF) och Kyrkornas världsråd (KV).

Under perioden ska strategiska överväganden göras för att prioritera i vilka globala interreligiösa sammanhang Svenska kyrkans engagemang kan bidra ytterligare till interreligiöst samförstånd och religionernas bidrag för fred och samhällsutveckling.

Svenska kyrkan är en del av den världsvida kyrkan och ska vara en aktiv medlem för att stärka ekumeniska globala allianser, verka för tro och tillsammans bidra till att kyrkor blir inkluderande och hållbara. Samarbetet med KV och LVF, utgör en grund för detta. Det gäller inte minst KV:s uppdrag som samlande kraft för medlemskyrkor i teologisk reflektion, stärkande av kvinnors röst och ledarskap samt interreligiös dialog för fred och försoning. Stöd fortsätter att utgå till LVF:s globala program för att stärka lutherska kyrkors teologi och utbildningar, organisations- och ledarskapsutveckling samt genderfrågor. LVF har också en unik möjlighet att skapa ett högprofilerat lobbyarbete i mänskliga rättigheter genom att länka alternativa rapporteringar från sina lokala fältkontor till UNHCR, FN:s Högkommissarie för Mänskliga rättigheter och FN:s råd för mänskliga rättigheter.

Hösten 2018 kommer ACT-alliansen och KV, att hålla två större möten i Uppsala. Det ena är ACT-alliansens tredje generalförsamling där Svenska kyrkan och Diakonia kommer att vara värdar. Det andra mötet är KV:s styrelsemöte 50 år efter att organisationen bildades och inför det sker samverkan med SKR och Eumeniakyrkan.

Kultur, religion och livstolkning

Verksamheten inriktas på att främja den offentliga dialogen om religion och livstolkning och vara en röst i den offentliga kulturdebatten, inte minst på sociala medier.

Konst och kultur är en möjlighet för den enskilde till bearbetning och fördjupning av livet. Konstnärlig gestaltning av olika slag hjälper oss som individer och kyrka att förstå det som händer i vår samtid och att sätta in det och oss själva i ett större sammanhang. Det vidgar erfarenheten och ger utgångspunkter för livstolkning och mening. De kulturella uttrycken kan vara ett stöd i den teologiska reflektionen kring människors situation, samhällsutvecklingen och uppdraget att vara kyrka. Svenska kyrkan bidrar med öppna mötesplatser och kan stärkas ytterligare som kulturarrangör.

Svenska kyrkans kulturstipendier delas ut varje år och bidrar till nya konstnärliga verk. I bedömningen av ansökningar är konstnärlig kvalitet och existentiell relevans avgörande. I avsikt att stärka medarbetare att använda film som metod i arbetet med människors livstolkning och att reflektera teologiskt fortsätter utvecklingen av Svenska kyrkans filmarbete. Genom filmpriserna *Angelos* under Göteborgs filmfestival och Svenska kyrkans ungdomsfilmpris vid Barn- och ungdomsfestivalen i Malmö ges stöd till mötet mellan kyrka och kultur och det stärker Svenska kyrkans reflektion kring sin samtid och sitt uppdrag.

Konceptet *Se Människan* vid Bokmässan i Göteborg är ett av Svenska kyrkans viktiga fönster mot omvärlden och erbjuder ett stort antal varierande forum där litteratur och livsfrågor står i centrum.

Kyrkostyrelsen arbetar för att ta fram en plattform om kyrkomusiken som en del av det kyrkliga kulturarvet och etablerar ett brett samråd kring kyrkomusikens framtida roll i samhällets kulturliv. Hänsyn tas till den statliga finansieringen av kulturen och förändringar i Svenska kyrkans organisation för att möta denna förändring. Resultatet av arbetet ska kommuniceras och diskuteras vid det nationella kyrkomusiksymposiet 2018.

Extern kommunikation

Allt externt kommunikationsarbete siktar mot en kyrka som människor har en positiv relation till och känner glädje över att tillhöra. Det sker i sociala medier, på webb, i media, i t.ex. ärkebiskopens podcast *Tala till punkt* och genom samordnade kommunikationsinsatser tillsammans med stiftet.

Fler och fler människor söker sig till Svenska kyrkan via sociala medier. En del undrar över de stora frågorna i livet, andra vill diskutera en betraktelse eller be en bön för någon. Kontakterna varierar mellan faktafrågor och pastoralt omhändertagande och behovet av närvarande präster på nätet ökar ständigt. Svenska kyrkans webbplattform är anpassad efter användarens behov och behöver ständigt förnyas.

Inom Svenska kyrkan pågår en utveckling mot mer individualistiskt agerande och enskilda uttalanden i olika medier, å ena sidan innebär det stora möjligheter att kommunicera snabbt och tillgängligt, å andra sidan utmaningar med att samordna verksamhetens budskap i ett brokigt medielandskap.

Arbete för att skapa ökad kännedom om Svenska kyrkans internationella arbete pågår och en extern kommunikationssatsning genomförs under planeringsperioden.

Svenska teologiska institutet

Svenska teologiska institutet i Jerusalem utvecklar och fördjupar kristnas möte med människor av annan tro, särskilt i mötet med judendomen. Institutet är en resurs för Svenska kyrkan som helhet och en plats för akademiska studier, internationella kurser, fortbildning och möten med inriktning på relationer över religions- och kommunitetsgränser.

Genom samverkan med Lunds universitet finns en professur knuten till verksamheten. Arbetet är inriktat mot frågor som rör kristen livstolkning och ekumenik och har en sociokulturell pedagogisk profil. Standardiserade kurspaket utvecklas, liksom en strukturerad kursplanering.

Verksamheten planeras fortgå med god beläggning, men påverkas av konflikter i regionen. Säkerhetsnivån i Israel är höjd på grund av våldet lokalt och kriget i Syrien. Om situationen eskalerar under planeringsperioden kommer det att få negativa konsekvenser på verksamheten.

Alltsedan institutet bildades har ett regelbundet gudstjänstliv bedrivits, och institutets identitet har delvis knutits till detta. Kyrkostyrelsen ser värdet av att gudstjänstlivet upprätthålls och har därför planerat för en prästtjänst knuten till institutet.

Värna och utveckla relationer med kyrkans omvärld	RAM 2018	RAM 2019	RAM 2020
Intäkter	2	2	2
Kostnader	-77	-82	-82
Resultat	-75	-80	-80

Inom verksamheten finns planerade intäkter och kostnader för ekumenik och interreligiös dialog, extern kommunikation, Svenska teologiska institutet, kulturliv som främjar dialog kring religion och livstolkning m.m.

Intäkter och kostnader är i nivå med tidigare planering. De planerade kostnaderna för ekumenik och interreligiös dialog uppgår till 39 mnkr och extern kommunikation till 24 mnkr gällande 2018. När den förstärkta verksamheten avseende religionsdialogfrågor har preciserats avser kyrkostyrelsen att använda sina medel för oförutsedda utgifter.

Bidra till samhällsutvecklingen

Verksamheten inriktas på att påverka beslutsfattare och att bedriva opinionsbildning nationellt och internationellt utifrån behovet av en samhällsutveckling som motsvarar kyrkans värderingar och prioriteringar.

Vårt budskap om alla människors lika värde och rätt behöver lyftas där människor kränks och där politiska system bygger på föreställningar om den starkes rätt och ett förakt för svaghet. Kyrkan ska bidra som en positiv kraft i samhällssamtalet, nationellt och globalt, och skapa arenor för samtal och påverkan. Det är ett arbete som utförs i församlingar och stift, men också på nationell nivå.

De senaste åren har Svenska kyrkan etablerat en ny plats i flera offentliga sammanhang, som t.ex. i dagens flyktingsituation, där kyrkans profetiska röst och diakonala insatser efterfrågas. Även frågor om social sammanhållning och integration, demokrati, religionsdialog samt klimat- och hållbarhetsfrågor är centrala för Svenska kyrkan. Det är en utmaning att stärka det goda respektfulla samtalet och bidra till existentiell och teologisk reflektion samt att samverka med andra idéburna rörelser.

Företrädarskap och påverkansarbete

Kyrkostyrelsen företräder Svenska kyrkan genom att upprätthålla goda kontakter med beslutsfattare och myndigheter, lämna remissyttranden samt genom talespersoner i media och på andra sätt. Detta ska förmedla bilden av vad Svenska kyrkan är och gör. Företrädarskapet omfattar också de ärenden där Svenska kyrkan har en direkt relation till staten t.ex. i begravningsfrågor och frågor gällande den kyrkoantikvariska ersättningen.

För att Svenska kyrkans företrädarskap ska utövas väl behöver kontakten med samhällets övriga företrädare utvecklas. Verksamheten inriktas på att stärka och utveckla det strategiska arbetet genom systematisering, samordning och effektivisering. Genom att utveckla det strategiska arbetet stärks möjligheterna att påverka samhällsutvecklingen.

Många av de frågor Svenska kyrkan arbetar för globalt i Sverige kräver ett europeiskt perspektiv och samarbete. Svenska kyrkan verkar proaktivt gentemot EU och nya kanaler finns för samverkan med EU:s institutioner och i europeiska paraplyorganisationer. Det sker främst genom Svenska kyrkans medlemskap i Forum – idéburna organisationer med social inriktnings mandat i Europeiska ekonomiska kommittén, en rådgivande EU-institution till kommissionen, parlamentet och rådet.

Svenska kyrkan arbetar också genom Churches Commission for Migrants in Europe, Konferensen för europeiska kyrkor, ACT-alliansen samt Eurodiakonia på plats i Bryssel.

I samverkan med regionala och globala nätverk och ekumeniska organisationer bedrivs påverkansarbete i globala frågor som på sikt är helt avgörande för effektiv fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling. Kombinationen av strategiska samarbeten och allianser å ena sidan och evidensbaserade studier och analyser å den andra, ökar möjligheterna att påverka. Genom Fairtrade Sverige AB, som Svenska kyrkan äger till hälften, påverkar Svenska kyrkan detaljhandeln, återförsäljare och grossister att framställa produkter på ett hållbart sätt.

Påverkansarbetet i landprogrammen i Svenska kyrkans utvecklingssamarbete kompletteras av arbetet på den globala nivån, på EU-nivå och på Sverigenivå för att påverka policyprocesser och beslutsfattande i globala utvecklingsfrågor. Angelägna områden under perioden är uppföljning och genomförande av FN:s klimatavtal och Agenda 2030, förändrade förutsättningar för bistånd och andra former av utvecklingsfinansiering, ökad uppmärksamhet på religionens roll i freds- och utvecklingsprocesser samt försvar av civilsamhällets utrymme att verka. Den globala policydialogen underbyggs av forskning, andra aktörers erfarenheter och egna analyser.

Tabell 6 Intäkter och kostnader Bidra till samhällsutvecklingen

Bidra till samhällsutvecklingen	RAM 2018	RAM 2019	RAM 2020
Intäkter	0	0	0
Kostnader	-18	-19	-19
Resultat	-18	-19	-19

Inom verksamheten finns planerade kostnader för internationellt och nationellt påverkansarbete m.m. Kostnaderna är i nivå med tidigare planering.

Samordna, genomföra och utveckla internationell mission och diakoni

Verksamheten inriktas på samordning av Svenska kyrkans och dess församlingars ansvar för internationell mission och diakoni, genomförande och utveckling av verksamheten i syfte att människor i utsatthet ska få möjlighet att leva det liv de har rätt till. Arbetet med internationellt påverkansarbete ingår i *Bidra till samhällsutvecklingen*. Verksamheten formas utifrån samverkan med andra kyrkor och internationella organ.

Utmaningen är att ge stöd till kyrkor, organisationer och institutioner i deras arbete för evangeliet i sina sammanhang och bidra till att människor i utsatta situationer får förbättrade livsmöjligheter. I samverkan med kyrkor och andra religiösa aktörer i Sverige och världen stärks den teologiska reflektionen och det lokala uppdraget att verka för mission och diakoni.

Utvecklingssamarbete

Svenska kyrkan stödjer och samarbetar med kyrkor, organisationer och nätverk i 40 länder i Afrika, Asien, Latinamerika och Mellanöstern. Arbetet organiseras i 17 landprogram, ett antal som möjligen kommer att minskas under perioden. Målet är att arbeta med grundorsaker till orättvisor och fattigdom. I landprogrammen sker samarbete med lokala partner och samverkan med olika typer av kyrkor och organisationer i både huvudstäder och på landsbygden.

För att människors rättigheter ska respekteras och uppfyllas arbetar Svenska kyrkan rättighetsbaserat och med global policydialog för att adressera grundorsakerna till utsatthet och fattigdom. För att kyrkor och organisationer ska kunna verka, jobbar Svenska kyrkan aktivt för ett gynnsamt samhällsklimat för civilsamhället och människorättsförsvare. Allt arbete sker i nära samarbete med ACT-alliansen, och andra ekumeniska allianser globalt eller i nationella ACT-forum. Detta ska leda till förbättrad samordning, säkrad finansiering och bättre resultat för de människor och organisationer vi samarbetar med, inte minst när flera europeiska biståndsländer drar in eller förändrar det långsiktiga biståndet till det civila samhället, länder och multilaterala organisationer.

Utvecklingen av arbetet i Mellanöstern pågår och kommer att fortsätta under perioden. Fokus har tidigare varit framför allt Israel/Palestina och Egypten, men har nu utvidgats österut mot Irak och Libanon. De humanitära insatserna i relation till den svåra situationen i Syrien och i Irak kommer att fortsätta och utvecklas tillsammans med ACT-partner.

Modellen med regionala representanter i programländer fortsätter att utvecklas. Denna funktion spelar en positiv roll och antalet kommer därför att öka under perioden och nya samverkansformer i länderna kommer att utvecklas.

Humanitära insatser – stöd till människor i utsatta situationer

Stöd till människor i utsatta situationer i världen är ett för kyrkostyrelsen prioriterat område. Bristen på respekt för mänskliga rättigheter är påtaglig i många regioner och antalet flyktingar i världen är det högsta sedan andra världskriget. Människor flyr med anledning av terror, förföljelse, krig, svält och naturkatastrofer. Antalet flyktingar i världen överskrider 65 miljoner och av dessa är cirka två tredjedelar s.k. internflyktingar som befinner sig på flykt i sitt eget land. De flesta flyktingar som lämnar sitt land flyr till grannländerna. De största grupperna av flyktingar kommer från Mellanöstern.

Svenska kyrkan räddar liv och lindrar nöd i akuta situationer. Detta utförs genom humanitära insatser som primärt samordnas inom ACT-alliansen, men det utförs även i samarbete med andra partner. Det humanitära arbetet bedrivs utifrån internationella standarder och principerna om humanitet, opartiskhet, neutralitet och oberoende. Svenska kyrkan har beredskap att bistå med insatser i akuta situationer, primärt i Svenska kyrkans landprogramsländer, men även i särskilda fall i länder där Svenska kyrkan inte har ett tidigare samarbete.

Kyrkostyrelsen planerar, med anledning av den ökade förföljelsen som drabbar religiösa minoriteter, att öka omfattningen av arbetet för utsatta kristna och andra religiösa och etniska minoriteter i Mellanösternregionen. Detta kommer att ske genom utökade humanitära insatser och stöd av psykosocial expertis och personal. Likaså genom stöd till en mer långsiktig verksamhet för fredlig samexistens och religionsdialog.

Med anledning av flyktingsituationen krävs ytterligare resurser. Det finns också en efterfrågan på Svenska kyrkans specifika kompetens inom psykosocialt stöd. Med anledning av de miljontals människor som lever i utsatta situationer i Mellanöstern planeras även fortsättningsvis humanitära insatser med särskilt fokus på familjers och barns förhållanden samt på flyktingar från Syrien och Irak. De utdragna konflikterna på Afrikas horn kommer också att kräva fortsatta insatser.

Engagemang och finansiering

Kyrkostyrelsen ska genom den internationella verksamheten utgöra ett stöd och en samordning för församlingars och stifts engagemang i internationella frågor. Församlingar, stift och nationell nivå bär ett gemensamt ansvar för Svenska kyrkans internationella arbete. Det är av stor vikt att behålla det engagemang för Svenska kyrkans internationella arbete som finns bland ideellt engagerade, förtroendevalda och anställda.

Kännedomen om Svenska kyrkans internationella arbete, speciellt det långsiktiga utvecklingssamarbetet, är låg i stora delar av Svenska kyrkan och i samhället i stort. Insamlingsmarknaden växer i Sverige och är konkurrensutsatt genom nya aktörer och en alltmer aggressiv marknadsföring. Insatser som genomförs för att höja kunskapen om Svenska kyrkans internationella arbete är därför viktiga för att öka engagemang och insamlingsresultat.

Arbetet för att möjliggöra för människor i Sverige och i partnerkyrkor att dela erfarenheter om tro och liv kommer att fortsätta. Likaså fortsätter utvecklingen av de utbytesprogram som finns. Särskilt stöd prioriteras med syfte att utveckla former för delande, rådgivning och samordning av de vänskapsrelationer som idag bärs av nationell nivå, stiftet och församlingarna. Insatserna för att engagera åldersgruppen 18–30 år sker bl.a. genom projektet *Agera* i samarbete med Svenska Kyrkans Unga och genom praktikplatser.

Tabell 7 Intäkter och kostnader Samordna och utveckla internationell mission och diakoni

Samordna och utveckla internationell mission och diakoni	RAM 2018	RAM 2019	RAM 2020
Intäkter	376	376	376
Kostnader	-419	-418	-417
Resultat	-43	-42	-41

Inom verksamheten finns planerade intäkter och kostnader för utvecklingssamarbete, humanitära insatser samt engagemang och finansiering m.m.

I jämförelse med föregående rambudget förväntas det internationella arbetet få lägre kollekt, gåvor och erhållna bidrag från externa finansiärer. Som en anpassning till 2016 års resultat planeras insamlade medel till 174 mnkr respektive år vilket är en sänkning med 22 respektive 28 mnkr jämfört med tidigare beslutad rambudget. Erhållna bidrag planeras till 203 mnkr respektive år, vilket är en sänkning med 27 mnkr respektive år. Samtidigt planeras för lägre kostnader bl.a. för lämnade bidrag till internationella anslagsprojekt, vilket betyder lägre kostnader i förhållande till föregående rambudget.

Inom denna verksamhet finns också den av kyrkostyrelsen beslutade satsningen i Mellanöstern med planerade kostnader om 5 mnkr respektive år, varav hälften finansieras av kyrkoavgiftsmedel. I enlighet med kyrkomötets beslut 2007 ingår 30 mnkr avseende bostadsbyggnadsprojekt på Olivberget i Jerusalem. Kostnaden fördelas med 10 mnkr för respektive år.

Den samlade verksamheten för Rådet för Internationell mission och diakoni redovisas i tabell 16.

Utjämning och finansförvaltning

Utjämningsystemet

Utjämningsystemet inriktas på att utjämna strukturella och ekonomiska olikheter mellan enheter i Svenska kyrkan, för att skapa förutsättningar för verksamhet över hela landet. I utjämningen på församlingsnivå görs ekonomisk avräkning direkt mellan församlingar och nationell nivå samtidigt med att kyrkoavgiften betalas ut. Här ingår inkomstutjämning, kostnadsutjämning och avgift för gemensam verksamhet, tidigare benämnd allmän utjämningsavgift, som finansierar stora delar av kyrkostyrelsens verksamhet. Utjämning på stiftsnivå omfattar stiftsbidrag, kyrkounderhållsbidrag samt den del av utdelningen från prästlönetillgångarna som tillfaller utjämningsystemet. Årligen flyter kyrkoavgifter om cirka 14 miljarder kronor till enheterna inom Svenska kyrkan in, utjämningsystemet omfördelar drygt tio procent av detta belopp. I förslag till planeringsramar för 2018–2020 beaktas det nya utjämningsystem som kyrkomötet antagit med anledning av skrivelse KsSkr 2016:6 *Gemensamt ansvar – fastigheter, kyrkor och utjämningsystem*. Det nya utjämningsystemet fasas in successivt under perioden 2018–2021, vilket innebär att två olika utjämningsystem under en tid kommer att verka parallellt inom Svenska kyrkan.

Ett utjämningsystem enligt den nya modellen för församlingars och pastorats kostnadsutjämning får genomslag till 25 procent det första övergångsåret 2018, 50 procent 2019 och 75 procent år 2020 och innebär oförändrade principer för den *inkomstutjämning* som görs med anledning av de kyrkotillhörigas kommunalt beskattningsbara inkomster. Den nya modellen innebär följande:

- Kostnadsutjämning för *andelen barn*, där en hög andel barn i församlingen/pastoratet premieras i utjämningen.
- En förenklad kostnadsutjämning för *kyrkobyggnader*, där församlingar med ett lågt antal kyrkotillhöriga per kyrkobyggnad premieras.
- En förenklad kostnadsutjämning för *andelen kyrkotillhöriga*, där församlingar med en låg andel kyrkotillhöriga premieras.
- *Diakonibidrag* betalas ut till församlingar och pastorat med hushåll som har sämre socioekonomiska förhållanden är riksgenomsnittet.
- *Glesbygdsbidrag* betalas ut till församlingar/pastorat i glesbygd och landsbygds-pastorat i Visby stift.

Det införs även en möjlighet till uttag av *kyrkounderhållsavgift* av församlingar och pastorat. Avgiften ska finansiera drift och underhåll av de kyrkor som med äganderätt lämnas över till trossamfundet. Processen för att överlåta en kyrka innehåller dock flera moment och kräver utredning/beslut innan överlåtelse är möjligt. Det bedöms inte finnas något behov av att under de närmaste åren debitera avgiften.

En ny modell för stiftsbidrag införs från 2018. Det innebär i korthet att grundbidraget i modellen höjs, att nuvarande främjandebidrag per invånare ersätts med ett bidrag per kyrkotillhörig och att ett nytt bidrag till främjande av fastighetsförvaltning på lokal nivå införs. Samtidigt tas nuvarande kyrkobyggnadsbidrag och ytabidrag i modellen bort.

Specifikt för 2018 tillförs stiftens ett extra stiftsbidrag om 20 mnkr i syfte att skapa bättre förutsättningar för stiftens att bidra till färdigställandet av Svenska kyrkans fastighetsregister. Vidare införs ett nytt *kyrkounderhållsbidrag* om 100 mnkr. Det ska användas som stöd till stiftens församlingar och pastorat för underhåll av kyrkobyggnader. Från och med 2018 betalar *prästlönetillgångarna* in den del av utdelningen som tillfaller utjämningsystemet till kyrkostyrelsen istället för, som fallet är idag, till stiftens. Denna ändring innebär endast en omdirigering av betalnings-

strömmar inom systemet och får inga ekonomiska konsekvenser för stiftet eller nationell nivå.

Den nya modellen för stiftsbidrag fasas på motsvarande sätt som församlingarnas kostnadsutjämning, in i systemet under perioden 2018–2021. Införandet av kyrkounderhållsbidraget 2018 sker dock utan övergångsperiod. Till följd av detta tas också kyrkobyggnadsbidraget i den äldre modellen för stiftsbidrag bort i sin helhet 2018. Införandet av kyrkounderhållsbidrag med fullt genomslag 2018 och extra medel till stiftet för fastighetsregistret är två starkt bidragande orsaker till att nettot från utjämningsystemet för nationell nivå under 2018 blir märkbart lägre jämfört med 2017.

Kostnadsutjämning för församlingar och pastorat samt stiftsbidrag enligt den äldre modellen, som kommer att fasas ut perioden 2018–2021, innebär följande:

- Kostnadsutjämning för *underhåll av kyrkobyggnader*, där församlingar med ett lågt antal kyrkotillhöriga per kyrkobyggnad premieras.
- Kostnadsutjämning för *andelen kyrkotillhöriga*, där församlingar med en låg andel kyrkotillhöriga premieras.
- *Kostnadsutjämningskontant*, som har sin bakgrund i de belopp som den tidigare begravningsplatskomponenten genererade och som årligen indexuppräknas.

Tabell 8 Intäkter och kostnader Utjämningsystemet

Utjämningsystemet	RAM 2018	RAM 2019	RAM 2020
Avgift gemensam verksamhet	960	979	998
Resultat avgift gemensam verksamhet	960	979	998
Utjämningsavgifter församlingsnivå	790	775	753
Kyrkounderhållsavgift	0	0	0
Utjämningsbidrag församlingsnivå	-814	-823	-825
Resultat församlingsnivå	-24	-48	-71
Utdelning prästlönetillgångar	247	247	247
Utjämningsbidrag stiftsnivå	-423	-390	-376
Kyrkounderhållsbidrag	-100	-100	-100
Resultat stiftsnivå	-276	-243	-229
Resultat	661	688	698

Intäkten från avgiften för gemensam verksamhet beräknas bli i nivå med tidigare ram och planeras öka mellan åren till följd av att medlemmarnas kommunalt beskattningsbara inkomster ökar.

Att församlingarnas utjämningsavgifter minskar successivt under perioden beror både på att kostnadsutjämningsfaktorer viktas om och att kostnadsutjämningskonstanten tas bort vid övergången till ett nytt utjämningsystem. Det faktum att utjämningsbidragen på församlingsnivån inte minskar på motsvarande sätt under samma period har sin bakgrund i införandet av ett nytt diakonbidrag och ett nytt glesbygdsbidrag.

På stiftsnivån ökar de planerade kostnaderna med 20 mnkr 2018 jämfört med föregående rambudget för att få bättre förutsättningar att bidra till arbetet med färdigställande av Svenska kyrkans fastighetsregister.

År 2018 ökar bidragen till stiftet till följd av att utjämningsystemets andel av utdelningen från prästlönetillgångarna inte längre räknas av mot stiftsbidraget. Det beror även av införande av ett nytt kyrkounderhållsbidrag som träder i kraft fullt ut 2018. Den successiva minskningen av nivån på bidragen på stiftsnivån efter 2018 beror på successiv övergång till en modell för stiftsbidrag som innehåller lägre belopp jämfört med nuvarande modell.

Finansförvaltning och tillsyn av prästlönetillgångar

Kyrkostyrelsen förvaltar det nationella kapitalet på ett sådant sätt att det bevaras till sin värdesäkrade nivå mätt över rullande tioårsperioder. Kapitalet ska förvaltas effektivt och på ett etiskt försvarbart sätt. Riskerna ska spridas och bästa möjliga hållbara totalavkastning ska uppnås. I förvaltningen följs FN:s principer för ansvarsfulla investeringar. Styrande för verksamheten är den av kyrkostyrelsen beslutade finanspolicy och ett delegerat ansvar för verksamheten ligger hos kapitalförvaltningsrådet.

Inom ramen för förvaltningen fortsätter inriktningen att påverka finansiella institut och övriga enheter i Svenska kyrkan i fråga om etik, ansvarsfull förvaltning och bolagsengagemang. Förhoppningsvis leder arbetet till att fler företag förhåller sig ansvarsfullt så att jordens resurser förvaltas till gagn för kommande generationer och att företag genom sitt agerande där de verkar bidrar till respekt och omsorg. Samtidigt uppfattas förhoppningsvis Svenska kyrkan som en trovärdig, kompetent och engagerad aktör inom området. Genom att även erbjuda stift och församlingar en finanspolicy och etiskt ansvarsfulla investeringsmöjligheter, vilka vilar på grundprinciperna om människovärde och förvalterskap, kompletterar kapitalförvaltningen det arbete som sker på andra håll inom Svenska kyrkan.

Kyrkostyrelsen har tillsynsansvar över stiftens förvaltning av prästlönetillgångar, vilket också omfattar att ge råd, stöd och hjälp i frågor som rör förvaltningen och samråda med stiftens företrädare om förvaltningen. Dessutom ingår att utfärda närmare bestämmelser om förvaltningen.

Utöver arbetet med tillsyn, råd, stöd och hjälp är verksamheten inriktad på att åstadkomma en ändrad lagstiftning beträffande äganderätten till egendomsmassan. Den frågan är av väsentlig betydelse för möjligheten till effektiv förvaltning framåt.

Tabell 9 Intäkter och kostnader Finansförvaltning

Finansförvaltning	RAM 2018	RAM 2019	RAM 2020
Intäkter exkl finansnetto	0	0	0
Finansnetto	401	422	443
Kostnader	-11	-12	-12
Resultat	389	410	431

Verksamheten finansförvaltning innehåller främst förväntad avkastning från kapitalförvaltningen i enlighet med beslutade avkastningskrav. Finansförvaltningen planeras ge högre avkastning än tidigare beslutad rambudget till följd av det goda finansresultatet 2016 som medför en högre bas för avkastning.

Styrning och ledning

Verksamheten inriktas på styrning och ledning av nationell nivå och ett långsiktigt utvecklingsarbete för att skapa bästa förutsättningar för kyrkostyrelsens verksamhet.

För att bl.a. säkra kvaliteten i arbetet har kyrkostyrelsen påbörjat ett systematiskt dialogarbete med stiftet. Regelbundna överläggningar sker med förtroendevalda, biskopar och tjänstemän i ledningsfunktioner på stiftskanslierna för ökad samverkan, samordning och hållbar utveckling. Under planeringsperioden kommer detta arbete att intensifieras.

En systematisk genomgång görs för närvarande av verksamheten inom Svenska kyrkan i utlandet. Arbetet sker i samverkan med utlandsförsamlingarna och med stöd av juridisk expertis. Det syftar till att säkerställa att verksamheten bedrivs i ändamålsenliga former och i enlighet med gällande reglering i respektive land.

Med anledning av den granskning som gjordes under 2016 har frågan om lämpliga strukturer för verksamheten aktualiserats. Kyrkostyrelsen tar genom den juridiska genomgången ansvar för att motverka brister i de lokala utlandsförsamlingarna och för att stärka dessa med utbildningsinsatser och annat stöd.

Kyrkostyrelsen kommer under planeringsperioden att överväga om ett särskilt råd för administrativ samverkan ska inrättas.

Tabell 10 Intäkter och kostnader Styrning och ledning

Styrning och ledning	RAM 2018	RAM 2019	RAM 2020
Intäkter	0	0	0
Kostnader	-83	-94	-75
Resultat	-83	-94	-75

Inom verksamheten finns planerade intäkter och kostnader för kyrkostyrelse och råd, kyrkokansliets styrning och ledning m.m.

Under åren 2018 och 2019 avsätts 20 mnkr respektive år för utredningar av juridisk karaktär i utlandsförsamlingarna. Dessa kostnader fanns inte med i föregående rambudget.

Internt stöd

Verksamheten inriktas på internt stöd på nationell nivå för att skapa bästa förutsättningar för styrning, ledning och genomförande av kyrkostyrelsens verksamhet samt för att svara mot de externa legala krav som ställs på organisation och verksamhet.

I denna verksamhet ryms stödfunktioner som t.ex. personaladministration, kontors- och fastighetskostnader samt IT- och kommunikationsstöd, som är en förutsättning för att planerad verksamhet på nationell nivå ska kunna genomföras.

Tabell 11 Intäkter och kostnader Internt stöd

Internt stöd	RAM 2018	RAM 2019	RAM 2020
Intäkter	1	1	1
Kostnader	-59	-61	-62
Resultat	-58	-60	-61

Inom verksamheten finns planerade intäkter och kostnader för internt stöd gällande, ekonomi, fastigheter och service, arkiv, kommunikation, juridik, personal m.m.

Kostnaderna är i nivå med tidigare planering.

Ekonomi

I stycket som följer redovisas den totala ekonomin för den nationella nivån ur ett resultaträkningsperspektiv till skillnad mot tidigare då den redovisats ur ett verksamhetsperspektiv.

Av de totala kostnaderna på den nationella nivån utgör en övervägande del bidrag till stift, pastorat och församlingar, exempelvis inom ramen för utjämningsystemet och den kyrkoantikvariska ersättningen. Dessa uppgår idag till omkring 1,9 miljarder kronor. Andra delar av budgeten avser kostnader som den nationella nivån finansierar i stället för att övriga nivåer debiteras sin andel, t.ex. gemensamma systemlösningar.

Kostnads- och planeringsramar är en uppskattning av den framtida ekonomin baserad på den kunskap som föreligger i juni 2017. Med hänsyn till den tidsperiod planeringen avser finns dock osäkerheter både på intäkts- och kostnadssidan. Tabellen nedan visar effekterna av antagna förändringar av Svenska kyrkans finansiering på nationell nivå.

I nedanstående tabeller har vissa anpassningar skett av jämförelsesiffror i enlighet med ny struktur.

Tabell 12. *Känslighetsanalys finansiering*

Känslighetsanalys	Förändring av antagande	Ungefärlig effekt (mnkr)
Avgift gemensam verksamhet	1 öre	140
Medlemsandel	1 %	9
Avkastning på värdepappersportföljen	1 %	79

Den viktigaste intäkten i Svenska kyrkan är kyrkoavgiften. Förändringar i antal tillhöriga och utvecklingen av medlemmarnas kommunalt beskattningsbara inkomster (kyrkoavgiftsunderlaget) är därmed centrala faktorer. In- och utträden 2016 påverkar kyrkoavgiftsintäkten först år 2019. Medlemmarnas inkomster 2016 påverkar kyrkoavgiftsintäkten år 2018. Den ekonomiska utvecklingen globalt påverkar utvecklingen i Sverige och därmed kyrkoavgiftsunderlaget. Andra faktorer som kan ha betydelse för verksamheten är förändringar i skattesystemet, politiska beslut kring offentliga bidrag som t.ex. Sidabidrag. Därtill råder osäkerhet om utvecklingen på finansmarknaden.

I tabellen nedan redovisas den totala budgeten för den nationella nivån där samtliga intäkter och kostnader ingår, samt jämförelsesiffror från bokslutet 2016 detaljbudget 2017 och tidigare beslutade ramar.

Tabell 13. Resultaträkning

Resultaträkning	Utfall 2016	DB 2017	RAM 2018	RAM 2019	RAM 2020	JMF FG 2018	JMF FG 2019
Avgift gemensam verksamhet	902	929	960	979	998	4	-9
Särskild utjämningsavgift	8	0	0	0	0	0	0
Utjämn.avgift församlingsnivå	771	794	790	775	753	14	17
Utjämn.avgift stiftsnivå	0	0	247	247	247	11	11
Insamlade medel	195	216	196	196	196	-22	-27
Kyrkoantikvarisk ersättning	591	460	460	460	460	0	0
Erhållna bidrag	200	226	212	212	212	-27	-27
Övriga intäkter	81	74	95	104	111	-11	-14
Förändr. ändamålsbest. medel	41	11	2	2	2	-3	-3
<i>Summa intäkter exkl. finansförvaltning</i>	<i>2 789</i>	<i>2 710</i>	<i>2 963</i>	<i>2 975</i>	<i>2 979</i>	<i>-34</i>	<i>-51</i>
Finansnetto	666	362	401	422	443	32	42
Summa intäkter	3 455	3 072	3 363	3 397	3 423	-1	-9
Utjämn.bidrag församlingsnivå	-771	-795	-814	-823	-825	-15	-18
Utjämn.bidrag stiftsnivå	-178	-215	-423	-390	-376	-19	1
Kyrkounderhållsbidrag	0	0	-100	-100	-100	0	0
Bidrag särskilda satsningar	-2	-110	-110	-60	0	0	0
Kyrkoantikvarisk ersättning	-591	-460	-458	-458	-458	2	2
Utveckl.samarbete/bistånd	-282	-260	-261	-257	-254	36	41
Övriga lämnade bidrag	-139	-98	-63	-63	-67	2	2
Externa kostnader	-491	-525	-543	-563	-553	-21	-30
Personalkostnader	-403	-457	-445	-463	-475	13	6
Avskrivningar	-13	-10	-7	-7	-5	2	1
<i>Summa kostnads- och planeringsram</i>	<i>-2 870</i>	<i>-2 928</i>	<i>-3 224</i>	<i>-3 184</i>	<i>-3 111</i>	<i>0</i>	<i>5</i>
Fastighetskostnader utland	-13	-27	-15	-15	-16	0	0
Dela tro – dela liv	-25	-9	-1	0	0	1	0
Summa kostnader	-2 907	-2 964	-3 240	-3 198	-3 126	0	5
Årets resultat	547	108	123	198	296	-1	-4

Den planerade rambudgeten för åren 2018–2020 visar ett positivt resultat för respektive år. Kostnadsram för 2018 är i enlighet med tidigare beslutad rambudget och planeringsram för 2019 är i nivå med tidigare beslutad rambudget. Planeringsramen för 2020 understiger 2019 års planeringsram med 73 mnkr.

Intäkter

Intäkten från avgiften för gemensam verksamhet beräknas bli i nivå med tidigare ram och planeras öka mellan åren till följd av att medlemmarnas kommunalt beskattningsbara inkomster ökar. Utjämnning på församlingsnivå ökar också jämfört med tidigare rambudget till följd av att inkomstutjämningsavgifter och kostnadsutjämningsavgifter enligt den äldre utjämningsmodellen förväntas bli högre än tidigare beräknat. Denna förändring motsvaras av en likadan post på kostnadssidan. Sett mellan åren minskar dock utjämningsavgifterna successivt, vilket beror på att kostnadsutjämningsfaktorer viktas om och att kostnadsutjämningskonstanten tas bort vid övergången till ett nytt utjämningsystem. Utjämningsavgift stiftsnivå utgörs av den del av utdelningen från prästlönetillgångarna som tillfaller utjämningsystemet och som från och med 2018 betalas in till kyrkostyrelsen. Den förväntade ökningen av utdelningen från tillgångarna jämfört med föregående års ram beror på nya antaganden till följd av det senaste årets utfall.

Insamlade medel beräknas till en lägre nivå än tidigare beslutad rambudget som en anpassning till 2016 års utfall. Den kyrkoantikvariska ersättningen budgeteras under perioden till det belopp som erhålls från staten. Erhållna bidrag planeras bli lägre jämfört med tidigare ram, huvudsakligen inom den internationella verksamheten, som en anpassning till 2016 års utfall. Övriga intäkter består till stor del av intäkter för GIP och GAS och är i nivå med tidigare beslutad rambudget.

Finansförvaltningen planeras ge högre avkastning än tidigare beslutad rambudget till följd av det goda finansresultatet 2016 som medför en högre bas för avkastning.

Kostnader

Utjämningsbidragen på församlingsnivå planeras bli något lägre än tidigare beslutad ram beroende på att inkomstutjämningsbidrag och kostnadsutjämningsbidrag enligt den äldre utjämningsmodellen nu förväntas öka mer i förhållande till tidigare antaganden. Det faktum att utjämningsbidragen på församlingsnivån inte minskar på motsvarande sätt som utjämningsavgifterna under perioden har sin bakgrund i införandet av ett nytt diakonbidrag och ett nytt glesbygdsbidrag. Stiftsbidragen förväntas bli högre än tidigare beslutad rambudget för år 2018 och i enlighet med beslutad rambudget för 2019. Avvikelsen för 2018 beror på att stiftet får ett extra bidrag om 20 mnkr 2018 för att få bättre förutsättningar att bidra till arbetet med färdigställande av Svenska kyrkans fastighetsregister. Nivån på stiftsbidragen ökar väsentligt 2018 till följd av att, som ovan nämnts, utjämningsystemets andel av utdelningen från prästlönetillgångarna tillfaller nationell nivå från och med samma år. Efter 2018 sker en successiv minskning av nivån på nämnda bidrag till följd av övergång mot en stiftsbidragsmodell som innehåller lägre belopp jämfört med nuvarande modell. Kyrkunderhållsbidraget budgeteras i likhet med föregående beslutade rambudget och planeras ligga kvar på samma beloppsmässiga nivå under hela perioden.

Särskilda satsningar består av 50 mnkr för den beslutade GIP-satsningen som fortgår till och med 2018 (eg. 150 mnkr under perioden 2016–2018) och satsningen för fortsatt stöd i arbetet med flyktning och asylsökande som finns med 2018 och 2019 med 60 mnkr respektive år.

Kostnaderna för kyrkoantikvarisk ersättning avser de bidrag som betalas ut till stift och församlingar. Skillnaden mellan intäkterna och kostnaderna för kyrkoantikvarisk ersättning består av de projekt som bedrivs på nationell nivå.

Planerade kostnader för utvecklingssamarbete/bistånd är väsentligt lägre än tidigare beslutad ram och är hänförliga till den internationella verksamheten. Detta är en konsekvens av att intäkterna planeras bli lägre för insamlade medel och erhållna bidrag, vilket medför att det inte finns samma utrymme för att bedriva verksamhet som i tidigare beslutad ram.

Övriga lämnade bidrag är i nivå med tidigare beslutad rambudget.

Externa kostnader ökar bland annat till följd av en juridisk genomgång avseende Svenska kyrkan i utlandet som finns budgeterad 2018 och 2019. Ytterligare en anledning till ökade externa kostnader jämfört med tidigare ram är högre kostnader för implementering av ny kyrkohandbok jämfört med tidigare beslutad ram.

Personalkostnader minskar jämfört med föregående ram vilket är en konsekvens av genomförda kostnadsanpassningar i budgetprocessen.

Fastighetskostnader utland budgeteras till samma nivå som i tidigare beslutad rambudget.

Utvärdering av satsningen *Dela tro – Dela liv* kommer att ske 2018.

Tabell 14. Nationell fastighetsfinansiering

Fastighetskostnader utland	Utfall 2016	DB 2017	RAM 2018	RAM 2019	RAM 2020	RAM 2021	RAM 2022	TOTALT 5 ÅR
Svenska kyrkan i utlandet	-12	-23	-14	-14	-14	-17	-17	-74
STI	-1	-3	-1	-1	-2	-1	-1	-6
Resultat	-13	-27	-15	-15	-16	-18	-18	-80

Den nationella fastighetsfinansieringen löper vid sidan om både detaljbudget och rambudget som ett totalbelopp över en femårsperiod. I ovanstående tabell visas den planerade användningen över tid. I beloppen i tabellen ingår avskrivningar med 1,5 mnkr för respektive år avseende redan vidtagna åtgärder på fastighetsområdet.

Förslag till ram för kostnader för Svenska kyrkan i utlandets fastigheter och lokaler för perioden 2018–2022 är 74 mnkr och förslag till ram för kostnader för Svenska teologiska institutets fastighet i Jerusalem för perioden är 6 mnkr.

Till grund för arbetet med utlandsfastigheter finns en detaljerad lokalförsörjningsplan som stödjer prioritering mellan olika projekt.

Tabell 15. Satsning på undervisning och mission (Dela tro – dela liv)

Dela tro – dela liv	Utfall 2013	Utfall 2014	Utfall 2015	Utfall 2016	DB 2017	RAM 2018	TOTALT
Dela tro – dela liv	-1	-5	-20	-25	-9	-1	-60
Resultat	-1	-5	-20	-25	-9	-1	-60

Budget för satsningen *Dela tro – Dela liv* löper vid sidan om både detaljbudget och rambudget som ett totalbelopp över en sexårsperiod och uppgår sammanlagt till 60 mnkr. Under 2018 kommer en utvärdering av satsningen att ske.

Tabell 16. Rådet för internationell mission och diakoni

Resultat Rådet för internationell mission och diakoni	Utfall 2016	DB 2017	RAM 2018	RAM 2019	RAM 2020	JMF FG 2018	JMF FG 2019
Insamlade medel	174	194	174	174	174	-22	-28
Erhållna bidrag	172	216	203	203	203	-27	-27
Övriga intäkter	2	1	1	2	2	0	0
Förändr. ändamålsbest. medel	40	9	0	0	0	-3	-3
Summa intäkter	387	420	377	378	378	-52	-58
Utveckl.samarbete/bistånd	-282	-260	-261	-257	-254	36	41
Övriga lämnade bidrag	-7	-27	-1	-1	-1	0	0
Externa kostnader	-79	-90	-76	-76	-77	11	10
Personalkostnader	-120	-135	-132	-136	-139	6	7
Avskrivningar	0	0	0	0	0	0	0
Summa kostnader	-489	-513	-470	-470	-471	53	58
Resultat	-102	-93	-93	-93	-93	1	0

De samlade intäkterna och kostnaderna som redovisas här återfinns inom flera verksamheter, varav Samordna och utveckla internationell mission och diakoni är den största. Vidare återfinns kostnader främst inom verksamheterna Stödja utveckling av församlingslivet, Bidra till samhällsutvecklingen och Internt stöd.

I jämförelse med föregående rambudget förväntas internationellt arbete få lägre kollekt och gåvor, samt erhållna bidrag från externa finansiärer. Som en anpassning till 2016 års resultat planeras insamlade medel till 174 mnkr respektive år vilket, är en sänkning med 22 respektive 28 mnkr jämfört med tidigare beslutad rambudget. Erhållna bidrag planeras till 203 mnkr respektive år, vilket är en sänkning med 27 mnkr respektive år. Samtidigt planeras för lägre kostnader bl.a. för lämnade

bidrag till internationella anslagsprojekt, vilket betyder lägre kostnader i förhållande till föregående rambudget. Här finns den av kyrkostyrelsen beslutade satsningen i Mellanöstern med planerade kostnader om 5 mnkr respektive år, varav hälften finansieras av nationell finansiering. I enlighet med kyrkomötets beslut 2007 ingår 30 mnkr avseende bostadsbyggnadsprojekt på Olivberget i Jerusalem. Kostnaden fördelas med 10 mnkr för respektive år.

Tabell 17. Rådet för Svenska kyrkan i utlandet

Resultat Rådet för Svenska kyrkan i utlandet	Utfall 2016	DB 2017	RAM 2018	RAM 2019	RAM 2020	JMF FG 2018	JMF FG 2019
Insamlade medel	9	9	10	10	10	0	0
Erhållna bidrag	4	4	4	4	4	0	0
Övriga intäkter	6	3	3	4	4	1	1
Förändr. ändamålsbest. medel	0	1	1	1	1	0	0
Summa intäkter	20	17	19	19	19	1	1
Utveckl.samarbete/bistånd	0	0	0	0	0	0	0
Övriga lämnade bidrag	-5	-6	-7	-7	-7	0	0
Externa kostnader	-16	-11	-12	-10	-10	0	1
Personalkostnader	-74	-72	-72	-75	-75	0	-1
Avskrivningar	-2	-1	-1	-1	-1	0	0
Summa kostnader	-97	-90	-92	-92	-92	0	0
Resultat	-77	-73	-74	-74	-74	1	1

De samlade intäkterna och kostnaderna som redovisas här återfinns inom flera verksamheter, varav Stödja utveckling av församlingarnas liv är den största.

Intäkter och kostnader för verksamheten är i linje med föregående års rambudget. Kostnader som finansieras genom nationell fastighetsfinansiering redovisas i egen tabell 14. Under åren 2018 och 2019 avsätts 20 mnkr respektive år för utredningar av juridisk karaktär i utlandsförsamlingarna och redovisas under verksamheten Styrning och ledning i tabell 10. Utredningen belastar således inte budgeten för Rådet för Svenska kyrkan i utlandet.

Tabell 18. Ändamålsbestämda medel

Ändamålsbestämda medel	Utfall 2016	DB 2017	RAM 2018	RAM 2019	RAM 2020
Internationell mission och diakoni	82	85	73	73	73
Arbete bland svenskar i andra länder	28	27	27	26	25
Övriga verksamheter	38	36	36	35	34
Utgående balans	149	148	136	134	132

Tabellen visar ändamålsbestämda medel per 31 december respektive år. Det råder osäkerhet kring planerade insamlade medel, vilket kan komma att påverka ändamålsbestämda medel i högre omfattning.

Tabell 19. Eget kapital och mål för eget kapital

Fritt eget kapital	Utfall 2016	DB 2017	RAM 2018	RAM 2019	RAM 2020
Fritt eget kapital	7 619	7 469	7 850	8 049	8 345
Lägsta nivå fritt eget kapital	6 500	6 630	6 763	6 898	7 036
Skillnad mot lägsta nivå	1 119	839	1 088	1 151	1 309

Den omvärldsanalys som ligger till grund för kyrkostyrelsens planering pekar på fortsatt förändrade förutsättningar för Svenska kyrkans alla delar under de kommande decennierna. Det nationella kapitalet utgör en gemensam resurs för hela trossamfun-

det och dess avkastning möjliggör såväl resurser till akuta insatser som till strategiska satsningar för ett långsiktigt hållbart kyrkoliv. Kyrkostyrelsen har inom ramen för beredningsarbetet med Svenska kyrkans kapitalsituation fört en dialog med stiftens och funnit en samsyn kring att det krävs mer av gemensamt ansvar för att klara Svenska kyrkans uppgift i framtiden. Dialogen med stiftens, inom vilken bl.a. diskussioner om ansvarsfördelning och gemensamma prioriteringar är centrala, kommer att fortsätta under planeringsperioden.

I enlighet med KsSkr 2016:7 *Svenska kyrkans kapitalsituation* har kyrkomötet beslutat att mål för storleken på den nationella nivåns kapital ska vara lägst 6 500 mnkr vid utgången av år 2016.

Ovanstående tabell visar det egna kapitalet per 31 december och målet för eget kapital per 31 december respektive år. Budgeterat resultat för planeringsperioden medför att budgeterat eget kapital överskrider målet för eget kapital samtliga år. I det egna kapitalet ingår ännu ej realiserade värdeökningar inom kapitalförvaltningen som vid årsbokslutet 2016 uppgick till 2 049 mnkr.

Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll

KsSkr 2017:1

Utdrag ur protokoll fört vid styrelsens sammanträde den 14 juni 2017.

Närvarande: Wanja Lundby-Wedin, förste vice ordförande, ledamöterna Mats Hagelin, Marta Axner Ims, Cecilia Brinck, Jesper Eneroth, Nils Gårder, Birgitta Halvarsson, Lars Johnsson, Sven E. Kragh, Anna Lundblad, Ulla Rickardsson, Erik Sjöstrand, Karl-Gunnar Svensson samt tjänstgörande ersättaren Ylva Wahlström Ödmann.

Föredragande: Generalsekreterare Helén Ottosson Lovén

Kyrkostyrelsen beslöt

att till kyrkomötet lämna skrivelsen 2017:1 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2018–2020 i enlighet med överläggningen.

Bilaga 1. Omvärldsbeskrivning

Varje tid ställer Svenska kyrkan inför teologiska, ekonomiska och organisatoriska utmaningar. Svenska kyrkan både påverkas av och kan påverka sin omvärld genom en aktiv och medveten hållning till de förändrade villkoren och den givna kallelsen att i ord och handling förkunna evangelium.

Några grundläggande och sammanlänkade trender är genomgående i såväl det globala som det nationella landskapet: dels att de ackumulerade resurserna tillgängliga för mänskligheten växer och dels att fördelningen av dem blir allt mer ojämlig. Detta både avspeglar och förstärker polarisering i världssystemet som inte bara berör materiella resurser utan som även kommer till uttryck i ett fragmenterat socio-politiskt och ideologiskt landskap samt i framväxten av fundamentalistiska och populistiska rörelser.

Det globala landskapet

Under de senaste decennierna har det generella tillståndet för världens befolkning påtagligt förbättrats. Medellivslängden har ökat från 53 år i början av 1960-talet till drygt 70 år idag. Sedan 1990 har barnadödlighet för barn under 5 år globalt sett halverats. Massiva vaccinationskampanjer under de senaste knappa tre decennierna har minskat antalet poliofall med 99 procent. Många utvecklingsländer har upplevt en snabb ekonomisk tillväxt och drygt en miljard människor har rest sig ur extrem fattigdom och den globala medelklassen har vuxit markant.

Medan det sammanlagda välståndet har ökat har emellertid tillgången till det blivit alltmer ojämnt fördelad. Nordamerika och Europa står tillsammans för 65 procent av världens hushålls totala tillgångar, men endast för 18 procent av världens befolkning. Kina står för 21 procent av befolkningen och 9 procent av tillgångarna. I Afrika överstiger befolkningen tiofalt tillgångarna. Klyftorna växer även inom länder, inte för att de fattiga blir fattigare utan för att de allra rikaste blir allt rikare. I utvecklade ekonomier är klyftan mellan rika och fattiga på sin högsta nivå på decennier. Idag äger de 10 procent rikaste i världen mer än hälften av världens tillgångar.

Polariseringen är även uppenbar inom demografin. Skillnader i åldersstruktur gör att den framtida befolkningsökningen förväntas se olika ut i olika delar av världen. I de utvecklade ekonomierna, framför allt i Nord, med en åldrande befolkning och lågt barnafödande, förväntas befolkningen stagnera utan immigration. Den stora befolkningstillväxten antas ske där den högsta andelen unga i befolkningen återfinns – i Indien samt i Afrika söder om Sahara.

Parallellt med befolkningsökningen pågår en urbaniseringstrend som påtagligt förändrar människors levnadsförhållanden och försörjningsmönster. Sedan några få år tillbaka lever mer än hälften av världens befolkning i städer.

Trots att den globala ekonomin växte med 3 procent under 2014 har ökningen av koldioxidutsläpp stannat av. Detta ligger i linje med Parisavtalet och har möjliggjorts av internationellt samarbete och tekniska landvinningar som har skapat möjligheter till ren och på sikt billigare energi. På tio år har investeringarna i förnyelsebar energi, särskilt sol-, vind- och vågkraft, ökat med 18 procent. Fortfarande står dock fossila bränslen, i synnerhet kol och olja, för över 80 procent av den globala energianvändningen. Utsläppen har ännu inte minskat i den takt som krävs för att nå målen. Hälften av världens utsläpp av växthusgaser kommer från de 10 procent rikaste länderna i världen samtidigt som det är de fattiga som drabbas hårdast av ett förändrat klimat. Om insatser sätts in tidigt för att nå 1,5-gradsmålet uppskattas den

årliga kostnaden fram till 2025 uppgå till som mest 0,1 procent av världens BNP. Därefter förutspås en betydande nettovinst.

I synnerhet sedan 1900-talets senare hälft har demokratin globalt sett vunnit terräng, men denna trend är långt ifrån säkrad och flera orosmoln har seglat upp under det senaste decenniet. Enligt det brittiska demokrati-indexet Economist Intelligence Unit kan hälften av världens 195 länder (196 om man räknar in Taiwan) betraktas som demokratier. Enligt indexet, som beaktar parametrar som pluralism och medborgerliga fri- och rättigheter, är emellertid antalet ”fullvärdiga demokratier” (bland dem Sverige) lågt, endast 20 länder; medan 59 länder kan klassas som ”bristfälliga demokratier”.

I Agenda 2030 slås fast att ett vitalt civilt samhälle är en viktig förutsättning för en hållbar framtid. Likafullt har allt fler regeringar krympt utrymmet för civilsamhällesorganisationer, enskilda aktivister, domare, advokater och andra att försvara de mänskliga rättigheterna. Många regeringar har också motarbetat FN-åtgärder för att förhindra massiva grymheter. Amnesty International årliga genomgång visar att fler än 122 stater bröt mot de grundläggande mänskliga rättigheterna under 2015.

Religiösa ledare och trosbaserade icke-statliga organisationer har ofta spelat betydelsefulla roller som medlare i konflikter runt om i världen och verkat för demokrati. I andra fall har religion bidragit till både konflikter och kränkningar av mänskliga rättigheter. Regeringars och rivaliserande religiösa gruppers våld och diskriminering mot människor tillhörande andra trosriktningar än den egna eller majoritetssamhällets har ökat i alla regioner i världen utom i Amerika. Särskilt i Mellanöstern och Nordafrika har förhållandena försvårats.

Under senare år har jämställdheten mellan könen i linje med FN:s millenniemål globalt sett ökat. Samtliga av världens regioner är på god väg att uppnå en jämn könsfördelning bland elever inom grundskolan. Sedan år 2000 har andelen kvinnor i världens parlament ökat från 14 till 22 procent. Likafullt fortsätter bristande jämställdhet mellan könen att vara ett problem av global omfattning som berör livets alla områden – hälsa, tillgång till inflytande, resurser och utbildning. Socio-kulturella normer samt ekonomiska och politiska strukturer hindrar flickor och kvinnor världen över från att fullt ut få tillgång till grundläggande rättigheter såsom utbildning, hälsovård och egendom.

FN beräknar att cirka 1,2 miljoner barn varje år utsätts för människohandel, så kallad trafficking, vilken idag är den tredje största brottsliga verksamheten i världen, näst efter narkotika- och vapenhandel. Den vanligaste formen av människohandel (79 procent) är sexuellt utnyttjande och offren huvudsakligen kvinnor och flickor.

År 2014 noterades de högsta dödstalen i krig och väpnade konflikter sedan folk-mordet i Rwanda 1994. De senaste åren har trenden huvudsakligen drivits av inbördeskriget i Syrien. Antalet väpnade konflikter, definierade som minst 25 döda i strid, ökade totalt sett från 34 till 50 mellan 2013 och 2015. Samtidigt nästan fördubblades de blodigaste av dem, de med över 1 000 döda. Som ett resultat av dessa konflikter flyr människor sina hem och inte sedan andra världskriget har så många befunnit sig på flykt som under 2016. Enligt UNHCR är idag drygt 65 miljoner människor borttvingade från sina hem. Satt i relation till jordens totala befolkning betyder detta att var 113:e person i världen nu är på flykt. Två tredjedelar av dem som tvingats lämna sina hem befinner sig inom sina hemländer. De som flyr över gränsen blir ofta kvar i flyktingläger i grannländerna. Kriget i Syrien, som pågått sedan 2011, har drivit drygt 12 miljoner människor på flykt. Av dessa är tre fjärdedelar idag internflyktingar och har alltså fått lämna sina hem, även om de finns kvar i Syrien. Andra konflikter som i vissa fall hotar att eskalera pågår i Afghanistan, Irak, Eritrea, Nigeria, Ukraina, Uganda, Sydsudan, Libyen, Jemen och i Syd kinesiska havet.

Endast en bråkdel av flyktingarna når Europa och västvärlden. Under 2015 sökte drygt 1,3 miljoner asyl inom EU. Under 2016 har den östra Balkanrutten stängts vilket har lett till att ett minskat antal flyktingar tagit sig in i Europa, men också till att antalet dokumenterade dödsfall bland flyktingar som försökt korsa Medelhavet redan i november 2016 översteg dödssiffran från 2015 med över 1 000 personer. För dem som trots allt lyckats ta sig till Europa har det genom viseringstvång blivit svårare att ta sig till norra Europa. Hur detta kommer se ut framöver är dock mycket osäkert och migrationsfrågan kommer fortsatt vara brännande. Därtill äger långt ifrån alla dem som upplever svåra umbäranden i krigshärjade hemtrakter fysiska, monetära och sociala resurser för att lämna sina hem.

Sedan början av 2000-talet har det skett en över niofaldig ökning i antalet dödsfall orsakade av terrorism. Under 2014 skördade terrordåd nästan 33 000 dödsoffer. Detta är en ökning med 80 procent jämfört med året innan. Terrorismen är fortfarande starkt koncentrerad till Irak, Nigeria, Afghanistan, Pakistan och Syrien. Under våren och sommaren 2016 skedde terrordåd även i Europa med attacker i bland annat Bryssel och Nice, vilket inte setts i större omfattning sedan 1970- och 1980-talen. En oro finns för fler attentat och för vad som sker då de som valt att strida för den sunni-extremistiska rörelsen Islamska staten återvänder till Europa.

Säkerheten hotas inte bara av väpnade konflikter eller terrorism, utan även av beroendet av allt mer komplexa och sårbara tekniska system. Samma informations-teknologi som kan befrämja kunskapsutbyte och föra människor samman kan också, om säkerhetskraven är otillräckliga, komma att utsätta civila infrastrukturer för påtagliga risker. Det ökade beroendet av artificiell intelligens (AI) för autonomt beslutsfattande skapar också ökad sårbarhet för cyberattacker och främmande intrång i staters, myndigheters, företags och organisationers verksamheter. Även privatpersoner löper ökade risker för att utsättas för integritetskränkningar och identitetskapningar.

Det europeiska landskapet

Under senare år har tillväxten inom EU-zonen ökat, inte minst i Östeuropa. Trots detta minskar EU:s andel av den globala ekonomin då tillväxttakten är ännu högre i andra delar av världen. Mycket tyder därför på att Europas ställning globalt sett kommer att fortsätta att försvagas. Med en åldrande befolkning och lågt barnafödande förväntas befolkningen stagnera utan immigration. I en tid präglad av en utdragen och långt ifrån fullbordad återhämtning efter den stora finanskrisen 2008 har arbetslösheten stigit från åtta procent 2008 till nära tolv procent 2014. Krisens konsekvenser har fördelats ojämnt mellan regioner och grupper och har lett till att de politiska spänningarna mellan centraliserande och fragmenterande krafter har ökat. En ytterligare faktor som bidrar till dessa spänningar är migration såväl inom som till Schengen-området.

Krisen inom eurosamarbetet med ökande klyftor, fortsatt höga arbetslöshetstal i många sydeuropeiska länder, utflyttning av välutbildade personer och andra arbetsökande från periferin inom EU har lett till ökat fokus på en gemensam satsning på sociala rättigheter inom unionen. Runt om i Europa vinner anti-demokratiska krafter och partier mark. I vissa länder, såsom Ungern, Polen och Turkiet, har deras inflytande redan kommit att undergräva det demokratiska samhällsbyggets fundament. Som en både över- och mellanstatlig organisation har EU i allt högre grad kommit att utmanas av EU-kritiska folkopinioner bland medlemsländerna. I och med Storbritanniens beslut om utträde ur unionen ställs EU-samarbetet inför sin kanske största utmaning. Samtidigt ses motkrafter mobiliseras med demonstrationer för ett samman-

hållet EU. Högerpopulistiska alternativ har inte heller fått det genomslag som kunnat förväntas i presidentvalet i Österrike och parlamentsvalet i Nederländerna.

Ett överstatligt samarbete inom en europeisk kontext är en förutsättning för den inre marknadens funktion, den monetära politiken, bevarandet av havens biologiska resurser inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken och den gemensamma handelspolitiken. Beslut fattade inom EU har ofta påtagliga lokala effekter. Nationell lagstiftning påverkas genom att EU-förordningar direkt gäller som lag i medlemsländerna, och att de mål som formulerats i EU-direktiv ska antas och inom två år införlivas i den nationella lagstiftningen.

Förutsättningarna för säkerhetsarbetet i EU förändras snabbt. Relationen med Ryssland har försämrats. Norden och Östersjöländerna har under senare år kommit att bli allt mer intressanta ur ett globalt säkerhetspolitiskt perspektiv. Med tillträdet av president Donald Trump ökar osäkerheten kring den amerikanska utrikespolitiken, Nato-samarbetet och USA:s relation till EU.

Det nationella landskapet

Under senare år har den ekonomiska tillväxten varit stark i Sverige och arbetslösheten minskat. Men liksom i övriga delar av världen paras den ekonomiska och demografiska utvecklingen i Sverige med en ökande polarisering: mellan generationer, mellan etniska och nationella grupper och – inte minst – mellan regioner. Under 2016 har svensk ekonomi fortsatt att växa även om takten bromsar in något. Prognoserna tyder på en BNP-tillväxt på nästan 4 procent, en arbetslöshet kring 7 procent och en inflation på omkring 1,5 procent. Ekonomisk tillväxt är förenad med utmaningar, inte minst vad gäller hållbarhet. Trots högkonjunktur och betydlig ökning i både produktion och konsumtion har energianvändningen gått ned sedan 2004 och ligger idag på ungefär samma nivå som 1990. Trenden mot minskade utsläpp nationellt måste emellertid vägas mot det faktum att andelen utsläpp som sker i andra länder som ett resultat av svenskars utlandsresor och import, nästan fördubblats sedan 1990-talet. För att efterleva Parisavtalets mål för begränsningar av koldioxidutsläpp krävs därför fortsatta insatser från såväl konsumenter och civilsamhälle som från näringsliv och myndigheter.

Trots att den ekonomiska standarden generellt sett förbättras, växer gapet mellan olika befolkningssegment. Det senaste decenniet har de 5 procent av den svenska befolkningen med den högsta disponibla inkomsten ökat sina inkomster med i genomsnitt 39 procent, medan de 5 procent med de lägsta ökade sina med 12 procent. Mest växer gapet mellan dem som har och dem som inte har ett arbete. Ökade bostadspriser har också bidragit till att omfördela förmögenheter. Brist på bostäder och få hyreslägenheter håller uppe priserna och lånebehovet vilket drabbar framför allt dem som just ska träda in på bostadsmarknaden – unga och nyanlända.

Skillnaderna i förmögenhet har ökat. De 10 procent av hushållen som har de största förmögenheterna har ökat sin förmögenhet betydligt, medan hushållen längst ned på skalan har skulder som överstiger deras tillgångar. Den senare situationen gäller för cirka 30 procent av alla hushåll. Gruppen som har mycket låga pensioner växer och idag lever nästan 800 000 medborgare helt eller delvis på garantipension eller äldreförsörjningsstöd.

Den ekonomiska utvecklingen ser olika ut i olika delar av landet. Medelstora städer och storstäder, men även stadsnära landsbygd, har stark ekonomisk tillväxt och drar till sig unga. Drygt 85 procent av befolkningen bor i tätorter och sedan 2005 är Sverige det EU-land som haft den största ökningen av inflyttning till både regionala centra och storstäder. Detta drabbar glesbygdskommunerna särskilt hårt.

Fram till 2030 kan dessa ha tappat nästan en tredjedel av befolkningen i yrkesverksam ålder. Redan idag karaktäriseras många glesbygdskommuner av låga inkomster, stagnerande ekonomi med få arbetstillfällen, hög andel äldre och utflyttning av yngre.

Under de senaste decennierna har andelen av den totala befolkningen som är äldre än 65 år ökat till nästa 20 procent. År 2011 var ett historiskt år då andelen som lämnade arbetsmarknaden var högre än den som trädde in på den. År 2045 beräknas det finnas över en miljon personer i Sverige som är 80 år eller äldre och befolkningen över 65 år tros öka med 16 procent jämfört med idag. Utvecklingen mot en åldrande befolkning hejdas delvis av invandring. Under 2017 förväntas Sveriges befolkning öka till drygt 10 miljoner. Många av dem som invandrar är unga och fler barn föds. I mitten av 2030-talet beräknas det finnas mer än 30 procent fler barn i skolåldrarna än idag. Med en större andel barn och äldre kommer färre att behöva försörja fler.

Den relativt stora invandringen till Sverige har bidragit med ett välbehövligt tillskott av unga i arbetsför ålder. Hela 40 procent av de utlandsfödda i Sverige är 25–44 år. Även om invandringen bidrar till att en positiv demografisk utveckling är den också förenad med utmaningar. Antalet asylsökande ökade kraftigt under 2015. Tillsammans med Tyskland, Frankrike och Italien är Sverige det EU-land som tagit emot flest asylsökande. 162 877 personer sökte asyl 2015. Antalet asylsökande till Sverige under 2016 var 28 939 personer och enligt migrationsverkets prognos kommer antalet att uppgå till 30 000–50 000 under 2017. Det stora trycket på asylmottagandet har inneburit över ett års väntetid för asylsökande att få sin ansökan prövad. Endast hälften, cirka 80 000, av dem som sökte asyl 2015 förväntas få uppehållstillstånd.

Den demografiska utvecklingen och vidgande inkomst- och förmögenhetsklyftor i kombination med en nedbantning av den offentligt finansierade välfärden ökar förväntningarna på och behovet av andra aktörer inom välfärdssektorn. Särskilt påtagligt blev detta under flyktingkrisen hösten 2015 då civilsamhällets resurser och kompetens togs i anspråk för att hantera såväl krisens akuta skede som dess mer långsiktiga konsekvenser. Svenska kyrkan tog ett stort ansvar under denna tid och kom att spela en positiv roll i välkommandet av flyktingar. Åtta av tio pastorat svarade på flyktingkrisens utmaningar med att starta upp nya, eller utvidga och utveckla befintliga, verksamheter.

Det finns tydliga tecken på en isärdragningsbildning där arbetslösheten nästan är obefintlig i vissa grupper medan den markant ökar i andra. Ungdomsarbetslösheten är den lägsta på över ett decennium, men samtidigt finns det en stor grupp unga som varken söker arbete eller studerar. Mest utsatta är ungdomar som inte har gått ut gymnasiet. Även unga med funktionsnedsättningar, psykisk ohälsa samt utrikes födda är överrepresenterade. Generellt har personer med kort utbildningsbakgrund och utrikesfödda betydligt svårare att få ett arbete. Medan arbetslösheten för personer födda i Sverige minskat till strax under 5 procent är över 14 procent av de utrikesfödda arbetslösa. Den långa etableringstiden beror på att det tar tid att lära sig svenska, få sin utbildning och sina kunskaper validerade, att få praktik i det svenska arbetslivet och komplettera sin utbildning.

Enligt Framtidskommissionen präglas Sverige fortfarande av en ovanligt hög grad av social tillit jämfört med andra länder. 71 procent av svenskarna svarar att man kan lita på de flesta andra människor medan bara 26 procent av det globala genomsnittet har denna uppfattning. På sikt kan emellertid segregation, vilken är tydligast i storstäder, medelstora städer och storstadsregioner, leda till försvagad tillit. Marginalisering och utanförskap är störst i invandrartäta bostadsområden vilka

kommit att symbolisera de misslyckade delarna av de senaste decenniernas integrationspolitik. Genom att erbjuda öppna mötesplatser och verksamheter fungerar Svenska kyrkan ofta som en konstruktiv och integrerande kraft.

Enligt SOM-institutet vid Göteborgs universitet finns det betydande skillnader mellan olika befolkningsgruppers attityder till invandring och flyktingmottagande. Unga, storstadsbor och högutbildade är oftare positiva till invandring och ett stort flyktingmottagande medan äldre, personer boende i mindre kommuner samt personer med lägre utbildning oftare vill se ett minskat flyktingmottagande.

Det finns en förväntan både från nationella beslutsfattare och från EU-politiker att civilsamhället ska axla ett större ansvar för att möta samhällsutmaningar som arbetslöshet, ohälsa, åldrande befolkning, växande sociala klyftor och minskad likvärdighet i skolan. I Sverige har organisationer som utförare ökat särskilt inom flyktingmottagandet. Samtidigt som förväntningarna på civilsamhället ökar tappar emellertid organisationslivet mark: många traditionella folkrörelser såsom miljöorganisationer, Scouterna och Friluftsrådet har tappat mer än hälften av sina medlemmar sedan 1980-talet. Trots denna nedåtgående trend är emellertid organisationslivet i Sverige och de nordiska länderna fortfarande synnerligen aktivt i jämförelse med många andra länder.

Sviktande medlemskap i etablerade organisationer bör inte tas som en entydig indikation på bristande socialt engagemang. Utvecklingen går i stället mot en tillväxt av organisationer som inte är uppbyggda med lokal och regional nivå som den traditionella folkrörelseformen. Sociala medier har skapat nya rum för engagemang och mobilisering vilket gör att kontakter mellan engagerade individer kan ske direkt oavsett av var de bor. Denna form av engagemang kräver därmed inte samma demokratiska uppbyggnad och fasta struktur som mer traditionella organisationer. Även de som arbetar som volontärer inom organisationer gör det i allt större utsträckning som individer, snarare än som medlemmar. Deras drivkraft är också i högre grad knuten till aktiviteten i sig än till organisationens övergripande mål.

Att vara ett kristet trossamfund med 1000-åriga rötter i landet, uppbyggd av nästan 1 400 självstyrande församlingar, är emellertid något annat än att vara en intresseförening eller idrottsklubb. Men även trossamfund påverkas av förändringar i omvärlden.

Individualism bäddar för större frihet och flexibilitet men också för ensamhet, isolering och en växande psykisk ohälsa vilken ökar särskilt bland unga och äldre. Försvagningen av gemensamma traditioner har inneburit att meningsskapande till stor del har privatiserats. Istället för att foga in sitt liv i kollektivt delade organisationer eller ramrättelser, sammanfogar individer i allt högre grad olika fragment för att skapa sitt eget individuella livsmönster.

En integrerad del av människors meningsskapande äger rum inom de arenor som brukar rubriceras ”kultur” och som är centrala i människors sätt att finna mönster och mål i sina liv. Enligt en ny EU-undersökning ligger svenskarna i topp vad gäller att delta i kulturella evenemang. Efter Danmark är svenskarna dessutom de som deltar i kulturskapande i störst utsträckning.

Nya informationskanaler och miljöer har i grunden kommit att förändra våra kommunikationsmönster. Sociala medier har öppnat upp rum för gemenskaper som tidigare aldrig gått att forma. Men nätet har också i många avseenden visat sig vara en plats där det blir allt lättare att stänga in sig i en ”filterbubbla”; i ett flöde av nyheter och uppfattningar som bekräftar den egna världsbilden men som utestänger alternativa perspektiv. Individualiserade medievanor förstärker på så vis inte bara individens möjlighet att forma sin egen informationsmiljö, utan även trenden mot ökande social och ideologisk fragmentering. Medievanorna varierar stort mellan generationerna och samhällssegment, vilket kan vidga de sociala gapen vid en över-

gång till övervägande nätbaserad kommunikation. Den oberoende och granskande journalistiken blir lidande då dagstidningar och tv-bolag genomför besparingar med en minskning av journalistkåren och försämrade arbetsvillkor som följd. Samtidigt blir kritisk bevakning allt viktigare då systematisk desinformation har blivit lätt att sprida via sociala medier.

Svenska kyrkan i det globala och nationella landskapet

Omvärldsförändringar – globala, nationella, ekonomiska, politiska, sociala och ideologiska – påverkar och utmanar Svenska kyrkan på ett genomgripande sätt. Som landets största medlemsorganisation i ett mångkulturellt och på många sätt sekulariserat samhälle har Svenska kyrkans tidigare ställning som privilegierad uttolkare av livets mysterier och av bärande etiska principer kommit att utmanas och ifrågasättas samtidigt som det finns en stark efterfrågan på dess insatser och perspektiv.

Svenska kyrkan har drygt 6 miljoner medlemmar. Under ett år möter den ett mycket stort antal människor och de flesta medlemmar som mött Svenska kyrkan i någon verksamhet sätter värde på den och är i huvudsak positiva. Skillnaden mellan kvinnors och mäns upplevelser är påtaglig: Två tredjedelar av de tillfrågade kvinnorna och drygt hälften av männen som var medlemmar uppgav 2015 att helhetsintrycket av årets möte med Svenska kyrkan har varit mycket eller ganska positivt. Trots att endast några få procent firade gudstjänst varje vecka, uppgav drygt 45 procent att de gått till kyrkan för att fira gudstjänst någon gång under året. Av de kyrkliga handlingarna är dop och begravningar de mest välbesökta, men över längre tid är det endast dopen som har en positiv utveckling vad gäller antalet deltagare. Även inom svenskt kulturliv kommer många människor i kontakt med Svenska kyrkan som där intar en central roll genom körverksamhet och konserter; genom att dela ut filmpriser och kulturstipendier, arrangera konstutställningar, musikfestivaler och författarsamtal. Även om gudstjänstdeltagandet minskar så är intresset för existentiella eller religiösa frågor närvarande i samhället. Rum för andakt och stillhet på sjukhus, flygplatser och i köpcentra har sedan årtionden varit ett inslag i det offentliga rummet. Många människor har även en relation till det kulturarv i form av mer än 3 300 kyrkobyggnader som Svenska kyrkan vårdar och utvecklar.

Svenska kyrkans ekonomi är sammantaget god, men många församlingar brottas med ekonomiska svårigheter. Till nuvarande och framtida utmaningar för kyrkan som helhet hör ökande andel kostnader för förvaltning av kyrkobyggnader och andra fastigheter, vilka idag uppgår till 27 procent av de totala kostnaderna. Samtidigt minskar antalet medlemmar, särskilt på landsbygden där flertalet av landets kyrkobyggnader är belägna.

Under 2016 har utträdena ur Svenska kyrkan varit mer omfattande än tidigare. Mediers granskningar av församlingars och utlandskyrkans resor fick stor uppmärksamhet och torde ha bidragit till de många utträdena under sommaren. Nätsidor som erbjudit hjälp med att träda ur har tillkommit. Under året har även återkommande debatter om kyrkans identitet, ställningstaganden och handboks-arbetet rönt ett stort intresse i flera medier men det är ännu oklart i vilken mån detta har påverkat antalet utträden. Samtidigt som detta hänt har även cirka 8 000 människor valt att träda in som medlemmar.

Inte minst som ett resultat av inflödet av nya religiösa uttryck och trosföreställningar i det svenska samhället har religionen kommit att inta en mer central plats i det offentliga samtalet. Denna nya synlighet lyfter både positiva och negativa sidor hos religionen. Till de förra hör diakonala insatser och solidaritet med förtryckta och utsatta, till de senare religiös repression, hedersrelaterat våld och jihadistisk terror.

I ett mångkulturellt samhälle ökar behovet av kunskaper om religiösa traditioner – egna och andras – samt av teologisk reflektion, ekumenik och religionsdialog. I dessa frågor är Svenska kyrkan en av de ledande aktörerna.

En stor grupp svenskar har uppfattningar som varken kan klassificeras som ”religiösa” eller som ”sekulära”. Även bland dessa är den kristna traditionen fortfarande levande, men bland annat sedan skolan lämnat den utförligare kristendomsundervisningen har allt färre den kunskap som hjälper dem att avkodifiera ett religiöst språk. Svenska Kyrkans Unga talar om ”bibelanalfabetism”. Samtidigt finns det en nyfikenhet på kristen tro och en önskan att lära mer som till exempel det ökande antalet former för vuxenundervisning tyder på.

Kristendomen är fortsatt den största religionen i världen. Den globala tyngdpunktsförskjutningen från Nord till Syd och mot nya former av pentekostala och evangelikala traditioner kan antas medföra en starkare ställning för konservativa och biblicistiska tolkningar i teologin. Denna isärdragning av kristenheten gör ekumeniska samarbeten angelägna, både i dess sedan länge etablerade former och på nya sätt. Att romersk-katolska kyrkan tillsammans med Lutherska världsförbundet inbjöd till ett gemensamt möte i Lund och Malmö den 31 oktober 2016 för att inleda högtidlighållandet av reformationsåret har ett starkt signalvärde och vittnar om en vilja att fördjupa det ekumeniska samarbetet kring mänsklighetens ödesfrågor.

Bilaga 2. Kyrkokansliet

Kyrkostyrelsens kansli består av elva avdelningar, se organisationskiss nedan.

Personalen utgörs till övervägande del av handläggare och specialister. Utbildningsnivån är hög, bl.a. finns drygt 30 disputerade medarbetare. Några exempel på befattningar inom kansliet är forskare, analytiker, programhandläggare, policyrådgivare, insamlare, tematiska handläggare inom ekumenik, diakoni, flerspråkighet, urfolksfrågor, miljö och hållbarhet, kultur, kulturarv, flykting-, asyl- och integrationsfrågor. Vidare finns tjänster som jurister, arkivarier, pressekreterare, kommunikatörer, controller, ekonomi-, finans-, HR-, fastighets- och IT-specialister. Svenska kyrkans utbildningsinstitut har lärartjänster med fördjupad kompetens inom flera områden. Inom varje avdelning finns kvalificerad administrativ kompetens. På kansliet är drygt 40 medarbetare präster och ca 10 diakoner.

De utlandsstationerade inom den internationella verksamheten representerar olika yrken med fördjupad kompetens, t.ex. med fokus på de psykosociala aspekterna av katastrofärbete. I Svenska kyrkan i utlandet finns tjänster som kyrkoherde, komminister, diakon, kyrkomusiker och pedagog. Där finns också lokalanställd personal.

Medelantalet anställda år 2016 var i Sverige 394 och i utlandet 95 medarbetare. Medelantalet anställda är antalet medarbetare omräknade till heltidstjänster (årsarbetare) utifrån faktiskt arbetad tid under året. Två anställda som arbetar halvtid blir t.ex. en årsarbetare. Medelantalet anställda räknas fram med hjälp av den faktiska sysselsättningsgraden för månadsavlönade och arbetade timmar för timavlönade. Summan anger hur många anställda man skulle ha haft om den faktiska sysselsättningsgraden för månadsavlönade och arbetade timmar för timavlönade summeras till heltidsanställningar.

Kansliorganisation

Kyrkomötet
Kyrkostyrelsens skrivelse 2017:2

Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2016

Kyrkostyrelsen överlämnar denna skrivelse till kyrkomötet.

Uppsala den 14 juni 2017

Wanja Lundby-Wedin

Helén Ottosson Lovén

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen läggs årsredovisningen för Svenska kyrkans nationella nivå 2016 fram. Skrivelsen består av *Årsredovisning 2016 för Svenska kyrkans nationella nivå* med bilagorna *Resultatrapport 2016*, *Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden* samt *Övrig rapportering från kyrkostyrelsen*. Till skrivelsen läggs också *Hållbarhet Redovisning 2016 Svenska kyrkans nationella nivå*.

Innehåll

Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	1
Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut	3
Årsredovisning 2016 för Svenska kyrkans nationella nivå	3
Hållbarhetsredovisning 2016 för Svenska kyrkans nationella nivå	3
Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll.....	4
Bilaga 1 Resultatrapport 2016	5
Bilaga 2 Redogörelse för behandlingen av kyrkomötets ärenden	37
Underbilaga 2A Åtterrapporering av kyrkostyrelsens 75 miljoner kronor för arbetet med flyktingar och asylsökande	57
Bilaga 3 Övrig rapportering från kyrkostyrelsen.....	62

Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut

KsSkr 2017:2

Kyrkomötet beslutar att fastställa årsredovisning samt resultaträkningen och balansräkningen för Svenska kyrkans nationella nivå 2016.

Kyrkomötet beslutar att bevilja kyrkostyrelsens ledamöter ansvarsfrihet för räkenskapsåret 2016.

Årsredovisning 2016 för Svenska kyrkans nationella nivå

[Klicka här för att gå till årsredovisningen.](#)

Hållbarhetsredovisning 2016 för Svenska kyrkans nationella nivå

[Klicka här för att gå till hållbarhetsredovisningen.](#)

Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll

Utdrag ur protokoll fört vid kyrkostyrelsens sammanträde den 14 juni 2017.

Närvarande: Wanja Lundby-Wedin, förste vice ordförande, ledamöterna Mats Hagelin, Marta Axner Ims, Cecilia Brinck, Jesper Eneroth, Nils Gårder, Birgitta Halvarsson, Lars Johnsson, Sven E. Kragh, Anna Lundblad, Ulla Rickardsson, Erik Sjöstrand, Karl-Gunnar Svensson samt tjänstgörande ersättaren Ylva Wahlström Ödmann.

Föredragande: Generalsekreterare Helén Ottosson Lovén

Kyrkostyrelsen beslöt i enlighet med arbetsutskottets förslag

att till kyrkomötet lämna skrivelsen 2017:2 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2016.

Bilaga 1

Resultatrapport 2016

Verksamheten som denna rapport avser, tar ansvar för kyrkans gemensamma angelägenheter. Det gäller området omvärld och relationer där bl.a. företräderskap, officiella relationer till andra kyrkor och samfund och internationell mission och diakoni ingår, området stöd till stift och församlingar som bl.a. innehåller stöd i stiftens och församlingarnas grundläggande uppgift, grundutbildningar, forskning, kulturarv, arbete bland svenskar i andra länder och administrativ samverkan samt området normering, tillsyn och förvaltning.

I det följande redovisas ett urval av verksamhetens insatser och resultat i förhållande till uppgifterna enligt kyrkoordningen och den verksamhetsinriktning som kyrkomötet beslutat om. Finansiering och kostnader 2016 ställs i relation till utfall 2015, rambudget 2016 och detaljbudget 2016.

Under utfall i nedanstående tabell redovisas verksamhetens kostnader, knutna till kostnadsram och särskilt budgeterade kostnader. Belopp i jämförelsekolumnerna med positivt tecken innebär att kostnaderna varit lägre eller intäkterna högre i utfallet jämfört med plan. På motsvarande sätt innebär negativt tecken att kostnaderna varit högre eller intäkterna lägre i utfallet jämfört med plan.

Avrundningsdifferenser kan förekomma i tabellerna.

Tabell 1. Kostnadsram och finansiering

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj-budget 2016	Utfall 2016	Jäm-förelse Utfall	Jäm-förelse Ram	Jäm-förelse Detalj
Extern finansiering	1 855	1 804	1 828	1 887	32	83	59
Allmän utjämning	893	905	902	902	9	-3	0
Finansförvaltningen (brutto)	322	344	343	666	344	322	323
Kostnads- och planeringsram	-2 730	-2 871	-2 946	-2 870	-140	1	76
Särsk. budgeterade kostnader	-35	-28	-41	-38	-3	-10	3
Nettoresultat	305	154	87	547	242	393	461

Nettoresultatet uppgår till 547 mnkr. Det är högre än föregående års resultat och väsentligt högre än budgeterat resultat. Den främsta orsaken till det högre resultatet jämfört med föregående år är högre avkastning från finansförvaltningen. Den externa finansieringen är högre än föregående år och även högre än budget.

Jämfört med föregående år ökar kostnaderna med sammanlagt 140 mnkr. Kostnaderna är i enlighet med beslutad ram och lägre än detaljbudget.

För närmare detaljer kring finansiering och kostnader se tabell 20–21.

Omvärld och relationer

Företräderskap

Uppdraget är att företräda Svenska kyrkan genom att upprätthålla goda kontakter med beslutsfattare och myndigheter, lämna remissyttranden samt genom talespersoner i media och på andra sätt. Detta ska förmedla bilden av vad Svenska kyrkan är och gör.

Svenska kyrkans budskap ska ha en tydlig teologisk grund, vara väl sammanvägda mellan kyrkans olika verksamheter och perspektiv och vara tydligt grundade i beslutade policys. Det innebär bl.a. att tala tydligt om människovärde, upprättelse

och frihet i de sammanhang där politiska beslut fattas och genomförs, inom politik, förvaltning och i det civila samhället.

Svenska kyrkan har genom ärkebiskopen och biskopsmötet aktivt deltagit i media, under året, genom såväl kommentarer i särskilda händelser som i debatter i aktuella frågor. Som exempel lyfte ärkebiskopen frågan om behovet av att inrätta en statlig sannings- och försoningskommission för att klarlägga den svenska statens historiska relation till samerna.

Svenska kyrkan har uppvaktat statsråd och deltagit i ett flertal processer och möten, t.ex. i möten för regeringens framtida arbete kring FN:s hållbarhetsmål, *Agenda 2030* och lämnat synpunkter inför regeringens framtagande av en kulturarvsproposition. I samverkan med stiftet har frågan om Sveriges framtida skogspolitik också varit föremål för Svenska kyrkans agerande. Svenska kyrkan har själv, och inom nätverket Concord, bidragit till riksdagsseminarium och rapporter i relation till olika områden som utvecklingspolitik, klimatfinansiering, feministisk utrikespolitik och social trygghet.

I december tog Sveriges kristna råd initiativ till *Juluppropet*, för en humanare migrationspolitik med särskilt fokus på hur barn och unga drabbats av den existerande politiken och uppropet samlade 79 224 namnunderskrifter som överlämnades till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson i februari 2017. Det gemensamma arbetet för ett humanare samhälle har engagerat såväl ideellt engagerade såsom anställda och förtroendevalda inom kyrkorna.

Ett exempel på en viktig kontaktyta där företräderskapet utövas och påverkansinsatser genomförs är Svenska kyrkans engagemang i politikerveckan i Almedalen. Sommaren 2016 samlade Svenska kyrkans seminarier i genomsnitt 70–85 deltagare och de etablerade *Nikodemussamtalen* med partiföreträdare kvällstid i domkyrkan samlar ännu fler och en bredare publik. Förutom de strategiska valen med innehållsmässig fokusering, medverkan på andras arenor och strukturerad påverkan finns en strävan att intensifiera samverkan med resurspersoner i stift och församlingar, vilket påbörjats under året.

Under året förstärktes Svenska kyrkans EU-arbete i syfte att verka mer proaktivt i kyrkans viktiga frågor. Nya kontakter har tagits för samverkan med EU:s institutioner och i europeiska paraplyorganisationer. Påverkansarbetet gentemot EU sker främst genom Svenska kyrkans medlemskap i Forum – idéburna organisationer med social inriktningsmandat i Europeiska ekonomiska kommittén, en rådgivande EU-institution till kommissionen, parlamentet och rådet. Svenska kyrkan arbetar också genom Churches Commission för Migrants in Europe, Conference of European Churches, ACT Alliance EU samt Eurodiakonia på plats i Bryssel. I slutet på november deltog ärkebiskopen i *High-level meeting with religious leaders* som EU-kommissionen i Bryssel inbjuder regelbundet till och mötet detta år handlade om utmaningar mot bakgrund av flyktingsituationen, intolerans, terrorattacker och hatbrott.

Kyrkostyrelsen har svarat på följande remisser under året:

- ◆ *Statens kulturråds delredovisning om kulturverksamheter i vissa bostadsområden*, från Kulturdepartementet
- ◆ Utkast till lagrådsremiss *Begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige*, från Justitiedepartementet
- ◆ *Gestaltad livsmiljö (SOU 2015:88)*, från Kulturdepartementet
- ◆ *Ny Museipolitik (SOU:89)*, från Kulturdepartementet
- ◆ *Översyn av regelverket om kulturföremål*, från Kulturdepartementet
- ◆ *Översyn av regelverket om de kyrkliga kulturminnena*, från Kulturdepartementet

- ◆ *Svenska Bibelsällskapets provöversättning av Lukasevangeliet 9–19 och Galaterbrevet*, från Bibelsällskapet
- ◆ *Ändamålsenlig organisation – Om ledningsformen för Nämnden för statligt stöd till trossamfund*, från Kulturdepartementet
- ◆ *Några frågor om offentlighet och sekretess*, Ks 2016:173 från Justitiedepartementet
- ◆ *Integritet och straffskydd (SOU 2016:7)*, Ks 2016/0237 från Justitiedepartementet
- ◆ *Ytterligare åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism – fjärde penningtvättsdirektivet – samordning – ny penningtvättslag m.m. (SOU 2016:8)* från Finansdepartementet
- ◆ *Förslag om ett klimatpolitiskt ramverk inklusive långsiktigt klimatmål, delbetänkande från Miljömålsberedningen*, Miljö- och energidepartementet
- ◆ *EU på hemmaplan (SOU 2016:10)* från Kulturdepartementet
- ◆ *Olika vägar till föräldraskap (SOU 2016:11)*, slutbetänkande från Justitiedepartementet
- ◆ *Tolktjänst för vardagstolkning (Ds 2016:7)* från Socialdepartementet
- ◆ *Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13)*, Betänkande av utredningen för ett stärkt civilsamhälle, från Kulturdepartementet
- ◆ *Förslag om ändring av 9. Kap RA-FS 1991:1 om överlämnande av handlingar* från Riksarkivet
- ◆ *Effektivare hyres- och arrendenämnder (Ds 2016:4)* från Justitiedepartementet
- ◆ *Policyramverk för det svenska utvecklingssamarbetet*, regeringens skrivelse från Utrikesdepartementet
- ◆ *Förslag till ändringar i allmänt råd med tillhörande vägledning om Årsredovisning och koncernredovisning*, från Bokföringsnämnden
- ◆ *Förslag till nytt allmänt råd med tillhörande vägledning om Årsredovisning i mindre företag* från Bokföringsnämnden
- ◆ *Departementspromemorian Ändringar i fråga om sysselsättning för asylsökande och kommunplacering av ensamkommande barn* från Arbetsmarknadsdepartementet
- ◆ *Samordningsnummer till asylsökande* från Finansdepartementet.
- ◆ *Departementspromemorian 2016:17 Otillåtna bosättningar*, från Justitiedepartementet
- ◆ *Barnkonventionen blir svensk lag (SOU 2016:19)*, Socialdepartementet, Enheten för familj och sociala tjänster
- ◆ *Remiss av delbetänkande från Miljömålsberedningen med förslag om en klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige*, från Miljö- och energidepartementet
- ◆ *Frågor kring 2009 års renskötselkonvention (Ds 2016:27)*, Näringsdepartementet, Enheten för fiske, jakt och rennäring
- ◆ *Underlagsrapporter från arbetet med att ta fram Sveriges första nationella skogsprogram*, Näringsdepartementet
- ◆ *Promemorian Ytterligare anpassning av svensk rätt till Dublinförordningen*, Justitiedepartementet
- ◆ *Betänkandet Kraftsamling mot antiziganism (SOU 2016:44)*, Kulturdepartementet
- ◆ *Skolverkets allmänna råd med kommentarer om måluppfyllelse i förskolan*, Skolverket
- ◆ *Offentligt samråd om den europeiska pelaren för sociala rättigheter*, Europeiska kommissionen
- ◆ *Remiss av utkastet till lagrådsremiss Uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå*, från Justitiedepartementet.

Tabell 2. Kostnader och finansiering av företräderskap

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Allmän utjämningsavgift	6	8	9	7	1	-1	-2
Kostnader	-6	-8	-9	-7	-1	1	2
Nettoresultat	0	0	0	0	0	0	0

Kostnader för företräderskap är i linje med föregående år och budget.

Officiella relationer till andra kyrkor och samfund

Uppdraget är att svara för Svenska kyrkans officiella relationer med andra kyrkor och samfund. Utifrån denna uppgift syftar det ekumeniska arbetet till att Svenska kyrkan deltar i ekumeniska organisationer på olika nivåer; för dialog för att lära känna andra kyrkor på djupet, bearbetar teologiska skiljaktigheter och hittar gemensamma formuleringar, lever i kyrkogemenskap med andra kyrkor och arbetar med andra kyrkor för fred och rättvisa.

Reformationens 500-årsminne

Den stora gemensamma högtiden för att uppmärksamma reformationens 500-årsminne med Lutherska världsförbundet och Romersk-katolska kyrkan den 31 oktober i Lund och Malmö har präglat årets arbete. Den ekumeniska gudstjänsten i Lunds domkyrka leddes av Påve Franciskus och Kardinal Koch, Lutherska världsförbundets generalsekreterare och ordförande Martin Junge och biskop Munib Younan samt ärkebiskop Antje Jackelén och biskop Anders Arborelius som representanter för de lokala värdkyrkorna. Temat var *Från konflikt till gemenskap*. Det parallellt pågående eventet i Malmö Arena byggde på det gemensamma dokumentets femte imperativ, att tillsammans vittna om Guds barmhärtighet genom att förkunna och tjäna i världen. Temat i Malmö var *Tillsammans i hopp* och en gemensam överenskommelse ingicks mellan Caritas Internationalis och Lutherska världsförbundets World Service, de två parternas organisationer för internationell diakoni. Flyktingsituationen i världen och särskilt situationen i Syrien var i fokus och biljettintäkterna gick oavkortat till stöd för flyktingar från Syrien. Ett stort antal ekumeniska gäster och några företrädare för andra religioner deltog tillsammans med många representanter från värdarna bakom arrangemanget. I Malmö Arena kunde cirka 10 000 personer delta i ett sammanhållet program samt delta i gudstjänsten i Lunds domkyrka via webblänk. Med allvar och hopp blickade deltagarna framåt tillsammans utan att förneka den konfliktfyllda historien. Innebörden i detta steg från konflikt till gemenskap är den gemensamt viktigaste uppgiften att förvalta.

Ärkebiskopen reste i november tillsammans med en delegation till Egypten för ett svarsbesök hos den koptisk ortodoxa kyrkan på inbjudan av påven Tawadros II. I besöket ingick även samtal med t.ex. Coptic Evangelical Organization för Social Service.

Kyrkomötet beslutade under hösten om en ekumenisk överenskommelse med Eumeniakyrkan som trädde i kraft den 1 januari 2017. Den möjliggör lokala avtal mellan de församlingar där det finns teologiska förutsättningar. På grund av olika syn på sakrament och ämbete finns inte grund för full kyrkogemenskap mellan samfundet i dagsläget.

En kartläggning av de interreligiösa och interkulturella sammanhang där Svenska kyrkan är aktiv presenterades för kyrkomötet i november genom rapporten *Svenska kyrkans interreligiösa sammanhang – översikt och exempel*.

Tabell 3. *Kostnader och finansiering av officiella relationer till andra kyrkor och samfund*

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Extern finansiering	2	2	2	4	2	2	2
Allmän utjämningsavgift	27	31	31	36	9	5	5
Kostnader	-29	-33	-33	-40	-11	-7	-7
Nettoresultat	0	0	0	0	0	0	0

Kostnader för officiella relationer till andra kyrkor och samfund är högre än såväl föregående år som budget, vilket huvudsakligen beror på högtidlighållandet av reformationen i Lund.

Internationell mission och diakoni

Uppdraget är att samordna, planera och utveckla Svenska kyrkans och dess församlingars arbete, engagemang och finansiering för internationell mission och diakoni. Verksamheten formas utifrån en nära samverkan med församlingar och med andra kyrkor och internationella organ.

Region, land och humanitärt program

Verksamheten är organiserad i 17 landprogram och ett humanitärt program. 2016 präglades av det stora antalet människor på flykt och att 130 miljoner människor i världen har varit i behov av humanitärt stöd under året. Striderna i Syrien och Irak orsakar stora folkförflyttningar och Sydsudan står på randen till ett nytt inbördeskrig. Under året har det demokratiska utrymmet för civilsamhället ytterligare minskat i flera av Svenska kyrkans programländer. Samtidigt har Colombia slutit ett fredsavtal som förhoppningsvis innebär slutet på en 50-årig väpnad konflikt och i Cypern pågår förhandlingar om enande av ön och där religiösa ledare spelar en aktiv roll.

Metoden att etablera regionala representanter, liaison officers, har visat sig ha stor betydelse för måluppfyllelse inom landprogrammen, framförallt i samarbetet med regionala och nationella nätverk samt påverkansaktörer. Vid slutet av 2016 hade Svenska kyrkan nio representanter utsända. Närvaron leder till bättre kontakt med Svenska ambassader och ACT-forum. Ett exempel är Tanzania där Svenska kyrkans representant, med företrädare för tre av Svenska kyrkans partner, fört samtal med svenska ambassaden om hur kyrkor hanterar frågor om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Tillsammans med våra samarbetspartner i södra och östra Afrika, har Svenska kyrkan genomfört regionala konferenser inom områdena social trygghet och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Interreligiös samverkan och dialog blir allt viktigare. Ett exempel är arbetet kring religion och stat som utgår från Dyar i Betlehem, som samlar unga människor och akademiker från fyra länder som tillsammans arbetar kring frågor om religioners roll i statsbyggande. I Colombia har Svenska kyrkans partner, Dipaz, spelat och spelar fortsatt en viktig roll i övervakningen av eldupphör och efterlevnad av den internationella humanitära rätten.

På partnerkonsultationerna framkommer att Svenska kyrkan uppfattas som en pålitlig partner och brobyggare mellan olika aktörer. Ett tydligt bidrag som framkommer i partnerdialoger är att organisationsutveckling och kapacitetsutveckling av partner är strategiskt viktigt och en av Svenska kyrkans viktigaste bidrag till förändring.

De olika utbildningsinsatserna, bl.a. i Palestina och Libanon, är avgörande genom att ge unga människor utbildning, antingen yrkesutbildning eller ledarutbildning. Erfarenheten är också att andelen som får arbete efter avslutad utbildning är hög. Utifrån de kristnas utsatthet är utbildning ett sätt att stödja de kristna där de finns.

Svenska kyrkan har under året gett stöd till 42 humanitära projekt i 33 länder och till 17 partner där Lutherska världsförbundet är den största partnern. Flertalet insatser har rört Sydsudan, Etiopien, Uganda, Zimbabwe i Afrika, Syrien, Irak, Jordanien i Mellanöstern samt även Latinamerika, Asien och Europa. Kyrkostyrelsens extra anslag för arbete med människor på flykt har i huvudsak gått till humanitär verksamhet. Den största andelen, 71 procent, kanaliseras genom ACT-samordnade humanitära insatser. Under året har 21 personalinsatser gjorts inom det humanitära arbetet.

ACT-samarbeten genom det s.k. GOAT initiativet, som samlar de största europeiska kyrkliga biståndsorganisationerna, fortsätter och Svenska kyrkan tar inom ramen för det samarbetet en aktiv roll i Zimbabwe, Sydafrika och Guatemala. Ökad samordning och samverkan i program, finansiering och delande av kontorstjänster syftar till effektivisering och enklare rapportering för partner.

Program för global policydialog

De nya hållbarhetsmålen *Agenda 2030* och klimatavtalet från 2015 ändrade påverkansarbetet från fokus på enskilda tematiska områden till att följa upp och utkräva ansvar när det gäller Agenda målen som helhet. Sociala trygghetssystem är en viktig del i *Agenda 2030* och man kan se ett tydligare ägarskap bland svenska politiker för frågan. Arbetet i den frågan har förändrats från att lyfta frågorna allmänt till att bidra med fördjupad kunskap bland svenska aktörer och samtidigt väcka intresse för frågan hos ekumeniska samarbetsparter.

Religiösa företrädare identifieras i allt högre utsträckning som viktiga aktörer för att nå de utvecklingspolitiska målen. Detta är särskilt tydligt inom områden som rättvis fred, genusrättsvisa och jämställdhet samt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Insamling och engagemang

Kännedomen om Svenska kyrkans internationella verksamhet är fortsatt låg. För att öka kunskap, stolthet och lojalitet påbörjades en kännedomssatsning som kulminerar under 2017.

Insamlingsresultatet har inte varit i nivå med budget. Det finns olika förklaringar till det. 2015 var ett extraordinärt år med fokus på flyktingströmmarna till Europa, som också ledde till stora insamlingar för det internationella arbetet. Något motsvarande har vi inte sett under 2016. Därtill har granskningen av utlandskyrkan i kombination med sommarens mediedebatter sannolikt påverkat resultatet, bl.a. genom ett minskat antal trogna månadsgivare.

Insamlingskampanjerna genomfördes ändå med bra resultat under 2016. Trenden att julinsamlingen blir viktigare och med bättre resultat än fastekampanjen höll i sig under året. Ambitionen framöver är att vara närvarande med det internationella

arbetet under större delen av året i församlingarna. Under året planerades därför en kampanj som kommer att genomföras under sommaren 2017.

En viktig del av verksamheten är besök och informationstillfällen i stift och församlingar. Under året genomfördes ett 60-tal besök i landet. Flera hundra internationella samordnare har varit på utbildningspass i Uppsala och två fortbildningsresor har gjorts till Sydafrika. Det internationella rådet deltog vid fyra partnerkonsultationer. Kontakten med stiftet har under året varit tät och i samband med arbetet med strategirevidering genomfördes fyra konsultationer där alla stift var representerade. Några tydliga rekommendationer från stiftet var att definiera det internationella arbetet tydligare, satsa mer på utbytesprogram och fortbildningsresor samt aktivt arbeta på att öka kännedomen för det internationella arbetet.

Under året har filmen *Om du kommer härifrån* från flyktinglägret Kakuma producerats. Den har distribuerats i över 1 000 exemplar till församlingar och har haft 1 800 visningar på Vimeo.

Samarbetet med Svenska Kyrkans Unga har stärkts med Ageravolontärerna. En fortbildningsresa till Etiopien ställdes in på grund av ett försämrat säkerhetsläge. Satsningen på unga i kyrkan har fortsatt genom programmen Ung i den världsvida kyrkan och Praktikantprogrammet. En extern översyn av Ung i Världsvida kyrkan programmet gjordes under året och resulterade i ett antal rekommendationer som verksamhetsledningen fattar beslut om under 2017.

Under året som gått har Svenska kyrkan varit en resurs för samarbetspartner som vill öka sin kapacitet och sitt kunnande inom området finansiering. En workshop, som genomfördes i Kenya i maj, resulterade i att den organisation som utbildades har arbetat fram sex egna ansökningar av god kvalitet.

Globala ekumeniska allianser

Under 2016 har samarbetet med europeiska och särskilt nordiska medlemmar av ACT-alliansen stärkts. Detta har bl.a. skett genom ett bilateralt samarbetsavtal med Diakonia och stärkta relationer i den nordiska kretsen. Bl.a. resulterade detta i en julkampanj med samma tematik i Sverige och Norge, *Låt fler få fylla fem*.

Att öka intäkter från institutionella givare kräver kännedom, förtroende och långsiktighet. Flera ansökningar ligger för beredning hos givare. Arbetet har resulterat i en kunskapsbas inom institutionell finansiering. För att öka de institutionella intäkterna är närvaro i form av personal avgörande. Samarbete inom ACT-alliansen blir allt viktigare, inte minst för att långsiktigt stärka kapaciteten hos partner. En annan trend är den växande betydelsen av privata aktörer. Privata stiftelser, fonder och företag kommer att spela en allt större roll framöver. Svenska kyrkans internationella arbete behöver vara med i det sammanhanget för att diversifiera finansieringskällorna.

Ett arbete med att se över avtal- och insatshantering startades under 2016 och kommer att fortsätta under 2017. Överhuvudtaget ökar kontroll- och uppföljningskraven från givare och andra instanser. Återrapportering, granskning, revision och kontroll kräver systemutveckling och stora personella resurser.

Tabell 4. Kostnader och finansiering av internationell mission och diakoni

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Extern finansiering	388	403	428	387	-1	-16	-41
Varav insamlade medel	197	184	193	174	-23	-10	-19
Varav erhållna bidrag	177	216	208	172	-5	-44	-36
Varav övr. int., ändamålsbest. medel	15	3	27	41	26	38	14
Allmän utjämningsavgift	82	92	93	102	20	10	9
Ränta ändamålsbest. medel	0	1	1	1	1	0	0
Kostnader	-470	-496	-521	-489	-19	7	32
Nettoresultat	0	0	0	0	0	1	0

Verksamheten finansieras av insamlade medel, allmän utjämningsavgift och bidrag. Svenska kyrkan har ramavtal med Sida, som är en betydande bidragsgivare.

Sammantaget ligger den externa finansieringen stort sett i linje med föregående år men är väsentligt lägre än budget. Insamlade medel är betydligt lägre än föregående år och budget främst på grund av lägre intäkter från församlingskollekt och gåvor. Den låga kännedomen om Svenska kyrkans internationella arbete anses vara den största orsaken till ett lägre insamlingsresultat än planerat. Bortfall av intäkter vägs upp med större användning av ändamålsbestämda medel än båda föregående års utfall och budget.

Kostnaderna är högre än föregående år men lägre än budget. Bidragande orsaker till skillnaden mot budget är uppskjuten kännedomssatsning samt att bostadsbyggnadsprojektet på Olivberget i Jerusalem inte startat. De lägre kostnaderna motverkas av att delar av den av kyrkomötet beslutade satsningen på flykting och asylsökande utförts inom området för internationell mission och diakoni.

Stöd till stift och församlingar

Stöd i stifts och församlingars grundläggande uppgift

Uppdraget är att stödja stiftens arbete för utveckling av församlinglivet. Stödet till församlingar ges antingen direkt eller via stiftet, därtill lämnas stöd direkt till stiftet. Vissa utvecklingsarbeten äger rum i samarbete med något eller några stift som har särskilt intresse och engagemang inom ett verksamhetsområde.

Verksamheten inriktas på att ge stöd inom de prioriterade områden som kyrkostyrelsen och stiftet kommit överens om: stöd till församlingens grundläggande uppgift, kommunikation, omvärldsanalys och forskning samt administrativ samverkan.

Kyrkohandbok

Arbetet med en ny kyrkohandbok har fram till i januari 2017 befunnit sig i en intensiv fas. Ett reviderat kyrkohandboksförslag gick på uppföljande remiss under våren 2016 till bl.a. samtliga församlingar. Direkt efter remisstiden läste och kodade 15 musiker och präster materialet utifrån en religionssociologisk metod. Även andra experter inom musik och teologi anlätades i denna fas. Remissammanställningen presenterades för kyrkostyrelsen och biskopsmötet i september och den finns publicerad på Svenska kyrkans webbplats.

I mars utsåg kyrkohandboksprojektets styrgrupp en revisionsgrupp med uppdrag att återkomma till kyrkostyrelsen med ett reviderat slutförslag våren 2017. Detta förslag har nu tagits fram utifrån 2016 års förslag och remissutfallet 2016.

Till kyrkohandboksförslaget hör även förslag till kyrkoordningsändringar. Ett arbete har genomförts under hösten om avtal med tonsättare och arrangörer för tillkommande eller förändrade musiksatser i det reviderade kyrkohandboksförslaget.

Översättningsarbetet av den reviderade versionen av kyrkohandboken påbörjades under året. Översättning sker till finska, meänkieli, nord-, lule- och sydsamiska, svenskt teckenspråk och fyra varieteter av romska.

Möjligheten för samtliga församlingar att pröva hela förslaget, även de kyrkliga handlingarna, innebar att olika stödfunktioner behövde utvecklas. Det handlade om att delar av musiken gjordes tillgänglig som ljudfiler på den externa webben och att webbverktyget för att göra gudstjänsttagendor uppdaterades. Kommunikativa insatser gentemot en bred inomkyrklig målgrupp genomfördes för att uppnå bred delaktighet i församlingarna.

Under hösten 2016 framkom behovet av att göra en förstudie rörande en digital plattform, webbverktyg, gällande kyrkohandboken. För denna förstudie anlätades en extern expert. Förstudien har genomförts under våren 2017.

Dela tro – Dela liv

Satsningen *Dela tro – dela liv* befinner sig i genomförandefasen och arbete i delprojekten runt om i landet har skett under året. Den årliga konferensen genomfördes i Göteborg i april med Göteborgs stift som medarrangör med temat *Bibeln mitt i allt* och samlade drygt 560 deltagare. Ett nationellt barn- och ungdomsläger, en delsatsning med namnet *Andetag*, genomfördes i månadsskiftet juni/juli i Linköping och samlade cirka 400 deltagare i alla åldrar och genomfördes i samarbete med Svenska Kyrkans Unga och Linköpings stift.

Kyrkostyrelsen önskar att satsningen *Dela tro – dela liv* får en uppföljning som syftar till att Svenska kyrkan får ett systematiskt och sammanhållet *Program för lärande och undervisning*. Under 2016 har därför flera workshops genomförts och möten mellan kyrkostyrelsen och domkapitel- och stiftsstyrelsepresidierna har programmets innehåll diskuterats och om huruvida det krävs kyrkoordningsregleringar.

Planering inför reformationsåret 2017

Planering för de fyra större arrangemangen Teologifestivalen, Världens fest, Se Människan och Reformationsveckan har präglat förberedelserna av reformationsåret. Flera inspirationsmaterial har publicerats, bl.a. ett material som består av 14 nyskrivna texter om hur reformationen och Martin Luthers tankar påverkar våra liv idag, vår tro och vårt samhälle, texter som finns tillgängliga på Svenska kyrkans webbsida. Likaså har ett utställningsmaterial med texter och bilder utarbetats, likaså ett skolmaterial i samarbete med Växjö stift som riktar sig till grundskolans årskurs 5 samt årskurs 2 på gymnasiet.

Barn och unga

Det nationella projektet *Krafttag konfirmation* handlar dels om att kommunicera konfirmation till en bredare allmänhet och dels om att stärka medarbetarna i konfirmandarbetslagen. Under året genomförde sju stift inspirations- och fortbildningsdagar i samverkan med nationell nivå. En gemensam kommunikationssatsning med användarvänligt basmaterial om konfirmation som bygger på undersökningen *Unga tankar 2016* har tagits fram. I den översyn av riktlinjerna för Svenska kyrkans konfirmandarbete som pågår har konfirmandhandlingsplanerna stärkts.

Arbetet med barnkonsekvensanalys har under året resulterat i en ny digital handbok, som finns tillgänglig på intranätet. Kyrkokansliet har i samverkan med Västerås stift genomfört en barnkonsultation i Västerås pastorat.

Ett växande behov av att utveckla det specifika arbete med skola-kyrka frågor som direkt berör Svenska kyrkan har identifierats. Det handlar primärt om skolbesök som fördjupningsmoment i undervisningen, skolavslutningar och huvudmannaskap för skolor, men också om breda diakonala perspektiv som handlar om hela arenan kyrka-samhälle.

Det fyraåriga projektet om barnfattigdom har genomfört årliga fullbokade nätverksdagar och det avslutande mötet genomfördes i maj. Digitalt material om ungas psykiska ohälsa har under året producerats inom ramen för Diakonins månad och publicerats på Sveriges kristna råds hemsida.

Diakoni och välfärd

Projektet Diakoni och Välfärd är ett samverkansprojekt mellan den nationella nivån och tre stift – Luleå, Göteborg och Västerås. Projektet syftar till att stärka diakoni- och välfärdsinsatser och bidra till reflektionen om Svenska kyrkans roll och uppdrag i den svenska välfärden. Under våren lyftes berättelser om diakoni fram i boken *Sverige mellan stolarna. Berättelser om utsatthet. Om människor och möten i Svenska kyrkans diakoni*. Boken distribueras tillsammans med samtalsunderlag för diakonal reflektion.

Ett väsentligt uppdrag har varit att skapa en modell för klassificering av diakonala verksamheter och ett förslag på en sådan har tagits fram. Åtta forskare har bidragit i skriften *Tankar om framtida utmaningar för kyrka-samhälle. Reflektioner från akademien till projekt Diakoni och välfärd*. En pedagogisk modell, *diakoni-triangeln*, har tagits fram för att underlätta för diskussion, planering och förståelse av diakoni inom Svenska kyrkan.

I oktober arrangerades ett internationellt nätverksmöte i Uppsala i samarbete med Eurodiakonia. Ett arbete har påbörjades för att ta fram riktlinjer för kyrkornas arbete för att motverka antiziganism. I september arrangerades en utbildningsdag om romska frågor i Linköping, *Vi ber tillsammans – Resande och romer i Svenska kyrkans församlingsliv*, där bl.a. en panel med svenska och finska romer, resandefolket, polska romer och balkanromer samtalade om andlighet i vardagen. I december avslutades ett tvåårigt projekt för att öka inkluderingen av romer och resande i Svenska kyrkan.

Flyktingsituationen

Svenska kyrkan har länge arbetat i mötet med asylsökande och flyktingar. Sedan 2015 har verksamheten förändrats i många svenska församlingar genom det stora antal människor som tagit sin tillflykt till Sverige. Kyrkomötet beslutade i november 2015 att bevilja ytterligare 75 mnkr till kyrkostyrelsens förfogande 2016 för arbetet med människor på flykt och nyanlända i Sverige. Genom medarbetare, ofta ideellt engagerade, har många församlingar erbjudit bl.a. språkträning, aktiviteter för barn och psykosocialt stöd. Långsiktighet och samverkan med andra organisationer har varit utgångspunkt för fördelning av medel. Den största delen av medlen har fördelats till arbetet i svenska församlingar och pastorat, men en stor del har även fördelats i den internationella verksamheten. Kyrkostyrelsen har anslagit resursförstärkning i stiftsorganisationen för coachning av medarbetare lokalt. Medel har bl.a. fördelats till Sensus studieförbund, *Ideellt forum i Svenska kyrkan och Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar*. Det har genomförts översättningsarbete

av gudstjänstmaterial till bl.a. persiska/farsi, dari, arabiska och tigrinja. *Fairways*, som ska erbjuda boenden för asylsökande och ensamkommande barn i samarbete med församlingar har etablerats.

Regeringen beslutade också i december 2015 att anslå 17 mnkr till Svenska kyrkans arbete vilket har bidragit till uthålligheten i den extraordinära situationen av många nyanlända.

I februari 2016 öppnades funktionen *Support Migration* på nationell nivå. Supporten riktar sig till anställda, förtroendevalda och ideellt engagerade som på olika sätt arbetar med migrationsfrågor. Det är en tvådelad stödfunktion som består av ett intranät och en telefon- och mejlservice. *Support migration* har underlättat erfarenhets-, kunskaps- och metodutbyte mellan församlingar. Utbildningar i t.ex. psykosocialt förhållningssätt och bemötande har arrangerats. Svenska kyrkan strävar efter ökad samverkan med Röda korset, Rädda Barnen, Forum och Riksidrottsförbundet i flykting- och migrationsfrågor och intranätetsdelen av *Support Migration* är öppen för allmänheten och andra aktörer.

Stöd till människor i arbetslöshet

Projektet *Mer än jobb – Svenska kyrkans stöd till människor i arbetslöshet* genomförs åren 2015–2017 i samverkan med Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation och Arbetsförmedlingen. I projektet ingår Luleå, Västerås och Strängnäs stift. Det övergripande målet är att församlingar, pastorat och stift ska ha möjlighet att genomföra hållbar och effektiv verksamhet som leder till att arbetslösa är i arbete, praktik eller utbildning. I oktober genomfördes en konferens i Uppsala som samlade cirka 180 anställda och förtroendevalda samt pilotutbildningen *Från idé till handling* som genomfördes vid tre tillfällen i syfte att utveckla verksamhet som kan erbjuda praktik, arbetsträning och språkträning.

Under 2016 tecknades en överenskommelse mellan Arbetsförmedlingen, Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation och Svenska kyrkan. En viktig målsättning är att hitta vägar att underlätta samarbete mellan församlingar och arbetsförmedlingen lokalt och regionalt.

Jourhavande präst

Jourhavande präst möter konfidenter i tre kanaler, chatt, brev och telefon. Chatten har ökat från 3 092 chattar 2015 till 6 457 chattar 2016, en ökning med 209 procent. För telefontjänsten noteras en minskning från 81 381 samtal 2015 till 69 430 2016 som delvis kan härledas till att antalet samtal där den som ringer lägger på så fort någon svarar har minskat. Bemanningen har förstärkts tidigare på kvällen och antalet köplatser har ökat. *Svenska kyrkans finska telejour* har under året fokuserat på kvalitetsutveckling och frågan om en översyn av det *Samiska krisnätverket* initierades.

Svenska kyrkan och samerna

I mars publicerades kyrkans vitbok *De historiska relationerna mellan Svenska kyrkan och samerna – En vetenskaplig antologi*. Antologin, som tagits fram av Umeå universitet på uppdrag av Svenska kyrkan består av drygt 30 vetenskapliga artiklar på en rad sakområden och finns också tillgänglig digitalt. Den avslutande skriften i vitboksprojektet, *Samerna och Svenska kyrkan*, en syntesbok som sammanfattar vitbokens artiklar, lanserades i samband med ett symposium i februari 2017 kallad *Samerna och Svenska kyrkan – från förtryck till försoning?* En viktig del i det fortsatta försoningsarbetet är att tillgängliggöra materialet och få till stånd en reflektion och dialog kring frågorna i Svenska kyrkans församlingar och bland samer.

Hållbarhetsarbete

Kyrkoordningen anger att Svenska kyrkans tillgångar ska förvaltas med hänsyn till hela skapelsen. Detta inbegriper ett tydligt miljöansvar. Under 2016 har hållbarhetsfunktionen på nationell nivå börjat utforma en strategi för att öka stiftens och församlingarnas förutsättningar i denna fråga. Förväntningarna ökar från det omgivande samhället och det finns betydande samordningsvinster att göra genom gemensamma lösningar för hela kyrkan. Ett exempel gäller ramavtal som inkluderar hållbarhetskrav och där kvalificerade bedömningar av leverantörer görs. Upphandlingar av ramavtal med tydliga hållbarhetskrav t.ex. återvinning av metaller vid kreation, drivmedel och kontors- och städmaterial har genomförts. Det är tydligt att Svenska kyrkan har en betydande möjlighet att påverka näringslivet och det omgivande samhället genom detta arbete samtidigt som ramavtalen är viktiga ur ett ekonomiskt hållbarhetsperspektiv.

Under 2016 genomfördes en kartläggning av hur stiftens hittills arbetat i sitt främjandearbete med frågor som energieffektivisering och omställning från fossila till förnybara energikällor.

Nationell nivå ansvarar för Miljödiplomeringsverktyget som hjälper enheter inom kyrkan att bygga upp ett internt miljöledningssystem. En kurs för miljödiplomerare med ett 30-tal deltagare har genomförts.

Under 2016 sågs existerande interna regelverk som har bäring på väsentliga hållbarhetsfrågor för nationell nivåns verksamhet över. Följande dokument arbetades fram och godkändes av kyrkostyrelsen: uppförandekod, miljöpolicy, anti-korruptionspolicy samt inköpspolicy med tillhörande uppförandekod för leverantörer.

Processer för implementering lades upp under året, ansvarsområden fördelades inom kyrkokansliet och rutiner för uppföljning dokumenterades, i linje med kraven som uttrycks i Miljödiplomering. Mål finns som löper fram till slutet av 2017. En intern uppföljning vid årsskiftet visade på flera goda resultat, exempelvis att utsläppen från uppvärmningen minskat kraftigt till följd av att klimatneutralt fjärrvärmeavtal valts.

När det gäller verksamhetens resor arbetades nya reseriktlinjer fram under 2016, som tydligare än tidigare betonar att miljöhänsyn ska väga tungt vid val av färdmedel och vad detta innebär i praktiken. Under året slöts ett avtal för Fairtrade-märkta kolkrediter så att nationell nivå kan kompensera för de utsläpp som ändå sker. Modellen lanserades av en partner inom ACT-alliansen inför klimatmötet i Paris och innebär förnybara och mer miljövänliga lösningar i kooperativ som inte alltid har medel för att finansiera insatserna.

Tillsynen över stiftens hållbarhetsarbete inom prästlönetillgångarna förstärktes genom en utökad analys av stiftens hållbarhetsarbete i 2016 års tillsynsrapport.

Under året har en standard för eventdiplomering tagits fram. Framtagandet av standarden är ett gott exempel på hur nätverksarbetet kan fungera inom Svenska kyrkan. Några stift har tagit initiativ till att utveckla verktyget och det har sedan diskuterats, reviderats och fastställts. Ingen konsult har anlåtats utan det har helt utarbetats utifrån den erfarenhet och kompetens som finns i Svenska kyrkan.

Svenska kyrkan är den mest stabila supportern till klimatarbetet inom Conference of European Churches och till The European Christian Environmental Network genom ett årligt finansiellt anslag och genom arbetsinsatser. En medarbetare från kyrkokansliet har under året, som en del av sin tjänst, arbetat för Kyrkornas världsråd och fungerat som koordinator för deras klimatarbetsgrupp. Uppdraget har inneburit att leda gruppens arbete med klimatfrågor vid möten som ägt rum i Jerusalem och i Marrakech vid FN:s klimatförhandlingar.

Mer information om kyrkostyrelsens hållbarhetsarbete finns i rapporten *Hållbarhet, redovisning 2016*.

KsSkr 2017:2
Bilaga 1

Omvärldsanalys

Inom verksamheten har, vid sidan av löpande ansvar för statistik och omvärldsanalys, den sista delen i den internationella studien av konfirmation i samarbete med Tübringens universitet samt studien *Vad tror prästen* färdigställts. Ett nytt projekt i syfte att kartlägga omfattningen av Svenska kyrkans arbete med flyktingar och församlingarnas drivkrafter och lärdomar i arbetet har inletts. Två publikationer *Nyckeln* och *Tidens tecken*, som lyfter upp aktuella ämnen i omvärlden har producerats. Resultat av studier, statistik och omvärldsanalyser har även spritts via föredrag och besvarande av förfrågningar från församlingar, stift och media. Därutöver har löpande arbete med kvalitetskontroll av statistikdatabasen och utformande av interna och externa enkätundersökningar, *Kyrkbussar*, genomförts.

Arbetet med att utveckla och sjösätta en kunskapsbank för spridning av statistik och resultat av undersökningar som underlättar församlingarnas, men även stiftens och kyrkokansliets uppföljnings- och omvärldsanalyser pågår.

Flerspråkigt arbete

Den särskilda satsningen på flerspråkigt arbete har i viss mån ökat medvetenheten i minoritets- och urfolksfrågor, men det finns fortsatt behov av hållbara strukturer för arbetet lokalt. För att fördjupa förståelsen och för att ge handfasta tips har nationell nivå under året tagit fram och lanserat skriften *En kyrka – många språk – inspiration och stöd för flerspråkigt församlingliv*. Under året har grundtexter om kristen tro översatts till svenskt teckenspråk och publicerats på Svenska kyrkans externa webbsida.

Fokus i arbetet med meänkieli har varit fortsatt översättningsarbete av psalmer och arbete med ett inspirations- och reflektionsmaterial om meänkieli för församlingar.

Under 2016 reviderades det sverigefinska magasinet som nu ges ut under namnet *Himmeli*.

Kommunikation

Arbetet med den externa kommunikationen genomförs i första hand inom ramarna för den med stiftet gemensamma satsningen *Kommunikationsåret*. Det är ett arbete som syftar till att göra Svenska kyrkan synlig under hela året och inte bara under de högtider som starkast kopplas samman med kyrkan och kristen tro.

Två externa varumärkesundersökningar och en analys har gjorts under året som underlag för fortsatta förtroendeskapande insatser. Ett baspaket med frågor för uppföljning av kommunikationsinsatser har tagits fram med syfte att skapa förutsättningar för alla kyrkans enheter att följa upp, jämföra och ta lärdom av varandras satsningar.

Projektet *Webben för framtiden* kunde under våren 2016 presentera en ny www.svenskakyrkan.se, en modernare och responsiv webbplats som syftar till att möta användarnas behov. Under året har många filmer om vad Svenska kyrkan är och gör producerats. Filmerna har publicerats på webbplatsen och i sociala medier. Trots omfattande arbete var inte den nya webbplatsen komplett vid lanseringen så arbetet har fortsatt men beräknas avslutas i maj 2017.

Allhelgonakampanjen genomfördes för tredje året i rad. I år i samarbete med Stockholms stift. I samband med kampanjen delades 87 000 ljus ut på lokal nivå.

Kampanjen gav upphov till 153 artiklar och reportage i press och etermedia. I Svenska kyrkan på Facebook fördes många samtal om sorg, minnen, döden och livet.

Under 2016 har arbetet med sociala medier fortsatt, bl.a. genom utbildningar och nätverksbyggande. Svenska kyrkans konton på Facebook, Twitter, Instagram och Spotify, som den nationella nivån administrerar har alla haft en ökning av antalet följare under året. Det totala innehållsengagemanget, det vill säga att människor gillar, delar, kommenterar och klickar på bild eller länk är drygt 14 miljoner för de tre Facebook-kontona, dvs. Svenska kyrkan, Svenska kyrkans internationella arbete samt *Dela tro – dela liv*.

Under året har utbildningar och marknadsföring av annonsverktyget *Print on demand* genomförts. Verktyget har potential att avsevärt minska de totala kostnaderna för annonsering i Svenska kyrkan men behöver då fortsatt presenteras för församlingarna. Antalet användare var 1 081 i slutet av 2016 jämfört med 300 för ett år sedan.

Den mediegranskning, då flera medier granskade församlingarnas resor och Svenska kyrkan i utlandet, fick stort genomslag och innebar arbetsmässiga påfrestningar i början på sommaren. Granskningen har inneburit att rutiner och policyer i Svenska kyrkan aktualiserats samt att flera administrativa rutiner skärpts på samtliga nivåer i Svenska kyrkan. Undersökningar visade att det var främst äldre och kyrknära grupper som reagerat på granskningarna och de var också de grupper som i högre grad än tidigare valt att avsluta sitt medlemskap i Svenska kyrkan under året.

Administrativ samverkan

Arbetet med administrativ samverkan fortgår och utvecklingsarbetet sker tillsammans med stiftet och syftar till att ge förutsättningar för församlingarna att frigöra ytterligare kraft och resurser för sin grundläggande uppgift. Arbetet ska också bidra till hållbar utveckling och en likvärdig kvalitet i hela Svenska kyrkan trots olika att förutsättningar. De fem prioriterade verksamhetsområdena är fortsatt IT, fastigheter, ekonomi- och lönehantering, ärendehantering samt inköpsstöd.

Anslutningstakten till de gemensamma lösningarna är fortsatt hög. Antalet församlingar och pastorat som antingen är anslutna till GAS Ekonomi och GAS Personal eller på väg att anslutas uppgår idag till 98, vilket är en ökning med över 50 procent på ett år. Även majoriteten av stiftet använder lönesystemet inom GAS Personal. Som indikation på omfattningen av verksamheten kan noteras att antalet lönespecifikationer som producerades av det gemensamma systemet under 2016 uppgick till cirka 50 000. Det arbete som utfördes under 2016 är också grunden för de nya församlingar som börjar nyttja koncepten den 1 januari 2017. Under januari 2017 producerades 6 750 lönespecifikationer, vilket är en ökning med 35 procent i jämförelse med januari året innan.

Den ökade mängden anslutna till GAS ekonomi och GAS Personal ställer stora krav på nationell nivå och stiftet. Under året har rutiner förädlats för att underlätta den stora mängd parallella projekt som pågår. Behovet av information, utbildning, checklistor, stöd vid överföring av uppgifter mellan system, rättning av fel som identifieras i befintliga löne- och ekonomisystem samt olika typer av utredningar har varit stort, vilket ställer krav på resurser och struktur. Nationell nivå har som en konsekvens av detta omprioriterat betydande resurser inom IT-området till förmån för GAS Ekonomi och GAS Personal. Mycket av kostnaderna är fortsatt att bedöma som uppstartskostnader för att skapa strukturer för att även hantera kommande önskemål. Trots hög anslutningstakt är det enbart cirka 15 procent av samtliga enheter som var anslutna 1 januari 2017. Bedömningen är att efterfrågan kommer att

vara fortsatt stor. Parallellt med detta pågår ett arbete i stiftet med att skapa s.k. *Servicebyråer* för hantering av bl.a. ekonomi- och lön för församlingarnas räkning. Under året har nationell nivå lagt stort fokus på att stödja stiftens servicebyråer under sin uppbyggnadsfas.

Inom *inköpsområdet* pågår arbete i syfte maximera nyttan av kyrkans ramavtal. Vid utgången av 2016 finns cirka 70 ramavtal. Under året har ramavtal tecknats bl.a. inom områdena drivmedel, kontorsmaterial, arbetskläder och verktyg samt inläsnings- och tolktjänster. En inköpskatalog som presenterar de ramavtal som hittills tecknats har tagits fram för att marknadsföra ramavtalen. En webbplats, för annonsering av kommande, pågående och avslutade upphandlingar har utvecklats för att underlätta för leverantörer och även minska administration kopplat till upphandlingar. Inköpskatalogen finns också tillgänglig på webbsidan. Besparing på de gemensamma ramavtalen uppgick under 2016 till 117 mnkr.

Ett nytt ramavtal med STIM blev klart i slutet på oktober, men skrevs formellt inte under förrän efter årsskiftet. Ramavtalet kommer att underlätta för församlingarnas rapportering och skapa ett nytt statistiskt underlag för musiken i Svenska kyrkan.

Tillsammans med stiftet och den rikstäckande branschorganisationen Fastighetsägarna har en utbildning om fastighetsägarens ansvar utarbetats, som kommer att erbjudas vid 13 tillfällen över hela landet under 2017.

Tabell 5. Kostnader och finansiering av stöd till stift och församlingar

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Extern finansiering	22	19	18	36	14	17	18
Allmän utjämningsavgift	148	72	90	155	7	83	65
Finansförvaltningen	5	144	199	52	47	-92	-147
Kostnader	-175	-235	-307	-244	-69	-9	63
Nettoresultat	0	0	0	0	-1	-1	-1

Den externa finansieringen är högre än föregående år och budget vilket främst beror på ett anslag från regeringen för arbetet med flyktingar och asylsökande. Kostnader för stöd till stift och församlingar ökar jämfört med föregående år och är lägre än detaljbudget men något högre än rambudget. De högre kostnaderna än föregående år beror främst på kyrkomötets satsning på flykting och asylsökande. Största anledningen till avvikelsen mot detaljbudget är att kostnaderna för GIP-bidraget inte har utnyttjats i samma omfattning som budgeterats. Dessutom har delar av den av kyrkomötet beslutade satsningen på flykting och asylsökande utförts inom området för internationell mission och diakoni.

Gemensamma IT-system

Uppdraget innebär ett ansvar för de gemensamma systemlösningarna. Detta innebär drift, förvaltning och utveckling av gemensamma IT-system inom bl.a. områdena kyrklig administration, ekonomi- och personal, fastighet och kulturarv, digital kommunikation samt den gemensamma IT-plattformen. Uppdraget innebär även ansvar för utbildning och support.

Den gemensamma IT-plattformen är en central förutsättning för administrativ samverkan och därför är både kostnaden per användare och församlingarnas anslutning till IT-plattformen subventionerad. Antalet församlingar och stift som är anslutna till GIP uppgick vid årsskiftet till 365, med totalt 12 682 användare. Även

Svenska Kyrkans Unga och Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation är med. Antalet användare har under året ökat med 2 210 användare, vilket motsvarar en ökning med 22 procent. Totalt arbetar 6 867 personer i församlingar och pastorat som inte är medlemmar. Detta ger en anslutningsgrad för GIP på 65 procent av alla anställda i Svenska kyrkan.

I övrigt pågår sedan ett antal år en omfattande omställning av verksamheten inom IT-området. Upphandling har genomförts av ny leverantör av IT-drift. Förändringen innebär bl.a. en konsolidering av Svenska kyrkans serverhallar. Detta har skett för att förbereda flytten från nuvarande lösning till den upphandlade. Huvuddelen av flytten sker under 2018. Effekten av förändringen är ökad säkerhet, ökad kontroll och förenklad struktur till lägre kostnad över tid. Avtalsförhandlingar med ett antal strategiska leverantörerna inom IT-området har genomförts. Resultatet av förhandlingarna är tydligare rollfördelning, lägre kostnader eller högre kvalitet i leveransen. Ett arbete pågår även med att införa ett nytt behörighetssystem 2017 som leder till att arbetet i stift och församlingar underlättas. Behörighetsadministrationen ska förenklas och ge lägre kostnader på nationell nivå för att förvalta olika behörighetslösningar. Arbetet är även en viktig del i säkerhetsarbetet inom IT-området och en viktig del i förberedelsen inför att den nya dataskyddsförordningen träder i kraft under 2018.

Inom området digital kommunikation har arbetet helt dominerats av lanseringen av den nya versionen av Svenska kyrkans webbplats. Lanseringen gjordes den 25 april men har haft starka efterdyningar hela perioden. Den externa webben drabbades av återkommande driftstörningar vilka har hanterats allt mer effektivt och i slutet av perioden kunde det konstateras att grundorsakerna för driftstörningen identifierats och huvudsakligen lösts. Under slutet av året har arbetet helt fokuserat på att stabilisera driften av den externa webben och att slutföra insatser som initierats av ombyggnadsprojektet.

Mycket kraft har lagts på att utveckla IT-support och utbildning. Totalt hanteras över 80 000 supportärenden per år. En viktig del i arbetet har varit upphandling av ett nytt ärendehanteringssystem. Systemen driftsattes i januari 2017 och kommer att effektivisera handläggningen och ge församlingar och användare ökad möjlighet att själv lösa olika typer av problem och beställningar samt följa hanteringen av anmälda ärenden. Under året bildades ett särskilt utbildningsteam med tre personer kopplat till området gemensamma IT-system. Teamet arbetar bl.a. med att utveckla effektiva kurser och utbildningar i digitala kanaler. Lärarledda webbmöten har utvecklats och testats inom ramen för GAS Personal. Dessa nya lösningar skapar möjligheter till både ekonomiska vinster och minskad miljöpåverkan genom minskat resande och mer effektiva utbildningar. Utbildarna kommer under hösten att besöka alla stift och träffa stiftens utbildare.

Under året sjsattes det nya IT-stöd som följer av att staten upphört använda församlingar som begrepp i lantmäteri och folkbokföring. Under året påbörjades arbetet med att ta fram en gemensam lösning för hur församlingarnas samtliga konfirmationsalternativ samt specialläger kan tillgängliggöras på ett lättillgängligt och målgruppsanpassat sätt på Svenska kyrkans webb med arbetsnamnet *Konfirmationssök*.

Inom fastighetsområdet har ett 30-tal stödverktyg och mallar skapats och tillhandahålls genom intranätets fastighets- och kulturarvsportal. Portalen har under året uppdaterats löpande med nyheter och annan typ av relevant fakta. Antalet unika besökare ökade från 500 i mars månad till cirka 1 500 i december. Kopplat till detta intranät finns även ett nyhetsbrev med cirka 2 500 prenumeranter.

Tabell 6. Kostnader och finansiering av gemensamma IT-system

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Extern finansiering	56	59	59	64	8	5	5
Allmän utjämningsavgift	175	163	161	169	-6	6	8
Kostnader	-231	-222	-220	-232	-1	-10	-12
Nettoresultat	0	0	0	0	1	1	1

Den externa finansieringen är något högre än föregående år och budget vilket främst beror på högre intäkter kopplade främst till GIP som beror på ökning av antalet anslutna församlingar.

Kostnader för gemensamma IT-system är i ungefär samma nivå som föregående år, men högre än budget. Den fortsatt höga anslutningstakten till GAS har medfört att kostnaderna för gemensamma IT-system har ökat dels på grund av ökningen av antalet anslutna församlingar, dels på grund av att det uppstått ett stort behov av en stabilare förvaltningsorganisation för GAS i form av support och olika IT-satsningar.

Svenska kyrkans utbildningsinstitut

Uppdraget är att ange villkoren för tillträde till de kyrkliga grundutbildningarna, bestämma utbildningsplaner samt se till att de kyrkliga grundutbildningarna erbjuds i tillräcklig omfattning. Vidare är uppdraget att stödja rekrytering till kyrklig tjänst och utbildning.

Verksamheten i form av grundutbildningarna i de fyra programmen och den behörighetsgivande kyrkoherdeutbildningen har genomförts enligt plan. Under året har totalt 54 personer utexaminerats i Lund och 58 i Uppsala. Antalet fördelar sig mellan de olika programmen enligt följande: 24 diakoner, 14 församlingspedagoger, 8 kyrkomusiker, 66 präster. De tre kurser som genomförts i den behörighetsgivande kyrkoutbildningen har inneburit 75 godkända deltagare

Vad gäller grundutbildningarna har verksamhet bedrivits också i Göteborg och Umeå, en pastoralteologisk grundkurs på halvfart. En översyn av självårdsutbildningen vid utbildningsinstitutet har genomförts och kursplanen har reviderats. Under hösten intensifierades arbetet med att uppgradera programmen och en omfattande satsning för ledningsutveckling i verksamheten har genomförts. Den pågående undervisningen utvärderas varje läsår och visar ojämnheter mellan programmen, skillnad inom kursgrupperna och mellan de två utbildningssorterna.

Tabell 7. Kostnader och finansiering av Svenska kyrkans utbildningsinstitut

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Extern finansiering	1	0	0	0	-1	0	0
Allmän utjämningsavgift	50	52	52	47	-3	-5	-5
Kostnader	-51	-52	-52	-48	3	4	4
Nettoresultat	0	0	0	0	-1	-1	-1

Kostnader för de kyrkliga grundutbildningarna är något lägre än föregående år och budget. De lägre kostnaderna beror bl.a. på vakanser och något lägre kostnader för anslag än budgeterat.

Svenska teologiska institutet i Jerusalem (STI)

Uppdraget är att utveckla och fördjupa frågan om kristnas möte med människor av annan tro, särskilt i mötet med judendomen.

Institutet är en plats för akademiska studier, internationella kurser, fortbildning och möten med inriktning på relationer över religions- och kommunitetsgränser. Det sker ett samarbete med flera svenska och utländska universitet och nätverk.

STI hade regelbunden kursverksamhet under året. Kursantalet var något lägre än planerat då två långkurser ställdes in. Det har samtidigt skapat utrymme till ett par nya kurser. Totalt arrangerades 11 långkurser och 18 kortkurser i STI:s regi. STI har haft totalt 163 kursdagar med 437 kursdeltagare. Gästnätterna har varit totalt 2 518 och dagsbesök med pilgrims- och citygrupper och enskilda har omfattat sammanlagt 2 317 personer. Kursfrekvensen påverkas av säkerhetsläget i regionen och säkerhetssystemet vid institutet har förnyats och utvecklats.

Dialog mellan STI, Svenska kyrkan i utlandet och Svenska församlingen i Jerusalem har genomförts för att finna en hållbar lösning till frågan om närvaro av en svensk präst i Jerusalem.

Uppföljning av fastighetens driftskostnader och energiförbrukning har gjorts och följer den långsiktiga underhållsplan som tagits fram.

Tabell 8. Kostnader och finansiering av STI

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Extern finansiering	2	0	1	3	1	3	2
Allmän utjämningsavgift	5	4	3	4	-1	0	1
Ränta ändamålsbest. medel	1	2	1	1	0	-1	0
Kostnader	-7	-6	-5	-7	0	-1	-2
Nettoresultat	0	0	0	0	0	1	1

Intäkterna och kostnaderna för STI är i nivå med föregående år och något högre än budget vilket beror på högre hyresintäkter och motsvarande högre hyreskostnader.

Forskning

Uppdraget är att främja forskning inom teologi och andra för kyrkans liv och verksamhet väsentliga områden.

Svenska kyrkan genomför forskning vars resultat kan utgöra underlag för Svenska kyrkans reflektion över sin identitet och sitt uppdrag samt reflektion över religionernas roll i det mångkulturella samhället. Forskningen utvecklas utifrån en forskningsplattform med inriktning *Samhällsteologi*. Plattformen har till syfte att ge vägledning vid t.ex. rekrytering och val av projektsamarbete såväl inom Svenska kyrkan som med externa aktörer.

Det är en central uppgift att kommunicera forskning och detta görs inom den egna organisationen, i akademi och i samhälle.

Under året avslutades det s.k. Vitboksprojektet, om Svenska kyrkans relation till samerna, som nämnts tidigare i redovisningen. En mer populärvetenskaplig publikation har också publicerats i början på 2017.

Under året har det getts ut sex monografier samt skrivits sju vetenskapliga artiklar och femton populärvetenskapliga artiklar. Antalet externa ansökningar har ökat och flera av dessa har beviljats. Den största av dessa är ett treårigt samarbete

med Oslo universitet om Nordiska föreställningar om gästfrihet i relation till migration där ett femtontal forskare kommer att ingå i ett nätverk.

Den nya teologiska kommittén har utarbetat nya arbetsformer och ett utåtriktat arbete påbörjas utifrån detta under 2017. Temat för deras första seminarium, *Svenska kyrkan? Nation, kultur och värderingar* genomförs under 2017.

Tabell 9. Kostnader och finansiering av forskning

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Allmän utjämningsavgift	9	11	11	10	1	-1	-1
Kostnader	-9	-11	-11	-10	-1	1	1
Nettoresultat	0	0	0	0	0	0	0

Kostnaderna för forskning är i nivå med föregående år och med budget.

Kultur

Uppdraget är att verka för ett rikt och mångfaldigt kulturliv som främjar dialogen om religion och livstolkning.

Bokmässan

Svenska kyrkans program på Bok- och biblioteksmässan i Göteborg genomförs under namnet *Se Människan*, ett forum för litteratur och livsfrågor. Det är ett samarbete mellan den nationella nivån och Göteborgs stift, samverkan sker också med Sensus studieförbund, Verbum och Sigtunastiftelsen. Svenska kyrkan är bokmässans största samarbetspartner, och för Svenska kyrkan är den det största årliga publika arrangemanget. De senaste åren har det handlat om runt åtta seminarier, sjuttio scenprogram, bildutställningar, bildspel samt flera kulturarrangemang i församlingar i och runt Göteborg. Dessutom medverkar Svenska kyrkan med seminarier på Internationella torget. I samband med Bokmässan 2016 genomfördes en kurs i att arrangera och leda författarsamtal för medarbetare i Svenska kyrkan och för biblioteksanställda.

Huvudtemat för nästa års bokmessa i Göteborg blir *Bildning*. Temat anknyter till reformationsåret 2017 och Svenska kyrkan kommer att ha en större roll än vanligt på mässan. Förberedelserna för detta har pågått under hela 2016.

Kultur- och filmarbete

Ett konsultativt stöd till stift och församling som syftar till att medarbetare ska kunna använda filmen som metod i den grundläggande uppgiften sker bl.a. genom Svenska kyrkans filmblogg. Årets Svenska kyrkans filmpris, *Angelos*, tilldelades dokumentärfilmen *Flickan som räddade mitt liv* producerad av Hogir Hirori. Svenska kyrkans ungdomsfilmpris 2016 tilldelades filmen *Microbe & Gasoline* i regi av Michel Gondry. Under året har Svenska kyrkan även agerat värd för och genomfört INTERFILMS General Assembly i Uppsala.

Svenska kyrkans kulturstipendium omfattar totalt 500 000 kronor. 2016 inkom 420 ansökningar och stipendiet tilldelades personer inom kategorierna musik, bild, scenkonst, film och litteratur.

En konsertsatsning med Youth Orchestra of the Americas genomfördes i juli i samarbete med Statens kulturråd och församlingar. En workshop hölls bl.a. på ett

flyktingboende i Vansbro kommun och många konsertbesökare från flyktingförläggningar deltog vid en av konserterna.

Tabell 10. Kostnader och finansiering av kultur

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Extern finansiering	1	1	1	1	0	0	0
Allmän utjämningsavgift	3	4	4	3	0	-1	-1
Kostnader	-4	-5	-5	-4	0	1	1
Nettoresultat	0	0	0	0	0	0	0

Kostnaderna för kultur är i nivå med föregående år och med budget.

Kulturarv och kyrkliga kulturminnen

Uppdraget är att administrera, förvalta och utveckla modellen för fördelning av kyrkoantikvarisk ersättning, KAE, i syfte att säkerställa en långsiktigt hållbar förvaltning av de kyrkliga kulturminnena. Kyrkostyrelsen beslutar om fördelning av kyrkoantikvarisk ersättning och redovisar användningen till regeringen. Uppdraget är också att verka för att det kyrkliga kulturarvet ses som och är en resurs för samhälle och kyrka.

Svenska kyrkan äger 3 400 kyrkor och kapell, varav 3 000 är skyddade enligt kulturmiljölagen. Den årliga ersättningen är fastställd till 460 mnkr. Den årliga rapporten till Kulturdepartementet om hur Svenska kyrkan använt medlen levererades under våren. Arbetet med att utveckla en ny process för fördelning av ersättningen har fortsatt under 2016 och en nationell konferens om det kyrkliga kulturarvet har genomförts.

Tabell 11. Kostnader och finansiering av kyrkliga kulturminnen

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Extern finansiering	589	530	530	591	2	61	61
Allmän utjämningsavgift	7	10	9	7	0	-3	-2
Kostnader	-596	-540	-539	-598	-2	-58	-59
Nettoresultat	0	0	0	0	0	0	0

Intäkterna och kostnaderna för KAE har ökat något jämfört med föregående år och är väsentligt högre än budget. Kostnader för KAE avser åtgärder i församlingar och stift samt nationella projekt. Den högre förbrukningen har inneburit att ansamlade medel från tidigare år har förbrukats i högre grad än planerat. Ansamlade medel från tidigare år uppgick vid årsskiftet till 100 mnkr (fg år 231 mnkr).

Arbete bland svenskar i andra länder

Uppdraget är att verka för kyrklig verksamhet för svenskar som vistas utomlands. I detta ligger att samverka med nordiska och internationella organ samt att främja ekumeniskt samarbete. Rekrytering och utbildning av medarbetare och utlandsplacerad personal ingår också i uppdraget.

Arbetet innebär främst en konsultativ uppgift i förhållande till utlandsförsamlingarna. Under året har kyrkoherdar, kyrkorådsordföranden, diakoner och diakoniassistenter träffats flera gånger i respektive grupp via det digitala videoverktyget Jabber, som ett led i att arbeta miljöeffektivt och ekonomiskt hållbart. Den kyrkorådsutbildning som togs fram under 2015 introducerades för kyrkoråden 2016. 2016 avslutades en värdegrundsbaserad ledarskapsutbildning för alla kyrkoherdar och arbetsledare. Utbildningen ingår nu i den ordinarie verksamheten för Svenska kyrkan i utlandet där nya kyrkoherdar få ta del av utbildningen innan de sänds ut i tjänst.

Svenska kyrkan i Norge har meddelats att den från 2017 endast kommer att få bidrag för verksamheten från den norska staten för medlemmar som aktivt bekräftat sitt medlemskap. Församlingen har kontaktat svenskar i Norge för att få dem att bejaka sitt medlemskap och av dem som nås bekräftar åtta av tio att de vill tillhöra församlingen.

Varje år ordnas en arbetskonferens för representanter för råden på stiftsnivå i ombudsorganisationen och i oktober genomfördes den i Costa del Sol med drygt 30 deltagare. I spåren av mediegranskningen har kommunikationen till ombud och frivilliga intensifierats för att återuppbygga förtroendet och förbättra kunskapen om utlandsarbetets förutsättningar och karaktär.

Församlingarna har beredskap för krissituationer, vilket aktualiserades i mars månad för Svenska kyrkan i Bryssel som ligger några hundra meter från den tunnelbanestation där ett terrorattentat ägde rum. Terrorattackerna i Bryssel, Nice och Berlin har under året präglat arbetet i Svenska kyrkan i utlandet.

Ett projekt för genomlysning har inletts för att säkerställa att verksamheten sker i för de olika länderna lämpliga juridiska former och att tillstånd finns för den verksamhet som bedrivs. Genomlysningen berör även lokalernas ändamål.

Flera fastighetsreoveringar, ombyggnader och reparationer har genomförts under året i Svenska kyrkan i utlandets fastigheter.

Tabell 12. Kostnader och finansiering av arbete bland svenskar i andra länder

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Extern finansiering	19	17	17	20	1	3	3
Varav insamlade medel	12	10	10	9	-3	-1	-1
Varav erhållna bidrag	1	4	4	4	3	0	0
Varav övr. int., förändr. ändamålsbest. medel	6	3	3	7	1	4	4
Allmän utjämningsavgift	80	74	74	77	-3	3	3
Kostnader	-99	-91	-91	-97	2	-6	-6
Nettoresultat	0	0	0	0	0	0	0

Intäkterna är i nivå med föregående år och något högre än budget, vilket främst beror på högre intäkter i filialerna än budgeterat. Kostnaderna är i nivå med föregående år men något högre än budget. Kostnadsökningen jämfört med budget beror bl.a. på högre kostnader i filialerna samt ökade personalkostnader som till viss del beror på rådande valutakurser.

Utjämningsystemet

Uppdraget är att svara för det kyrkliga utjämningsystemet genom att administrera och fastställa nivåerna i systemet.

Utjämningsystemet syftar till att utjämna strukturella olikheter mellan ekonomiska enheter inom Svenska kyrkan, för att skapa bättre ekonomiska förutsättningar för verksamhet över hela landet. Systemet omfattar inkomstutjämnning, utjämnning av kostnader för kyrkunderhåll och utjämnning av kostnader med anledning av andelen kyrkotillhöriga (generell utjämnning) samt stiftsbidrag (individuella bidrag). I utjämningsystemet ingår också den allmänna utjämningsavgiften, som finansierar stiftsbidrag och stora delar av den nationella nivåns verksamhet. Årligen erhåller Svenska kyrkan kyrkoavgifter om cirka 13 miljarder kronor, utjämningsystemet omfördelar cirka tio procent av detta belopp.

Allmän utjämningsavgift utgör den nationella nivåns finansiering från kyrkoavgiften. Kyrkoavgiftsunderlaget, medlemmarnas kommunalt beskattningsbara inkomst, följer inkomstutvecklingen i samhället. Budgeterade intäkter baseras på Sveriges Kommuner och Landstings prognos över skatteunderlagets utveckling.

Utjämnning på församlingsnivå följer av kyrkoordningens bestämmelser om inkomstutjämnning, utjämnning av kostnader för kyrkunderhåll och utjämnning av kostnader med anledning av andelen kyrkotillhöriga. Genom att avgifter och bidrag i nu gällande utjämningsystem följer varandra påverkar utjämnningen på församlingsnivå inte den nationella nivåns resultat.

Utjämnning på stiftsnivå består i nu gällande utjämningsystem av stiftsbidrag. Kostnaden för stiftsbidragen utgörs av nettot mellan det totala stiftsbidraget och den utdelning som stiftet kan tillgodogöra sig från förvaltningen av prästlönetillgångar (särskild utjämningsavgift). Kostnaden på nationell nivå varierar i första hand som ett resultat av stiftens förvaltning av prästlönetillgångar.

Tabell 13. Generell utjämnning

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Extern finansiering	755	771	770	771	16	0	1
Kostnader	-755	-771	-770	-771	-16	0	-1
Nettoreultat	0	0	0	0	0	0	0

Kostnaderna för det generella utjämningsbidraget har ökat jämfört med föregående år, men ligger i linje med budget. Ökningen beror till stor del på att omsättningen på inkomstutjämnningen ökar.

Tabell 14. Stiftsbidrag

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Stiftsbidrag, brutto	-457	-457	-457	-459	-2	-2	-2
Avgår särskild utjämningsavg.	278	220	240	281	3	61	41
Stiftsbidrag, netto	-179	-237	-217	-178	1	59	39
Allmän utjämningsavgift	179	237	217	178	-1	-59	-39
Nettoreultat	0	0	0	0	0	0	0

Kostnader för stiftsbidraget är i nivå med föregående år men lägre än budget till följd av ökad utdelning från förvaltningen av prästlönetillgångar.

De direkta valen

Uppdraget är att ha ett övergripande ansvar för samtliga direkta val i hela landet genom att på olika sätt biträda stiftens i deras uppgifter genom att utarbeta gemensamma rutiner, information och utbildning.

Ett utvecklingsarbete inför kyrkovalet av de större IT systemen, bl.a. grupp- och kandidatsystemet, röstkort/röstlängdssystemet och vallokalsystemet har slutförts. Utbildningar för stiftens valhandläggare och jurister har genomförts och utbildningsmaterial till valnämnder och nomineringsgrupper har producerats. Kommunikationsinsatser har skett och stöd har getts till stift, valnämnder, församlingar samt nomineringsgrupper.

Tabell 15. Kostnader och finansiering av de direkta valen

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Allmän utjämningsavgift	10	29	33	36	26	7	3
Kostnader	-10	-29	-33	-36	-26	-7	-3
Nettoresultat	0	0	0	0	0	0	0

Kostnaderna är väsentligt högre än föregående år. Årets kostnader avser förberedelser inför 2017 års val. Kostnaderna är något högre än budget vilket till stor del beror på senarelagd IT-utveckling vilket inneburit förskjutning av IT-utvecklingskostnader från 2015 till 2016.

Normering, tillsyn och förvaltning

Inomkyrklig normgivning

Uppdraget är att för kyrkomötet bereda beslut om ändringar i kyrkoordningen avseende bestämmelser om kyrkans tro, bekännelse och lära, kyrkans böcker, gudstjänster, sakrament och övriga handlingar, tillhörigheten till kyrkan, kyrkans vigningstjänst, den kyrkliga organisationen och de regler efter vilka församlingar och stift samt organ fullgör sina uppgifter.

Kyrkostyrelsen lämnade sju skrivelser till årets kyrkomöte. I skrivelsen *Gemensamt ansvar – En utredning om fastigheter, kyrkor och utjämningsystem* föreslogs ändringar i kyrkoordningen med anledning av förslagen i betänkandet. I skrivelsen *Svenska kyrkans kapital situation* lämnades förslag om nivå för det egna kapitalet.

Också i år hölls kyrkomötet på Uppsala Konsert & Kongress, för tredje året i rad. Vid ett tillfälle vid varje session firades morgonmessa i möteslokalen där, första gången som denna konferensanläggning haft en kyrklig mässa. Kyrkomötet behandlade förutom de sju skrivelserna 89 motioner och fattade beslut om sammanlagt 28 nya uppdrag till kyrkostyrelsen.

De Ungas Kyrkomöte genomfördes måndagen innan första sessionen. Från kyrkomötets sida fanns en stor bredd bland deltagarna vad gäller stift, utskott och nomineringsgrupper.

Kyrkomötets presidium tillsatte under året en utredning kring hur kyrkomötets arbetsformer ska kunna göras moderna och effektiviserats. Utredningsgruppens betänkande lades fram för presidiet i januari 2017.

Kyrkostyrelsen

I februari genomförde kyrkostyrelsen en studieresa till Tyskland med besök i Berlin, Wittenberg och Halle. I Wittenberg koncentrerades besöket kring Luther och information om arbetet med reformationsjubiléet och *Reformationssommar i Wittenberg 2017 Livets festival*. Resan avslutades med studiebesök på Frankesche Stiftung i Halle, en av de första stora diakonala inrättningarna för presentation av diakoni och samhällsutveckling i Tyskland idag.

Tabell 16. Kostnader för förtroendemannaorganisationen

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Ansvarsnämnd för biskopar	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	0,0	0,0	0,0
Valprövningsnämnd	-0,1	-0,3	-0,3	-0,1	0,0	0,2	0,2
Överklagandenämnd	-0,7	-0,6	-0,6	-0,6	0,1	0,0	0,0
	-1,1	-1,1	-1,1	-0,9	0,1	0,2	0,2
Kyrkomötet, arrangemang	-4,3	-4,3	-4,3	-4,4	-0,1	-0,1	-0,1
Kyrkomötet, förtroendevalda	-12,9	-16,0	-15,7	-15,7	-2,8	0,3	0,0
Kyrkostyrelsen	-2,8	-3,7	-3,7	-3,5	-0,7	0,2	0,2
	-20,0	-24,0	-23,7	-23,6	-3,6	0,4	0,1

Kostnaderna för förtroendemannaorganisationen är högre än föregående år vilket beror på att de bidrag som lämnas till nomineringsgrupperna ökar inför ett valår. Kostnaderna är i nivå med budget.

Tabell 17. Kostnader och finansiering av inomkyrklig normgivning

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Allmän utjämningsavgift	47	59	60	49	2	-10	-11
Kostnader	-47	-59	-60	-49	-2	10	11
Nettoresultat	0	0	0	0	0	0	0

Kostnaderna för inomkyrklig normgivning är i nivå med föregående års utfall men betydligt lägre än budget. De lägre kostnaderna jämfört med budget beror bl.a. på att förfogandemedel inte behövt tas i anspråk i budgeterad omfattning.

Förvaltning av nationellt kapital

Uppdraget är att förvalta det nationella kapitalet på ett sådant sätt att det bevaras till sin reella, värdesäkrade, nivå mätt över rullande tioårsperioder. Kapitalet ska förvaltas effektivt, på ett etiskt försvarbart sätt. Riskerna ska spridas och bästa möjliga uthålliga totalavkastning ska uppnås. I förvaltningen av nationellt kapital följs FN:s principer för ansvarsfulla investerare. Styrande för verksamheten är den av kyrkostyrelsen beslutade finanspolicyn och ett delegerat ansvar för verksamheten ligger hos kapitalförvaltningsrådet.

Marknadsvärdet på placeringstillgångarna i kapitalförvaltningen uppgick per den 31 december till 7 388 mnkr (6 759 mnkr per 31 dec 2015). Resultatet för perioden 1 jan–31 dec 2016 uppgick till 628 mnkr, vilket motsvarar en avkastning på 9,3 procent att jämföra med sammanvägt index på 8,8 procent. Aktieplaceringarna gav ett positivt resultat med 510 mnkr, varav 483 mnkr är orealiserad värdeförändring.

Tabell 18. Kostnader och finansiering av förvaltning av det nationella kapitalet

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Finansförvaltningen	11	15	15	9	-2	-6	-6
Kostnader	-11	-15	-15	-9	2	6	6
Nettoresultat	0	0	0	0	0	0	0

Kostnader för förvaltning av nationellt kapital är lägre än föregående års utfall och budget främst på grund av lägre externa kostnader men även på grund av ändrad princip kring hanteringen av bankkostnader.

Ledning och samordning av Svenska kyrkans samlade beredskap

Uppdraget är att ansvara för beredskapen inom Svenska kyrkan och att genom råd och anvisningar ge riktlinjer för hur arbetet ska bedrivas inom Svenska kyrkan.

Beredskapsarbete

Vid den årliga samlingen för präster i stödstyrkan var representanter för Röda korset och Rädda Barnen, som tillsammans med prästerna utgör krisstödjargruppen i stödstyrkan, inbjudna för gemensam fortbildning och inspiration. Säkerhetsfrågorna har de senaste åren krävt allt större utrymme. Internationella verksamheten har uppdaterat sina rutiner i nära samarbete med ACT-alliansen för resor utomlands och medarbetarnas kompetens inom området har förbättrats under året. Inom ramen för krisberedskap och krisledning ges också stöd till utlandsförsamlingarnas verksamhet.

Reformationshögtiden den 31 oktober krävde insatser utöver det vanliga och samverkan skedde med polismyndigheteten i Malmö och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Kostnader och finansiering av Svenska kyrkans samlade beredskap redovisas under ledning och administration.

Bevarande och vård av kyrkans arkiv

Uppdraget är att utfärda regler om vård av handlingar i kyrkans arkiv i fråga om vilka skriv- och förvaringsmedel som ska användas, hur arkiven ska vårdas, utlåning och återlämnande av handlingar, överlämnande av handlingar för tillsyn och överprövning samt när och hur handlingar ska gallras. I ansvaret ligger också att arkivhandlingar som inte längre behövs i kyrkans verksamhet får överlämnas till kyrkostyrelsen för förvaring i Svenska kyrkans gemensamma arkiv.

Kostnader och finansiering av bevarande och vård av kyrkans arkiv redovisas under ledning och administration.

Tillsyn och förvaltning av prästlönetillgångar

Uppdraget är att utöva tillsyn över stiftens förvaltning av prästlönetillgångar och att ge råd och stöd i frågor som rör förvaltningen. Dessutom ingår att utfärda närmare bestämmelser om förvaltningen.

Kostnader och finansiering av tillsyn och förvaltning av prästlönetillgångar redovisas under ledning och administration.

Ledning och administration

Uppdraget är att löpande säkra och utveckla ändamålsenlighet och effektivitet i den nationella nivåns verksamhets- och ekonomistyrning.

I syfte att skapa förbättrade förutsättningar för strategisk styrning och ledning pågår ett långsiktigt utvecklingsarbete inom området. Under det senaste året har bl.a. en ny ekonomimodell utarbetats.

Ett gemensamt utvecklingsarbete pågår i stiftens och den nationella nivåns ledning för att etablera ökad samordning, samverkan och en hållbar utveckling.

Tabell 19. Kostnader och finansiering av ledning och administration

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Extern finansiering	3	2	2	2	-1	0	0
Allmän utjämningsavgift	50	59	55	30	-20	-29	-25
Finansförvaltningen	0	1	1	17	17	16	16
Kostnader	-52	-62	-58	-49	3	13	9
Nettoresultat	0	0	0	0	-1	0	0

Kostnader för ledning och administration är något lägre än såväl föregående år som budget. Budgeterade omställningsreserver har inte tagits i anspråk fullt ut inom detta verksamhetsområde, vilket är en bidragande orsak till differensen mot budget. Vakanser inom verksamhetsområdet är ytterligare en bidragande orsak till det lägre kostnaderna jämfört med budget. Intäkterna från Finansförvaltningen avser främst återföring av en tidigare nedskrivning för aktieinnehav i intressebolaget Berling Media.

Sammanfattande tabeller över kostnader och finansiering

KsSkr 2017:2
Bilaga 1

Tabell 20. Extern finansiering fördelat per verksamhetsområde

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Officiella relationer till andra kyrkor och samfund	2	2	2	4	2	2	2
Internationell mission och diakoni	388	403	428	387	-1	-16	-41
Stöd till stift och församlingar	22	19	18	36	14	17	18
Gemensamma IT-system	56	59	59	64	8	5	5
Svenska kyrkans utbildningsinstitut	1	0	0	0	-1	0	0
STI	2	0	1	3	1	3	2
Kultur	1	1	1	1	0	0	0
Kyrkliga kulturminnen	589	530	530	591	2	61	61
Arbete bland svenskar i andra länder	19	17	18	20	1	3	2
Generell utjämning	755	771	770	771	16	0	1
Ledning och administration	3	2	2	2	-1	0	0
<i>Särskild utjämningsavgift</i>	18	0	0	8	-10	8	8
	1 855	1 804	1 828	1 887	31	83	58

Tabell 21. Kostnader fördelat per verksamhetsområde

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Företräderskap	-6	-8	-9	-7	-1	1	2
Officiella relationer till andra kyrkor och samfund	-29	-33	-33	-40	-11	-7	-7
Internationell mission och diakoni	-470	-496	-521	-489	-19	7	32
Stöd till stift och församlingar	-175	-235	-307	-244	-69	-9	63
Gemensamma IT-system	-231	-222	-220	-232	-1	-10	-12
Svenska kyrkans utbildningsinstitut	-51	-52	-52	-48	3	4	4
STI	-7	-6	-5	-7	0	-1	-2
Forskning	-9	-11	-11	-10	-1	1	1
Kultur	-4	-5	-5	-4	0	1	1
Kyrkliga kulturminnen	-596	-540	-539	-598	-2	-58	-59
Arbete bland svenskar i andra länder	-99	-91	-91	-97	2	-6	-6
Generell utjämning	-755	-771	-769	-771	-16	0	-2
Stiftsbidrag	-179	-237	-217	-178	1	59	39
De direkta valen	-10	-29	-33	-36	-26	-7	-3
Inomkyrklig normgivning	-47	-59	-60	-49	-2	10	11
Förvaltning av det nationella kapitalet	-11	-15	-15	-9	2	6	6
Ledning och administration	-52	-62	-58	-49	3	13	9
Fastigheter	-15	-9	-22	-13	2	-4	9
Dela tro – dela liv	-20	-19	-19	-25	-5	-6	-6
<i>Särskild utjämningsavgift</i>	0	0	0	0	0	0	0
	-2 765	-2 899	-2 986	-2 907	-140	-6	80

Ekonomi

Av kostnaderna utgör en övervägande del bidrag till stift, pastorat och församlingar, till exempel bidrag inom ramen för utjämningssystemet, den kyrkoantikvariska ersättningen och de riktade bidragen. Dessa uppgår till omkring 1,5 miljarder kronor. Andra delar av budgeten avser kostnader som den nationella nivån finansierar i stället för att andra delar i Svenska kyrkan debiteras sin andel.

Från och med 2011 särredovisas kostnader för lokalförsörjning inom Svenska kyrkan i utlandet och Svenska kyrkans teologiska institut som en konsekvens av kyrkomötets beslut 2010 (femåriga kostnadsramar för finansiering).

Tabell 22. Intäkter och kostnader för verksamheten

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Allmän utjämningsavgift	893	905	902	902	9	-3	0
Särskild utjämningsavgift	18	0	0	8	-10	8	8
Generell utjämningsavgift	755	771	770	771	16	0	1
Insamlade medel	222	207	215	195	-27	-12	-20
Erhållna bidrag	773	756	748	791	18	35	43
Övriga intäkter	72	67	66	81	9	14	15
Förändr. ändamålsbest. medel	15	3	30	41	26	38	11
	2 748	2 709	2 731	2 789	41	80	58
Finansförvaltningen (brutto)	322	344	343	666	344	322	323
Summa intäkter	3 071	3 053	3 074	3 455	385	402	381
Generella utjämningsbidrag	-755	-771	-769	-771	-16	0	-2
Stiftsbidrag	-179	-237	-218	-178	1	59	40
Utveckl.samarbete/bistånd	-275	-306	-304	-282	-7	24	22
Kyrkoantikvarisk ersättning	-589	-530	-530	-591	-2	-61	-61
Övriga lämnade bidrag	-90	-125	-204	-141	-51	-16	63
Externa kostnader	-437	-462	-473	-491	-54	-29	-18
Personalkostnader	-390	-427	-437	-403	-13	24	34
Avskrivningar	-16	-13	-11	-13	3	0	-2
Kostnadsram	-2 730	-2 871	-2 946	-2 870	-139	1	76
Fastighetsfinansiering	-15	-9	-22	-13	2	-4	9
Dela tro – dela liv	-20	-19	-19	-25	-5	-6	-6
Nettoresultat	305	154	87	547	243	393	460

Nettoresultatet för 2016 uppgår till 547 mnkr. Det är högre än föregående års resultat och väsentligt högre än budgeterat resultat.

Intäkter

I jämförelse med föregående år har intäkterna ökat med 385 mnkr kronor. Detta förklaras främst av ökning inom finansförvaltningen med 344 mnkr. För övrigt ökar intäkterna jämfört med föregående år främst genom förändring av ändamålsbestämda medel och erhållna bidrag. Bland de erhållna bidragen finns bland annat en intäkt bestående av statliga medel till arbetet med flykting- och asylsökande som uppgår till 17 mnkr.

Insamlade medel har sjunkit jämfört med föregående år, främst inom den internationella verksamheten.

Intäkter för särskild utjämningsavgift avser en positiv mellanskillnad på avkastningen från prästlönetillgångarna och det stiftbidrag som Strängnäs och Växjö stift blivit tilldelade.

I jämförelse med budget är intäkterna är högre, vilket främst återfinns inom finansförvaltningen som redovisar intäkter som är 323 mnkr högre än budgeterat. Vidare finns en avvikelse inom erhållna bidrag som uppgår till 43 mnkr, vilket huvudsakligen beror på högre användning av kyrkoantikvarisk ersättning än budgeterat. Insamlade medel är dock lägre än budgeterat, främst inom den internationella verksamheten.

Kostnader

I jämförelse med föregående år är kostnaderna 139 mnkr högre. Ökningen inom lämnade bidrag beror främst på kyrkomötets satsning på flykting- och asylsökande. De externa kostnaderna ökar främst inom valet jämfört med föregående år. Personalkostnaderna har ökat då tjänster tillsatts.

Kostnaderna är i enlighet med den av kyrkomötet beslutade kostnadsramen, men 76 mnkr lägre än detaljbudget. Skillnaden mellan beslutad kostnadsram och detaljbudget beror på den av kyrkomötet beslutade satsningen på flykting och asylsökande. De lägre kostnaderna jämfört med detaljbudget beror främst på att kostnaderna för det budgeterade GIP-bidrag endast uppgår till 2 mnkr jämfört med budgeterade 50 mnkr (eg. 150 mnkr för perioden 2016–2018). Därtill har det betalats ut lägre stiftsbidrag än planerat till följd av en högre utfördelning från prästlönetillgångarna. Kostnaderna för Utvecklingssamarbete/bistånd är också lägre än budgeterat som en konsekvens av att intäkterna inom verksamheten är lägre än budgeterat. Även personalkostnader är lägre än budgeterat vilket bl. a. beror på vakanser. Den enskilt största orsaken till de lägre personalkostnaderna beror på lägre pensionskostnader till följd av nytt beräkningssätt för dessa. Kostnaderna för kyrkoantikvarisk ersättning är dock högre än budgeterat då förbrukningen överstigit budget. Externa kostnader är också högre än budgeterat vilket bland annat beror på högre IT-kostnader och högre kostnader för högtidlighållandet av reformationen i Lund.

Kostnaderna för den femåriga satsningen *Dela tro – dela liv* har under året uppgått till 25 mnkr vilket är 6 mnkr högre än budgeterat. De totala kostnaderna för satsningen uppgår till 60 mnkr under perioden 2013-2017.

Medelantalet anställda

Medelantalet anställda i Sverige för 2016 var 394 (föregående år 377), varav 68 (68) procent kvinnor. Ökning i medelantalet anställda förklaras bl.a. av att vakanser har tillsatts och att konsultlösningar har övergått till egen personal. Under de senaste åren har uppbyggnad av Svenska kyrkans utbildningsinstitut och avdelningen för gemensamma funktioner skett. Satsning har skett på sociala medier, bemanning av valkansli samt större projekt så som kyrkohandboken och reformationsåret inklusive arbetet med 31 oktober 2016. Personalkostnaderna ligger inom budgeterade och beslutade ramar.

Medelantalet utsända 2016 är 95 (föregående år 96).

Tabell 23. Nationell fastighetsfinansiering

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Svenska kyrkan i utlandet	-14	-8	-19	-12	2	-4	7
STI	-1	-1	-3	-1	0	0	2
	-15	-9	-22	-13	2	-4	9

Fastighetsbudget löper vid sidan om både detaljbudget och rambudget som ett totalbelopp över en femårsperiod och visas i ovanstående tabell. Fastighetskostnaden är i nivå med föregående år. I jämförelse med budget så är kostnaderna högre än beslutad rambudget och lägre än detaljbudget. Skillnaden mot budget beror bland annat på att omprioriteringar sker löpande och att en del större projekt flyttas mellan åren. Under året har det bland annat skett fönsterbyte i Rotterdam, renovering av bostad i San Agustin, takreparation i Los Cristianos och åtgärder efter underhållsbesiktning i Bryssel.

Balansräkningen

Tabell 24. Ändamålsbestämda medel

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Internationell mission och diakoni	123	141	113	82	-41	-59	-31
Arbete bland svenskar i andra länder	29	29	29	28	-1	-1	-1
Övriga verksamheter	38	16	16	38	0	22	22
	189	186	158	149	-42	-38	-10

Ändamålsbestämda medel har nyttjats i högre grad inom den internationella verksamheten än planerat för att kompensera för lägre externa intäkter än planerat. Utfall 2015 är justerat på grund av omklassificeringar mellan verksamheter. En bidragande anledning till avvikelse mot budget beror på att nytt regelverk för redovisning infördes 2015, vilket påverkade definitionen av ändamålsbestämda medel.

Tabell 25. Fritt Eget kapital i förhållande till målet för storleken på kapitalet¹

	Utfall 2015	Kostn. ram 2016	Detalj- budget 2016	Utfall 2016	Jäm- förelse Utfall	Jäm- förelse Ram	Jäm- förelse Detalj
Fritt eget kapital	7 071	7 134	7 219	7 619	548	485	400
Lägsta nivå fritt eget kapital	4 204	4 203	4 372	6 500	2 296	2 297	2 128
Skillnad mot lägsta nivå	2 868	2 931	2 848	1 119	-1 749	-1 812	-1 729

Ovanstående tabell visar det egna kapitalet per 31 december respektive år, det av kyrkomötet beslutade lägsta värdet samt skillnaden däremellan.

Kyrkomötet har beslutat att mål för storleken på den nationella nivåns kapital ska vara lägst 6 500 mnkr från utgången av 2016. Målet för storleken på det egna kapitalet ska årligen justeras med hänsyn till konsumentprisindex. Det egna kapitalet

¹ Här redovisas Fritt Eget kapital exklusive Ändamålsbestämda medel.

uppgår till 7 619 mnkr, varav 2 049 mnkr avser orealiserade vinster inom finansförvaltningen.

Det nationella kapitalet utgör en gemensam resurs för hela trossamfundet och dess avkastning möjliggör såväl resurser till akuta insatser som till strategiska satsningar för ett långsiktigt hållbart kyrkoliv. Kyrkostyrelsen har inom ramen för beredningsarbetet med Svenska kyrkans kapitalsituation fört en dialog med stiftet och funnit en samsyn kring att det krävs mer av gemensamt ansvar för att klara Svenska kyrkans uppgift i framtiden. Dialogen med stiftet, inom vilken bl.a. diskussioner om ansvarsfördelning och gemensamma prioriteringar är centrala har skett under 2016 och kommer att fortsätta kommande år.

Riktat församlingsbidrag

Riktat församlingsbidrag (RFb) är en form av omställningsbidrag som bidrar med finansiering av verksamhet som syftar till att, genom samverkan, skapa grund för bestående effektiviseringar i verksamheten hos församlingar och pastorat. Totalt har kyrkomötet beslutat om 400 mnkr i riktat församlingsbidrag fördelat på fyra beslut à 100 mnkr. Det första årets bidrag (med beslut fattat år 2011) är inte längre möjligt att disponera. För övriga år har kyrkostyrelsen i slutet av 2016 beslutat att stiftet kan begära utbetalning av kvarvarande inestående riktat församlingsbidrag som ett förskott, där stiftet disponerar medlen fram till utgången av 2019. Förskottsutbetalningen verkställs i mars 2017. Möjligheten har införts för att förenkla administrationen av riktat församlingsbidrag. För att det ändå ska vara möjligt att gemensamt följa upp användningen av RFb under kommande år förutsätts av stiftet även i fortsättningen administreras bidraget i det gemensamma projekthanteringssystemet (PHS).

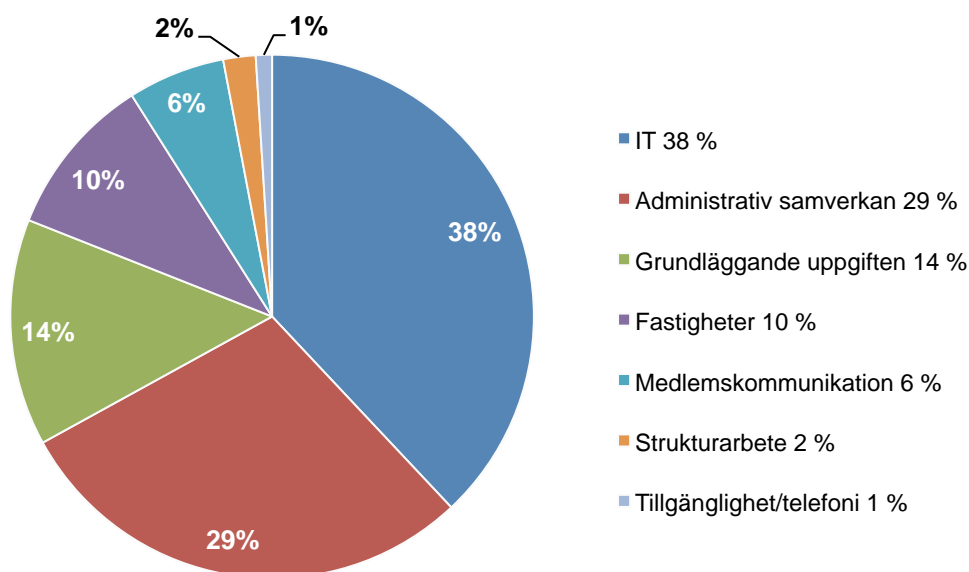
Som framgår i tabellen nedan är större delen av de tilldelade medlen förbrukade vid utgången av 2016.

Tabell 26. Riktat församlingsbidrag 2011–2016

Stift	Tilldelning		Beslut		Förbrukning*		Kvar att använda mnkr	Förbrukning 2015 mnkr
	Mnkr	Andel	Mnkr	Andel	Mnkr	Andel		
Uppsala	33	8%	24	75%	19	59%	13	4
Linköping	24	6%	24	100%	20	80%	5	5
Skara	25	6%	25	100%	21	88%	3	4
Strängnäs	25	6%	25	100%	11	43%	14	3
Västerås	26	7%	24	93%	21	80%	5	4
Växjö	28	7%	18	62%	18	62%	11	4
Lund	58	14%	57	99%	29	50%	29	7
Göteborg	54	13%	52	97%	44	82%	10	16
Karlstad	17	4%	17	100%	15	89%	2	4
Härnösand	18	4%	10	58%	11	61%	7	2
Luleå	25	6%	23	93%	18	74%	7	4
Visby	3	1%	2	73%	2	73%	1	1
Stockholm	65	16%	65	100%	50	77%	15	14
Totalt	400	100%	367	92%	279	70%	121	72

Stiftet väljer själva vilka projekt som ska tilldelas riktat församlingsbidrag. En förutsättning är dock att de uppfyller de av kyrkomötet beslutade kriterierna. Av figuren nedan framgår fördelningen av riktat församlingsbidrag baserat på förbrukade och planerade projekt per område.

Diagram 1. Fördelning av riktat församlingsbidrag 367 mnkr

Noteras kan att IT och administrativ samverkan utgör 67 procent av beslutade medel. Det kan också noteras att den grundläggande uppgiften uppgår till 14 procent av beslutade medel.

Den nationella nivåns kostnader för RFb, 400 mnkr, är bokförda på det år beslutet hänför sig till och dessa medel är avsatta på balansräkningen. När medel utbetalas påverkas därför endast balansräkningen, vilket innebär att resultaträkningen på nationell nivå inte berörs av de utbetalningar av RFb per projekt som gjorts under 2016. Ovan nämnda förskottsutbetalning som görs under 2017 kommer heller inte att påverka resultaträkningen.

Bilaga 2

Redogörelse för behandlingen av kyrkomötets ärenden

Kyrkostyrelsen lämnar i det följande en redogörelse för behandlingen av kyrkomötets ärenden. Alla fortfarande öppna ärenden samt ärenden som avslutats till den 30 juni 2017 redovisas. Detta är ett uttryck för kyrkostyrelsens övergripande ansvar för verksamheten på Svenska kyrkans nationella nivå och avser att skapa en samlad överblick.

För varje ärende redovisas kyrkomötets uppdrag i sammanfattning, vad som skett eller planerats i ärendets handläggning samt om skrivelsen fortfarande är under behandling eller avslutats sedan föregående redogörelse lämnades.

Följande är vägledande för när en skrivelse anges som slutbehandlad eller inte. En skrivelse är i första hand slutbehandlad när resultatet av vad kyrkomötet begärt finns och i förekommande fall lagts fram för kyrkomötet. Exempel på detta är när kyrkomötet begär att kyrkostyrelsen ska återkomma med ett utarbetat förslag i någon fråga. Skrivelsen är slutbehandlad när kyrkostyrelsens förslag läggs fram för kyrkomötet.

Kyrkostyrelsen betraktar även en skrivelse som slutbehandlad när det uppdrag kyrkomötet gett är omhändertaget i ett sammanhang som i sin tur har i uppdrag att göra en redovisning. Ett exempel är när kyrkomötet begär att kyrkostyrelsen ska tillsätta en utredning i en viss fråga. Skrivelsen anses slutbehandlad i och med att utredningen tillsatts. Kyrkomötet kommer då i en framtid att få ta del av utredningens betänkande samt av eventuella förslag från kyrkostyrelsen med anledning av den.

Skrivelser där kyrkomötet ger kyrkostyrelsen något till känna är i regel avslutade när kyrkostyrelsen tagit del av kyrkomötets synpunkter och fört dem vidare till aktuell avdelning på den nationella nivån. Eftersom denna typ av skrivelser inte innebär något uttalat uppdrag och de konsekvenser som de kan medföra inte är budgetprövade i kyrkomötets budgetutskott måste kyrkostyrelsen anses ha frihet att själv prioritera bland uppdragen. Däremot kan en sådan skrivelse återspeglas i den årliga redovisningen eller andra skrivelser till kyrkomötet.

Skrivelser där kyrkomötet informerar kyrkostyrelsen om vad utskottet anfört är i regel avslutade när kyrkostyrelsen tagit del av kyrkomötets synpunkter och fört dem vidare till aktuell avdelning på den nationella nivån. Eftersom denna typ av skrivelser inte innebär något uttalat uppdrag och de konsekvenser som de kan medföra inte är budgetprövade i kyrkomötets budgetutskott måste kyrkostyrelsen anses ha frihet att själv prioritera bland uppdragen. Däremot kan en sådan skrivelse återspeglas i den årliga redovisningen eller andra skrivelser till kyrkomötet.

Ett mindre antal uppdrag har senarelagts ett år med hänvisning till nödvändiga omprioriteringar i planerad verksamhet.

Skrivelser från kyrkomötet år 2016

Kyrkomötets skrivelse 2016:1

B 2016:2 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2015

Kyrkomötet beslutar dels att fastställa årsredovisning samt resultat- och balansräkning för Svenska kyrkans nationella nivå 2015, dels att bevilja kyrkostyrelsens ledamöter ansvarsfrihet för räkenskapsåret 2015.

Skrivelsen är lagd till handlingarna och slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:2

B 2016:3 Svenska kyrkans kapitalsituation

Kyrkomötet beslutar med anledning av kyrkostyrelsens skrivelse 2016:7, punkt 1, att mål för storleken på den nationella nivåns kapital ska vara lägst 6,5 miljarder kronor.

Kyrkomötet beslutar med anledning av kyrkostyrelsens skrivelse 2016:7, punkt 2, att mål för storleken på den nationella nivåns kapital årligen ska uppräknas med hänsyn till konsumentprisindex.

Skrivelsen är lagd till handlingarna och slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:3

Eu 2016:1 Ekumenisk överenskommelse mellan Svenska kyrkan och Eumeniakyrkan

Kyrkomötet beslutar att Svenska kyrkan ingår en ekumenisk överenskommelse med Eumeniakyrkan enligt kyrkostyrelsens skrivelse 2016:5, punkt 1.

Kyrkomötet beslutar att den ekumeniska överenskommelsen träder i kraft den 1 januari 2017 enligt kyrkostyrelsens skrivelse 2016:5, punkt 2.

Skrivelsen är lagd till handlingarna och slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:4

O 2016:6 Beredskap vid kris och förhöjd beredskap

Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 73, punkt 1, av Sten Elmberg och Jerker Schmidt ge kyrkostyrelsen i uppdrag att föra samtal med försvarsmakten om organisationen för kontakterna mellan kyrkan och försvarsmakten avseende döda och begravningsplatser.

Kyrkostyrelsen har initierat en kontakt och samtalat med Försvarsmakten angående samordning och organisation för kontakten mellan Svenska kyrkan och Försvarsmakten avseende döda och begravningsplatser. Samtalet kommer att fortsätta inom ramen för de löpande kontakter som är etablerade mellan Försvarsmakten och Svenska kyrkan. Frågeställningen berör inom Svenska kyrkan såväl krisberedskapsarbetet som begravningsverksamheten. Det är ett ansvar som behöver delas på alla nivåer då det handlar om allt från den specifika hanteringen i en akut händelse till övergripande planering och samverkan för att ge de bästa förutsättningarna när det kommer till konkret handling. Inom ramen för det gemensamma arbetet med krisberedskap kommer frågan hållas aktuell i samtal med stiftet.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:5

O 2016:8 Nationellt organiserat volontärår

Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2016:85 av Kenneth Nordgren m.fl. ge kyrkostyrelsen i uppdrag att intensifiera sitt arbete med det pågående uppdraget *Nationellt program för praktik för unga* (Ks 2014:1304) att utreda förut-

sättningarna för hur ett nationellt program för praktik för unga på bästa sätt kan organiseras, genomföras och finansieras, så att kyrkostyrelsen kan återkomma till kyrkomötet 2017 med resultatet av utredningen.

En förstudie har genomförts för att utreda förutsättningarna för hur ett nationellt praktikprogram för unga kan organiseras. Utredningens/Förstudiens förslag omfattar två delar. Den första innebär en förstärkning och utveckling av *Ung resurs – Volontärår i Svenska kyrkan* och den andra utgår från behovet att mobilisera i rekryteringsfrågan och möjliggöra för stift och församlingar att arbeta fram andra typer av praktikmodeller, som underlättar för fler unga att göra praktik i Svenska kyrkans sammanhang. Den nationella nivån skulle kunna bidra med kvalitetssäkring och samordning, rådslag med handläggare och resurspersoner i stiftet, Svenska Kyrkans Unga och övriga aktörer samt kommunikationsinsatser. Ett genomförande enligt framtagna förslag skulle innebära en omfattande satsning i personella och ekonomiska resurser.

Uppdraget att utreda förutsättningarna för hur ett nationellt praktikprogram för unga på bästa sätt kan organiseras, genomföras och finansieras är slutfört. Kyrkostyrelsen arbetar vidare med kapacitetsuppbyggnad, arbetet kommer att länkas samman med *Program för lärande och undervisning*.

Skrivelsen är slutbehandlad. (Jfr. KmSkr 2014:2)

Kyrkomötets skrivelse 2016:6

O 2016:9 Verksamhetsberättelse 2015 för Svenska kyrkans valprövningsnämnd

Kyrkomötet beslutar att lägga verksamhetsberättelse 2015 för Svenska kyrkans valprövningsnämnd till handlingarna.

Skrivelsen är lagd till handlingarna och slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:7

EE 2016:1 Gemensamt ansvar – fastigheter, kyrkor och utjämningsystem

Kyrkomötet beslutar att anta utskottets förslag till ändringar i kyrkoordningen *enligt bil. 1*.

Svenska kyrkans bestämmelser SvKB 2016:1 har utfärdats och träder i kraft den 1 januari 2018 med undantag av ändringarna i 56 kap. 2 § vilka trädde i kraft den 1 januari 2017.

Skrivelsen är lagd till handlingarna och slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:8

EE 2016:5 Kyrkomedlemmens möjlighet att välja egen präst vid kyrkliga handlingar

Kyrkomötet beslutar bifalla av Moni Höglund under överläggningen framlagt förslag med anledning av motion 58 av Tomas Jansson att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att göra en breddad utvärdering av nuvarande regelverk kring arvode för och clearing av kyrkliga handlingar.

Frågan utreds under hösten 2017 och våren 2018. Skrivelsen beräknas kunna avrapporteras till kyrkomötet 2018 eller, om ett förslag till ändring i kyrkoordningen behövs, kyrkomötet 2019.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:9

G 2016:7 Psalmboken

Kyrkomötet beslutar bifalla motion 47 av Katarina Ramnerö Ödestad och Sven Milltoft att uppdra till kyrkostyrelsen att till kyrkomötet komma med förslag till revidering och utökning av Den svenska psalmboken, så att den kommer att fungera tillsammans med den nya kyrkohandboken.

Uppdraget kan ses i två delar. Den första delen handlar om att tillse att en ny kyrkohandbok och psalmboken fungerar tillsammans. Enligt planeringen kan detta ske genom att ett psalmhäfte tas fram med dels kyrkohandbokens liturgiska sånger, dels utdrag ur vissa delar av kyrkohandbokens gudstjänstordningar. Ett psalmbokstillägg kan slutrapporteras till kyrkomötet 2018.

Den andra delen handlar om att inleda en psalmboksrevision. I gudstjänstutskottets betänkande 2016:7 anges att ”en planering för kommande revision bör inledas”. Kyrkostyrelsen ser en möjlighet att göra en förstudie som kan vara en del av denna planering och förbereda en revision av hela psalmboken. En sådan förstudie kan inledas 2019 och en revision kan påbörjas tidigast 2020.

Beräknas slutrapporteras till kyrkomötet 2018 vad gäller psalmbokstillägg/psalmhäfte.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:10

G 2016:8 Gudstjänster i annat kristet samfund

Kyrkomötet beslutar bifalla motion 48 av Bo Hanson m.fl. att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda behovet av ytterligare bestämmelser i kyrkoordningen om i vilka fall präster får leda gudstjänster i andra kristna samfund.

Arbetet bereds under hösten 2017 genom att först identifiera och avgränsa relevanta frågeställningar och problem. Utredningen fortsätter med teologisk genomlysning av frågeställningarna med hjälp av juridisk kompetens kring tolkning av kyrkoordningens bestämmelser. Uppdraget slutrapporteras till kyrkomötet 2018.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:11

G 2016:9 Levande musik

Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 61 av Sofija Pedersen Videke att uppdra till kyrkostyrelsen att hitta vägar att uppmuntra till levande musik i kyrkorummen.

Uppdraget att uppmuntra till levande musik i kyrkorummen har aktualiserats i samband med konferensen Döden, döden, döden (om Svenska kyrkans möten med människor i samband med död, sorg och begravning). Vikten av levande musik i kyrkorummen tas också upp inom arbetet med Svenska kyrkans plattform för musik där det föreslås olika sätt, och betydelsen av, att använda levande musik i kyrkorummen. Frågan aktualiseras också i det fortsatta arbetet med plattformen och i samband med Kyrkomusiksymposiet 2018. Vid Svenska kyrkans utbildningsinstitut behandlas musiken vid kyrkliga handlingar inom ramen för den gemensamma undervisningen för blivande kyrkomusiker och präster och i det sammanhanget också frågan om att uppmuntra till levande musik i kyrkorummen.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:12

TU 2016:1 Offentlighet för handlingar och arkiv

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen (SvKB 1999:1) *enligt bilaga 1*.

Svenska kyrkans bestämmelser SvKB 2016:2 har utfärdats och trädde i kraft den 1 januari 2017.

Kyrkomötets skrivelse 2016:13

TU 2016:2 Legitimation för präster och diakoner

Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2016:5 av Elisabeth Rydström uppdra till kyrkostyrelsen att i enlighet med utskottets överväganden tillhandahålla identitetskort.

Frågan utreds under hösten 2017 och våren 2018. Skrivelsen beräknas kunna avrapporteras till kyrkomötet 2018.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:14

TU 2016:9 Rekrytering av personal till utlandsförsamlingarna

Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2016:26 av Maj-Lis Aasa och Anette Nordgren uppdra till kyrkostyrelsen att göra en översyn av relationerna till utlandsförsamlingarna i enlighet med vad utskottet anfört.

En juridisk genomgång genomförs i samverkan med utlandsförsamlingarna för att säkerställa att dessas verksamhet genomförs i lagliga och lämpliga former i respektive land. Arbetet syftar till att senare kunna träffa avtal med församlingarna på längre sikt om ekonomiskt och personellt stöd liksom om samverkansformer. Utbildning och stöd till kyrkoråden är starkt prioriterat. Detta arbete genomförs via kyrkorådsutbildningar, kyrkorådsforum via videokonferenser och inbjudningar till Svenska kyrkan i utlandets gemensamma konferens. Synpunkterna rörande anställningsförfarandet är redan genomförda.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:15

TU 2016:10 Prästers vigningslöfte och vigsel av samkönade par

Kyrkomötet beslutar bifalla av Jesper Eneroth under överläggningen framlagt förslag med anledning av motion 2016:29 att uppdra åt kyrkostyrelsen att utreda frågan om vilka åtgärder som behöver vidtas i såväl kyrkorättslig mening som ur andra relevanta perspektiv för att säkerställa att ingen utsätts för diskriminering i samband med den kyrkliga handlingen vigsel, samt återkomma till kyrkomötet med förslag.

Ärendet är under beredning utifrån rättsliga förutsättningar avseende diskriminering och vigsel ur lagstiftarens och kyrkomötets perspektiv. Slutrapporteras till kyrkomötet 2018.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:16

TU 2016:13 Kommunikation om upphörande av tillhörighet i Svenska kyrkan

Kyrkomötet beslutar bifalla motion 82 av Ingrid Smittsarve m.fl. att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda vilka rutiner som ska föreligga för att en persons svensk-

kyrkliga tillhörighet inte ska upphöra utan att personen får vetskap om det och ges möjlighet att kvarstå som tillhörig.

Förvaltningen av kyrkobokföringssystemet undersöker möjligheten att automatiskt sända information om gällande regelverk till de personer som berörs. Det görs också en analys av vilka ändringar i kyrkoordningen som skulle behövas för att möjliggöra/förenkla att personer som inte i dag automatiskt har rätt att fortsatt tillhöra Svenska kyrkan kan ges möjlighet att kvarstå som medlem även efter en permanent migrering och nytt medborgarskap. Att man emigrerar gör inte med automatik att man tappar sitt medlemskap i Svenska kyrkan. Men det är inte självklart att personer som inte är svenska medborgare (aldrig varit eller slutar vara) och inte är bosatta i Sverige får vara tillhöriga, så det är just tillhörigheten i relation till medborgarskapet som ska hanteras för att undvika det som motionären pekar på.

Analysen görs våren 2017 och nödvändig systemutveckling slutförs under hösten 2017 och beräknas kunna slutrapporteras till kyrkomötet 2018.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:17

TU 2016:15 Värna religionsfriheten

Kyrkomötet beslutar bifalla motion 87 av Hanna Unger m.fl. att uppdra till kyrkostyrelsen att föra dialog med Socialstyrelsen och Inspektionen för vård och omsorg om att enskildas religionsfrihet äventyras då de uppmanas att begära utträde ur trossamfund för att minska sina utgifter.

Kontakt har under våren 2017 tagits med Socialstyrelsen och Inspektionen för vård och omsorg för att inhämta fakta kring riktlinjer och regleringar från myndigheterna. Förfrågan har också gått ut till diakoner för att inhämta kunskap om hur vanligt detta problem är. En första indikation är att problemet är begränsat i omfattning men en principiellt viktig fråga att följa. Kyrkostyrelsen avser att fortsätta följa hur myndigheterna hanterar frågan så att inte individens religionsfrihet äventyras av sociala myndigheters rutiner vid till exempel skuldsanering.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:18

TU 2016:17 Verksamhetsberättelse 2015 för Svenska kyrkans överklagandenämnd

Kyrkomötet beslutar att lägga verksamhetsberättelse 2015 för Svenska kyrkans överklagandenämnd till handlingarna.

Skrivelsen är lagd till handlingarna och slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:19

TU 2016:18 Verksamhetsberättelse 2015 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar

Kyrkomötet beslutar att lägga verksamhetsberättelse 2015 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar till handlingarna.

Skrivelsen är lagd till handlingarna och slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:20

Kl 2016:1 Jämställdheten i Svenska kyrkan

Kyrkomötet beslutar att lägga 2016 års jämställdhetskrivelse till handlingarna.

Skrivelsen är lagd till handlingarna och slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:21

KI 2016:2 Lärande och undervisning i Svenska kyrkan

Kyrkomötet beslutar bifalla motion 2016:52 av Dan Sarkar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram en strategi för mission och undervisning bland invandrare.

Uppdraget bereds inom ramen för den av kyrkostyrelsen beslutade satsningen *Program för lärande och undervisning*. I programmet bör det ingå en strategi för mission och undervisning bland invandrare. Slutrapportering till kyrkomötet är svårbedömd.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:22

KI 2016:3 App om Luthers lilla katekes

Kyrkomötet beslutar med anledning av motion 2016:80, punkt 2 av Jerker Schmidt m.fl. att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram en app på svenska med Martin Luthers lilla katekes.

Applikationsprogrammets (appens) syfte är att uppmärksamma reformationsåret och att på ett enkelt sätt tillhandahålla kunskap och information om den lilla katekesen och kristen tro och tradition på ett sätt som möter yngre målgrupper.

Arbetet är påbörjat eftersom ett syfte är att uppmärksamma 2017 som reformationsår. En version föreligger i juni 2017 till Världens fest och ytterligare delar planeras till oktober 2017. Första delen av arbetet att ta fram en app till juni 2017 är genomförd. Uppdraget slutrapporteras till kyrkomötet 2018.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:23

KI 2016:8 Svenska kyrkans flykting- och migrationsarbete

Kyrkomötet beslutar bifalla motion 32, punkt 2 av Aron Emilsson att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram råd och vägledning för hur församlingarna kan arbeta med mission för nyanlända.

Uppdraget anknuter till flera pågående uppdrag, t.ex. KmSkr 2015:10 om dopundervisning för konvertiter och KmSkr 2015:11 om introduktion till kristendom och Svenska kyrkan på svenska och de större invandrarspråken. Uppdraget är under beredning.

Utskottet skriver i sitt betänkande att ”det är av stor vikt att Svenska kyrkan i sitt arbete med mission och undervisning för nya svenskar arbetar ekumeniskt inom Sveriges kristna råd.” I ekumeniska sammanhang, t.ex. i Sveriges kristna råd (SKR), har frågan om mission och evangelisation i olika aspekter bearbetats tillsammans tidigare. Visst stöd till församlingar vad gäller mötet med migranter och asylsökande sker också nu ekumeniskt, t.ex. i de utbildningar som sker inom projektet #värme. Som en del av initial beredning undersöks möjligheten till samverkan med SKR för ekumeniskt utarbetande av råd och vägledning. Uppdraget slutrapporteras till kyrkomötet 2018.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:24

KI 2016:11 Avgifter för barn på nationell nivå

Kyrkomötet beslutar bifalla motion 41 av Jesper Eneroth och Sofija Pedersen Videke att uppdra till kyrkostyrelsen att belysa kostnader som tas ut av barn och ungdomar för aktiviteter på nationell nivå och reflektera över om kostnaderna är nödvändiga.

Beredning har skett genom att undersöka vilka aktiviteter på den nationella nivån som berörs och hur finansieringen ser ut samt om kostnaderna för barn och ungdomar är nödvändiga. Inventeringen redogör för vilka verksamheter och aktiviteter som berörs och konstaterar att det i ytterst få fall tas ut avgifter av barn och unga 0–18 år, samt att de i dessa fall är ytterst låga.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:25

KI 2016:12 Konfirmandmaterial om Svenska kyrkans styrning och ledning

Kyrkomötet beslutar bifalla motion 42 av Jesper Eneroth och Lissandra Rickemark att uppdra till kyrkostyrelsen att närmare utreda formerna för ett nationellt utarbetat stödmaterial om hur Svenska kyrkan styrs, som ska kunna användas bland annat i konfirmationsundervisningen.

Beredning har inletts och kontakt har tagits med Svenska Kyrkans Unga angående att i samarbete med kyrkokansliet ta fram ett enkelt material som kan användas bl.a. i konfirmationsarbetet. Uppdraget beräknas kunna genomföras under 2017.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:26

KI 2016:17 Funktionsvariationer

Kyrkomötet beslutar bifalla motion 60 av Sofija Pedersen Videke att uppdra till kyrkostyrelsen att finna former för att stötta Svenska kyrkans arbete kring frågor om funktionsvariationer.

Beredning ska ske genom en förstudie för att ringa in behov och former för stöd för att stötta Svenska kyrkans arbete kring frågor om funktionsvariationer. Bedömningen är att det krävs särskild kompetens för uppdraget och att kontakter även behöver tas med handikapporganisationer. Bedömningen är att uppdraget kan genomföras tidigast hösten 2018 på grund av att arbetet kräver medel för personal- och produktionskostnader utöver budgeterade medel. Uppdraget slutrapporteras till kyrkomötet 2019.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:27

Kr 2016:1 Ändringar i kyrkoordningen m.m.

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen, *enligt bilaga 1*.

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i instruktionen för Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån (SvKB 2014:11), *enligt bilaga 2*.

Svenska kyrkans bestämmelser SvKB 2016:3 och SvKB 2016:4 har utfärdats och trädde i kraft den 1 januari 2017.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2016:28

B 2016:1 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2017–2019

1. Kyrkomötet beslutar att fastställa inriktning för verksamheten på nationell nivå
2. Kyrkomötet beslutar att fastställa kostnadsram för 2017 till 2 962 miljoner kronor.
3. Kyrkomötet beslutar att medge planeringsram för 2018 till 3 224 miljoner kronor.
4. Kyrkomötet beslutar att medge planeringsram för 2019 till 3 189 miljoner kronor.

5. Kyrkomötet beslutar att fastställa en ram på 71 miljoner kronor under åren 2017–2021 för kostnader för Svenska kyrkan i utlandets fastigheter och lokaler.
6. Kyrkomötet beslutar att fastställa en ram på 7 miljoner kronor under åren 2017–2021 för kostnader för Svenska teologiska institutets fastighet i Jerusalem.
7. Kyrkomötet beslutar att bidrag till tryckning av valsedlar vid 2017 års val till kyrkomötet ska utgå till de nomineringsgrupper som är företrädare i kyrkomötet under innevarande mandatperiod eller som genom valet blir företrädare i kyrkomötet. Bidraget till respektive nomineringsgrupp ska högst motsvara kostnaden för tryckning av en valsedel per röstberättigad i respektive valkrets. Skrivelsen är slutbehandlad.

Skrivelser från kyrkomötet 2015

Kyrkomötets skrivelse 2015:3 med

Tillsyns – och uppdragsutskottets betänkande 2015:3 Att lägga till faddrar efter dopet (Ks 2015:1176)

Kyrkomötet har beslutat att med anledning av motion 2015:8 av Karl-Gunnar Svensson och Torbjörn Arvidsson uppdra till kyrkostyrelsen att pröva frågan om en ordning för att kunna lägga till faddrar i kyrkobokföringen efter dopet.

Kyrkostyrelsen har prövat frågan och funnit att det inte finns skäl att förändra nuvarande ordning och systemstöd. Kyrkostyrelsen konstaterar att det redan nu finns en möjlighet att korrigera dopbokens uppgifter om faddrar och att detta bedöms vara tillräckligt för att hantera de mest tvingande administrativa och pastorala behoven.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2015:4 med

Tillsyns – och uppdragsutskottets betänkande 2015:15 Adjunksår för diakoner (Ks 2015:1177)

Kyrkomötet har beslutat att bifalla motion 2015:83 av Tomas Jansson m.fl. att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda frågan om ett motsvarande adjunksår för nyvigda diakoner.

Med hjälp av en enkätundersökning kommer synpunkter inhämtas från stiftens, ett urval församlingar, diakonstuderande under utbildning och relativt nyutexaminerade både från helfartsutbildningen och halvfartsutbildningen på distans. Undersökningen ska ta hänsyn till stiftens bedömning av kostnader och erfarenheter av prästernas adjunksår.

Undersökningen genomförs under hösten 2017 och beräknas kunna slutrapporteras till kyrkomötet 2018.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2015:5 med

Tillsyns – och uppdragsutskottets betänkande 2015:17 Verksamhetsberättelse år 2014 för Svenska kyrkans överklagandenämnd (Ks 2015:1178)

Kyrkomötet har beslutat att lägga Svenska kyrkans överklagandenämnds verksamhetsberättelse för år 2014 till handlingarna samt att uppdra till kyrkostyrelsen att lägga fram förslag till sådana ändringar i kyrkoordningen att domkapitlet kan vara beslutfört i alla typer av ärenden även om såväl ordförande som vice ordförande är jäviga.

I den del skrivelsen avser verksamhetsberättelsen är skrivelsen lagd till handlingarna och slutbehandlad.

När det gäller uppdraget om förslag till ändringar i kyrkoordningen har en promemoria påbörjats och frågan har tagits upp i samtal med stiftsjuristerna. En promemoria kommer att beredas under 2017. Promemorian planeras remitteras till stiftens senast i januari 2018 och uppdraget slutrapporteras därefter till kyrkomötet samma år.

Skrivelsen är i den del som avser ändringar i kyrkoordningen inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2015:7 med
Gudstjänstutskottets betänkande 2015:5 Liturgistipendium (Ks 2015:1182)**

Kyrkomötet har beslutat att bifalla motion 2015:40 av Torvald Johansson m.fl. att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda formerna för inrättande av ett årligt liturgistipendium till textförfattare, tonsättare och skapare av dramaturgi i gudstjänsten eller till den som på annat sätt utvecklat gudstjänsten.

Uppdraget att utreda formerna för inrättandet av stipendiet har påbörjats. Stipendiets syfte, storlek samt ändamålsenlig berednings- och beslutsprocess klarläggs för att föreläggas kyrkostyrelsen i december 2017. Därmed beräknas uppdraget slutrapporteras till kyrkomötet 2018.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2015:8 med
Gudstjänstutskottets betänkande 2015:10 Sekulära alternativ till kyrkliga handlingar (Ks 2015:1183)**

Kyrkomötet har beslutat att med anledning av motion 2015:102 av Ola Isacson m.fl. uppdra till kyrkostyrelsen att initiera en undersökning av utvecklingen av sekulära alternativ med religiösa inslag.

Uppdraget utförs i samarbete med Centrum för religion och samhälle vid Uppsala universitet. Resultatet kommer att presenteras i form av en forskningsrapport. Uppdraget beräknas kunna slutrapporteras till kyrkomötet 2018.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2015:10 med
Kyrkolivsutskottets betänkande 2015:7 Konvertiter (Ks 2015:1187)**

Kyrkomötet har beslutat att med anledning av motion 2015:39 av Helén Lindbäck uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta det stöd som behövs i arbetet med konvertiter och som framgår av betänkandet.

En sammanställning av texter framtagna inom Svenska kyrkan rörande dop av konvertiter från annan religion har gjorts. Sammanställningen publiceras på hemsidan för Support Migration. Förutom en introduktion kommer en kort och enkel studiehandledning att biläggas sammanställningen. Studiehandledningen framställs i samarbete med SENSUS. Materialet färdigställs för publicering efter sommaren 2017. Uppdraget beräknas därmed slutrapporteras till kyrkomötet 2018.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2015:11 med
Kyrkolivsutskottets betänkande 2015:8 Introduktion till kristendom och Svenska kyrkan på svenska och de större invandrarspråken (Ks 2015:1188)**

Kyrkomötet har beslutat att med anledning av motion 2015:36 av Aron Emilsson m.fl. uppdra till kyrkostyrelsen att utreda vilka behov som finns av material om Svenska kyrkan och kristen tro på invandrarspråk samt att utreda på vilka språk behoven är störst.

Den nationella nivån har kartlagt vilka behov som finns av material om Svenska kyrkan och kristen tro på invandrarspråk och på vilka språk behoven är störst. Kartläggningen, som genomförts tillsammans med nätverket *Framtiden bor hos oss*, svarar på vilka material som finns idag, vilka behov av nyproducerat material på vilka språk som finns samt på behovet av kommunikation till stift och församlingar. Det största behovet gäller material på arabiska. Verbum kommer att på uppdrag av Svenska kyrkan producera en översättning till arabiska av boken *Intro – introduktion till kristen tro* (Gunilla Lindén). Till boken fogas ett nyskrivet kapitel om Svenska kyrkan. Boken ska vara klar hösten 2017.

Skrivelsen är slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2015:12 med
Kyrkolivsutskottets betänkande 2015:9 Kyrkan och idrotten (Ks 2015:1190)**

Kyrkomötet har beslutat att bifalla motion 2015:38 av Britas Lennart Eriksson m.fl. att uppdra till kyrkostyrelsen att utveckla samarbete med Riksidrottsförbundet som samlande organisation för den svenska idrottsrörelsen.

Ett samarbete med Riksidrottsförbundet initierades under hösten 2015. Under 2016 utvecklades samverkan mellan Svenska kyrkan, Riksidrottsförbundet, Röda Korset och Rädda Barnen. Inom ramen för den processen formerades också Svenska kyrkans och Riksidrottsförbundets bilaterala samverkan.

Under våren 2017 har en gemensam samverkansplattform för Svenska kyrkan, Riksidrottsförbundet, Röda Korset och Rädda Barnen färdigställts. Genom avtalen med bl.a. Riksidrottsförbundet finns nu en god grund för det fortsatta arbetet med kyrkan och idrotten.

Det framtida arbetet kommer att kopplas samman med arbetet mot barnfattigdom, socialt utanförskap, integration, barnkonsekvensarbete samt konfirmandarbete. Ett fortsatt långsiktigt samarbete i nya former med Fotbollförbundet har inletts och planeras vidare i samverkan under 2017.

Skrivelsen är slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2015:14 med
Kyrkolivsutskottets betänkande 2015:12 Nya vägar att vara kyrka
(Ks 2015:1192)**

Kyrkomötet har beslutat att bifalla motion 2015: 55, punkt 1, av Leif Nordlander att uppdra till kyrkostyrelsen att tillsätta en arbetsgrupp för att utveckla ”Nya vägar att vara kyrka” samt att med anledning av motion 2015:55 uppdra åt kyrkostyrelsen att avsätta resurser för ”Nya vägar att vara kyrka”.

Uppdraget relaterar till en större beslutad delsatsning inom *Dela tro – dela liv*, *Nya sätt att vara kyrka*, och utförs i huvudsak inom ramen för denna. Satsningen syftar till att skapa lärande gemenskaper där medarbetare i Svenska kyrkan får möjlighet till att inspireras i nya sätt att vara kyrka. En arbetsgrupp är tillsatt med företrädare för nationell nivå, nätverket Nya sätt att vara kyrka, Svenska Kyrkans Unga samt Salt. Arbetsgruppen har påbörjat sitt arbete under våren 2017. Arbetsgruppens uppgift är att arbeta med frågor som rör Nya sätt att vara kyrka. Dessutom ska den dra slutsatser av de resultat som redovisats av delsatsningen, redovisa en inventering av annan liknande verksamhet såsom andra delsatsningar inom *Dela tro – dela liv*, kyrkan på nätet, skolkyrkan och Krafttag konfirmation inom Svenska kyrkan. Delsatsningen är flerårig och beräknas kunna slutrapporteras till kyrkomötet 2018.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2015:15 med
Kyrkolivsutskottets betänkande 2015:18 Riktlinjer för församlingars arbete för
och med utsatta EU-migranter (Ks 2015:1193)**

Kyrkomötet har beslutat att med anledning av motion 2015:96 av Anna Ekström m.fl. uppdra till kyrkostyrelsen att fortsätta utveckla sitt arbete med erfarenhetsutbyte och verktyg kring fattiga EU-migranter samt att göra verksamheten känd för dem som arbetar med fattiga EU-migranter inom Svenska kyrkan.

En kompletterande inventering har genomförts under 2016 av församlingarnas insatser gällande EU-medborgare som lever i utsatthet. Inventeringen inkluderar samarbeten med externa samarbetsorganisationer och aktuella projekt på området. Ett internt rådslag kring frågan har genomförts med företrädare för stiftet och inkluderar behovsinventering av stödsatser. Kunskapsunderlag och verktyg för diakonala insatser i mötet med EU-medborgare i utsatthet har tagits fram och kommuniceras via webbportalen *Support migration*.

Skrivelsen är slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2015:16 med
Kyrkolivsutskottets betänkande 2015:20 Nationell samordning av närvaro på
nätet (Ks 2015:1194)**

Kyrkomötet har beslutat att bifalla motion 2015:103, punkt 3, av Emilia Lindstrand och Daniel Tisell att uppdra till kyrkostyrelsen att hitta lämpliga former för nationell nivå att samordna nätnärvarande anställda.

Under 2016 skapades ett nätverk för präster med intresse för sociala medier, från stift och församlingar. Flera av dessa har funnits tillgängliga i den nationella nivåns kanaler i sociala medier, för att möta det ökande intresset för bön och samtal på sociala medier. I drygt hälften av stiftet har sociala medieutbildningar genomförts och ytterligare besök planeras. E-learningkurser i sociala medier har delats ut till omkring 400 medarbetare. Under 2017 färdigställs en ny, uppdaterad kurs. Sedan april 2017 finns en heltidsanställd nätpräst på kyrkokansliets kommunikationsavdelning. Arbetet pågår löpande för att stärka anställdas närvaro i sociala medier.

Skrivelsen är slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2015:20 med
Organisationsutskottets betänkande 2015:5 Sättet att välja biskop
(Ks 2015:1198)**

Kyrkomötet har beslutat att med anledning av motion 2015:85 av Lisa Tegby m.fl. uppdra till kyrkostyrelsen att, med utgångspunkt i principen att stiftet utser sin biskop, genomföra en översyn av processen kring nominering och val av biskopar.

En promemoria bereds under 2017 efter samverkan med några utvalda stift. Promemorian planeras remitteras senast i januari 2018 och uppdraget slutrapporteras därefter till kyrkomötet samma år.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2015:21 med
Organisationsutskottets betänkande 2015:11 Några frågor om församlingsråd
och strukturreformen (Ks 2015:1199)**

Kyrkomötet har beslutat att med anledning av motion 2015:5 av Karl-Gunnar Svensson och motion 2015:60 av Sven Gunnar Persson och Anders Brunnstedt uppdra till kyrkostyrelsen att initiera ett arbete för att följa hur strukturreformen gestaltar sig, med särskilt fokus på församlingsråden.

Under våren 2016 har frågan beretts genom en analys av befintliga data, pågående forskningsprojekt inom närliggande områden och de studier stift låtit göra av effekter av strukturförändringar. Denna genomgång visar att genom befintlig årlig statistik kan förekomsten av församlingsråd per stift följas via uppgiften i Kyrksam, och verksamhetsstatistiken ger nyckeltal för gudstjänstliv, diakonalt arbete, kör- och musikliv samt annan församlingsverksamhet.

En kompletterande bild kan fås genom enkätstudier, det vill säga via den interna "Kyrkbussen". Hösten 2016 ställdes frågor till ordförande för församlingsråden med fokus på bland annat ansvarsområden och upplevelse av möjlighet att påverka församlingsarbetet. Hela 78 procent har svarat på enkäten. Resultatet visar att i 45 procent av församlingsråden sitter komminister med, i 33 procent kyrkoherde och i 21 procent församlingsherde. De flesta upplever att de kan påverka den egna församlingens liv/verksamhet i hög eller mycket hög grad (50 procent anger i hög grad, 18 procent i mycket hög grad). Två tredjedelar av de svarande församlingsråden uppger att de tagit initiativ till någon verksamhet eller utvecklingsarbete inom församlingen. Drygt 60 procent av församlingsråden har ekonomiska medel att förfoga över. De vanligaste uppgifterna är församlingskollekt, att utse kyrkvårdar, samråd om församlingsinstruktionen, utse inventarieansvarig, och samråd om gudstjänstplanen. I enkäten har också ställts ett par öppna frågor om vad man tyckt fungerat bra i församlingsrådets arbete hittills under mandatperioden, och vad man önskar skulle fungera bättre. En mer utförlig redovisning av resultaten kommer att publiceras i *Nyckeln till Svenska kyrkan* som ges ut av kyrkokansliet under 2017.

Sammantaget visar genomgången att lämplig metod och form för att följa strukturförändringar, med fokus på församlingsråd, är att årligen följa utvecklingen via befintlig statistik och regelbundet återkommande enkätstudier, förslagsvis vart tredje eller vart femte år.

Skrivelsen är slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2015:27 med
Ekumenikutskottets betänkande 2015:9 Ökad kunskap om kristna i
Mellanöstern (Ks 2015:1205)**

Kyrkomötet har beslutat att med anledning av motion 2015:92 av Johanna Andersson och Jerker Schmidt uppdra åt kyrkostyrelsen att, med anledning av den flyktingsituation som råder, arbeta fram lämpligt material för församlingar och intresserade om kyrkor och kristna i Mellanöstern.

Rapporten *Mellanösterns kristna: en introduktion för Svenska kyrkans församlingar och anställda* publicerades till kyrkomötets andra session 2016 och finns att laddas ned från Svenska kyrkans hemsida:

<https://www.svenskakyrkan.se/mellanosterns-kristna>.

Skrivelsen är slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2015:29 med
Kyrkorättsutskottets betänkande 2015:2 Samordning av begravnings-
verksamheten m.m. (Ks 2015:1207)**

Kyrkomötet har beslutat att med anledning av motionerna 2015:4 av Anders Brunnstedt och Maria Lagerman, 2015:7 av Claes Block och 2015:16 Anders Åkerlund uppdra till kyrkostyrelsen att mot bakgrund av vad utskottet anfört klargöra hur frågorna om tillsyn och samordning ska hanteras.

En utredning har genomförts i samverkan med bl.a. Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation och Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund. Den fortsatta

hanteringen av utredningen *Ansvar i samverkan från församling till nationell nivå* (SKU 2015:2) har också beaktats. Utredningen har lett till att en skrivelse med förslag till ändringar i kyrkoordningen har överlämnats till årets kyrkomöte.

Skrivelsen är slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2015:30 med
Budgetutskottets betänkande 2015:1 Verksamhet och ekonomi för den
nationella nivån åren 2016–2018 (Ks 2015:1208)**

- - -

7. Kyrkomötet har beslutat att utöver kostnadsram bevilja 75 miljoner kronor att stå till kyrkostyrelsens förfogande för arbetet med flyktingar och asylsökande att användas 2016.

Kyrkostyrelsen fördelade under 2016 de 75 miljoner kronor för arbetet med flyktingar och asylsökande enligt följande: 20 miljoner kronor till Svenska kyrkans internationella arbete, 46,2 miljoner kronor till arbetet i stift och församlingar och 8,8 miljoner kronor till nationella satsningar på utbildning, utveckling av metoder och material.

Av bifogad promemoria, Underbilaga 2.A, framgår återrapportering från stift, församlingar, övriga nationella satsningar och det internationella arbetet samt en översikt av förbrukade och återbetalade medel från stift och församlingar.

Skrivelsen är slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2015:31 med
Tillsyns – och uppdragsutskottets betänkande 2015:2 Utredning om utökning
av kyrkoherdeutbildningen (Ks 2015:1238)**

Kyrkomötet har beslutat att med anledning av motion 2015:6 av Karl-Gunnar Svensson uppdra till kyrkostyrelsen att i samverkan med stiftet pröva frågan om hur en kompletterande påbyggnadsutbildning för kyrkoherdar kan utformas.

En arbetsgrupp med representation från några stift, biskopsmötet samt kyrkokansliet bereder frågan i samråd med "Ledarforum" där bl.a. Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation är representerad och de två "stiftskluster" som kontinuerligt samråder kring den behörighetsgivande kyrkoherdeutbildningen. Två alternativ till påbyggnadsutbildning är under beredning, det ena bygger på samverkan med ett universitet (en s.k. uppdragsutbildning som ger högskolepoäng) och det andra innebär att Svenska kyrkans utbildningsinstitut skulle ansvara för utbildningen.

Beredningen har pågått under våren 2017 och resultaten pekar på att stiftens ansvariga för chefs- och ledarutveckling önskar att en påbyggnadsutbildning för kyrkoherdar ska genomföras i samverkan med stiftet men samordnat och under ledning av nationell nivå. Ett konkret förslag på innehåll och upplägg för en sådan utbildning är framtaget av "Ledarforum". Kyrkostyrelsen kommer att fatta beslut efter att biskopsmötet getts tillfälle att diskutera frågan.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2014:2 med

Budgetutskottets betänkande 2014:5 Nationellt program för praktik för unga (Ks 2014:1304)

Kyrkomötet har beslutat att med anledning av motion 2014:92 av Marie Rydén Davoust m.fl. uppdra till kyrkostyrelsen att utreda förutsättningarna för hur ett nationellt program för praktik för unga på bästa sätt kan organiseras, genomföras och finansieras samt återkomma till kyrkomötet 2016 med resultatet av utredningen.

Uppdraget har beretts i en studie där erfarenheterna från *Volontäråret*, *PULS*, *Projektarbete av unga för lärande i Svenska kyrkan*, *Ung resurs* i Göteborgs stift inhämtats. Dessutom har erfarenheter från de volontär- och stipendiatprogram som erbjuds i Svenska kyrkan tagits till vara. Bedömningen är att ett nationellt program för praktik för unga kan genomföras som en insats med två delar. Förslaget är ett treårigt projekt på nationell nivå som dels innebär en förstärkning av *Ung resurs – Volontärår i Svenska kyrkan* med administrativa och kommunikativa insatser under tre år som möjliggör att programmet kan marknadsföra sig på nya arenor och får större möjlighet för kontakt och samordning med övriga stift som deltar i programmet, dels ett särskilt ekonomiskt stöd från nationell nivå till stift och församlingar som vill utveckla det egna arbetet med praktik för unga. Detta skulle innebära att stift/församlingar kan erbjudas möjligheten att söka riktat församlingsbidrag för egna satsningar. Bidrag skulle kunna sökas under tre år och utgöra ett incitament för församlingar att utveckla och erbjuda olika typer av praktik för unga.

Den nationella nivån föreslås att för både del 1 och 2 bidra med kvalitetssäkring och samordning samt med rådslag med handläggare och resurspersoner i stiftet, Svenska Kyrkans Unga och övriga aktörer. Vidare föreslås att resurser avsätts för kommunikationsinsatser och webbsida för såväl internt bruk (stift, församlingar) som externt bruk (unga vuxna). Syftet är att stötta stift och församlingar med att samla och tillvarata erfarenheter från olika typer av praktikformer. Kyrkostyrelsen kommer att arbeta vidare med kapacitetsuppbyggnad, arbetet kommer att länkas samman med *Program för lärande och undervisning*. (Se vidare KmSkr 2016:5.)

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2014:3 med

Ekumenikutskottets betänkande 2014:2 Om Guds vägar och Kairosdokumentet (Ks 2014:1306)

Kyrkomötet har beslutat att bifalla motion 2014:5, punkt 1 av Åke Bonnier och uppdra till kyrkostyrelsen att uppmuntra alla stift att implementera dokumentet *Guds vägar* så att det blir känt och diskuterat.

Dokumentet *Guds vägar* är publicerat på www.svenskakyrkan.se. Fortbildningsinsatser för stiftshandläggare med ansvar för interreligiösa frågor har genomförts. Dessa bestod dels av en fortlöpande nätbaserad del och dels av en fortbildningsresa till Svenska teologiska institutet i Jerusalem med uppföljning och fortsättning i Sverige. Guds vägar var även en del av Luleå stifts prostresa till Jerusalem våren 2016. Avsikten har varit att inspirera och bidra till kompetensutveckling om stift väljer att anordna kontrakts- eller pastoratsvisa samlingar för att fortbilda och förmedla användbara metoder i församlingsarbetet.

Skrivelsen är slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2014:4 med
Ekumenikutskottets betänkande 2014:5 Religionsdialog (Ks 2014:1307)**

Kyrkomötet har beslutat att med anledning av motion 2014:109 av Berit Bornecrantz Dias m.fl. uppdra åt kyrkostyrelsen att genomföra en kartläggning av det interreligiösa och interkulturella sammanhang där Svenska kyrkan finns med.

En första kvalitativ del av kartläggningen är publicerad hösten 2016 på www.svenskakyrkan.se, *Svenska kyrkans interreligiösa sammanhang: Översikt och exempel*. Arbetet med en kvantitativ del fortsätter under hösten 2016 och våren 2017 med en enkätundersökning bland församlingar och analys av svaren. Den kvantitativa rapporten publiceras våren 2017 på www.svenskakyrkan.se.

Skrivelsen är slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2014:6 med
Ekumenikutskottets betänkande 2014:9 Ett fredsupprop (Ks 2014:1309)**

Kyrkomötet har beslutat att med anledning av motion 2014:77 av Johan Åkesson uppdra åt kyrkostyrelsen att utreda på vilket sätt Kyrkornas världsråds (KV) missionsuppdrag *A Pilgrimage of Justice and Peace* kan tolkas, kontextualiseras och konkretiseras samt hur detta kan leda fram till ett fredsupprop i Svenska kyrkan, under perioden fram till KV:s nästa generalförsamling 2021.

Uppdraget planeras genomföras genom ett samarbetsprojekt med Sveriges kristna råd 2017–2020, med sikte på Kyrkornas världsråds generalförsamling 2021.

Skrivelsen är slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2014:7 med
Tillsyns – och uppdragsutskottets betänkande 2014:3 Byte av uppdrag inom
vigningstjänsten (Ks 2014:1310)**

Kyrkomötet har beslutat att med anledning av motion 2014:15 av Ragnar Persenius uppdra till kyrkostyrelsen att utreda vad som bör gälla när en person är behörig att utöva både uppdraget som präst och uppdraget som diakon.

Uppdraget bereds med hänsyn till både teologiska och kyrkorättsliga aspekter. Arbetet har senarelagts och ett förslag kommer att utarbetas under 2018, med slutrapport till kyrkomötet 2019.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2014:17 med
Kyrkolivsutskottets betänkande 2014:3 Svenska kyrkan på nätet
(Ks 2014:1319)**

Kyrkomötet har beslutat att dels bifalla motion 2014:22 av Anders Brunnstedt m.fl. att uppdra till kyrkostyrelsen att skapa en barnportal för Svenska kyrkan på nätet, dels att med anledning av motion 2014:72 av Jerry Adbo uppdra åt kyrkostyrelsen att intensifiera arbetet med att på ett samlat sätt tillgängliggöra webbsända gudstjänster.

Det digitala materialet för barn kommer att tas fram i samarbete med Västerås stift. Arbetet påbörjades i maj 2016 när representanter från stiftet och kyrkokansliet möttes för att konkretisera fortsättningen och ta fram en tidplan för fortsatt arbete.

Möjligheterna för församlingar att direktsända gudstjänster som visas på svenskakyrkan.se har setts över. För en församling finns det enkla, bra och billiga tekniska lösningar för att webbsända en gudstjänst, t.ex. genom att använda Youtube som plattform. Kyrkokansliet ska sammanställa tips och visa på goda exempel för spridning till stift och församlingar. När församlingen har publicerat sitt material på

sin egen Youtube-kanal är det möjligt att länka till församlingars sändningar från en nationell webbsida eller från Svenska kyrkans nationella Youtube-kanal. Samordningen av detta utreds.

Den församling som önskar göra webbsändningar, kan också tänka över möjligheten att endast sända själva predikan, eller kortare andakter. Det kan dock finnas frågor om tillstånd, integritet och rättigheter för musik som behöver beaktas.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2014:20 med Gudstjänstutskottets betänkande 2014:6 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan (Ks 2014:1322)

Kyrkomötet har beslutat att bifalla motion 2014:79 av Hans-Olof Andréén att uppdra till kyrkostyrelsen att sedan en reviderad kyrkohandbok del I antagits av kyrkomötet återkomma med förslag till en reviderad kyrkohandbok del II (vignings- och mottagningshandlingar).

Arbetet har inletts med en inventering av möjliga vägval inför kommande förstudie. Ett arbete med en begränsad revision kan starta tidigast 2018. En mer omfattande revision kan inledas tidigast 2020.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Skrivelser från kyrkomötet år 2013

Kyrkomötets skrivelse 2013:2 med Ekonomi- och egendomsutskottets betänkande 2013:2 Verksamhetsindelningen i redovisningen (Ks 2013/1093)

Kyrkomötet har beslutat att med anledning av motion 2013:52 av Hans-Olof Andréén uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta en ändamålsenlig redovisningsmodell för församlingar och pastorat.

Den av kyrkostyrelsen utsedda styrgruppen har under 2015 behandlat de frågor som dokumenterats som särskilt viktiga att belysa utifrån både teologiskt och ekonomiskt perspektiv. Genom en enkät till en statistiskt representativ grupp av församlingar och pastorat samt med möjlighet för övriga enheter att lämna remissvar har dessa frågor belysts och möjlighet att lämna synpunkter och förslag till alternativa lösningar har funnits.

Kyrkostyrelsen konstaterar att flertalet enheter inte har hunnit tillämpa modellen mer än 1–2 år. Kyrkostyrelsen konstaterar även att vissa redovisningstekniska förändringar som skulle vara rimliga att genomföra redan i nuläget snarare skulle medföra negativa konsekvenser med anledning av det administrativa merarbete som förändringar i modellen orsakar för församlingar och pastorat. Detta har särskilt påpekats bland flertalet som svarat på enkäten. Modellen bör i stället få en grundlig genomlysning och utvärdering inom en period av 3-5 år.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2013:6 med Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2013:7 Behörighet som arbetsledare (Ks 2013/1097)

Kyrkomötet har beslutat att bifalla motion 2013:37 av Bo Hansson att uppdra till kyrkostyrelsen att komma med förslag till kyrkomötet om sådan ändring i kyrkoordningen att till de befattningsinnehavare, som ska ha ”förklarat sig beredda att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till ett uppdrag inom

kyrkans vigningstjänst oavsett deras kön” (34 kap. 9 § i kyrkoordningen), även ska höra arbetsledande komministrar och arbetsledande diakoner.

Uppdraget har beretts i anslutning till uppdraget *Benämning på befattningar som präst* (KmSkr 2013:7). En skrivelse med förslag till ändringar i kyrkoordningen har överlämnats till årets kyrkomöte.

Skrivelsen är slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2013:7 med
Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2013:8 Benämning på
befattningar som präst (Ks 2013/1098)**

Kyrkomötet har beslutat att bifalla motion 2013:63 av Kjell Petersson och Leif Nordlander att uppdra till kyrkostyrelsen att fatta beslut om vilka prästerliga tjänstetitlar som bör användas.

Uppdraget relaterar till genomförda strukturförändringar i Svenska kyrkan från den 1 januari 2014.

Kyrkostyrelsen har utgått från nuvarande kyrkoordningsreglering, tidigare genomfört arbete och beslut som relaterar nära till frågan om befattningsbenämningar. Kyrkostyrelsen har genomfört en kartläggning av existerande benämningar och därmed sammanhängande organisation av pastorat och församlingar. I enlighet med kyrkostyrelsens beslut från april 2017 gäller att den präst som på kyrkoherdens delegation är ledamot i församlingsrådet i en församling, och har ett ledningsuppdrag för den församlingen, bör benämnas församlingssherde.

Skrivelsen är slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2013:14 med
Organisationsutskottets betänkande 2013:5 Kyrkliga begravningsbyråer
(Ks 2013/1105)**

Kyrkomötet har beslutat att med anledning av motion 2013:86 punkt 4 av Karin Perers och Anna Lundblad, att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram förutsättningar för en nationell kraftsamling kring frågorna om begravning och mötet med människor i sorg med utgångspunkt i biskopsbrevet om begravning, i likhet med den tidigare nationella kraftsamlingen mot barn och unga.

Uppdraget om en nationell kraftsamling diskuterades först med stiftskanslicheferna i januari 2014. År 2015 genomfördes en översyn över de viktigaste aspekterna av Svenska kyrkans samlade arbete i förhållande till begravning och möte med människor i sorg. En plan för genomförandet av en nationell kraftsamling togs fram under hösten 2015. Kraftsamlingen innebar att två nationella seminarier med fokus på samtidsanalys och pastoral strategi genomfördes under våren 2017. Likaså görs en översyn av Svenska kyrkans kommunikation om begravning och stöd vid sorg på www.svenskakyrkan och internwebben.

Skrivelsen är i den del som avser en nationell kraftsamling slutbehandlad.

Utskottet har påpekat behovet av åtgärder i syfte att komma framåt i samtalet om kyrkliga begravningsbyråer och detta har ingått och bearbetats inom ramen för arbetet med en nationell kraftsamling. Den första etappen av konferensen i februari innehöll samtids- och omvärldsanalys kring döden, riten och begravningsituationen och hur begravningsleden är under förändring. Den andra konferens-etappen hade fokus på församlingens kontinuerliga arbete med begravningsens sammanhang och mötet med de sörjande. I denna konferens presenterades också erfarenheterna från en kyrklig begravningsbyrå i syfte att bereda utrymme för ett fortsatt samtal om att driva begravningsbyrå i församlingens regi. Samtalet fördes utifrån förförståelsen

om tagna beslut i kyrkostyrelsen och i Överklagandenämnden. Tillsammans har de båda konferenstillfällena samlat ca 350 personer. Frågan om kyrkliga begravningsbyråer kommer att behandlas vidare i kyrkostyrelsen.

Skrivelsen är i den del som avser kyrkliga begravningsbyråer inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2013:20 med
Kyrkolivsutskottets betänkande 2013:14 Svenska kyrkans ansvar för
kyrkomusiken som en del av det kyrkliga kulturarvet (Ks 2013/1111)**

Kyrkomötet har beslutat att bifalla motion 2013:89, punkt 1 av Britt Louise Agrell och Anna Lundblad och uppdrog till kyrkostyrelsen att utreda hur nationell nivå fortsättningsvis ska ta sitt ansvar för kyrkomusiken som en del av det kyrkliga kulturarvet.

Kyrkomötet beslutade också att bifalla motion 2013:89, punkt 2 av Britt Louise Agrell och Anna Lundblad och uppdrog till kyrkostyrelsen att etablera ett brett samråd kring kyrkomusikens framtida roll i samhällets kulturliv.

Kyrkostyrelsen har beslutat att dels utreda hur den nationella nivån fortsättningsvis ska ta sitt ansvar för kyrkomusiken som en del av det kyrkliga kulturarvet, dels undersöka förutsättningarna för att etablera ett brett samråd kring kyrkomusikens framtida roll i samhällets kulturliv.

En förstudie som kartlagt behovet inom det kyrkomusikaliska området utifrån motionens intentioner genomfördes 2015 och planeringen för en arbetsprocess i linje med kyrkostyrelsens beslut har inletts.

Tre seminarier har genomförts under våren 2017 tillsammans med representanter för stift och församlingar. Seminariprocessen ska resultera i en plattform för Svenska kyrkans musik som, efter avstämningar med representanter för musiklivet i Sverige, lämnas till kyrkostyrelsen hösten 2017. Plattformen kommer också att presenteras och diskuteras vid kyrkomusiksymposiet 2018. Slutrapporteras till kyrkomötet 2018.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2013:26 med
Kyrkorättsutskottets betänkande 2013:3 Minska krånglet (Ks 2013/1117)**

Kyrkomötet har beslutat att med anledning av motion 2013:6 av Per-Henrik Bodin m.fl. uppdra åt kyrkostyrelsen att påskynda kyrkostyrelsens arbete med en översyn av kyrkoordningen och Svenska kyrkans bestämmelser samt årligen lämna en rapport till kyrkomötet om vilka åtgärder som vidtagits.

Uppdraget bereds och en kartläggning av hur kyrkoordningen och Svenska kyrkans bestämmelser uppfattas har genomförts genom samtal i s.k. fokusgrupper med företrädare från församlingar i tre stift samt en fokusgrupp med kanslichefer från stiftet. Genom dessa samtal har en inventering skett av vad som upplevs mest angeläget att förenkla och förtydliga.

Resultatet av samtalen har analyserats inom kyrkokansliet. Under hösten 2016 utarbetades bl.a. en promemoria med förslag till vissa ändringar i kyrkoordningen. Promemorian remitterades under våren 2017 och överlämnas i skrivelsen med förslag till ändringar i kyrkoordningen till årets kyrkomöte. Sådana ändringsförslag som inte har kunnat beredas klart till 2017 års kyrkomöte kommer i stället att beredas under 2017 för att i sin tur leda till en skrivelse till 2018 års kyrkomöte, då även uppdraget i dess helhet beräknas kunna slutrapporteras. Arbetet med att åstadkomma ett så ändamålsenligt och tydligt regelverk som möjligt sker vidare löpande i samband med att ändringar i bestämmelserna aktualiseras.

Det pågår även ett arbete med att se över informationen om kyrkoordningen och Svenska kyrkans bestämmelser på svenskakyrkan.se och kanalerna för spridning av information om bl.a. ändringar i bestämmelserna. Önskemål om sådana åtgärder har bl.a. framkommit vid samtalen i fokusgrupper.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Skrivelser från kyrkomötet år 2011

Kyrkomötets skrivelse 2011:6 med

Kyrkolivsutskottets betänkande 2011:8 Firande av reformationen

(Ks 2011/916)

Kyrkomötet har med bifall till en motion av Carina Etander Rimborg beslutat att uppdra till kyrkostyrelsen att undersöka och planera ett firande inför reformationens 500-årsjubileum 2017.

Firandet präglar återkommande arrangemang på nationell nivå och i stiftet och har en folkbildande karaktär samt genomförs på ett ekumeniskt lyhört sätt.

De större arrangemang som kyrkostyrelsen lägger särskilda resurser på är *Teologifestivalen* i februari, *Världens fest* i juni, Bokmässan i månadsskiftet september-oktober med temat ”bildning” och reformationsveckan i slutet av oktober 2017, som avslutas då reformationsdagen den 31 oktober firas i landets domkyrkor.

Arrangemang i stift och församlingar under året kan följas i ett gemensamt kalendarium. Inspirationsmaterial för såväl barn och ungdomar som vuxna är framtaget. I och med starten av reformationsåret 2017 är uppdraget att undersöka och planera inför reformationens 500-årsjubileum 2017 slutfört.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2011:10 med

Gudstjänstutskottets betänkande 2011:4 Den svenska psalmboken

(Ks 2011/920)

Kyrkomötet har med bifall till en motion av Sten Johansson beslutat att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att den svenska psalmskatten görs tillgänglig på Svenska kyrkans hemsida och med bifall till en annan motion av Daniel Tisell och Ann-Sofie Persson beslutat att uppdra till kyrkostyrelsen att under denna mandatperiod initiera ett projekt i vilket användandet av den nuvarande psalmboken undersöks.

Arbetet med att göra psalmboken tillgänglig på hemsidan har skett i samarbete med Verbum. Den digitala lösningen är färdigutvecklad och det som återstår inför en publicering är att ingå avtal med upphovsmännen. Allteftersom avtal ingås kan publicering ske på hemsidan. Det arbetet beräknas kunna slutföras tidigast under 2018.

När det gäller uppdragets andra del, att initiera ett projekt i vilket användandet av den nuvarande psalmboken undersöks, har en pilotstudie om psalmanvändningen i Svenska kyrkan genomförts 2012–2013, vilket slutrapporterades 2013.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Underbilaga 2A

Återrapportering av kyrkostyrelsens 75 miljoner kronor för arbetet med flyktingar och asylsökande

Bakgrund

Vid 2015 års kyrkomöte beslutades att bevilja 75 mnkr att stå till kyrkostyrelsens förfogande för arbetet med flyktingar och asylsökande under 2016. Av dessa medel har 46,2 mnkr gått till arbetet i stift och församlingar. I ett första beslut (2016-03-29) fördelades 25 mnkr till församlingarnas arbete och 15 mnkr i resursförstärkning till stiftsorganisationerna. Tilldelningen baserades på andel asylsökande och flyktingar i respektive stift. Medlen betalades ut i början av april och stiftet har därefter haft olika tillvägagångssätt för den vidare fördelningen till församlingarna. I september 2016 fördelades ytterligare 6,2 mnkr till stift och församlingar som hade möjlighet att förbruka mer medel.

Medlen har återrapporterats till nationell nivå den 28 februari 2017.² Församlingarna har rapporterat enligt särskild mall till stiftet som därefter har sammanställt en rapport till nationell nivå. I samband med återrapporteringen har eventuella återstående medel återbetalats till nationell nivå.

Utöver medlen till stift och församlingar fördelades 20 mnkr till det internationella arbetet. Medlen till humanitära och utvecklingsinsatser har fördelats och följts upp enligt gällande kriterier i den internationella verksamheten.

Återstående summa 8,8 mnkr utbetalades som anslag till

- ◆ Sensus för ett webbaserat utbildningsmaterial *Idealitet och migration*.
- ◆ Rådgivningsbyrå: 1 000 000 kr för rekrytering av juridisk kompetens samt teknisk support.
- ◆ Vårsta Diakoni: 1 000 000 kr för kunskapsutveckling i psykosocialt stöd och diakonalt mottagande.
- ◆ Bräcke diakoni och Göteborgs stadsmission: 2 500 000 kr som ett utvecklingsbidrag för att få igång en verksamhet för asylsökande och flyktingar genom boende och integration.
- ◆ Konst och konstnärliga processer i ett urval församlingar: 400 000 kr. Under hösten och vintern 2016 genomförde nationell nivå ett projekt med att utveckla metoder för hur konst och konstnärliga processer kan vara en värdefull resurs i kyrkans möte med flyktingar och nyanlända.
- ◆ Sveriges kristna råd, #värme: 900 000 kr för två pilotutbildningar.
- ◆ Översättning gudstjänstmaterial: 1 000 000 kr för översättning av ett urval texter och böner till tigrinja, farsi, dari och arabiska.

Användning av medlen i stift och församlingar

Församlingarna

Församlingarna har använt medlen till en bredd av insatser. Vanligt förekommande är, liksom tidigare, mötesplatser av olika slag: språkträffar, öppna caféer, barn- och ungdomsgrupper (t.ex. öppen förskola, BIV/BIS). Samhällsinformation, sommaraktiviteter, fester och högtidsfirande, studiebesök, utflykter, läger och kulturella

² Vissa församlingar fick också del av pengarna från regeringens extra satsning i december 2015. Rapportering av dessa medel har gjorts separat till MUCF i februari 2016 och ingår inte i denna sammanställning.

aktiviteter till stöd för en meningsfull tillvaro är också vanliga. Insatser för ensamkommande barn, praktikplatser för nyanlända och utbildning och stöd till volontärer förekommer också. En betydande del av medlen har använts till projektjänster för att möjliggöra församlingarnas verksamhet.

Ett antal församlingar inte kunnat nyttja hela det erhållna bidraget. Till stor del beror detta på externa faktorer, främst att många boenden lagts ned. Även svårigheter att rekrytera medarbetare och/eller en påfrestande personalsituation har påverkat vissa församlingars förmåga att genomföra verksamhet. Att medlen betalades ut relativt sent in på året har också påverkat församlingarnas möjligheter till strategisk planering och genomförande av verksamhet. Tabellen i bilaga 2 visar hur många församlingar som fått medel, hur mycket som delats ut samt hur stor andel av medlen som betalats tillbaka.

Stiften

Stiften har haft olika utgångspunkter och strategier för hur man använt medlen för resursförstärkning i stiftsorganisationen. Några stift har haft coachtjänster placerade ute i pastoraten, medan andra har inrättat en eller två coachfunktioner på stiftskansliet. Ytterligare andra har inlett med kartläggning av behov och står först nu i begrepp att anställa coacher. Samtliga stift har dock arbetat med att bygga nätverk med medarbetare från församlingarna, genomfört utbildningssatsningar och samlingar för personal och ideella samt varit mer närvarande ute i församlingarna. Hälften av stiften har dock inte nyttjat hela bidraget under 2016. Främsta orsakerna rapporteras ha varit att medlen kom sent (i april 2016), att man saknat strategi för arbetet i kombination med personalresursbrist och/eller svårigheter att rekrytera medarbetare.

I tabellerna nedan redogörs för hur mycket medel som fördelats till respektive stift samt hur mycket som har återbetalats.

Resultat och lärdomar från stift och församlingar

Resultat och lärdomar från församlingarna

Många insatser inom området asylsökande och nyanlända sker inom planerad verksamhet, men med kyrkomötets/kyrkostyrelsens tillskjutna medel har församlingarnas ambitioner kunnat höjas och fler församlingar blivit mer aktiva. Generellt rapporteras medlen ha bidragit till att många asylsökandes/nyanländas vardag berikats och blivit enklare tack vare aktiviteter, kontakter och olika former av stöd. Församlingarnas insatser har lett till ökat antal sociala mötesplatser och ökad tillgång till språkträning. Den språkundervisning, samhällsinformation och rådgivning som bedrivits har gett förutsättningar att bättre förstå det svenska samhället och bidragit till att stärka egenmakt hos asylsökande och nyanlända.

Många asylsökande och nyanlända fått förtroende för kyrkan och hittat in i Svenska kyrkans gudstjänstliv och verksamhet. Det rapporteras också om ett ökat antal ideella i församlingens arbete. Några vittnar om ”nytändning” gällande församlinglivet och kyrkobesöken. Arbetet har också utvecklat församlingarnas diakonala profil i mötet med nya människor som vill bidra eller funnit en plats i församlingarnas olika verksamheter. Församlingarna rapporterar också om ökat engagemang, större förståelse och minskade avstånd mellan människor genom detta arbete. Genom kyrkan möts nya och gamla församlingsbor och vänskapsrelationer uppstår ”över gränserna”. Många fördomar minskar om människor får mötas. Församlingens aktiviteter är utmärka arenor för integration och kontaktskapande.

Arbetet har också lett till nya samverkansformer och bättre samarbete med myndigheter och andra frivilligorganisationer. Svenska kyrkans församlingar har, med sina unika resurser i form av lokaler, kompetens och medarbetare, på många sätt stärkt sin relevans i det lokala sammanhanget. Samverkan kommer fortsatt att vara en nyckelfaktor i arbetet.

Samtidigt har församlingarna haft stora utmaningar i arbetet. Med Migrationsverkets avveckling av boenden har asylsökande försvunnit från flera orter. På vissa håll har det varit svårt att behålla engagemanget på orten när människor plötsligt flyttas. Många församlingar har fått tänka till kring arbetet med ideella i den omställningsfas som pågår. Församlingarna behöver också omorientera sitt arbete från stöd till asylsökande till insatser som bidrar till etablering och integration av nyanlända.

Genom de nära relationer som byggs med asylsökande i olika verksamheter märker församlingarna av en ökad oro och att fler mår dåligt, dels med tanke på omflyttningar och dels på grund av konsekvenserna av den tillfälliga lagen. När asylsökande får avslag behöver församlingarna också lära sig att hantera negativa besked och göra goda avslut. Ett antal församlingar ser dessutom en ökning av papperslösa som söker sig till kyrkan för stöd. Nya utmaningar innebär att församlingarna måste hantera och bearbeta pastorala och psykosociala frågor. Det finns stora behov gällande integrationsfrämjande insatser och psykosocialt stöd. Vikten av mötesplatser, meningsfulla fritidsaktiviteter och möjlighet till arbete/praktikplatser betonas. Juridisk rådgivning och kunskaper kring asylprocessen är också fortsatt ett stort behov.

Mot bakgrund av den föränderlighet som råder rapporterar församlingarna att det varit svårt att skapa långsiktig hållbarhet då medlen kommit med kort framförhållning och det varit mycket pengar som ska användas på kort tid, samtidigt som omständigheterna lokalt snabbt förändras. Församlingarna uttrycker också att det varit svårt att planera framåt då man dels inte kunnat föra över pengar till kommande år men dels inte heller haft tidiga besked om pengar för nästkommande år. Det har bland annat inneburit utmaningar att rekrytera och/eller behålla personal. Att avsätta tjänsteutrymme för samordning av arbetet har i många församlingar gett goda resultat.

Församlingarna uttrycker behovet av ett långsiktigt och målmedvetet integrationsarbete som inte tappar styrfart. De nationella medlen ger en tid för omställning, men stiftens bedömer att fortsatta medel från nationell nivå fortfarande är av betydelse de närmaste åren för att många församlingar ska kunna arbeta kontinuerligt. Församlingens arbete med asylsökande och nyanlända behöver byggas långsiktigt och förankras i den ordinarie verksamheten. Arbetet behöver ha starka och tydliga strukturer, men då omvärlden förändras löpande behövs också stor flexibilitet att anpassa verksamhet och resurser.

Resultat och lärdomar från stiftens resursförstärkning

Stiftens rapporterar att de genom resursförstärkningen kunnat möta fler församlingar och vara mer närvarande i deras verksamheter. Närmare kontakt mellan församlingarna och stiftet har resulterat i större förståelse av församlingarnas behov, vilket möjliggör ett mer effektivt och riktat stöd. Coachning är en viktig del i stiftets arbete och uppföljning, även om det tagit tid för flera stift att landa i utformning av coachfunktionen. Behovet av kompetensutveckling, stöd och bollplank från någon utanför den egna församlingen rapporteras ha varit stort. Många diakoner i fram för allt mindre pastorat upplever ensamhet i uppdraget och behov av avstämning. Flera

stift skriver därför att stöd till medarbetare behöver beaktas, där särskilt handledning och samtal bör prioriteras.

Stiften bedömer därför att fortsatt coachstöd till församlingarna behövs och identifierar möjligheter och utmaningar vad gäller volontärarbete, psykosocialt stöd, samverkan, långsiktighet, integration och flexibilitet. Stiftets insatser behöver inriktas på att möta behoven inom ovanstående områden.

Stiften konstaterar att det är viktigt med centralt sammanhållen funktion på stiftet när förutsättningarna förändras på kort tid, och när församlingar och pastorat behöver stöd att hålla sig uppdaterade. Många stift upplever att de har börjat bygga upp ett strategiskt arbete under 2016 och att detta arbete nu fortgår under 2017. Stiftsorganisationen måste vara flexibel och beredd på omställningar, samtidigt som ett långsiktigt arbete bedrivs.

Internationella arbetet

Här följer en sammanställning av hur medlen från kyrkostyrelsen har fördelats i det internationella arbetet. Totalt har 19,8 mnkr av 20 mnkr använts under 2016.

Humanitära insatser

Den större delen av de beviljade medlen, totalt 14,7 mnkr, har gått direkt till humanitära insatser för stöd till människor på flykt både inom och utanför sina hemländer framför allt i Mellanöstern och på Afrikas horn.

Exempelvis har medlen gått till arbete med syriska flyktingar i Libanon för att minska könsbaserat våld, psykosocialt stöd till internflyktingar från Mosul i Irak och arbete med internflyktingar i flyktinglägret Ajoung Thok, Sydsudan.

Utvecklingssamarbeten

Totalt 2,15 mnkr har gått till utvecklingssamarbeten i Mellanöstern. Exempelvis har medlen använts för att stärka interreligiös dialog mellan kristna och muslimer i Libanon och Mellanöstern (regionalt), stärka unga människors förmåga till konfliktförebyggande, samt öka kunskap om och medkänsla med den andre i ett projekt som riktar in sig mot ungdomar som flytt från Syrien och libanesiska ungdomar. Medlen har även använts i arbetet med människor som riskerar att fastna i och har kommit ut ur trafficking på Afrikas horn.

Policydialog och påverkansarbete

Påverkans- och informationsarbetet till stöd för människor på flykt har stärkts med medlen, totalt 2,9 mnkr. Exempelvis har medlen möjliggjort att Kyrkornas kommission för migranter i Europa (CCME) har kunnat anställa en kommunikationsresurs samt att en ekumenisk plattform för samarbete i migration och flyktingfrågor har kunnat instiftas på ACTs huvudkontor i Geneve. Även Svenska kyrkans arbete med global policydialog har stärkts genom att medlen möjliggjort anställning av en person för att arbeta med samordning och global policydialog inom området migration.

Översikt förbrukade och återbetalade medel från stift och församlingar

KsSkr 2017:2
Bilaga 2A

Stift / Kommentar	Summa församlings- pott från nationell nivå	Antal församlingar/ pastorat som fått medel	Återbetalning församlingar i % av anslag	Summa resurs- förstärkning till stiftsorg från nationell nivå	Återbetalning stift i % av anslag
Göteborg	3 025 000	35	3 %	1 505 000	16 %
	I stort sett samtliga medel, inkl. stiftspott, har gått till församlingar, då stiftet betalat tjänster på stiftskansliet med egna medel. Församlingarna har genomfört i stort sett allt.				
Härnösand	1 900 000	43	22 %	900 000	30 %
	Församlingar: Nedläggning av boenden, brist på personalresurser, för kort tid att organisera verksamhet. Stiftet: Avtal med RGB endast sista kvartalet				
Karlstad	2 450 000	20	9 %	930 000	0 %
	Församlingar: Bland annat pga. nedläggning av boenden. Avvikelse utbetalning församlingar: delar av stiftspotten har gått till resursförstärkning i pastorat för "stiftsarbete", eftersom man bara kunde anställa en coach på 40 % på stiftet.				
Linköping*	1 575 000	11	12 %	945 000	69 %
	Församlingar har genomfört sin verksamhet. Största delen (522 597) av församlingspotten har ej sökts/fördelats och återbetalas från stiftet, därav stor avvikelse i stiftets återbetalning				
Luleå	1 700 000	27	6 %	780 000	47 %
	Församlingar: Ändrade förutsättningar. Stor arbetsbelastning i övrigt gjorde att verksamheten inte prioriterades, personalbyte/sjukdom. Stiftet: coach på plats först i aug.				
Lund	4 425 000	24	11 %	2 095 000	41 %
	Församlingar: projektjänster tillsatta senare än planerat, aktiviteter/kostnader lägre än beräknat, aktiviteter som inte kunnat genomföras. Stiftet: pengarna kom i april med kort framförhållning, ej möjligt att göra mer.				
Skara	2 100 000	30	6 %	1 080 000	76 %
	Stiftspotten: Två coachtjänster 40 % från sept.				
Strängnäs	2 225 000	18	9 %	1 125 000	82 %
	Stiftspotten: större delen återbetalas, tjänster tillsattes sent/svårt att rekrytera och kapacitet/strategi saknades. Goda förhoppningar om att nyttja medlen 2017 i sin helhet.				
Stockholm	3 275 000	13	7 %	1 425 000	0 %
	Fördelat 152 000 kr till församlingar från stiftets medel				
Uppsala*	2 800 000	17	0 %	1 140 000	25 %
	Stiftet återbetalar 53 435 ur stiftspotten samt 233 325 ur församlingspotten (ej anslaget medel)				
Västerås	3 050 000	20	32 %	1 470 000	0 %
	Pga. kort projekttid (april-dec) samt ansträngd personalsituation har verksamheten inte kunnat genomföras i sin helhet i flera församlingar				
Växjö	2 575 000	40	8 %	1 505 000	0 %
Visby	100 000	3	79 %	100 000	0 %
	Församlingar: Nedläggning av boenden, projekt som kom igång för sent och fått medel för 2017 istället				
Summa	31 200 000	298	11 %	15 000 000	29 %

* Linköping och Uppsala har inte betalat ut full församlingspott till församlingarna och återbetalar därför en del av denna.

Återbetalade medel redovisas under återbetalning från stiftet, varför denna summa sticker ut.

Bilaga 3 Övrig rapportering från kyrkostyrelsen

Kyrkostyrelsen lämnar i denna bilaga information om ärenden som inte är återrapportering av direkta uppdrag från kyrkomötet, utan ärenden som kyrkostyrelsen särskilt vill redovisa till kyrkomötet.

Kyrkostyrelsen rapporterar återkommande till kyrkomötet om hur processen *Dela tro – dela liv* fortskrider och kommer att presentera en utvärdering av genomförande och måluppfyllelse till kyrkomötet 2019.

Rapport Dela tro – dela liv

Kyrkostyrelsen beslutade i juni 2012 om en gemensam satsning på kyrkans undervisning och mission för alla åldrar. Hösten 2012 beslutade kyrkomötet om ekonomiska ramar på 60 miljoner för satsningen som löper under perioden 2013–2018.

Tillsammans med stift och församlingar genomförs satsning *Dela tro – dela liv* i syfte att stärka församlingarna i den grundläggande uppgiften och hitta nya vägar i det konkreta arbetet.

Dela tro – dela liv är nu i genomförande och avslutande fas. De flesta av delsatsningarna pågår eller håller på att avslutas. I de delsatsningar som avslutats är utvärdering i fokus. De 60 miljonerna som kyrkostyrelsen reserverat åt *Dela tro – dela liv* är utdelade till sammanlagt 31 delsatsningar varav fyra konferenser (Alla delsatsningar fanns redovisade till kyrkomötet 2016).

Dela tro – dela liv har deltagit i konferenser såsom Teologifestivalen i Uppsala med en ström, Bibeln mitt i allt.

Den 18–19 maj 2017 genomfördes Lärandefestivalen, *Dela tro – dela livs* nationella konferens i Lund. Det blev ett samarbete mellan Lund och Växjö stift och *Dela tro – dela liv*, en fördjupningskonferens om lärande och undervisning i Svenska kyrkan med över 500 deltagare.

Delsatsningar som avslutas under året är:

- ◆ Tala tro
- ◆ Tala väl med varandra
- ◆ Utbildning av bibliologledare
- ◆ Andetag. Nationellt läger för barn och unga
- ◆ Bibeln mitt i allt (2016 års konferens)
- ◆ Kyrkorumspedagogik (i och med Lärandefestivalen)
- ◆ Katekumenatet – Vuxnas väg till tro (boksläpp på bokmässan)
- ◆ PLU – plan för lärande och undervisning (till sommaren)
- ◆ Konfa-appen
- ◆ Framtiden bor hos oss
- ◆ Mötesplats för trons och livets frågor
- ◆ Kyrkorummet och gymnasieskolan.

Under 2017 och 2018 vidtar en utvärdering av satsningen *Dela tro – dela liv* som helhet, insamlade av erfarenheter från alla delsatsningar och en utförlig ekonomisk analys av hela satsningen.

Kyrkomötet
Kyrkostyrelsens skrivelse 2017:3

Ändringar i kyrkoordningen m.m.

Kyrkostyrelsen överlämnar denna skrivelse till kyrkomötet.

Uppsala den 14 juni 2017

Wanja Lundby-Wedin

Helén Ottosson Lovén

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen, som är uppdelad i fyra separata avsnitt, föreslås i huvudsak följande ändringar i kyrkoordningen:

- ◆ De föreslagna kyrkoordningsändringarna innebär införandet av ett särskilt villkor för att vara behörig att anställas som komminister, kontraktsadjunkt, stiftsadjunkt eller diakon när befattningen innefattar arbetsledande uppgifter. Villkoret föreslås även gälla för anställning på andra befattningar med benämning där ordet diakon ingår, eller där behörigheten att utöva uppdraget som diakon har angetts som villkor för anställning. Vidare föreslås villkoret även gälla för längre vikariat än sex månader på nämnda befattningar. För att vara behörig att anställas på en sådan präst- eller diakonbefattning med arbetsledande uppgifter ska krävas att personen i fråga har förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till ett uppdrag inom kyrkans vigningstjänst oavsett deras kön. Vidare föreslås konsekvensändringar av förslagen som innebär att de föreslagna behörighetsprövningarna, i likhet med nuvarande behörighetsprövningar, kan överklagas samt att domkapitlet har möjligheten att delegera beslutanderätten gällande dessa.
- ◆ Det föreslås ändringar i vissa av bestämmelserna i kyrkoordningen om den kyrkliga indelningen och om bildande, ändring och upplösande av pastorat. Det föreslås att termen indelning bara ska användas för sådan indelning i Svenska kyrkan som är rikstäckande men inte för ändringar av pastorat. Det ska därför göras en tydligare skillnad mellan å ena sidan församlingsindelning, kontraktsindelning samt stiftsindelning och å andra sidan bildande, upplösande och ändring av pastorat. Ändringar på lokal nivå ska övergripande benämnas ändringar av den lokala strukturen. Som en konsekvens av detta föreslås termerna indelningsdelegerade respektive indelningsstyrelse ändras till interimisdelegerade respektive interimisstyrelse. Det föreslås även vissa kompletteringar av bestämmelserna rörande beslut om församlingsindelningen i ett pastorat. Det föreslås finnas en kyrkoordningsreglerad skyldighet för ett pastorat att samråda med stiftsstyrelsen när ett beslut om en ändrad församlingsindelning i pastoratet bereds. Det föreslås vidare att det i kyrkoordningen ska anges att stiftsstyrelsen beslutar om namn på

församlingar och pastorat även vid lokala ändringsbeslut. Stiftsstyrelsen föreslås också kunna besluta om sådana ändringar i församlingsindelningen i ett pastorat som bara beror på en oregelbundenhet i indelningen eller på ändrade fastighetsförhållanden. I sådana beslut om ändring i den lokala strukturen som rör församlingar och/eller pastorat i flera stift föreslås det tydliggöras att kyrkostyrelsen i sitt beslut ska fastställa eller i förekommande fall fatta beslut om den ekonomiska regleringen. Det föreslås också att kyrkostyrelsen i sådana fall beslutar om huruvida interimisdelegerade ska tillsättas. Vidare föreslås att det direkt ska framgå av kyrkoordningens bestämmelser att kyrkostyrelsen får fatta beslut om att överföra bara en del av en församling från ett stift till ett annat. Det föreslås även att beslut om ändringar i den lokala strukturen och om namn på församlingar och pastorat ska vara fattade senast den 1 januari under valåret om ändringarna ska träda i kraft den 1 januari året efter att ordinarie kyrkoval har ägt rum. I andra fall föreslås besluten vara fattade senast den 1 april året innan de träder i kraft. Motsvarande ska gälla för ändringar i kontraktsindelningen. Förslag lämnas till en grundläggande bestämmelse i kyrkoordningen om interimisdelegerades uppgifter och om beslutskompetensen för befintliga förtroendevalda organ vid en beslutar ändring i den lokala strukturen. Det föreslås en ny bestämmelse om fyllnadsval av ledamöter och ersättare i interimisdelegerade. Vidare föreslås att interimisstyrelsen ska besluta vilken präst som ska vara ledamot och vilken präst som ska vara ersättare i densamma. Om en domprost ska tillsättas efter att ett beslut har fattats om en ändring i den lokala strukturen som avser en domkyrkoförsamling eller ett pastorat där domkyrkoförsamlingen ingår föreslås interimisstyrelsen utse ledamöter och ersättare i tillsättningsnämnden.

- ◆ En terminologiändring som gjordes i kyrkoordningen 2014, med anledning av strukturförändringar på Svenska kyrkans lokala nivå, har medfört oavsiktliga ändringar i sak för kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter. I skrivelsen föreslås att kyrkoordningen ändras så att kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter regleras i sak på samma sätt som före strukturförändringarna, när det gäller beslutsprövning, överklagande till domkapitlet av vissa beslut samt arbetsgivarorganisationens roll som arbetsgivarföreträdare. Ändringarna föreslås ske genom införande av en ny bestämmelse i 2 kap. kyrkoordningen.
- ◆ Övriga ändringar och rättelser.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2018.

1	Behörighet som arbetsledare	5
1.1	Förslag till kyrkomötesbeslut.....	5
1.2	Förslag till ändringar i kyrkoordningen	5
1.3	Ärendet och dess beredning.....	7
1.4	Allmän bakgrund	7
	1.4.1 Uppdraget	7
	1.4.2 Tidigare behandling.....	8
	1.4.3 Gällande bestämmelser.....	8
1.5	Överväganden och förslag	10
1.6	Ikraftträdande.....	16
1.7	Konsekvenser.....	16
1.8	Kommentar till bestämmelserna i kyrkoordningen.....	16
2	Översyn av bestämmelserna om ändringar i den kyrkliga indelningen m.m.....	17
2.1	Förslag till kyrkomötesbeslut.....	17
2.2	Förslag till ändringar i kyrkoordningen	17
2.3	Ärendet och dess beredning	35
2.4	Allmän bakgrund	35
	2.4.1 Uppdraget	35
	2.4.2 Bakgrund	35
2.5	Överväganden och förslag	38
	2.5.1 Vissa terminologiska frågor m.m.	38
	2.5.2 Lokala beslut om indelningsändringar m.m.	43
	2.5.3 Ändringar som berör flera stift	49
	2.5.4 Tidpunkter för beslut och dess ikraftträdande	52
	2.5.5 Interimsdelegerade och interimsstyrelse	55
2.6	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser.....	57
2.7	Konsekvenser.....	58
2.8	Kommentar till bestämmelserna i kyrkoordningen.....	58
3	Viss reglering av kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter	63
3.1	Förslag till kyrkomötesbeslut.....	63
3.2	Förslag till ändring i kyrkoordningen	63
3.3	Bakgrund	63
3.4	Ärendets beredning.....	64
3.5	Gällande bestämmelser	64
	3.5.1 Beslutsprövning.....	64
	3.5.2 Överklagande av vissa beslut	64
	3.5.3 Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation.....	65
3.6	Oavsiktliga ändringar i bestämmelserna	65
3.7	Överväganden och förslag	65
3.8	Ikraftträdande.....	67
3.9	Konsekvenser.....	67
3.10	Kommentar till bestämmelsen i kyrkoordningen.....	67

4	Övriga ändringar och rättelser.....	71
4.1	Förslag till kyrkomötesbeslut.....	71
4.2	Bestämmelser.....	71
4.2.1	Förslag till ändringar i kyrkoordningen.....	71
4.2.2	Förslag till ändringar i arbetsordningen för kyrkomötet (SvKB 1999:3)	74
4.3	Ärendet och dess beredning.....	75
4.4	Ändringar i kyrkoordningen	75
4.5	Ändringar i arbetsordningen för kyrkomötet	75
4.6	Ikraftträdande.....	75
4.7	Konsekvenser.....	76
4.8	Kommentar till bestämmelserna	76
4.8.1	Förslaget till ändringar i kyrkoordningen.....	76
4.8.2	Förslaget till ändringar i arbetsordningen för kyrkomötet (SvKB 1999:3)	76
	Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll.....	77

1 Behörighet som arbetsledare

1.1 Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen.

1.2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen,

dels att 9 kap. 5 b § och 34 kap. 10 och 17 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 34 kap. 10 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

5 b §

Beträffande ärenden enligt 31 kap. 11–14 §§, 32 kap. 11–14 §§, 34 kap. 9, 10 och 14 §§, 53 kap. 10 §, 57 kap. 8–18 §§ och 58 kap. får delegation ske bara på det sätt som anges i andra stycket.

Domkapitlet får uppdra åt

1. ordföranden eller vice ordföranden att slutligt avgöra ärenden enligt 31 kap. 11 § 2 och 3 samt 32 kap. 11 § 2 och 3,

2. en grupp bestående av ordföranden eller vice ordföranden och ytterligare minst två av domkapitlets ledamöter att besluta i ärenden enligt 34 kap. 9, 10 eller 14 §§. Gruppen får endast fatta beslut om samtliga är ense,

3. ordföranden, vice ordföranden, den ledamot som är eller har varit ordinarie domare eller den ledamotens ersättare att beträffande ärenden enligt 31 kap. 11–14 §§, 32 kap. 11–14 §§, 57 kap. 8–18 §§ och 58 kap. fatta sådana beslut som inte innefattar ett slutligt avgörande av ärendet, eller som innebär att ärendet inte ska prövas i sak,

4. ordföranden, vice ordföranden och sekreteraren att fatta beslut i fråga om utlämnande av handling enligt 53 kap. 10 §, och

5. den som var ordförande att besluta om rättelse enligt 57 kap. 18 § och 58 kap. 16 §.

34 kap.

10 §

Behörig att anställas som komminister, kontraktsadjunkt eller stiftsadjunkt eller på ett längre vikariat än sex månader på en sådan befattning är den som

1. har varit anställd som pastorsadjunkt i ett år, eller som vid tidpunkten för tillträdet av den sökta tjänsten kan antas ha fullgjort sådan anställning, och

2. uppfyller de villkor för befattningen som domkapitlet kan ha beslutat om enligt 11 §.

Behörig att anställas på en befattning som komminister, kontraktsadjunkt eller stiftsadjunkt med arbetsledande uppgifter

eller på ett längre vikariat än sex månader på en sådan befattning är den som, utöver vad som framgår av första stycket, har förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till ett uppdrag inom kyrkans vigningstjänst oavsett deras kön.

Domkapitlet får medge undantag från villkoren i första stycket 1 om det finns särskilda skäl.

Innan någon anställs ska domkapitlet yttra sig över de behöriga sökandena utifrån de särskilda krav som befattningen ställer.

10 a §

Behörig att anställas på en befattning som diakon med arbetsledande uppgifter eller på ett längre vikariat än sex månader på en sådan befattning är den som har förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till ett uppdrag inom kyrkans vigningstjänst oavsett deras kön. Detsamma gäller andra befattningar med arbetsledande uppgifter med benämning där ordet diakon ingår eller där behörigheten att utöva uppdraget som diakon har angetts som villkor för anställningen.

Innan någon anställs ska domkapitlet yttra sig över de behöriga sökandena utifrån de särskilda krav som befattningen ställer.

17 §

Domkapitlets beslut i ärenden som avses i 9 § första och andra styckena samt 10 § första och andra styckena får överklagas hos Svenska kyrkans överklagandenämnd. Detsamma gäller domkapitlets beslut om behörighet enligt 14 §. Rätt att överklaga har

1. den sökande, såvitt avser beslut att inte förklara honom eller henne behörig,
2. en medsökande, såvitt avser beslut att förklara en sökande behörig, och
3. den som ska besluta om tillsättningen, såvitt avser beslut att inte förklara en sökande behörig.

När ett beslut har överklagats enligt första stycket får anställningsärendet inte slutföras förrän Överklagandenämnden har avgjort överklagandet.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2018.

1.3 Ärendet och dess beredning

I en inom kyrkokansliet upprättad promemoria – Behörighet som arbetsledare – föreslås införandet av ett särskilt villkor i kyrkoordningen för att någon ska vara behörig att anställas som komminister, kontraktsadjunkt, stiftsadjunkt eller diakon när befattningen innefattar arbetsledande uppgifter. I promemorian föreslås vidare att villkoret ska gälla för anställning på andra befattningar med benämning där ordet diakon ingår, eller där behörigheten att utöva uppdraget som diakon har angetts som villkor för anställning. Vidare föreslås villkoret även gälla för längre vikariat än sex månader på nämnda befattningar. För att vara behörig att anställas på en sådan präst- eller diakonbefattning med arbetsledande uppgifter ska krävas att personen i fråga har förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till ett uppdrag inom kyrkans vigningstjänst oavsett deras kön. I promemorian föreslås konsekvensändringar av de ovan nämnda förslagen innebärande att de föreslagna behörighetsprövningarna, i likhet med nuvarande behörighetsprövningar, kan överklagas samt att domkapitlet har möjlighet att delegera beslutanderätten gällande dessa.

Promemorian har remissbehandlats på så sätt att den har tillsänts samtliga tretton domkapitel, tjugosex pastorat, en kyrklig samfällighet, tjugofyra församlingar, Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation, Svenska kyrkans överklagandenämnd, Kyrkans Akademikerförbund och Akademikerförbundet SSR. Det har inkommit svar från 35 remissinstanser, varav tre har meddelat att de avstår från att yttra sig i sak. Remissvaren finns tillgängliga i ärendet (Ks 2013/1097). Flertalet remissinstanser har ställt sig positiva till de föreslagna ändringarna.

1.4 Allmän bakgrund

1.4.1 Uppdraget

I kyrkomötesmotion 2013:37 av Bo Hanson föreslogs att kyrkostyrelsen skulle komma med förslag till kyrkomötet om en sådan ändring i kyrkoordningen att till de befattningshavare som ska ha ”förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till ett uppdrag inom kyrkans vigningstjänst oavsett deras kön” (34 kap. 9 § i kyrkoordningen), ska även höra arbetsledande komministrar och arbetsledande diakoner.

Tillsyns- och uppdragsutskottet föreslog i sitt betänkande *Behörighet som arbetsledare* (TU 2013:7) att kyrkomötet skulle bifalla motionen. Utskottet anförde bl.a. att motionen pekat på att strukturförändringarna har påverkat den lokala tjänsteorganisationen, bl.a. genom att antalet befattningar som kyrkoherde påtagligt minskat samtidigt som antalet andra befattningar med arbetsledande uppgifter ökat. Utskottet hänvisade även till Läronämndens yttrande Ln 2013:10y, där nämnden bl.a. lyft ett tidigare uttalande vid kyrkoordningens tillkomst om att det för kyrkans enhet är ”viktigt att alla ämbetsbärare skall kunna tjänstgöra tillsammans i gudstjänsten och på så sätt manifesteras och få näring för den gemensamma bekännelsen”. Läronämnden anförde att det som sades när kyrkoordningen beslutades äger tillämplighet även i de frågor som motion 2013:37 aktualiserade. Utskottet anförde vidare att samma krav på att kunna samverka fullt ut och bejaka såväl kvinnors som mäns uppdrag inom kyrkans vigningstjänst måste gälla komministrar och diakoner som har arbetsledande befattningar. Vidare menade utskottet att det finns frågor som behöver klargöras som hör samman med förändringar i Svenska kyrkans lednings- och ämbetsstruktur och att här finns kopplingar till det som tas upp i betänkandet *Benämningar på befattningar som präst* (TU 2013:8).

Kyrkomötet beslutade i enlighet med utskottets förslag (se KmSkr 2013:6).

1.4.2 Tidigare behandling

Kvinnor har haft tillträde till prästerlig tjänst i Svenska kyrkan sedan den 1 januari 1959.

Vid 1994 års kyrkomöte gav Svenska kyrkans centralstyrelse till känna som sin mening, utöver vad Andra lagutskottet anfört i sitt betänkande *Villkoren för prästvigning* (2 KL 1994:3), att ”Centralstyrelsen – till alla som är involverade i antagningsarbetet av blivande präster – framför att endast de personer som bejakar giltigheten i såväl kvinnors som mäns vigning och sakramentsförvaltning bör få prästvigas i Svenska kyrkan”. (se KmSkr 1994:11)

1997 års kyrkomöte begärde att Centralstyrelsen skulle utarbeta ett förslag till en kyrklig kungörelse i enlighet med vad Andra kyrkolagsutskottet anfört i betänkandet *Villkor för prästvigning, kyrkoherdetjänst m.m.* (2 KL 1997:3). Förslaget skulle föreläggas nästkommande ordinarie kyrkomöte. Av förslaget skulle framgå att endast den som bejakar giltigheten i kvinnors och mäns prästvigning och sakramentsförvaltning får antas till prästexamen. 1998 års kyrkomöte beslutade därefter om sådana ändringar i den kyrkliga kungörelsen (SKFS 1989:8) om behörighet att utöva det kyrkliga ämbetet som präst, samt i den kyrkliga kungörelsen (SKFS 1991:15) om prästexamen.

Vidare begärde 1997 års kyrkomöte av regeringen en sådan ändring i förordningen (1992:997) om biskops- och prästtjänster att endast den som är beredd att samverka i alla med tjänsten förenade uppgifter är behörig till en tjänst som kyrkoherde. Med samverkan avsågs samverkan mellan alla präster oavsett kön. Med anledning av kyrkomötets begäran utfärdade regeringen förordningen (1997:841) om ändring i förordningen (1992:997) om biskops- och prästtjänster som innehöll en ny punkt med den innebörden.

Före kyrkoordningens tillkomst fanns inga andra fastställda föreskrifter om uppdraget som diakon än de anvisningar som ingick (och ingår) i kyrkohandbokens ordning för diakonvigning. Vidare fanns vissa av diakoniinstitutionerna fastställda regler.

Vid kyrkoordningens tillkomst anförde Centralstyrelsen att de allmänna villkor som bör vara gemensamma för de olika uppdragen i kyrkans vigningstjänst (biskop, präst och diakon) skulle föras samman i en paragraf. Vad gäller kravet att den som ska vigas till uppdrag inom vigningstjänsten ska ha förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till ett uppdrag inom vigningstjänsten, oavsett deras kön, menade Centralstyrelsen att detta innebar ett förtydligande av den föreskrift som hade beslutats av 1998 års kyrkomöte som ett villkor för att genomgå prästexamen, nämligen att personen i fråga skulle ha förklarat sig beredd att fullt ut tjänstgöra med andra präster i Svenska kyrkans gudstjänster. I och med kyrkoordningen infördes bestämmelser som alltså, i här aktuellt hänseende, reglerade diakonerna på samma sätt som de andra uppdragen inom vigningstjänsten (präst och biskop).

1.4.3 Gällande bestämmelser

Till ett uppdrag inom kyrkans vigningstjänst får den vigas som är döpt och konfirmerad, tillhör Svenska kyrkan, och har förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till uppdrag inom kyrkans vigningstjänst oavsett deras kön (se 25 kap. 2 § 3 p. i kyrkoordningen).¹ Detsamma framgår av 31 kap. 2 § punkten 5 vad gäller präst och av 32 kap. 2 § punkten 5 vad gäller diakon. I bestämmelserna stadgas att domkapitlet får förklara den behörig att utöva uppdraget som präst eller som diakon som har förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra

¹ Kravet enligt 25 kap. 2 § punkten 3 gäller samtliga uppdrag inom vigningstjänsten, även biskopen.

tillsammans med andra som vigts till ett uppdrag inom kyrkans vigningstjänst oavsett deras kön.

I kyrkoordningen finns särskilda villkor reglerade avseende vissa anställningar. Dels finns behörighetsvillkor för att både *få och inneha* en anställning i 34 kap. 7 och 8 §§, dels finns särskilda villkor för att *få* en anställning i 34 kap. 9–11 §§.

De särskilda villkor som enligt 37 kap. 7 § gäller för att få och inneha en tillsvidareanställning i Svenska kyrkan är generella och redovisas därför inte närmare i det här sammanhanget. I 34 kap. 8 § regleras att endast den som är behörig att utöva uppdraget som präst enligt bestämmelserna i 31 kap. får vara anställd som präst och att endast den som är behörig att utöva uppdraget som diakon enligt bestämmelserna i 32 kap. får vara anställd som diakon, eller på en befattning med benämning där ordet diakon ingår, eller en där sådan behörighet på annat sätt har angetts som villkor för anställning.² Dessa behörighetsvillkor gäller såväl vid anställningstillfället som fortsättningsvis under anställningen.

Enligt 34 kap. 9 § i kyrkoordningen, är den behörig att anställas som domprost eller kyrkoherde eller på ett längre vikariat än tre månader på en sådan befattning som

1. har varit anställd som präst i Svenska kyrkan i minst tre år,
2. har genomgått den utbildning som har fastställts av kyrkostyrelsen,
3. uppfyller de villkor för befattningen som domkapitlet kan ha beslutat om enligt 11 §³, och
4. har förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till ett uppdrag inom kyrkans vigningstjänst, oavsett deras kön.

Bestämmelsen i 34 kap. 9 § är formulerad på samma sätt som i 25 kap. 2 § 3 med bestämmelser om vem som kan vigas till ett uppdrag inom kyrkans vigningstjänst. I sak är det fråga om samma behörighetskrav som från och med den 1 januari 1988 gällde enligt 3 § 3 förordningen (1992:997) om biskops- och prästtjänster, även om det där talades om att ha ”förklarat sig beredd att fullt ut tjänstgöra med andra präster i Svenska kyrkans gudstjänster”. Domkapitlet får medge undantag från första och andra punkten om det finns särskilda skäl, men undantag kan alltså inte medges från tredje och fjärde punkten. Innan någon anställs ska domkapitlet yttra sig över de behöriga sökandena utifrån de särskilda krav som befattningen ställer.

Enligt 34 kap. 10 § är den behörig att anställas som komminister, kontraktsadjunkt eller stiftsadjunkt eller på ett längre vikariat än sex månader på en sådan befattning som

1. har varit anställd som pastorsadjunkt i ett år, eller som vid tidpunkten för tillträdet av den sökta tjänsten kan antas ha fullgjort sådan anställning, och
2. uppfyller de villkor för befattningen som domkapitlet kan ha beslutat om enligt 11 §.

Domkapitlet får medge undantag från första punkten om det finns särskilda skäl. Innan någon anställs ska domkapitlet yttra sig över de behöriga sökandena utifrån de särskilda krav som befattningen ställer.

I 34 kap. 14 § finns ett krav på yttrande och behörighetsprövning vid tillsättning av diakon. Enligt bestämmelsen ska domkapitlet pröva de sökandes behörighet och yttra sig över de behöriga sökandena utifrån de särskilda krav som befattningen ställer innan någon anställs som diakon eller på ett längre vikariat än sex månader på en

² Enligt samma paragraf får endast den som är behörig att utöva uppdraget som biskop enligt bestämmelserna i 30 kap. vara anställd som biskop.

³ Enligt 34 kap. 11 § får domkapitlet besluta om särskilda villkor för att någon ska kunna anställas på en viss befattning som kyrkoherde, komminister, kontraktsadjunkt eller stiftsadjunkt. Bestämmelsen riktar sig mot ”specialbefattningar” som sjukhuspräst, präst för verksamhet på teckenspråk osv. Villkor enligt 34 kap. 11 § bör även anges i församlingsinstruktionen enligt 57 kap. 5 § första punkten.

sådan befattning. Detsamma gäller andra befattningar med benämning där ordet diakon ingår, eller där behörigheten att utöva uppdraget som diakon har angetts som villkor för anställning. Exempel på sådana befattningar där ordet diakon ingår är sjukhusdiakon och citydiakon. Det kan också finnas befattningar där ordet diakoni ingår, t.ex. diakoniassistent, men där det inte behöver vara fråga om en anställning som diakon om inte behörighet att utöva uppdraget som diakon har angetts som ett villkor för anställning. I sådana fall är inte 34 kap. 14 § tillämplig.

1.5 Överväganden och förslag

Kyrkostyrelsens förslag: I kyrkoordningen införs ett nytt behörighetskrav inför anställning av komminister, kontraktsadjunkter, stiftsadjunkter och diakoner på befattningar som innefattar arbetsledande uppgifter. Bara den som har förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till ett uppdrag inom kyrkans vinningstjänst, oavsett deras kön, ska anses behörig att anställas på en sådan tillsvidare tjänst eller på ett längre vikariat än sex månader på en sådan befattning. Detsamma gäller andra befattningar med arbetsledande uppgifter med benämning där ordet diakon ingår eller där behörigheten att utöva uppdraget som diakon har angetts som villkor för anställningen.

Domkapitlet får inte medge undantag från detta behörighetsvillkor.

Domkapitlet kan delegera beslutanderätten vid behörighetsprövningar avseende befattningar med arbetsledande uppgifter. Vidare kan domkapitlets beslut i sådana ärenden överklagas.

Ändrade paragrafer: 9 kap. 5 b §, 34 kap. 10 och 17 §§.

Ny paragraf: 34 kap. 10 a §.

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker promemorians förslag.

Flera remissinstanser, däribland *Domkapitlet i Göteborgs stift* och *Domkapitlet i Uppsala stift*, anför dock att termen arbetsledande är något oklar och behöver preciseras ytterligare. *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation* har inte några principiella invändningar mot att det föreslagna behörighetsvillkoret införs även för arbetsledande präster och diakoner. Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation har dock synpunkter på hur den aktuella kategorin arbetsledare ska definieras i den faktiska tillämpningen och är inte helt övertygad att en avgränsning i enlighet med promemorians förslag utan vidare låter sig göras. Vidare anser organisationen att det kan finnas skäl att något uppmärksamma arbetsgivarens skyldigheter vid företrädesrätt och omplacering.

Domkapitlet i Visby stift avstyrker förslaget. Domkapitlet ställer sig frågande till termen "arbetsledande" för att särskilja vilka anställningar behörighetsvillkoret ska knytas till. Termen finns inte tidigare i kyrkoordningen och det krävs att man går till andra källor för att tolka den. Domkapitlet konstaterar också att kyrkoherden leder all verksamhet i församlingen och kan både ge och återta delegation som innefattar arbetsledning, varför det yttersta ansvaret för arbetsledningen alltid åvilar kyrkoherden. Förslaget skulle medföra en uppdelning i två typer av komministeranställningar och två typer av diakonanställningar. Innehållet i en tjänst skulle inte utan vidare kunna ändras utan att en ny behörighetsprövning kan behövas. Förslaget medför alltså en betydande ökad administration som inte förefaller motiverad. Domkapitlet kan inte erinra sig något tillfälle när det funnits indikationer på ett behov

av en sådan regel som nu föreslås. *Mölnåls pastorat* avstyrker också förslaget. I dagens pastorat finns många arbetsledande tjänster där innehavarna har olika fackutbildningar. Det gäller såväl administrativa tjänster som inom församlingsvård. Det kan enligt pastoratet uppstå svårigheter om det ställs olika behörighetskrav på likvärdiga tjänster.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Kyrkomötets uppdrag till kyrkostyrelsen är, som redovisats tidigare, att föreslå ändringar i kyrkoordningen som medför att till de befattningshavare som ska ha förklarat sig beredda att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till ett uppdrag inom kyrkans vigningstjänst oavsett deras kön, ska även höra arbetsledande komminister och arbetsledande diakoner.

Det kan inledningsvis noteras att strukturförändringarna inte ledde till några kyrkoordningsändringar avseende kyrkoherdens roll och ansvar. Inte heller föreslogs några nya befattningar i kyrkoordningen. Det är alltså alltjämt kyrkoherden som leder all verksamhet i församlingen och pastoratet (se 2 kap. 9 § och 5 kap. 1 §). Gruppen arbetsledande komminister och arbetsledande diakoner är inte ny, även om antalet sådana befattningar torde ha ökat i och med strukturförändringarnas genomförande. Däremot har det hittills inte ställts krav på att en person ska ha förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till ett uppdrag inom kyrkans vigningstjänst oavsett deras kön för att personen i fråga ska vara behörig att anställas på en sådan befattning.

Det kan i sammanhanget noteras att 1998 års kyrkomöte beslutade att det för vigning till ett uppdrag inom vigningstjänsten och för sökande till kyrkoherdetjänster skulle krävas att man hade förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till ett uppdrag inom kyrkans vigningstjänst oavsett deras kön (se CsSkr 1998:5, 2 KL 1998:2, kskr 1998:11). Dessa regleringar flyttades sedermera över till kyrkoordningen. En stor andel av de präster och diakoner som är i aktiv tjänst har således under de snart 20 år som har gått sedan dess avgett denna försäkran, antingen vid vigningen eller då de, i förekommande fall, har sökt kyrkoherdetjänst.

Termen "arbetsledande" m.m. i kyrkoordningen

I kyrkoordningen används inte termen *arbetsledande* för närvarande. Däremot finns i 33 kap. valbarhetshinder för uppdrag som förtroendevald i en församling, i ett pastorat, på stiftsnivå eller i kyrkomötet för den som är anställd lokalt, stiftsanställd respektive anställd på nationell nivå och som på grund av sina uppgifter har en *ledande ställning* bland de anställda (se 33 kap. 5–8 §§). Vidare finns för vissa anställningar – biskop, kyrkoherde och domprost – vilka i sig får anses innebära en ledande ställning, uttryckliga bestämmelser om valbarhetshinder. Det kan i sammanhanget noteras att den ledande ställning som en biskop har, till skillnad från vad som gäller för kyrkoherde och domprost, inte avser ett genom kyrkoordningen direkt reglerat chefskap över annan personal (se vidare nedan).

Med den ställning som kyrkoherden har enligt 2 kap. 9 § står det klart att kyrkoherden är den som enligt kyrkoordningen har "*den ledande ställningen*" lokalt, vilket alltså innebär att kyrkoherden är chef över verksamheten i församlingen/pastoratet. Genom utformningen av regleringen om "*ledande ställning*" i 33 kap. 5–8 §§ framgår dock att det kan finnas även andra anställda som inte är valbara. I kyrkoordningsskrivelsen till 1999 års kyrkomöte sägs att det fortfarande ska vara fråga om en mycket begränsad del av de anställda. Valbarhetshindren ska inte gälla alla som har någon arbetsledande befattning utan enbart "de som har en övergripande

chefstjänst som kanslichef, kamrer, kyrkogårdschef eller annan förvaltningschef". I skrivelsen framhålls att väljarnas rätt att välja en viss person bör inskränkas i så liten utsträckning som möjligt vid direkta val. Det har därför inte gjorts en sådan utvidgning av kretsen av dem som inte är valbara att den omfattar alla anställda (se CsSkr 1999:3 s. 2–230). Om en församling ingår i ett pastorat är dock inte heller den som pga. av sina uppgifter har en ledande ställning bland de anställda i pastoratet, valbar till ett uppdrag som förtroendevald i församlingen.

Utöver detta finns valbarhetshinder för förtroendeuppdrag för alla kyrkligt anställda som har en tjänstgöringsgrad över 20 procent av heltid för sin befattning beräknat för en period på fem månader (se 33 kap. 9 §). I samma bestämmelse finns reglerat när sådana anställda inte är valbara och till vilket organ. Bestämmelserna om valbarhetshinder för anställda ska på motsvarande sätt tillämpas för den som är uppdragstagare.

I kyrkoordningen används även termen *leder*. Exempelvis regleras att kyrkoherden leder all verksamhet (2 kap. 9 §), att kyrkofullmäktiges ordförande leder sammanträden (3 kap. 39 §) och att kyrkostyrelsen leder och samordnar förvaltningen av den nationella nivåns uppgifter (12 kap. 1 §).

Vidare finns bestämmelser rörande den präst som leder en gudstjänst (17 kap. 8 och 10 §§ och 18 kap. 4 §) och att en präst i Svenska kyrkan är den som enligt kyrkoordningen ska leda bl.a. dop-, nattvards-, och begravningsgudstjänst (se 19 kap. 4 §, 20 kap. 3 § och 24 kap. 5 §). Ett ledande av gudstjänst innefattar inget ansvar för underställd personal eller liknande, utan även t.ex. en pastorsadjunkt är i sådana fall den som leder gudstjänsten. Kyrkoherden får vidare ge tillstånd åt någon som är döpt och tillhör eller anställd för en församling i pastoratet att predika och leda gudstjänsten vid en viss eller vissa av de gemensamma gudstjänsterna i någon av pastoratets församlingar (se 17 kap. 14 §). Om den krets som enligt kyrkoordningen har en "ledande ställning" är mycket begränsad är alltså den krets som t.ex. kan leda en gudstjänst förhållandevis vid.

Kyrkans kollektivavtal m.m.

I kollektivavtalet *Kyrkans avtal 16* används benämningen *arbetsledare*. Enligt kollektivavtalet är arbetsledaren, i likhet med chefen, den till vilken fridagar meddelas och som följer upp arbetstid, arbetsbelastning och verksamhetsmål, m.m.⁴

I de befattningskoder som Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation har tagit fram definieras "arbetsledare" som någon som har underställd personal. I befattningskoderna finns "Komminister/arbetsledare" och "Stiftsadjunkt/arbetsledare" som beskrivs som en "(a)rbetstagare som enligt kyrkoordningen är behörig att utöva uppdraget som präst i Svenska kyrkan, som arbetar i församlingsverksamhet och har underställd personal." Här finns även "Församlingsdiakon/arbetsledare" som beskrivs på liknande sätt: "Arbetstagare som enligt kyrkoordningen är behörig att utöva uppdraget som diakon i Svenska kyrkan och som arbetar i församlingens diakonala verksamhet och har underställd personal."⁵

För vilka befattningar/anställningar ska villkoret gälla?

Enligt uppdraget från kyrkomötet ska kyrkostyrelsen återkomma med ett förslag till kyrkomötet om en sådan ändring i kyrkoordningen att till de befattningshavare som ska ha "förklarat sig beredda att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som

⁴ Se Tillägg till AB § 13 Mom. 9 Ansvarsarbetstid (Underbilaga A till AB 16).

⁵ Se BSF 01 (Reviderat 2014) Befattningssystem församlingar. BSF 01 är under revision.

vigts till ett uppdrag inom kyrkans vigningstjänst oavsett deras kön” (34 kap. 9 § i kyrkoordningen), ska även höra *arbetsledande* komministrar och diakoner. Det framgår dock inte närmare vad kyrkomötet avser med komministrar och diakoner med arbetsledande befattningar.

Termen ”arbetsledande” förekommer både i kyrkans organisation och i arbetslivet i övrigt men har ingen tydlig avgränsning. Som Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation anför i sitt remissyttrande omfattar arbetsledning som term i en vidare mening alla de beslut som en arbetsgivare har att fatta inom ramen för 11 och 12 §§ medbestämmandelagen (MBL), exempelvis styrande planeringsbeslut, ändringar i struktur och organisation, införande av tidsredovisning och kontrollfunktioner i övrigt.

Med tanke på hur kyrkomötesuppdraget är formulerat torde det innefatta fler än sådana personer som enligt valbarhetsbestämmelserna i 33 kap. 5–8 §§ i kyrkoordningen har en ledande ställning. ”Ledande ställning” enligt kyrkoordningen är, som nämnts ovan, en snäv term som t.ex. inte innefattar alla som har någon form av arbetsledande befattning enligt de befattningskoder som Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation har tagit fram. Samtidigt torde det inte vara så brett att det omfattar alla de som enligt kyrkoordningens reglering exempelvis kan leda en gudstjänst.

Kyrkostyrelsen menar att som huvudprincip bör gälla att den som fungerar som arbetsledare också anförtros rätten att fatta vissa beslut för underställd personal. Kyrkoherden leder all verksamhet och har således rätt att fatta beslut som normalt följer av ett ledningsansvar. I de fall en annan arbetsledare har ett självständigt ansvar sker detta på delegation av kyrkoherden. En arbetsledare som leder och fördelar det dagliga arbetet för anställda har på delegation av kyrkoherden ansvar för underställd personal. Kyrkoherdens delegation kan både ges och återtas.

Avsikten med kyrkomötesuppdragets formulering får därför anses vara att det är sådana befattningar som innefattar arbetsledande moment ur en mer *arbetsrättslig synvinkel* som ska omfattas av det nya behörighetskravet. Dessa arbetsledande moment torde i många fall framgå av prästens eller diakonens befattningsbeskrivning. I vissa fall framgår även dessa arbetsledande moment av platsannonsen inför anställningen på befattningen medan det andra gånger är ett arbetsledaransvar som ges när en person redan har varit anställd på sin befattning en period. I samtliga fall sker arbetsledningen genom att kyrkoherden har delegerat delar av sina arbetsledande uppgifter.

Det den föreslagna regleringen tar sikte på är sådana befattningar där det redan vid anställningstillfället är klart att de kommer att innefatta sådana arbetsledande uppgifter som avses ovan. Som redan nämnts kan det förekomma att de arbetsledande uppgifterna inte ingår vid själva anställningstillfället, men att den anställde komministern eller diakonen efter en tid genom delegation från kyrkoherden får ett ökat ansvar och med det även underställd personal. I sådana fall sker möjligen ingen ny behörighetsprövning, då det inte är fråga om en ny anställning och därmed skulle inte heller det nu föreslagna villkoret aktualiseras. Detta är dock ingen ny problematik. Det är redan idag så att det inte alltid sker någon ny behörighetsprövning, exempelvis när en omorganisation genomförs på en arbetsplats. I sådana situationer är det dock önskvärt att arbetsgivaren, inför eventuell tilldelning av ett utökat ansvar, väger in sådant som krävs för att den arbetsledande funktionen ska utövas på motsvarande sätt som det nu föreslagna villkoret vid nyanställningar syftar till. Det som kyrkomötets beslut och Läronämndens ovan redovisade uttalanden ger uttryck för, dvs. att den som arbetsleder annan personal måste kunna samverka fullt ut och bejaka såväl kvinnors som mäns olika uppdrag inom kyrkans vigningstjänst, bör vara rimligt att beakta även i sådana fall, trots att det inte uttryckligen föreslås regleras i kyrkoordningen.

Vad gäller arbetsgivarens skyldigheter vid företrädesrätt och omplacering kan, som Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation anför i sitt remissvar, omständigheterna i en rekryteringssituation vara sådana att en eller flera arbetstagare har företrädesrätt till anställningen. Företrädesrätt kan föreligga enligt lag eller kollektivavtal. En arbetsgivare kan också i en uppsägningssituation vara skyldig att pröva om arbetstagaren kan omplaceras till annat arbete. För att en arbetstagare ska komma i åtnjutande av sina rättigheter brukar emellertid som allmänt krav uppställas att han eller hon också har tillräckliga kvalifikationer för arbetet. Enligt rättspraxis har arbetsgivaren möjlighet att i viss mån beakta om arbetstagaren på det personliga planet besitter de egenskaper som rimligen borde krävas. Enligt Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation utgörs en viktig del i den bedömning som domkapitlet har att svara för av en värdering av prästens eller diakonens beredskap att arbeta tillsammans med alla kyrkans präster och diakoner. Den arbetstagare som inte kan tillmötesgå ett sådant villkor torde därmed i arbetsrättslig bemärkelse få anses sakna tillräckliga kvalifikationer.

Av kyrkomötets uppdrag till kyrkostyrelsen framgår att det är arbetsledande *komministrar och diakoner* som ska omfattas av det nya kravet. Det torde dock inte ha varit avsikten att exkludera befattningar där stiftsadjunkter och kontraktsadjunkter (se 34 kap. 10 §) har arbetsledande uppgifter. Inte heller torde det ha varit avsikten att exkludera sådana befattningar med benämning där ordet diakon ingår eller där behörigheten att utöva uppdraget som diakon har angetts som villkor för anställning (se 34 kap. 14 §). Därför föreslås att även dessa ska omfattas av det nya särskilda villkoret.

Vissa remissinstanser anser att det föreslagna kravet bör omfatta även andra än vissa präster och diakoner. Däribland kan nämnas *Luleå domkyrkoförsamling*, som vill att behörighetskravet även ska gälla när kyrkomusiker och församlingspedagoger arbetsleder företrädare för vinningstjänsten. Vidare anser *Arvika pastorat* att behörighetskravet ska gälla för alla tillsvidareanställningar i Svenska kyrkan. Kyrkostyrelsen noterar att kyrkomötesuppdraget avser endast präster och diakoner. Att ytterligare utvidga frågeställningen till att gälla fler yrkeskategorier kräver en djupare analys som får anses ligga utanför uppdraget.

Det bör noteras att kyrkoordningen inte känner till några andra befattningar än de som framgår av 34 kap. Kyrkomötet har dock gett kyrkostyrelsen i uppdrag att fatta beslut om vilka prästerliga tjänstetitlar som bör användas (se Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande *Benämning på befattningar som präst*, TU 2013:8). Kyrkostyrelsen beslutade den 4–5 april 2017 att den präst som på kyrkoherdens delegation är ledamot i församlingsrådet i en församling och har ett ledningsuppdrag för den församlingen bör benämnas församlingsherde (se Ks 2013:1098). Församlingsherde är således inte en kyrkoordningsreglerad befattning, utan en komministerbefattning som kan benämnas församlingsherde. Sådana församlingsherdetjänster faller under det här föreslagna behörighetskravet.

Behörighetsprövning och förklaring

Nuvarande reglering avseende behörighetsprövning (se 34 kap. 10 § rörande komministrar m.fl. och 34 kap. 14 § rörande diakoner m.fl.) gäller anställning på en tillsvidarebefattning eller på ett längre vikariat än *sex månader*. Motsvarande reglering rörande domprost eller kyrkoherde gäller för anställning eller längre vikariat än *tre månader* på en sådan befattning (se 34 kap. 9 §).

I och med att den föreslagna regleringen rör arbetsledande befattningar skulle detta kunna tala för att en behörighetsprövning skulle behöva göras redan vid längre vikariat än tre månader på en sådan befattning. Detta skulle i så fall vara en reglering som

motsvarar vad som idag gäller för kyrkoherdar och domprostar (se 34 kap. 10 §). Samtidigt har vi redan idag en ordning som innebär att en behörighetsprövning görs inför längre vikariat än sex månader på t.ex. en komminister- eller diakonbefattning (se 34 kap. 9 §). Den ordningen gäller således för arbetsledande (och övriga) komministrar och diakoner redan idag. Mot den bakgrunden föreslås därför att nuvarande sexmånadersgräns vad gäller behörighetsprövning vid vikariat på nämnda befattningar ska gälla även framgent.

Vad gäller den förklaring som enligt förslaget nu ska avges även av komministrar och diakoner m.fl. med arbetsledande uppgifter så bör denna motsvara den förklaring som domprost och kyrkoherde idag ska göra enligt 34 kap. 9 § punkten 4. Det finns flera avgöranden från Svenska kyrkans överklagandenämnd som kan tjäna till ledning vid bedömningen av en sådan förklaring.⁶

Konsekvenser i kyrkoordningen

I enlighet med det som anförts ovan föreslås ett nytt andra stycke i nuvarande 34 kap. 10 §. Genom detta läggs ett ytterligare särskilt villkor till i de fall en befattning som komminister, kontraktsadjunkt eller stiftsadjunkt enligt första stycket innefattar arbetsledande uppgifter. Detta innebär att domkapitlet vid sådana befattningar med arbetsledande uppgifter ska göra en behörighetsprövning även utifrån det särskilda villkoret att endast den är behörig att anställas som har förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till ett uppdrag inom kyrkans vigningstjänst, oavsett deras kön. Detta gäller även längre vikariat än sex månader på en sådan befattning. Från detta villkor får domkapitlet inte medge undantag.

Vidare föreslås en helt ny paragraf, 34 kap. 10 a §, enligt vilken det införs ett särskilt villkor för att få en anställning på en befattning som diakon med arbetsledande uppgifter, eller på ett längre vikariat än sex månader på en sådan befattning. Villkoret innebär att behörig är den som har förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till ett uppdrag inom kyrkans vigningstjänst, oavsett deras kön. Detsamma gäller andra befattningar med arbetsledande uppgifter med benämning där ordet diakon ingår, eller där behörigheten att utöva uppdraget som diakon har angetts som villkor för anställningen. Innan någon anställs ska domkapitlet yttra sig över de behöriga sökandena utifrån de särskilda krav som befattningen ställer. Från detta villkor får inte domkapitlet inte medge undantag.

Även om den absoluta merparten av remissinstanserna ställer sig bakom de föreslagna ändringarna i kyrkoordningen framför några av dem att termen ”arbetsledande” kan innebära gränsdragningsproblem. Kyrkostyrelsen inser de gränsdragningsvårigheter som i vissa fall kan uppstå med den föreslagna regleringen men ser inte att det är möjligt att i bestämmelser närmare precisera vad som avses. Detta är en fråga som får bedömas i den enskilda anställningssituationen och som ytterst kan komma att klargöras i rättstillämpningen.

Som en konsekvens av ovan nämnda förslag föreslås förändringar i 9 kap. 5 b § samt 34 kap. 17 §. På så vis blir det möjligt för domkapitlet att, i likhet med övriga behörighetsprövningar enligt 34 kap. 9, 10 och 14 §§, delegera beslut i sådana ärenden till en grupp bestående av ordföranden eller vice ordföranden och ytterligare minst två av domkapitlets ledamöter. Vidare följer av förslaget till ändring i 34 kap. 17 § att domkapitlets beslut i dessa behörighetsprövningsärenden får överklagas hos Svenska kyrkans överklagandenämnd, i likhet med övriga behörighetsprövningar enligt 34 kap. 9, 10 och 14 §§.

⁶ Se bl.a. Överklagandenämndens beslut 12/01, 22/01 och 33/02.

1.6 Ikraftträdande

De föreslagna ändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt, dvs. den 1 januari 2018. Kyrkostyrelsen bedömer att de föreslagna bestämmelserna inte behöver kompletteras med några övergångsbestämmelser.

1.7 Konsekvenser

Konsekvenser för barn

Förslagen bedöms inte medföra några direkta eller indirekta konsekvenser för barn.

Övriga konsekvenser

Förslaget kan komma att innebära en något ökad administration för församlingar, pastorat och stift.

1.8 Kommentar till bestämmelserna i kyrkoordningen

9 kap.

5 b §

I paragrafen görs en hänvisning till den nya 34 kap. 10 a § i första stycket samt i andra stycket punkten 2. På så vis blir det möjligt för domkapitlet att, i likhet med övriga behörighetsprövningar enligt 34 kap. 9, 10 och 14 §§, delegera beslut i sådana ärenden till en grupp bestående av ordföranden eller vice ordföranden och ytterligare minst två av domkapitlets ledamöter.

34 kap.

10 §

Paragrafen får ett nytt andra stycke. Av detta framgår det nya villkoret för att vara behörig att anställas på en befattning som komminister, kontraktsadjunkt eller stiftsadjunkt med arbetsledande uppgifter eller på ett längre vikariat än sex månader på en sådan befattning.

Angående termen ”arbetsledande”, se avsnitt 1.5.

10 a §

Paragrafen är ny. Av paragrafen framgår det nya villkoret för att vara behörig att anställas på en befattning som diakon med arbetsledande uppgifter, eller på ett längre vikariat än sex månader på en sådan befattning. Detsamma gäller andra befattningar med arbetsledande uppgifter och med benämning där ordet diakon ingår, eller där behörigheten att utöva uppdraget som diakon har angetts som villkor för anställning.

Angående termen ”arbetsledande”, se avsnitt 1.5.

Regleringen i paragrafens andra stycke motsvarar den reglering som finns rörande befattning som diakon m.fl. i 34 kap. 14 § första stycket.

17 §

I paragrafen görs en hänvisning till det nya andra stycket i 34 kap. 10 § samt till nya 34 kap. 10 a §, så att domkapitlets beslut i dessa ärenden får överklagas hos Svenska kyrkans överklagandenämnd, i likhet med övriga behörighetsprövningar enligt 34 kap. 9, 10 och 14 §§.

2 Översyn av bestämmelserna om ändringar i den kyrkliga indelningen m.m.

2.1 Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen.

2.2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen

dels att 37 kap. 1 och 9 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 37 kap. 1 § ska utgå,

dels att nuvarande 37 kap. 4 a § och 6 a § ska betecknas 37 kap. 3 a § och 7 b §,

dels att 3 kap. 4 och 6 §§, 34 kap. 12 §, 37 kap. 5–7, 8, 11, 14–19, 22, 24, 29 och 31–36 §§, 38 kap. 4, 7 och 48 §§, rubriken till 37 kap. och rubrikerna närmast före 37 kap. 6, 15–18, 29, 32 och 34 §§ och 38 kap. 7 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken till 36 kap. ska lyda "Indelningsenheter, m.m.", rubriken närmast efter rubriken till 37 kap. ska lyda "ÄNDRINGAR I DEN LOKALA STRUKTUREN", rubriken närmast före 37 kap. 2 § ska lyda "Grunderna för den lokala strukturen" och rubriken närmast efter 37 kap. 28 § ska lyda "INTERIMSDELEGERADE OCH INTERIMSSTYRELSE",

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 37 kap. 6 a, 7 a, 30 a och 30 b §§, och närmast före 37 kap. 6 a, 7, 7 a, 30 a, 30 b och 31 §§ nya rubriker av följande lydelse,

dels att det närmast före 37 kap. 4 § ska införas en ny rubrik som ska lyda "Pastoratskriterier" och närmast före 37 kap. 7 b § en ny rubrik som ska lyda "Kyrkostyrelsens beslut om den lokala strukturen".

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

4 §

Kyrkofullmäktige väljs av de röstberättigade i församlingen.

Bestämmelser om rösträtt och valbarhet finns i 33 kap. och om valet i 38 kap.

<p>Att <i>indelningsdelegerade</i> i vissa fall blir kyrkofullmäktige <i>vid en indelningsändring</i> framgår av bestämmelserna i 37 kap. 34 § första stycket.</p>	<p>Att <i>interimsdelegerade</i> i vissa fall blir kyrkofullmäktige framgår av bestämmelserna i 37 kap. 34 § första stycket.</p>
--	--

6 §

Om kyrkofullmäktige beslutar att antalet ledamöter ska ändras, ska beslutet för att gälla ha anmälts till stiftsstyrelsen senast den 1 mars under valåret.

<p>Om <i>indelningsdelegerade</i> enligt 37 kap. 29 § beslutar om antalet ledamöter i kyrkofullmäktige ska beslutet vara anmält till stiftsstyrelsen senast den 1 mars under valåret. Om inte en sådan anmälan har gjorts ska stiftsstyrelsen fatta beslut om antalet ledamöter.</p>	<p>Om <i>interimsdelegerade</i> enligt 37 kap. 30 a § beslutar om antalet ledamöter i kyrkofullmäktige ska beslutet vara anmält till stiftsstyrelsen senast den 1 mars under valåret. Om inte en sådan anmälan har gjorts ska stiftsstyrelsen fatta beslut om antalet ledamöter.</p>
--	--

34 kap.

12 §

En befattning som domprost ska tillsättas av en tillsättningsnämnd.

Biskopen är ordförande i tillsättningsnämnden. Nämnden utser bland sina valda ledamöter en vice ordförande.

Stiftsstyrelsen utser tre ledamöter i tillsättningsnämnden. Domkyrkoförsamlingens kyrkoråd utser tre ledamöter i nämnden. Om domkyrkoförsamlingen ingår i ett pastorat utser i stället pastoratets kyrkoråd tre ledamöter i nämnden. För ledamöterna utses lika många ersättare. Stiftsstyrelsen utser även en ersättare för biskopen som ledamot.

Stiftsstyrelsen utser tre ledamöter i tillsättningsnämnden. Domkyrkoförsamlingens kyrkoråd utser tre ledamöter i nämnden. Om domkyrkoförsamlingen ingår i ett pastorat utser i stället pastoratets kyrkoråd tre ledamöter i nämnden. *Om en ändring i den lokala strukturen som omfattar domkyrkoförsamling har beslutats och interimstyrelsen istället för kyrkorådet utse ledamöter i tillsättningsnämnden.* För ledamöterna utses lika många ersättare. Stiftsstyrelsen utser även en ersättare för biskopen som ledamot.

Ledamöter och ersättare i tillsättningsnämnden ska väljas bland ledamöter och ersättare i det organ som förrättar valet.

Följande bestämmelser om kyrkorådet ska i tillämpliga delar gälla för tillsättningsnämnden:

- 4 kap. 13 § om när sammanträdena ska hållas,
- 4 kap. 14 § om ersättarnas tjänstgöring,
- 4 kap. 15 § om beslutförhet,
- 4 kap. 16 och 17 §§ om jäv, och
- 4 kap. 18 § om ärendenas avgörande och protokollet.

Kungörelser och tillkännagivanden ska anslås på domkyrkoförsamlingens eller, om domkyrkoförsamlingen ingår i ett pastorat, pastoratets anslagstavla.

Inför beslut om uppsägning, avskedande eller omplacering och beslut om disciplinär åtgärd som avser domprost ska, innan ansökan görs om befogenhetsprövning enligt 31 kap. 14 §, kyrkorådet samråda med stiftsstyrelsen.

37 kap. Ändringar i indelningen

37 kap. Ändringar i indelningen, *m.m.*

5 §

Stiftsstyrelsen ska verka för en *lämplig församlings- och pastoratsindelning*. Styrelsen ska fortlöpande följa utvecklingen och snarast initiera åtgärder när så behövs för att bestämmelserna i 2–4 §§ ska kunna följas.

Stiftsstyrelsen ska verka för en *ändamålsenlig lokal struktur*. Styrelsen ska fortlöpande följa utvecklingen och snarast initiera åtgärder när så behövs för att bestämmelserna i 2–4 §§ ska kunna följas.

Vem som beslutar om den lokala indelningen

Stiftsstyrelsen beslutar om ändringar av den indelning som avser *pastorat och församlingar* som inte ingår i ett pastorat. *Om en sådan ändring berör församlingar eller pastorat i flera stift beslutar kyrkostyrelsen om ändringen.*

Stiftsstyrelsens beslut om församlingsindelning

6 §

Stiftsstyrelsen beslutar om ändringar av den indelning som avser församlingar som inte ingår i ett pastorat.

Om en församling som ingår i ett pastorat inte uppfyller kriterierna i 3 § får stiftsstyrelsen, efter samråd med pastoratet och dess församlingar, besluta om en ändrad församlingsindelning.

Trots bestämmelserna i 7 § första stycket får stiftsstyrelsen också besluta om en ändring av församlingsindelningen i ett pastorat om den behövs bara på grund av oregelbundenhet i indelningen eller med hänsyn till fastighetsförhållandena.

Av 7 § framgår att kyrkofullmäktiges beslut om ändrad församlingsindelning i ett pastorat ska vara fastställt av stiftsstyrelsen för att gälla.

Stiftsstyrelsens beslut om att bilda, ändra eller upplösa pastorat

6 a §

Stiftsstyrelsen beslutar om bildande, ändring och upplösning av pastorat om inte annat framgår av 7 och 7 a §§.

Kyrkofullmäktiges beslut om den lokala strukturen

7 §

Pastoratets kyrkofullmäktige beslutar om ändringar av *församlingsindelningen* i pastoratet. Innan fullmäktige fattar sitt beslut ska församlingsråden i pastoratets församlingar få tillfälle att yttra sig.

Församlingens kyrkofullmäktige beslutar om indelning av församlingen i flera församlingar så att församlingen blir ett pastorat.

Ett pastorats beslut om *ändrad församlingsindelning* och en församlings beslut om indelning i flera församlingar

Pastoratets kyrkofullmäktige beslutar om ändringar av *församlingar inom pastoratet*. Innan fullmäktige fattar sitt beslut ska församlingsråden i pastoratets församlingar ges tillfälle att yttra sig och samråd ske med stiftsstyrelsen.

Församlingens kyrkofullmäktige beslutar om indelning av församlingen i flera församlingar så att församlingen blir ett pastorat. *Innan ett sådant beslut fattas ska samråd ske med stiftsstyrelsen.*

Ett pastorats beslut om *ändringar av församlingar inom pastoratet* och en församlings beslut om indelning i flera

ska för att gälla *fastställas av stiftsstyrelsen*. *Stiftsstyrelsen ska efter att ha gett domkapitlet tillfälle att yttra sig fastställa sådana beslut, om församlingarna kan uppfylla kriterierna i 3 §.*

Om en församling som ingår i ett pastorat inte uppfyller kriterierna i 3 § får stiftsstyrelsen efter samråd med pastoratet och dess församlingar besluta om en ändrad församlingsindelning.

församlingar ska *fastställas av stiftsstyrelsen* för att gälla. *Innan stiftsstyrelsen fattar sitt beslut ska domkapitlet ges tillfälle att yttra sig. Stiftsstyrelsen får bara fastställa kyrkofullmäktiges beslut, om församlingarna kan uppfylla kriterierna i 3 §.*

Kyrkostyrelsens beslut om den lokala strukturen

7 a §

Om en ändring av den lokala strukturen enligt 6 eller 6 a § berör församlingar eller pastorat i flera stift beslutar kyrkostyrelsen om ändringen. Kyrkostyrelsen ska då fullgöra de uppgifter som annars ligger hos stiftsstyrelsen enligt 8, 11, 12, 14, 29, 30 och 32 §§. Samrådet enligt 8 § ska även omfatta stiftsstyrelserna och domkapitlet i de stift som berörs av ändringen.

8 §

I ett ärende om *ändrad församlings- eller pastoratsindelning* enligt 6 § ska stiftsstyrelsen göra den utredning som behövs. Församlingar och pastorat ska lämna uppgifter och i övrigt i skälig omfattning hjälpa till i utredningsarbetet, om stiftsstyrelsen begär det.

Vid utredningen ska stiftsstyrelsen samråda med berörda församlingar och pastorat samt med domkapitlet. Sådant samråd behöver inte äga rum om ändringen i *indelningen* bara beror på oregelbundenhet i indelningen.

Om den ändring i *indelningen* som utredningen i första hand avser också bör leda till *en ändring i någon annan indelning*, som stiftsstyrelsen får besluta om, ska utredningen omfatta även denna ändring.

I ett ärende enligt 6 § *första stycket* eller *6 a §* ska stiftsstyrelsen göra den utredning som behövs. Församlingar och pastorat ska lämna uppgifter och i övrigt i skälig omfattning hjälpa till i utredningsarbetet, om stiftsstyrelsen begär det.

Vid utredningen ska stiftsstyrelsen samråda med berörda församlingar och pastorat samt med domkapitlet. Sådant samråd behöver inte äga rum om ändringen bara beror på oregelbundenhet i indelningen.

Om den ändring som utredningen i första hand avser också bör leda till *någon annan* ändring som stiftsstyrelsen får besluta om, ska utredningen omfatta även denna ändring.

11 §

Fördelningen av tillgångar och förbindelser ska grundas på vad som är ändamålsenligt och skäligt. Församlingarna och pastoraten får träffa en överenskommelse om hur fördelningen ska göras.

Regleringen ska fastställas av stiftsstyrelsen i *beslutet om indelningsändringen* enligt 6 och 7 §§. Är församlingarna och pastoraten inte överens om fördelningen ska stiftsstyrelsen göra denna.

Regleringen ska fastställas av stiftsstyrelsen i *beslut* enligt 6 och 6 a §§. Är församlingarna och pastoraten inte överens om fördelningen ska stiftsstyrelsen göra denna.

14 §

Stiftsstyrelsen får i *beslutet om indelningsändringen* utfärda de ytterligare bestämmelser som behövs för att ändringen ska kunna genomföras.

Om *indelningsändringen* innebär att en ny församling eller ett nytt pastorat bildas får stiftsstyrelsen i *beslutet* också bestämma att beslutanderätten i församlingen eller pastoratet ska utövas av sådana indelningsdelegerade som avses i 29 § från det att dessa valts till dess *indelningsändringen* träder i kraft. Detta gäller också om en *indelningsändring* annars är av sådan omfattning att församlingen eller pastoratet inte bör företrädas av tidigare valda organ.

Stiftsstyrelsen får i *beslut* enligt 6 och 6 a §§ utfärda de ytterligare bestämmelser som behövs för att ändringen ska kunna genomföras.

Om *stiftsstyrelsens beslut* enligt 6 § eller 6 a § innebär att en ny församling eller ett nytt pastorat bildas eller om *ändringen* annars är av sådan omfattning att församlingen eller pastoratet inte bör företrädas av tidigare valda organ får stiftsstyrelsen bestämma att beslutanderätten i församlingen eller pastoratet ska utövas av *interimsdelegerade* från det att dessa valts till dess *ändringen* träder i kraft. Ytterligare bestämmelser om *interimsdelegerade* finns i 29–30 b, 32 och 33 §§.

Kyrkofullmäktige och kyrkoråd när pastorat blir församling

Val m.m. vid ändring i den lokala strukturen

15 §

När beslut har fattats enligt 6 eller 6 a §§ ska kyrkofullmäktige utses vid ordinarie kyrkoval.

Om det finns särskilda skäl får stiftsstyrelsen besluta att en ändring som innebär att en ny församling eller ett nytt pastorat bildas genom sammanläggning av församlingar eller pastorat ska träda i kraft under pågående mandatperiod. Detsamma gäller en ändring som är av så begränsad omfattning att församlingen eller pastoratet även under återstoden av mandatperioden bör kunna företrädas av tidigare valda organ.

Av 34 § framgår att interimisdelegerade blir kyrkofullmäktige och interimisstyrelsen kyrkoråd vid en ändring under en mandatperiod.

Om en ny församling bildas av församlingar som utgör ett pastorat blir kyrkofullmäktige i pastoratet kyrkofullmäktige i den nybildade församlingen. Pastoratets kyrkoråd blir kyrkoråd i den nya församlingen.

När beslut om ändringar i församlings- och pastoratsindelningen träder i kraft

När beslut om ändringar i den lokala strukturen träder i kraft

16 §

En ändring i församlings- eller pastoratsindelningen enligt 6 § träder i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie kyrkoval har ägt rum.

Om ändringen i indelningen bara beror på oregelbundenhet i indelningen eller fastighetsförhållandena träder beslutet i kraft vid den tidpunkt som stiftsstyrelsen eller kyrkostyrelsen beslutar.

En ändring enligt första stycket som är av så begränsad omfattning att församlingen eller pastoratet även under återstoden av mandatperioden bör kunna företrädas av tidigare valda organ träder i kraft den 1 januari det år som bestämts i beslutet. Detsamma gäller sådana ändringar som avses i 15 §.

Om det finns särskilda skäl får stiftsstyrelsen även i andra fall än som anges i tredje stycket besluta att en ändring som innebär att en ny församling eller ett nytt pastorat bildas genom sammanläggning av församlingar eller pastorat ska träda i kraft under pågående mandatperiod. Ändringen träder i kraft den 1 januari det år som bestämts i beslutet.

En ändring i församlingsindelningen enligt 6 a § träder i kraft vid den tidpunkt som kyrkostyrelsen eller stiftsstyrelsen beslutar.

En ändring av församlings- eller pastoratsindelningen enligt 7 § träder i kraft den 1 januari det år som anges i beslutet.

Om ett beslut enligt 6 § första eller andra stycket, 6 a eller 7 §§ innebär att nytt kyrkofullmäktige ska väljas, träder beslutet i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie kyrkoval har ägt rum.

Övriga beslut träder i kraft den 1 januari det år som bestäms i beslutet.

Tidpunkter för beslut om ändringar i församlings- och pastoratsindelningen

Tidpunkter för beslut om ändringar i den lokala strukturen

KsSkr 2017:3

17 §

Ett beslut om att ändra indelningen enligt 16 § första stycket ska fattas senast ett år innan ändringen ska träda i kraft.

Ett beslut om att ändra indelningen enligt 16 § andra stycket ska fattas senast tre månader innan ändringen ska träda i kraft.

Ett beslut om att ändra indelningen enligt 16 § tredje och fjärde styckena ska fattas under den mandatperiod då den ändrade indelningen ska träda i kraft. Det ska fattas senast nio månader före ikraftträdandet.

Ett beslut om att ändra indelningen enligt 16 § femte stycket ska fattas senast en månad innan ändringen ska träda i kraft.

Ett beslut om att ändra församlings- eller pastoratsindelningen enligt 7 § som beslutas under en mandatperiod ska fastställas av stiftsstyrelsen eller, om stiftsstyrelsen är beslutande, beslutas av stiftsstyrelsen senast nio månader före ikraftträdandet. Om ändringen ska träda i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie kyrkoval har ägt rum ska beslutet fastställas eller beslut fattas av stiftsstyrelsen senast ett år innan det ska träda i kraft.

Kyrkostyrelsen ska genast underrättas om alla beslut om indelningsändringar som har fattats enligt 6 §, första meningen, 6 a §, tredje meningen och 7 §.

Berörda stiftsstyrelser ska genast underrättas om alla beslut om indelningsändringar som har fattats enligt 6 a §, första meningen.

När ett beslut enligt 16 § ska träda i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie kyrkoval har ägt rum, ska beslutet vara fattat senast den 1 januari det år som valet äger rum. Motsvarande gäller beslut om fastställande enligt 7 § tredje stycket. Övriga beslut om att ändra den lokala strukturen ska vara fattade eller fastställda senast den 1 april året innan de ska träda i kraft.

Stiftsstyrelsen ska genast underrätta kyrkostyrelsen om sina beslut enligt 6 och 6 a §§ samt beslut om fastställande enligt 7 §.

Kyrkostyrelsen ska genast underrätta berörda stiftsstyrelser om sina beslut enligt 7 a och 7 b §§.

När den nya indelningen kan tillämpas

Sedan en indelningsändring har beslutats kan en församling eller ett pastorat enligt den nya indelningen förvärva rättigheter och ta på sig skyldigheter. Om *indelningsdelegerade* ska utses gäller dock detta först sedan dessa delegerade har valts.

När stiftsstyrelsen *beslutar att ändra församlings- eller pastoratsindelningen* enligt 6 § ska styrelsen samtidigt fastställa hur stor prästorganisationen minst ska vara i varje nybildad församling eller nybildat pastorat.

Av 34 kap. 1 § följer att stiftsstyrelsen får besluta om ändring av hur stor prästorganisationen minst ska vara i församlingen eller pastoratet även om *församlings- eller pastoratsindelningen* inte ändras.

När beslut om ändringar i den lokala strukturen kan tillämpas

18 §

När beslut har fattats enligt 6 § första stycket eller 6 a § kan en församling eller ett pastorat enligt den nya strukturen förvärva rättigheter och ta på sig skyldigheter. Om *interimsdelegerade* ska utses gäller dock detta först sedan dessa delegerade har valts.

19 §

När stiftsstyrelsen *fattar beslut* enligt 6 § första stycket och 6 a § ska styrelsen samtidigt fastställa hur stor prästorganisationen minst ska vara i varje nybildad församling eller nybildat pastorat. *Stiftsstyrelsen ska fatta motsvarande beslut när kyrkostyrelsen har fattat ett beslut om den lokala strukturen enligt 7 a §.*

Av 34 kap. 1 § följer att stiftsstyrelsen får besluta om ändring av hur stor prästorganisationen minst ska vara i församlingen eller pastoratet även om *den lokala strukturen* inte ändras.

22 §

En ändring i kontraktsindelningen träder i kraft den 1 januari det år som anges i beslutet.

Ett beslut om att ändra kontraktsindelningen ska fattas senast tre månader före ikraftträdandet.

När ett beslut om att ändra kontraktsindelningen ska träda i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie kyrkoval har ägt rum, ska beslutet vara fattat senast den 1 januari det år som valet äger rum. Övriga beslut om att ändra kontraktsindelningen ska vara fattade senast den 1 april året innan de ska träda i kraft.

Kyrkostyrelsen ska genast underrättas om alla beslut om ändringar i kontraktsindelningen.

24 §

Kyrkostyrelsen får dock besluta om sådana mindre ändringar i stiftsindelningen som består i att en eller flera församlingar eller pastorat förs över från ett stift till ett angränsande stift.

Kyrkostyrelsen får dock besluta om sådana mindre ändringar i stiftsindelningen som består i att en eller flera församlingar eller pastorat förs över från ett stift till ett angränsande stift. *Ett*

Sådana ändringar får göras om stiftsindelningen därmed blir mer ändamålsenlig.

sådant beslut av kyrkostyrelsen kan också gälla en del av en församling.

Ändringar enligt första stycket får göras om stiftsindelningen därmed blir mer ändamålsenlig.

Antalet indelningsdelegerade och hur dessa utses

29 §

Om stiftsstyrelsen i ett beslut om ändrad församlings- eller pastoratsindelning bestämmer att beslutanderätten ska utövas av indelningsdelegerade ska ledamöter och ersättare i delegerade utses från varje församling respektive pastorat vars område helt eller delvis ska ingå i den nya församlingen eller det nya pastoratet.

Stiftsstyrelsen ska i beslutet ange hur många ledamöter och ersättare som varje församling respektive pastorat ska utse och

Antalet interimisdelegerade och hur dessa utses

Om stiftsstyrelsen i ett beslut enligt 6 § första stycket eller 6 a § bestämmer att beslutanderätten ska utövas av interimisdelegerade ska ledamöter och ersättare i delegerade utses från varje församling respektive pastorat vars område helt eller delvis ska ingå i den nya församlingen eller det nya pastoratet.

många ledamöter och ersättare som varje om när valet av dessa senast ska förrättas.

Interimsdelegerades uppgifter

30 a §

När interimisdelegerade har utsetts ska de utöva beslutanderätten för den nya församlingen eller det nya pastoratet när det är fråga om beslut som har verkan efter att den nya lokala strukturen har trätt i kraft.

Företrädare för en församling eller ett pastorat som berörs av ändringen i den lokala strukturen får under tiden från valet av interimisdelegerade till dess ändringen träder i kraft, endast besluta i frågor som uteslutande avser den församlingen eller det pastoratet och som inte har verkan efter ändringens ikraftträdande.

Fyllnadsval till interimisdelegerade

30 b §

Om en ledamot eller ersättare i interimisdelegerade avgår under tjänstgöringstiden, ska ett fyllnadsval hållas för den tid som återstår.

Om en ledamot har utsetts vid ett proportionellt val inträder i stället en ersättare enligt den turordning som har bestämts för ersättarna

Interimsstyrelsen

31 §

För beredning och verkställighet av *indelningsdelegerades* ärenden ska det finnas en *indelningsstyrelse*, som delegerade utser för sin tjänstgöringstid.

Den av prästerna i en församling eller ett pastorat som helt eller delvis ska ingå i den nya indelningsenheten som har varit kyrkoherde längst eller, om ingen har varit kyrkoherde, som har varit anställd som präst längst ska vara ledamot i indelningsstyrelsen. Han eller hon har rätt att sätta annan präst i en sådan församling eller ett sådant pastorat som ledamot i sitt ställe respektive som ersättare.

Andra ledamöter och ersättare i *indelningsstyrelsen* väljs av delegerade till det antal dessa bestämmer. Antalet valda ledamöter får dock inte vara mindre än sex.

Kostnader för indelningsdelegerades verksamhet

32 §

De församlingar och pastorat som har valt *delegerade* ska gemensamt betala kostnaderna för delegerades verksamhet.

Fördelningen av kostnaderna mellan församlingarna och pastoraten ska grundas på vad som är skäligt.

Twister om kostnadsfördelningen ska avgöras av stiftsstyrelsen.

33 §

Kyrkostyrelsen får utfärda de ytterligare bestämmelser som behövs för *indelningsdelegerades* verksamhet.

BESLUTANDE OCH VERKSTÄLLANDE ORGAN VID INDELNINGÄNDRINGAR UNDER EN MANDATPERIOD

34 §

När en *indelningsändring* enligt 16 § fjärde stycket träder i kraft blir *indelningsdelegerade* kyrkofullmäktige i den nya församlingen eller det nya pastoratet resterande del av mandatperioden och *indelningsstyrelsen* blir

För beredning och verkställighet av *interimsdelegerades* ärenden ska det finnas en *interimsstyrelse*, som delegerade utser för sin tjänstgöringstid.

Interimsstyrelsen ska utse en av prästerna i en församling eller ett pastorat som helt eller delvis ska ingå i den nya församlingen eller det nya pastoratet att vara ledamot i interimsstyrelsen. Interimsstyrelsen ska också utse en annan präst i en sådan församling eller ett sådant pastorat att vara den ledamotens ersättare. Interimsstyrelsen bestämmer tiden för uppdragen.

Andra ledamöter och ersättare i *interimsstyrelsen* väljs av delegerade till det antal dessa bestämmer. Antalet valda ledamöter får dock inte vara mindre än sex.

Kostnader för interimsdelegerades verksamhet

De församlingar och pastorat som har valt *interimsdelegerade* ska gemensamt betala kostnaderna för delegerades verksamhet.

Kyrkostyrelsen får utfärda de ytterligare bestämmelser som behövs för *interimsdelegerades och interimsstyrelsens* verksamhet.

BESLUTANDE OCH VERKSTÄLLANDE ORGAN VID ÄNDRINGAR UNDER EN MANDATPERIOD

När en *ändring* enligt 15 § andra stycket första meningen träder i kraft blir *interimsdelegerade* kyrkofullmäktige i den nya församlingen eller det nya pastoratet resterande del av mandatperioden och *interimsstyrelsen* blir

kyrkoråd. Det följer av 4 kap. 6 § att kyrkoherden i den nya församlingen eller det nya pastoratet är ledamot i kyrkorådet.

När en *indelningsändring* träder i kraft upphör alla uppdrag som förtroendevald i de församlingar och pastorat som berörs av ändringen. Motsvarande gäller uppdrag som kyrkvärd och revisor. Nya kyrkvärdar och revisorer ska väljas för återstoden av mandatperioden senast den 31 december året före ikraftträdandet av *indelningsändringen*.

kyrkoråd. Det följer av 4 kap. 6 § att kyrkoherden i den nya församlingen eller det nya pastoratet är ledamot i kyrkorådet.

När en *ändring* träder i kraft upphör alla uppdrag som förtroendevald i de församlingar och pastorat som berörs av ändringen. Motsvarande gäller uppdrag som kyrkvärd och revisor. Nya kyrkvärdar och revisorer ska väljas för återstoden av mandatperioden senast den 31 december året före ikraftträdandet av *ändringen*.

35 §

I beslut om *indelning i församlingar och pastorat* ska stiftsstyrelsen *också* efter samråd med berörda församlingar och pastorat besluta om namn på församlingarna respektive pastoraten.

Stiftsstyrelsen får även i andra fall pröva frågor om att ändra namn på *sådana enheter*.

Ett beslut om att ändra namn enligt andra stycket *träder* i kraft den 1 januari det år som *bestäms i beslutet*. *Ett sådant* beslut ska *fattas* senast *sex månader före ikraftträdandet*. *Om beslutet* ska *träda i kraft året efter det år ordinarie kyrkoval har ägt rum* ska det *fattas senast tolv månader före ikraftträdandet*.

Kyrkostyrelsen ska genast underättas om beslut av stiftsstyrelsen *enligt tredje stycket*.

I beslut *enligt 6 och 6 a §§ samt i beslut om fastställande enligt 7 §* ska stiftsstyrelsen, efter samråd med berörda församlingar och pastorat, besluta om namn på församlingarna respektive pastoraten. *Stiftsstyrelsen ska också besluta om namn på församlingarna och pastoraten så snart kyrkostyrelsen har fattat beslut enligt 7 a §.*

Stiftsstyrelsen får även i andra fall pröva frågor om att ändra namn på *församlingar och pastorat*. *Ett sådant beslut träder i kraft den 1 januari det år som bestäms i beslutet*.

När ett beslut om att ändra namn enligt andra stycket *ska träda* i kraft den 1 januari året efter det år då *ordinarie kyrkoval har ägt rum*, ska *beslutet vara fattat senast den 1 januari det år som valet äger rum*. *Övriga beslut om att ändra namn ska vara fattade senast den 1 april året innan de ska träda i kraft*.

Kyrkostyrelsen ska genast underättas om beslut av stiftsstyrelsen *om namn på församlingar och pastorat*.

36 §

I beslut om indelning i kontrakt ska biskopen *också* besluta om namn på kontrakten.

Biskopen ska även i andra fall pröva frågor om att ändra namn på kontrakt.

Ett beslut om att ändra namn enligt andra stycket *träder* i kraft den 1 januari det år som *bestäms i beslutet*. *Ett sådant* beslut ska *fattas* senast *sex månader före ikraftträdandet*.

När ett beslut om att ändra namn enligt andra stycket *ska träda* i kraft den 1 januari året efter det år då *ordinarie kyrkoval har ägt rum*, ska *beslutet vara fattat senast den 1 januari det år som valet äger rum*. *Övriga beslut om att*

ändra namn ska vara fattade senast den 1 april året innan de ska träda i kraft.

Kyrkostyrelsen ska genast underrättas om beslut enligt tredje stycket.

38 kap.

4 §

Ledamöter och ersättare i valnämnden väljs av kyrkofullmäktige till det antal som fullmäktige bestämmer. De väljs för fyra år, räknat från och med den 1 januari året efter valåret. Antalet ledamöter får inte vara mindre än tre.

Om en ändrad *indelning* innebär att en ny församling som inte ingår i ett pastorat eller ett nytt pastorat bildas, ska *indelningsdelegerade* snarast möjligt välja ledamöter till valnämnden och ersättare för dessa.

Om en ändrad *lokal struktur* innebär att en ny församling som inte ingår i ett pastorat eller ett nytt pastorat bildas och *interimsdelegerade har utsetts*, ska *interimsdelegerade* snarast möjligt välja ledamöter till valnämnden och ersättare för dessa.

Val vid *indelningsändring*

Om en ändrad *indelning* ska träda i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie kyrkoval hålls, ska valet avse församlingarna, pastoraten och stiftens enligt den nya *indelningen*.

Val vid *ändrad struktur*

7 §

Om en ändrad *lokal struktur eller ändring i stiftsindelningen* ska träda i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie kyrkoval hålls, ska valet avse församlingarna, pastoraten och stiftens enligt den nya *lokala strukturen och stiftsindelningen*.

Tidpunkter för beslut om ändringar i församlings- och pastoratsindelningen

Tidpunkter för beslut om ändringar i den lokala strukturen

KsSkr 2017:3

17 §

Ett beslut om att ändra indelningen enligt 16 § första stycket ska fattas senast ett år innan ändringen ska träda i kraft.

Ett beslut om att ändra indelningen enligt 16 § andra stycket ska fattas senast tre månader innan ändringen ska träda i kraft.

Ett beslut om att ändra indelningen enligt 16 § tredje och fjärde styckena ska fattas under den mandatperiod då den ändrade indelningen ska träda i kraft. Det ska fattas senast nio månader före ikraftträdandet.

Ett beslut om att ändra indelningen enligt 16 § femte stycket ska fattas senast en månad innan ändringen ska träda i kraft.

Ett beslut om att ändra församlings- eller pastoratsindelningen enligt 7 § som beslutas under en mandatperiod ska fastställas av stiftsstyrelsen eller, om stiftsstyrelsen är beslutande, beslutas av stiftsstyrelsen senast nio månader före ikraftträdandet. Om ändringen ska träda i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie kyrkoval har ägt rum ska beslutet fastställas eller beslut fattas av stiftsstyrelsen senast ett år innan det ska träda i kraft.

Kyrkostyrelsen ska genast underrättas om alla beslut om indelningsändringar som har fattats enligt 6 §, första meningen, 6 a §, tredje meningen och 7 §.

Berörda stiftsstyrelser ska genast underrättas om alla beslut om indelningsändringar som har fattats enligt 6 a §, första meningen.

När ett beslut enligt 16 § ska träda i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie kyrkoval har ägt rum, ska beslutet vara fattat senast den 1 januari det år som valet äger rum. Motsvarande gäller beslut om fastställande enligt 7 § tredje stycket. Övriga beslut om att ändra den lokala strukturen ska vara fattade eller fastställda senast den 1 april året innan de ska träda i kraft.

Stiftsstyrelsen ska genast underrätta kyrkostyrelsen om sina beslut enligt 6 och 6 a §§ samt beslut om fastställande enligt 7 §.

Kyrkostyrelsen ska genast underrätta berörda stiftsstyrelser om sina beslut enligt 7 a och 7 b §§.

När den nya indelningen kan tillämpas

Sedan en indelningsändring har beslutats kan en församling eller ett pastorat enligt den nya indelningen förvärva rättigheter och ta på sig skyldigheter. Om *indelningsdelegerade* ska utses gäller dock detta först sedan dessa delegerade har valts.

När stiftsstyrelsen *beslutar att ändra församlings- eller pastoratsindelningen* enligt 6 § ska styrelsen samtidigt fastställa hur stor prästorganisationen minst ska vara i varje nybildad församling eller nybildat pastorat.

Av 34 kap. 1 § följer att stiftsstyrelsen får besluta om ändring av hur stor prästorganisationen minst ska vara i församlingen eller pastoratet även om *församlings- eller pastoratsindelningen* inte ändras.

När beslut om ändringar i den lokala strukturen kan tillämpas

18 §

När beslut har fattats enligt 6 § första stycket eller 6 a § kan en församling eller ett pastorat enligt den nya strukturen förvärva rättigheter och ta på sig skyldigheter. Om *interimsdelegerade* ska utses gäller dock detta först sedan dessa delegerade har valts.

19 §

När stiftsstyrelsen *fattar beslut* enligt 6 § första stycket och 6 a § ska styrelsen samtidigt fastställa hur stor prästorganisationen minst ska vara i varje nybildad församling eller nybildat pastorat. *Stiftsstyrelsen ska fatta motsvarande beslut när kyrkostyrelsen har fattat ett beslut om den lokala strukturen enligt 7 a §.*

Av 34 kap. 1 § följer att stiftsstyrelsen får besluta om ändring av hur stor prästorganisationen minst ska vara i församlingen eller pastoratet även om *den lokala strukturen* inte ändras.

22 §

En ändring i kontraktsindelningen träder i kraft den 1 januari det år som anges i beslutet.

Ett beslut om att ändra kontraktsindelningen ska fattas senast tre månader före ikraftträdandet.

När ett beslut om att ändra kontraktsindelningen ska träda i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie kyrkoval har ägt rum, ska beslutet vara fattat senast den 1 januari det år som valet äger rum. Övriga beslut om att ändra kontraktsindelningen ska vara fattade senast den 1 april året innan de ska träda i kraft.

Kyrkostyrelsen ska genast underrättas om alla beslut om ändringar i kontraktsindelningen.

24 §

Kyrkostyrelsen får dock besluta om sådana mindre ändringar i stiftsindelningen som består i att en eller flera församlingar eller pastorat förs över från ett stift till ett angränsande stift.

Kyrkostyrelsen får dock besluta om sådana mindre ändringar i stiftsindelningen som består i att en eller flera församlingar eller pastorat förs över från ett stift till ett angränsande stift. *Ett*

Sådana ändringar får göras om stiftsindelningen därmed blir mer ändamålsenlig.

sådant beslut av kyrkostyrelsen kan också gälla en del av en församling.

Ändringar enligt första stycket får göras om stiftsindelningen därmed blir mer ändamålsenlig.

Antalet *indelningsdelegerade* och hur dessa utses

Om stiftsstyrelsen i ett beslut *om ändrad församlings- eller pastoratsindelning* bestämmer att beslutanderätten ska utövas av *indelningsdelegerade* ska ledamöter och ersättare i delegerade utses från varje församling respektive pastorat vars område helt eller delvis ska ingå i den nya församlingen eller det nya pastoratet.

Stiftsstyrelsen ska i beslutet ange hur många ledamöter och ersättare som varje församling respektive pastorat ska utse och

Antalet *interimsdelegerade* och hur dessa utses

29 §

Om stiftsstyrelsen i ett beslut *enligt 6 § första stycket eller 6 a §* bestämmer att beslutanderätten ska utövas av *interimsdelegerade* ska ledamöter och ersättare i delegerade utses från varje församling respektive pastorat vars område helt eller delvis ska ingå i den nya församlingen eller det nya pastoratet.

många ledamöter och ersättare som varje församling respektive pastorat ska utse och om när valet av dessa senast ska förrättas.

Interimsdelegerades uppgifter

30 a §

När interimsdelegerade har utsetts ska de utöva beslutanderätten för den nya församlingen eller det nya pastoratet när det är fråga om beslut som har verkan efter att den nya lokala strukturen har trätt i kraft.

Företrädare för en församling eller ett pastorat som berörs av ändringen i den lokala strukturen får under tiden från valet av interimsdelegerade till dess ändringen träder i kraft, endast besluta i frågor som uteslutande avser den församlingen eller det pastoratet och som inte har verkan efter ändringens ikraftträdande.

Fyllnadsval till interimsdelegerade

30 b §

Om en ledamot eller ersättare i interimsdelegerade avgår under tjänstgöringstiden, ska ett fyllnadsval hållas för den tid som återstår.

Om en ledamot har utsetts vid ett proportionellt val inträder i stället en ersättare enligt den turordning som har bestämts för ersättarna

Interimsstyrelsen

31 §

För beredning och verkställighet av *indelningsdelegerades* ärenden ska det finnas en *indelningsstyrelse*, som delegerade utser för sin tjänstgöringstid.

Den av prästerna i en församling eller ett pastorat som helt eller delvis ska ingå i den nya indelningsenheten som har varit kyrkoherde längst eller, om ingen har varit kyrkoherde, som har varit anställd som präst längst ska vara ledamot i indelningsstyrelsen. Han eller hon har rätt att sätta annan präst i en sådan församling eller ett sådant pastorat som ledamot i sitt ställe respektive som ersättare.

Andra ledamöter och ersättare i *indelningsstyrelsen* väljs av delegerade till det antal dessa bestämmer. Antalet valda ledamöter får dock inte vara mindre än sex.

Kostnader för indelningsdelegerades verksamhet

32 §

De församlingar och pastorat som har valt *delegerade* ska gemensamt betala kostnaderna för delegerades verksamhet.

Fördelningen av kostnaderna mellan församlingarna och pastoraten ska grundas på vad som är skäligt.

Twister om kostnadsfördelningen ska avgöras av stiftsstyrelsen.

33 §

Kyrkostyrelsen får utfärda de ytterligare bestämmelser som behövs för *indelningsdelegerades* verksamhet.

BESLUTANDE OCH VERKSTÄLLANDE ORGAN VID INDELNINGÄNDRINGAR UNDER EN MANDATPERIOD

34 §

När en *indelningsändring* enligt 16 § fjärde stycket träder i kraft blir *indelningsdelegerade* kyrkofullmäktige i den nya församlingen eller det nya pastoratet resterande del av mandatperioden och *indelningsstyrelsen* blir

För beredning och verkställighet av *interimsdelegerades* ärenden ska det finnas en *interimsstyrelse*, som delegerade utser för sin tjänstgöringstid.

Interimsstyrelsen ska utse en av prästerna i en församling eller ett pastorat som helt eller delvis ska ingå i den nya församlingen eller det nya pastoratet att vara ledamot i interimsstyrelsen. Interimsstyrelsen ska också utse en annan präst i en sådan församling eller ett sådant pastorat att vara den ledamotens ersättare. Interimsstyrelsen bestämmer tiden för uppdragen.

Andra ledamöter och ersättare i *interimsstyrelsen* väljs av delegerade till det antal dessa bestämmer. Antalet valda ledamöter får dock inte vara mindre än sex.

Kostnader för interimsdelegerades verksamhet

De församlingar och pastorat som har valt *interimsdelegerade* ska gemensamt betala kostnaderna för delegerades verksamhet.

Kyrkostyrelsen får utfärda de ytterligare bestämmelser som behövs för *interimsdelegerades* och *interimsstyrelsens* verksamhet.

BESLUTANDE OCH VERKSTÄLLANDE ORGAN VID ÄNDRINGAR UNDER EN MANDATPERIOD

När en *ändring* enligt 15 § andra stycket första meningen träder i kraft blir *interimsdelegerade* kyrkofullmäktige i den nya församlingen eller det nya pastoratet resterande del av mandatperioden och *interimsstyrelsen* blir

kyrkoråd. Det följer av 4 kap. 6 § att kyrkoherden i den nya församlingen eller det nya pastoratet är ledamot i kyrkorådet.

När en *indelningsändring* träder i kraft upphör alla uppdrag som förtroendevald i de församlingar och pastorat som berörs av ändringen. Motsvarande gäller uppdrag som kyrkvärd och revisor. Nya kyrkvärdar och revisorer ska väljas för återstoden av mandatperioden senast den 31 december året före ikraftträdandet av *indelningsändringen*.

kyrkoråd. Det följer av 4 kap. 6 § att kyrkoherden i den nya församlingen eller det nya pastoratet är ledamot i kyrkorådet.

När en *ändring* träder i kraft upphör alla uppdrag som förtroendevald i de församlingar och pastorat som berörs av ändringen. Motsvarande gäller uppdrag som kyrkvärd och revisor. Nya kyrkvärdar och revisorer ska väljas för återstoden av mandatperioden senast den 31 december året före ikraftträdandet av *ändringen*.

35 §

I beslut om *indelning i församlingar och pastorat* ska stiftsstyrelsen *också* efter samråd med berörda församlingar och pastorat besluta om namn på församlingarna respektive pastoraten.

Stiftsstyrelsen får även i andra fall pröva frågor om att ändra namn på *sådana enheter*.

Ett beslut om att ändra namn enligt andra stycket *träder* i kraft den 1 januari det år som *bestäms i beslutet*. *Ett sådant* beslut ska *fattas* senast *sex månader före ikraftträdandet*. Om *beslutet* ska *träda i kraft* året efter det år *ordinarie kyrkoval* har ägt rum ska det *fattas* senast *tolv månader före ikraftträdandet*.

Kyrkostyrelsen ska genast underättas om beslut av stiftsstyrelsen *enligt tredje stycket*.

I beslut *enligt 6 och 6 a §§ samt i beslut om fastställande enligt 7 §* ska stiftsstyrelsen, efter samråd med berörda församlingar och pastorat, besluta om namn på församlingarna respektive pastoraten. *Stiftsstyrelsen ska också besluta om namn på församlingarna och pastoraten så snart kyrkostyrelsen har fattat beslut enligt 7 a §.*

Stiftsstyrelsen får även i andra fall pröva frågor om att ändra namn på *församlingar och pastorat*. *Ett sådant beslut träder i kraft den 1 januari det år som bestäms i beslutet.*

När ett beslut om att ändra namn enligt andra stycket *ska träda* i kraft den 1 januari året efter det år *då ordinarie kyrkoval* har ägt rum, ska *beslutet vara fattat* senast den 1 januari det år som *valet äger rum*. Övriga beslut om att *ändra namn* ska *vara fattade* senast den 1 april året innan de ska *träda i kraft*.

Kyrkostyrelsen ska genast underättas om beslut av stiftsstyrelsen *om namn på församlingar och pastorat*.

36 §

I beslut om indelning i kontrakt ska biskopen *också* besluta om namn på kontrakten.

Biskopen ska även i andra fall pröva frågor om att ändra namn på kontrakt.

Ett beslut om att ändra namn enligt andra stycket *träder* i kraft den 1 januari det år som *bestäms i beslutet*. *Ett sådant* beslut ska *fattas* senast *sex månader före ikraftträdandet*.

När ett beslut om att ändra namn enligt andra stycket *ska träda* i kraft den 1 januari året efter det år *då ordinarie kyrkoval* har ägt rum, ska *beslutet vara fattat* senast den 1 januari det år som *valet äger rum*. Övriga beslut om att

ändra namn ska vara fattade senast den 1 april året innan de ska träda i kraft.

Kyrkostyrelsen ska genast underrättas om beslut enligt tredje stycket.

38 kap.

4 §

Ledamöter och ersättare i valnämnden väljs av kyrkofullmäktige till det antal som fullmäktige bestämmer. De väljs för fyra år, räknat från och med den 1 januari året efter valåret. Antalet ledamöter får inte vara mindre än tre.

Om en ändrad *indelning* innebär att en ny församling som inte ingår i ett pastorat eller ett nytt pastorat bildas, ska *indelningsdelegerade* snarast möjligt välja ledamöter till valnämnden och ersättare för dessa.

Om en ändrad *lokal struktur* innebär att en ny församling som inte ingår i ett pastorat eller ett nytt pastorat bildas och *interimsdelegerade har utsetts*, ska *interimsdelegerade* snarast möjligt välja ledamöter till valnämnden och ersättare för dessa.

Val vid *indelningsändring*

Om en ändrad *indelning* ska träda i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie kyrkoval hålls, ska valet avse församlingarna, pastoraten och stiftens enligt den nya *indelningen*.

Val vid *ändrad struktur*

7 §

Om en ändrad *lokal struktur eller ändring i stiftsindelningen* ska träda i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie kyrkoval hålls, ska valet avse församlingarna, pastoraten och stiftens enligt den nya *lokala strukturen och stiftsindelningen*.

48 §

Röstning äger rum på röstmottagningsställen.

För varje valdistrikt ska det finnas en vallokal.

På valdagen röstar väljarna i första hand i vallokalen för det valdistrikt där de finns upptagna i röstlängden. De kan också före eller under valdagen rösta i röstningslokaler, när sådana har anordnats. Väljare får även brevrösta enligt bestämmelserna i 54–57 §§.

Under den period röstning får ske enligt 49 § ska minst en röstningslokal finnas i varje församling eller, om församlingen ingår i ett pastorat, i pastoratet enligt den *indelning* som gäller den 1 januari året efter valåret.

Under den period röstning får ske enligt 49 § ska minst en röstningslokal finnas i varje församling eller, om församlingen ingår i ett pastorat, i pastoratet enligt den *lokala struktur* som gäller den 1 januari året efter valåret.

1. Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2018.
2. Indelningsdelegerade och indelningsstyrelser som har tillsatts före den 1 januari 2018 blir vid beslutets ikraftträdande interimsdelegerade respektive interimsstyrelser.

2.3 Ärendet och dess beredning

I en inom kyrkokansliet upprättad promemoria – Översyn av kyrkoordningens bestämmelser om ändringar i den kyrkliga indelningen m.m. – föreslås ändringar av vissa av bestämmelserna i kyrkoordningens kapitel 37 om den kyrkliga indelningen och om bildande, ändring och upplösande av pastorat.

Promemorian har remissbehandlats på så sätt att den har tillsänts samtliga tretton stift, tjugofem pastorat, en kyrklig samfällighet, tjugofyra församlingar, Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation, Svenska kyrkans överklagandenämnd och Svenska kyrkans valprovsnämnd. Det har inkommit svar från 36 remissinstanser, varav sju har meddelat att de avstår från att yttra sig i sak. Remissvaren finns tillgängliga i ärendet (Ks 2013/1117). Flertalet remissinstanser har i huvudsak ställt sig positiva till de föreslagna ändringarna.

2.4 Allmän bakgrund

2.4.1 Uppdraget

I kyrkomötesmotion 2013:6 av Per-Henrik Bodin m.fl. föreslogs att kyrkostyrelsen skulle ges i uppdrag att se över kyrkoordningen och andra nationella styrdokument och regelverk i syfte att minska krånglet och förenkla arbetet för den lokala nivån. Kyrkorättsutskottet föreslog i sitt betänkande *Minska krånglet* (Kr 2013:7) att kyrkomötet skulle avslå motionen men att kyrkomötet med anledning av motionen uppdra åt kyrkostyrelsen att påskynda kyrkostyrelsens arbete med en översyn av kyrkoordningen och Svenska kyrkans bestämmelser samt årligen lämna en rapport till kyrkomötet om vilka åtgärder som vidtagits. – Kyrkomötet beslutade i enlighet med utskottets förslag (KmSkr 2013:26).

Som ett led i arbetet med kyrkomötesuppdraget att göra en översyn av kyrkoordningen har ett antal fokusgrupper intervjuats. Samverkan har skett med några stift i arbetet med att identifiera aktuella problemområden. Resultatet visar bl.a. ett behov av en översyn av regleringen i indelningskapiteln då den anses för detaljerad och svårtolkad.

Behovet av en viss översyn av bestämmelserna i 37 kap. i kyrkoordningen grundar sig också på de erfarenheter som har gjorts i arbetet med indelningsfrågor hos såväl stiftet som i den nationella nivån kyrkokansli. Vid överläggningar mellan dem i stiftet som arbetar med indelningsärenden och kyrkokansliet har pekats på flera punkter där det finns anledning att se över de gällande bestämmelserna.

Det är synpunkter som på dessa sätt har samlats in som utgör utgångspunkten för vilka delar av indelningsbestämmelserna som behandlas i den framtagna promemorian.

2.4.2 Bakgrund

2.4.2.1 Övergripande

Enligt kyrkolagen (1992:300) var Sverige i kyrkligt hänseende indelat i territoriella församlingar, pastorat, kontrakt och stift. Församlingen var, då som nu, den grundläggande lokala enheten inom Svenska kyrkan men utgjorde även en kyrklig kommun (se 4 kap. 3 §). Pastorat var, till skillnad från idag, benämningen på en kyrkoherdes tjänstgöringsområde. Pastoratet bestod av en församling (enförsamlingspastorat) eller flera församlingar (flerförsamlingspastorat) (se 4 kap. 4 §). Kontraktet var, som idag, tjänstgöringsområde för en kontraktsprost (se 4 kap. 5 §).

De kyrkliga samfälligheterna var inte indelningsenheter utan definierades som bildade av församlingar för vården av gemensamma ekonomiska angelägenheter. De

kyrkliga samfälligheterna utgjorde, i likhet med församlingarna, kyrkliga kommuner (se 4 kap. 9 §).

I kyrkolagen reglerades hur ändringar i kontraktsindelningen samt den territoriella församlings- respektive pastoratsindelningen skulle ske (se 5–7 kap.). Som redan nämnts var de kyrkliga samfälligheterna inte indelningsenheter. Bildande, ändring och upplösning m.m. av samfälligheter reglerades i 8 kap.

När kyrkoordningens bestämmelser om den kyrkliga indelningen först beslutades av 1999 års kyrkomöte byggde dessa bestämmelser, i likhet med många andra bestämmelser, på de föreskrifter som fanns i den då gällande kyrkolagen. De nya kyrka-statrelationerna medförde dock i vissa fall att det måste ske förändringar. Ett tydligt exempel på detta är att det fram till den 1 januari 2000 var uteslutande en statlig angelägenhet att besluta om församlingsindelningen. Beslut fattades av regeringen, Kammarkollegiet eller länsstyrelsen beroende på ändringens karaktär. I och med att relationerna mellan kyrka och stat ändrades blev besluten om församlingsindelningen, trots att indelningen hade en vidare samhällslig betydelse, en helt inomkyrklig fråga. Stiftsstyrelsen, som sedan tidigare beslutade om indelningen i pastorat och kontrakt, fick beslutanderätten även i frågor om församlingsindelningen. Hanteringen av indelningsändringar reglerades i huvudsak på motsvarande sätt som tidigare.

En ytterligare skillnad jämfört med kyrkolagen var att man i kyrkoordningens indelningskapitel började tala om ”indelningsändringar” även rörande bildande, ändring och upplösning av flerpastoratsamfälligheter trots att dessa inte var några indelningsenheter. Någon förklaring till denna ändring finns inte i förarbetena och torde bero på en sammanblandning av indelningsenheter å ena sidan och samverkansformen samfällighet å den andra.

Det gjordes efterhand vissa justeringar i indelningsbestämmelserna i kyrkoordningens kapitel 37. De mest omfattande ändringarna gjordes i samband med det beslut om den lokala kyrkliga strukturen som fattades av 2012 års kyrkomöte och som trädde i kraft den 1 januari 2014. Det tidigare 37 kap. upphävdes då och ersattes av ett nytt. Många tidigare bestämmelser kvarstod i sak oförändrade men när flerpastoratsamfälligheterna inte längre fanns kvar och termen pastorat fick en annan innebörd blev det också fråga om stora förändringar.

Vid 2015 års kyrkomöte beslutades ett antal ändringar i bestämmelserna om den kyrkliga indelningen. Kontrakten fick en delvis ändrad ställning och beslut ifråga om indelningen i kontrakt och om kontraktens namn flyttades från stiftsstyrelsen till biskopen. Samma kyrkomöte beslutade också om några mindre ändringar i indelningsbestämmelserna kopplade till att folkbokföring på församling upphörde den 1 januari 2016. Den förändringen medförde därtill nya förutsättningar för den praktiskt administrativa hanteringen av den kyrkliga indelningen när församlingsindelningen inte längre var någon statlig angelägenhet.

2.4.2.2 Konsekvenser av folkbokföringsreformen

Som noterats ovan upphörde folkbokföring på församling den 1 januari 2016. En utgångspunkt för de åtgärder som i det sammanhanget vidtogs på den nationella nivån var att förändringen så lite som möjligt skulle påverka medlemmar, församlingar, pastorat och stift. Till det som behövde hanteras hörde bl.a. hur Svenska kyrkan skulle kunna placera medlemmar i rätt församling utan hjälp från Skatteverket och hur Skatteverket skulle meddelas om varje medlems kyrkoavgift. En annan fråga som behövde hanteras var hur Svenska kyrkan skulle kunna hålla reda på församlingsgränserna utan hjälp från Lantmäteriet. Vidare fanns det diskrepanser mellan den karta över Svenska kyrkans indelning som kyrkostyrelsen beslutat om ska gälla och

församlingstillhörighet i kyrkobokföringen som folkbokföringen meddelat. Den tidigare administrativa hanteringen hade medfört ett antal oklarheter och i vissa fall behövde rena fel i registren korrigeras inför det att Svenska kyrkan själv skulle ta över uppgifter som statliga myndigheter tidigare hade fullgjort.

Förändringarna beträffande folkbokföring har på ett antal punkter förändrat det arbete som har koppling till den kyrkliga indelningen. För att kunna fullgöra sin nya uppgift har Svenska kyrkans datasystem utvecklats och kompletterats så att de samverkar för att uppnå samma resultat som de statliga myndigheterna tidigare hjälpt till att utföra.

Till det som har ett direkt samband med den kyrkliga indelningen hör hanteringen av kyrkoavgiften eftersom avgiftens storlek för en viss person är beroende av vilken församling personen tillhör. För att kunna fullgöra uppgiften att bistå med uppbörden av kyrkoavgiften behöver Skatteverket få del av den kyrkliga indelning som träder i kraft den 1 januari kommande år. Både Svenska kyrkan och Skatteverket har fått göra anpassningar för att kunna behandla de aviseringsfiler som ger uppgifter till Skatteverket om vilka som är Svenska kyrkans medlemmar, vilken församlingstillhörighet de har och vilken kyrkoavgift som gäller. Nytt är att Svenska kyrkan inför aviseringen måste ha placerat samtliga folkbokförda medlemmar i rätt församling. Bevakning görs om medlemmar byter adress så att de även då placeras i rätt församling vid tiden för avisering. Processen är komplicerad och delvis manuell.

Svenska kyrkans indelning framgår enbart av den karta som Svenska kyrkan själv hanterar och håller uppdaterad. Varje beslut om ändrad indelning hanteras i Svenska kyrkans gemensamma system och får direkta konsekvenser för kartans utformning. Den totala församlingskartan utgör grunden för bl.a. placering av kyrkotillhöriga, inhämtning och beräkning av kyrkoavgift, rösträtt och valbarhet i kyrkoval, statistik, begravningshuvudmannaskap och arkivbildare. Vidare måste indelningsändringarna kommuniceras med en mängd externa aktörer, som Kammarkollegiet, SCB, Skatteverket, Riksantikvarieämbetet, Domstolsverket och Lantmäteriet. Informationen används i många olika sammanhang som kräver förberedelser långt innan den nya organisationen träder i kraft. Det är nödvändigt att indelningen är oförändrad under vissa perioder. I praktiken går det därför inte att hantera andra ikraftträdandetidpunkter för indelningsändringar än den 1 januari.

2.5 Överväganden och förslag

2.5.1 Vissa terminologiska frågor m.m.

Kyrkostyrelsens förslag: Termen *indelning* ska användas i kyrkoordningen för sådan indelning av Svenska kyrkan som är rikstäckande. Termen *indelning* ska inte användas avseende pastorat, då dessa är en samverkansform för församlingar som inte är obligatorisk och därför inte rikstäckande. I kyrkoordningen ska göras en tydlig skillnad mellan å ena sidan församlingsindelning, kontraktsindelning samt stiftsindelning och å andra sidan bildande, ändring eller upplösande av pastorat.

Som samlingsterm för ändringar både av församlingar och pastorat ska användas termen *ändring av den lokala strukturen*.

Termerna *interimsdelegerade* och *interimsstyrelse* ska användas i stället för indelningsdelegerade och indelningsstyrelse, då dessa kan inrättas vid andra ändringar av den lokala strukturen än enbart indelningsändringar.

Ändrade paragrafer: 3 kap. 4 och 6 §§, 37 kap. 5, 6, 7, 8, 11, 14–19, 29, 30, 32–34 §§ samt 38 kap. 4, 7 och 48 §§.

Nya paragrafer: 37 kap. 6 a och 7 a §§.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med kyrkostyrelsens förslag. I promemorian finns dock inget förslag om att ändra termerna indelningsdelegerade och indelningsstyrelse.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna ställer sig bakom förslaget om ändrad terminologi vad avser ett särskiljande mellan ändringar i indelningen och bildande, ändring och upplösande av pastorat, bl.a. *Härnösands stift*, som anför att det är bra med en konsekvent och enhetlig terminologi. Även *Skara stift* ställer sig bakom de i promemorian föreslagna begreppsändringarna i dess helhet. *Strängnäs stift* anser att förändringarna i terminologin ökar tydligheten och betonar att pastoraten är en samverkansform.

Några remissinstanser avstyrker dock förslagen i denna del. Här kan bl.a. nämnas *Uppsala stift*, som anför att stiftet i och för sig uppskattar försöket att utveckla en mer konsekvent terminologi, men att förslaget inte svarar mot upplevda problem och dessutom riskerar att skapa ökad otydlighet. *Visby stift* avstyrker också förslagen i denna del, då stiftet anser att de inte har förutsättningar att göra något klarare. Uttrycket ”indelning i pastorat” är en sedan många år etablerad term och det är därför tydligare att samtliga ändringar benämns indelningsändringar. Stiftet menar även att ”ändringar i den lokala strukturen” är missvisande när det gäller ändringar på övergripande nivå. Enligt domkapitlets erfarenhet syftar termen ”lokal” respektive ”lokal struktur”, i den mån de används i arbete med indelningsfrågor, alltid på den minsta/lägsta enheten, vare sig det handlar om församling, distrikt eller socken. Stiftet anser även att den otympliga kyrkoordningstermen ”församling som inte ingår i ett pastorat” ska ersättas med begreppet ”enförsamlingspastorat”. På så sätt blir pastoratsindelningen rikstäckande och alla ändringar kan benämnas indelningsändringar. Även *Stockholms stift* avstyrker förslaget till ändringar i terminologin så att man även fortsättningsvis kan använda sig av en enhetlig begreppsapparat. Pastoratet med sina ingående församlingar utgör i någon mening en pastoral helhet och utgör också den ekonomiska och högsta beslutande enheten på lokal nivå. Då landet är indelat i ett antal ekonomiska enheter, antingen det är pastorat med ekonomiskt ansvar för de ingående församlingarna eller församlingar med egen ekonomi, så kan man även här tala om en rikstäckande indelning. Att inte tala om

pastoraten som en indelningsenhet kan motverka sitt syfte, nämligen att pastoratet ska vara ett rimligt indelningsalternativ när en eller flera församlingar inte längre klarar av att stå på egna ben och själva kan utföra den grundläggande uppgiften. *Linköpings domkyrkopastorat* anser att strävan efter en konsekvent terminologi helt har misslyckats och att termen indelningsändring alltid bör förekomma då förändringar i indelningen sker vad gäller församlingar och pastorat. *Visby domkyrkoförsamling* menar att förslagen vad gäller terminologin på intet sätt bidrar till förtydliganden.

Vad gäller termerna indelningsdelegerade och indelningsstyrelse är sex av tretton stift mot att dessa föreslås kvarstå. Här kan bl.a. nämnas *Luleå stift*, som till stora delar tillstyrker de föreslagna ändringarna i kyrkoordningen, men som avstyrker förslaget i denna del. Stiftet anser att termerna är svårbegripliga och bör ändras till termer som tydliggör uppdraget att vara tillfälliga styrorgan innan den nya enheten träder i kraft. Vidare menar stiftet att det är missvisande och icke konsekvent om termerna används i samband med bildande av pastorat, som i förslaget inte är betrakta som en indelningsändring. Även *Växjö stift*, som ställer sig positivt till remissens förslag i dess helhet, noterar att om termen indelning har medfört vissa oklarheter så bör man i konsekvensens namn även ändra benämningen indelningsdelegerade och indelningsstyrelse. Flera av stiftet föreslår, i likhet med *Luleå stift*, i stället termerna interimistiskt kyrkofullmäktige och interimistiskt kyrkoråd.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Bakgrund

Enligt kyrkolagens (1992:300) bestämmelser var Sverige indelat i territoriella församling, pastorat, kontrakt och stift. Församlingen var den grundläggande lokala enheten och utgjorde även kyrklig kommun. Till skillnad från idag definierades termen pastorat som en kyrkoherdes tjänstgöringsområde. Ett pastorat kunde bestå av en eller flera församlingar och utgjorde då ett en- respektive flerförsamlingspastorat. Vidare kunde församlingarna bilda kyrkliga samfälligheter, som i likhet med församlingarna och till skillnad från pastoraten utgjorde kyrkliga kommuner (se 4 kap. kyrkolagen). I kyrkolagen gjordes en tydlig skillnad mellan indelningsändringar avseende indelningsenheterna församlingar, pastorat och kontrakt (se 5–7 kap. kyrkolagen) och bildande, ändring och upplösning av samverkansformen kyrkliga samfälligheter (se 8 kap. kyrkolagen).

Indelningsbestämmelserna i kyrkoordningen hämtades i mycket stor utsträckning från kyrkolagen. Däremot kom gradvis en otydlighet att uppstå i kyrkoordningen som inte fanns i kyrkolagen vad avser termen indelning. Vad gällde flerpastorats-samfälligheter talades det i viss utsträckning i bestämmelser och rubriker i 37 kap. i kyrkoordningen om ”indelning i flerpastorats-samfälligheter”, trots att de kyrkliga samfälligheterna uttryckligen inte var att anse som indelningsenheter enligt 36 kap. Samtidigt talades det i flera bestämmelser i nämnda 37 kap. om beslut som gällde att ”bilda, ändra eller upplösa” en flerpastorats-samfällighet och inte om ”indelningsändringar”.

Genom strukturförändringarnas genomförande den 1 januari 2014 ändrades definitionen av termen pastorat. Enligt 2 kap. 5 § i kyrkoordningen definieras inte pastorat längre som en kyrkoherdes tjänstgöringsområde, utan flera församlingar kan samverka i ett pastorat som då utgör en kyrklig samfällighet. Pastoratet är inte längre en indelningsenhet enligt 36 kap., precis som de kyrkliga samfälligheterna före strukturförändringarnas genomförande inte heller var indelningsenheter. Ordet pastorat ströks därför ur uppräkningslistan av indelningsenheter i 36 kap. 1 § per den 1 januari 2014. Enligt nu gällande 36 kap. 1 § är Svenska kyrkan i sin helhet indelad i territoriella

församlingar, kontrakt och stift på det sättet att hela det svenska territoriet också kan sägas vara indelat i motsvarande enheter. Det finns däremot inte pastorat i betydelsen kyrkliga samfälligheter över hela landet och därför sägs inte längre att Svenska kyrkan är indelad i pastorat även om pastorat som företeelse nämns i det kapitlet med rubriken ”Indelningsenheter”.

Oklarheterna rörande termen indelning kvarstod även efter 2012 års strukturbeslut. I likhet med vad som tidigare gällde för de kyrkliga samfälligheterna talas det t.ex. om ändringar i pastoratsindelningen, trots att pastorat lika lite som de kyrkliga samfälligheterna före den 1 januari 2014 är indelningsenheter enligt 36 kap.

Allmänt om terminologin i 37 kap.

De termer som används i kyrkoordningen behöver vara så entydiga som möjligt och i varje fall inte riskera att leda till oklarheter och missförstånd. Det finns tydliga indikationer på att den varierande användningen av termen indelning i kyrkoordningen kan vara förvirrande. Det finns därför skäl att se över terminologin i syfte att uppnå en större tydlighet.

Enligt kyrkostyrelsen bör termen *indelning* bara användas för den territoriella indelning som avser Svenska kyrkan (i Sverige) som helhet. Indelning i denna mening avser territoriella församlingar, kontrakt och stift. En indelningsändring av detta slag gäller de geografiska gränserna men kan vara av något olika slag. En församling kan delas upp i två församlingar, två församlingar kan föras samman till en församling eller en mindre del av en församling kan föras över till en annan församling. I samtliga fall har efter ändring de involverade församlingarna genomgått en större eller mindre territoriell förändring. För vissa indelningsbeslut talas inte i kyrkoordningen om indelningsändring utan istället används en terminologi som närmare knyter an till vilket slag av ändring som det är fråga om. Så talas t.ex. i 37 kap. 6 a § om att ”ändra församlingsgränsen”. Även detta är naturligtvis en indelningsändring.

När ett pastorat bildas, ändras eller upplöses utgår detta alltid från den primära enheten, församlingen. Pastoratets yttre gräns beror alltid på de ingående församlingarnas gränser. Ett pastorat kan heller aldrig omfatta annat än hela församlingar, vilket beror på vad ett pastorat är: en samverkansform för församlingar. Det kan också noteras att indelningen i kontrakt och stift i sin tur bygger på församlingsindelningen varför vissa indelningsändringar rörande församlingsgränser kan komma att påverka även kontrakts- och stiftsindelningen.

En oklar användning av termen indelning kan riskera att leda till en felaktig förståelse av vad ett pastorat (en kyrklig samfällighet) är och även av vad en indelningsenhet är. En indelningsenhet, i vart fall så som denna hittills har betraktats i den kyrkliga regleringen, är inte detsamma som en ekonomisk enhet och inte heller detsamma som en juridisk person utan har en tydlig koppling till den rikstäckande *territoriella* församlingsindelningen. Detta blir tydligt när vi talar om kontrakten, som är en rikstäckande indelningsenhet men vare sig en ekonomisk enhet eller en juridisk person. Ett pastorat är en icke-obligatorisk samverkansform för församlingar och är genom detta inte rikstäckande. Med icke-obligatorisk avses i detta sammanhang att det inte finns något krav på att alla församlingar måste ingå i ett pastorat. Det skulle vara missvisande att börja benämna församlingar som inte ingår i pastorat för ”enförsamlingspastorat”, som *Visby stift* föreslår, då pastorat enligt definitionen i 2 kap. 5 § är en samverkansform för flera församlingar. En församling som inte ingår i ett pastorat kan inte som sådan sägas utgöra en ”kyrklig samfällighet”.

För att tydliggöra skillnaden mellan de indelningsenheter som utgör Svenska kyrkans rikstäckande indelning och samverkansformen pastorat föreslås att bestämmelserna inte längre ska innehålla formuleringar som ”indelning i pastorat” eller liknande. De förändringar som gäller pastoraten kan, i likhet med vad som före den 1 januari 2014 gällde för flerpastoratssamfälligheterna, sägas handla om att *bilda, ända eller upplösa* pastorat. Den terminologin bör enligt kyrkostyrelsen återinföras i bestämmelserna i kyrkoordningen. Det bör noteras att det i fall en församling fattar beslut om att den ska delas upp i flera församlingar så bildas därmed ett pastorat. I detta fall är det primärt fråga om ett indelningsbeslut eftersom det påverkar den territoriella församlingsindelningen. Att det därmed också bildas ett pastorat följer direkt av bestämmelserna i kyrkoordningen och kräver inte något särskilt beslut.

Den kyrkliga indelningen har hittills utgått från det rikstäckande territoriella perspektivet och inte från exempelvis ekonomiska enheter. De territoriella församlingarna har varit utgångspunkten både för lagstiftaren och för Svenska kyrkan. Kyrkostyrelsen anser att detta territoriella perspektiv vad gäller indelningen ska gälla även fortsatt. Talar man om lokala ekonomiska enheter kan det sägas att det finns en form av rikstäckande indelning i territoriella församlingar med egen ekonomisk förvaltning och pastorat, något som *Stockholms stift* har lyft i sitt remissvar. Dessa lokala ekonomiska enheter överlappar dock aldrig varandra, vilket bidrar till att vissa bestämmelser i 37 kap. är gemensamma för ändringar i församlingsindelningen och ändringar beträffande pastoraten. Det gäller t.ex. frågor som hör samman med den ekonomiska regleringen vid förändringar av den lokala strukturen. Uttrycket *ändringar i den lokala strukturen* kan därför lämpligen användas i bestämmelser som avser såväl ändringar i församlingsindelningen som att bilda, ändra och upplösa pastorat.

Visby stift anför att termen ”lokal” enbart används för den minsta/lägsta enheten församlingar, distrikt och socknar och därför är missvisande vad gäller ändringar på en mer övergripande nivå. Kyrkostyrelsen vill här peka på att den lokala nivån enligt kyrkoordningen består av både församlingar som inte ingår i pastorat och församlingar som samverkar genom att ingå i pastorat. Pastoratet är således en del av den lokala nivån genom att det enligt 2 kap. 5 § består av församlingar. Uttrycket ”den lokala strukturen” är avsett att knyta an till detta. Det bör därför inte kunna missförstås i sitt sammanhang även om det som stiftet nämner lokalt kan förekomma andra former av indelning men vilka inte regleras i kyrkoordningen.

För att få en mer konsekvent terminologi bör utöver en genomgång av bestämmelserna i 37 kap. även göras mindre justeringar av rubrikerna till 36 kap. Indelningsenheter och 37 kap. Ändringar i indelningen. Kyrkoordningens åttonde avdelning, där de båda nämnda kapitlen ingår, har rubriken ”Församlingstillhörighet och indelning”. Det torde dock inte vålla några problem att ha kvar bara ”indelning” i denna övergripande rubrik.

Vad gäller termerna *indelningsdelegerade* och *indelningsstyrelse* så har nära hälften av stiftet anført att även dessa termer bör ändras. I flera fall föreslås i stället ”interimistiskt kyrkofullmäktige” och ”intermistiskt kyrkoråd” som benämningar på organen i fråga.

Termen *indelningsdelegerade* har använts under lång tid och då även vid förändringar som inte kan sägas ha varit av indelningskaraktär i egentlig mening, såsom vid bildande av flerpastoratssamfälligheter. Termen *indelningsdelegerade* används även vid ändringar i den rikstäckande indelningen av Sverige i kommuner och landsting. Indelningsdelegerade är således inte en enbart inomkyrklig term utan används även i samhället i stort. Termen *indelningsstyrelse* tillkom vid strukturförändringarnas införande. Tidigare benämndes indelningsstyrelsen indelningsdelegerades arbetsutskott.

Kyrkostyrelsen instämmer i den synpunkt som flera stift har framfört att det kan framstå som inkonsekvent att behålla termerna indelningsdelegerade och indelningsstyrelse då de inte enbart kan inrättas vid regelrätta indelningsändringar utan även i vissa fall vid bildande och ändringar avseende pastorat.

Däremot torde inte de av några remissinstanser föreslagna termerna intermistiskt kyrkofullmäktige och intermistiskt kyrkoråd vara tillräckligt tydliga. Även efter det att en ändring i den lokala strukturen har beslutats finns ett ordinarie kyrkofullmäktige och ett ordinarie kyrkoråd som fattar beslut i frågor fram till den beslutade ändringen träder i kraft. Det som idag kallas indelningsdelegerade och indelningsstyrelse agerar parallellt med kyrkofullmäktige och kyrkoråd och fattar beslut som hänför sig till tiden efter ändringens ikraftträdande. Syftet med indelningsdelegerade och indelningsstyrelsen är att den nya församlingen eller det nya pastoratet ska ha representativa organ fram till det att ändringen träder i kraft. I den meningen är dessa organ tillfälliga/provisoriska (synonymer till ”interimistiska”). Med termerna interimistiskt kyrkofullmäktige respektive intermistiskt kyrkoråd kan man dock få intrycket att organen är intermistiska i förhållande till det kyrkofullmäktige och det kyrkoråd som fattar beslut fram till det att ändringen träder i kraft, vilket inte fallet. Vidare kan inte indelningsdelegerade ses som ett kyrkofullmäktige i egentlig mening, då ledamöter och ersättare i indelningsdelegerade är ett indirekt valt organ. Indelningsdelegerade är närmast är att jämföra med de ordinarie indirekt valda beslutande organen församlings- respektive begravningsdelegerade som används inom de kyrkliga samfälligheterna med särskilda uppgifter (se 2 kap. 10 och 10 a §§ samt SvKB 2005:1 och SvKB 2016:8). Indelningsdelegerade väljs således inte av de röstberättigade i församlingen eller i pastoratet utan av kyrkofullmäktige (se 37 kap. 30 §).

Kyrkostyrelsen föreslår därför att indelningsdelegerade och indelningsstyrelsen i stället ska benämnas *interimsdelegerade* respektive *interimsstyrelse*. På så sätt tydliggörs att de båda organen kan tillsättas oavsett om ändringen avser ett pastorat eller en församling som inte ingår i ett pastorat. Samtidigt görs redan genom benämningen en tydlig koppling till att det handlar om organ som är tillfälliga/provisoriska. En rad konsekvensändringar i kyrkoordningen, både i bestämmelser och i rubriker, föreslås också. Vidare noterar kyrkostyrelsen behovet av följdändringar i flera av Svenska kyrkans bestämmelser.

I förslaget till ändringar i kyrkoordningen har vidare gjorts en redigering så att det tydligare anges vilka beslut avseende den lokala strukturen som faller på stiftsstyrelsen, kyrkofullmäktige respektive kyrkostyrelsen.

Kyrkostyrelsens förslag: Det ska införas en skyldighet för ett pastorat att samråda med stiftsstyrelsen när ett beslut om en ändrad församlingsindelning i pastoratet bereds. Motsvarande skyldighet ska gälla för en församling när det gäller församlingens beslut om indelning av församlingen i flera församlingar så att det bildas ett pastorat.

Det ska regleras i kyrkoordningen att stiftsstyrelsen ska besluta om namn på församlingar och pastorat även vid lokala beslut om indelningsändringar.

Stiftsstyrelsen ska kunna besluta om sådana ändringar i församlingsindelningen i ett pastorat som bara beror på en oregelbundenhet i indelningen eller på ändrade fastighetsförhållanden.

Ändrade paragrafer: 37 kap. 6, 7 och 35 §§.

Upphävd paragraf: 37 kap. 1 §.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanser ställer sig bakom promemorians förslag.

Stockholms stift anför dock att de beslut som idag regleras i 37 kap. 6 a § – församlingsgräns som ändras efter ändring av kommungräns – men även de som har med ändringar i samband med oregelbundenhet i indelningen eller fastighetsbildningen att göra och som inte sammanfaller med kommungräns, ska föras tillbaka till stiftsstyrelsen i respektive stift och särskilt anges som beslutsärenden för stiftsstyrelsen. Vad gäller den senare kategorin finns endast den generella bestämmelsen om stiftsstyrelsens beslutanderätt i 6 § och skrivningen om stiftsstyrelsens samråds-skyldighet i 8 § 2 st. Stiftet menar att det vore bättre om de olika beslutsärendena preciserades i 37 kap. *Skara stift* ifrågasätter skälen till att samrådskravet enligt promemorians förslag ligger på kyrkorådet i ärenden när ett pastorat ska ändra struktur medan det ligger på kyrkofullmäktige i ärenden där en församling som inte ingår i ett pastorat ska indelas i flera församlingar. Vidare avstyrker stiftet förslaget om att stiftsstyrelsen i 37 kap. 35 § ska besluta om namnfrågan. Efter yttranden från berörda remissinstanser bör beslutet fattas på lokal nivå och därefter fastställas av stiftsstyrelsen. Den dokumentation som krävs vid remissförfarandena kan stiftet vid behov främja.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Lokala beslut om indelningsändringar

Strukturförändringarnas genomförande innefattade bl.a. en ändrad fördelning av beslutskompetens mellan stift och lokal nivå. Enligt 37 kap. 7 § i kyrkoordningen får ett pastorats kyrkofullmäktige, efter att ha inhämtat yttranden från församlingsråden, besluta om ändringar av församlingsindelningen i pastoratet. En församlings kyrkofullmäktige får besluta om indelning av församlingen i flera församlingar, så att församlingen blir ett pastorat. Före denna ändring, som trädde i kraft den 1 januari 2014, var det stiftsstyrelsen som fattade alla beslut av detta slag. Inga sådana beslut fattades på lokal nivå. Enligt gällande ordning är den direkt kyrkoordningsreglerade uppgift som stiftsstyrelsen har vid lokala beslut av detta slag att besluta om fastställande av beslutet. Ett sådant fastställande är ett villkor för att det lokala beslutet ska gälla.

Det framgår av kyrkostyrelsens skrivelse 2012:5 *Strukturfrågor* att förslaget om en ändrad kompetensfördelning mellan stiftsstyrelse och kyrkofullmäktige hade fått

ett starkt stöd vid remissbehandlingen. I skrivelsen förs, mot bakgrund av synpunkter som hade lämnats av några remissinstanser, ett resonemang omkring stiftsstyrelsens roll vid lokala indelningsbeslut. I skrivelsen sägs bl.a. följande.

Syftet är att skapa de bästa möjligheterna till gudstjänstfirande utifrån de önskemål och förutsättningar som finns, samtidigt som de övriga församlingskriterierna kan uppfyllas. Det är en gemensam uppgift för församlingar, pastorat och stiftet att i en dialog komma fram till en lösning som ger de bästa förutsättningarna för församlingarna att fullgöra sin uppgift. Vid fastställande av beslutet är stiftets uppgift att kontrollera att det lokala beslutet stämmer med kyrkoordningens bestämmelser, det vill säga att församlingarna uppfyller de ställda församlingskriterierna.

Med tanke på att vissa remissinstanser oroar sig för osämja eller kortsiktiga beslut vill kyrkostyrelsen understryka att stiftets medverkan inte begränsar sig till att ta ställning till ett beslut som pastoratet har fattat. Stiftet har, med sitt övergripande ansvar för den lokala strukturen och sin tillsyns- och främjandefunktion, en viktig roll även när det gäller pastoratets indelning. Därför ska beslutet, såsom redan har sagts, förberedas i en dialog där även stiftet är involverat.

Samma rutiner rörande stiftets medverkan ska gälla när en församling genom delning i flera församlingar vill bli ett pastorat.

Från flera stift hade frågan om domkapitlets medverkan i sammanhanget tagits upp, vilket inte fanns med i utredningens förslag till bestämmelser. Kyrkostyrelsen såg en nära koppling mellan ett fastställelsebeslut och frågor som hör till domkapitlets ansvarsområde. Därför infördes en bestämmelse om att domkapitlet ska ges tillfälle att yttra sig innan ett beslut som rör indelningen inom ett pastorat fastställs.

Det finns ingen tydlig reglering av vad som gäller beträffande namn på församlingar om en församling delas upp i flera församlingar eller om det görs förändringar av församlingsindelningen inom ett pastorat. I 37 kap. 35 § talas bara om vad som gäller för namnändringar vid indelningsändringar kopplat till stiftsstyrelsens indelningsbeslut.

Av den ovan nämnda kyrkostyrelseskrivelsen framgår att det är en gemensam uppgift för församlingar, pastorat och stift att i en dialog komma fram till en lösning som ger de bästa förutsättningarna för församlingarna att fullgöra sin uppgift. I de bestämmelser som nu finns om lokala indelningsbeslut finns dock inte denna sak närmare reglerad. Idealt sett skulle detta inte heller behövas. Det finns dock en risk för att ett lokalt beslut blir känt för stiftet i ett så sent skede att förutsättningarna för en reell dialog inte föreligger. I stället kan det finnas en förväntan att stiftsstyrelsen relativt enkelt snarast ska, vad man skulle kunna kalla, expediera ett fastställelsebeslut.

Stiftsstyrelsen har enligt 37 kap. 5 § ett övergripande ansvar för ”en lämplig församlings- och pastoratsindelning” inom stiftet. Detta ansvar kan ses som ett utflöde av stiftets grundläggande uppgift att främja och ha tillsyn över församlinglivet. För att detta ska kunna fungera på ett bra sätt är den dialog som kyrkostyrelsen lyfte fram i skrivelsen till 2012 års kyrkomöte en nödvändig del av processen fram till ett indelningsbeslut. I bestämmelserna om vad som gäller när stiftsstyrelsen fattar beslut om den lokala indelningen, sägs att stiftsstyrelsen vid utredningen ska samråda med berörda församlingar och pastorat, se 37 kap. 8 §. Det kan finnas skäl att införa en motsvarande samrådsskyldighet från församlingars och pastorats sida vid lokala beslut om indelningsändringar. Därför föreslås en komplettering av bestämmelserna i 37 kap. 7 § om en sådan samrådsskyldighet. Ett sådant samråd är således någonting

mer än att den rätt att yttra sig som redan idag tillkommer församlingsråden i pastoratets församlingar i de fall beslutet rör en ändring av församlingar inom ett pastorat. Däremot bör noteras att församlingens eller pastoratets fullmäktige ensamt fattar sitt beslut *efter* det att samrådet med stiftsstyrelsen har genomförts och, i förekommande fall, församlingsråden i pastoratet har getts tillfälle att yttra sig. Utöver det föreslagna samrådskravet får det vidare förutsättas att man från församlingar och pastorat i ett relativt tidigt skede i processen fram mot ett eventuellt beslut kontaktar stiftet för att skapa förutsättningar för en fungerande dialog. Om detta fungerar på ett tillfredsställande sätt bör stiftsstyrelsens fastställelsebeslut närmast kunna få karaktär av en bekräftelse av det lokalt fattade beslutet.

Skara stift har i sitt remissvar ifrågasatt skälen till att samrådskravet i promemorians förslag ligger på kyrkorådet i ärenden när ett pastorat ska ändra struktur medan det ligger på kyrkofullmäktige i ärenden där en församling som inte ingår i ett pastorat ska indelas i flera församlingar. Kyrkostyrelsen menar att då det är kyrkorådet som bereder kyrkofullmäktiges ärenden så kommer ett sådant samråd i praktiken ofta att genomföras av kyrkorådet. Bestämmelsen föreslås dock justeras något jämfört med promemorians förslag.

Det finns indikationer på att det råder en viss oklarhet i vad som är innebörden av att stiftsstyrelsen ska fastställa lokala indelningsbeslut. Detta kan åtminstone till viss del höra samman med att termen "fastställa" har flera innebörder. Fastställa används också med något varierande innebörd på flera ställen i kyrkoordningen. Bland annat anges i 3 kap. 5 § att kyrkofullmäktige fastställer antalet ledamöter i fullmäktige och i 4 kap. 3 § att kyrkorådet ska fastställa en arbetsordning. I båda dessa fall är "fastställa" synonymt med "besluta". I 40 kap. 8 § sägs att "stiftsstyrelsen ska fastställa ett [lokalt fattat] beslut att ta en kyrkobyggnad ur bruk, om det inte finns synnerliga skäl mot detta". I detta fall är "fastställa" snarast synonymt med "stadfästa". Det innebär att stiftsstyrelsens beslutsutrymme är att fastställa eller inte fastställa det lokalt fattade beslutet, men inte att göra någon saklig förändring av beslutet.

Det kan noteras att 2016 års kyrkomöte, i enlighet med kyrkostyrelsens förslag i skrivelsen 2016:6 *Gemensamt ansvar*, beslutade om en ändring av den citerade bestämmelsen i 40 kap. 8 §. Ändringen träder i kraft den 1 januari 2018. Där ska inte längre anges att stiftsstyrelsen ska fastställa ett lokalt beslut "om det inte finns synnerliga skäl mot detta". Istället sägs att ett beslut att ta ett kyrkorum ur bruk ska fastställas av stiftsstyrelsen för att gälla. Förändringen motiveras med att frågan om att ta ett kyrkorum ur bruk ska behandlas i en dialog mellan församlingar, pastorat och stift samt att det får förutsättas att stiftsstyrelsen fastställer det lokala beslutet om det finns goda skäl för detta.

Motsvarande bör i huvudsak kunna gälla i fråga om fastställande av lokala indelningsbeslut. Därför föreslås att det i 37 kap. 7 § tredje stycket görs en anpassning till hur bestämmelserna är formulerade i 40 kap. 8 §. Enligt förslaget ska det inte längre anges att stiftsstyrelsen ska fastställa kyrkofullmäktiges beslut om församlingarna kan uppfylla församlingskriterierna i 37 kap. 3 §. Det kan finnas formella fel i kyrkofullmäktiges beslut som innebär att det inte direkt kan fastställas av stiftsstyrelsen. Det föreslagna samrådsförfarandet mellan stift och lokal nivå bör minimera riskerna för fel av det slaget men innebär inte en garanti för att felaktigheter inte uppstår. Därför bör bestämmelsens formulering ge ett visst utrymme för stiftsstyrelsen att avstå från att fastställa i sådana fall, i vart fall till dess de formella bristerna har rättats till. Detta kan åstadkommas om det i stället sägs att stiftsstyrelsen bara får fastställas kyrkofullmäktiges beslut om församlingar kan uppfylla kriterierna i 3 §.

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation noterar att det i praktisk tillämpning kan uppstå tveksamheter vad gäller att stiftsstyrelsen ska fastställa lokala beslut om

församlingsindelning. Det har förekommit att det har samråts och beslutats om ändringar i församlingsindelningen i pastorat men att de lokala besluten ändrats till det ursprungliga läget efter det att stiftsstyrelsen har fastställt dem. Organisationen anför att det kan finnas skäl att i kyrkoordningen reglera så att fastställelse i detta sammanhang låser det första beslutet. Kyrkostyrelsen menar att ett fastställelsebeslut enligt 37 kap. 7 § är att se som ett bindande beslut om den lokala strukturen. Om församlingen eller pastoratet därefter ångrar sitt beslut så måste församlingen eller pastoratet fatta ett nytt indelningsbeslut som sedan fastställs av stiftsstyrelsen, allt i enlighet med bestämmelserna i 37 kap.

Beslut om namn

Som framgår ovan finns en oklarhet beträffande beslut om namn på församlingar och pastorat vid lokala beslut om en indelningsändring. Det bör därför göras en ändring i form av ett förtydligande i 37 kap. 35 § som innebär att stiftsstyrelsen fattar alla beslut om namn på församlingar och pastorat.

Motivet för att vissa indelningsbeslut kan fattas av kyrkofullmäktige har varit att pastoratet som har det övergripande lokala ansvaret för att församlingarna fullgör sin grundläggande uppgift också kan bedöma vilken församlingsindelning som är lämplig. När det gäller indelningsbeslut avseende församlingar med egen ekonomisk förvaltning och om bildande av pastorat finns andra aspekter att ta hänsyn till. Sådana beslut kan inte fattas lokalt utan det är stiftsstyrelsen som beslutar.

Skara stift menar att även namnbeslut bör fattas på lokal nivå och därefter fastställas av stiftsstyrelsen. Kyrkostyrelsen anser dock att det inte går att motivera skillnader i beslut om namnfrågor på samma sätt som vad gäller de lokala besluten om indelning och om bildande av pastorat. Det är rimligt att det finns en mer övergripande hantering och policy vad gäller församlings- och pastoratsnamn. Det kan också finnas praktiska skäl för en viss samordning i inhämtandet av yttranden från Språk- och folkminnesinstitutet samt Lantmäteriet enligt 37 kap. 37 §. Det samråd som ska ske med berörda församlingar och pastorat hör naturligtvis samman med att stiftsstyrelsen bör ta tillbörlig hänsyn till lokala opinioner vid namnbeslut.

Bestämmelserna i 37 kap. 1 § har till syfte att ange vilka bestämmelser om ändrad församlingsindelning som inte är tillämpliga när kyrkofullmäktige fattar beslut om ändring av församlingsindelning inom ett pastorat. Det torde dock framgå direkt av de olika bestämmelserna i 37 kap. vad som gäller i detta avseende. Till detta kommer att det nu anges att 37 kap. 13 § inte gäller vid församlingsindelning inom ett pastorat. Detta finns dock skäl att ifrågasätta. I nämnda paragraf sägs bl.a. att när två eller fler församlingar läggs samman övergår deras tillgångar till den nya församlingen. Detta torde även gälla för församlingar i pastorat. Bestämmelserna i 37 kap. 1 § bör därför upphävas.

Oregelbundenhet i indelningen och fastighetsförhållanden

I 37 kap. i kyrkoordningen i dess lydelse före den 1 januari 2014 angavs i 4 § att den territoriella församlingsindelningen fick ändras på grund av oregelbundenhet i indelningen eller med hänsyn till fastighetsförhållandena. Stiftsstyrelsen beslutade om sådana ändringar mellan församlingar i samma stift. Om en ändring berörde församlingar i flera stift skulle den beslutas av kyrkostyrelsen. För indelningsändringar av detta slag fanns inte samma krav på utredning eller samråd med och yttrande från församlingar m.fl. berörda parter.

Vad som avses med ”oregelbundenhet i indelningen” framgår inte direkt av förarbetena till kyrkoordningen. Man torde få gå tillbaka till förarbetena till ovan

nämnda lag om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting för att komma åt något av innebörden i ”oregelbundenhet i indelningen”. Genom den lagen får Kammarkollegiet besluta om sådana indelningsändringar om de inte föranleder ekonomisk reglering. I den i sammanhanget aktuella propositionen, 1978/79:159, görs det tydligt att regeringen anslöt sig till det som hade sagts i betänkandet SOU 1978:32 *Ny indelningslag för kommuner, landstingskommuner och församlingar*. I detta betänkande sägs att ett exempel på oregelbundenhet i indelningen kan vara undanröjande av enklavförhållanden och att ett exempel på när hänsyn behöver tas till fastighetsförhållanden kan vara när ett fastighetskomplex sträcker sig över kommungräns. I betänkandet sägs också, vilket sedan återkommer i propositionen, att ”med den avgränsning av kammarkollegiets kompetensområde som gjorts kommer de indelningsändringar som kollegiet beslutar om huvudsakligen att avse enstaka fastigheter eller delar av fastigheter”. Det här refererade var mer omedelbart kopplat till det som angavs om den kommunala indelningen, men samma bestämmelser om Kammarkollegiets beslutsrätt infördes också avseende församlingsindelningen. I betänkandet står bl.a. följande avseende församlingsindelningen.

När det gäller de ändringar i församlingsindelningen som sker för att undvika oregelbundenhet i indelningen vid motsvarande ändring i kommunindelningen, anses önskvärdheten av att kommun- och församlingsgränser sammanfaller vara tillräckligt skäl för ändring. Genom att församlingarna numera i allmänhet är betydligt mindre än kommunerna kan emellertid en områdesöverföring, som endast medför obetydlig ekonomisk olägenhet för den minskade kommunen, förorsaka stor ekonomisk skada för den minskade församlingen. Om skälen för den kommunala indelningsändringen i ett sådant fall inte är särskilt starka och skadan för den minskade församlingen anses så betydande att den väger tyngre än den fördel som ändringen skulle medföra i kommunalt hänseende, har ansökan om indelningsändringen avslagits.

Vid gränsregleringar och överflyttning av områden mellan församlingar inom en och samma kommuns område tillämpas i stort sett samma bedömningsgrunder som i fråga om ändring i kommunindelningen. Sådana ändringar sker antingen för att undanröja oregelbunden gränsdragning eller från plansynpunkt eller med hänsyn till befolkningens naturliga samhörighet med annat kyrkligt centrum än den för närvarande tillhör. Den vanligaste anledningen till att oregelbunden gränsdragning uppstår är fastighetsbildning över församlingsgräns som inte sammanfaller med kommungräns. Enligt lagen (1970:991) om ändring i kommunal och ecklesiastisk indelning [KIL] i samband med fastighetsbildning påverkas nämligen inte sådan församlingsgräns av fastighetsbildning. Följden kan bli att en fastighet kommer att ligga i olika församlingar. Detta kan medföra administrativ olägenhet, särskilt om fastigheten är bebodd. Oregelbundenheten kan i sådant fall undanröjas genom indelningsändring enligt KIL.

I kyrkoordningsskrivelsen till 1999 års kyrkomöte (CsSkr 1999:3), behandlades bestämmelserna om indelningsändring på grundval av oregelbundenhet i indelningen eller med hänsyn till fastighetsförhållanden i kyrkoordningsskrivelsen till 37 kap. 4 §. Det var primärt frågor kopplade till fastighetsförhållandena som togs upp. Det konstaterades att dittills gällande huvudregel varit att församlingsindelningen skulle anpassas till en ändrad fastighetsindelning. Beslut om ändring av församlingsgränsen fattades då av lantmäterimyndigheten.

Fastighetsbildning över församlingsgräns avser i de flesta fall obebbyggda områden av begränsad storlek och normalt uppstår därför inga problem vid tillämpningen. Om det bor personer på en fastighet som berörs hänförs denna normalt till den församling i vilken byggnaden var belägen före sammanläggningen.

Om det föreligger särskilda skäl får lantmäterimyndigheten i stället besluta att församlingsgränsen skall lämnas orubbad. Enligt praxis anses särskilda skäl föreligga om den nya gränsdragningen framstår som ett strukturellt ingrepp i församlingsindelningen med hänsyn till bebyggelse, vägnät och andra förhållanden av betydelse för samhörigheten inom det aktuella området. Skäl att lämna församlingsgränsen orubbad kan vara att stora enklaver skulle bildas, att församlingsindelningen splittras av enklaver oavsett hur församlingsgränsen ändras, att gränsdragningen blir onaturlig eller att området har särskild anknytning till avstående församling av kulturhistoriska skäl.

I ovan nämnda kyrkoordningsskrivelse angavs att det mot denna bakgrund krävdes en prövning i varje enskilt fall av vilka konsekvenser en ändring av fastighetsförhållandena skulle få för församlingsindelningen. Prövningen skulle bli en fråga för stiftsstyrelsen och i vissa fall kyrkostyrelsen.

I gällande lydelse av 37 kap. regleras inte särskilt att ändringar i församlingsindelningen får göras på grund av oregelbundenhet i indelningen eller med hänsyn till fastighetförhållandena. Givetvis är det så att beslut om ändringar i församlingsindelningen fortfarande kan bero på sådana faktorer utan att det är särskilt reglerat. Det finns en bestämmelse som anger att det inte behöver äga rum samråd med församlingar, pastorat och domkapitel om en sådan indelningsändring, se 37 kap. 9 §. Stiftsstyrelsens allmänna kompetens att enligt 37 kap. 6 § besluta om ”ändringar av den indelning som avser pastorat och församlingar som inte ingår i ett pastorat” gäller alla typer av indelningsändringar. Om det gäller en ändring på grund av oregelbundenhet i indelningen eller med hänsyn till fastighetsförhållandena och som bara rör församlingar som bildar ett pastorat är det kyrkofullmäktige som beslutar om indelningsändringen.

Genom att indelning i församlingar inom ett pastorat beslutas av pastoratets kyrkofullmäktige kan stiftsstyrelsen inte längre besluta om några ändringar i indelningen som bara avser pastoratets församlingar. Ett undantag utgör dock bestämmelserna i 37 kap. 7 § fjärde stycket. Där sägs att stiftsstyrelsen får besluta om en indelningsändring för det fall en församling inte uppfyller kriterierna för en församling enligt 37 kap. 3 §.

För församlingar som inte ingår i pastorat eller för pastorat kan stiftsstyrelsen besluta om indelningsändringar på grund av oregelbundenhet i indelningen eller fastighetsförhållanden. En form av uppkommande oregelbundenhet i indelningen blir det om en kommungräns som sammanfaller med en församlingsgräns ändras i samband med fastighetsbildning. Vad som gäller i ett sådant fall är särskilt reglerat genom att kyrkostyrelsen, eller stiftsstyrelsen om det krävs pastorala överväganden, får ändra församlingsgränsen på samma sätt som kommungränsen, se nuvarande 37 kap. 6 a §. Bestämmelsen trädde i kraft den 1 januari 2016. *Stockholms stift* anser att kyrkostyrelsens beslutsbefogenhet i sådana ärenden helt ska återföras till stiftsstyrelsen. Kyrkostyrelsen ser dock inte skäl att nu göra någon annan bedömning än den som gjordes när bestämmelsen infördes (se Kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2015:3 om ändringar i kyrkoordningen m.m., avsnitt 4).

Det kan tyckas rimligt att stiftsstyrelsen ska kunna besluta om en ändring som bara beror på en oregelbundenhet i indelningen eller på ändrade fastighetsförhållanden även när ändringen berör församlingsindelningen inom ett pastorat. En sådan bestämmelse kan inte sägas på ett otillbörligt sätt inskränka den annars gällande ordningen att det är pastoratet som beslutar om indelningen i församlingar inom pastoratet. Det föreslås därför att det införs en reglering om detta i 37 kap. 6 §. Stiftsstyrelsens beslut ska bara gälla sådana mindre ändringar av församlingsgränser som i huvudsak hör samman med ändringar i fastighetsbildningen. Det torde vara stiftet som kan få en löpande information på detta område. Även om den informationen kan föras vidare till berört pastorat bör inte beslutsprocessen vara alltför omständlig. Naturligtvis får det förutsättas att det vid varje ändring av församlingsgränser sker en kommunikation med berörd församling och berört pastorat trots att mindre gränsjusteringar av det slag det här är fråga om inte kräver ett mer formaliserat samrådsförfarande.

Vad gäller övriga ändringar i samband med oregelbundenhet i indelningen eller fastighetsbildning som inte sammanfaller med kommungräns så har stiftsstyrelsen befogenheten att fatta beslut om sådana både enligt nuvarande och enligt de föreslagna bestämmelserna. Kyrkostyrelsen ser inte något behov av att ytterligare särreglera sådana beslut.

2.5.3 Ändringar som berör flera stift

Kyrkostyrelsens förslag: Det ska tydliggöras att kyrkostyrelsen i beslut om ändringar i den lokala strukturen som berör flera stift ska fastställa eller, om detta inte är möjligt, fatta beslut om den ekonomiska regleringen. Kyrkostyrelsen ska också besluta om huruvida interimisdelegerade ska tillsättas. Beslut om en ändrad präst-tjänstorganisation och om namn på nya församlingar och pastorat i sådana fall ska fattas av stiftsstyrelsen.

Det ska direkt framgå av kyrkoordningens bestämmelser att kyrkostyrelsen får fatta beslut om att överföra bara en del av en församling från ett stift till ett annat.

Ändrade paragrafer: 37 kap. 6, 7 a, 19, 24 och 35 §§.

Upphävd paragraf: 37 kap. 9 §.

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanser ställer sig bakom promemorians förslag.

Stiftsstyrelsen i Uppsala stift föreslår att det ska förtydligas när ett beslut om ekonomisk reglering ska göras och att det inte bör vara tvingande att utredningen om indelningsändringen ska innehålla förslag till fördelning av tillgångar, när ändringen innefattar en delning. – *Skara stift* anser det vara lämpligare att beslut om ekonomisk reglering, indelningsdelegerade samt övriga av ändringsbeslutet nödvändiga åtgärdsbeslut fattas av mottagande stift. – *Stiftsstyrelsen i Linköpings stift* anser att förslaget om att kyrkostyrelsen även ska få besluta om att överföra bara en del av en församling från ett stift till ett annat inte är bra och ifrågasätter varför kyrkostyrelsen ska kunna besluta om så pass lokala förhållanden som församlingar inom ett pastorat.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Huvudregeln att det är stiftsstyrelsen som beslutar om ändringar i den lokala strukturen avseende pastorat och församlingar som inte ingår i pastorat, bryts om en lokal ändring berör mer än ett stift. Eftersom det då inte finns enbart en stiftsstyrelse

som kan fatta beslut flyttas beslutanderätten i dessa fall till kyrkostyrelsen. Detta framgår av bestämmelserna i 37 kap. 6 § i kyrkoordningen. Det anges vidare i 37 kap. 9 § att kyrkostyrelsen ska göra den utredning som behövs i dessa fall. Utöver att samråda med berörda församlingar och pastorat om ändringen ska kyrkostyrelsen även ha samråd med stiftsstyrelserna och domkapitlen i de stift som berörs av ändringen.

När en stiftsstyrelse fattar beslut om en lokal ändring ska styrelsen fastställa en ekonomisk reglering som berörda församlingar och pastorat har kommit överens om eller, i de fall en lokal överenskommelse inte kan träffas, besluta hur den ekonomiska regleringen ska göras, se 37 kap. 11 §. Om det behöver ske en utjämning i pengar därför att fördelningen av tillgångar och förbindelser inte kan följa grunden för den ekonomiska regleringen, får stiftsstyrelsen bestämma att utjämningsbeloppet ska betalas på en gång eller fördelas på två eller flera år, se 37 kap. 12 §. Dessa bestämmelser om stiftsstyrelsens roll har inte genom några bestämmelser i kyrkoordningen gjorts tillämpliga på kyrkostyrelsen när denna fattar beslut om den lokala indelningen. Motsvarande är fallet ifråga om bestämmelserna i 37 kap. 14 §. Där sägs att stiftsstyrelsen vid beslut om en lokal ändring dels får utfärda de ytterligare bestämmelser som behövs för att ändringen ska kunna genomföras, dels i vissa fall får besluta om att indelningsdelegerade ska tillsättas.

Stiftsindelningen som sådan beslutas i huvudsak av kyrkomötet, se 37 kap. 23 §. Kyrkostyrelsen får dock, om stiftsindelningen därmed blir mer ändamålsenlig, besluta om sådana mindre ändringar i stiftsindelningen som består i att en eller flera församlingar eller pastorat förs över från ett stift till ett angränsande stift, se 37 kap. 24 §.

Ordningen att kyrkostyrelsen beslutar i de relativt få fall där en ändring i den lokala strukturen rör församlingar och/eller pastorat i flera stift bör enligt kyrkostyrelsens mening bestå oförändrad. Beslut om den lokala strukturen hör visserligen i normalfallet inte hemma hos kyrkostyrelsen och man skulle därför kunna tänka sig att de båda involverade stiftsstyrelserna skulle fatta ett gemensamt beslut. Med en sådan ordning skulle dock ändå krävas bestämmelser om hantering av en situation där stiftsstyrelserna inte blir överens och då måste frågan ändå hamna hos kyrkostyrelsen. De här aktuella bestämmelserna avser en undantagssituation. Det finns en mer generell bestämmelse om indelningsbeslut från kyrkostyrelsens sida avseende den lokala indelningen i den redan nämnda 37 kap. 6 a §.

Ändringar i den lokala strukturen som avser församlingar i flera stift kan också innefatta pastorala överväganden. Det är av detta skäl, och av andra som hör samman med den bättre lokalkännedom som finns hos stiftet, självklart att det måste finnas en nära samverkan mellan kyrkostyrelsen och berörda stiftsstyrelser vid beslut om ändringar i den lokala strukturen. Det som regleras i kyrkoordningen är bara vem som ytterst fattar beslut och vem som ansvarar för att en nödvändig utredning görs. Hur och av vem en utredning görs regleras däremot inte.

Regleringen av kyrkostyrelsens beslutskompetens vid ändringar över en stiftsgräns tar inte upp vissa frågor av betydelse för beslut om den lokala strukturen. Det finns bestämmelser om att kyrkostyrelsen beslutar om indelningsändringen och ska göra behövlig utredning. Som redan nämnts finns däremot inga bestämmelser om ekonomisk reglering eller om inrättande av indelningsdelegerade. Det är dock rimligt att kyrkostyrelsen har hela den beslutskompetens som krävs för att åstadkomma de beslut som kyrkostyrelsen enligt nu gällande ordning har att fatta, dvs. beslut som rör ändringar över stiftsgräns. Detta föreslås bli reglerat genom en ny 37 kap. 7 a §.

Stiftsstyrelsen i Uppsala stift föreslår att det ska förtydligas när ett beslut om ekonomisk reglering ska göras och att det inte bör vara tvingande att utredningen om indelningsändringen ska innehålla förslag till fördelning av tillgångar, när ändringen

innefattar en delning. *Skara stift* har anfört att det vore lämpligare att ekonomisk reglering, indelningsdelegerade samt övriga av beslutet nödvändiga åtgärdsbeslut fattas av mottagande stift. Kyrkostyrelsen menar att bestämmelsen i 37 kap. 11 § andra stycket om att den ekonomiska regleringen ska fastställas i stiftsstyrelsens ändringsbeslut är både ändamålsenlig och tydlig. Det ekonomiska utfallet av en sådan reglering kan vara av stor vikt vid beslutsfattandet och det finns därför goda skäl för att den ska fastställas i beslutet. Vid en ändring som berör fler stift än ett så berör den ekonomiska regleringen inte enbart det mottagande stiftet utan också det avlämnande. Därför ska en ekonomisk reglering i sådana fall fastställas i kyrkostyrelsens beslut om ändring. Sedan kommer den ekonomiska regleringen som fastställs i kyrkostyrelsens beslut givetvis att baseras på uppgifter som inkommer från de berörda stiftet och församlingarna/pastoraten.

Det finns beslut som hör omedelbart samman med ändringar i den lokala strukturen men som inte nödvändigtvis måste fattas som en del av beslut om församlingsindelning eller ändring av pastorat. Det gäller beslut om prästtjänstorganisationens storlek enligt 37 kap. 19 § och beslut om namn på församlingar och pastorat enligt 37 kap. 35 §. Det saknas anledning att kyrkostyrelsen även ska fatta beslut av detta slag då inte mer än en stiftsstyrelse är involverad. Dessa beslut bör alltid ligga hos stiftsstyrelsen, alltså även när kyrkostyrelsen har fattat det grundläggande strukturbeslutet. Så snart ett sådant beslut är fattat står det klart till vilket stift en viss församling eller ett visst pastorat kommer att höra. Därmed kan stiftsstyrelsen i det mottagande stiftet fatta sina beslut. Eftersom stiftsstyrelsen måste vara delaktig i processen fram till kyrkostyrelsens beslut bör det finnas goda förutsättningar för att stiftsstyrelsen tämligen omgående efter kyrkostyrelsens strukturbeslut kan fatta sina beslut.

Bestämmelserna i 37 kap. 24 § anger att kyrkostyrelsen får besluta om sådana mindre ändringar i stiftsindelningen som består i att en eller flera församlingar eller pastorat förs över från ett stift till ett angränsande stift. Erfarenheterna har visat att en ändring av detta slag kan behöva gälla bara *en del* av en församling. Det bör därför tydliggöras att kyrkostyrelsen även får fatta beslut om överförande av en del av en församling från ett stift till ett annat. Förslaget innebär att kyrkostyrelsen i ett sådant fall "övertar" det beslutsfattande som annars tillkommer kyrkofullmäktige och/eller stiftsstyrelse. Genom det ovan nämnda förslaget till ny 37 kap. 7 a § ges kyrkostyrelsen också de befogenheter som behövs för att fullt ut kunna genomföra ett sådant beslut.

Stiftsstyrelsen i Linköpings stift ifrågasätter om kyrkostyrelsen måste vara med och besluta om så pass lokala förhållanden som rör församlingar inom pastorat. Kyrkostyrelsen anser att den nuvarande ordningen, där det först krävs ett lokalt beslut om ändrad församlingsindelning inom pastoratet för att avknoppa den del av en församling som man har för avsikt att föra över till ett angränsande stift, sedan ett fastställelsebeslut av stiftsstyrelsen och slutligen ett kyrkostyrelsebeslut för att föra över den avknoppade delen till det angränsande stiftet, har visat sig vara allt för tidsödande och omständlig. Ett exempel på problem som kan uppstå i sådana fall är att den avknoppade delen exempelvis inte kommer att uppfylla församlingskriterierna enligt 37 kap. 3 §. Den kan dessutom innebära att hos berörda stift angelägna ändringar av stiftsgränserna inte kan genomföras därför att det lokalt inte finns gehör för förändringarna. En sådan ändring behöver kunna göras på ett enklare sätt än idag.

2.5.4 Tidpunkter för beslut och dess ikraftträdande

Kyrkostyrelsens förslag: Alla beslut om ändringar i den lokala strukturen ska träda i kraft den 1 januari.

Beslut om ändringar i den lokala strukturen och om namn på församlingar och pastorat ska vara fattade senast den 1 januari under valåret om ändringarna ska träda i kraft den 1 januari året efter att ordinarie kyrkoval har ägt rum. I andra fall ska besluten vara fattade senast den 1 april året innan de träder i kraft. Motsvarande ska gälla för ändringar i kontraktsindelningen och ändringar av kontraktsnamn.

Ändrade paragrafer: 37 kap. 15–17, 22, 35 och 36 §§.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanser ställer sig bakom promemorians förslag.

Stiftsstyrelsen i Stockholms stift anser att för att undvika att ikraftträdandetiden blir för lång för beslut som avser indelningsändringar som bara beror på oregelbundenhet i indelningen eller ändrade fastighetsförhållanden, så kan tiden för när ett sådant beslut senast ska vara fattat ändras till tre eller i vart fall sex månader före ikraftträdandet. – *Uppsala stift* ser positivt på förslaget kring ökad enhetlighet kring tidpunkter för beslut om ändringar i den lokala strukturen och för ikraftträdande. Stiftet önskar dock gå ännu längre och föreslår att samtliga beslut om indelningsändringar och om namn på församlingar och pastorat ska vara fattade senast den 1 januari året innan ändringarna träder i kraft, samt att alla sådana beslut ska träda i kraft den 1 januari det år som anges i beslutet.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

När kyrkoordningen först beslutades angavs som huvudregel att ändringar i den indelning som avsåg församlingar, pastorat och flerpastoratssamfälligheter trädde i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie kyrkoval har ägt rum. Detsamma gällde för sådana mindre ändringar i stiftsindelningen som kyrkostyrelsen kunde besluta om. Undantag gjordes för ändringar i församlingsindelningen som var av så begränsad omfattning att församlingen även under återstoden av mandatperioden borde kunna företrädas av tidigare valda organ. Då trädde beslutet i kraft den 1 januari det år som bestämts i beslutet. Vad gäller ändringar i kontraktsindelningen så trädde de i kraft vid den tidpunkt som beslutats, med den inskränkningen att kontraktsindelningen skulle vara oförändrad det år då ordinarie kyrkoval ägde rum och det närmast följande året.

Besluten rörande församlingar, pastorat och flerpastoratssamfälligheter skulle ha fattats senast ett år innan ändringen skulle träda i kraft. Detsamma gällde för sådana mindre ändringar i stiftsindelningen som kyrkostyrelsen kunde besluta om. Undantag gjordes för beslut om ändringar i församlingsindelningen pga. oregelbundenhet i indelningen eller med hänsyn till fastighetsförhållandena. Sådana beslut skulle fattas senast tre månader innan ändringen skulle träda i kraft. Vad gäller ändringar i kontraktsindelningen fanns inga angivna tidsgränser för när dessa beslut senast skulle vara fattade.

Successivt tillkom mer differentierade och därmed också mer komplexa bestämmelser om tidpunkter för beslut om indelningsändringar. Ett motiv för detta har varit att processer kring indelningsändringar kan dra ut på tiden. Det har bedömts vara viktigt att mognadsprocesser inte forceras genom fixerade beslutstidpunkter. När de flesta beslut om indelningsändringar måste fattas senast den 31 december året före

valåret och med genomförande den 1 januari året efter det år då val har hållits, såg man det som en risk att processen för genomförande av indelningsändringar skulle stanna upp under valåret (se Organisationsutskottet betänkande O 2003:1 *Strukturfrågor inom Svenska kyrkan* och kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2004:8 *Översyn av vissa bestämmelser i kyrkoordningen*).

Det kan uppstå en viss motsatsställning mellan å ena sidan önskan om en flexibel ordning för fattande av beslut om den lokala strukturen och å andra sidan behovet av att på ett bra sätt kunna tillgodose en enkel och god administrativ ordning för hantering av allt det som hänger samman med sådana beslut. Tidigare har pekats på några följder av upphörandet av folkbokföring på församling och att församlingsindelningen därmed, mer påtagligt än tidigare, blivit en renodlat inomkyrklig fråga. Det är nödvändigt att skapa så goda förutsättningar som möjligt för välfungerande system och goda administrativa rutiner för t.ex. frågor som hör samman med kyrkoavgiften.

Enligt föreskrifter i 16 § i lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan har Svenska kyrkan rätt till hjälp av staten med beräkning, debitering och redovisning av avgifter från dem som tillhör Svenska kyrkan samt med att ta in avgifterna. Det är fråga om en lokalt och regionalt bestämd kyrkoavgift av varierande storlek som ska betalas av 4–5 miljoner personer vilka ska hänföras till rätt församling vid kommunikationen med Skatteverket. Hanteringen ska ske på ett rättssäkert sätt och kräver korrekta uppgifter om bl.a. den kyrkliga indelningen. Enbart denna hantering visar på att det krävs omfattande administrativa insatser som måste ges tillräcklig tid. Som noterats tidigare finns kommunikation med ytterligare myndigheter om den lokala strukturen och därtill kommer naturligtvis de rent inomkyrkliga behoven av att hantera uppgifter om medlemmar, om indelningen och om den lokala strukturen.

Ett enhetligt datum för när beslut senast ska fattas om olika typer av förändringar i den lokala strukturen och om nya namn på kyrkliga enheter skulle ge förutsättningar för en säkrare leverans av information och tid för att vidta alla de åtgärder som behövs för att den nya organisationen ska vara på plats när den träder i kraft. Varje beslut om ändrad struktur medför samma procedur av handläggning, meddelande och förberedelse av system före ikraftträdandet.

Mot bakgrund av det som har redovisats här föreslås att bestämmelserna ändras så att det blir en större enhetlighet i fråga om sista tidpunkt för att fatta beslut om ändringar i den lokala strukturen, kontraktsindelningen samt om namnändringar. Vidare föreslås en gemensam tidpunkt för när besluten träder i kraft. Alla ändringar bör träda i kraft den 1 januari. Om det är fråga om ändringar som blir av betydelse för kommande direkta val ska beslut, liksom nu, träda i kraft den 1 januari året efter valåret och beslut ska vara fattade senast ett år innan dess. I övriga fall ska besluten träda i kraft den 1 januari ett år samt vara fattade senast den 1 april året innan de träder i kraft. Det bör noteras att om det datum på vilket ett beslut senast ska vara fattat är en sön- eller helgdag så innebär detta att beslutet måste fattas före detta datum för att det ska ”vara fattat” i tid. Det är således inte möjligt att fatta beslutet nästkommande vardag.

Stiftsstyrelsen i Stockholms stift menar att beslut beroende på oregelbundenhet i indelningen eller ändrade fastighetsförhållanden bör kunna fattas tre eller sex månader före ikraftträdandet. Kyrkostyrelsen anser dock att även för mindre ändringar såsom gränsändringar till följd av en mindre ändring i en kommungräns eller till följd av oregelbundenhet i indelningen bör samma tidsgränser gälla som för övriga beslut. Trots detta kan naturligtvis beslut fattas successivt när förhållandena påkallar en mindre indelningsändring. Att det ibland kan gå relativt lång tid mellan beslut och ikraftträdande bör inte vålla några direkta svårigheter. *Uppsala stift* förespråkar att alla beslut ska vara fattade senast den 1 januari året innan ändringen träder i kraft.

Kyrkostyrelsen anser dock att det kan behövas en viss flexibilitet vad gäller tidpunkter för beslutsfattande. Förslaget innebär en ökad renodling beträffande tidpunkter för beslutsfattande och kan ses som ett steg på vägen mot en större enhetlighet på området.

Det finns en viss komplikation i de fall kyrkostyrelsen fattar beslut om ändringar i den lokala strukturen och stiftsstyrelsen på grundval av detta beslut i sin tur ska besluta om namn. I de föreslagna bestämmelserna sägs att stiftsstyrelsen ska fatta namnbeslut när kyrkostyrelsen fattar beslut i strukturfrågan. De beslut avseende den lokala strukturen som kan fattas av kyrkostyrelsen (med undantag från mindre gränsjusteringar enligt föreslagna 37 kap. 6 b §) innebär också ändringar i stiftsindelningen. Sådana beslut föreslås alltid vara fattade senast den 1 januari det år val äger rum. Detsamma gäller namnbeslutet. Detta medför i praktiken att kyrkostyrelsens strukturbeslut måste fattas i sådan tid att stiftsstyrelsen kan fatta namnbeslutet inom föreskriven tid. Med en nära samverkan mellan kyrkostyrelsen och stiftsstyrelsen i planeringen inför besluten bör detta inte vålla några problem.

Enligt gällande bestämmelser träder en ändring i kontraktsindelningen i kraft den 1 januari det år som anges i beslutet. Beslutet ska ha fattats senast tre månader före ikraftträdandet. Kontraktet är inte längre en grundenhet för valkretsindelningen vid val till stiftsfullmäktige och är därmed inte längre av omedelbar betydelse för genomförande av kyrkovalet. Detta innebär dock inte att det helt saknas kopplingar mellan kontraktsindelningen och annan indelning av betydelse för bl.a. kyrkovalet. Den s.k. SKP-koden, där kontrakten är en del, används för att identifiera vilket stift, kontrakt och pastorat som en församling tillhör. Den används också till att kunna följa indelningsändringarna historiskt. Kontrakten utgör alltså fortfarande en viktig grund för hanteringen av all kyrklig indelning. Även en ändrad kontraktsindelning har påverkan på strukturen i administrativa system och kartor över Svenska kyrkans indelning. Dessa ändringar meddelas även till Statistiska centralbyrån som publicerar dem på sin hemsida. Om ändringar i kontraktsindelningen beslutas vid en annan tidpunkt än ändringar i den lokala strukturen kräver det en särskild hantering vid sidan av den reguljära. Därför föreslås att även kontraktsändringar ska vara beslutade senast den 1 januari året före det år då ändringen ska träda i kraft, om den nya indelningen ska börja gälla den 1 januari året efter valåret. I övriga fall föreslås den 1 april vara sista dag för beslut inför ikraftträdande den 1 januari.

Kyrkostyrelsens förslag: Det ska i kyrkoordningen införas en grundläggande bestämmelse om interimtsdelegerades uppgifter och om beslutskompetensen för befintliga förtroendevalda organ vid en beslutad ändring i den lokala strukturen.

Det ska införas en bestämmelse om fyllnadsval av ledamöter och ersättare i interimtsdelegerade.

Interimtsstyrelsen ska själv besluta vilken präst som ska vara ledamot och vilken präst som ska vara ersättare i interimtsstyrelsen.

Om en domprost ska tillsättas efter att ett beslut har fattats om en ändring i den lokala strukturen som avser en domkyrkoförsamling eller ett pastorat där domkyrkoförsamlingen ingår, ska interimtsstyrelsen utse ledamöter och ersättare i tillsättningsnämnden.

Ändrade paragrafer: 3 kap. 4 och 6 §§, 34 kap. 12 §, 37 kap. 14, 15, 29, 30 och 31–34 §§.

Nya paragrafer: 37 kap. 30 a och 30 b §§.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med kyrkostyrelsens förslag. Vad gäller benämningarna interimtsdelegerade och interimsstyrelse, se avsnitt 2.5.1.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna ställer sig bakom promemorians förslag.

Luleå stift och *Skara stift* anser att det bör vara stiftsstyrelsen och inte domkapitlet som utser prästledamoten och -ersättaren i indelningsstyrelsen, då det är stiftsstyrelsen som i första hand hanterar frågor om ändring i den lokala strukturen. Det är också stiftsstyrelsen som beslutar om hur stor prästorganisationen ska vara. – *Strängnäs stift* anser att det vore en bättre en ordning om prästledamoten och ersättaren för denne utsågs på samma sätt som vid tillsättningar av tjänster, alltså att indelningsstyrelsen utser dessa kandidater efter hörande med domkapitlet.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Av 37 kap. 14 § framgår att när stiftsstyrelsen fattar beslut om en sådan indelningsändring som innebär att en ny församling bildas eller om annars en indelningsändring är av sådan omfattning att församlingen eller pastoratet inte bör företrädas av tidigare valda organ, så får stiftsstyrelsen i beslutet också bestämma att beslutanderätten i församlingen ska utövas av indelningsdelegerade från det att dessa har valts till dess indelningsändringen träder i kraft. Motsvarande gäller vid bildande eller ändring av pastorat.

Vissa bestämmelser om val och sammansättning av indelningsdelegerade finns i 37 kap. 29 och 30 §§. Där framgår att kyrkofullmäktige i varje församling och pastorat som ska ingå i den nya enheten ska välja ledamöter i indelningsdelegerade till det antal som stiftsstyrelsen bestämmer. De ska väljas bland ledamöter eller ersättare i kyrkofullmäktige men valbarheten kan utvidgas till andra personer i respektive församling eller pastorat om detta krävs för att tillräckligt många ledamöter och ersättare ska kunna väljas.

Det finns vidare vissa grundläggande bestämmelser i 37 kap. 31 § om val till indelningsstyrelsen, som är indelningsdelegerades beredande och verkställande organ. Där sägs också att det ska finnas en präst som ledamot i indelningsstyrelsen. Det ska vara den av prästerna i en församling eller ett pastorat som helt eller delvis ska ingå i den nya enheten som har varit kyrkoherde längst eller, om ingen har varit kyrkoherde, som har varit anställd som präst längst.

Det finns också bestämmelser om fördelningen av det ekonomiska ansvaret för indelningsdelegerades arbete mellan involverade församlingar och pastorat. Slutligen anges i 37 kap. 33 § att kyrkostyrelsen får utfärda närmare bestämmelser om indelningsdelegerades verksamhet. Sådana bestämmelser finns i kyrkostyrelsens beslut (SvKB 2001:3) med närmare bestämmelser om indelningsdelegerade, där det finns grundläggande bestämmelser om indelningsdelegerades uppgifter.

Vad gäller förslaget att benämnda indelningsdelegerade och indelningsstyrelse interimisdelegerade och interimsstyrelse, se avsnitt 2.5.1.

Nuvarande bestämmelser i kyrkoordningen om indelningsdelegerade gäller främst frågor om delegerades sammansättning och tillsättning. De grundläggande bestämmelserna om indelningsdelegerades uppgifter finns i 1 § i kyrkostyrelsens närmare bestämmelser (SvKB 2001:3). Där regleras också begränsningar i befintliga förtroendevalda organs beslutskompetens i övergångsskedet. Det är rimligt att övergripande bestämmelser av detta slag istället finns i kyrkoordningen. Därför föreslås en ny 37 kap. 30 a § som bygger på det som nu anges i kyrkostyrelsens närmare bestämmelser. Om förslaget beslutas kommer följdändringar att behöva göras även i dessa.

Det finns inga bestämmelser om vad som gäller om en vald ledamot i indelningsdelegerade avgår under tiden fram till det att ändringen i den lokala strukturen träder i kraft. I många fall kan det sägas spela mindre roll eftersom det väljs ersättare som får träda in en sådan situation. När förändringar i den lokala strukturen kräver inrättande av indelningsdelegerade och dessutom inträffar under en löpande mandatperiod blir dock situationen en annan. Indelningsdelegerade övergår till att bli kyrkofullmäktige och det blir alltså en längre tjänstgöringstid för dem som valts till delegerade. Det bör därför införas en ny bestämmelse om fyllnadsval om en ledamot eller ersättare lämnar sitt uppdrag.

Det har ifrågasatts om den gällande ordningen för vilken präst som ska ingå i indelningsstyrelsen är den mest relevanta. Den präst som enligt bestämmelserna ska vara ledamot är kanske inte den som borde komma i första hand om man ser till vad som kommer att gälla när strukturen har ändrats. Före kyrkoordningens tillkomst gällde enligt 9 kap. 15 § i kyrkolagen (1992:300) att domkapitlet skulle förordna en präst att vara ledamot och en annan präst att vara dennes ersättare i indelningsdelegerades arbetsutskott (idag: indelningsstyrelsen). Det går inte att av förarbetena till kyrkoordningen utläsa några motiv till gällande bestämmelser om vilken präst som ska ingå i indelningsstyrelsen. I många fall infördes kyrkolagens indelningsbestämmelser mer eller mindre oförändrade till kyrkoordningen. Varför det på denna punkt gjordes en förändring framgår inte heller av förarbetena till kyrkoordningen. Det föreslås därför att den tidigare ordningen återinförs så att det blir en uppgift för domkapitlet att utse den präst som ska vara ledamot och den präst som ska vara ersättare i interimsstyrelsen.

Luleå stift, Skara stift och Strängnäs stift har andra förslag än promemorians vad gäller vem som utser prästledamoten och -ersättaren i interimsstyrelsen. Det kan naturligtvis finnas andra tänkbara ordningar än den som föreslås i promemorian. I de tidigare flerpastoratssamfälligheterna var det kyrkoherdarna som bland sig utsåg en att vara ledamot i samfällighetens kyrkonämnd. Det är stiftsstyrelsen och inte domkapitlet som är det stiftsorgan som i huvudsak hanterar frågor om ändring i den lokala strukturen. Därför skulle det, som framförs av Luleå stift och Skara stift, kunna vara stiftsstyrelsen som utser prästledamoten och ersättaren. För förslaget att det är den tidigare ordningen med domkapitlet som bör gälla talar att det inte är en situation fullt jämförbar med den som rådde i flerpastoratssamfälligheter. Då det här är fråga om en företrädare för vinningstjänsten skulle det med den utgångspunkten kunna ses som naturligt att domkapitlet beslutar vilken präst som ska vara ledamot och vilken

präst som ska vara ersättare i interimsstyrelsen. Det motsvarar också det som tidigare gällde i kyrkolagen (se ovan). Kyrkostyrelsen anser dock, i likhet med Strängnäs stift, att prästledamoten och dennes ersättare bör utses på samma sätt som vid tillsättning av tjänster, alltså lokalt. Således föreslås att det är interimsstyrelsen själv som utser den präst som ska vara ledamot respektive ersättare i interimsstyrelsen. I förslaget ingår också att det är interimsstyrelsen som bestämmer tiden för uppdragen som prästledamot och -ersättare. För det fall interimsstyrelsen utser en ny kyrkoherde för den kommande enheten och den prästen inte är ledamot i interimsstyrelsen finns då en möjlighet att göra en förändring.

Gällande bestämmelser tar inte hänsyn till den särskilda situation som uppstår om en domprost ska utses i direkt samband med en ändring av den lokala strukturen. Vid tillsättning av en kyrkoherde som inte är domprost fattar interimsstyrelsen i en motsvarande situation beslut om vem som ska bli kyrkoherde i den nya församlingen eller det nya pastoratet. Även när det gäller en domprost bör en motsvarande ordning gälla eftersom det är interimsstyrelsen som företräder församlingen eller pastoratet om interimsdelegerade har utsetts. Det föreslås därför att interimsstyrelsen ska utse ledamöter och ersättare i tillsättningsnämnden när det har fattats beslut om ändring i den lokala strukturen som omfattar en domkyrkoförsamling och när interimsdelegerade har utsetts.

Utöver detta och utöver de terminologiska ändringar som föreslås i avsnitt 2.5.1 finns det finns skäl att även göra vissa mindre justeringar i bestämmelserna om interimsdelegerade av ett mer formellt slag. I bestämmelserna behandlas såväl interimsdelegerade som interimsstyrelsen, vilket bör framgå av rubrikerna. På motsvarande sätt bör det anges att delegationen till kyrkostyrelsen att utfärda närmare bestämmelser inte bara avser interimsdelegerade utan även interimsstyrelsen. Så har kyrkostyrelsen redan tillämpat bestämmelserna.

2.6 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

De föreslagna ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2018. Kyrkostyrelsen inser att kyrkomötets beslut i ärendet och det föreslagna ikraftträdandet ligger nära varandra i tiden. De föreslagna ändringarna, bl.a. den förändrade terminologin, samrådsskyldigheten inför lokala beslut, stiftsstyrelsens möjlighet att besluta om ändringar i församlingsindelningen i ett pastorat som bara beror på oregelbundenhet i indelningen eller på ändrade fastighetsförhållanden och tydliggörandet av vem som fattar beslut om den ekonomiska regleringen m.m. vid ändringar som berör församlingar och/eller pastorat i flera stift, påverkar hela organisationen. Tiden för information om de nya bestämmelserna och publicering av desamma kan tyckas bli kort. Däremot finner kyrkostyrelsen att de föreslagna ändringarna i flera fall har efterfrågats under lång tid och syftar till att göra bestämmelserna enklare och tydligare. Att föreslå ett senare ikraftträdandedatum skulle kunna innebära negativa inlåsnings effekter och fortsatt otydlighet om vad som gäller på området. Vidare träder många av de ändringar av den lokala strukturen som redan är beslutade i kraft den 1 januari 2018, då det är året efter valår. Om de föreslagna bestämmelserna träder i kraft den 1 januari 2018 så kommer de nya reglerna att gälla under hela den kommande mandatperioden. Att besluta om ändringar i den lokala strukturen är ofta en lång process som torde gagnas av att samma regelverk gäller under hela processen. Mot denna bakgrund föreslår kyrkostyrelsen att de föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2018.

Kyrkostyrelsen bedömer vidare att de föreslagna bestämmelserna behöver kompletteras med en övergångsbestämmelse som gör det tydligt att sådana indelningsdelegerade och indelningsstyrelser som har tillsatts före den 1 januari 2018 vid beslutets ikraftträdande blir interimisdelegerade respektive interimsstyrelser.

2.7 Konsekvenser

Konsekvenser för barn

Förslagen bedöms inte medföra några direkta eller indirekta konsekvenser för barn.

Övriga konsekvenser

Förslaget kan komma att innebära en ökad tydlighet i regelverket vilket torde leda till en enklare hantering både för den regionala och den lokala nivån vad gäller sådana ärenden som regleras i framför allt 37 kap. i kyrkoordningen.

2.8 Kommentrar till bestämmelserna i kyrkoordningen

3 kap.

4 §

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak gällande bestämmelse. En justering har gjorts genom att orden ”vid en indelningsändring” har utgått då det inte är bara vid en indelningsändring som interimisdelegerade kan bli kyrkofullmäktige utan även vid ändring avseende pastorat. Det är inte fråga om någon saklig ändring. Vidare har termen indelningsdelegerade bytts ut mot interimisdelegerade. Se vidare avsnitt 2.5.1.

6 §

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak gällande bestämmelse. En justering har gjorts genom att det görs en hänvisning till den nya 37 kap. 30 a § där grundläggande bestämmelser om interimisdelegerades uppgifter regleras, samt att termen indelningsdelegerade har bytts ut mot interimisdelegerade.

34 kap.

12 §

Bestämmelsen om tillsättning av domprost motsvarar i huvudsak gällande bestämmelse. Ett tillägg har gjorts som klargör att det är interimsstyrelsen och inte kyrkorådet som ska utse ledamöter och ersättare i tillsättningsnämnden när en ändring i den lokala strukturen som omfattar en domkyrkoförsamling har beslutats. Ändringen behandlas i avsnitt 2.5.5.

37 kap. Ändringar i indelningen m.m.

I rubriken till 37 kap. har gjorts en motsvarande ändring som i rubriken till 36 kap. Det är alltså ett tillägg i rubriken beroende på att det inte bara är indelning utan även andra ändringar i den lokala strukturen som behandlas i kapitlet. Se vidare avsnitt 2.5.1.

5 §

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak nu gällande bestämmelse. Bestämmelserna har ändrats i linje med det som tas upp i avsnitt 2.5.1. En ändring har även gjorts från ”lämplig” till ”ändamålsenlig”, vilket inte avser någon förändring i sak. I 24 § sägs att

kyrkostyrelsen får besluta om vissa mindre ändringar i stiftsindelningen om denna därmed blir mer ändamålsenlig. Det finns skäl att använda samma term när samma sak avses, nämligen att den lokala strukturen och stiftsindelningen ska utformas på ett sådant sätt att församlingar och stift får goda möjligheter att utöva sina respektive grundläggande uppgifter.

6 §

I bestämmelsen regleras de olika beslut om förändringar i församlingsindelningen som fattas av stiftsstyrelsen.

Första stycket motsvarar nu gällande 6 § såvitt avser församlingsindelningen.

Andra stycket motsvarar fjärde stycket i nu gällande 7 §.

Tredje stycket är nytt. Motiven för och innebörden av det nya tredje stycket behandlas närmare i avsnitt 2.5.2.

För att ge en fullständig bild av stiftsstyrelsens beslut i frågor om församlingsindelningen har i *fjärde stycket* gjorts en hänvisning till bestämmelserna i 7 § om styrelsens fastställande av lokala beslut.

6 a §

Bestämmelsen är ny, men innehåller i sak inget nytt i förhållande till nu gällande 6 §. Ändringen tydliggör att stiftsstyrelsen dels fattar beslut om församlingsindelningen enligt 6 §, dels om bildande, ändring och upplösning av pastorat enligt 6 a §, men att även kyrkofullmäktige och kyrkostyrelsen fattar sådana beslut i vissa fall.

7 §

Bestämmelsen reglerar kyrkofullmäktiges beslut om den lokala strukturen. Ändringarna behandlas närmare i avsnitt 2.5.2.

Formerna för samrådet mellan pastoratet och stiftsstyrelsen kan variera. I mycket torde det vara fråga om kontakter av mer informell karaktär. Det behöver dock ske en dokumentation som tydliggör att samråd har ägt rum även på ett mer formellt sätt. Hur detta ska göras och vem som företräder pastoratet respektive stiftsstyrelsen i ett sådant sammanhang står fritt för pastoratet och stiftsstyrelsen att besluta.

7 a §

Bestämmelsen innebär ett klagörande av att kyrkostyrelsen vid ändringar i den lokala strukturen över en stiftsgräns har de uppgifter som annars ligger hos stiftsstyrelsen. Detta behandlas närmare i avsnitt 2.5.3. Uppgifter som ligger kvar hos stiftsstyrelsen i det stift där en ny eller ändrad församling eller ett nytt eller ändrat pastorat kommer att höra hemma är i ett par fall särskilt reglerade, beträffande prästtjänstorganisationen i 19 § och beträffande namnbeslut i 35 §. Det är också stiftet som har att hantera de frågor som följer av att kyrkostyrelsen har fattat beslut om att interimisdelegerade ska inrättas.

Det bör noteras att stiftsstyrelserna, domkapitlen, församlingarna och pastoraten enligt 25 § ska lämna uppgifter och i övrigt i skälig omfattning hjälpa till i kyrkostyrelsens utredningsarbete om kyrkostyrelsen begär det.

7 b §

Bestämmelsen har fått en ny beteckning och motsvarar nu gällande 6 a §. En anpassning till det som sägs om terminologiska frågor i avsnitt 2.5.1 har gjorts.

8 §

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak gällande bestämmelse. En anpassning till det som sägs om terminologiska frågor i avsnitt 2.5.1 har gjorts.

11 §

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak gällande bestämmelse. En anpassning till det som sägs om terminologiska frågor i avsnitt 2.5.1 har gjorts.

14 §

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak gällande bestämmelse. En anpassning till det som sägs om terminologiska frågor i avsnitt 2.5.1 har gjorts.

15 §

Första stycket är nytt. Där anges direkt den tidigare indirekt förutsatta bestämmelsen att det ska hållas val av kyrkofullmäktige i nya eller ändrade församlingar respektive pastorat. Huvudregeln är därmed att ändringar i den lokala strukturen träder i kraft den 1 januari året efter år när ordinarie kyrkoval har ägt rum.

Andra stycket motsvarar i sak det som anges i gällande 16 § tredje och fjärde styckena.

Tredje stycket är nytt och innehåller en förklarande hänvisning i fråga om vad som gäller beträffande förtroendevalda organ vid beslut enligt andra stycket.

Fjärde stycket motsvarar första stycket i nu gällande bestämmelse.

16 §

Bestämmelsen reglerar när beslut om ändringar i den lokala strukturen träder i kraft. Ändringarna behandlas närmare i avsnitt 2.5.4.

17 §

Bestämmelsen reglerar tidpunkter för beslut om ändringar i den lokala strukturen. Ändringarna behandlas närmare i avsnitt 2.5.4. När det anges att besluten ska vara fattat nämnda datum innebär det att de aldrig kan fattas senare även om det, som alltid gäller för den 1 januari, är fråga om en helgdag.

18 §

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak gällande bestämmelse. Ändringen innebär en anpassning till det som sägs om terminologiska frågor i avsnitt 2.5.1.

19 §

Bestämmelsen motsvarar delvis gällande bestämmelse. En anpassning har gjorts till det som sägs om terminologiska frågor i avsnitt 2.5.1. Tydliggörandet av att stiftsstyrelsen fattar beslut om prästtjänstorganisationen när kyrkostyrelsen har fattat beslut om ändring i den lokala strukturen behandlas i avsnitt 2.5.3.

22 §

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak gällande bestämmelse. Ändringen behandlas närmare i avsnitt 2.5.4. När det anges att besluten ska vara fattade nämnda datum innebär det att de aldrig kan fattas senare även om det, som alltid gäller för den 1 januari, är fråga om en helgdag.

24 §

Bestämmelsen motsvarar delvis gällande bestämmelse.

Klargörandet av att ett beslut av kyrkostyrelsen även får avse en del av en församling behandlas i avsnitt 2.5.3. Denna ändring innebär att kyrkostyrelsen i sådana fall övertar det beslutsfattande som annars tillkommer kyrkofullmäktige och/eller stiftsstyrelse.

29 §

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak gällande bestämmelse. Ändringen innebär en anpassning till det som sägs om terminologiska frågor i avsnitt 2.5.1.

30 a §

Bestämmelsen är ny. Ändringarna behandlas närmare i avsnitt 2.5.5. Det föreslås ingen ändring i sak i det samlade regelsystemet bara att bestämmelser som har beslutats av kyrkostyrelsen istället ska ges av kyrkomötet i kyrkoordningen.

30 b §

Bestämmelsen är ny. Ändringarna behandlas närmare i avsnitt 2.5.5.

Det som sägs i *andra stycket* motsvarar det som generellt gäller vid indirekta val som genomförts med stöd av de särskilda bestämmelserna om proportionellt val i 39 kap. i kyrkoordningen. Om man har kommit överens om någon form av proportionell fördelning och valet skett med acklamation gäller inte det som sägs i *andra stycket*.

31 §

Bestämmelsen motsvarar delvis gällande bestämmelse. Ordningen för att utse en präst som ska vara ledamot och en annan att vara ersättare i interimsstyrelsen behandlas närmare i avsnitt 2.5.5. Vidare har en anpassning gjorts till det som sägs om terminologiska frågor i avsnitt 2.5.1.

32 §

Ändringen innebär en anpassning till det som sägs om terminologiska frågor i avsnitt 2.5.1.

33 §

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak gällande bestämmelse. Ändringen innebär ett förtydligande av att kyrkostyrelsens närmare bestämmelser även får avse interimsstyrelsen. En anpassning har gjorts till det som sägs om terminologiska frågor i avsnitt 2.5.1.

34 §

Bestämmelsen motsvarar gällande bestämmelse. Hänvisningen till nu gällande 16 § fjärde stycket har justerats med anledning av att det har flyttats till 15 § andra stycket första meningen. Vidare har anpassningar gjorts till det som sägs om terminologiska frågor i avsnitt 2.5.1.

35 §

Bestämmelsen motsvarar delvis gällande bestämmelse. I *första stycket* har gjorts en anpassning till det som sägs om terminologiska frågor i avsnitt 2.5.1. Vidare anges där att stiftsstyrelsen fattar beslut om namn även i de fall då det direkt beslutet om en ändring har fattats lokalt och stiftsstyrelsen beslutar om fastställande av det lokala beslutet. Om detta se vidare i avsnitt 2.5.2.

I *andra stycket* har ett förtydligande gjorts avseende vilka enheter som träffas av bestämmelsen och när beslut enligt detta stycke träder i kraft., se avsnitt 2.5.4.

Den ändring i sak som har gjorts i *tredje stycket* gäller tidpunkten för ett sådant namnbeslut av stiftsstyrelsen som inte utgör del av ett beslut om den lokala strukturen. Där har en förlängning gjorts av tiden mellan beslut och ikraftträdande i linje med de överväganden och förslag som finns i avsnitt 2.5.4. I de fall som namnbeslutet är en del av ett beslut om den lokala strukturen så följer av bestämmelserna om när sådana beslut ska fattas även när beslut fattas om namnet. Det råder en överensstämmelse mellan dessa tidpunkter och det som anges i tredje stycket. När det anges att besluten ska vara fattade nämnda datum innebär det att de aldrig kan fattas senare även om det, som alltid gäller för den 1 januari, är fråga om en helgdag.

Fjärde stycket innebär ingen ändring i sak i förhållande till gällande bestämmelser. När ett namnbeslut fattas som del av ett strukturbeslut så sker kommunikationen med kyrkostyrelsen om vad som har beslutats i ett sammanhang.

36 §

En justering av tidsgränsen för beslutsfattande har gjorts i *tredje stycket*. Om detta se vidare i avsnitt 2.5.4.

38 kap.

4 §

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak gällande bestämmelse. Ändringarna innebär en anpassning till det som sägs om terminologiska frågor i avsnitt 2.5.1. Härtill har förtydligats att interimisdelegerade naturligtvis ska ha utsetts för att de ska kunna förrätta ett val. När interimisdelegerade har utsett en valnämnd har en tidigare utsedd valnämnd inga uppgifter avseende val som ska göras av dem som kommer att tillhöra den nya eller ändrade lokala enheten. En tidigare utsedd valnämnd kan därmed, beroende på karaktären av strukturändringen, bli utan uppgifter.

7 §

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak gällande bestämmelse. Ändringarna innebär en anpassning till det som sägs om terminologiska frågor i avsnitt 2.5.1.

48 §

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak gällande bestämmelse. Ändringen innebär en anpassning till det som sägs om terminologiska frågor i avsnitt 2.5.1.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Vad gäller tidpunkt för ikraftträdande och övergångsbestämmelser se avsnitt 2.6.

3 Viss reglering av kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter

3.1 Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändring i kyrkoordningen.

3.2 Förslag till ändring i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar att i kyrkoordningen införa en ny paragraf, 2 kap. 10 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

10 b §

Följande bestämmelser om pastorat ska tillämpas på en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter:

- 34 kap. 6 § om Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation,
- 53 kap. 12 § om överklagande,
- 56 kap. 7 § om överklagande, och
- 57 kap. 9, 10 och 20 §§ om beslutsprövning.

Följande bestämmelse om stift ska tillämpas på en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter:

- 57 kap. 8 § om beslutsprövning.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2018.

3.3 Bakgrund

Svenska kyrkan har två samfälligheter som gemensamt benämns *kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter* (i rubriken närmast före 2 kap. 10 § kyrkoordningen). Sedan 1980-talet finns *Samfälligheten Gotlands kyrkor*, med ekonomiskt ansvar för vård och underhåll av kyrkobyggnaderna på Gotland. Samfälligheten regleras dels i 2 kap. 10 § kyrkoordningen och dels i kyrkostyrelsens beslut om Samfälligheten Gotlands kyrkor (SvKB 2005:1).

Kyrkomötet beslutade 2015 att det ska få finnas en kyrklig samfällighet med ansvar för begravningsverksamheten och gravskötsel inom Göteborgs stift. Denna samfällighet, *begravningsamfälligheten i Göteborg*, regleras dels i 2 kap. 10 a § kyrkoordningen, dels i bland annat kyrkostyrelsens beslut med närmare bestämmelser om begravningsamfälligheten i Göteborg (SvKB 2016:8). Samfälligheten bildas den 1 januari 2018.

Före 2014 användes termen *samfällighet* i kyrkoordningen för att omfatta alla Svenska kyrkans kyrkliga samfälligheter. Kyrkomötet beslutade 2012 att det från 2014 inte längre skulle finnas pastorats- och flerpastoratsamfälligheter, och att dessa skulle bli pastorat (pastorat är samfälligheter, se 2 kap. 5 § kyrkoordningen). Samtidigt

beslutade kyrkomötet att ersätta termen *samfällighet* med *pastorat* i kyrkoordningsbestämmelser. Genom terminologiändringen kom Samfälligheten Gotlands kyrkor att oavsiktligt exkluderas från flera regler som fram till 2014 har gällt för samfälligheten. Också begravningssamfälligheten i Göteborg, som är under bildande, är exkluderad från flera regler till följd av terminologiändringen.

3.4 Ärendets beredning

Det har uppmärksammats inom kyrkokansliet att terminologiändringen i samband med strukturförändringarna på lokal nivå har medfört oavsiktliga ändringar i sak för en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter. En promemoria har upprättats i vilken det föreslås att kyrkoordningen ändras så att det som gällde för kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter före strukturförändringarna åter ska gälla i sak beträffande beslutsprövning, överklagande till domkapitlet av vissa beslut och Svenska kyrkans arbetsgivarorganisationens roll som arbetsgivarföreträdare.

Promemorian har lämnats till remissinstanserna Samfälligheten Gotlands kyrkor, blivande begravningssamfälligheten i Göteborg, domkapitlet i Visby stift och Göteborgs stift, några pastorat och församlingar inom dessa stift samt Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation (Arbetsgivarorganisationen) och Svenska kyrkans överklagandenämnd (Överklagandenämnden).

3.5 Gällande bestämmelser

3.5.1 Beslutsprövning

I 57 kap. 8–20 §§ kyrkoordningen finns bestämmelser om beslutsprövning. Beslutsprövning innebär att en kyrklig enhets beslut kan upphävas under förutsättningar som anges i 10 §. I 9 § regleras hur beslutsprövning begärs och hos vilken prövningsinstans. I 20 § regleras vad en kyrklig enhet ska göra om dess beslut har upphävts.

Av 8 § framgår vilka kyrkliga enheters beslut som kan beslutsprövas, vilka kyrkliga enheter och vilka enskilda personer som har rätt att begära beslutsprövning samt vilka slags beslut som inte kan beslutsprövas. Beslutsprövning får begäras avseende beslut som har fattats hos *församling*, *pastorat*, *stift* och *tillsättningsnämnd* för tillsättning av domprost.

Sedan 2014 kan beslut av en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter enligt bestämmelsen inte beslutsprövas.

3.5.2 Överklagande av vissa beslut

För beslut att inte lämna ut en handling respektive beslut att vägra rätta eller vägra lämna ut information om personuppgifter i dataregister gäller följande enligt 53 kap. 12 § respektive 56 kap. 7 § kyrkoordningen. Om beslutet har fattats av en *församling* eller ett *pastorat* får beslutet först överklagas hos domkapitlet och därefter hos Överklagandenämnden. Om beslutet har fattats hos en *annan kyrklig enhet* än församling eller pastorat, får beslutet *inte* överklagas hos domkapitlet utan direkt hos Överklagandenämnden som blir enda prövningsinstans.

Om beslutet har fattats hos en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter kan beslutet sedan 2014 endast överklagas hos Överklagandenämnden.

3.5.3 Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation

I 34 kap. 6 § kyrkoordningen finns en bestämmelse om Arbetsgivarorganisationen. Där beskrivs organisationens uppgift att företräda kyrkliga arbetsgivare. Bestämmelsen anger också att organisationen ska företräda *församlingar, pastorat, stift* och *kyrkokansliet*.

En kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter omfattas sedan 2014 inte av bestämmelsen.

3.6 Oavsiktliga ändringar i bestämmelserna

I samband med strukturförändringarna på Svenska kyrkans lokala nivå 2014 ersattes termen *samfällighet* med *pastorat* i flera bestämmelser i kyrkoordningen. Eftersom en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter omfattas av termen samfällighet men inte av termen pastorat, innebar 2014 års terminologiändring också ändringar i sak för en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter.

Före 2014 kunde beslutsprövning begäras avseende beslut som fattats hos en samfällighet (57 kap. 8–20 §§ kyrkoordningen). En kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter omfattades av termen *samfällighet* som användes i beslutsprövningsbestämmelserna. Genom terminologiändringen till *pastorat* omfattas inte längre en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter av bestämmelserna om beslutsprövning.

Beslut som anges i 53 kap. 12 § och 56 kap. 7 § kyrkoordningen kunde före 2014 överklagas hos domkapitlet om beslutet fattats hos en *samfällighet*. Om en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter fattade ett sådant beslut före 2014 kunde beslutet överklagas hos domkapitlet och därefter hos Överklagandenämnden. Från 2014 gäller istället att överklagandet görs direkt hos Överklagandenämnden som blir enda prövningsinstans.

Före 2014 framgick det av 34 kap. 6 § kyrkoordningen att arbetsgivarorganisationen var arbetsgivarföreträdare för *kyrkliga samfälligheter*. Genom terminologiändringen till *pastorat* framgår det inte längre av bestämmelsen att arbetsgivarorganisationen ska företräda en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter.

3.7 Överväganden och förslag

Kyrkostyrelsens förslag: I kyrkoordningen införs en ny paragraf som hänvisar till de bestämmelser som ska tillämpas på en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter, dvs. bestämmelserna om beslutsprövning, överklagande till domkapitlet av vissa beslut och arbetsgivarorganisationens roll som arbetsgivarföreträdare.

Ny paragraf: 2 kap. 10 b §.

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna: Remissvar har inkommit från domkapitlet i Göteborgs stift och Visby stift, Samfälligheten Gotlands kyrkor, Visby domkyrkoförsamling och Stenkumla församling (inom Visby stift) samt arbetsgivarorganisationen. Detta innebär en svarsfrekvens på 37,5 procent (promemorian skickades till 16 remissinstanser).

Samtliga inkomna remissvar tillstyrker promemorians förslag. Samfälligheten Gotlands kyrkor och Visby domkyrkoförsamling anför därutöver att det i kommentaren till beslutsprövningsbestämmelsen bör framgå att det är pastorat och församlingar *på Gotland* – istället för som står i promemorian *inom Visby stift* – som finns inom det territoriella område som Samfälligheten Gotlands kyrkor kan sägas

omfatta och som har rätt att begära beslutsprövning av samfällighetens beslut, för att inte sammanblandning ska ske med utlandskyrkan, som också ingår i stiftet.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

I förarbetena till de nämnda ändrade kyrkoordningsbestämmelserna, där termen *samfällighet* ersatts med *pastorat*, framgår ingen avsikt att förändra reglerna för Samfälligheten Gotlands kyrkor (jfr KsSkr 2012:5 s. 142 och 156 f.), som då var den enda kyrkliga samfälligheten för särskilda uppgifter. Istället framgår en uttrycklig avsikt att behålla bestämmelserna om samfälligheten (s. 114). Kyrkostyrelsens slutsats är att det var oavsiktligt att terminologiändringen från *samfällighet* till *pastorat* skulle medföra ändringar i sak för en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter.

Kyrkostyrelsen får enligt bemyndiganden i 2 kap. 10 och 10 a §§ kyrkoordningen utfärda närmare bestämmelser om Samfälligheten Gotlands kyrkor och begravningsamfälligheten i Göteborg. Kyrkostyrelsen har därför övervägt i vilken mån en reglering behöver ske i kyrkoordningen, och föreslår att följande ska regleras i kyrkoordningen:

- ◆ samfällighetens beslut ska åter kunna beslutsprövas,
- ◆ vissa typer av samfällighetens beslut ska åter få överklagas till domkapitlet och
- ◆ det ska åter framgå av kyrkoordningen att arbetsgivarorganisationen är arbetsgivarföreträdare för samfälligheten.

I 6 kap. 8 § kyrkoordningen står att domkapitlet ska fullgöra de uppgifter som anges i kyrkoordningen, vilket innebär att kyrkostyrelsen inte kan besluta om uppgifter för domkapitlet, utan domkapitlets uppgifter behöver regleras i kyrkoordningen. Av de många kyrkoordningsbestämmelser där termen *samfällighet* har ersatts med *pastorat* berör följande domkapitlets uppgifter: prövning av *överklagande* enligt 53 kap. 12 § och 56 kap. 7 § samt *beslutsprövning* enligt 57 kap. kyrkoordningen. Kyrkostyrelsen föreslår därför en kyrkoordningsreglering av dessa domkapitelsuppgifter.

Arbetsgivarorganisationen är inte reglerad i kyrkoordningen utöver att det i 34 kap. 6 § anges *vilka kyrkliga arbetsgivare* som företräds av organisationen och vilka uppgifter organisationen har som arbetsgivarföreträdare. I samband med den föreslagna regleringen av domkapitelsuppgifter, bedömer kyrkostyrelsen att det är ändamålsenligt och lämpligt att samtidigt skriva in i kyrkoordningen att arbetsgivarorganisationen ska vara arbetsgivarföreträdare för en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter.

Beträffande utformningen av regleringen bedömer kyrkostyrelsen att det är lämpligast att införa en hänvisningsbestämmelse som placeras i 2 kap. kyrkoordningen omedelbart efter bestämmelserna om Svenska kyrkans två kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter. Alternativet, att i de enskilda bestämmelserna (34 kap. 6 §, 53 kap. 12 §, 56 kap. 7 §, och 57 kap. 8, 9, 10 och 20 §§) lägga till lydelsen *och en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter*, skulle enligt kyrkostyrelsens mening tynga kyrkoordningen i onödan. Kyrkostyrelsen bedömer att det är lämpligt att i hänvisningsbestämmelsen hänvisa till vad som gäller för pastorat i samtliga avseenden utom ett, där det istället är lämpligt att hänvisa till vad som gäller för stift (nämligen vilka som kan begära beslutsprövning av stiftets beslut). Kyrkostyrelsen delar den inkomna synpunkten att skriva *på Gotland* istället för *i Visby stift* i ett avseende i kommentarstexten.

3.8 Ikraftträdande

Svenska kyrkan kommer inom kort att ha *två* kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter. Begravningsamfälligheten i Göteborg bildas den 1 januari 2018 och Kyrkostyrelsen föreslår därför att de föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2018. Kyrkostyrelsen bedömer att den föreslagna bestämmelsen inte behöver kompletteras med några övergångsbestämmelser.

3.9 Konsekvenser

Konsekvenser för barn

Förslaget bedöms inte medföra några direkta eller indirekta konsekvenser för barn.

Övriga konsekvenser

Hänvisningen till bestämmelsen om *arbetsgivarorganisationen* bedöms inte få någon praktisk konsekvens, utöver att kyrkoordningen bättre kommer att återspegla verkligheten. Det finns ingen skyldighet enligt kyrkoordningen för kyrkliga arbetsgivare att vara medlemmar i arbetsgivarorganisationen.

Hänvisningarna till *överklagandebestämmelserna* innebär en förändring när det gäller hos vilken prövningsinstans vissa slags beslut får överklagas; domkapitlet återgår till att vara första prövningsinstans för dessa beslut. Domkapitlet i Visby stift och Göteborgs stift – som vid tidpunkten för bestämmelsens ikraftträdande har varsin kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter inom sitt stift – kan komma att få ett ökat antal överklaganden av beslut att inte lämna ut handling och beslut att vägra rätta eller vägra lämna ut information om personuppgifter i dataregister. Överklagandenämnden kan av samma skäl få färre sådana överklaganden som första prövningsinstans. Personer som överklagar samfällighetens beslut får en ökad rättssäkerhet genom att de kan överklaga samfällighetens beslut till två prövningsinstanser i stället för till en.

Hänvisningarna till *beslutsprövningsbestämmelserna* innebär att beslut som har fattats hos en samfällighet för särskilda uppgifter åter får beslutsprövas och att domkapitlet liksom tidigare är första prövningsinstans. Domkapitlet i Visby stift och Göteborgs stift kan komma att få ett ökat antal beslutsprövningsärenden jämfört med om samfällighetens beslut inte kunde beslutsprövas. Överklagandenämnden kan få ett ökat antal överklaganden av dessa domkapitels beslut, jämfört med om samfällighetens beslut inte kan beslutsprövas. För en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter medför beslutsprövningsbestämmelserna, liksom för andra kyrkliga enheter, att samfälligheten vid beslutstillfället inte vet om eller när beslutet ”börjar gälla” eftersom beslutet kan komma att beslutsprövas. Rättssäkerheten ökar genom att kyrkliga enheter och enskilda personer har möjlighet att begära beslutsprövning av samfällighetens beslut.

3.10 Kommentar till bestämmelsen i kyrkoordningen

2 kap. 10 b §

Hänvisningen till 34 kap. 6 § om arbetsgivarorganisationen

I 34 kap. 6 § anges vilka uppgifter Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation har som arbetsgivarföreträdare för kyrkliga arbetsgivare, och att organisationen ska företräda de kyrkliga arbetsgivarna församlingar, pastorat, stift och kyrkokansliet.

Genom hänvisningen – att det som gäller för pastorat i 34 kap. 6 § ska gälla för kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter – återinförs en ordning i kyrkoordningen

som innebär att arbetsgivarorganisationen ska företräda en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter. Hänvisningen innebär i sak en återgång till vad som gällde innan termen *samfällighet* 2014 ersattes med *pastorat* i bestämmelsen (jfr KsSkr 2012:5).

Hänvisningen till 53 kap. 12 § om överklagande

I 53 kap. 12 § regleras rätten till överklagande av beslut att inte lämna ut en handling. När ett sådant beslut har fattats hos ett pastorat får beslutet överklagas först hos domkapitlet och därefter hos Överklagandenämnden.

Genom hänvisningen – att det som gäller för pastorat i 53 kap. 12 § ska gälla för kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter – återinförs en ordning i kyrkoordningen som innebär att ett beslut enligt 53 kap. 12 §, som har fattats hos en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter, får överklagas först hos domkapitlet och därefter hos Överklagandenämnden. Hänvisningen innebär i sak en återgång till vad som gällde innan termen *samfällighet* 2014 ersattes med *pastorat* i bestämmelsen (jfr KsSkr 2012:5).

Av tredje meningen i 53 kap. 12 § framgår att *övriga beslut* överklagas direkt hos Överklagandenämnden. Med *övriga beslut* ska förstås beslut som har fattats hos en *annan kyrklig enhet* än *dels de* som omnämns i första meningen (församling och pastorat) och *dels* kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter. Hänvisningsbestämmelsen har nämligen företräde med stöd av principen om *lex specialis* (att specialreglering gäller i stället för generell reglering).

Hänvisningen till 56 kap. 7 § om överklagande

I 56 kap. 7 § regleras rätten till överklagande av beslut att vägra rätta eller vägra lämna ut information om personuppgifter i dataregister. När ett sådant beslut har fattats hos ett pastorat får beslutet överklagas först hos domkapitlet och därefter hos Överklagandenämnden.

Genom hänvisningen – att det som gäller för pastorat i 56 kap. 7 § ska gälla för kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter – återinförs en ordning i kyrkoordningen som innebär att ett beslut enligt 56 kap. 7 §, som har fattats hos en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter, får överklagas först hos domkapitlet och därefter hos Överklagandenämnden. Hänvisningen innebär i sak en återgång till vad som gällde innan termen *samfällighet* 2014 ersattes med *pastorat* i bestämmelsen (jfr KsSkr 2012:5).

Av tredje meningen i 56 kap. 7 § framgår att *övriga beslut* överklagas direkt hos Överklagandenämnden. Med *övriga beslut* ska förstås beslut som har fattats hos en *annan kyrklig enhet* än *dels de* som omnämns i första meningen (församling och pastorat) och *dels* kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter. Hänvisningsbestämmelsen har nämligen företräde med stöd av principen om *lex specialis* (att specialreglering gäller i stället för generell reglering).

Hänvisningen till 57 kap. 8 § om beslutsprövning

I 57 kap. 8 § finns bestämmelser om *dels* vilka kyrkliga enheters beslut som kan beslutsprövas och *dels* vilka kyrkliga enheter och enskilda personer som kan begära beslutsprövning. Beslutsprövning av ett stifts beslut kan begäras av en församling i stiftet, ett pastorat i stiftet och den som tillhör en församling i stiftet och som vid tidpunkten för begäran har fyllt 16 år.

Genom hänvisningen – att det som gäller för stift i 57 kap. 8 § ska gälla för kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter – återinförs en ordning i kyrkoordningen som innebär att beslut som har fattats hos en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter

kan beslutsprövas. Det regleras också vilka kyrkliga enheter och enskilda personer som kan begära beslutsprövningen. Tillämpningen av hänvisningen blir följande för kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter.

Beslut av en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter prövas på begäran av:

- ◆ en församling som ingår i samfälligheten,
- ◆ ett pastorat som ingår i samfälligheten och
- ◆ den som tillhör en församling som ingår i samfälligheten och som vid tidpunkten för begäran har fyllt 16 år.

För att anses *ingå i* den kyrkliga samfälligheten för särskilda uppgifter kan församlingen eller pastoratet delvis eller helt finnas inom det territoriella område som samfälligheten kan sägas omfatta. Exempelvis anses samtliga församlingar och pastorat på Gotland finnas inom det territoriella område som Samfälligheten Gotlands kyrkor kan sägas omfatta. Ett annat sätt för en församling eller ett pastorat att anses ingå i samfälligheten är om samfälligheten har till uppgift att göra något inom en församlings eller ett pastorats territoriella eller annat område, som församlingen eller pastoratet annars skulle ha utfört.

Det som nämns ovan ska inte ses som uttömmande. Det överlämnas till prövningsinstansen (och Överklagandenämndens praxis) att bedöma om en person som begär beslutsprövning tillhör en församling som ingår i samfälligheten respektive om en församling eller ett pastorat som begär beslutsprövning ingår i samfälligheten.

Sista stycket i 57 kap. 8 § beskriver typer av beslut som inte kan beslutsprövas. Sista stycket är naturligtvis också tillämpligt för beslut av kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter, eftersom sista stycket är tillämpligt för alla kyrkliga enheter vars beslut kan beslutsprövas.

Hänvisningen till 57 kap. 9, 10 och 20 §§ om beslutsprövning

I kyrkoordningens avsnitt om beslutsprövning i 57 kap. finns bestämmelser som nämner den beslutande kyrkliga enheten ”vid namn”, till exempel *pastoratet*. Det finns också bestämmelser med termen *organ* eller *instans*, men flera beslutsprövningsbestämmelser nämner överhuvudtaget inte den kyrkliga enhet som har fattat beslutet. Det framgår dock av sammanhanget när bestämmelserna ska tillämpas.

Genom hänvisningen – att det som gäller för pastorat i 57 kap. 9, 10 och 20 §§ ska gälla för en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter – återinförs en ordning i kyrkoordningen som i sak innebär en återgång till vad som gällde innan termen *samfällighet* 2014 ersattes med *pastorat* i bestämmelserna (jfr KsSkr 2012:5). Det som enligt nämnda bestämmelser gäller för ett pastorat gäller också för en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter. Vidare ska reglerna i beslutsprövningsbestämmelserna som inte nämner pastorat, tillämpas på en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter och dess beslut på samma sätt som reglerna gäller för kyrkliga enheter vars beslut kan beslutsprövas och deras beslut.

Tillämpningen av hänvisningen, beträffande det som *uttryckligen sägs om pastorat* i beslutsprövningsbestämmelserna (57 kap. 9, 10 och 20 §§) blir följande för en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter:

- ◆ domkapitlet är första prövningsinstans (9 § första stycket),
- ◆ det ska tillkännages på anslagstavlan hos samfälligheten att protokollet över beslutet har justerats (9 § tredje stycket),
- ◆ om begäran om beslutsprövning kommer till samfälligheten före klagotidens utgång, i stället för till prövningsinstansen, ska begäran ändå prövas (9 § femte stycket),

KsSkr 2017:3

- ◆ en grund, av flera, för att upphäva ett prövat beslut är om beslutet hänför sig till något som inte är en angelägenhet för samfälligheten (10 § andra punkten) och
- ◆ om samfällighetens beslut upphävs ska samfälligheten inom tre månader meddela domkapitlet vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av upphävandet (20 § andra stycket).

4 Övriga ändringar och rättelser

4.1 Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till

1. ändringar i kyrkoordningen,
2. ändringar i arbetsordningen för kyrkomötet (SvKB 1999:3).

4.2 Bestämmelser

4.2.1 Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen att 29 kap. 5 §, 48 kap. 5 och 6 §§, 50 kap. 4 och 5 §§, 52 kap. 4 och 5 §§, 53 kap. 1 §, 55 kap. 1 § och inledningen till 20 kap. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 kap.

Inledning

...

Nattvarden firas med en nattvardsbön, som innefattar en bön om den heliga Andens närvaro och Bibelns berättelse om *är* Jesus instiftar nattvarden (instiftelseorden) samt med utdelandet av det välsignade brödet och vinet. Måltiden leds av en präst och firas vanligen i församlingens gemenskap, men kan även firas i enskildhet. När människan i tro deltar i denna måltid får hon del i det som Jesus Kristus själv gav sina lärjungar när nattvarden instiftades: gemenskap, syndernas förlåtelse och ett evigt liv.

...

...

Nattvarden firas med en nattvardsbön, som innefattar en bön om den heliga Andens närvaro och Bibelns berättelse om *när* Jesus instiftar nattvarden (instiftelseorden) samt med utdelandet av det välsignade brödet och vinet. Måltiden leds av en präst och firas vanligen i församlingens gemenskap, men kan även firas i enskildhet. När människan i tro deltar i denna måltid får hon del i det som Jesus Kristus själv gav sina lärjungar när nattvarden instiftades: gemenskap, syndernas förlåtelse och ett evigt liv.

...

29 kap.

5 §

Den som tillhör Svenska kyrkan får träda ut ur kyrkan genom en anmälan. Anmälan ska göras antingen personligen hos kyrkoherden eller genom att man lämnar en egenhändigt undertecknad handling.

Av lagen om trossamfund framgår att den som har fyllt 12 år själv ska ha samtyckt till utträdet.

Av lagen om trossamfund (1998:1593) framgår att den som har fyllt 12 år själv ska ha samtyckt till utträdet.

48 kap.

5 §

I revisionslagen finns föreskrifter om revisorernas granskning. Utöver det som anges där ska revisorerna även granska om församlingens verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om den interna kontrollen är tillräcklig.

6 §

I revisionslagen finns bestämmelser om revisionsberättelsens innehåll.

Revisionsberättelsen ska innehålla ett uttalande om huruvida resultat- och balansräkning bör fastställas och ett uttalande om huruvida ansvarsfrihet bör beviljas.

Revisorerna ska överlämna sin berättelse till kyrkofullmäktige.

Om revisionsberättelsen innehåller anmärkning, ett modifierat uttalande eller upplysningar av särskild betydelse ska revisorerna lämna sin berättelse även till stiftet.

50 kap.

4 §

I revisionslagen finns föreskrifter om revisorernas granskning. Utöver det som anges där ska revisorerna även granska om stiftets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om den interna kontrollen är tillräcklig.

5 §

I revisionslagen finns bestämmelser om revisionsberättelsens innehåll.

Revisionsberättelsen ska innehålla ett uttalande om huruvida resultat- och balansräkning bör fastställas och ett uttalande om huruvida ansvarsfrihet bör beviljas.

Revisorerna ska överlämna sin berättelse till stiftsfullmäktige.

52 kap.

4 §

I revisionslagen finns föreskrifter om revisorernas granskning. Utöver det som anges där ska revisorerna även granska om den nationella nivåns verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande

sätt och om den interna kontrollen är tillräcklig. och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om den interna kontrollen är tillräcklig.

5 §

I revisionslagen finns bestämmelser om revisionsberättelsens innehåll. I revisionslagen (1999:1079) finns bestämmelser om revisionsberättelsens innehåll.

Revisionsberättelsen ska innehålla ett uttalande om huruvida resultat- och balansräkning bör fastställas och ett uttalande om huruvida ansvarsfrihet bör beviljas.

Revisorerna ska överlämna sin berättelse till kyrkomötet.

53 kap.

1 §

Om rätten att ta del av allmänna handlingar som förvaras hos Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar finns bestämmelser i *Offentlighets-* och sekretesslagen (2009:400). Om rätten att ta del av allmänna handlingar som förvaras hos Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar finns bestämmelser i *offentlighets-* och sekretesslagen (2009:400).

55 kap.

1 §

Regler om registrering av allmänna handlingar som förvaras hos Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar finns i 5 kap. 1 och 2 §§ *Offentlighets-* och sekretesslagen (2009:400). Regler om registrering av allmänna handlingar som förvaras hos Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar finns i 5 kap. 1 och 2 §§ *offentlighets-* och sekretesslagen (2009:400).

Regler om de arkiv som bildas av dessa handlingar finns i arkivlagen (1990:782), i arkivförordningen (1991:446) och i föreskrifter som Riksarkivet har meddelat med stöd av arkivförordningen.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2018.

4.2.2 Förslag till ändringar i arbetsordningen för kyrkomötet (SvKB 1999:3)

Kyrkomötet beslutar i fråga om arbetsordningen för kyrkomötet (SvKB 1999:3) att 4 kap. 21 och 23 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

21 §

Innan ett utskott föreslår en ändring i kyrkoordningen som Kyrkorättsutskottet inte redan har yttrat sig över enligt bestämmelserna i 13 § *andra* stycket ska ett nytt yttrande inhämtas från Kyrkorättsutskottet. Detsamma gäller om ett förslag till ändring i kyrkoordningen läggs fram i en reservation.

Innan ett utskott föreslår en ändring i kyrkoordningen som Kyrkorättsutskottet inte redan har yttrat sig över enligt bestämmelserna i 13 § *tredje* stycket ska ett nytt yttrande inhämtas från Kyrkorättsutskottet. Detsamma gäller om ett förslag till ändring i kyrkoordningen läggs fram i en reservation.

23 §

När ett utskott ska avgöra ett ärende tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 34–37 §§ kyrkoordningen.

När ett utskott ska avgöra ett ärende tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 31–34 §§ kyrkoordningen.

Den som har deltagit i avgörandet av ett ärende får reservera sig mot beslutet eller lämna ett särskilt yttrande. En biskop som har deltagit i utskottets överläggningar får anteckna en särskild mening. En ersättare som har deltagit i utskottets överläggningar får anteckna en särskild mening. Rätten att reservera sig eller lämna ett särskilt yttrande gäller även ledamöterna i Läronämnden och i valberedningen.

En reservation, ett särskilt yttrande eller en särskild mening ska anmälas när ärendet avgörs. En reservation, ett särskilt yttrande eller en särskild mening som avfattas skriftligen ska lämnas senast vid den tidpunkt som ordföranden bestämmer.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2018.

4.3 Ärendet och dess beredning

Kyrkostyrelsen har under året uppmärksammat att det finns behov av några redaktionella ändringar i kyrkoordningen och i arbetsordningen för kyrkomötet (SvKB 1999:3). I detta avsnitt föreslås några sådana ändringar.

Förslagen har inte varit föremål för remissbehandling.

4.4 Ändringar i kyrkoordningen

Kyrkostyrelsens förslag: Redaktionella ändringar ska göras i några bestämmelser med laghänvisningar. Vidare ska ett skrivfel rättas i inledningstexten till 20 kap.

Ändrade paragrafer m.m.: 29 kap. 5 §, 48 kap. 5 och 6 §§, 50 kap. 4 och 5 §§, 52 kap. 4 och 5 §§, 53 kap. 1 §, 55 kap. 1 § och andra stycket i inledningen till 20 kap.

I flera av kyrkoordningens bestämmelser med laghänvisningar saknas uppgift om aktuella SFS-nr. Bestämmelserna bör kompletteras med sådana uppgifter. I samband härmed bör även ett par rena skrivfel rättas.

Det har sedan kyrkoordningens tillkomst funnits ett skrivfel ("är" i stället för "när") i andra stycket i inledningstexten till 20 kap. (jfr CsSkr 1999:3 s. 1–49, bet. 2 KL 1999:1 s. 1 och 253, och Kskr 1999:9). Skrivfelet bör rättas.

4.5 Ändringar i arbetsordningen för kyrkomötet

Kyrkostyrelsens förslag: Redaktionella ändringar ska göras i två bestämmelser i arbetsordningen för kyrkomötet.

Ändrade paragrafer: 4 kap. 21 och 23 §§.

Efter beslut av kyrkomötet 2014 tillsattes ett arvodesorgan på Svenska kyrkans nationella nivå (Svenska kyrkans arvodesnämnd). Beslutet medförde bl.a. att 4 kap. 13 § arbetsordningen för kyrkomötet (SvKB 1999:3) ändrades så att det i bestämmelsen infördes ett nytt andra stycke och att bestämmelsen i det tidigare andra stycket flyttades till tredje stycket. Av förbiseende följdändrades inte 4 kap. 21 §, som hänvisar till 13 § andra stycket. Nämda redaktionella ändring bör därför göras nu i stället.

I 4 kap. 23 § arbetsordningen för kyrkomötet hänvisas till 3 kap. 34–37 §§ kyrkoordningen. Vid strukturförändringarna, som beslutades av kyrkomötet 2012, gjordes relativt omfattande ändringar i kyrkoordningen. Ändringarna innebar bl.a. att kyrkoordningens andra avdelning byttes ut. Tidigare bestämmelser i 3 kap. 34–37 §§ överfördes med i huvudsak oförändrat innehåll till 3 kap. 31–34 §§ (jfr KsSkr 2012:5 s. 132). Av förbiseende följdändrades inte den aktuella bestämmelsen i kyrkomötets arbetsordning. Nämda redaktionella ändring bör därför göras nu i stället.

Det pågår ett arbete med att se över och föreslå förändringar i kyrkomötets arbetsformer (se betänkandet Kyrkomötets arbetsformer, daterat den 31 januari 2017 och överlämnat till kyrkomötets presidium). För det fall att de övervägda förändringarna genomförs kommer de nu aktuella redaktionella ändringarna att vara överspelade.

4.6 Ikraftträdande

De föreslagna ändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt, dvs. den 1 januari 2018. Kyrkostyrelsen bedömer att de föreslagna bestämmelserna inte behöver kompletteras med några övergångsbestämmelser.

4.7 Konsekvenser

Konsekvenser för barn

Förslagen bedöms inte medföra några direkta eller indirekta konsekvenser för barn.

Övriga konsekvenser

Kyrkostyrelsen bedömer att förslagen som helhet har positiva konsekvenser i form av ett mer lättillämpat regelverk. Förslagen att komplettera laghänvisningarna med SFS-nr innebär även att det blir lättare att hålla regelverket uppdaterat.

4.8 Kommentarer till bestämmelserna

4.8.1 Förslaget till ändringar i kyrkoordningen

Inledningen till 20 kap.

Ändringen innebär att ett skrivfel har rättats i inledningens andra stycke ("är" har ersatts med "när").

Övervägandena finns i avsnitt 4.4.

29 kap. 5 §

Ändringen innebär att SFS-nr har lagts till i hänvisningen till lagen (1998:1593) om trossamfund.

Övervägandena finns i avsnitt 4.4.

48 kap. 5 och 6 §§, 50 kap. 4 och 5 §§ och 52 kap. 4 och 5 §§

Ändringarna innebär att SFS-nr har lagts till i hänvisningarna till revisionslagen (1999:1079).

Övervägandena finns i avsnitt 4.4.

53 kap. 1 § och 55 kap. 1 §

Ändringarna innebär att ett skrivfel har rättats till ("Offentlighets-" har ersatts med "offentlighets-").

Övervägandena finns i avsnitt 4.4.

4.8.2 Förslaget till ändringar i arbetsordningen för kyrkomötet (SvKB 1999:3)

4 kap. 21 §

Paragrafen har ändrats endast redaktionellt på så sätt att hänvisning görs till 13 § tredje stycket i stället för till 13 § andra stycket.

Övervägandena finns i avsnitt 4.5.

4 kap. 23 §

Paragrafen har ändrats endast redaktionellt på så sätt att hänvisning i första stycket görs till 31–34 §§ i stället för till 34–37 §§.

Övervägandena finns i avsnitt 4.5.

Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll

KsSkr 2017:3

Utdrag ur protokoll fört vid kyrkostyrelsens sammanträde den 14 juni 2017.

Närvarande: Wanja Lundby-Wedin, förste vice ordförande, ledamöterna Mats Hagelin, Marta Axner Ims, Cecilia Brinck, Jesper Eneroth, Nils Gårder, Birgitta Halvarsson, Lars Johnsson, Sven E. Kragh, Anna Lundblad, Ulla Rickardsson, Erik Sjöstrand, Karl-Gunnar Svensson samt tjänstgörande ersättaren Ylva Wahlström Ödmann.

Föredragande: Rättschef Maria Lundqvist Norling

Kyrkostyrelsen beslöt i enlighet med arbetsutskottets förslag

att till kyrkomötet lämna skrivelsen 2017:3 Ändringar i kyrkoordningen m.m.

Kyrkomötet
Kyrkostyrelsens skrivelse 2017:4

Kyrkomusiker i kyrkoordningen

Kyrkostyrelsen överlämnar denna skrivelse till kyrkomötet.

Uppsala den 14 juni 2017

Wanja Lundby-Wedin

Helén Ottosson Lovén

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I huvudsak föreslås följande ändringar i kyrkoordningen:

- ◆ En ny examen föreslås införas i kyrkoordningen, Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. Denna examen innefattar tre examensnivåer som ger behörighet till anställning på befattning som kyrkomusiker i Svenska kyrkan.
- ◆ Kyrkostyrelsen föreslås bemyndigas att utfärda närmare bestämmelser om Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. Validering av t.ex. äldre utländska och svenska examina föreslås omhändertas inom ramen för dessa bestämmelser.
- ◆ En ny befattningsbenämning, försteorganist, föreslås införas samtidigt som benämningarna organist och kantor kvarstår. Dessa föreslås utgöra befattningarna som kyrkomusiker.
- ◆ Behörighetskraven för anställning på de tre befattningarna föreslås knytas till de tre examensnivåerna i Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen.

Innehåll

1	Förslag till kyrkomötesbeslut	3
2	Förslag till ändringar i kyrkoordningen.....	3
3	Ärendet och dess beredning	5
4	Bakgrund	5
4.1	Kyrkolagens reglering av kyrkomusiker.....	5
4.2	Kyrkoordningens bestämmelser om kyrkomusiker	6
4.2.1	Kyrkoordningens införande.....	6
4.2.2	Kyrkoordningens bestämmelser m.m.	9
4.2.3	Kyrkomötesbehandling av vissa frågor efter kyrkoordningens tillkomst.....	10
4.3	Kyrkoordningens verktyg för tillsyn.....	10
4.4	Något om skillnaden mellan befattning och titel	11
4.5	Benämningar på kyrkomusiker över tid.....	11
4.6	Kyrkomusikaliska utbildningsfrågor	12
4.6.1	Ny studiegång för kyrkomusiker m.fl.	12
4.6.2	Bolognaprocessen och avskaffandet av organistexamen vid landets musikhögskolor	13
4.6.3	Kantorsutbildningen	14
4.6.4	Övergångsordningen för examen	14
5	Överväganden och förslag	15
5.1	Examen, examensbenämningar och validering	15
5.2	Befattningsbenämningar och behörighetskrav.....	20
5.3	Antalet kyrkomusiker för en församling.....	24
5.4	Behörighetsprövning.....	26
5.5	Särskilt om domkyrkoorganisten.....	31
6	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	32
7	Konsekvenser	33
8	Kyrkoordningss kommentarer	33
	Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll.....	36

1 Förslag till kyrkomötesbeslut

KsSkr 2017:4

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till beslut om ändring i kyrkoordningen.

2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen,
dels att 34 kap. 1, 2 och 15 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas en ny paragraf, 34 kap. 15 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

34 kap.

1 §

För varje församling ska det finnas anställd

1. en kyrkoherde,
 2. minst det antal övriga präster (komministrar) som stiftsstyrelsen bestämmer,
 3. minst en kyrkomusiker *som ska vara* 3. minst en kyrkomusiker (*försteorganist eller kantor, samt organist, organist eller kantor*), samt
 4. det antal diakoner och den personal i övrigt som behövs för verksamheten.
- Bestämmelserna i första stycket gäller inte Hofvförsamlingen.

2 §

Församlingar som ingår i ett pastorat har gemensam kyrkoherde och annan personal.

Domkapitlet ska besluta om befattningen som kyrkomusiker enligt 1 § 3 ska vara försteorganist, organist eller kantor.

Domkyrkoorganisten är kyrkomusiker för den församling där stiftets domkyrka är belägen. Domkyrkoorganisten ska vara organist. När en domkyrkoorganist ska anställas ska domkapitlet beredas tillfälle att yttra sig över de sökande.

För den församling där stiftets domkyrka är belägen är befattningen enligt 1 § 3 alltid försteorganist och benämns domkyrkoorganist. När en domkyrkoorganist ska anställas ska domkapitlet beredas tillfälle att yttra sig över de sökande.

Domkapitlet ska för andra församlingar än den som avses i andra stycket besluta om den kyrkomusiker som avses i 1 § 3 ska vara organist eller kantor.

15 §

Behörig att anställas som försteorganist är den som har avlagt Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-nivå.

Behörig att anställas som organist är den som har avlagt *organistexamen eller motsvarande examen.*

Behörig att anställas som organist är den som har avlagt *Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på lägst B-nivå.*

Behörig att anställas som kantor är

Behörig att anställas som kantor är

KsSkr 2017:4 den som har avlagt *kantorsexamen eller motsvarande examen eller som är behörig att anställas som organist.* den som har avlagt *Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på lägst C-nivå.*

Kyrkostyrelsen får utfärda närmare bestämmelser om Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen.

15 a §

Behörig att anställas på en befattning som kyrkomusiker enligt 15 § första-tredje styckena är även den som enligt kyrkostyrelsens närmare bestämmelser ska anses ha Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen.

-
1. Detta beslut träder i kraft den 1 juni 2018.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för anställning på en befattning som kantor eller organist som har utlysts före ikrafträdandet.

3 Ärendet och dess beredning

Förslagen som lämnas i denna skrivelse är resultatet av ett utredningsarbete på kyrkomusikens område som har skett i två omgångar, dels åren 2011–2013, dels åren 2014–2017. Till utredningsarbetet har knutits såväl kyrkomusikalisk som teologisk och juridisk kompetens. Arbetet inleddes mot bakgrund av 2007 års högskolereform och förarbetet inför 2012 års utbildningsreform inom Svenska kyrkan och har syftat till att genomföra en översyn av kyrkoledningens befattningsbenämningar och behörighetskrav för kyrkomusiker.

En inom kyrkokansliet upprättad promemoria – *Förändring av examensbenämningar och tjänstetitlar för kyrkomusiker* – remitterades till församlingar, stift, utbildningsinstitutioner m.fl. år 2013, men ledde inte till några förslag från kyrkostyrelsen om ändringar i kyrkoledningen. Kyrkostyrelsen beslutade i stället att låta utreda frågan vidare. I det fortsatta utredningsarbetet och utifrån synpunkter som hade lämnats på 2013 års förslag aktualiserades ytterligare frågeställningar som kom att behandlas i utredningsprocessens senare skede. Detta avser frågorna om huruvida behörighetsprövning inför anställning på vissa kyrkomusikerbefattningar bör återföras till domkapitlet och om det bör införas en möjlighet för stiftsstyrelsen att fastställa ett krav på ett högre minimiantal behöriga kyrkomusiker för en församling än som i dag gäller. Det förnyade utredningsarbetet resulterade i en ny inom kyrkokansliet upprättad promemoria – *Kyrkomusiker i kyrkoledningen* – som remissbehandlades under våren 2016. Inbjudan att svara på remissen sändes till 68 remissinstanser, varav 39 stycken inkom med svar. Vidare inkom två spontana remissyttranden. Bland de svarande fanns samtliga stift, sju av nio utbildningsinstitutioner, fyra intresse- och andra organisationer samt 16 församlingar eller pastorat.

En remissammanställning och en barnkonsekvensanalys finns tillgängliga i ärendet (Ks 2016/117).

4 Bakgrund

4.1 Kyrkolagens reglering av kyrkomusiker

Den kyrkomusikaliska verksamheten har under lång tid varit föremål för reglering. Före tillkomsten av 1992 års kyrkolag (1992:300) fanns regler dels i 13 kap. i 1686 års kyrkolag (1686:903), dels i lagen (1989:8) om kyrkomusiken i Svenska kyrkan. Den senare av dessa lagar ersatte både lagen (1947:275) om kyrkomusiker och kyrkomusikerförordningen (1950:375), som gällde dessförinnan. Närmast före relationsändringen mellan Svenska kyrkan och staten reglerades dock den kyrkomusikaliska verksamheten i 37 kap. i 1992 års kyrkolag.

Till skillnad från vad som gäller i dag stadgades det i 1992 års kyrkolag att kyrkomusiker var organist eller kantor och att endast dessa fick svara för den kyrkomusikaliska verksamheten, för vilken det också fanns en legaldefinition (37 kap. 2, 4 §§). I lagen definierades en kyrkomusiker som den som var behörig att anställas på en tjänst som kantor eller organist, vilket motsvarade tjänsteorganisationen i ett pastorat, enligt då gällande betydelse (37 kap. 2, 6 §§). I varje pastorat skulle det finnas minst en tjänst som organist förutsatt att domkapitlet inte medgett något annat. Undantag från kravet kunde lämnas tills vidare eller för viss tid, om de kyrkomusikaliska arbetsuppgifterna var av liten omfattning eller om det av organisatoriska skäl inte var lämpligt att anställa en organist (37 kap. 7 §). Det förekom ofta att domkapitlet beslutade om sådana dispenser från organistkravet. I det pastorat där

stiftets domkyrka var belägen skulle det finnas en tjänst som domkyrkoorganist (37 kap. 8 §).

Behörig att anställas på tjänst som organist var den som hade avlagt organistexamen, motsvarande äldre svensk examen eller motsvarande examen i något annat land inom Europeiska samarbetsområdet (EES) (37 kap. 9 §). Behörig att anställas som kantor var den som hade avlagt kantorexamen, var behörig att anställas som organist eller hade motsvarande examen i något annat land inom EES (37 kap. 10 §).

Innan en tjänst som kyrkomusiker tillsattes skulle domkapitlet pröva vilka sökande som var behöriga samt yttra sig över deras kyrkomusikaliska skicklighet (37 kap. 13 §). Domkapitlet hade också möjlighet att genom ett dispensförfarande förklara en sökande som inte uppfyllde villkoren behörig att anställas på tjänst som kantor eller organist, om personen med hänsyn till utbildning och yrkeserfarenhet var att anse som jämställd med den som uppfyllde villkoren (37 kap. 11 §). Vid handläggning av ärenden enligt 37 kap. fick domkapitlet biträdas av en eller flera musiksakkunniga för att tillgodose behovet av kyrkomusikalisk expertis (prop. 1991/92:85 s. 122 och 1987/88:144 s. 36 f.). Domkyrkoorganisten eller någon annan som var behörig att anställas på tjänst som organist var behörig att vara musiksakkunnig i domkapitlet (37 kap. 19 §). En sådan musiksakkunnig var dock inte ledamot av domkapitlet utan ett sakkunnigt biträde till detsamma.

I enförsamlingspastorat tillsattes tjänster som kyrkomusiker av kyrkorådet och i flerförsamlingspastorat av en tillsättningsnämnd.

4.2 Kyrkoordningens bestämmelser om kyrkomusiker

4.2.1 Kyrkoordningens införande

Personalutredningens förslag

Inför relationsändringen mellan Svenska kyrkan och staten år 2000 utreddes i betänkandet *Personal, tillsyn och överklagande* (Svenska kyrkans utredningar, SKU, 1998:6, Personalutredningen, s. 60 ff.) hur bl.a. kyrkomusikerna skulle regleras i kyrkoordningen.

Personalutredningen hade som en allmän utgångspunkt att inte föreslå ändringar i kyrkomusikerutbildningen, utan hade i sina förslag utgått från de dåvarande utbildningarna: organistexamen, dvs. kyrkomusikalisk examen vid musikhögskola, och den tvååriga kantorsutbildningen som gavs vid vissa folkhögskolor, vid Stora Sköndal och vid Musikhögskolan i Malmö.

Personalutredningens förslag innebar att anställning som organist skulle vara förbehållen kyrkomusiker med organistexamen eller motsvarande examen och att anställning som kantor skulle vara förbehållen kyrkomusiker med organist- eller kantorexamen eller motsvarande examen.

Tjänstebenämningar (befattningsbenämningar) som anknöt till organist- och kantorstitlarna skulle enligt utredningen endast användas när den anställda hade avlagt aktuell examen.

Vidare föreslogs att det skulle finnas minst en kyrkomusiker anställd för varje församling. Kravet på att det i varje pastorat skulle finnas en organist anställd föreslogs avskaffas och i stället skulle domkapitlet bestämma om kyrkomusikern för varje församling skulle vara organist eller kantor. Genom formuleringen ”för varje församling” i stället för ”i varje pastorat” markerades att det var församlingen som behövde personal för sin verksamhet. Om församlingen ingick i en pastoratsamfällighet skulle i stället samfälligheten ansvara för att tillhandahålla personal för verksamheten (SKU 1998:6 s. 137). Bakgrunden till detta var att domkapitlet hade

meddelat många dispenser från kravet på en organist i varje pastorat och att det förutsågs att dispenserna skulle bli allt fler. Utredningen anförde angående tjänsteorganisationen att en rimlig ambitionsnivå var att organisterna dels inte skulle bli färre i stiftet, dels gärna fördelas så att även kringliggande församlingar kan få nytta av organisten. Därutöver menade utredningen att det i undantagssituationer kunde vara befogat att de anställda kyrkomusikerna i ett pastorat understiger en sammanlagd heltidstjänst, t.ex. då det råder påtagliga svårigheter att rekrytera samtidigt som församlingens behov kan tillgodoses på annat sätt, t.ex. genom icke-yrkesverksamma men behöriga kyrkomusiker (SKU 1998:6 s. 61).

När det gällde befattningen som domkyrkoorganist föreslog utredningen att det alltså skulle finnas en befattning som domkyrkoorganist anställd i det pastorat där stiftets domkyrka var belägen, men att domkyrkoorganisten i sin tjänst även skulle arbeta med för hela stiftet gemensamma uppgifter. Utredningen föreslog att domkyrkoorganistens ställning skulle stärkas så att han eller hon blev domkapitlets sakkunniga och föredragande samt ledare för stiftets främjande av församlingarnas kyrkomusikaliska verksamhet. (SKU 1998:6 s. 61).

Utredningen menade dock att domkapitlets behörighetsprövning av kyrkomusiker skulle avskaffas. I betänkandet anfördes bl.a. följande (SKU 1998:6 s. 62).

Förfarandet upplevs vara onödigt, kostsamt och fördröjande, såväl av pastorat som snabbt vill anställa en fullt klart behörig sökande som av pastorat som vet att ingen behörig sökande finnes.

Ett alternativ till domkapitlets behörighetsprövning är att låta denna uppgift ankomma på pastoraten själva. Behovet av en sakkunnig belysning av de sökandes kvalifikationer tillgodoses dels genom den av domkyrkoorganisten ledda främjandeverksamheten på stiftet, dels genom hjälp från rikskyrkligt organ med bl.a. ”översättning” och bedömning av utländska examina.

Vid val av nivå för behörighetsprövning är det viktigt att hålla i minnet att syftet med denna inte i första hand är att skapa rättvisa mellan olika sökande eller sysselsättning åt vissa yrkesgrupper. Syftet med behörighetsprövningen är i stället att förhindra att den kyrkomusikaliska verksamheten urholkas kvalitativt och helst bidra till en höjd kvalitet. [...] Tillsynen avser även uppföljning av hur församlingsinstruktionen följs och rymmer således en kvalitetskontroll av den musikaliska verksamheten och innefattar även åtgärder av olika slag när den kyrkomusikaliska kvaliteten tillåts svikta. Domkapitlet tillförs kompetens i detta arbete genom domkyrkoorganistens medverkan.

Vid en samlad bedömning och mot bakgrund även av att musikern inte är vigd till ett kyrkans ämbete och således inte står under personlig tillsyn av domkapitlet har utredningsgruppen funnit att domkapitlets behörighetsprövning kan tas bort.

En anställning av domkyrkoorganist skulle dock enligt utredningen fortsatt föregås av att domkapitlet gavs tillfälle att yttra sig över de sökande till tjänsten.

Centralstyrelsens förslag

Centralstyrelsen ställde sig bakom utredningens förslag. Enligt styrelsen skulle det komma att finnas organisttjänster i samma utsträckning som dittills samtidigt som det konstaterades att de flesta kyrkomusikerna alltså skulle komma att vara kantorer. Angående behörighetsprövningen, som i fortsättningen skulle ske lokalt,

anförde Centralstyrelsen att det fick förutsättas att man lokalt anlidade sakkompetens i tveksamma fall. Genom den föreslagna ordningen skulle även beslut på detta område kunna bli föremål för prövning (CsSkr 1999:3 s 2–242 ff.).

I frågan om nivån på den kyrkomusikaliska verksamheten anförde Centralstyrelsen att förslaget värnade en bibehållen hög nivå på densamma genom bestämmelserna om att det för varje församling måste finnas minst en kyrkomusiker som är organist eller kantor. Centralstyrelsen anförde, i likhet med utredningen, att det endast undantagsvis skulle vara befogat för domkapitlet att i församlingsinstruktionen anse det vara tillräckligt att de anställda kyrkomusikerna i ett pastorat skulle understiga en sammanlagd heltidstjänstgöring med de argument som utredningen anfört (CsSkr 1999:3 s. 2–235).

Utredningens förslag om att domkyrkoorganisten skulle vara föredragande i domkapitlet i kyrkomusikaliska frågor, hade under remissbehandlingen av betänkandet lett till kritik inte minst från domkapitlet som menade att det inte borde regleras i kyrkoordningen eller att det borde överlämnas i större utsträckning till domkapitlet själva att avgöra vem som ska vara föredragande i bl.a. musikaliska frågor. Kyrkostyrelsen delade till viss del kritiken, men ansåg att de kyrkomusikaliska frågornas vikt ändå borde markeras genom "... att i kyrkoordningen reglera att någon som kan antas vara särskilt sakkunnig på området skall vara föredragande..." och föreslog därför inte någon ändring i förhållande till utredningen på denna punkt (CsSkr 1999:3 s. 2–127 ff.).

Kyrkomötets beslut

Vid kyrkomötets behandling av kyrkoordningsskrivelsen behandlades också ett antal motioner som föreslog ändringar i styrelsens förslag. Några motioner förespråkade ett större lokalt självbestämmande medan det i en annan motion förordades att domkapitlet skulle behörighetspröva de sökande och rangordna dem efter merit och färdighet.

Andra kyrkolagsutskottet, som konstaterade att förslagen i motionerna gick i helt olika riktning, ansåg att Centralstyrelsens förslag innebar en god avvägning mellan de olika intressen som framkommit och föreslog därför avslag på motionerna (2KL 1999:1 s. 131 f.).

I ett par motioner lyftes frågan om vem som skulle vara föredragande i domkapitlet i kyrkomusikaliska frågor. Andra kyrkolagsutskottet anförde att det kan vara naturligt att det är domkyrkoorganisten som fullgör denna uppgift men att det också, som framförts i en av motionerna (motion 1999:136), i flera stift fanns särskilda musiksakkunniga som föredragande i ärendena. Mot denna bakgrund tillstyrkte utskottet förslaget i nämnda motion att även sådana musiksakkunniga skulle kunna vara föredragande (2KL 1999:1 s. 111).

Även frågan om domkapitlets sammansättning berördes i en motion, som föreslog att det i domkapitlet skulle finnas en ledamot som var anställd som kyrkomusiker i stiftet eller i någon av församlingarna i stiftet. Andra kyrkolagsutskottet menade dock att den kyrkomusikaliska kompetensen tillgodosågs redan genom förslaget om särskild föredragande i ärenden om den kyrkomusikaliska verksamheten och föreslog avslag på motionen (2KL 1999:1 s. 111).

Kyrkomötet beslutade i enlighet med Andra kyrkolagsutskottets förslag (Kskr 1999:9).

Den ordning som kom att gälla enligt kyrkoordningen motsvarar sammanfattningsvis endast delvis den ordning som gällde enligt kyrkolagen. Behörighetsprövningen av domkapitlet avskaffades och överfördes till de lokala arbetsgivarna.

Samtidigt avskaffades legaldefinitionerna av termerna kyrkomusik och kyrkomusiker samt huvudregeln att det i varje pastorat skulle finnas anställd en organist. Även kravet på att musiksakkunnig i domkapitlet behövde vara organist avskaffades. Behörighet till anställning på befattning som organist eller kantor kom också att utvidgas till att, utöver motsvarande organist- och kantorsexamen i annat EES-land, avse annan motsvarande examen.

4.2.2 Kyrkoordningens bestämmelser m.m.

Av 2 kap. i kyrkoordningen framgår församlingens uppdrag och dess uppgifter. Församlingen är det lokala pastoralområdet och församlingens grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Församlingen ska vidare bl.a. anställa och avlöna den personal som behövs för församlingens verksamhet (2 kap. 1 §). När en församling ingår i ett pastorat har pastoratet det övergripande lokala ansvaret för att församlingarna fullgör sin grundläggande uppgift samt det ekonomiska ansvaret för alla församlingens uppgifter och fullgör uppgiften att anställa och avlöna den personal som behövs (2 kap. 5 §). Församlingar som ingår i ett pastorat har gemensam kyrkoherde och annan personal (34 kap. 2 §).

I 34 kap. i kyrkoordningen regleras vidare vissa särskilda befattningar som ska finnas för en församling, däribland kyrkomusiker. För varje församling, Hovförsamlingen undantagen, ska finnas anställd minst en kyrkomusiker som ska vara organist eller kantor (34 kap. 1 § 3). För andra församlingar än den där stiftets domkyrka är belägen ska domkapitlet besluta huruvida den kyrkomusiker som är obligatorisk för församlingen enligt 34 kap. 1 § 3 ska vara organist eller kantor. Domkyrkoorganisten är kyrkomusiker för den församling där stiftets domkyrka är belägen och ska vara organist (34 kap. 2 §). Domkapitlets reglering ska framgå av församlingsinstruktionen (57 kap. 5 § 1). I domkapitlet är domkyrkoorganisten eller annan musiksakkunnig föredragande i frågor som rör den kyrkomusikaliska verksamheten i stiftet (9 kap. 3 § andra stycket).

Behörig att anställas som organist är den som har avlagt organistexamen eller motsvarande examen. Den som har avlagt kantorsexamen eller motsvarande examen, eller som är behörig att anställas som organist, är behörig att anställas som kantor (34 kap. 15 §). Den som beslutar om anställningen, dvs. kyrkorådet i en församling eller ett pastorat, ska pröva om de sökande uppfyller kyrkoordningens behörighetskrav. Om det inrättas ytterligare befattningar som kyrkomusiker, utöver den obligatoriska, och som inte avser organist- eller kantorsbefattningar, beslutas det lokalt vilka krav som ska gälla för anställningen. Domkapitlet ska beredas tillfälle att yttra sig över de sökande när en domkyrkoorganist ska anställas (34 kap. 2 § andra stycket).

I 17 och 18 kap. i kyrkoordningen finns en rad bestämmelser om kyrkomusikerns roll vid olika beslut om gudstjänstlivet och användningen av gudstjänstböcker i församlingen.

Ett beslut i ett anställningsärende av en kyrkomusiker kan beslutsprövas enligt bestämmelserna i 57 kap. i kyrkoordningen. I det centrala kollektivavtalet (Svenska kyrkans avtal 16, Särskilda bestämmelser för kyrkomusiker, Övriga särskilda bestämmelser, punkt 6, s. 119) har vidare avtalats att "[f]örsamlingens beslut om behörighet enligt 34 kap. 15 § kyrkoordningen får överklagas hos domkapitlet i enlighet med 58 kap. 1 och 3 §§ kyrkoordningen", ett förfarande som är möjligt med stöd av 58 kap. 1 § andra stycket i kyrkoordningen. Detta innebär att den som ett beslut har gått emot har rätt att överklaga beslutet och få det materiellt prövat i

enlighet med bestämmelserna i 58 kap. i kyrkoordningen. I kollektivavtalet finns också bestämmelser som innebär att visstidsanställning för arbetstagare utan föreskriven utbildning inte övergår i tillsvidareanställning enligt 5 § 2 st. lagen (1982:80) om anställningsskydd och inte ger företräde till ny anställning (återanställning) enligt 25 § samma lag.

4.2.3 Kyrkomötesbehandling av vissa frågor efter kyrkoordningens tillkomst

Tillsättning m.m. av kyrkomusiker

Sedan kyrkoordningens tillkomst har ett antal motioner väckts i kyrkomötet som tagit sikte på kyrkoordningsregleringen av kyrkomusiker. Endast en del av dessa handlar mer specifikt om förändringar av kyrkoordningens bestämmelser.

I motion 2011:68 föreslogs att ett uppdrag skulle ges till kyrkostyrelsen att utreda hur kvaliteten i kyrkomusikertillsättningarna ska säkras, där särskilt möjligheten att återföra behörighetsprovningen av kyrkomusiker till domkapitlen skulle övervägas. Motionen avslogs på förslag av Tillsyns- och uppdragsutskottet. I sitt betänkande TU 2011:12 anförde utskottet bl.a. följande.

Vi menar att det är viktigt att man för alla arbetsuppgifter rekryterar kompetenta medarbetare. Kyrkoordningens bestämmelser om kyrkomusiker avser att säkra att det blir så på det kyrkomusikaliska området. I detta som i andra fall måste det förutsättas att förtroendevalda och anställda inom Svenska kyrkan är lojala med den ordning som är beslutad ska gälla inom kyrkan. Inte minst bör det kunna förutsättas när det gäller efterlevnaden av den församlingsinstruktion som man var delaktig i att utforma. Vi är naturligtvis medvetna om att det ibland brister i detta hänseende. I sådana fall gäller det som vi också tar upp i betänkandet TU 2011:15 *Verktyg för tillsyn*. Samtalet är det viktigaste instrumentet för att klargöra vad som gäller och för att nå fram till acceptans för i demokratisk ordning fattade beslut.

Vi menar att domkapitlet inte bör åläggas ytterligare uppgifter som avser tillsättning av kyrkomusiker och föreslår därmed att motionen ska avslås.

Det bör noteras att när det gäller ett kyrkoråds eller en kyrkonämnds bedömning av behörighet som kyrkomusiker finns, som framgår av bakgrundstexten, en kollektivavtalsreglerad rätt för den som ett beslut angår att hos domkapitlet överklaga ett beslut som man anser felaktigt.

4.3 Kyrkoordningens verktyg för tillsyn

När lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan och kyrkoordningen tillkom bestämdes stiftets grundläggande uppgift till att främja och ha tillsyn över församlinglivet. Närmare bestämmelser om tillsynen finns i 57 kap. kyrkoordningen. Där anges att biskopen och domkapitlet ska ha tillsyn över verksamheten i stiftets församlingar och samfälligheter samt över verksamheten i stiftet. I bestämmelserna anges också sådant som ingår i tillsynen, bl.a. råd, stöd och hjälp, utfärdande av församlingsinstruktion och biskopens visitationer. I kyrkoordningsskrivelsen till 1999 års kyrkomöte (CsSkr 1999:3) redovisade Svenska kyrkans centralstyrelse att några remissinstanser hade efterlyst närmare regler eller beskrivningar av vilka åtgärder som ska kunna vidtas i förlängningen av tillsynen, t.ex. om den som står under

tillsyn vägrar efterkomma tillsynsorganets påpekanden. Centralstyrelsen framhöll att när det gäller "[...] den mer kontrollerande funktionen som också är en del av tillsynen kommer de åtgärder som står till förfogande för tillsynsorganet att variera beroende på vilken nivå och vilka frågor det handlar om". Som exempel pekades på att beslutsprövningen handlar om att upphäva eller inte upphäva ett fattat beslut och att alla former av tillsyn kan leda till att en ny eller förändrad församlingsinstruktion utfärdas. I extrema fall anfördes även att ett initiativ till indelningsförändring kan tas. Vidare såg Centralstyrelsen det som självklart att ett självständigt trossamfund, i likhet med ideella föreningar av annat slag, i grunden bygger på att det finns ett samförstånd och en lojalitet från alla dem som deltar i verksamheten och en gemensam vilja att verka till det bästa för det som är trossamfundets uppgift.

I Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande *Verkyg för tillsyn* (TU 2011:15), behandlades en motion där det föreslogs att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att pröva vissa frågor rörande möjligheterna för stiftet att fullgöra sitt tillsynsuppdrag. Utskottet föreslog avslag på motionen och framhöll att förväntan på solidaritet och lojalitet mer än maktutövning måste vara bärande element i den kyrkliga strukturen. Därför menade utskottet att samtalet även fortsättningsvis måste vara det viktigaste verktyget för stiftets tillsyn.

4.4 Något om skillnaden mellan befattning och titel

Bestämmelserna i 34 kap. i kyrkoordningen är inte en reglering av kyrkomusikernas titulatur. Där regleras vilka *befattningar* som ska finnas för en församling, vilket framgår av rubriken närmast före 1 §, som lyder "Befattningar för en församling". Bestämmelsen innebär, som redovisats, att det för en församling ska finnas en viss särskilt reglerad *befattning* som kyrkomusiker som ska vara antingen organist eller kantor, beroende på vad domkapitlet bestämt. Endast den med en examen som organist eller kantor är, med undantag för någon med motsvarande examen, behörig att anställas på en befattning som kantor eller organist på det sätt som beskrivits i avsnitt 4.2.2. Samtidigt som organist och kantor är befattningsbenämningar i kyrkoordningen är dessa benämningar i många fall också titlar. Kyrkoordningens reglering i denna del kan därför, i likhet med vad som framhölls av Personalutredningen, utgöra ett indirekt skydd för titlarna organist och kantor genom att ingen obehörig kan anställas på en befattning där kyrkoordningen uppställer ett krav på behörighet.

4.5 Benämningar på kyrkomusiker över tid

I takt med förändrade utbildningar och arbetsuppgifter har kyrkomusikerbenämningar och -titulatur skiftat genom åren. Nedan följer en översiktlig, men inte heltäckande, redogörelse.

Språkligt sett betyder "kantor" den som leder sången (*cantus*) – körens eller församlingens. "Organist" betyder på motsvarande sätt den som spelar orgel (*organum*). Denna förståelse av termerna finns till viss del än i dag. När det i en svensk domkyrka finns både domkyrkoorganist och domkyrkokantor ligger huvudansvaret för orgelspelet vanligtvis på domkyrkoorganisten, för körverksamheten på domkyrkokantorn. Men om det endast finns *en* "domkyrkoorganist" i domkyrkoförsamlingen ligger fokus inte sällan på körarbetet.

När det gäller övriga kyrkomusikertjänster i Svenska kyrkan (organist och kantor) följer inte en uppdelning av arbetsuppgifterna med benämningarna. En

”organisttjänst” och en ”kantorstjänst” är normalt uppbyggda på liknande sätt vad gäller körledning och orgelspel, pedagogiska och administrativa uppgifter.

Här ges en översiktlig bild av de olika benämningar som har använts och används – mer eller mindre egentligt, mer eller mindre aktuella – ibland överlappande eller ersättande varandra, först för tjänster eller anställningar: *kantor*, *kyrkokantor*, *skolkantor*, *organist*, *domkyrkoorganist*, *domkyrkokantor*, *församlingsmusiker*; så för olika kyrkomusikerexamina: *kantorsexamen* (ofta använt som kortform för någon av de följande examina), *kyrkokantorsexamen*, *pedagogisk påbyggnad för kyrkokantorsexamen*, *organist- och kantorsexamen* (syftande på den ”lägre” organist- och kantorsexamen), *organist- och kantorsexamen* (syftande på två skilda examina: högre organistexamen och högre kantorsexamen), *högre organistexamen*, *högre kantorsexamen*, *musiklärarexamen*, *musikdirektör* (användes fram till år 1972 normalt som beteckning för den som genomgått den behörighetsgivande kombinationen av högre organistexamen, högre kantorsexamen och musiklärarexamen), *musikdirektör* (användes även inom militärmusiken men också av personer som genomgått musiklärarutbildning på högskola), *kyrkomusikerexamen* (åren 1972–1985), *högskoleexamen på kyrkomusikerlinjen* (åren 1985–1993), *organistexamen* (åren 1993–2007), *konstnärlig kandidatexamen med inriktning kyrkomusik* (år 2007), *konstnärlig masterexamen med olika inriktningar* (år 2007), *kantorsexamen utfärdad av Svenska kyrkans utbildningsnämnd* (år 1990), *Svenska kyrkans organistexamen* (övergångslösning, år 2011).

En del av dessa benämningar har också grund i äldre befattningsbenämningar från tiden före den reglering som fanns i 1992 års kyrkolag. Äldre former som nästan helt kommit ur bruk är *rector cantus*, *orgelnist* och *klockare* i betydelsen kyrkomusiker.

Till denna bild kan läggas att i våra närmaste grannländer, från vilka Svenska kyrkan i dag också får ansökningar till kyrkomusikertjänster, används inom de lutherska samfundet följande termer: Danmark: sedan länge *organist* (högre utbildningsnivå), *preliminär organist* (lägre utbildningsnivå), på senare tid vanligtvis *organist* (oavsett utbildningsnivå); i Danmark används även *kantor* som beteckning på den som utför kyrkomusikaliska arbetsuppgifter; Finland: *kantor*; Norge: *kantor*; Tyskland: *Kirchenmusiker* (i Finland och Tyskland dessutom med gradering: I Finland *A-kantor* och *B-kantor*, i Tyskland *Kirchenmusiker A, B, C*).

Den bild som här tecknats visar att benämningar och titlar varierat över tid och att det kan vara svårt att överblicka och göra korrekta bedömningar av en enskild musikers behörighet för den som inte är insatt. Man kan även notera att orden kyrkomusiker, kantor och organist återkommer i någon form och att systemet med både högre och lägre kyrkomusikerutbildningar funnits under lång tid.

4.6 Kyrkomusikaliska utbildningsfrågor

4.6.1 Ny studiegång för kyrkomusiker m.fl.

Den sedan år 2014 avskaffade Nämnden för utbildning, forskning och kultur (NUFK) hade kyrkomötets uppdrag att utarbeta och fastställa strategier för hur utbildningssystemet i Svenska kyrkan skulle utformas. NUFK beslöt i maj 2009 om en handlingsplan för arbetet med Svenska kyrkans utbildningar i framtiden och arbetet med den skulle pågå till och med år 2012. I handlingsplanen angavs inriktningen för det fortsatta arbetet med att forma Svenska kyrkans utbildningar och utbildningssystem. Nämnden beslöt i december 2009 att tillsätta sju arbetsgrupper. Den arbetsgrupp som arbetade med kyrkomusikerutbildningen hade även i uppdrag

att se över möjligheterna till en kyrkomusikalisk karriärstege, examens- och tjänstetitlar, Svenska kyrkans grundkurs och samverkansfrågor.

Den 19 mars 2012 beslutade NUFK om en ny studiegång för blivande diakoner, församlingspedagoger, kyrkomusiker och präster i Svenska kyrkan.

Nämnden beslutade också om organisation av det pastoralala slutåret/slutterminen i ett nytt utbildningsinstitut där yrkesgrupperna får dels gemensam, dels yrkes-specifik utbildning för att tjänstgöra i Svenska kyrkan. Utbildningarna genomfördes tidigare av olika utbildningsanordnare, utom när det gällde blivande präster som genomförde sina pastoralteologiska delar av utbildningen inom ramen för den nationella nivån vid pastoralinstitutet i Uppsala och Lund. Svenska kyrkans utbildningsinstitut startade sin verksamhet i augusti 2014. Det tillhör organisatoriskt den nationella nivån och är en avdelning inom kyrkokansliet. Institutet har sin placering i Uppsala med verksamhet i Uppsala och Lund och genomför slutår för dem som ska bli diakoner, församlingspedagoger och präster och en sluttermin för kyrkomusiker i Svenska kyrkan.

Den grundläggande fackutbildningen för diakoner, församlingspedagoger, kyrkomusiker och präster ges inom det offentliga utbildningssystemet. Svenska kyrkan tillhandahåller pastoralteologisk utbildning som är specifik för tjänst i kyrkan.

När det gällde frågan om en förändring av examens- och befattningsbenämningar för kyrkomusiker i kyrkoordningen fanns en önskan om att ersätta benämningarna kantor och organist med den gemensamma benämningen ”kyrkomusiker”, detta för att på ett mer rättvisande sätt åskådliggöra det mångfacetterade uppdrag som kyrkomusikeruppdraget är och att tydliggöra vilken examen som krävs för anställning som musiker i Svenska kyrkan. Benämningarna kantor och organist har, som nämnts, tidigare använts både där lägre och högre examen har krävts, vilket skapat osäkerhet om vilken examen som avses.

4.6.2 Bolognaprocessen och avskaffandet av organistexamen vid landets musikhögskolor

Bolognaprocessen är ett samarbete kring högre utbildning mellan 47 europeiska länder som har sin grund i Bolognadeklarationen från år 1999. Målet är att främja rörlighet, anställningsbarhet och Europas konkurrens- och attraktionskraft som utbildningskontinent och ska uppnås genom att utbildning och regler för examination inom Europa samordnas. Genom 2007 års högskolereform infördes vid universitet och högskolor tre nivåer av generella examina: grundnivå, där högskole- och kandidatexamen ingår, en avancerad nivå med magister- och masterexamen och en forskarnivå med licentiat- och doktorsexamen. Därutöver infördes en ny kategori, ”konstnärliga examina” med examina motsvarande nivåerna för en generell examen.

I samband med dessa förändringar avskaffades examensbenämningen organist vid landets högskolor och ersattes av program i kyrkomusik för konstnärlig examen på antingen kandidat-, master- eller doktorsnivå. Det innebär att det sedan 2007 inte finns någon fackutbildning som leder fram till en ”organistexamen” i den mening som var fallet före Bolognaprocessens genomförande. Konstnärlig kandidatexamen med inriktning kyrkomusik ges i nuläget vid musikhögskolorna i Piteå, Stockholm, Göteborg och Malmö samt vid Ersta Sköndal Bräcke högskola och ska enligt Svenska kyrkans utbildningsreform av år 2012 kompletteras med stiftspraktik och pastoralteologisk utbildning för att ge behörighet till organisttjänst i Svenska kyrkan.

Inför höstterminen 2016 och höstterminen 2017 har Kungliga Musikhögskolan i Stockholm stängt antagningen till den konstnärliga kandidatutbildningen med

inriktning kyrkomusik. Ett skäl till detta är ett minskat söktryck, en situation som vissa år delats även av andra kyrkomusikerutbildningar.

4.6.3 Kantorsutbildningen

Tidigare utfärdade Kungliga musikaliska akademien en lägre kyrkomusikerexamen, förenklat kallad *kantorsexamen*, som gav behörighet till kantorstjänst (organist- och kantorsexamen från år 1940 och kyrkokantorsexamen från år 1958). År 1990 övertog Svenska kyrkan huvudmannaskapet för kantorsutbildningen och *Svenska kyrkans kantorsexamen* inrättades. Utbildningen förlades till ett antal folkhögskolor och högskolor och så småningom även till ett par musikhögskolor. För behörighet till kantorstjänst krävdes utöver kantorsexamen också Svenska kyrkans grundkurs.

Till respektive kantorsutbildning knöts en examinator som på Svenska kyrkans vägnar utfärdade examensbevis, så också vid högskolor/musikhögskolor. Kantorsutbildningen var i sig ingen egentlig högskoleutbildning och kantorsexamen därmed ingen högskoleexamen, men en enskild kantorsutbildning förlagd till högskola kunde helt eller delvis bestå av kurser som gav högskolepoäng.

Med 2012 års studieordning har Svenska kyrkans grundkurs ersatts av den pastoralteologiska utbildningen om 20 veckor.

Den kyrkomusikaliska fackutbildning som i kombination med stiftspraktik och pastoralteologisk utbildning ger behörighet till kantorstjänst i Svenska kyrkan bedrivs i dag dels i form av en tvåårig folkhögskoleutbildning vid fyra folkhögskolor enligt avtal med Svenska kyrkan – Mellansels folkhögskola, Geijerskolan i Ransäter, Hjo folkhögskola och Oskarshamns folkhögskola – dels i form av högskoleutbildning i kyrkomusik om 120 högskolepoäng (två års heltidsstudier) vid två högskolor – Ersta Sköndal Bräcke högskola och Lunds universitet (Musikhögskolan i Malmö).

4.6.4 Övergångsordningen för examen

Hösten 2006 antogs de sista studenterna till den gamla organistutbildningen vid musikhögskolorna. Om de fullföljde studierna i normaltakt tog de organistexamen sommaren 2010. Samma sommar kunde också den första årskullen kyrkomusikstudenter enligt den nya examensordningen ta sin konstnärliga kandidatexamen, då utbildningen var ett år kortare än organistutbildningen. I princip har det därmed inte utexaminerats några organister sedan år 2010.

Behörighetskraven i kyrkoordningen är formulerade med utgångspunkt i att det vid kyrkoordningens införande fanns en högre kyrkomusikerexamen vid musikhögskolorna som hette organistexamen. Så är inte fallet i dag och så var inte fallet när Svenska kyrkans pastoralinstitut i Lund under tre år, 2010–2012, genomförde en försöksutbildning i pastoralteologi för kyrkomusiker. För att visa att den som tagit konstnärlig kandidatexamen med inriktning kyrkomusik genom att gå den pastoralteologiska utbildningen blev behörig till tjänst som organist i Svenska kyrkan, införde NUFK den 30 maj 2011 – i väntan på en mer långsiktig lösning av frågorna kring kyrkomusikernas examens- och befattningsbenämningar – *Svenska kyrkans organistexamen*.

Då frågan om kyrkomusikernas examens- och befattningsbenämningar inte var löst när Svenska kyrkans utbildningsinstitut startade sin verksamhet år 2014 utfärdar institutet – som en övergångslösning – tills vidare kyrkomusikerexamina enligt följande:

- ◆ *Svenska kyrkans kantorsexamen* (folkhögskola 2 år alternativt 120 högskolepoäng samt i båda fallen 8 veckors praktik och pastoralteologisk termin), samt
- ◆ *Svenska kyrkans organistexamen* (konstnärlig kandidat- eller masterexamen med inriktning kyrkomusik samt 8 veckors praktik och pastoralteologisk termin).

5 Överväganden och förslag

5.1 Examen, examensbenämningar och validering

Kyrkostyrelsens förslag: En ny examen införs i kyrkoordningen, Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. Denna examen ska innefatta tre examensnivåer som ger behörighet till anställning på befattning som kyrkomusiker i Svenska kyrkan, Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-, B- respektive C-nivå.

Kyrkostyrelsen bemyndigas att utfärda närmare bestämmelser om Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. Validering ska ske inom ramen för dessa bestämmelser.

Ändrad bestämmelse: 34 kap. 15 § i kyrkoordningen.

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna:

<i>Tillstyrker eller saknar invändningar</i>	<i>Enig i sak – smärre ändringsförslag</i>	<i>Har invändningar</i>	<i>Avstyrker</i>
70%	12,5%	15%	2,5%

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker promemorians förslag, eller har inget att invända mot förslaget, i dess helhet.

Förslaget om *en gemensam examensbenämning* på tre nivåer som representerar olika utbildningskrav och att den ska benämnas Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen tillstyrks, eller har inte invänts mot, av 92,5 procent av remissinstanserna. *Göteborgs stift* anför att det är bra att det förtydligas att det gäller *en* utbildning men med olika grader av fördjupning. *Skara stift* menar att det är bra att det framgår tydligt att det är Svenska kyrkans examina. *Lunds universitet (Musikhögskolan i Malmö)*, anser att det är klokt att benämna de kyrkliga examina med andra namn än de tidigare examensbeteckningarna inom högskolan.

Förslaget om *nivåbeteckningar på de tre examensnivåerna – A, B och C* – tillstyrks, eller har inte invänts mot, av 70 procent av remissinstanserna, däribland åtta stift. Ytterligare 10 procent har smärre ändringsförslag. Bland annat betonas nivåindelningens enkelhet och tydlighet samt det faktum att de föreslagna examensbenämningarna tros kunna höja yrkets status. *Lunds stift* menar att förslagets tydliga examensnivåer förhoppningsvis kan ge studerande incitament till fortsatta studier samt erbjuda en form av karriärtrappa för yrkesverksamma musiker som vill fördjupa sina kunskaper. *Domkyrkoorganisternas förening* menar också att A-, B- och C-nivåerna underlättar vid bedömning och validering. *Uppsala stift* har sänt in två olika remissvar som pekar åt olika håll, dels ett svar som motsätter sig förslaget till förmån för en legitimationsordning och huvudsakligen oförändrade bestämmelser, dels ett svar som härrör från domkyrkoorganisten och som i stället lyfter fram det positiva i begreppsutställningen A-, B- och C-musiker och dess överensstämmelse med motsvarigheter för kollegor i flera europeiska länder. Även *Lunds universitet* finner det rimligt att ansluta till tysk praxis, som har ett befattningssystem som liknar det svenska samt att den tydliga karriärstegen på sikt kan underlätta rekrytering till yrket.

I denna del har 20 procent av remissinstanserna haft invändningar mot promemorians förslag. En del remissinstanser menar att det inte är givet att A-nivå kommer att uppfattas som den högsta utbildningsnivån, utan menar att ordningen

möjligen kan vändas, så att A är grundläggande nivå etc. *Karlstads stift* och *Karlstads pastorat* menar att A-, B- och C-nivå inte är tillräckligt tydliga beteckningar och förordar i stället master-, kandidat- respektive basnivå. Andra remissinstanser föreslår alternativa benämningar som ”kyrkomusikerexamen som försteorganist” etc., ”examen som försteorganist”, ”organistexamen” respektive ”kantorsexamen”. *Mellansels folkhögskola* vill helst undvika ordet ”nivå” i examensbeteckningen och förordar samtidigt en tydligare koppling mellan examensbenämning och befattningsbenämning, antingen ”Svenska kyrkans examen för försteorganist” för befattningen ”försteorganist” eller ”Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen A” för befattningen ”kyrkomusiker A” eller också ”Svenska kyrkans examen för kyrkomusiker A” för befattningen ”kyrkomusiker A”. *Domkyrkoorganisternas förening*, som uttrycker sig positivt kring förslaget, inflikar att A-, B- och C-nivåerna kan bidra till en hierarkisk trappa. *Geijerskolan i Ransäter* anför att formuleringarna ”på B-nivå” etc. är tveksamma, då de kan associeras till sämre prestationer. *Skanör-Falsterbo församling* påpekar att promemorians förslag inte särskilt nämner dem som har genomgått utbildningar på högre nivåer och föreslår att ett fjärde steg läggs ovanför promemorians föreslagna examensnivå A respektive befattningen som försteorganist. Ett antal remissinstanser har också fört fram synpunkter på innehållet i kyrkomusikerutbildningarna, däribland *Jönköpings pastorat* som påpekar att det är av vikt att arbetsgivare eller stift möjliggör för sökande att komplettera sina utbildningar, exempelvis med den pastoralteologiska utbildningen, och *Högalids församling* som anser att kyrkomusiker bör beredas möjlighet till masterstudier efter några års tjänstgöring.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Inrättande av en inomkyrklig kyrkomusikerexamen

Kyrkostyrelsen konstaterar inledningsvis att det i kyrkoordningen redan finns egna examina inrättade, prästexamen och diakonexamen. Det finns inte heller några hinder för Svenska kyrkan att i kyrkoordningen inrätta ytterligare egna examina. Förslaget om att inrätta en kyrkoordningsreglerad kyrkomusikerexamen tillstyrks av en majoritet av remissinstanserna. Endast *Uppsala stift* har, såsom det får förstås, motsatt sig att en ny examen införs i kyrkoordningen och menar att bestämmelserna i huvudsak ska bestå i sin nuvarande lydelse. Stiftet har i stället förordat att det ska införas en organist- respektive kantorslegitimation som kyrkostyrelsen ska utfärda närmare bestämmelser om. Kyrkostyrelsen återkommer i avsnitt 5.4 till frågan om yrkeslegitimation.

När det gäller att bibehålla kyrkoordningens nuvarande krav på organist- eller kantorsexamen kan kyrkostyrelsen konstatera att det inte längre ges utbildningar vid högskolor eller universitet som leder till att någon får organistexamen. Detta har, under en övergångsperiod, lösts genom en tillfällig ordning, som beskrivs närmare i avsnitt 4.6.4. De fackutbildningar till kyrkomusiker som finns numera ges på tre olika nivåer vilket är närmare beskrivet i avsnitt 4.6. Enligt kyrkostyrelsen är det inte en bra ordning att basera en reform av kyrkoordningens bestämmelser på en ordning som förutsätter förekomsten av fackutbildningar som inte längre existerar och en tillfällig övergångsordning. Det är därför kyrkostyrelsens mening att kyrkoordningens nuvarande krav på fackexamen för anställning på en viss befattning som kyrkomusiker bör ersättas av en inomkyrklig examen. Denna examen ska, vilket kyrkostyrelsen återkommer till i avsnitt 5.4, vara ett behörighetskrav för anställning på kyrkomusikerbefattningar på motsvarande sätt som hittills gällt avseende organist- och kantorsexamen. Kyrkostyrelsen vill dock poängtera att det inom ramen

för en egen inrättad examen finns stora möjligheter för Svenska kyrkan att ange vilka villkor som ska gälla för att en examen ska utfärdas, t.ex. krav på viss fackexamen, pastoralteologisk utbildning och praktik.

Examensbenämningen och antalet nivåer

När det gäller examensbenämningen har det i promemorian föreslagits att förledet *Svenska kyrkan* bör finnas med och att den bör innehålla den allmänna beteckningen *kyrkomusiker* för att betona att det rör sig om olika utbildningskombinationer som alla leder till en och samma profession, nämligen kyrkomusiker och att vissa utbildningsdelar tar sikte på tjänstgöring specifikt inom trossamfundet Svenska kyrkan. Bland de remissinstanser som önskat justeringar av benämningen av examen i sig finns en mängd olika förslag som sammantaget ger en relativt spretig bild av alternativen.

Det är kyrkostyrelsens uppfattning att det genom en för samtliga nivåer gemensam examensbenämning ”Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen” understryks att det rör sig om utbildningskombinationer som alla leder till en och samma profession, nämligen *kyrkomusiker*, en profession som genom årens lopp, oavsett utövarens utbildningslängd, har omfattat arbetsuppgifter som orgelspel, körledning, ledande av församlingens gemensamma sång, undervisning och mycket mer. Samtliga studenter som fullgör denna examen kommer härigenom att tillhöra en och samma yrkeskår och, som styrelsen tidigare anfört, kommer också att vara behöriga till någon av de kyrkoordningsreglerade befattningarna som kyrkomusiker i Svenska kyrkan. Någon remissinstans har framfört att examen inte bör ges på olika nivåer, utan att det räcker med en examen. *Skanör-Falsterbo församling* har efterfrågat en fjärde examensnivå. Kyrkostyrelsen anser dock att det, för att kunna relatera till de tydliga skillnaderna i de fackexamina som musikerna bär med sig – numera på tre nivåer – behövs tydliga nivåbeteckningar inom ramen för Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. Enligt kyrkostyrelsen är det vidare lämpligt att antalet nivåer motsvarar det antal nivåer som fackutbildningarna ges på, vilket också stöds av en mycket stor majoritet av remissinstanserna. Kyrkostyrelsen noterar också att det genom den nuvarande regleringen av kantors- och organistexamen finns ett slags nivågradering som i huvudsak motsvarar de fackutbildningar som gavs vid kyrkoordningens tillkomst.

Examensbeteckningarna – nomenklaturen

Enligt kyrkostyrelsen är det inte lämpligt att inrätta nivåbeteckningar som är snarlika de fackutbildningar som ges, varför bl.a. benämningar som innehåller master och kandidat inte bör användas. Några remissinstanser har också föreslagit att benämningarna kantor och organist ska användas som nivåbeteckningar. När det gäller benämningarna kantor och organist är det kyrkostyrelsens mening att dessa benämningar inte längre är lämpliga att använda som beteckningar på examensnivåer med hänsyn till de varierande krav som funnits över tid inom ramen för de utbildningar som getts. Dessa skiftande krav har bl.a. skapat svårigheter att klargöra behörigheter till befattningar, vilket också ett antal remissinstanser ger uttryck för. Nivåbeteckningarna bör därför, enligt kyrkostyrelsens mening, inte innehålla beteckningar på fackexamina som ges eller har getts. Beteckningarna bör därför uttryckas på ett annat sätt än genom användning av orden kandidat, master, organist eller kantor.

Några remissinstanser, t.ex. *Geijerskolan* och *Oskarshamns folkhögskola*, har anfört att de skulle föredra att befattningsbenämningar och nivåbeteckningar för

examen är mer likalydande, t.ex. ”examen som försteorganist”. Kyrkostyrelsen anser dock att det inte är en god ordning att knyta beteckningarna på examensbenämningen till befattningsbenämningarna. En sådan ordning skulle medföra risk för oklarheter bl.a. då någon som t.ex. har en högre examensnivå anställs på en befattning som formellt kräver en lägre examensnivå. Kyrkostyrelsen återkommer i avsnitt 5.2 till behörighetskrav och befattningsbenämningar.

Förslaget i promemorian innebär att nivåbeteckningarna skulle närma sig det tyska systemet med tre examensnivåer, som betecknas A, B och C. I promemorian anförs att nivåerna A, B och C klargör att det spelar roll för yrkesutövningen om den som ska anställas bedrivit kyrkomusikaliska studier under längre tid och på en mer avancerad nivå och att en tydlig nivåangivelse kan dels förenkla vid rekrytering till tjänst, dels ge kyrkomusikerstudenter incitament till fortsatta studier. *Växjö stift, Uppsala stift, Lunds universitet* och *Domkyrkoorganisternas förening* betonar det värdefulla i att nivåbeteckningarna korrelerar med motsvarigheterna för kyrkomusikerexamina i flera europeiska länder, vilket kan underlätta validering och utbyte, och menar att nivåerna i sig underlättar vid bedömning och validering. När det gäller förslaget att, som några remissinstanser framfört, vända nivåbeteckningarnas ordningsföljd ser kyrkostyrelsen att det visserligen skulle ge överensstämmelse med de bokstavs-beteckningar som markerar progressionen i akademiska kurser, men att det i stället skulle kunna vara förvirrande att A-nivå i kyrkomusikerexamen inte motsvarar en A-kurs på universitetet (första terminen), än mindre skulle B-nivå motsvara en B-kurs (andra terminen). Sammanfattningsvis kan kyrkostyrelsen konstatera att det finns en bred uppslutning kring den föreslagna tredelade gemensamma examensbenämningen för hela kyrkomusikerkåren i Svenska kyrkan och för nivåbeteckningarna A, B och C i fallande ordning. Det är kyrkostyrelsens mening att denna ordning på ett välavvägt sätt tillgodoser behovet av tydliga examensbeteckningar.

Bemyndigande för kyrkostyrelsen

Kyrkostyrelsen fastställer i dag vilken utbildning och praktik som ska gälla för präst- och diakonexamen. Kyrkostyrelsen har vidare, enligt ett bemyndigande i 10 kap. 3 § 5 i kyrkoordningen, rätt att ange villkoren för tillträde till de kyrkliga grundutbildningarna och bestämma utbildningsplanerna för dessa samt har ett ansvar för att se till att de kyrkliga grundutbildningarna erbjuds i tillräcklig omfattning. I den remitterade promemorian har föreslagits att kyrkostyrelsen också ska ges ett bemyndigande att utfärda närmare bestämmelser om Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. I promemorian ges följande exempel på hur examensinnehållet skulle kunna preciseras för respektive examensnivå i sådana närmare bestämmelser.

♦ Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-nivå

Förslaget examensinnehåll: Konstnärlig masterexamen med inriktning kyrkomusik (120 högskolepoäng, dvs. två års heltidsstudier utöver avlagd konstnärlig kandidatexamen, se nedan) samt åtta veckors stiftspraktik och pastoralteologisk termin.

♦ Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på B-nivå

Förslaget examensinnehåll: Konstnärlig kandidatexamen med inriktning kyrkomusik (180 högskolepoäng, dvs. tre års heltidsstudier) samt åtta veckors stiftspraktik och pastoralteologisk termin.

◆ **Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på C-nivå**

Förslaget examensinnehåll: Kyrkomusikutbildning vid folkhögskola under 2 år alternativt 120 högskolepoäng i kyrkomusik samt i båda fallen åtta veckors stiftspraktik och pastoralteologisk termin.

Kyrkostyrelsen noterar att ingen remissinstans har motsatt sig förslaget att en vidare precisering av Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen ska ske inom ramen för kyrkostyrelsens närmare bestämmelser. Det är också kyrkostyrelsen mening att detta är en ändamålsenlig ordning som i huvudsak motsvarar den ordning som gäller för övriga kyrkoordningsreglerade examina, präst- respektive diakonexamen. Kyrkostyrelsen föreslår därför att ett sådant bemyndigande för kyrkostyrelsen ska införas i kyrkoordningen.

Vad bestämmelserna närmare ska innehålla får bli en fråga för fortsatta överväganden. Remissinstansernas synpunkter avseende innehållet i Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen, också avseende de kyrkomusikaliska fackutbildningarna, kommer att tas i beaktande i arbetet med dessa närmare bestämmelser.

Validering

När det gäller bedömning av tidigare utbildning och yrkesverksamhet, s.k. validering, avseende exempelvis äldre svenska examina och examina från utländska utbildningar är kyrkostyrelsen angelägen om att detta ordnas på ett tillfredsställande sätt. Det är viktigt att den som har att utföra valideringen över tid får en sådan volym att hantera att det kan göras entydiga och rättssäkra bedömningar. För att uppnå detta bör validering ske inom en given ram. Denna ram kan, enligt kyrkostyrelsen, lämpligen regleras genom de närmare bestämmelserna om Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen, en ordning som också stöds av remissinstanserna. Validering bör av ovan angivna skäl genomföras av kyrkostyrelsen genom Svenska kyrkans utbildningsinstitut. Den som vill ska kunna ansöka hos kyrkostyrelsen om att få sin utbildning validerad och, om sökanden uppfyller de i bestämmelserna angivna kraven, få ett intyg om detta utfärdat av kyrkostyrelsen genom Svenska kyrkans utbildningsinstitut. Av intyget ska det framgå att personen anses ha Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-, B- eller C-nivå. Det ska också vara möjligt att få ett sådant beslut överprövat inom ramen för kyrkostyrelsens hantering.

Det ska däremot inte vara ett krav för att få en anställning att man har ett sådant intyg utfärdat. I många fall där det inte råder någon tveksamhet om att t.ex. tidigare examina motsvarar en av de tre föreslagna nivåerna av Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen ska dessa personer "automatiskt" anses ha examen på en viss nivå och detta kommer att framgå av kyrkostyrelsens närmare bestämmelser. Dessa bestämmelser kommer alltså i praktiken att komplettera kyrkoordningens behörighetsbestämmelser genom att den som ska pröva en sökandes behörighet till en viss befattning har att utgå från bestämmelserna i sin bedömning av om någon är behörig. Den som anses ha examen på en viss nivå är behörig för anställning på en eller flera typer av befattningar som kyrkomusiker. Kyrkostyrelsen kommer även avseende valideringsfrågorna att beakta de synpunkter som har lämnats av remissinstanserna i det fortsatta arbetet med de närmare bestämmelserna.

5.2 Befattningsbenämningar och behörighetskrav

Kyrkostyrelsens förslag: En ny befattningsbenämning, försteorganist, införs. Befattningsbenämningarna organist och kantor kvarstår. Behörighetskraven för anställning på de tre befattningarna som kyrkomusiker knyts till de tre examensnivåerna i Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. Behörighetskraven gäller för alla befattningar som kyrkomusiker.

Ändrad bestämmelse: 34 kap. 1 och 15 §§ i kyrkoordningen.

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna:

<i>Tillstyrker eller saknar invändningar</i>	<i>Enig i sak – smärre ändringsförslag</i>	<i>Har invändningar</i>	<i>Avstyrker</i>
47,5%	12,5%	35%	5%

En majoritet, 60 procent, av de remissinstanser som har yttrat sig tillstyrker, har inte har några invändningar mot förslaget eller är eniga i sak med promemorians förslag i dess helhet. Stödet för att bibehålla befattningsbenämningarna organist och kantor är 87,5 procent. För att det ska införas en tredje befattningsnivå är stödet 82,5 procent. Flest invändningar finns mot förslaget att införa befattningsbenämningen ”försteorganist”, men en knapp majoritet, 52,5 procent, tillstyrker förslaget.

Förslaget om införandet av försteorganist som ny befattningsbenämning får stöd av *Luleå stift*, *Lunds stift*, *Strängnäs stift* och *Visby stift*, av 11 av 16 församlingar och pastorat, däribland *Falu pastorat* och *Visby domkyrkoförsamling*, av *Geijerskolan*, *Oskarshamns folkhögskola* och *Lunds universitet (Musikhögskolan i Malmö)*. De övriga musikhögskolorna har inte anfört något emot benämningen.

Flera remissinstanser bejakar den tydliga kopplingen mellan examensnivå och befattningsbenämning och att befattningsbenämningarna överensstämmer med befintlig titulatur (kantor och organist), vilket anses förhindra ytterligare förvirring. Flera remissinstanser ser även positivt på att det genom införandet av ytterligare en nivå i befattningsbenämningarna, försteorganist, bildas en karriärstege. Detta förutsätter att ett antal församlingar inrättar försteorganistjänster och att lönenivån på dessa blir sådan att vidareutbildning stimuleras. För att förtydliga benämningen och för att göra det attraktivt att söka försteorganistjänster lämnas i remissvaren olika förslag på särskilt tjänsteinnehåll, såsom arbetsledande uppgifter och särskilt pedagogiskt ansvar.

Lunds universitet finner det klokt att låta den nya befattningsbenämningen, försteorganist, ansluta till befattningsterminologi för lärare i grund- och gymnasieskola, en yrkesgrupp kyrkomusiker har starka historiska band till. Det kommer att underlätta den omedelbara förståelsen av benämningen.

Flera remissinstanser bejakar införandet av en tredje befattningsnivå, men är tveksamma till benämningen försteorganist, dock utan att anse sig ha något bättre förslag. Invändningar som anförs mot benämningen försteorganist är dels att en möjlig analogi med termen ”förstelärare” haltar, då den senare inte har koppling till utbildningsnivå – försteläraren utses av rektor –, dels att benämningen försteorganist indikerar ett övergripande ansvar och kan associera till arbetsledande funktioner. *Västerås domkyrkoförsamling* menar att promemorians förslag bör förtydligas så att det framgår att försteorganisten inte per automatik har en arbetsledande funktion, utan att tjänsteinnehållet regleras av en instruktion eller en befattningsbeskrivning.

En ytterligare invändning handlar om att det i större församlingar och pastorat kan vara förvirrande med fler än en försteorganist men också att benämningen signalerar hierarki och rangordning.

Skara stift, Uppsala stift och Västerås stift anser att ”kantor” och ”organist” räcker som befattningsbenämningar, bland annat med argumentationen att inga andra tjänster i pastorat och församlingar har en motsvarande korrelation mellan examensnivåer och befattningsbenämningar. Domkapitlet i *Växjö stift* förordar också att organist och kantor bibehålls, men föreslår samtidigt att innebörden av kyrkomusikernas titulatur utreds ytterligare.

Flera av de remissinstanser som är tveksamma till ”försteorganist” menar att det behövs ett alternativ då det finns ett behov av att befattningsbenämningarna, i likhet med examensbenämningarna, får en tregradig skala. Några alternativa förslag är ”masterorganist”, ”organist, masternivå” (alt. kandidatnivå), eller ”organist med masterexamen” (alt. kandidatexamen). Ytterligare alternativ är ”organist A-nivå”, ”organist B-nivå” respektive ”kantor C-nivå”, ”organist (master)” jämte ”organist (kandidat)”, ”A-kantor”, ”B-kantor” respektive ”C-kantor” eller ”kyrkomusiker” som enda befattningsbenämning. Från *Högalids församlings* kommer ett förslag att kalla obehörig musiker ”församlingsmusiker”.

Förlösa-Kläckeberga församling befarar att översättningen av äldre utbildningar kan leda till dålig arbetsmiljö, då personerna i ett kyrkomusikerkollegium efter validering kan få olika benämningar, d v s försteorganist respektive organist.

Västerås domkyrkoförsamling presenterar två idéer för att höja kyrkomusikernas behörighetsnivå; dels att kyrkomusiker som har äldre (fyraårig) examen från musikhögskola erbjuds en kompletterande ettårig påbyggnadsmaster för att bli behöriga till försteorganisttjänster, dels att en åtgärdsplan införs för att de som anställts på kyrkomusikertjänster men saknar formell behörighet åläggs vidareutbildning för att komplettera befintlig examen (exempelvis musiklärarexamen) med formell kyrkomusikalisk examen. Fast anställning som kyrkomusiker bör enligt domkyrkoförsamlingen alltså inte komma ifråga innan formell utbildning är inhämtad.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Antalet befattningsbenämningar m.m.

Kyrkostyrelsen konstaterar inledningsvis att stödet bland remissinstanserna är stort för att det bör finnas tre olika befattningsbenämningar för kyrkomusiker som svarar mot de tre nivåerna i Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. När det gäller termen *kyrkomusiker* har den länge använts som en samlingsbenämning för de personer som har att svara eller ansvara för kyrkans musik. Motsvarande benämning finns också i andra skandinaviska språk, *kirkemusiker*, och i tyskan, *Kirchenmusiker*. Som redovisats i avsnitt 4.1 definierades i kyrkolagen (38 kap. 2 §) *kyrkomusiker* som ”... den som är behörig att anställas på en tjänst som kantor eller organist”. Termen har emellertid saknat en i bestämmelser reglerad definition sedan kyrkoordningens tillkomst, även om rubriken närmast före befintliga behörighetskrav lyder ”Behörig att anställas som kyrkomusiker”. Som kyrkostyrelsen uppfattar det har termen i allmänt språkbruk i stället delvis kommit att beteckna den som i mer allmän mening är anställd för att utöva musik i kyrkan – alltså utan avseende på examen eller behörighet. Kyrkostyrelsen anser att termen, i likhet med vad rubriken närmast före 34 kap. 15 § ger intryck av, ska användas som en samlingsterm för de musikerbefattningar för vilka det uppställs särskilda behörighetskrav enligt kyrkoordningen. Med termen kyrkomusiker ska alltså endast avses dessa befattningar.

Skara stift, Västerås stift och Uppsala stift menar att det är tillräckligt att de två befintliga befattningsbenämningarna kantor och organist kvarstår. Som kyrkostyrelsen tidigare har anfört (avsnitt 5.1) är det kyrkostyrelsens utgångspunkt att det ska finnas tre examensnivåer och därmed också tre befattningsnivåer som speglar respektive nivå av Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. I konsekvens med detta föreslår kyrkostyrelsen att det ska finnas tre befattningsbenämningar som vardera knyts till en viss lägsta examensnivå för att ge behörighet. Genom att ha skilda benämningar markeras att innehavaren ägnat olika lång tid åt att utbilda sig och att omgivningen bör kunna förvänta sig något mer av den med längre utbildning än av den med kortare. Det behövs även incitament för vidareutbildning, vilket i sig kan bidra till att den kyrkomusikaliska kvaliteten bibehålls eller ökar. En ordning med två befattningsnivåer och tre examensnivåer skulle vidare, enligt kyrkostyrelsens mening, medföra behov av bestämmelser som gör att en av befattningarna skulle kräva kompletterande användning av examensnivån för att utvisa behörighet för anställning på den aktuella befattningen. En sådan ordning skulle försvåra tillämpningen av kyrkoordningens bestämmelser och skapa ett regelverk som inte är ändamålsenligt och lätt att tillämpa. Några andra formella krav än Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på tre nivåer bör dock inte uppställas i kyrkoordningen.

Kyrkostyrelsen kan konstatera att promemorians förslag om att två av de tre befattningsbenämningarna alltjämt ska benämnas kantor och organist stöds av 87,5 procent av remissinstanserna. Några remissinstanser har föreslagit att befattningsbenämningarna bör knytas närmare examensbenämningarna. Med anledning av detta noterar kyrkostyrelsen att det i promemorian framhålls att en ordning där en viss utbildningsnivå direkt anges i befattningsbenämningen inte uppfattas som attraktiv av vissa studenter. Av bl.a. detta skäl har det i promemorian föreslagits en fortsatt användning av befattningsbenämningarna *kantor* och *organist*, därför att dessa benämningar möjligen kan anses vara mindre utpekande än en uttrycklig nivågradering. Det är också kyrkostyrelsens mening att det inte är lämpligt att kombinera befattningsbenämningarna med en nivågradering som omedelbart knyter an till nivåbeteckningarna på Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. Det kan också, som framhålls av flera remissinstanser, vara värdefullt att behålla befattningsbenämningarna kantor och organist då de knyter an till ett mångårigt språkbruk. Kyrkostyrelsen föreslår därför att befattningsbenämningarna kantor och organist ska kvarstå oförändrade i kyrkoordningen. Behörig att anställas på en befattning som kantor ska vara den som har avlagt Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på lägst C-nivå. Behörig att anställas på en befattning som organist ska vara den som har avlagt Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på lägst B-nivå.

Behörig att anställas på en befattning som kyrkomusiker ska även den vara som ska anses ha denna examen på den nivå som krävs för anställning på en viss befattning. Se vidare angående validering i avsnitt 5.1.

Den nya befattningsbenämningen

I promemorian förslås att "försteorganist" ska vara befattningsbenämningen för den befattning där kravet ska vara att den som anställs ska ha avlagt Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-nivå. Förslaget vinner stöd av en majoritet av remissinstanserna, samtidigt som det också finns ett antal remissinstanser som är tveksamma till, eller som motsätter sig, förslaget. *Göteborgs stift* har föreslagit att benämningen i stället kan vara "masterorganist". Kyrkostyrelsen har i avsnittet om antalet befattningsbenämningar uttalat att det inte är lämpligt att examensbeteckningarna innehåller ord som används i examensbenämningar eller beteck-

ningar för fackexamen som ges av universitet och högskolor. Master är ett sådant ord och är därför, enligt kyrkostyrelsens mening, inte lämpligt som en befattningsbenämning.

Bland de remissinstanser som tillstyrker förslaget i promemorian finns några remissinstanser som är tveksamma till benämningen, men positiva till modellen med tre befattningsbenämningar och som uttryckligen anger att något bättre alternativ inte kunnat föreslås. Andra remissinstanser uttrycker större skepsis och avfärdar den föreslagna benämningen helt. Invändningarna mot förslaget varierar dock. Några remissinstanser menar att likheten med termen förstelärare är vilseledande, då detta inte är kopplat till utbildningsnivå och då försteläraren utses av rektor, medan andra tvärtom menar att förståelsen av termen underlättas av kopplingen till lärarkåren, en yrkesgrupp kyrkomusiker har starka historiska band till. Ytterligare invändningar handlar om att det skulle kunna uppfattas att den med befattningsbenämningen "försteorganist" per automatik skulle ha arbetsledande uppgifter.

Kyrkostyrelsen kan konstatera att remissinstansernas synpunkter i denna del går i olika riktningar och att förledet "förste" används på olika sätt i olika sammanhang, ibland som ett uttryck för arbetsledning och ibland som ett uttryck för kompetens. När det gäller kyrkomusikerna har det inte tidigare förekommit några benämningar i kyrkoordningen eller i kyrkolagen som "belastar" termen med en tidigare innebörd. Det är därför enligt kyrkostyrelsen möjligt för Svenska kyrkan att använda denna benämning på ett sätt som Svenska kyrkan finner lämpligt, nämligen som ett uttryck för det kompetenskrav som uppställs genom behörighetsbestämmelsen. Kyrkostyrelsen bedömer vidare risken för sammanblandning med andra kyrkoordningsreglerade befattningar som mycket liten.

En ytterligare invändning handlar om att ordet försteorganist anses signalera hierarki och om farhågor att det skulle kunna leda till segregering av yrkeskåren. Kyrkostyrelsen menar dock att den gemensamma examensbenämningen genom bestämningen *kyrkomusiker* i ordet "kyrkomusikerexamen" manifesterar att försteorganister, organister och kantorer tillhör en och samma yrkeskår. I samtliga dessa fall relaterar dock respektive befattningsbenämning till en viss lägsta utbildning. Att dessa utbildningar är på olika nivåer är i sig inget nytt utan motsvarar vad som gällt under lång tid. Det är kyrkostyrelsens mening att denna nivågradering av såväl Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen som nivåerna på befattningar är positiv för utvecklingen av den kyrkomusikaliska verksamheten genom att den uppmuntrar den som lägger tid och möda på att utveckla sin yrkesskicklighet.

Kyrkostyrelsen finner sammantaget att det finns behov av en särskild befattningsbenämning som korrelerar med Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-nivå. Denna benämning bör inte innehålla ord som alltför nära ansluter till den akademiska världens nuvarande examina. Kyrkostyrelsen har övervägt alternativa lösningar, t.ex. kvalificerad organist, överorganist, organist A-nivå och kyrkomusikdirektör, men funnit att "försteorganist" alltså är det bästa alternativet. Detta vinner också stöd av en majoritet av remissinstanserna och har ett väsentligt starkare stöd än alternativa förslag. I vad mån som den som innehar en befattning som försteorganist också har arbetsledande uppgifter är en fråga för den anställande arbetsgivaren och är inget som följer omedelbart av kyrkoordningen.

Endast den som är behörig ska, på samma sätt som nu, kunna anställas på en befattning som kyrkomusiker, dvs. försteorganist, organist eller kantor. Behörig är den som har avlagt den examen som anges i kyrkoordningen eller den som ska anses ha Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen enligt kyrkostyrelsens närmare bestämmelser (angående validering, se vidare i avsnitt 5.1). Denna ordning motsvarar i allt väsentligt den nu gällande ordningen och torde således, i vart fall indirekt, också

innebära ett titelskydd för de reglerade musikerbefattningarna på samma sätt som hittills varit kyrkomötets avsikt. Detta hindrar dock inte att den som anställs på en befattning som t.ex. organist använder en annan *tjänstetitel* som inte har skydd i kyrkoordningen. Det är en fråga som inte regleras i kyrkoordningen, men däremot gäller alltid kyrkoordningens behörighetskrav på en befattning som kyrkomusiker.

Frågor om domkyrkoorganisten och vissa frågor om behörighetskrav för anställning på befattning som försteorganist behandlas i avsnitt 5.5 nedan.

5.3 Antalet kyrkomusiker för en församling

Kyrkostyrelsens förslag: Kyrkoordningens minimireglering om att det för varje församling ska finnas minst en kyrkomusiker ska kvarstå. Med kyrkomusiker avses befattningar som försteorganist, organist eller kantor.

Promemorians förslag överensstämmer inte med kyrkostyrelsens förslag. I promemorian föreslogs bl.a. att stiftsstyrelsen skulle kunna fastställa att det för en viss församling skulle finnas ett högre minimiantal befattningar som kyrkomusiker.

Remissinstanserna:

<i>Tillstyrker eller saknar invändningar</i>	<i>Enig i sak – smärre ändringsförslag</i>	<i>Har invändningar</i>	<i>Avstyrker</i>
85%	5%	0%	10%

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker promemorians förslag.

Tio stift uttrycker sig positivt om förslaget eller har inga invändningar i sak. Bland annat framhåller *Växjö stift* värdet i att kyrkomusikertjänsterna fördelas av stiftsstyrelsen, så att församlingarna får en tillräcklig bemanning på kyrkomusiksidan för att på ett fullgott sätt kunna genomföra den grundläggande uppgiften. *Strängnäs stift* ser det som positivt om dagens svaga reglering av kyrkomusiker utökas till att omfatta fler än en kyrkomusiker per församling eller pastorat, så att risken minskar att utbildade musiker anställs, men förordar ändå en fortsatt utredning. Dock anser man, i likhet med *Linköpings stift* och *Förlösa-Kläckeberga församling m.fl.* att domkapitlet genom församlingsinstruktionsarbetet är bättre lämpat än stiftsstyrelsen att handha minimiregleringen. *Lunds stift* och *Linköpings stift* efterfrågar i likhet med *Högalids församling* och *Lidingö församling* riktlinjer från Svenska kyrkans nationella nivå om vilka parametrar som ska styra kyrkomusikerorganisationens storlek och behörighetsnivå. Regionala skillnader bör undvikas, menar *Linköpings stift*. *Skellefteå S:t Olovs församling* skriver att det är självklart med krav på fler än en behörig organist/kantor vid församlingssammanslagningar.

Inga utbildningsinstitutioner har invänt mot förslaget.

Några stift avstyrker förslaget. *Västerås stift* menar att dagens reglering om en kyrkomusiker (organist eller kantor) för varje församling är tillräcklig. Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Skara stift* menar att förslaget skulle ingripa för mycket i kyrkorådets kompetens och uppdrag. Stiftens främjandeuppdrag på området bör räckas – även om det kan behöva förstärkas. Stiftet menar vidare att det inte heller bör vara en uppgift för domkapitlet att via församlingsinstruktionen bestämma utbildningsnivån för församlingens musiker. I stället föreslår stiftet att den gällande bestämmelsen ändras så att det stadgas att ett pastorat eller en församling som inte ingår i pastorat alltid ska ha minst en organist och sedan de kyrkomusikertjänster

som pastoratet ser behov av, en ändring som enligt stiftet skulle innebära en skärpning av det nuvarande regelverket. *Uppsala stift* anser att det räcker att varje församling åtminstone har tillgång till en kyrkoherde och en kyrkomusiker och hänvisar till subsidiaritetsprincipen.

Bland de församlingar och pastorat som yttrat sig avstyrker endast *Snöstorps församling* förslaget i denna del. Församlingen menar att varje församling bör besluta om antalet tjänster, inte stiftsstyrelsen. Dock anser församlingen att grundregeln bör vara att varje pastorat ska ha en organist, men att domkapitlet ska kunna medge undantag från grundregeln.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Inom Svenska kyrkan finns en subsidiaritetsprincip, som i första hand kommer till uttryck genom bestämmelsen i 6 § lagen om Svenska kyrkan och 10 kap. 1 § andra stycket i kyrkoordningen. Där anges att kyrkomötet inte får besluta i sådana enskilda frågor som det är en församlings eller ett stifts uppgift att besluta i. Syftet med bestämmelsen är att trygga den lokala och regionala självstyrelsen och ur bestämmelsen följer indirekt att beslut inte ska fattas på en högre nivå än nödvändigt (prop. 1997/98:116 s. 58). Till följd av att Svenska kyrkan inte är ett kongregationalistiskt trossamfund och utifrån kyrkans episkopala struktur finns dock i kyrkoordningen bestämmelser som medför inskränkningar i de kyrkliga arbetsgivarnas självbestämmande. För den lokala nivån gäller det främst befattningar som innehas av dem som utövar ett uppdrag inom kyrkans vinningstjänst. Det finns också viss specialreglering avseende kyrkomusikertjänster (se även CsSkr 1999:3 s. 2–45).

De befattningstyper som särskilt nämns i kyrkoordningen är sådana beträffande vilka det antingen finns vissa närmare bestämmelser i kyrkoordningen eller där det kan hänvisas till allmänt reglerade utbildningskrav. Den nuvarande regleringen i 34 kap. 1 § i kyrkoordningen avseende kyrkomusikerbefattningar, som redovisats närmare i avsnitt 4.2.2, anger att det för varje församling ska finnas anställd *minst en kyrkomusiker som ska vara organist eller kantor*. Kyrkomusiker är genom denna bestämmelse den enda befattningen utöver präst, för vilken det finns föreskrivet en minimireglering av antalet befattningar som ska finnas för en församling.

För befattningar som diakon, som också är en kyrkoordningsreglerad befattning för en församling, finns inte någon motsvarande minimireglering. Frågan om att införa en minimireglering av diakonbefattningar har emellertid prövats av kyrkomötet vid ett antal tillfällen sedan kyrkoordningens tillkomst. Tillsyns- och uppdragsutskottet berörde senast frågan i sitt betänkande *Diakonens vinningstjänst och antalet diakoner i pastorat* (TU 2014:2), där utskottet avstyrkte införandet av en sådan reglering. I betänkandet konstaterades att det i första hand är församlingen, eller pastoratet, som ska bestämma om och i så fall hur många diakonbefattningar som ska finnas för en församling. Vidare noterade utskottet att den minimireglering som finns för prästbefattningar hör samman med befattningens roll och dess avgörande betydelse för gudstjänstfirandet i församlingen, men att det inte finns samma direkta koppling mellan diakonins nödvändighet och en anställd diakon.

Kyrkostyrelsen anser att det som uttalades i nämnda betänkande också har viss bäring på frågan om hur kyrkomusikerorganisationen bör regleras i kyrkoordningen. Som har redovisats ovan finns idag en minimireglering i kyrkoordningen som säkerställer att det för varje församling ska finnas anställd *minst en kyrkomusiker*. Redan detta kan sägas innebära ett visst ingrepp i den lokala självstyrelsen. Det har dock ansetts motiverat av att det även när det gäller kyrkomusikerbefattningar finns en koppling till gudstjänstlivet i församlingen. Att nu införa en reglering som skulle

ge stiftsstyrelsen möjlighet att uppställa ett högre krav på antalet befattningar än vad som har gällt sedan relationsändringen skulle dock, enligt kyrkostyrelsen, vara ett alltför stort ingrepp, särskilt som det inte bedöms lösa den problematik som några remissinstanser har gett uttryck för. Det får förutsättas att de lokala arbetsgivarna inrättar de övriga kyrkomusiker- och musikerbefattningar som behövs för att den kyrkomusikaliska verksamheten i församlingen ska kunna fullgöras med den kvalitet som är önskvärd. Kyrkostyrelsen föreslår på annan plats i denna skrivelse ändringar och åtgärder som bedöms kunna underlätta för de lokala arbetsgivarna att anställa behöriga sökande (se även vidare vad kyrkostyrelsen anfört om behörighetsprövning i avsnitt 5.4). Mot denna bakgrund bör frågan om det finns behov av att för en församling inrätta ytterligare kyrkomusikerbefattningar, utöver den obligatoriska, med förtroende kunna lämnas till de lokala arbetsgivarna att bedöma.

5.4 Behörighetsprövning

Kyrkostyrelsens förslag: Behörighetsprövning ska inte återföras till domkapitlet. Ansvaret för behörighetsprövningen ska kvarstå hos den lokala arbetsgivaren.

Promemorians förslag överensstämmer inte med kyrkostyrelsens förslag. I promemorian föreslogs att behörighetsprövningen skulle återföras till domkapitlet.

Remissinstanserna:

<i>Tillstyrker eller saknar invändningar</i>	<i>Enig i sak – smärre ändringsförslag</i>	<i>Har invändningar</i>	<i>Avstyrker</i>
67,5%	12,5%	2,5%	17,5%

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget om att återföra behörighetsprövningen till domkapitlet. Åtta stift tillstyrker eller saknar invändningar mot förslaget i sak. Bland de sexton församlingar eller pastorat som yttrat sig är det fjorton stycken som tillstyrker eller saknar invändningar mot förslaget. De flesta organisationer som yttrat sig tillstyrker förslaget.

I remissvaren från de åtta stift som tillstyrker behörighetsprövningens återförande till domkapitlet, eller inte invänder mot förslaget i sak, finns framför allt argument om att man bedömer att förslaget genom krav på utbildning kan främja kyrkomusikens kvalitet och kyrkomusikernas status. *Lunds stift* understryker betydelsen av att behörighetskraven är tydliga och att de efterlevs för att studerande vid landets musikhögskolor ska få signaler om att det även framöver kommer att efterfrågas välutbildade kyrkomusiker. Man vittnar om att musiker utan tillräcklig utbildning tillsvidareanställs i dag och att Lunds stifts musiksakkunnige endast i ett begränsat antal fall konsulterats för att bedöma om en viss examen kan anses utgöra en ”motsvarande examen”.

Också *Göteborgs stift*, *Härnösands stift*, *Linköpings stift*, *Luleå stift*, *Stockholms stift*, *Strängnäs stift* och *Visby stift* tillstyrker förslaget. *Linköpings stift* och *Strängnäs stift* menar att det är bra att domkapitlet får behörighetspröva *Strängnäs stift* föreslår ett system med bestående behörighetsförklaringar (jfr legitimationsyrkena) giltiga i alla stift, så att ny bedömning av samma musiker endast skulle ske om förutsättningarna ändrats, t ex genom vidareutbildning. Stiftet anser vidare att domkapitlet bör kunna ge dispens i enskilda fall och förordar fortsatt beredning av frågorna i enlighet med vad stiftet anfört.

Härnösands stift och *Luleå stift* delar erfarenheten att det kan vara mycket svårt för församlingar och pastorat i glesbygd att hitta kyrkomusiker med rätt utbildning. *Luleå stift* pekar på att det redan i dag finns behov av flexibilitet för att lösa vakanser och föreslår att det ges ett generösare utrymme i bestämmelserna, så att domkapitlet kan förklara någon behörig inte bara när en sökande har jämförbar utbildning och erfarenhet utan också när särskilda skäl föreligger.

Skellefteå S:t Olovs församling välkomnar förslaget och menar att även om församlingarnas egen behörighetsprövning fungerat bra på många håll finns också många exempel på motsatsen, där rekryteringar skett med andra utgångspunkter än de behörighetskrav som finns. *Rimbo pastorat m.fl.*, som också tillstyrker förslaget, menar att en återgång till en viss centralisering vid tillsättning av tjänster troligen kommer att gynna kyrkomusikens status i Svenska kyrkan, eftersom det visat sig att många församlingar har anställt sina kyrkomusiker på helt andra grunder. *Högalids församling* ser det som en stor fördel för kyrkomusikens framtida kvalitet att en kompetent instans avgör vem som är behörig, varför behörighetsprövningens återförande till domkapitlet välkomnas.

Kyrkomusikernas riksförbund tillstyrker promemorians förslag i dess helhet och framhäver särskilt betydelsen av behörighetsprövningens återförande till domkapitlet. Förbundet föreslår dock att domkapitlet vid behörighetsprövningen bör inhämta ett yttrande från särskilt musiksakkunnig. *Domkyrkoorganisternas förening* anser att det är bra att behörighetsprövningen återförs till domkapitlet och att denna bör utföras av domkyrkoorganisten. Föreningen poängterar möjligheten att Domkyrkoorganisternas förening kan fungera som en nationell resurs där domkyrkoorganisterna kan arbeta över stiftsgränserna vid hög arbetsbelastning eller svårare bedömningsfrågor.

Sju av de nio institutioner som utbildar kyrkomusiker i landet, fyra folkhögskolor och tre musikhögskolor, har inkommit med svar på promemorian. Samtliga är positiva till denna del av förslaget. *Geijerskolan i Ransäter* betonar vikten av att behörighetsprövningen vid tjänstetillsättningar återförs till domkapitlet, då man menar att de lokala pastoraten dels inte har tillräcklig kompetens för att tolka de olika slagen av betygshandlingar, dels ofta saknar vilja att följa kyrkoordningens behörighetsbestämmelser, dels inte sällan föredrar obehöriga sökande på grundval av andra skäl än deras eventuella kyrkomusikaliska kompetens. *Geijerskolan* menar att kyrkoordningens formulering ”motsvarande examen” varit svårtolkad för församlingarna och pastoraten. I ett flertal fall menar *Geijerskolan* att de noterat att en obehörig sökande anställts trots att det funnits behöriga sökande och man menar att den anställande församlingen – förutom att äventyra den egna verksamhetens kvalitet – ger signalen att utbildning är obehövlig om man ska vara kyrkomusiker. Också *Hjo folkhögskola* och *Mellansels folkhögskola* framhåller förslaget om att domkapitlet ska behörighetspröva sökande till kyrkomusikertjänst som det viktigaste av förslagen i promemorian. *Hjo folkhögskola* anför att skolan efter det att domkapitlet framtogs uppgiften att behörighetspröva kyrkomusiker tagit emot många elever som redan haft fast anställning som kyrkomusiker. Flera av dessa har enligt folkhögskolan haft så låg nivå, både musikaliskt och pastoralteologiskt, att eleverna i normalfallet inte skulle ha tagits in på utbildningen. *Mellansels folkhögskola* menar att avsaknaden av verktyg för att upprätthålla en rimlig behörighetsprövning under en lång rad år lett till att det i Härnösands stift och Luleå stift finns många tillsvidareanställda obehöriga kyrkomusiker.

Uppsala stift, *Karlstads stift*, *Skara stift* och *Växjö stift* avstyrker förslaget. *Västerås stift* menar att det är ett mycket tveksamt förslag. Med hänvisning till subsidiaritetsprincipen menar *Uppsala stift* att församlingarna är bäst lämpade att

bedöma sina behov av kyrkomusiker och vilken kandidat som är bäst lämpad. Stiftet har därför föreslagit att bestämmelserna i kyrkoordningen i huvudsak ska vara oförändrade och att Svenska kyrkan i stället bör införa en organist- respektive kantorslegitimation med inspiration från lärarlegitimationen i det allmänna. Stiftet anför vidare att Svenska kyrkan kan överväga inskränkningar i tjänsteutövandet för obehöriga musiker på samma sätt som för obehöriga lärare som inte självständigt får ansvara för betygsättning samt noterar att nuvarande reglering inte innehåller något förbud för församlingar att anställa i strid med 34 kap. 15 §. *Biskopen i Uppsala stift* har dock, på uppdrag av stiftsstyrelsen, i ett kompletterande yttrande framfört synpunkter lämnade av domkyrkoorganisten i stiftet där det anförts att behörighetsförklaringen behöver återföras till domkapitlet och att stiftsstyrelsen anser att frågan oavsett ordning behöver utredas ytterligare.

Skara stift framhåller att det är av största vikt att pastorn anställer behöriga kantorer och organister, men menar att kyrkomusiker inte ska behörighetsprövas av domkapitlet då de inte är en del av vigningstjänsten. Även *Karlstads stift och pastorat* samt *Växjö stift* menar att endast präster och diakoner ska behörighetsprövas av stiftet. *Växjö stift* anför att stiftets tillsynsmotiv inte är lika starkt när det gäller kyrkomusikertjänster som för vigningstjänsterna. *Västerås stift* befarar att behörighetsprovning vid domkapitlet kan leda till omständliga rekryteringsprocesser, till besvär för församlingarna. Stiftet menar också att det bör utredas vidare vilken kompetens som erfordras för att domkapitlet ska kunna göra rättssäkra bedömningar samt hur stora kostnaderna kan bli för stiftet. Flera av de remissinstanser som är emot eller tveksamma till att behörighetsprovningen ska utföras av domkapitlet, däribland *Uppsala stift*, *Växjö stift* och *Snöstorps församling*, framhåller möjligheten för den anställande församlingen eller pastoratet att frivilligt söka konsultativt stöd från stiftets musiksakkunnige, musikkonsulenten och/eller domkyrkoorganisten. *Växjö stift* menar att Svenska kyrkans utbildningsinstitut skulle kunna konsulteras för att validera examina när osäkerhet råder.

Snöstorps församling menar att arbetsgivaren måste anses ha kompetensen att avgöra om de sökande är behöriga och tror att det finns risk för onödig förlängning och byråkratisering av tillsättningsförfarandet om domkapitlet ska ombesörja behörighetsprovningen.

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation avstyrker förslaget och ifrågasätter att det finns en problematik med att bedöma vad som är en motsvarande examen till organist och kantor och att församlingarna inte anlitar den sakkunskap som behövs för att göra denna bedömning. Problematiken ligger i stället, menar organisationen, i att församlingarna och pastorn inte gör någon formell behörighetsprovning som dokumenteras, vilket styrks av att arbetsgivarorganisationen endast känner till ett fall av överklagande med stöd av kollektivavtalets regler. Vidare noteras att det påstådda problemet inte heller synes ha gett avtryck i visitationsprotokoll. Arbetsgivarorganisationen påpekar att de praktiska konsekvenserna och de resurstillskott som skulle fordras för stiftets handläggning inte har belysts i utredningen, varför kyrkostyrelsen inte bör föreslå kyrkomötet denna ändring. Om förslaget ändå skulle genomföras anser arbetsgivarorganisationen att domkapitlet ska kunna delegera behörighetsprovningen för kyrkomusiker, för att undvika utdragna och administrativa omständliga rekryteringsprocesser. Man påpekar också att det i kollektivavtalet redan finns inslag där parterna tagit särskilt ansvar för kyrkomusikens kvalitet, exempelvis genom tolv månaders provanställning av den som inte tidigare varit tillsvidareanställd samt undantag från huvudregeln i lagen om anställningsskydd. Arbetsgivarorganisationen påpekar att förslagen också medför behov av ändringar i kollektivavtalet.

Kyrkostyrelsen kan inledningsvis konstatera att det bland remissinstanserna finns en splittrad bild av nuläget, som delvis är motstridig. Flera remissinstanser menar att församlingarna inte alltid anlitar den sakkunskap som behövs för att göra den behörighetsprövning som bestämmelserna redan förutsätter, utan ibland beslutar om anställning på andra grunder än de som anges i kyrkoordningen. *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation* ifrågasätter detta och menar att problemet i stället ligger i att de anställande enheterna inte gör någon formell behörighetsprövning som dokumenteras, vilket styrks bl.a. av att endast ett fall av behörighetsprövning har överklagats till domkapitlet med stöd av bestämmelserna i kollektivavtalet.

När det gäller frågan om att återföra behörighetsprövningen till domkapitlet menar dock kyrkostyrelsen att detta inte skulle medföra en lösning på de problem att rekrytera behöriga kyrkomusiker som finns hos församlingarna. Det skulle dessutom, så som flera remissinstanser anfört, fördröja rekryteringsprocesserna och innebära ett ytterligare administrativt moment. Det är också kyrkostyrelsens mening att behörighetsprövning hos domkapitlet endast ska komma i fråga avseende innehavare av kyrkans vigningstjänst. Det skulle också innebära ett allt för stort ingrepp i den lokala självstyrelsen (se även vad kyrkostyrelsen anfört i avsnitt 5.3 Antalet kyrkomusiker för en församling). Kyrkostyrelsen har förtroende för såväl de lokala arbetsgivarnas vilja att rekrytera behöriga musiker som för stiftens tillsynsverksamhet. Det är därför kyrkostyrelsens mening de bekymmer som vissa remissinstanser gett uttryck för har en nära koppling till ett problematiskt rekryteringsläge, i kombination med en otydlighet i behörighetsbestämmelserna, och inte främst beror på de lokala arbetsgivarnas behörighetsprövning i sig. Kyrkostyrelsen lämnar i de delar av skrivelsen som avser Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen och behörighetskrav för anställning på befattningar som kyrkomusiker sådana förslag till förtydliganden av kyrkoordningen att de beskrivna problemen kan motverkas på ett ändamålsenligt sätt, bl.a. genom att bestämmelserna blir enklare att tillämpa.

Någon remissinstans har vidare efterfrågat möjlighet att frånga kyrkoordningens behörighetskrav när det inte finns några behöriga sökande. Kyrkostyrelsen inser den problematik som kan finnas hos vissa lokala arbetsgivare, men konstaterar samtidigt att kyrkoordningen bara uppställer ett minimikrav på att det för en församling ska finnas *en* kyrkomusiker. Detta är ett lågt ställt krav som det enligt styrelsen saknas anledning att frånga. I de fall domkapitlet angivit att kyrkomusikerbefattningen ska vara försteorganist eller organist finns alltså möjligheten för domkapitlet att förändra detta krav. Kyrkostyrelsen anser sammantaget att nuvarande kyrkoordningsreglering i denna del är ändamålsenlig.

Yrkeslegitimation

Uppsala stift har, såsom det får förstås, i syfte att underlätta församlingarnas egen behörighetsprövning föreslagit införande av en organist- respektive kantorslegitimation liknande den som gäller för lärare (se även vad kyrkostyrelsen anfört i avsnitt 5.1). Även *Strängnäs stift* har berört frågan. Inledningsvis vill kyrkostyrelsen framhålla att genom införandet av en egen kyrkomusikerexamen i kyrkoordningen är det möjligt för Svenska kyrkan att ange vilka krav som Svenska kyrkan anser ska gälla för att få en sådan examen, t.ex. att det för utfärdande ska finnas en viss fackutbildning, att fackutbildningen ska ha kompletterats med en pastoralteologisk utbildning och att praktik ska ha genomförts. Denna ordning innehåller flera av de underlättande momenten som är en del av en yrkeslegitimation, nämligen de kvalitetskrav som Svenska kyrkan ställer för anställning på en kyrkomusiker-

befattning och där det genom kyrkostyrelsens valideringsbestämmelser kan tydliggöras vilka äldre utbildningskombinationer som motsvarar de nya och tydliga behörighetskraven. Den som inte har en sådan kombination som omfattas av kyrkostyrelsens bestämmelser, eller den som vill försäkra sig om att den utbildningskombination man har och som finns upptagen i bestämmelserna ger behörighet på rätt nivå, kommer dessutom att hos kyrkostyrelsen (Svenska kyrkans utbildningsinstitut) kunna ansöka om att få ett intyg utfärdat som styrker vilken examensnivå vederbörande ska anses ha (se avsnitt 5.1).

När det gäller införande av en yrkeslegitimation enligt en ordning som liknar ordningen i exempelvis skollagen (2010:800) kan kyrkostyrelsen konstatera att en sådan legitimationshandlings syfte är att utvisa om den enskilda läraren är behörig att bedriva undervisning inom vissa utpekade ämnen och årskurser inom t.ex. grund- eller gymnasieskola. Yrkeslegitimationer av motsvarande slag är vanliga inom ett antal andra yrkeskårer, t.ex. läkare, psykologer, optiker m.fl. Dessa legitimationer utfärdas med stöd i lag och syftar bl.a. till att utvisa att den som utövar ett visst yrke står under det allmännas tillsyn. En vanligt förekommande möjlighet i legitimationsordningar är att legitimationen kan återkallas. Något sådant behov finns inte avseende kyrkomusikers behörighet. Mot bakgrund av dessa skäl anser kyrkostyrelsen att en legitimationsordning inte vore ändamålsenlig.

Avslutningsvis

Kyrkostyrelsen vill avslutningsvis framhålla att det kan behövas ytterligare åtgärder för att stimulera rekrytering av studerande till kyrkomusikerutbildningarna så att den problematik som beskrivits ovan och som *Luleå stift* nämner kan minskas. I skrivelsen Verksamhet och ekonomi till 2016 års kyrkomöte (KsSkr 2016:1) betonar kyrkostyrelsen att det är angeläget med strategisk kompetensförsörjning som även innebär åtgärder för att fortbilda och behålla medarbetare i organisationen. Det är en fråga för hela Svenska kyrkan att komma till rätta med de beskrivna rekryteringsproblemen. Det innebär att det även kan finnas skäl för de lokala arbetsgivarna att t.ex. överväga om de principer som gäller för lönesättning av kyrkomusiker på ett ändamålsenligt sätt ger uttryck för vikten av en välutbildad och behörig kyrkomusikerkår. Frågor om rekrytering och strategisk kompetensförsörjning kommer kyrkostyrelsen att diskutera vidare med stiftens under den pågående planeringsperioden.

Kyrkostyrelsens förslag: Det regleras i kyrkoordningen att befattningen som kyrkomusiker enligt 34 kap. 1 § 3 i kyrkoordningen för den församling där stiftets domkyrka är belägen är en befattning som försteorganist som benämns domkyrkoorganist.

Ändrad bestämmelse: 34 kap. 2 § i kyrkoordningen.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med kyrkostyrelsens förslag. Av tydlighetsskäl har dock vissa redaktionella ändringar gjorts.

Remissinstanserna:

<i>Tillstyrker eller saknar invändningar</i>	<i>Enig i sak – smärre ändringsförslag</i>	<i>Har invändningar</i>	<i>Avstyrker</i>
92,5%	2,5%	0%	5%

En mycket stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker promemorians förslag. *Kyrkomusikernas riksförbund* anser att formuleringen ”Domkyrkoorganisten ska vara försteorganist” i 34 kap. 2 § bör ändras till ”Domkyrkoorganisten ska ha Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-nivå eller motsvarande.”, då man menar att det annars blir oklart i texten. *Västerås stift* menar att den faktiska kompetensnivån bör vara avgörande, som i dag.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Den som ska anställas på en befattning som domkyrkoorganist ska enligt kyrkostyrelsen ha den högsta utbildnings- och behörighetsnivån och således vara försteorganist, dvs. ha avlagt Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-nivå. Detta innebär en skärpning i relation till den gällande bestämmelsen att organistexamen (eller motsvarande) är behörighetsgrundande.

I realiteten innebär dock kravet att domkyrkoorganisten ska vara försteorganist att regleringen tar sin utgångspunkt i den *faktiska* kompetensnivån som i praktiken i många fall redan tillämpas, dvs. ett krav på organistexamen och därutöver i många fall särskilt meriterande utbildning, ofta diplomexamen i orgelspel. Skulle det inte krävas en fackexamen på masternivå (fem års studietid) för framtida domkyrkoorganister är det behörighetsgrundande alternativet inte längre (som under perioden 1972–2007) fyra år utan endast en fackexamen på kandidatnivå (tre års studietid när det gäller själva musikutbildningsdelen). En sådan kvalitetsförsämring vore enligt kyrkostyrelsen olycklig. Om det är i något sammanhang som masternivå på fackexamen bör kunna krävas för utövande av kyrkomusikeryrket, så är det enligt kyrkostyrelsen vid anställning som domkyrkoorganist. Det står sedan varje arbetsgivare fritt att också inrätta tjänster där en lägre utbildningsnivå är tillräcklig men även på dessa fordra masternivå (eller Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-nivå) om man önskar en särskilt kvalificerad eller specialiserad musiker.

Med hänsyn till att den faktiska kompetensgivande utbildningsnivån för domkyrkoorganister i praktiken, i de flesta fall, legat på fem till sex år behöver det tillförsäkras, när kyrkoordningens behörighetskrav höjs, att det också finns en möjlighet för den som har en äldre högre examen samt därtill adekvat yrkeserfarenhet att vara anställningsbar som försteorganist och därmed domkyrkoorganist. Eftersom det under en lång tid kommer att finnas sökande som inte uppfyller de formella kraven är det inte lämpligt att detta regleras genom en övergångsbestäm-

melse. Dessa sökande bör i stället omhändertas genom valideringsbestämmelserna, där den som vill få sin behörighet validerad kan få ett *valideringsintyg* utfärdat som utvisar att vederbörande ska anses ha Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-nivå. I den prövning som då kommer att ske bör bl.a. följande vara tillräckligt för att sökanden ska kunna få ett intyg utfärdat. Sökanden ska ha en äldre kyrkomusiker- eller organistexamen från svensk musikhögskola (kyrkomusikerexamen från åren 1972–1985 eller organistexamen från åren 1993–2007) eller motsvarande utländsk examen. Vederbörande ska därtill ha adekvat yrkeserfarenhet, såväl beträffande arbetsuppgifter som utbredning i tid. Avgörande vid bedömningen bör vara att sökanden ägnat sig åt kyrkomusikalisk verksamhet på hög konstnärlig nivå under minst fem år. Kyrkostyrelsen kommer att överväga dessa krav närmare i det fortsatta arbetet inom ramen för arbetet med de närmare bestämmelserna. Se vidare avseende validering i övrigt i avsnitt 5.1.

Kyrkomusikernas riksförbund har pekat på en otydlighet i promemorians föreslagna reglering av behörighetsnivån för domkyrkoorganisten i 34 kap. 2 § och menar att behörighetskravet ska framgå direkt av denna bestämmelse. Kyrkostyrelsen föreslår mot denna bakgrund en justerad lydelse i förhållande till promemorians förslag, men anser inte att den ska knytas direkt till en särskild behörighetsreglering på det sätt som riksförbundet föreslagit, utan till befattningsnivån försteorganist men ha en särskild benämning.

6 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Kyrkostyrelsens förslag: Beslutet ska träda ikraft den 1 juni 2018.

För en rekrytering till organist eller kantor som påbörjats före bestämmelsernas ikraftträdande genom att anställningen utlysts, ska kyrkoordningens bestämmelser i dess äldre lydelse fortsatt tillämpas.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med kyrkostyrelsens förslag. I promemorian föreslogs en något längre förberedelseperiod före ikraftträdande.

Remissinstanserna:

<i>Tillstyrker eller saknar invändningar</i>	<i>Enig i sak – smärre ändringsförslag</i>	<i>Har invändningar</i>	<i>Avstyrker</i>
100%	0%	0%	0%

Inga remissinstanser har framför invändningar mot förslagen. *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation* önskar att kyrkostyrelsen skyndsamt beslutar om närmare bestämmelser enligt 34 kap 15 § fjärde stycket om förslaget antas av kyrkomötet, med hänsyn till de förändringar av kollektivavtalet som kan bli nödvändiga.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Efter beslut i kyrkomötet behövs tid för information om den nyordning som här föreslås, så att beslutet blir väl förankrat i stift, församlingar och vid berörda utbildningsinstitutioner. Likaså behövs tid för arbetet med kyrkostyrelsens närmare bestämmelser samt lämnas visst utrymme för eventuell revidering av kollektivavtal. Det är enligt styrelsen samtidigt angeläget att detta beslut, bl.a. mot bakgrund av den långa beredningstiden, bör träda i kraft så snart som möjligt. Kyrkostyrelsen menar därför att beslutet bör träda i kraft den 1 juni 2018.

För en rekrytering till organist eller kantor som påbörjats före bestämmelsernas ikraftträdande genom att anställningen utlysts, ska kyrkoordningens bestämmelser i dess äldre lydelse fortsatt tillämpas.

KsSkr 2017:4

7 Konsekvenser

Konsekvenser för barn

Den som åtar sig uppgiften att skola barns sångröster måste vara väl förtrogen med barnröstens utveckling, med sång- och körmetodik särskilt avpassad för barn och allmänt med barns fysiska och psykiska förutsättningar. Det är därför angeläget att den som anställs för denna uppgift verkligen har rätt utbildning. Kyrkomusikerrollen innefattar viktiga pedagogiska uppgifter och man bör kunna förvänta att en färdigutbildad kyrkomusiker har med sig också pedagogiska och metodiska redskap; både musikläraren och kyrkomusikern är musikpedagoger.

Den som arbetar bland barn och unga i Svenska kyrkan behöver vara medveten om dopuppföljningens innebörd. När konfirmanden ställer frågor om tro och liv ska kyrkomusikern inte behöva bli konfirmanden svaret skyldig. Detta är ett av flera skäl till att kyrkomusikern bör ha en trygg grund av kunskap om kristen tro och reflektion kring den egna tron. Det är därför angeläget att det säkras att kyrkomusiker har genomgått också den pastoralteologiska utbildningen och därmed tillgodogjort sig undervisning i konfessionella ämnen.

När Svenska kyrkans församlingar erbjuder musikundervisning, vilken bland annat har till syfte att säkra återväxten av kyrkomusiker, är det viktigt att det finns utbildade kyrkomusiker som med god pedagogik och gott omdöme kan ge barn och ungdomar bästa tänkbara förutsättningar att upptäcka och utveckla sin musikalitet vid orgel, piano eller andra instrument.

Den som ska arbeta bland barn och ungdomar behöver ha kunskap om flera andra områden, som utvecklingspsykologi, psykisk ohälsa, anmälningsskyldighet och själavård. Dessa ryms i den pastoralteologiska utbildningen, varför det blir viktigt också för barnens skull att de kyrkomusiker som anställs verkligen har fullföljt hela sin utbildning.

Förslagen bedöms sammantaget ge goda förutsättningar för att bibehålla och sannolikt öka kvaliteten i den kyrkomusikaliska verksamheten. Kyrkostyrelsen bedömer därför att förslagen har positiva konsekvenser för barn.

Övriga konsekvenser

Förslaget kan komma att innebära en ökad tydlighet i regelverket vilket torde leda till en enklare hantering för i första hand den lokala nivån. Förslaget bedöms även påverka kollektivavtalen, som eventuellt kan behöva revideras.

8 Kyrkoordningskommentarer

34 kap.

1 §

En förändring har gjorts i *tredje punkten* som innebär att det för varje församling ska finnas en befattning som kyrkomusiker som antingen ska vara *försteorganist*, organist eller kantor i enlighet med vad domkapitlet bestämmer enligt 2 §. Detta är den obligatoriska kyrkomusikerbefattningen som ska finnas för varje församling.

Det har även förtydligats att med en befattning som kyrkomusiker avses befattning som försteorganist, organist eller kantor. Övriga musikerbefattningar är inte

befattningar som kyrkomusiker, utan andra – icke kyrkoordningsreglerade – befattningar.

Försteorganist är en ny befattningsbenämning som införs för att det ska finnas en befattningstyp som speglar respektive examensnivå i Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen, på motsvarande sätt som det vid kyrkoordningens tillkomst fanns utbildningsnivåer som korresponderade med befattningarna kantor och organist. Befattningsbenämningen försteorganist avser att spegla den högsta examensbenämningen, A-nivå, som kommer att förutsätta en fackexamen på masternivå. Domkyrkoorganisten är, enligt 2 §, alltid en befattning som försteorganist men har en särskild benämning.

Det finns inget som hindrar att det lokalt inrättas fler befattningar som kyrkomusiker (dvs. kantor, organist eller försteorganist) eller enligt *fjärde punkten* andra befattningar som musiker.

Övervägandena finns i avsnitten 5.2 5.5.

2 §

Ett nytt *andra stycke* införs som delvis motsvarar gällande tredje stycket. I bestämmelsen anges att domkapitlet ska besluta om befattningsnivån på den kyrkomusikerbefattning som ska finnas enligt 1 § 3 ska vara kantor, organist eller försteorganist. Om en församling eller ett pastorat inrättar fler befattningar som kyrkomusiker, är det en fråga för respektive arbetsgivare att bestämma vilken av de tre befattningsnivåerna som respektive kyrkomusikerbefattning ska ha.

Nuvarande andra stycket har blivit *tredje stycket* och fått delvis ny lydelse, som på ett tydligare sätt anknyter till att befattningen som domkyrkoorganist är en befattning som försteorganist med särskild benämning. Stycket motsvarar i övrigt gällande lydelse.

15 §

I respektive stycke anges de krav som gäller för anställning på respektive befattningsnivå som kyrkomusiker, dvs. försteorganist, organist och kantor.

Ett nytt *första stycke* införs som reglerar behörighetskrav för anställning på en befattning som försteorganist. Tidigare första och andra stycket har blivit andra och tredje styckena samtidigt som behörighetskraven för anställning på befattning som organist och kantor förändras. Samtliga behörighetskrav knyts till en ny kyrkoordningsreglerad form av examina för kyrkomusiker benämnd Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-, B- eller C-nivå. För anställning på en befattning som försteorganist ska de högsta kraven på examen gälla, vilket motsvaras av en examen på A-nivå. För anställning på en organistbefattning krävs examen på B-nivå och för anställning på en kantorsbefattning krävs examen på C-nivå.

I *fjärde stycket* ges kyrkostyrelsen ett bemyndigande att utfärda närmare bestämmelser om Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. De närmare bestämmelserna föreslås bl.a. innehålla de krav på fackexamen och övriga krav som ska gälla för att erhålla Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på respektive nivå. Även validering och överklagandemöjligheter i relation till den, är tänkta att ombesörjas inom ramen för kyrkostyrelsens närmare bestämmelser (se även kommentaren till 15 a §). Övervägandena finns i avsnitten 5.1 och 5.2.

15 a §

Bestämmelsen är ny. Den klargör att även den som *anses ha* Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen i den ordning som följer av kyrkostyrelsens närmare bestämmelser är behörig att anställas på någon eller några befattningar som kyrkomusiker.

Det avser dem som *inte* har avlagt Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-, B- eller C-nivå men som *efter validering* enligt kyrkostyrelsens närmare bestämmelser ska anses ha en sådan examen. Det handlar i praktiken om dem som t.ex. har en annan men till Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen, på någon nivå, motsvarande examen. Kyrkostyrelsen har i avsnitt 5.1 och 5.3 aviserat att det av kyrkostyrelsens närmare bestämmelser kommer att framgå vilken examensnivå en viss äldre utbildning motsvarar. Den som träffas av dessa bestämmelser kommer att anses ha Svenska kyrkans kyrkomusikexamen på A-, B-, eller C-nivå. Den som anses ha en examen på A-nivå är behörig att anställas som kantor, organist och försteorganist. Den som anses ha en examen på B-nivå är behörig att anställas som kantor och organist. Den som anses ha en examen på C-nivå är behörig att anställas som kantor.

För den som inte omfattas av uppräknningen av äldre examina i bestämmelserna kommer det att vara möjligt att ansöka hos kyrkostyrelsen om att få ett intyg utfärdat som utvisar vilken examensnivå som sökanden ska anses ha. Detta ska också vara en möjlighet för den som har en utbildning som finns upptagen i bestämmelserna, men som vill ha en handling som styrker detta. (Se även kommentaren till 15 §).

Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll

Utdrag ur protokoll fört vid kyrkostyrelsens sammanträde den 14 juni 2017.

Närvarande: Wanja Lundby-Wedin, förste vice ordförande, ledamöterna Mats Hagelin, Marta Axner Ims, Cecilia Brinck, Jesper Eneroth, Nils Gårder, Birgitta Halvarsson, Lars Johnsson, Sven E. Kragh, Anna Lundblad, Ulla Rickardsson, Erik Sjöstrand, Karl-Gunnar Svensson samt tjänstgörande ersättaren Ylva Wahlström Ödmann.

Föredragande: Rättschef Maria Lundqvist Norling

Kyrkostyrelsen beslöt i enlighet med arbetsutskottets förslag

att till kyrkomötet lämna skrivelsen 2017:4 Kyrkomusiker i kyrkoordningen.

Reservation av Nils Gårder, Anna Lundblad och Erik Sjöstrand

Överröstade i kyrkostyrelsen reserverar vi oss mot dess beslut till förmån för vårt yrkande enligt bilaga till reservationen, att skrivelsen bort ha det innehåll det ursprungliga förslaget innehöll. Nedan intar vi vårt förslag till ändringar i kyrkoordningen samt de väsentliga motiveringarna i vad avser antalet kyrkomusiker för en församling och behörighetsprövning.

Kyrkostyrelsens beslut har varken stöd i utredningspromemorian eller i den helt dominerande remissopinionen. Vi anser heller inte att kyrkostyrelsens skrivelse beaktar behovet av stimulerande åtgärder för rekrytering av nya utbildade kyrkomusiker.

Särskild mening av Dag Sandahl

Jag ansluter mig till innehållet i reservationen av Nils Gårder, Anna Lundblad och Erik Sjöstrand.

1 Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till beslut om ändring i kyrkoordningen.

2 Förslag till beslut om ändring i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen,

dels att 34 kap. 1, 2, 15 och 17 §§, 37 kap. 19 § och 57 kap. 5 § och rubriken närmast före 37 kap. 19 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 34 kap. 15 a–c §§ av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

34 kap.

1 §

För varje församling ska det finnas anställd

1. en kyrkoherde,
2. minst det antal övriga präster (komministrar) som stiftsstyrelsen bestämmer,
3. *minst* en kyrkomusiker *som ska vara* organist eller kantor, *samt*
4. det antal diakoner och den personal i övrigt som behövs för verksamheten.

3. en kyrkomusiker (*försteorganist*, organist eller kantor),

4. *minst det antal övriga kyrkomusiker som stiftsstyrelsen bestämmer, och*

5. det antal diakoner och den personal i övrigt som behövs för verksamheten.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte Hovförsamlingen.

2 §

Församlingar som ingår i ett pastorat har gemensam kyrkoherde och annan personal.

Domkapitlet ska besluta om en befattning som kyrkomusiker enligt 1 § 3 eller 4 ska vara försteorganist, organist eller kantor.

Domkyrkoorganisten är kyrkomusiker för den församling där stiftets domkyrka är belägen. Domkyrkoorganisten ska vara organist. När en domkyrkoorganist ska anställas ska domkapitlet beredas tillfälle att yttra sig över de sökande.

För den församling där stiftets domkyrka är belägen är befattningen enligt 1 § 3 alltid försteorganist och benämns domkyrkoorganist. När en domkyrkoorganist ska anställas ska domkapitlet beredas tillfälle att yttra sig över de sökande.

Domkapitlet ska för andra församlingar än den som avses i andra stycket besluta om den kyrkomusiker som avses i 1 § 3 ska vara organist eller kantor.

15 §

Behörig att anställas som organist är den som har avlagt *organistexamen eller motsvarande examen*.

Behörig att anställas som kantor är den som har avlagt *kantorsexamen eller motsvarande examen eller som är behörig att anställas som organist*.

Behörig att anställas som försteorganist är den som har avlagt Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på A-nivå.

Behörig att anställas som organist är den som har avlagt *Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på lägst B-nivå*.

Behörig att anställas som kantor är den som har avlagt *Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen på lägst C-nivå*.

Kyrkostyrelsen får utfärda närmare bestämmelser om Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen.

15 a §

Behörig att anställas på en befattning som kyrkomusiker enligt 15 § första-tredje styckena är även den som enligt kyrkostyrelsens närmare bestämmelser ska anses ha Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen.

15 b §

Innan någon anställs som försteorganist, organist eller kantor eller på ett längre vikariat än sex månader på en sådan befattning ska domkapitlet pröva de sökandes behörighet och yttra sig över de behöriga sökandena utifrån de särskilda krav som befattningen ställer.

När ansökningstiden gått ut ska den som har att besluta om tillsättningen översända ansökningshandlingarna och platsannonserna till domkapitlet.

Efter beslut om behörighet ska domkapitlet med eget yttrande över de behöriga sökandena överlämna handlingarna till den som har att besluta om tillsättningen.

Domkapitlet ska underrätta de sökande om beslutet i behörighetsfrågan och om skälen för detta.

15 c §

Domkapitlet kan förklara en sökande som inte uppfyller kraven i 15 § behörig att anställas på en befattning som försteorganist, organist eller kantor, om han eller hon med hänsyn till sin utbild-

ning och yrkeserfarenhet är att anse som jämställd med den som uppfyller dessa krav.

17 §

Domkapitlets beslut i ärenden som avses i 9 § första och andra styckena samt 10 § första och andra styckena får överklagas hos Svenska kyrkans överklagandenämnd. Detsamma gäller domkapitlets beslut om behörighet enligt 14 §. Rätt att överklaga har

Domkapitlets beslut i ärenden som avses i 9 § första och andra styckena samt 10 § första och andra styckena får överklagas hos Svenska kyrkans överklagandenämnd. Detsamma gäller domkapitlets beslut om behörighet enligt 14, 15 b och 15 c §§. Rätt att överklaga har

1. den sökande, såvitt avser beslut att inte förklara honom eller henne behörig,
2. en medsökande, såvitt avser beslut att förklara en sökande behörig, och
3. den som ska besluta om tillsättningen, såvitt avser beslut att inte förklara en sökande behörig.

När ett beslut har överklagats enligt första stycket får anställningsärendet inte slutföras förrän Överklagandenämnden har avgjort överklagandet.

37 kap.

Prästorganisation

Präst- och kyrkomusikerorganisation

19 §

När stiftsstyrelsen beslutar att ändra församlings- eller pastoratsindelningen enligt 6 § ska styrelsen samtidigt fastställa hur stor *prästorganisationen* minst ska vara i varje nybildad församling eller nybildat pastorat.

När stiftsstyrelsen beslutar att ändra församlings- eller pastoratsindelningen enligt 6 § ska styrelsen samtidigt fastställa hur stor *präst- och kyrkomusikerorganisationen* minst ska vara i varje nybildad församling eller nybildat pastorat.

Av 34 kap. 1 § följer att stiftsstyrelsen får besluta om ändring av hur stor *prästorganisationen* minst ska vara i församlingen eller pastoratet även om församlings- eller pastoratsindelningen inte ändras.

Av 34 kap. 1 § följer att stiftsstyrelsen får besluta om ändring av hur stor *präst- och kyrkomusikerorganisationen* minst ska vara i församlingen eller pastoratet även om församlings- eller pastoratsindelningen inte ändras.

57 kap.

5 §

För varje församling ska det finnas en församlingsinstruktion. Församlingar som ingår i ett pastorat ska ha en gemensam församlingsinstruktion. Förslag till församlingsinstruktion ska utarbetas av kyrkoherden och kyrkorådet i samråd med domkapitlet. När det gäller en gemensam församlingsinstruktion ska kyrkorådet även samråda med församlingsråden inom pastoratet. Instruktionen ska innehålla

1. de regler för församlingen och församlingens verksamhet som domkapitlet får

besluta enligt bestämmelser i denna kyrkoordning,

2. ett pastoralt program för församlingens grundläggande uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. I det pastorala programmet ska även behandlas dels församlingens verksamhet på de andra språk än svenska som behöver användas för att församlingen ska kunna fullgöra sin grundläggande uppgift dels barnets perspektiv utifrån en barnkonsekvensanalys.

Utöver vad som sägs i första stycket ska i en gemensam församlingsinstruktion för församlingarna i ett pastorat även redovisas hur ansvaret för församlingens grundläggande uppgift är fördelat mellan församlingarna och pastoratet. Där ska också redovisas hur de befattningar som präst som ska finnas inrättade enligt 37 kap. 19 § i huvudsak disponeras.

Utöver vad som sägs i första stycket ska i en gemensam församlingsinstruktion för församlingarna i ett pastorat även redovisas hur ansvaret för församlingens grundläggande uppgift är fördelat mellan församlingarna och pastoratet. Där ska också redovisas hur de befattningar som präst *och kyrkomusiker* som ska finnas inrättade enligt 37 kap. 19 § i huvudsak disponeras.

-
1. Detta beslut träder i kraft den 1 juni 2018.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för anställning på en befattning som kantor eller organist som har utlysts före ikrafträdandet.

5.3 Antalet kyrkomusiker för en församling

Kyrkostyrelsens förslag: Kyrkoordningens minimireglering om att det för varje församling ska finnas en kyrkomusiker (försteorganist, organist eller kantor) ska kvarstå. Stiftsstyrelsen ges möjlighet att besluta att det för en församling ska finnas ett högre minimiantal kyrkomusiker. Stiftsstyrelsen ges också mandat att fastställa hur stor kyrkomusikerorganisationen minst ska vara för en församling när stiftsstyrelsen beslutar att ändra församlings- eller pastoratsindelningen.

Domkapitlet bestämmer vilken av de tre behörighetsnivåerna som lägst ska gälla för anställning på respektive sådan befattning.

För de församlingar som ingår i ett pastorat ska i den gemensamma församlingsinstruktionen redovisas hur befattningar som ska finnas inrättade i huvudsak disponeras.

Ändrade bestämmelser: 34 kap. 1 och 2 §§, 37 kap. 19 § och 57 kap. 5 § i kyrkoordningen.

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna:

<i>Tillstyrker eller saknar invändningar</i>	<i>Enig i sak – smärre ändringsförslag</i>	<i>Har invändningar</i>	<i>Avstyrker</i>
85%	5%	0%	10%

En mycket stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker promemorians förslag.

Tio stift uttrycker sig positivt om förslaget eller har inga invändningar i sak. *Göteborgs stift* tillstyrker förslaget, *Luleå stift*, *Stockholms stift* och *Visby stift* formulerar inga invändningar, utan tillstyrker promemorians förslag generellt. *Växjö stift* framhåller värdet i att kyrkomusikertjänsterna fördelas av stiftsstyrelsen, så att församlingarna får en bemanning på kyrkomusiksidan som gör att församlingarnas grundläggande uppgift blir möjlig att genomföra på ett fullgott sätt. *Strängnäs stift* ser det som positivt om dagens svaga reglering av kyrkomusiker utökas till att omfatta fler än en kyrkomusiker per församling eller pastorat, så att risken minskar att utbildade musiker anställs men förordar ändå en fortsatt utredning. Dock anser man även, i likhet med *Linköpings stift*, att domkapitlet genom församlingsinstruktionsarbetet är bättre lämpat än stiftsstyrelsen att handha minimiregleringen. *Karlstads stift* tillstyrker förslaget, men föreslår som en konsekvens av det egna förslaget om endast en befattningsbenämning att formuleringen i kyrkoordningen ska ändras till ”kyrkomusiker” och att minimiregleringen ska kompletteras med angivande av examensnivå. *Härnösands stift* och *Lunds stift* tillstyrker förslaget men föreslår att formuleringarna kompletteras med angivande av tjänstgöringsgrad uttryckt i procent av heltid, så att man ser till det totala tjänsteutrymmet i stället. *Lunds stift* och *Linköpings stift* efterfrågar riktlinjer från Svenska kyrkans nationella nivå om vilka parametrar som ska styra kyrkomusikerorganisationens storlek och behörighetsnivå, exempelvis folkmängd och antal kyrkotillhöriga. Regionala skillnader bör undvikas, menar *Linköpings stift*. *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation* anför att det finns en diskrepans i kyrkoordningen mellan å ena sidan 34 kap. som talar om antalet befattningar och å andra sidan 37 kap. som talar om tjänstgöringsgrad, vilket även gäller befattningarna som präst. I övrigt uttrycker man inga invändningar mot förslaget.

Skellefteå S:t Olovs församling skriver att det är självklart med krav på fler än en behörig organist/kantor vid församlingssammanslagningar. *Högalids församling* och *Lidingö församling* tillstyrker att stiftsstyrelse och domkapitel kan besluta om lägsta antalet kyrkomusiker och deras utbildningsnivå. De två församlingarna efterfrågar dock kriterier utifrån vilka stiftsstyrelsen kommer fram till vilken miniminivå som ska gälla för varje församling och *Högalids församling* påtalar att hänsyn också behöver tas till vistelsebegreppet. *Förlösa-Kläckeberga församling* menar att domkapitlet genom handläggningen av församlingsinstruktioner får god kunskap om lokala behov och förutsättningar och därför är bättre lämpat än stiftsstyrelsen att besluta om det för en församling ska finnas ett högre minimiantal behöriga kyrkomusiker. På liknande sätt resonerar *Skellefteå S:t Olovs församling*, *Västerås domkyrkoförsamling* och *Domkyrkoorganisternas förening*.

Inga utbildningsinstitutioner har invänt mot förslaget. *Hjo folkhögskola* anser att det är viktigt att stiftsstyrelsen ges möjlighet att höja minimiantalet för musiker vid församlingssammanslagningar.

Några stift avstyrker förslaget. *Västerås stift* menar att dagens reglering om en kyrkomusiker (organist eller kantor) för varje församling är tillräcklig. Stiftsstyrelsen och domkapitlet i *Skara stift* menar att förslaget skulle ingripa för mycket i kyrkorådets kompetens och uppdrag. Stiftens främjandeuppdrag på områden bör räckas – även om det kan behöva förstärkas. Stiftet menar vidare att det inte heller bör vara en uppgift för domkapitlet att via församlingsinstruktionen bestämma utbildningsnivån för församlingens musiker och föreslår att den gällande bestämmelsen i stället ska ändras så att det stadgas att ett pastorat eller en församling som inte ingår i pastorat alltid ska ha minst en organist och sedan de kyrkomusikertjänster som pastoratet ser behov av, en ändring som enligt stiftet skulle innebära en skärpning av det nuvarande regelverket.

Uppsala stift anser att det räcker att varje församling åtminstone har tillgång till en kyrkoherde och en kyrkomusiker och hänvisar till subsidiaritetsprincipen.

Bland de församlingar och pastorat som yttrat sig avstyrker endast *Snöstorps församling* förslaget i denna del. Församlingen menar att varje församling bör besluta om antalet tjänster, inte stiftsstyrelsen. Dock anser församlingen att grundregeln bör vara att varje pastorat ska ha en organist, men att domkapitlet ska kunna medge undantag från grundregeln. Då *Karlstads pastorat* anser att det endast ska finnas en befattningsbenämning, menar man att minimiregleringen endast ska omfatta antal kyrkomusikertjänster samt vilken examensnivå som krävs för respektive tjänst.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Inom Svenska kyrkan finns en subsidiaritetsprincip, som i första hand kommer till uttryck genom bestämmelsen i 6 § lagen om Svenska kyrkan och 10 kap. 1 § andra stycket i kyrkoordningen, där det anges att kyrkomötet inte får besluta i sådana enskilda frågor som det är en församlings eller ett stifts uppgift att besluta i. Syftet med bestämmelsen är att trygga den lokala och regionala självstyrelsen och ur bestämmelsen följer indirekt att beslut inte ska fattas på en högre nivå än nödvändigt, d.v.s. en subsidiaritetsprincip (prop. 1997/98:116 s. 58). Till följd av att Svenska kyrkan inte är ett kongregationalistiskt trossamfund och utifrån kyrkans episkopala struktur finns vidare i kyrkoordningen bestämmelser som medför inskränkningar i de kyrkliga arbetsgivarnas självbestämmande. För den lokala nivån gäller det främst befattningar som innehas av dem som utövar ett uppdrag inom kyrkans vinningstjänster. Det finns också viss specialreglering avseende kyrko-

musikertjänster (CsSkr 1999:3 s. 2–45). De befattningstyper som särskilt nämns i kyrkoordningen är sådana beträffande vilka det antingen finns vissa närmare bestämmelser i kyrkoordningen eller där det kan hänvisas till allmänt reglerade utbildningskrav. Den nuvarande regleringen i 34 kap. 1 § i kyrkoordningen avseende kyrkomusikerbefattningar, som redovisats närmare i avsnitt 4.2.2, anger att det för varje församling ska finnas anställd *minst en kyrkomusiker som ska vara organist eller kantor*. Kyrkomusiker är genom denna bestämmelse den enda befattningen utöver prästerna, för vilka det finnas föreskrivet en minimireglering av antalet befattningar som ska finnas för en församling. För befattningar som diakon, som också är en kyrkoordningsreglerad befattning för en församling, finns inte någon föreskriven minimireglering. Frågan om att införa en minimireglering av diakonbefattningar har emellertid prövats av kyrkomötet vid ett antal tillfällen sedan kyrkoordningens tillkomst. Tillsyns- och uppdragsutskottet berörde senast frågan i sitt betänkande TU 2014:2 (se avsnitt 4.2.3), där utskottet avstyrkte införandet av en sådan reglering. I betänkandet konstaterades att det i första hand är församlingen, eller pastoratet, som ska bestämma om och hur många diakonbefattningar som ska finnas för en församling och att det avseende prästbefattningar finns en minimireglering som hör samman med befattningens roll för gudstjänstfirandet i församlingen, men att något sådant inte finns avseende diakoner.

Kyrkostyrelsen anser att detta också har relevans på frågan om kyrkomusiker. På samma sätt som prästen har kyrkomusikern en särskild, kyrkoordningsreglerad roll i gudstjänstlivet i församlingen. Det finns därför, enligt kyrkostyrelsen, goda skäl för att genom bestämmelser i kyrkoordningen ha en motsvarande minimireglering av antalet kyrkomusiker som ska finnas för en församling. Det kan vidare konstateras att kyrkomötet redan i dag genom nuvarande reglering i kyrkoordningen har bedömt att detta är en fråga som hör hemma i det gemensamma regelverket och inte en fråga för den lokala självstyrelsen, som på det sätt som några remissinstanser anfört.

Den samlade bild som tecknas i promemorian och av en mycket stor majoritet av remissinstanserna är dock att kyrkoordningens nuvarande minimireglering av kyrkomusikerbefattningarna inte är tillräcklig. Bestämmelserna hindrar inte att församlingen, eller pastoratet, beslutar att inrätta fler än de kyrkoordningsreglerade musikerbefattningarna. Så sker redan i dag då församlingar exempelvis anställer musiklärare för ledning av barnkör eller gospelkör. När församlingar väljer att söka musikalisk kompetens utanför kyrkomusikerkåren kan det vara ett medvetet strategiskt val eller ha sin grund i bristen på kyrkomusiker, men det kan också bero på bristande kunskap om utbildade kyrkomusikers pedagogiska kompetens och musikaliska bredd. Ett karaktärsämne i kyrkomusikerutbildningarna är liturgiskt orgelspel, kort förklarar färdigheten att leda församlingssången med orgelspel. När man väljer bort utbildade kyrkomusiker och den specialistkunskap de besitter, finns enligt kyrkostyrelsen en risk för att den kyrkomusikaliska kvaliteten äventyras. Det kan därför, enligt kyrkostyrelsen, finnas skäl att något skärpa nuvarande reglering.

Förslaget i promemorian innebär att stiftet ska kunna besluta om ett högre minimiantal kyrkomusiker för en församling. Detta tillstyrks eller lämnas utan erinran av 90 procent av remissinstanserna. Redan det faktum att nuvarande bestämmelse föreskriver endast *en* behörig kyrkomusiker för respektive församling är enligt kyrkostyrelsen att betrakta som ett ganska blygsamt krav för medelstora och större församlingar. I dessa är gudstjänstliv och musikverksamhet inte sällan omfattande. Förberedelser inför kyrkliga handlingar kräver alltmer, det efterfrågas musikalisk kompetens i konfirmandverksamheten och det behövs utrymme för undervisning av barn och unga, som också har till syfte att säkra återväxten av kyrkomusiker. De församlingssammanslagningar som genomförts på senare år har

bland annat syftat till att göra administrativa och ekonomiska samordningsvinster, medan målbilden varit att församlingsverksamhetens omfattning skulle kunna förbli mer eller mindre oförändrad. Det är rimligt att också kyrkomusikerbemanningen i sådana fall förbli förhållandevis oförändrad.

För att värna och bibehålla en hög kyrkomusikalisk nivå i Svenska kyrkan finns anledning att säkerställa att kyrkoordningens bestämmelser ger de verktyg som behövs för att åstadkomma detta. Detta kan enligt kyrkostyrelsens mening ske bl.a. genom att det finns en *möjlighet* för stiftet att öka det minimikrav på behöriga kyrkomusiker som ska gälla för en församling. En ändring i kyrkoordningen bör därför göras som innebär att stiftet får besluta hur många kyrkomusiker som, utöver den obligatoriska behöriga kyrkomusikern, ska finnas för varje enskild församling på motsvarande sätt som gäller regleringen för präst. En sådan bestämmelse skapar förutsättningar för stiftet att bestämma vad som i det enskilda fallet är ett lämpligt minimikrav på kyrkomusikerorganisationen för respektive församling.

Det förslag som lämnats i promemorian är att det är stiftsstyrelsen som ska besluta om antalet befattningar för respektive församling, medan domkapitlet ska ange vilken nivå befattningen ska ha. I promemorian har också, som en följd av förslaget om minimireglering, föreslagits konsekvensändringar i bl.a. 37 kap.

Flera remissinstanser har framfört synpunkter om att domkapitlet i stället för stiftsstyrelsen bör besluta om antalet befattningar som kyrkomusiker enligt 34 kap. 1 §. När det gäller frågan om uppgiftsfördelning mellan stiftsstyrelsen och domkapitlet kan kyrkostyrelsen konstatera att det är stiftsstyrelsen som enligt bestämmelserna i kyrkoordningen bär ansvar för indelnings- och strukturfrågor och att det därför är naturligt att det är stiftsstyrelsen som ska fastställa omfattningen av den minimiorganisation som ska finnas för respektive församling. Vidare har *flera remissinstanser*, däribland *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation*, framfört synpunkter på relationen mellan och tillämpningen av bestämmelserna i 34 och 37 kap. Kyrkostyrelsen noterar att såväl bestämmelserna i 34 kap. 1 § som i 37 kap. 19 § avser att reglera omfattningen av de befattningar som ska finnas för en församling. Kyrkostyrelsen kan vidare konstatera att den i promemorian föreslagna regleringen är utformad så att den motsvarar den minimireglering som redan gäller avseende prästbefattningar. Kyrkostyrelsen har inte funnit det lämpligt att enbart för kyrkomusikerna konstruera en särlösning i detta avseende, då den föreslagna regleringen grundar sig på samma motiv som den gällande ordningen. Kyrkostyrelsen anser det tvärtom vara önskvärt att bygga på en befintlig och välkänd konstruktion som det redan finns rutiner för, hos såväl stiftet som den anställande församlingen.

Kyrkostyrelsen anser sammantaget att den nu föreslagna minimiregleringen av kyrkomusikerbefattningarna bör inordnas i kyrkoordningens befintliga konstruktion. Det innebär att det är stiftsstyrelsen som beslutar om antalet befattningar för respektive församling och domkapitlet som bestämmer vilken behörighetsnivå som ska gälla för anställning på respektive befattning. Detta medför även behov av följdändringar i 37 kap. 19 § och 57 kap. 5 §.

När det i dessa bestämmelser anges att stiftsstyrelsen ska fastställa hur stor "kyrkomusikerorganisationen" minst ska vara, avses befattning som kyrkomusiker (försteorganist, organist eller kantor). I detta inkluderas således inte sådana befattningar som inrättats lokalt. För det fall stiftsstyrelsen anser att det är tillräckligt med den obligatoriska kyrkomusikerbefattningen kan stiftsstyrelsen avstå från att ange något antal eller konstatera att bemanningen är tillfredsställande genom kyrkoordningens obligatorium.

Några remissinstanser har också efterfrågat ett klagörande av kriterier utifrån vilka stiftet ska bedöma dels minimiantalet kyrkomusiker för en församling, dels

examensnivå för respektive befattning som inrättas. Det är kyrkostyrelsens mening att detta måste vara en fråga för stiftet att avgöra i det enskilda fallet. Ett sätt att kan vara att, som tidigare var fallet enligt praxis i en del stift, lägga invånarantalet eller antalet tillhöriga till grund för huruvida kyrkomusikern ska vara organist eller kantor. Vid 5 000 invånare eller fler skulle det enligt nämnda praxis finnas en organist. Det kan samtidigt finnas andra faktorer som bör beaktas. En faktor kan vara församlingens geografiska läge. Hänsyn till vistelsebegreppet skulle kunna påverka storleken av kyrkomusikerbemanningen – populära vigselkyrkor ligger inte alltid i folkrika församlingar. I en del kyrkor finns historiskt intressanta instrument, en del församlingar har under längre tid haft en särskilt rik musikverksamhet, i några församlingar ger den etniska mångfalden särskilda förutsättningar. En ytterligare parameter att ta hänsyn till skulle kunna vara antalet präster i den aktuella församlingen. De kriterier som utarbetas bör vara flexibla och kunna främja de lokala förutsättningarna i den enskilda församlingen samtidigt som de skapar förutsättningar för en enhetlig tillämpning. Det är kyrkostyrelsens mening att det finns goda förutsättningar för stiftet att tillsammans utbyta erfarenheter som kan bidra till utarbetandet av sådana kriterier. I detta kan kyrkostyrelsen bidra med stöd och möjliggöra mötesplatser där frågorna kan diskuteras.

Kyrkostyrelsen vill avslutningsvis påminna om att de förslag som föreligger i denna skrivelse syftar till att säkra och stärka kyrkomusikens plats i Svenska kyrkan men att det för den skull inte föreligger något hinder för den församling eller det pastorat som så önskar att ytterligare förstärka den musikaliska kompetensen. Utöver det av kyrkoordningen och i förekommande fall stiftet stipulerade minimiantalet kyrkomusiker kan församlingen dels anställa fler kyrkomusiker, dels till särskilda uppgifter anställa musiker eller musiklärare med annan utbildningsbakgrund. Det senare kan exempelvis handla om att komplettera församlingens musikerkollegium med rytmikpedagoger eller gospelkörledare.

5.4 Behörighetsprövning

Kyrkostyrelsens förslag: Domkapitlet återfår uppgiften att behörighetspröva de sökande vid anställning på befattningar som kyrkomusiker (försteorganist, organist eller kantor). Domkapitlet ges också möjlighet att i vissa fall förklara en sökande behörig trots att han eller hon inte uppfyller det behörighetskrav som gäller för anställning på den aktuella befattningen.

Nya bestämmelser: 34 kap. 15 b och c samt 17 §§ i kyrkoordningen

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna:

<i>Tillstyrker eller saknar invändningar</i>	<i>Enig i sak – smärre ändringsförslag</i>	<i>Har invändningar</i>	<i>Avstyrker</i>
67,5%	12,5%	2,5%	17,5%

En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget om att återföra behörighetsprövningen till domkapitlet. Åtta stift tillstyrker eller saknar invändningar mot förslaget i sak. Bland de sexton församlingar eller pastorat som yttrat sig är det fjorton stycken som tillstyrker eller saknar invändningar mot förslaget. De flesta organisationer som yttrat sig tillstyrker förslaget.

I remissvaren från de åtta stift som tillstyrker behörighetsprövningens återförande till domkapitlen eller inte invänder mot förslaget i sak finns framför allt argument om att man bedömer att förslaget genom krav på utbildning kan främja kyrkomusikens kvalitet och kyrkomusikernas status. *Lunds stift* understryker betydelsen av att behörighetskraven är tydliga och att de efterlevs för att studerande vid landets musikhögskolor ska få signaler om att det även framöver kommer att efterfrågas välutbildade kyrkomusiker. Man vittnar om att musiker utan tillräcklig utbildning tillsvidareanställs i dag och att Lunds stifts musiksakkunnige endast i ett begränsat antal fall konsulterats för att bedöma om en viss examen kan anses utgöra en "motsvarande examen". I *Stockholms stift* svarar domkapitlet att man välkomnar ansatsen att värna kyrkomusikernas kompetens och kvalitet.

Också *Göteborgs stift*, *Härnösands stift*, *Linköpings stift*, *Luleå stift*, *Strängnäs stift* och *Visby stift* tillstyrker förslaget. *Linköpings stift* och *Strängnäs stift* menar att det är bra att domkapitlet får behörighetspröva. Dock anser man att domkapitlet inte ska yttra sig om de sökandes lämplighet. *Linköpings stift* påtalar att musiksakkunnig bör yttra sig vid dispens från behörighetskrav. *Strängnäs stift* föreslår ett system med bestående behörighetsförklaringar (jfr legitimationsyrkena) giltiga i alla stift, så att ny bedömning av samma musiker endast skulle ske om förutsättningarna ändrats, t ex genom vidareutbildning. Stiftet föreslår vidare att domkapitlet bör kunna ge dispens i enskilda fall. *Domkapitlet i Strängnäs stift* ställer sig slutligen tvekan till om sex månaders vikariat som gräns för behörighetsförklaring är förenligt med ledtiderna vid rekrytering av ordinarie tjänsteinnehavare och menar att tidsgränsen bör förlängas. *Strängnäs stift* förordar fortsatt beredning av frågorna i enlighet med vad stiftet anfört.

Härnösands stift och *Luleå stift* delar erfarenheten att det kan vara mycket svårt för församlingar och pastorat i glesbygd att hitta kyrkomusiker med rätt utbildning. *Luleå stift* pekar på att det redan i dag finns behov av flexibilitet för att lösa vakanser och föreslår att det ges generösare tolkningsutrymme i den föreslagna 34 kap. 15 b §, så att domkapitlet kan förklara någon behörig inte bara när en sökande har jämställbar utbildning och erfarenhet utan också när särskilda skäl föreligger.

Göteborgs stift, som tillstyrker förslaget, uppmärksammar att behörighetsprövningen kommer att leda till en betydligt ökad arbetsbörda för domkapitlet och dess musiksakkunniga, som enligt stiftet självklart ska anlitas för behörighetsprövningar.

Uppsala domkyrkoförsamling välkomnar att domkapitlen återfår rollen att behörighetspröva sökande till kyrkomusikertjänster och menar att det vid all behörighetsprövning av kyrkomusiker bör vara domkyrkoorganisten som är föredragande, då denne genom att vara försteorganist har rätt kompetens. Även *Skellefteå S:t Olovs församling* välkomnar förslaget och menar att även om församlingarnas egen behörighetsprövning fungerat bra på många håll finns också många exempel på motsatsen, där rekryteringar skett med andra utgångspunkter än de behörighetskrav som finns. *Rimbo pastorat*, som också tillstyrker förslaget, menar att en återgång till en viss centralisering vid tillsättning av tjänster troligen kommer att gynna kyrkomusikens status i Svenska kyrkan, eftersom det visat sig att många församlingar har anställt sina kyrkomusiker på helt andra grunder. Också *Götene pastorat* tillstyrker förslaget och menar att en behörighetsprövning av domkapitlet stärker både status och kvalitet. *Högalids församling* ser det som en stor fördel för kyrkomusikens framtida kvalitet att en kompetent instans avgör vem som är behörig, varför behörighetsprövningens återförande till domkapitlet välkomnas. Församlingen ser gärna att prövningen görs av mer än en person (domkyrkoorganist, stiftsmusiker) och menar att fler kompetenser bör vara med, t ex en sakkunnig för att

tolka olika slag av utbildningsbevis. Behörighetsprövningen, anför församlingen vidare, behöver vara smidig och effektiv för att undvika vakanser i samband med tjänstetillsättningar. Slutligen menar församlingen att det vid tillsättning av domkyrkoorganist bör anlitas utländsk sakkunnig. Också *Lidingö församling* välkomnar att behörighetsprövningen återförs till domkapitlen och att domkapitlet ges möjlighet att ge dispens i vissa fall, men menar att det behöver förtydligas vem som ska handlägga dessa ärenden. Församlingen menar att det inte måste vara domkyrkoorganisten eller stiftsmusikern, utan att det viktigaste är att en sakkunnig person eller grupp representerar kyrkomusikerykets alla olika kompetenser. De menar också att en snabb handläggning krävs när sökande till kortare vikariat också ska behörighetsprövas.

Västerås domkyrkoförsamling tillstyrker förslaget och menar att en utredning bör ske för att utreda vem som är domkapitlets musiksakkunnige. Nu varierar det i stiftet mellan domkyrkoorganist och stiftets musikkonsulent. Uppgiften att behörighetspröva bör vara likvärdig för alla stift och bör därför enligt församlingen återföras till domkyrkoorganisten, som tillsammans med övriga domkyrkoorganister kan fungera som en nationell resurs och arbeta över stiftsgränserna vid stor arbetsbelastning eller svårare bedömningsfrågor. Genom detta, menar församlingen, säkras också att bedömningen görs av musiker med högsta befattningsnivå.

Jönköpings pastorat föreslår att en liten arbetsgrupp ska kunna sköta förfarandet att behörighetspröva på delegation (t ex domkyrkoorganist, musikkonsulent och övrig insatt) så att behörighetsprövningen inte ska bromsa upp anställningsförfarandet. Pastoratet poängterar att behörighetsvalidering behövs och att ett sätt att korta handläggningstiden vid anställningsförfarandet vore om alla nu verksamma musiker fick sina examina och erfarenheter validerade av en nationell expertgrupp.

Malmö pastorat befarar att behörighetsprövningen i många fall tyvärr faller i brist på behöriga kyrkomusiker.

Kyrkomusikernas riksförbund tillstyrker promemorians förslag i dess helhet och framhäver särskilt betydelsen av behörighetsprövningens återförande till domkapitlet. Förbundet föreslår dock att domkapitlet vid behörighetsprövningen bör inhämta ett yttrande från särskilt musiksakkunnig, varför man menar att 15 a § ska kompletteras med en anvisning av följande slag: "Domkapitlets yttrande inhämtas från av domkapitlet utsedd särskilt musiksakkunnig." *Domkyrkoorganisternas förening* anser att det är bra att behörighetsprövningen återförs till domkapitlet och att denna bör utföras av domkyrkoorganisten. Föreningen poängterar möjligheten att Domkyrkoorganisternas förening kan fungera som en nationell resurs där domkyrkoorganisterna kan arbeta över stiftsgränserna vid hög arbetsbelastning eller svårare bedömningsfrågor.

Sju av de nio institutioner som utbildar kyrkomusiker i landet, fyra folkhögskolor och tre musikhögskolor, har inkommit med svar på promemorian. Samtliga är positiva till denna del av förslaget. *Geijerskolan i Ransäter* betonar med enfaset vikt av att behörighetsprövningen vid tjänstetillsättningar återförs till domkapitlet, då man menar att de lokala pastoraten dels inte har tillräcklig kompetens för att tolka de olika slag av betygshandlingar som ger kyrkomusikerbehörighet, dels ofta saknar vilja att följa kyrkoordningens behörighetsbestämmelser, dels inte sällan föredrar obehöriga sökande på grundval av andra skäl än deras eventuella kyrkomusikaliska kompetens. Geijerskolan påpekar vidare, baserat på den insyn skolan på senare år haft i 100–150 tillsättningar av kyrkomusiker, svårigheten för en församlings personal att ha tillräcklig kunskap om den flora av svenska och utländska betygsdokument som kan ge behörighet. Geijerskolan menar att kyrkoordningens formulering "motsvarande examen" varit svårtolkad för församlingarna

och pastoraten, så att i vissa fall valfri musikalisk högskoleutbildning – även om den inte ens omfattar klaverspel – av församlingens personal har förmodats ge tillräcklig kompetens, eller också att färdigheter i pianospel har ansetts räcka, medan man bortsett från att det krävs utbildning i körledning, orgelspel, liturgik med mera för att kunna fungera i alla de uppgifter en kyrkomusiker förväntas utföra. Personliga egenskaper utan koppling till musikaliskt yrkeskunnande värderas högre än formell kompetens. I ett flertal fall menar Geijerskolan att de noterat att en obehörig sökande anställts trots att det funnits behöriga sökande och man menar att den anställande församlingen – förutom att äventyra den egna verksamhetens kvalitet – ger signalen att utbildning är obehövlig om man ska vara kyrkomusiker. De senaste tio åren har ett tiotal personer som fått anställning på kyrkomusikertjänster utan att ens ha påbörjat kantorsutbildning kommit till Geijerskolans kantorsutbildning och p.g.a. sina låga ingångsnivåer i flera fall behövt ett eller två års förlängd studietid för att klara alla examensprov. Geijerskolan beskriver slutligen en negativ spiral då minskade krav på att det anställs behöriga kyrkomusiker på sikt också minskar intresset för professionen. Också *Hjo folkhögskola* och *Mellansels folkhögskola* framhåller förslaget om att domkapitlet ska behörighetspröva sökande till kyrkomusikertjänst som det allra viktigaste av alla förslagen i promemorian. *Hjo folkhögskola* anför att skolan efter det att domkapitlet fråntogs uppgiften att behörighetspröva kyrkomusiker tagit emot många elever som redan haft fast anställning som kyrkomusiker. Flera av dessa har enligt folkhögskolan haft så låg nivå, både musikaliskt och pastoralteologiskt, att eleverna i normalfallet inte skulle ha tagits in på utbildningen. *Mellansels folkhögskola* menar att avsaknaden av verktyg för att upprätthålla en rimlig behörighetsprövning under en lång rad år lett till att det i Härnösands stift och Luleå stift finns väldigt många tillsvidareanställda obehöriga kyrkomusiker. Skolan anför vidare att när kyrkomusikerbristen är så stor att redan ett antagningsbesked till kantorsutbildning räcker som handling för att få en kantorstjänst så är det illa. Detta resulterar i, enligt folkhögskolan, att församlingen får en svag musiker och folkhögskolan får en studerande med svag motivation att lägga tid och engagemang på sin utbildning. Utöver de skäl för behörighetsprövningens återförande till domkapitlet som anförts i förslaget menar *Lunds universitet* att den kan vara ett pedagogiskt verktyg för att snabbt öka kunskapen om de nya utbildnings- och befattningsbenämningarna för församlingarna.

Uppsala stift, *Karlstads stift*, *Skara stift* och *Växjö stift* avstyrker förslaget. *Västerås stift* menar att det är ett mycket tveksamt förslag. Med hänvisning till subsidiaritetsprincipen menar *Uppsala stift* att församlingarna är bäst lämpade att bedöma sina behov av kyrkomusiker och vilken kandidat som är bäst lämpad. Stiftet har därför föreslagit att bestämmelserna i kyrkoordningen i huvudsak ska vara oförändrade och att Svenska kyrkan i stället bör införa en organist- respektive kantorslegitimation med inspiration från lärarlegitimationen i det allmänna som kyrkostyrelsen får utfärda närmare bestämmelser om. Stiftet anför vidare att Svenska kyrkan kan överväga inskränkningar i tjänsteutövandet för obehöriga musiker på samma sätt som för obehöriga lärare som inte självständigt får ansvara för betygsättning samt noterar att nuvarande reglering inte innehåller något förbud för församlingar att anställa i strid med 34 kap 15 §. *Biskopen i Uppsala stift* har dock, på uppdrag av stiftsstyrelsen, i ett kompletterande yttrande fört in synpunkter lämnade av domkyrkoorganisten i stiftet där det anförts att behörighetsförklaringen behöver föras till domkapitlet och att stiftsstyrelsen anser att frågan oavsett ordning behöver utredas ytterligare.

Skara stift framhåller att det är av största vikt att pastoraten anställer behöriga kantorer och organister, men menar att kyrkomusiker inte ska behörighetsprövas av domkapitlen då de inte är en del av vigningstjänsten. Även *Karlstads stift* och *Växjö stift* menar att endast präster och diakoner ska behörighetsprövas av stiftet. *Växjö stift* anför att stiftets tillsynsmotiv inte är lika starkt när det gäller kyrkomusikertjänster som för vigningstjänsterna. *Västerås stift* befarar att behörighetsprövning vid domkapitlen kan leda till mycket omständliga rekryteringsprocesser, till besvär för församlingarna. Stiftet menar också att det bör utredas vidare vilken kompetens som erfordras för att domkapitlen ska kunna göra "rättssäkra" bedömningar samt hur stora kostnaderna kan bli för stiftet. Flera av de remissinstanser som är emot eller tveksamma till att behörighetsprövningen ska utföras av domkapitlet, däribland *Uppsala stift*, *Växjö stift* och *Snöstorps församling*, framhåller möjligheten för den anställande församlingen eller pastoratet att frivilligt söka konsultativt stöd från stiftets musiksakkunnige, musikkonsulenten och/eller domkyrkoorganisten. *Växjö stift* menar att Svenska kyrkans utbildningsinstitut skulle kunna konsulteras för att validera examina när osäkerhet råder.

Karlstads pastorat anser att domkapitlet inte ska behörighetsförklara sökande till tjänster utanför vigningstjänsten. Skulle så ske, menar församlingen, borde också församlingspedagoger undergå domkapitlets behörighetsprövning. *Snöstorps församling* menar att arbetsgivaren måste anses ha kompetensen att avgöra om de sökande är behöriga och tror att det finns risk för onödig förlängning och byråkratisering av tillsättningsförfarandet om domkapitlet ska ombesörja behörighetsprövningen.

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation avstyrker förslaget och ifrågasätter att det finns en problematik med att bedöma vad som är en motsvarande examen till organist och kantor och att församlingarna inte anlitar den sakkunskap som behövs för att göra denna bedömning. Problematiken ligger i stället, menar organisationen, i att församlingarna och pastoraten inte gör någon formell behörighetsprövning som dokumenteras, vilket styrks av att arbetsgivarorganisationen endast känner till ett fall av överklagande med stöd av kollektivavtalets regler. Vidare noteras att det påstådda problemet inte heller synes ha gett avtryck i visitationsprotokoll. Arbetsgivarorganisationen påpekar att de praktiska konsekvenserna och de resurstillskott som skulle fordras för stiftets handläggning inte har belysts i utredningen, varför kyrkostyrelsen inte bör föreslå kyrkomötet denna ändring. Om förslaget ändå skulle genomföras anser arbetsgivarorganisationen att domkapitlet ska kunna delegera behörighetsprövningen för kyrkomusiker, för att undvika utdragna och administrativt omständliga rekryteringsprocesser. Man påpekar också att det i kollektivavtalet redan finns inslag där parterna tagit särskilt ansvar för kyrkomusikens kvalitet, exempelvis genom tolv månaders provanställning av den som inte tidigare varit tillsvidareanställd samt undantag från huvudregeln i lagen om anställningsskydd. Arbetsgivarorganisationen påpekar att förslagen också medför behov av ändringar i kollektivavtalet.

Också *Geijerskolan i Ransäter*, som tillstyrkt förslaget, anser att det kan räcka med ett formaliabeslut från domkapitlet som bekräftar en bedömning som gjorts av en sakkunnig.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Allmänna utgångspunkter

Kyrkostyrelsen konstaterar inledningsvis att det enligt gällande bestämmelser ska ske en behörighetsprövning vid anställning av kyrkomusiker på en kyrkoordnings-

reglerad befattning som organist eller kantor. Behörighetsprövningen utförs av den anställande enheten, d.v.s. kyrkorådet i respektive församling eller pastorat, vilket innebär en skillnad mot vad som gällde före kyrkoordningens tillkomst då domkapitlet behörighetsprövade kyrkomusikerna. När domkapitlets behörighetsprövning avskaffades i samband med kyrkoordningens införande uttalade Centralstyrelsen (CsSkr 1999:3 s. 2–242 f., se även redogörelsen under avsnitt 4.2.1) att det inte fanns anledning att räkna med att det i regel skulle vålla några problem för de lokala enheterna att pröva behörigheten hos de sökande. Styrelsen förutsatte vidare att enheterna vid bedömning av vad som kan uppfylla kyrkoordningens krav på ”motsvarande utbildning” till organist- eller kantorexamen skulle anlita den sakkunskap som behövs. Centralstyrelsen anförde också att det genom att det ska finnas minst en behörig kyrkomusiker för en församling så värnar konstruktionen i kyrkoordningen en bibehållen hög nivå på den kyrkomusikaliska verksamheten.

I remissvaren från 2013 års utredningsarbete tecknas en bild att avskaffandet av domkapitlets behörighetsprövning vid anställning av kantor och organist har fått helt andra konsekvenser än vad Centralstyrelsen förutsatte. Inte sällan har obehöriga anställts på befattningar som kyrkomusiker där kyrkoordningen uppställer krav på behörighet. I den nu remitterade promemorian anges bl.a. att det är rekvisitet ”motsvarande examen” som har vållat problem, vilket också påtalats i 2013 års remissvar. Den erfarenhet som återges av remissinstanserna är att församlingarna inte alltid anlitar den sakkunskap som behövs för att göra behörighetsprövningen, utan att beslut om anställning ibland fattas på andra grunder än de som anges i kyrkoordningen. *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation* ifrågasätter detta och menar att problemet i stället ligger i att de anställande enheterna inte gör någon formell behörighetsprövning som dokumenteras, vilket styrks bl.a. av att endast ett fall av behörighetsprövning har överklagats till domkapitlet med stöd av bestämmelserna i kollektivavtalet. Ett antal andra remissinstanser ger dock uttryck för en annan bild. Bland dessa finns t.ex. *Lunds stift*, *Mellansels folkhögskola*, *Geijerskolan i Ransäter* och *Skellefteå Sankt Olovs församling* som ger uttryck för att obehöriga musiker har anställts på befattningar där kyrkoordningen ställer krav på behörighet. Även *Växjö stift*, som visserligen motsätter sig återföring av behörighetsprövning till domkapitlet, pekar på att obehöriga musiker anställs. Endast *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation* har ifrågasatt problembeskrivningen i promemorian om att det förekommer att obehöriga kyrkomusiker anställs på befattningar där det krävs viss behörighet. Mot denna bakgrund saknar kyrkostyrelsen anledning att anta något annat än att det finns ett problem med att församlingar och pastorat i sin behörighetsprövning ibland väljer att anställa musiker som saknar behörighet på befattningar där kyrkoordningen ställer krav på en viss behörighet. *Geijerskolan i Ransäter* lyfter vidare fram – så görs också i promemorian – att rekvisitet ”motsvarande examen” är en del av upphovet till den problembild som tecknas. Kyrkostyrelsen har inte heller skäl att ifrågasätta detta och delar slutsatsen att om detta tillåts fortgå eller ske i större omfattning, så riskerar det att utarma nivån på den kyrkomusikaliska kompetensen i stort och därigenom den kyrkomusikaliska verksamheten. Kyrkostyrelsen delar också den slutsats som förs fram i promemorian att den bild som tecknas ger uttryck för att den som inte är insatt i kyrkomusikernas utbildningsvägar exempelvis felaktigt kan tolka formuleringen ”motsvarande examen” som ”examen med musikalisk inriktning med jämförbar tidsomfattning”, medan rekvisitet ursprungligen var avsett att träffa utländska kyrkomusikerexamina och äldre svenska kyrkomusikerexamina med andra benämningar än de som gällde vid relationsändringen.

Förändringar i utbildningssystemet har genom åren gett upphov till en lång rad examensbenämningar och för den oinvidige är det inte alldeles enkelt att göra en

korrekt prövning. Kyrkomusikutredningen från år 2003 *Kyrkan mitt i musiklivet* (SKU 2003:3) visade på kyrkans roll som Sveriges största musikarrangör och på kyrkomusikernas roll som kulturella nav i de lokala sammanhang de verkar i. Om kyrkomusikern ska kunna verka för att det kyrkomusikaliska kulturarvet förvaltas på ett gott sätt på lokal och regional nivå krävs en gedigen utbildningsgrund att stå på. Också detta talar enligt kyrkostyrelsen för vikten av att tillsätta utbildade, behöriga kyrkomusiker. Utbildningsinstitutioner, stiftsrekryterare och många fler vittnar om ett bekymmersamt rekryteringsläge för kyrkomusikeryrket. Söktrycket till musik- högskolornas kyrkomusikerutbildningar har sjunkit väsentligt de senaste decennierna. I promemorian framgår att unga kyrkomusikerstudenter är undrande inför framtiden. De frågar sig om de ska satsa tid och studieskulder på en kyrkomusikerutbildning och om Svenska kyrkan kommer att efterfråga utbildade kyrkomusiker i framtiden. Till dessa studenter och till möjliga framtida kyrkomusikerstudenter behövs tydliga signaler om att Svenska kyrkan också framgent kommer att efterfråga välutbildade kyrkomusiker. Att vid tjänstetillsättningar inte ställa krav på fullbordad utbildning och att ge tillsvidare tjänst och full lön utan krav på att påbörjad utbildning fullföljs, skulle enligt kyrkostyrelsens mening kunna signalera att det inte är lönt att utbilda sig eller att Svenska kyrkan endast har lågt ställda förhoppningar på församlingarnas musikliv. Detta är en utveckling som kyrkostyrelsen vill motverka. Det är vidare inte svårt att föreställa sig att en församling som i rådande kyrkomusikerbrist har svårt att hitta en behörig kyrkomusiker, kan välja frångå regelverket när det finns en sökande som bedöms kunna sköta den grundläggande musikaliska verksamheten, även om vederbörande inte uppfyller kyrkoordningens krav på formell behörighet för den aktuella befattningen. Ur ett kortsiktigt, personligt och lokalt perspektiv kan det möjligen vara en lyckosam rekrytering, men den rekryterade musikern kan få uppleva tillkortakommanden när vederbörande inte har adekvat utbildning och för den kyrkomusikaliska verksamheten i dess helhet riskerar sådana rekryteringar att urholka kvaliteten. Om Svenska kyrkan vill värna det kyrkomusikaliska kulturarvet och möjliggöra kyrkomusikens utveckling för nya tider, är det kyrkostyrelsens mening att Svenska kyrkan behöver slå vakt om värdet i en välutbildad kyrkomusikerkår. Detta kan Svenska kyrkan som helhet göra bland annat genom att tillförsäkra att bestämmelserna i kyrkoordningen är ändamålsenliga och ger tydligt uttryck för den ambitionsnivå Svenska kyrkan har.

Några remissinstanser, t.ex. *Uppsala stift*, *Strängnäs stift* och *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation* har – av lite olika skäl – anfört att kyrkostyrelsen behöver utreda frågorna ytterligare. Kyrkostyrelsen vill i detta sammanhang påminna om att kyrkostyrelsens beredning av de frågor som nu är aktuella påbörjades år 2011, vilket kyrkostyrelsen redovisat i avsnitt 3, och att det därför nu är angeläget att gå vidare med förslag till ändringar i kyrkoordningen. Flertalet remissinstanser har också understrukit vikten av att det nu vidtas åtgärder som motverkar den utveckling som pågår.

Yrkeslegitimation

Uppsala stift har, såsom det får förstås, i syfte att underlätta församlingarnas egen behörighetsprövning föreslagit införande av en organist- respektive kantorslegitimation liknande den som gäller för lärare (se även vad kyrkostyrelsen anfört i avsnitt 5.1).

När det gäller införande av en yrkeslegitimation enligt en ordning som liknar ordningen i exempelvis skollagen (2010:800) kan kyrkostyrelsen konstatera att en sådan legitimationshandlings syfte är att utvisa om den enskilda läraren, enligt

huvudregeln med utgångspunkt i en behörighetsgivande examen, är behörig att bedriva undervisning inom vissa utpekade ämnen och årskurser inom t.ex. grund- eller gymnasieskola. Yrkeslegitimationer av motsvarande slag, vilket inte ska förväxlas med ett tjänstekort (som är en identifikationshandling), är vanliga inom ett antal andra yrkeskårer, t.ex. läkare, psykologer, optiker m.fl. I vissa fall, som är fallet med exempelvis läkare och psykologer, krävs t.ex. att den behörighetsgivande examen kombinerats med en godkänd yrkespraktik för att en legitimation ska utfärdas. Dessa legitimationer utfärdas med stöd i lag och syftar bl.a. till att utvisa att den som utövar ett visst yrke står under det allmännas tillsyn. Av detta följer också att en legitimation kan återkallas. Kyrkostyrelsen anser att det redan mot denna bakgrund inte är lämpligt för Svenska kyrkan att införa en egen ordning som innebär att yrkeslegitimationer utfärdas för kyrkomusiker.

Kyrkostyrelsen kan vidare konstatera att kyrkoordningen avseende vignings-tjänsterna innehåller en ordning som i någon mån liknar den för yrkeslegitimationer – men utan att det talas om en legitimation. För att få examen och sedermera bli behörig att utöva vigningstjänsten måste vederbörande i grunden ha en fackexamen och ha genomgått en yrkespraktik. Den som blivit behörig att utöva vignings-tjänsten, kan också bli förklarad obehörig att utöva densamma.

Redan genom införandet av en egen kyrkomusikerexamen i kyrkoordningen är det möjligt för Svenska kyrkan att ange vilka krav som Svenska kyrkan anser ska gälla för att få en sådan examen, t.ex. att det för utfärdande ska finnas en viss fackutbildning, att fackutbildningen ska ha kompletterats med en pastoralteologisk utbildning och att praktik ska ha genomförts. Denna ordning innehåller flera av de underlättande momenten som är en del av en yrkeslegitimation, nämligen de kvalitetskrav som Svenska kyrkan ställer för anställning på en befattning där det finns krav på behörighet.

När det gäller tillsynsaspekten kan noteras att kyrkoordningen, till skillnad från kyrkolagen, inte innehåller bestämmelser om vem som är behörig att bedriva kyrkomusikalisk verksamhet. Inte heller står den enskilda kyrkomusikern, som är fallet med vigningstjänsten, under tillsyn av domkapitlet även om församlingens kyrkomusikaliska verksamhet gör det. Det saknas enligt kyrkostyrelsen skäl att införa en ordning som innebär att en kyrkomusikers behörighet att utöva yrket ska kunna återkallas. Införandet av en yrkeslegitimationsordning för kyrkomusiker skulle dessutom innebära avsteg från kyrkoordningens befintliga systematik i relation till andra befattningar och torde medföra nya administrativa bördor och kostnader för Svenska kyrkan i stort.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan är kyrkostyrelsen inte beredd att gå vidare med ett sådant förslag.

Behörighetsprövning av kyrkomusiker

Flera remissinstanser föreslog år 2013 att behörighetsprövningen ska ske hos domkapitlet samt efterfrågade kriterier som skulle vara vägledande i denna prövning. I den nu remitterade promemorian finns ett förslag som innebär att behörighetsprövningen ska återföras till domkapitlet. En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker i sak detta och menar sammantaget att det skulle bidra till att upprätthålla de krav på utbildning som finns och främja kyrkomusikens kvalitet och kyrkomusikernas status. Bland de remissinstanser som i sak tillstyrker att en behörighetsprövning bör ske av domkapitlet finns *samtliga utbildare, Lunds stift, Stockholms stift, Göteborgs stift, Härnösands stift, Linköpings stift, Strängnäs stift* och *Luleå stift* samt en stor majoritet av församlingarna och pastoraten. Mot att

återföra behörighetsprövningen till domkapitlet har i huvudsak två principiella skäl förts fram. *Skara stift*, *Karlstads stift*, *Växjö stift* och *Karlstads pastorat* har anfört att kyrkomusiker inte ska behörighetsprövas av domkapitlet då de inte är en del av vinningstjänsten eller, av samma skäl, att tillsynsmotivet inte är lika starkt. *Karlstads pastorat* har även anfört att i så fall borde också församlingspedagoger behörighetsprövas av domkapitlet. *Uppsala stift* har vidare, med hänvisning till subsidiaritetsprincipen, anfört att församlingarna är bäst lämpade att bedöma sina behov av kyrkomusiker och vilken kandidat som är bäst lämpad.

Som kyrkostyrelsen tidigare har redovisat (se avsnitt 4.2.1) anförde Personalutredningen att behörighetsprövningen av domkapitlet upplevdes onödigt, kostsamt och fördröjande för de anställande pastoraten. Som ett alternativ lyftes förslaget att de anställande enheterna i stället skulle behörighetspröva de sökande. Kvalitetskontroll och åtgärder när kvaliteten tilläts svikta skulle omhändertas bl.a. inom ramen för stiftens uppföljning av efterlevnaden av församlingsinstruktionen. Personalutredningen ansåg med hänsyn till en samlad bedömning och mot bakgrund av att musikern inte är vigd till ett kyrkans ämbete och således inte står under personlig tillsyn av domkapitlet att det var möjligt att avskaffa domkapitlets behörighetsprövning. Detta ska dock enligt kyrkostyrelsens mening inte tolkas som ett principiellt förbehåll att endast kyrkoordningsreglerade befattningar av vinningstjänsten kan underställas behörighetsprövning av domkapitlet, utan som ett uttryck för att det i detta fall ansågs mer lämpligt att pröva en annan ordning än den som dittills hade gällt enligt kyrkolagen. Tillsyns- och uppdragsutskottet behandlade vidare vid 2011 års kyrkomöte en motion som handlade om att återföra behörighetsprövningen till domkapitlet (TU 2011:12, se avsnitt 4.2.3). Utskottet konstaterade då att kyrkoordningens bestämmelser om kyrkomusiker är avsedda att säkra att det rekryteras kompetenta medarbetare på det kyrkomusikaliska området och att det får förutsättas att förtroendevalda och anställda inom Svenska kyrkan är lojala med den beslutade ordningen, inte minst i relation till vad som bestämts i församlingsinstruktionen. I stället för att ålägga domkapitlet ytterligare uppgifter vid tillsättning av kyrkomusiker menade utskottet att eventuella problem skulle lösas genom kyrkoordningens verktyg för tillsyn (se avsnitt 4.3), där samtalet är det viktigaste. Tillsyns- och uppdragsutskottet anförde emellertid inte, till grund för sitt avslagsförslag, att behörighetsprövningen principiellt endast kan vara förbehållen vinningstjänsterna. Behörighetsprövning av domkapitlet ska dock, enligt kyrkostyrelsen, i första hand tillämpas på de i kyrkoordningen särskilt reglerade befattningarna för en församling där det uppställs särskilda behörighetskrav. En sådan ordning kan inte tillämpas på andra, icke kyrkoordningsreglerade, befattningar, t.ex. församlingspedagoger eller andra befattningar som musiker som inrättats lokalt. Det saknas mot denna bakgrund principiella hinder att återföra behörighetsprövningen av kyrkomusiker till domkapitlet.

Syftet med behörighetsprövning av kyrkomusiker är, vilket också uttalades av Personalutredningen, att förhindra att den kyrkomusikaliska verksamheten urholkas kvalitativt och helst bidra till en höjd kvalitet. Det är naturligtvis också en kontroll av att de krav som finns för anställning på en viss befattning som regleras i kyrkoordningen är uppfyllda i det enskilda fallet. Den subsidiaritetsprincip som gäller inom kyrkan kommer i första hand till uttryck genom bestämmelsen i 6 § lagen om Svenska kyrkan och 10 kap. 1 § andra stycket i kyrkoordningen där det anges att kyrkomötet inte får besluta i sådana enskilda frågor som det är en församlings eller ett stifts uppgift att besluta i. Syftet med bestämmelsen är att trygga den lokala och regionala självstyrelsen och ur bestämmelsen följer indirekt att beslut inte ska fattas på en högre nivå än nödvändigt (prop. 1997/98:116 s. 58. Se

även vad kyrkostyrelsen anfört i avsnitt 5.3). Den samlade bild som tecknas är att behörighetsprövningen av de anställande enheterna inte fungerar tillfredsställande, vilket redogjorts för närmare i de allmänna utgångspunkterna ovan. Om behörighetsprövningen återförs från de anställande enheterna till domkapitlet bör detta inte ur en principiell ståndpunkt innebära någon skillnad i urvalet av de sökande. Oavsett vem som prövar behörigheten av de sökande ska resultatet av prövningen bli detsamma, om kyrkoordningens bestämmelser följs. Rätten till självstyrelse innebär inte en valfrihet att tillämpa kyrkoordningens bestämmelser eller inte. Om behörighetsprövningen skulle återföras till domkapitlet innebär detta således ingen egentlig inskränkning i de anställande enheternas självstyrelse. Kyrkostyrelsen vill understryka att beslutet om vilken musiker som anställs i dessa fall alltså skulle fattas av kyrkorådet i respektive anställande enhet.

Västerås stift har anfört att behörighetsprövning vid domkapitlet kan leda till mycket omständliga rekryteringsprocesser till besvär för församlingarna. Kyrkostyrelsen kan konstatera att detta var en del av det primära motivet att flytta behörighetsprövningen från domkapitlet, nämligen att de anställande enheterna upplevde ordningen som onödig, kostsam och fördröjande. Detta är en bild som inte delas, eller i vart fall inte har förts fram, av de anställande enheter som yttrat sig över promemorians förslag, där 87,5 procent tillstyrker förslaget i sak om återföring av behörighetsprövningen till domkapitlet. Kyrkostyrelsen är dock medveten om att en behörighetsprövning kan komma att påverka rekryteringsprocesserna och, av förklarliga skäl, innebära ett visst merarbete för stiftet. Detta är omständigheter som måste vägas mot dels den utveckling och ambitionsnivå som kyrkostyrelsen redogjort för under avsnittet allmänna utgångspunkter, dels de verktyg som Svenska kyrkan i sin helhet kan förfoga över för att säkra den kyrkomusikaliska verksamhetens kvalitet. Som kyrkostyrelsen tidigare lyft fram är syftet med behörighetsprövningen att förhindra att den kyrkomusikaliska verksamheten urholkas kvalitativt och helst också att bidra till en höjd kvalitet. Vid denna intresseavvägning är det kyrkostyrelsens uppfattning att åtgärder för att upprätthålla kvaliteten på den kyrkomusikaliska verksamheten för Svenska kyrkan i dess helhet måste väga tyngre. När det gäller merarbete för stiftet kan kyrkostyrelsen också notera att tre av de stift som kan antas få flest ärenden att hantera återfinns bland de stift som tillstyrker en återföring.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan är det därför kyrkostyrelsens mening att behörighetsprövningen vid tillsättning av vissa kyrkomusikerbefattningar ska återföras till domkapitlet. Genom en sådan behörighetsprövning får de anställande enheterna hjälp med att bedöma om de sökande är kvalificerade för den tjänst som församlingen vill tillsätta. Behörighetsprövningen ska gälla anställningar på samtliga kyrkomusikerbefattningar (försteorganist, organist eller kantor).

Avslutningsvis vill kyrkostyrelsen framhålla att det kan finnas anledning att ytterligare utreda de bakomliggande orsakerna till att allt färre väljer att utbilda sig till kyrkomusiker samt vidta fler åtgärder för att förbättra situationen. Under alla omständigheter menar kyrkostyrelsen att en återförd behörighetsprövning, inte minst för dem som studerar kyrkomusik eller överväger att göra det, vore en tydlig signal om att Svenska kyrkan också i framtiden kommer att efterfråga välutbildade kyrkomusiker.

Möjligheten att medge dispens från behörighetskraven

I 37 kap. 11 § kyrkolagen fanns en möjlighet för domkapitlet att, när vissa särskilda skäl förelåg, förklara en sökande som inte uppfyllde de reglerade kraven behörig för

anställning på viss befattning. Det är kyrkostyrelsens mening att en sådan motsvarande möjlighet bör ges också nu. Promemorians förslag innebär att domkapitlet ska kunna förklara en sökande som inte uppfyller kraven i 15 § behörig att anställas på en befattning som försteorganist, organist eller kantor, om han eller hon med hänsyn till sin utbildning och yrkeserfarenhet är att anse som jämställd med den som uppfyller de krav som ställs på befattningen. *Luleå stift* har anfört att domkapitlet bör kunna meddela dispens även om särskilda skäl föreligger, t.ex. därför att det saknas behöriga sökande till den befattning som ska tillsättas. Kyrkostyrelsen kan konstatera att det under den närmaste femtonårsperioden kommer att vara en stor utmaning för Svenska kyrkans församlingar att rekrytera utbildade kyrkomusiker till befintliga tjänster, då aktiva kyrkomusiker födda åren 1950–65 förväntas gå i pension. Också andra skäl än pension gör att kyrkomusiker lämnar tjänster i Svenska kyrkan. I nuläget utbildas inte heller tillräckligt många kyrkomusiker vid landets kyrkomusikerutbildningar för att täcka framtida behov. Kyrkostyrelsen vill med de samlade förslagen i denna skrivelse bidra till en tydlig struktur för kyrkomusikertjänsternas examens- och befattningsbenämningar, tydligt formulerade behörighetsregler samt instrument för att kvalitetssäkra tillsättningen av kyrkomusikertjänster. Detta är enligt kyrkostyrelsen viktiga steg inför ett fortsatt arbete med att locka unga människor att välja en yrkesbana som kyrkomusiker. Enligt kyrkostyrelsen riskerar en mer generös möjlighet att meddela dispenser att undergräva de kvalitetssäkrande intentionerna i förslaget, vilka på bred front bejakats av remissinstanserna. Kyrkostyrelsen är därför inte beredd att föreslå några bestämmelser som innebär att det kvalitetskrav som uppställs genom behörighetsregleringen i kyrkoordningen frångås i andra situationer än när den sökande med hänsyn till sin utbildning och yrkeserfarenhet är att jämställa med den som är behörig. Exempel på fall där bestämmelsen kan tillämpas är prövning av utländska examina eller fall där sökanden har en lägre behörighetsnivå än vad som krävs för den aktuella anställningen men med hänsyn till sin yrkeserfarenhet ändå är att anse som jämställd med den som uppfyller kraven.

I sammanhanget finns det skäl att lyfta fram att det kan behövas ytterligare åtgärder för att stimulera rekrytering av studerande till kyrkomusikerutbildningarna så att den problematik som beskrivits ovan och som *Luleå stift* nämner kan minskas. I skrivelsen *Verksamhet och ekonomi* till årets kyrkomöte (KsSkr 2016:1) betonar kyrkostyrelsen att det är angeläget med strategisk kompetensförsörjning som även innebär åtgärder för att fortbilda och behålla medarbetare i organisationen. Dessa frågor kommer att diskuteras vidare med stiftet under den kommande planeringsperioden.

Angående tillämpningen av dispensmöjligheten i vissa fall, se vidare i avsnitt 5.5.

Den närmare utformningen av bestämmelserna

I promemorian har föreslagits att bestämmelserna om behörighetsprövning ska utformas i regelteknisk överensstämmelse med bestämmelserna som gäller för behörighetsprövningen av diakon och präst (se vidare KsSkr 2010:3 s. 24 ff., bet. Kr 2010:1 s. 8 f.). I detta ligger att domkapitlet även ska yttra sig över de behöriga sökande utifrån de särskilda krav som befattningen ställer. *Strängnäs stift* har anfört att domkapitlet endast bör pröva behörigheten och inte yttra sig över de sökande i syfte att möjliggöra bestående behörigförklaringar som är giltiga i alla stift. Kyrkostyrelsen kan allmänt instämma i att det är önskvärt att uppnå ett regelverk som är ändamålsenligt och enkelt att tillämpa. Det förslag som stiftet lämnat skulle emellertid medföra en avvikelse från vad som gäller i övrigt vid behörighets-

prövning. Det yttrande som domkapitlet ska avge bör vidare ses i perspektiv av stiftets grundläggande uppgift att främja och ha tillsyn över församlingslivet och är således en viktig komponent i kyrkoordningens konstruktion av behörighetsprövningen. *Strängnäs stift* har också ställt sig kritiskt till den föreslagna sexmånadersfristen för när behörighetsprövning ska krävas vid vikariat. Kyrkostyrelsen konstaterar att det i de befintliga bestämmelserna om behörighetsprövning finns två frister föreskrivna, tre månader avseende behörighetsprövning till befattning som domprost eller kyrkoherde respektive sex månader avseende befattningar som bl.a. komminister och diakon. Den föreslagna sexmånadersfristen överensstämmer med den längsta av kyrkoordningens befintliga regleringar avseende behörighetsprövning. Kyrkostyrelsen vill mot denna bakgrund inte komplicera kyrkoordningen genom att införa en särlösning för behörighetsprövningen enbart av kyrkomusikerna och förordar därför en sexmånadersfrist.

Föredragande i domkapitlet, domkapitlets sammansättning och möjligheterna till delegation

Flera remissinstanser har anfört att stiftets musiksakkunnige alternativt domkyrkoorganisten bör yttra sig i frågor om dispens från behörighetskraven eller inför stiftets beslut om behörighetsprövning. Det följer redan av de gällande bestämmelserna i 9 kap. 3 § andra stycket i kyrkoordningen att frågor om behörighetsprövning av kyrkomusiker ska föredras av domkyrkoorganisten eller annan musiksakkunnig, eftersom det rör den kyrkomusikaliska verksamheten i stiftet. Några remissinstanser har också anfört att endast domkyrkoorganisten ska kunna vara föredragande i sådana ärenden. Denna fråga diskuterades noggrant i samband med kyrkoordningens tillkomst (se avsnitt 4.2.1). Några skäl som förändrar den bedömning som då gjordes har inte framkommit varför kyrkostyrelsen inte är beredd att nu föreslå några ändringar i denna del.

Även frågan om domkapitlets sammansättning behandlades i samband med kyrkoordningens tillkomst (se avsnitt 4.2.1). Kyrkostyrelsen kan i denna del konstatera att den kyrkomusikaliska kompetensen i domkapitlet under kyrkolagens reglering tillgodosågs genom en sakkunnigfunktion, även avseende behörighetsprövning av kyrkomusiker (se avsnitt 4.1). I kyrkoordningen motsvaras ordningen med sakkunniga av kravet på en särskild föredragande i kyrkomusikaliska frågor. I likhet med vad kyrkostyrelsen tidigare anfört är syftet med domkapitlets behörighetsprövning av kyrkomusiker inte motiverat av behovet att utöva tillsyn över den enskilde befattningshavaren, bl.a. därför att vederbörande inte är en del av vignings-tjänsten. Syftet är istället att upprätthålla den kyrkomusikaliska kvaliteten i stiftets församlingar. Denna uppgift, att upprätthålla kvaliteten, ligger redan hos domkapitlet och innefattar, som styrelsen anfört ovan, även frågan om musikernas behörighet. Kyrkostyrelsen har mot denna bakgrund inte funnit några skäl som talar för att en återförd behörighetsprövning kräver förändringar av domkapitlets sammansättning. Det är, som tidigare anförts, alltjämt kyrkostyrelsens mening att domkapitlets behov av kyrkomusikalisk kompetens kan tillgodoses genom den befintliga föredragande-konstruktionen.

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation, m.fl., har efterfrågat en möjlighet för domkapitlet att delegera beslut i behörighetsfrågor. Av bestämmelserna i 9 kap. 5 a § i kyrkoordningen följer att domkapitlet får uppdra åt ordföranden eller vice ordföranden att besluta på domkapitlets vägnar. Kyrkostyrelsen anser att denna delegationsmöjlighet på ett fullgott sätt tillgodoser behovet av delegation. Denna delegationsmöjlighet skapar vidare förutsättningar för en effektiv hantering av

behörighetsprövningarna hos stiftens i syfte att skapa ett förfarande som inte fördröjer rekryteringsprocesserna mer än nödvändigt. Det är därefter en fråga för respektive domkapitel att avgöra om en sådan delegation ska lämnas eller inte.

KsSkr 2017:4
Bilaga till
reservationen

Övrigt

Uppsala stift har anfört att det saknas förbud mot att frångå de behörighetskrav som uppställs i 34 kap. 15 § i kyrkoordningen. Kyrkoordningen innehåller, utöver bestämmelserna om förbud mot utlämnande av handlingar i vissa fall, ett mycket begränsat antal bestämmelser av omedelbar förbudskaraktär. I t.ex. 17 kap. 16 a § anges att det inte är tillåtet för en präst att uppbära arvode eller annan ekonomisk ersättning från någon annan än en församling i Svenska kyrkan. I 47 kap. 8 § anges att en församling inte får pantsätta fast egendom på vilken en kyrkobyggnad är uppförd. I 34 kap. 15 § anges att endast den som är behörig kan anställas på en befattning som kyrkomusiker som omfattas av bestämmelserna i 1 § samma kapitel. Att anställa någon som är obehörig på en sådan befattning är därför ett brott mot kyrkoordningen. Likaså är det, genom att domkapitlet fastställt nivån på respektive kyrkomusikerbefattning utom domkyrkoorganisten, ett indirekt brott mot församlingsinstruktionen. Ett beslut som fattas i strid mot dessa bestämmelser kan vidare överklagas med stöd av bestämmelserna i 58 kap. Med anledning av vad stiftet anfört vill kyrkostyrelsen särskilt understryka att i detta som i andra fall måste det, i likhet med vad Tillsyns- och uppdragsutskottet anfört (TU 2011:12 och 15, se avsnitt 4.2.3 och 4.3), förutsättas att förtroendevalda och anställda inom Svenska kyrkan är lojala med den ordning som är beslutad ska gälla inom kyrkan. Inte minst bör det kunna förutsättas när det gäller efterlevnaden av den församlingsinstruktion som man var delaktig i att utforma. Det är enligt kyrkostyrelsen självklart att ett självständigt trossamfund som Svenska kyrkan, i likhet med t.ex. ideella föreningar, i grunden bygger på att det finns ett samförstånd och en lojalitet från alla dem som deltar i verksamheten och en gemensam vilja att verka till det bästa för det som är trossamfundets uppgift.

Kyrkomötet
Kyrkostyrelsens skrivelse 2017:5

Begravningsverksamheten

Kyrkostyrelsen överlämnar denna skrivelse till kyrkomötet.

Uppsala den 14 juni 2017

Wanja Lundby-Wedin

Helén Ottosson Lovén

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen behandlas kyrkomötesuppdraget ”Samordning av begravningsverksamheten m.m.” från 2015, genom vilket kyrkostyrelsen fick i uppdrag att klargöra hur frågorna om tillsyn och samordning avseende begravningsverksamheten ska hanteras.

I skrivelsen föreslås att varje församling och pastorat som är huvudman för begravningsverksamhet genom beslut i kyrkofullmäktige ska fastställa riktlinjer för hur begravningsverksamheten ska vara utformad. Syftet är att stärka och tydliggöra församlingarnas och pastoratens arbete med utförandet av uppdraget som huvudmän. En bestämmelse om detta föreslås införas i kyrkoordningen.

Skrivelsen innehåller också förslag till ändringar i kyrkoordningen som tydliggör att det hör till stiftets uppgifter att ha tillsyn över hur församlingarnas och pastoratens uppdrag som huvudman för begravningsverksamheten fullgörs.

Vidare föreslås att det, genom ett tillägg i kyrkoordningens bestämmelser om kyrkostyrelsens uppgifter, ska tydliggöras att kyrkostyrelsen svarar för övergripande frågor avseende begravningsverksamheten. Vilka konkreta arbetsuppgifter detta kommer att innebära ska beredas ytterligare och i det sammanhanget ska överläggningar äga rum med Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation och Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund. I beredningen ska även frågor rörande Rådet för begravningsfrågor prövas.

Ändringarna föreslås träda ikraft den 1 januari 2019.

Innehåll

1	Förslag till kyrkomötesbeslut	3
2	Förslag till ändringar i kyrkoordningen.....	3
3	Ärendet och dess beredning	6
3.1	Uppdraget från 2015 års kyrkomöte	6
3.2	Promemorian Begravningsverksamheten – samordning och tillsyn m.m.....	6
3.3	Remissbehandling.....	7
4	Bakgrund	8
4.1	Begravningsverksamhet.....	8
4.1.1	Begreppet begravningsverksamhet.....	8
4.1.2	Allmänt om huvudmannaskapet	9
4.1.3	Statlig tillsyn	12
4.1.4	Arbete med begravningsfrågor på nationell nivå och i stiftet.....	13
4.2	Svenska kyrkan – samordning och tillsyn	16
4.2.1	Kyrkoordningen som gemensamt regelsystem.....	16
4.2.2	Samordning	18
4.2.3	Tillsyn.....	19
5	Överväganden och förslag	21
5.1	Riktlinjer för begravningsverksamheten.....	21
5.2	Stiftets tillsyn	27
5.3	Övergripande frågor hos kyrkostyrelsen.....	35
6	Ikraftträdande.....	40
7	Konsekvenser	40
8	Kommentar till bestämmelserna	42
	Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll.....	43
	Bilaga 1. Yttranden.....	44

1 Förslag till kyrkomötesbeslut

KsSkr 2017:5

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen.

2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen,

dels att 3 kap. 2 §, 6 kap. 4 §, 10 kap. 3 § och 57 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 2 kap. 6 a §, av följande lydelse,

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

6 a §

För varje församling och pastorat som är huvudman för begravningsverksamhet ska det finnas riktlinjer för hur den verksamheten ska vara utformad.

När kyrkofullmäktige har fattat beslut om riktlinjerna ska de delges stiftet.

3 kap.

2 §¹

Kyrkofullmäktige beslutar i principiella ärenden och i ärenden som på annat sätt är av större vikt, främst

1. godkännande av församlingsinstruktionen,

2. fastställande av lokalförsörjningsplan,

3. mål och riktlinjer för verksamheten,

4. budget, kyrkoavgift och andra viktiga ekonomiska frågor,

5. val av ledamöter och ersättare i kyrkorådet, församlingsråd och valnämnden,

6. val av revisorer,

7. grunderna för ersättning till förtroendevalda och revisorer,

8. fastställande av årsredovisningens resultat- och balansräkning, och

9. ansvarsfrihet.

3. fastställande av riktlinjer för begravningsverksamhetens utformning,

4. mål och riktlinjer för verksamheten,

5. budget, kyrkoavgift och andra viktiga ekonomiska frågor,

6. val av ledamöter och ersättare i kyrkorådet, församlingsråd och valnämnden,

7. val av revisorer,

8. grunderna för ersättning till förtroendevalda och revisorer,

9. fastställande av årsredovisningens resultat- och balansräkning, och

10. ansvarsfrihet.

Kyrkofullmäktige beslutar också i andra frågor som anges i kyrkoordningen.

¹ Paragrafens nuvarande lydelse avser beslutad lydelse fr.o.m. den 1 januari 2018 (SvKB 2016:1).

6 kap.

4 §

Stiftet ska främja och ha tillsyn över församlingarnas uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Stiftet ska också främja en god förvaltning i *stiftets* församlingar och pastorat och ha tillsyn över förvaltningen.

Stiftet ska främja och ha tillsyn över församlingarnas uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Stiftet ska också främja en god förvaltning i församlingar och pastorat och ha tillsyn över förvaltningen *och över hur uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten fullgörs. Det finns närmare bestämmelser om stiftets tillsyn i 57 kap.*

Stiftet får lämna bidrag till internationell diakoni och mission.

Det finns särskilda bestämmelser i kyrkoordningen om övriga uppgifter som stiftet, biskopen, domkapitlet och stiftsstyrelsen ska fullgöra.

Stiftet ska anställa och avlöna den personal samt anskaffa och underhålla den egendom som behövs för stiftets verksamhet.

10 kap.

3 §²

Kyrkostyrelsen företräder trossamfundet Svenska kyrkan. Den bereder och verkställer kyrkomötets beslut och har förvaltande uppgifter.

Kyrkostyrelsen ska

1. stödja stiftens arbete för utveckling av församlingarnas liv och av en god förvaltning i församlingar och pastorat,
2. ansvara för Svenska kyrkans arbete bland svenskar i andra länder,
3. svara för Svenska kyrkans officiella relationer till andra kyrkor och samfund,
4. samordna Svenska kyrkans och dess församlingars ansvar för internationell mission och internationell diakoni,
5. ange villkoren för tillträde till de kyrkliga grundutbildningarna och bestämma utbildningsplanerna för dessa samt se till att de kyrkliga grundutbildningarna erbjuds i tillräcklig omfattning,
6. svara för det kyrkliga utjämningsystemet,
7. ha hand om övergripande frågor när det gäller Svenska kyrkans gemensamma datasystem,
8. främja forskning av betydelse för Svenska kyrkan, *och*
9. verka för ett rikt och mångfaldigt kulturliv som främjar dialogen kring religion och livstolkning.

8. främja forskning av betydelse för Svenska kyrkan,
9. verka för ett rikt och mångfaldigt kulturliv som främjar dialogen kring religion och livstolkning, *och*
10. svara för övergripande frågor avseende begravningsverksamheten.

² Paragrafens nuvarande lydelse avser beslutad lydelse fr.o.m. den 1 januari 2018 (SvKB 2016:1).

57 kap.

KsSkr 2017:5

1 §

Stiftet ska ha tillsyn över verksamheten i stiftets församlingar och pastorat. I tillsynen ingår

1. råd, stöd och hjälp, i frågor som rör kyrkans lära, böcker, sakrament, gudstjänst och övriga handlingar, i rättsliga frågor och i förvaltningsfrågor,
1. råd, stöd och hjälp, i frågor som rör kyrkans lära, böcker, sakrament, gudstjänst och övriga handlingar, i rättsliga frågor och i förvaltningsfrågor *samt beträffande hur uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten fullgörs,*
2. utfärdande av församlingsinstruktion enligt 5–7 a §§,
3. biskopens visitationer enligt 8 kap. 2 §,
4. biskopens och domkapitlets granskning av hur präster och diakoner utövar sina uppdrag och efterlever avgivna vagningslöften,
5. prövning av behörighet att utöva kyrkans vagningstjänst enligt 31 kap. 11 och 12 §§ och 32 kap. 11 och 12 §§,
6. befogenhetsprövning enligt 31 kap. 14 § och 32 kap. 14 §, och
7. beslutsprövning enligt 8–18 §§.

Det som sägs i första stycket 1–6 gäller även Svenska kyrkan i utlandet.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2019.

3 Ärendet och dess beredning

3.1 Uppdraget från 2015 års kyrkomöte

Kyrkomötet 2015 gav kyrkostyrelsen i uppdrag att mot bakgrund av vad Kyrkorättsutskottet anfört i betänkandet *Samordning av begravningsverksamheten m.m.*, Kr 2015:2, ”klargöra hur frågorna om tillsyn och samordning ska hanteras”. I utskotts-betänkandet behandlades tre motioner, 2015:4, 2015:7 och 2015:16, med förslag om samverkan, samordning, rådgivning och tillsyn av begravningsverksamheten, liksom samordning av de kyrkliga begravningshuvudmännens krematorieverksamhet. Utskottet menade att samordning av och tillsyn över begravningsverksamheten är mycket angelägna frågor för Svenska kyrkan som helhet och uttalade:

Detta inte minst för att det ofta framstår som oklart vad som gäller inom dessa områden. I detta sammanhang kan bl.a. lyftas frågan om i vilken utsträckning den nationella nivån och stiftens har ett ansvar för samordningen av begravningsverksamheten, inom vilken rådgivning får anses vara en del. Detsamma gäller förhållandet mellan den tillsyn som Svenska kyrkan kan utöva och statens tillsyn över begravningsverksamheten.

Mot bakgrund av det anförda är det utskottets mening att det finns behov av en tydligare struktur och ledning inom området och att en samordning och planering måste komma till stånd. Det är angeläget att det inom Svenska kyrkan finns ett övergripande ansvar i dessa frågor och att oklarheterna vad gäller tillsyns- och samordningsfrågorna klargörs. Detsamma gäller inte minst Svenska kyrkans arbetsgivarorganisations roll och ansvar i sammanhanget.

Utskottet konstaterade att det pågick ett utredningsarbete om behovet av samverkan mellan de kyrkliga huvudmännen inom begravningsverksamheten men att det inte stod klart i vilken utsträckning frågor om samordning och tillsyn skulle komma att behandlas i den utredningen. Utskottet menade att de frågor som utskottet behandlat är så angelägna att kyrkostyrelsen, även om en utredning då pågick i vissa delar, med anledning av motionerna skulle ges i uppdrag att klargöra hur frågorna om tillsyn och samordning ska hanteras.

I början av december 2015 avlämnade utredaren Ragnar Svenserud sitt betänkande *Ansvar i samverkan från församling till nationell nivå – utredning om samverkansformer för begravningsverksamheten* (SKU 2015:2) till kyrkostyrelsen. Mot bakgrund av att kyrkomötesuppdraget och utredningen visat sig ha beröringspunkter beslöt kyrkostyrelsen att inte remittera utredningen utan att frågorna istället fortsatt skulle beredas tillsammans.

3.2 Promemorian *Begravningsverksamheten – samordning och tillsyn m.m.*

Det av kyrkostyrelsen beslutade fortsatta beredningsarbetet resulterade i promemorian *Begravningsverksamheten – samordning och tillsyn m.m.* som syftade till att klarlägga de frågeställningar som aktualiserats genom kyrkomötesuppdraget.

I promemorian lämnas förslag till ändringar i kyrkoordningen som dels tydliggör att kyrkostyrelsen ska svara för övergripande frågor avseende begravningsverksamheten, dels att det hör till stiftets uppgifter att främja och ha tillsyn över hur församlingarnas och pastoratens uppdrag som huvudman för begravningsverksamheten

fullgörs. Relationen mellan statlig och kyrklig tillsyn diskuteras och i promemorian anförs att de två parallella formerna av tillsyn inte ska uppfattas som ett problem utan snarare som att de kan komplettera varandra. Det framhålls att den kyrkliga tillsynen måste ske med beaktande av det faktum att begravningsverksamheten skiljer sig från annan församlingsverksamhet. De båda formerna av tillsyn sker utifrån olika perspektiv. Förenklat kan det ses som att statliga tillsynen fokuserar på *vad* som omfattas av huvudmannens ansvar, medan det kyrkliga perspektivet snarare tar sin utgångspunkt i *hur* uppdraget utförs

Vidare föreslås att varje församling som inte ingår i ett pastorat och pastorat ska fastställa en instruktion med riktlinjer som beskriver hur begravningsverksamheten, i förekommande fall, är utformad. Trots de formella skillnader som föreligger mellan begravningsinstruktionen och församlingsinstruktionen, bedöms begravningsinstruktionen ändå kunna utgöra ett värdefullt underlag för stiftets tillsyn, varför den efter fastställandet ska delges stiftet.

I promemorian finns även vissa överväganden om hur förslagen om en förtydligad ansvarsfördelning och roll för kyrkostyrelsen kan antas påverka andra aktörer på begravningsområdet. I ett avsnitt om Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation (i forts. Arbetsgivarorganisationen) sägs att det, mot bakgrund av förslaget om kyrkostyrelsens förtydligade uppdrag, framstår som önskvärt att en renodling inom verksamhetsområdet kommer till stånd och att verksamheten i huvudsak koncentreras till kyrkostyrelsen och styrelsens kansli. Kyrkostyrelsen aviserar att det behöver ske fortsatta samtal om detta med Arbetsgivarorganisationen. Vidare tas vissa frågor om krematorieverksamheten och Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund (i forts. Kyrkogårds- och krematorieförbundet) upp. Med hänsyn till att krematorietjänsten är en del av begravningsverksamheten ses det som naturligt att även krematorieverksamheten omfattas av det föreslagna förtydligade ansvarsområdet för kyrkostyrelsen. Det skulle innefatta att ansvara för en långsiktig planering av landets krematorieverksamhet svara för information och samordning samt rådgivning gentemot huvudmännen. På detta område aviserar i promemorian att det behöver ske samtal med Kyrkogårds- och krematorieförbundet. Det sägs också att utifrån de förändringar som tas upp talar mycket för att det saknas skäl att fortsätta arbetet i Rådet för begravningsfrågor (Begravningsrådet) i nuvarande form.

3.3 Remissbehandling

Promemorian *Begravningsverksamheten – samordning och tillsyn m.m.* sändes ut på remiss i februari 2017 till samtliga stift, Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation, Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund, Svenska kyrkans överklagandenämnd, Göteborgs kyrkliga samfällighet, 48 församlingar och pastorat som är huvudmän för begravningsverksamhet samt därtill Tranås pastorat.

Remissvar har kommit från alla stift, Arbetsgivarorganisationen, Kyrkogårds- och krematorieförbundet, Göteborgs kyrkliga samfällighet och från 25 av de församlingar och pastorat som fick promemorian för yttrande. Härtill har yttranden också kommit från Järfälla församling och Växjö pastorat. Överklagandenämnden samt en församling och ett pastorat har meddelat att de avstår från att lämna yttranden. En sammanställning över inkomna yttranden finns som bilaga.

4 Bakgrund

Kyrkogård och begravningsplats är i det närmaste synonyma begrepp. Längre tillbaka i tiden skulle begravingar obligatoriskt ske på kyrkogården och fortfarande är det en stor andel av gravsättningarna som sker på kyrkans gård. Begravningen i hela dess vidd, både den med nutida bestämmning mer avgränsade begravningsverksamheten och den kyrkliga begravningen samt det som hör samman med denna, har alltid varit en kyrklig uppgift. Samhällets förändringar, och då inte minst övergången från ett enhets-samhälle till ett mångkulturellt och livsåskådningsmässigt differentierat samhälle, har gett nya förutsättningar på detta område. Frågorna om hur de som dött ska tas om hand är av betydelse för alla människor, oavsett man tillhör något trossamfund eller inte och oavsett livsåskådning. Det måste finnas vissa gemensamma ordningar och det blir därmed en statlig uppgift att ange vad som ska gälla för alla medborgare. Fortfarande är dock kyrkogården i regel begravningsplats och Svenska kyrkans församlingar och pastorat har, med undantag för i första hand Stockholms och Tranås kommuner, kvar ansvaret för den begravningsverksamhet som avser alla, oavsett om de tillhör eller inte tillhör kyrkan. Förutsättningarna och villkoren för begravningsverksamheten skiljer sig påtagligt från det som gäller för mycket annan kyrklig verksamhet.

4.1 Begravningsverksamhet

4.1.1 Begreppet begravningsverksamhet

Begravningsverksamhet definieras i 1 kap. 1 § begravningslagen (1990:1144) som ”de olika åtgärder som har direkt samband med förvaltningen av allmänna begravningsplatser”. Definitionen av begreppet togs in i begravningslagen vid relationsändringen mellan Svenska kyrkan och staten. Det var bl.a. mot bakgrund av införandet av en obligatorisk begravningsclearing av intresse att klargöra vilka uppgifter som följer av huvudmannaskapet. I proposition 1998/99:38 *Staten och trossamfunden – begravningsverksamheten, kulturminnena, personalen, avgiftsbetalningen, m.m.* anförde regeringen följande till stöd för sitt förslag.

Begreppet begravningsverksamhet används som en sammanfattande benämning på de uppgifter som samhället skall ansvara för i samband med en begraving. Flera utredningar under senare tid har diskuterat frågan om vad som skall anses ingå i begravningsverksamheten. Den definition av begreppet som allmänt godtagits är att med begravningsverksamhet avses de olika åtgärder som har direkt samband med förvaltningen av allmänna begravningsplatser. Regeringen anser i likhet med Begravningsverksamhetskommittén att definitionen bör införas i begravningslagen (1990:1144). Med denna definition blir det klart att det i begravningsverksamheten ingår att anordna och hålla tillräckligt antal gravplatser, att ta emot stoft för förvaring och visning samt att sköta gravsättning och kremering. Det bör också åligga huvudmannen att tillhandahålla eller kunna anvisa en lokal som lämpar sig för begravningsceremoni. Vidare ingår att hålla personal, byggnader, maskiner och andra anordningar som erfordras för att fullgöra dessa uppgifter samt att ansvara för att ekonomiska resurser finns för verksamheten. De rättsliga uppgifter som enligt begravningslagen åvilar den som innehar en begravningsplats ingår också i begravningsverksamheten. Utanför begravningsverksamheten faller däremot sådana tjänster som anskaffande av kista

4.1.2 Allmänt om huvudmannaskapet

Även bestämningen av begreppet "huvudman" tillkom genom förslag i nämnda proposition 1998/99:38. I 1 kap. 1 § i begravningslagen sägs att med huvudman avses "församling inom Svenska kyrkan eller kommun som ska anordna och hålla allmänna begravningsplatser för dem som är folkbokförda inom ett visst geografiskt avgränsat förvaltningsområde". Med "församling" avses i begravningslagen församling eller kyrklig samfällighet i Svenska kyrkan. Genom definitionen av begreppet huvudman infördes också kopplingen mellan huvudmannens åliggande att hålla allmänna begravningsplatser och en specifik krets berörda, nämligen de som är folkbokförda inom ett visst geografiskt avgränsat förvaltningsområde.

Frågan om huvudmannaskapet för begravningsverksamheten var en del i riksdagens principbeslut 1995 om ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan. Beslutet innebar att Svenska kyrkans huvudmannaskap för den helt övervägande delen av begravningsverksamheten skulle bestå. 1995 års principbeslut hade föregåtts av decennier av utredningar och diskussioner där det hade funnits förslag om att ansvaret skulle åvila de borgerliga kommunerna, som dock skulle kunna uppdraga till kyrkliga organ att svara för verksamheten. Inför principbeslutet angav regeringen följande i sin proposition 1995/96:80 *Ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan*.

Det råder allmän enighet om att samhället har ett grundläggande ansvar för begravningsverksamheten. Samhällets ansvar är generellt och avser varje medborgare oavsett religiös uppfattning.

Svenska kyrkan har i dag hand om huvuddelen av de allmänna begravningsplatserna. Det stora flertalet av dem är kyrkogårdar, dvs. begravningsplatser belägna på kyrkotomten. Svenska kyrkan sköter förvaltningen av sina allmänna begravningsplatser på ett föredömligt sätt. Även i en förändrad relation mellan staten och Svenska kyrkan bör kyrkan därför behålla huvudmannaskapet för de allmänna begravningsplatserna. Detta har ett starkt stöd i remissopinionen. Samtidigt bör man söka nå en ökad flexibilitet. De möjligheter till lokala lösningar som finns i dag bör därför finnas kvar. Likaså bör det vara möjligt att anordna enskilda begravningsplatser.

När kyrkomötet 1995 behandlade principförslaget fann Andra kyrkolagsutskottet vid sin beredning av ärendet det naturligt att kyrkan har huvudmannaskapet för begravningsverksamheten även i en framtida relation mellan staten och Svenska kyrkan. Man menade att ansvaret för såväl befintliga som framtida allmänna begravningsplatser i allmänhet borde ligga på Svenska kyrkan. Kyrkomötet godtog det som utskottet anförde.

I kyrkoordningens andra kapitel *Församlingens uppdrag* noteras i 3 § att föreskrifter om församlingens ansvar för begravningsverksamheten finns i begravningslagen. Det anges i förarbetena att man med detta ville markera "att även begravningsverksamheten är en del av kyrkans uppgifter samtidigt som det görs klart att det är en allmänt samhällelig uppgift som staten har anförtrott kyrkan genom lagstiftning". Det framgår av 2 kap. 5 § i kyrkoordningen att i de fall församlingar samverkar i pastorat, så är det pastoratet som fullgör uppgifterna enligt begravningslagen. Genom att det i samma paragraf i kyrkoordningen sägs att pastoratet är en kyrklig samfällighet

finns det en koppling till begravningslagens reglerings om att lagens bestämmelser om församlingar kan avse kyrkliga samfälligheter.

I 2 kap. 10 a § i kyrkoordningen anges att det i Göteborgs stift får finnas en begravnings-samfällighet för att fullgöra samtliga uppgifter som ingår i begravningsverksamheten enligt begravningslagen samt för att svara för skötsel av gravar. Begravnings-samfälligheten omfattar det territoriella område som utgjorde Göteborgs kyrkliga samfällighet enligt indelningen den 1 januari 2016. Kyrkostyrelsen har fattat beslut med närmare bestämmelser om begravnings-samfälligheten i Göteborg, vilket trädde i kraft den 1 januari 2017 (SKFS 2016:8).

4.1.2.1 Huvudmannens skyldigheter

Huvudmannens skyldigheter framgår av 2 kap. i begravningslagen och innebär i huvudsak följande.

Huvudmannen ska anordna och hålla allmänna begravningsplatser med ett tillräckligt antal gravplatser och andra gravanläggningar av allmänt förekommande slag. Huvudmannen ska också, inom det egna förvaltningsområdet eller inom ett närbeläget förvaltningsområde, tillhandahålla särskilda gravplatser för dem som inte tillhör något kristet trossamfund. Huvudmannens skyldighet att tillhandahålla gravplats omfattar dem som vid dödsfallet var folkbokförda på en fastighet inom församlingen eller kommunen. Om tillgången på gravplatsmark medger det, får också andra beredas gravplats där. För varje allmän begravningsplats ska upprättas en gravkarta och föras gravbok eller gravregister enligt särskilda föreskrifter.

Av 9 kap 6 § i begravningslagen framgår de tjänster som huvudmannen utan kostnad för dödsboet ska tillhandahålla för den som vid dödsfallet var folkbokförd inom huvudmannens förvaltningsområde. Dessa tjänster omfattar gravplats eller motsvarande på allmän begravningsplats under en tid av 25 år, gravsättning inklusive gravöppning, återfyllning och iordningställande av öppnad grav, vissa transporter, kremering, lokal för förvaring och visning av stoftet, samt lokal för begravningsceremoni utan religiösa symboler.

Huvudmannen har också att besluta i ärenden enligt begravningslagen om t.ex. upplåtelse, förnyelse och förverkande av gravrätt, flyttning av gravsatt stoft eller aska, anstånd med gravsättning och prövning av gravanordnings uppsättande. Huvudmannen har även en skyldighet att på begäran medla mellan parter som inte kan enas om kremering eller gravsättning. Huvudmannens handläggning av enskilda ärenden enligt begravningslagen utgör myndighetsutövning och sker inom ramen för förvaltningslagens (1986:223) bestämmelser. Huvudmannens beslut i enskilda ärenden kan överklagas till länsstyrelsen och vidare till allmän förvaltningsdomstol. Handlingar som hanteras inom ramen för begravningsverksamheten utgör allmänna handlingar i enlighet med tryckfrihetsförordningen och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). För registrering av sådana handlingar gäller bestämmelserna i 5 kap. 1–2 §§ i offentlighets- och sekretesslagen och avseende arkivering gäller arkivlagen (1990:782) samt tillhörande föreskrifter. Handlingarna ska hållas åtskilda från Svenska kyrkans egna arkiv.

Länsstyrelsen utövar tillsyn över begravningsverksamheten. Bestämmelser om tillsynen finns i 10 kap. i begravningslagen, se vidare avsnitt 4.1.3.

4.1.2.2 Krematorieverksamheten

Enligt 9 kap. 6 § i begravningslagen är kremering en av de tjänster som huvudmannen, utan kostnad för dödsboet, är skyldig att tillhandahålla för den som vid dödsfallet var folkbokförd inom huvudmannens förvaltningsområde. Kremering ingår alltså i

begravningsavgiften, men det föreligger ingen skyldighet för huvudmannen att anordna och hålla ett eget krematorium. Vem som får anordna och hålla ett krematorium är dock reglerat i begravningslagen genom att det i 3 kap. 1 § anges att ett krematorium får anordnas och hållas bara av den som innehar en allmän begravningsplats eller av en församling. År 2015 fanns det 59 krematorier i landet varav 56 under det kyrkliga huvudmannskapet. Antalet krematorier har stadigt minskat de senaste decennierna från att ha varit 73 stycken i mitten/slutet av 1990-talet.

Utöver det egna behovet hos den huvudman som har ett krematorium utförs kremationer på uppdrag av huvudmän som saknar eget krematorium. Fördelningen av krematorier över landet är mycket ojämn. I södra Sverige är det ibland endast någon mil mellan två huvudmän med krematorium, medan det i norra Sverige kan vara upp till 30 mil mellan de närmaste krematorierna. Tillgången på krematorietjänster ska dock inte bara bedömas utifrån antalet krematorier utan också efter deras kapacitet, d.v.s. det antal kremationer som årligen kan utföras enligt gällande tillstånd från länsstyrelsen. Även i det perspektivet är fördelningen ojämn över landet.

Länsstyrelsen utövar tillsyn över krematorieverksamheten och ger även tillstånd för verksamheten efter miljöprövning. Det finns dock inget forum för övergripande frågor om och samordning av krematorieverksamheten. Såväl ombyggnad som nybyggnad av krematorier är mycket kostsamt. Som exempel kan nämnas nybyggnationer i Malmö (2010) och Lund (2014) till kostnader på 50 respektive 107 miljoner kronor.

Hösten 2010 lämnade Kyrkogårds- och krematorieförbundet en skrivelse till regeringen med önskemål om en översyn av bl.a. begravningslagen, i syfte att möjliggöra en mer ändamålsenlig och effektiv hantering av krematorieverksamheten. Till grund för skrivelsen låg en av förbundet upprättad rapport om krematorieverksamheten. Där bedömde man att behovet av krematoriekapacitet nationellt sett kommer att öka under en kommande tjugoårsperiod. Man påtalade behovet av en samordning och föreslog att länsstyrelsen ska få ett ansvar för säkerställandet av landets krematoriekapacitet. Även i det tidigare nämnda betänkandet *Ansvar i samverkan från församling till nationell nivå – utredning om samverkansformer för begravningsverksamheten* uppmärksammas behovet av en samordning av krematorieverksamheten.

En ny rapport från Kyrkogårds- och krematorieförbundet, *Den framtida krematorieverksamheten, en kartläggning, analys och framtidscenario av krematorieverksamheten samt med en analys av hur hela begravningsverksamheten styrs*, förväntas föreligga till sommaren 2017.

4.1.2.3 Beredskapsförberedelser

En församling som är huvudman för begravningsverksamheten ska vidta de beredskapsförberedelser som behövs för denna verksamhet under höjd beredskap, 8 kap. 3 § i begravningslagen. Motsvarande skyldighet avseende kyrklig beredskap finns i 2 kap. 11 § i kyrkoordningen, där det anges att församlingen, eller om församlingen ingår i ett pastorat, pastoratet ska vidta de beredskapsförberedelser som behövs för verksamheten under kris och beredskap.

I 6 kap. 5 § och 12 kap. 2 §, andra stycket i kyrkoordningen, finns bestämmelser om stiftets och kyrkostyrelsens skyldigheter beträffande kyrklig beredskap. För kyrkostyrelsens del fastslås också i sistnämnda paragraf att kyrkostyrelsen har ansvar för att leda och samordna kyrkans beredskap. Fram till relationsändringen den 1 januari 2000 reglerades kyrkans ansvar för den kyrkliga beredskapen i allmän lag. Det fanns dels bestämmelser om beslutförhet med färre ledamöter i fullmäktige och styrelser under krig eller krigsfara, dels också bestämmelser om skyldighet att vidta vissa beredskapsförberedelser.

Det finns även bestämmelser om beredskapsförberedelser avseende Svenska kyrkan i kulturmiljölagens (1988:950) 4 kap. 15 a §. Där anges att Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar ska vidta de beredskapsförberedelser som under höjd beredskap behövs för vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena, till vilka bl.a. begravningsplatser räknas.

4.1.2.4 Kulturarv

Det finns särskilda bestämmelser om vården av begravningsplatser i kulturmiljölagen. Där sägs i 4 kap. 11 § att vid vården av en begravningsplats ska dess betydelse som en del av vår kulturmiljö beaktas. ”Begravningsplatserna skall vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas eller förvanskas.” För en begravningsplats som har anlagts före utgången av år 1939 krävs tillstånd av länsstyrelsen för att utvidga eller på något annat sätt väsentligt ändra begravningsplatsen och för att på begravningsplatsen uppföra någon ny byggnad eller fast anordning eller riva eller väsentligt ändra befintlig byggnad eller fast anordning. Länsstyrelsen får besluta att detta ska gälla också för en begravningsplats som tillkommit efter utgången av år 1939, om begravningsplatsen ligger invid en kyrkobyggnad som uppförts dessförrinnan eller har ett högt kulturhistoriskt värde.

På motsvarande sätt som för kyrkobyggnader kan kyrkoantikvarisk ersättning beviljas Svenska kyrkan för kulturhistoriskt motiverade kostnader i samband med vård och underhåll av begravningsplatser. Kyrkostyrelsen fattar beslut om fördelningen mellan stiftet av den kyrkoantikvariska ersättningen. I beslutet inför år 2018 har kyrkostyrelsen, mot bakgrund av ett ställningstagande från Kammarkollegiet avseende begravningsavgift och kyrkoantikvarisk ersättning, konstaterat att projekt rörande åtgärder på byggnader, fasta anordningar samt åtgärder på det gröna kulturarvet på begravningsplats, i första hand bör belasta begravningsavgiften. Det är dock fortfarande möjligt för församlingar och pastorat att ansöka om kyrkoantikvarisk ersättning sådana åtgärder.

4.1.3 Statlig tillsyn

Tillsyn över begravningsverksamheten regleras i 10 kap. i begravningslagen. Av 1 § framgår att länsstyrelsen utövar tillsyn över begravningsverksamheten och att länsstyrelsen, när en församling eller ett pastorat är huvudman för begravningsverksamheten, ska förordna ett eller flera begravningsombud att granska hur församlingen tar tillvara de personers intressen som inte tillhör Svenska kyrkan. Begravningsombudets uppgifter är närmare reglerade i 49 § i begravningsförordningen (1990:1147). Begravningsombudet ska få tillgång till samtliga handlingar som avser begravningsverksamheten och ombudet har även rätt att närvara, ställa frågor och göra påpekanden vid sammanträden i församlingen/pastoratet, när frågor om begravningsverksamheten behandlas. Om begravningsombudet finner att det finns anledning att rikta någon anmärkning mot sättet att sköta begravningsverksamheten ska länsstyrelsen underrättas om detta.

Om en huvudman inte fullgör sina skyldigheter enligt begravningslagen eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen får länsstyrelsen vid vite förelägga huvudmannen att fullgöra skyldigheterna, 11 kap. 2 § i begravningslagen.

Den nuvarande regleringen av länsstyrelsens tillsynsansvar tillkom i samband med ett flertal ändringar i begravningslagen år 2012, föranledda av regeringens proposition 2011/12:51 *Några begravningsfrågor*. Länsstyrelserna hade haft tillsyn över begravningsverksamheten redan före relationsförändringen mellan kyrka och stat och vid kyrka-statreformen år 2000 kvarstod tillsynsansvaret oförändrat. Däremot infördes

vid relationsändringen en nyordning med de av länsstyrelsen utsedda begravningsombuden, i syfte att tillförsäkra de medborgare som inte tillhörde kyrkan insyn i begravningsverksamheten. Regeringen kunde i den nämnda propositionen 2011/12:51 konstatera att länsstyrelsens tillsynsansvar blivit otydligt i förhållande till ombuden och ansåg därför att det i lag behövde klargöras att länsstyrelserna har ett allmänt tillsynsansvar och att begravningsombuden bör ses som ett komplement till, inte som en ersättning för, detta ansvar. Den utredning som låg till grund för regeringens proposition hade konstaterat att "... i den mån det idag förekommer tillsynsinsatser från länsstyrelsernas sida utöver begravningsombudens verksamhet så är den händelsestyrd". Regeringen menade att den händelsestyrda tillsynen även fortsättningsvis kommer att vara den viktigaste delen i länsstyrelsernas verksamhet, men att tillsynen inte enbart bör initieras efter anmärkningar från ombuden. Inspektioner och besök kan vara ett sätt att skaffa sig insyn i en verksamhet, liksom även enkäter med frågor till huvudmännen. I syfte att få till stånd en effektivare, mer rättssäker och resursbesparande verksamhet, svarar inom olika samhällssektorer en länsstyrelse för uppgifter som avser flera län. Så blev i samband med de nämnda ändringarna beträffande i den statliga tillsynen fallet i fråga om begravningsverksamheten. Genom förordningen (2012:358) om behörig länsstyrelse i begravningsärenden framgår hur tillsynsansvaret är fördelat mellan sju av landets länsstyrelser.

4.1.4 Arbete med begravningsfrågor på nationell nivå och i stift

Utöver den direkta begravningsverksamhet som församlingar och pastorat som huvudmän arbetar med och har ansvar för finns det uppgifter av annat slag som är betydelsefulla för begravningsverksamheten och som utför av olika organisationer inom Svenska kyrkan, i nära anslutning till kyrkan eller mer fristående.

4.1.4.1 Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation (SKAO)

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation har sitt ursprung i Svenska kyrkans pastoratsförbund som bildades 1945. Under tidernas lopp har organisationens uppgifter förändrats liksom namnet, till först Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund och Svenska kyrkans församlingsförbund innan den 2010 fick sitt nuvarande namn. Förbundet tillkom i första hand för att bevaka medlemmarnas intressen i den diskussion som pågick gällande centralisering av de kyrkliga boställsskogarna. Utöver arbetsgivarfrågor och rådgivning beträffande bl. a. kyrkogårdsfrågor, ekonomi och juridik, var just intressebevakning för medlemmarna en viktig uppgift för förbundet när man ser till tiden före de ändrade kyrka-statrelationerna. Intressebevakningen tonades därefter ner i förbundets stadgar och istället blev uppgiften som service- och rådgivningsorgan det centrala.

Arbetsgivarorganisationen beskriver sig själv som en "arbetsgivar- och serviceorganisation för Svenska kyrkans församlingar, pastorat och stift." Arbetsgivarorganisationen är en ideell förening för arbetsgivare inom Svenska kyrkan, med säte i Stockholm. Som medlem kan även antas en organisation med nära anknytning till Svenska kyrkan. Av de kyrkliga huvudmännen för begravningsverksamhet är det för närvarande två som inte är medlemmar i Arbetsgivarorganisationen. Enligt stadgarna ska den "verka självständigt inom ramen för trossamfundet Svenska kyrkan. Dess verksamhet ska bygga på medlemmarnas uppgifter och behov." Utöver sådant som direkt är eller kan vara kopplat till att vara arbetsgivarorganisation anges också i stadgarna som en uppgift att "bistå medlemmarna i begravnings- och kyrkogårdsfrågor utifrån deras uppdrag som huvudmän för begravningsverksamheten och innehavare av allmänna begravningsplatser".

Arbetsgivarorganisation arbetar med rådgivning till medlemmarna via telefon och e-post. Rådgivningen omfattar bl.a. juridik, administration, kulturarvet, vissa fastighetsfrågor, serviceverksamheten, den fysiska arbetsmiljön, och praktiska frågor kring förvaltningen av begravningsplatserna. Man ger ut manualer och informationsmaterial till huvudmän och allmänhet. I nyhetsbladet *Observera* behandlas i betydande omfattning begravningsfrågor. Arbetsgivarorganisationen erbjuder fasta utbildningar till medlemmarna om bl.a. lagregler, gravskötsel, arbetsledning, kulturmiljöförvaltning m.m. men även på beställning förvaltningsanpassade utbildningar. På service-sidan kan nämnas att man hjälper huvudmän att formulera beslut och med överklaganden i olika instanser samt administrerar arbetsvolymmätningar till stöd för församlingarnas personalbemanning.

4.1.4.2 Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund (SKKF)

Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund är en ideell förening som har sitt ursprung i den Svenska Eldbegängelseföreningen, som i sin tur har rötter i Svenska Likbränningsföreningen, bildad 1882. Den föreningen bildades med syftet att skapa möjligheter för kremation i Sverige, vilket vid denna tidpunkt inte var tillåtet. Under 1950-talet beslutade Svenska Eldbegängelseföreningen att öppna medlemskapet för kyrkogårds- och krematorieförvaltande myndigheter eftersom man ansåg att den erfarenhet som samlats inom föreningen borde ställas till förfogande för de för begravningsväsendet ansvariga lokala myndigheterna. 1983 fick förbundet sitt nuvarande namn.

Kyrkogårds- och krematorieförbundet är enligt sina stadgar ”en politiskt och konfessionellt obunden organisation som verkar inom området begravningsverksamhet, kyrkogårdar, begravningsplatser och deras kulturhistoria” och med mål ”att vårt samhälle ska präglas av goda begravnings seder, ett värdigt omhändertagande av avlidna samt en god kyrkogårdskultur”.

Förbundet anger i sitt yttrande över den remitterade promemorian att man har 450 huvudmän inom begravningsverksamheten som medlemmar. Utöver kyrkliga huvudmän är bl.a. de kommunala begravningshuvudmännen Stockholms och Tranås kommun medlemmar. Det bör innebära att drygt 2/3 av de kyrkliga huvudmännen är medlemmar. Enligt förbundet representerar medlemmarna över 90 procent av landets befolkning.

Enligt sina stadgar ska Kyrkogårds- och krematorieförbundet bl.a. bedriva information, utbildning, konsultativa tjänster och utredningar, ta initiativ till forskning och utveckling, påverka utformningen av lagar och bestämmelser, publicera sig på olika sätt och verka för olika gravskick samt påverka utformning av begravningsplatser och krematorier. Man ska vidare verka för bildande av regionala avdelningar bland kyrkogårdsvårdande organisationer. Det finns för närvarande åtta stycken.

4.1.4.3 Svenska kyrkans nationella nivå

I kyrkoordningens bestämmelser om den nationella nivån och dess uppgifter finns inget uttryckligt sagt om uppgifter kopplade till begravningsverksamheten. Detta hindrar inte att det finns sådana uppgifter.

Kyrkostyrelsen företräder trossamfundet Svenska kyrkan, 10 kap. 3 § i kyrkoordningen. Detta visar sig t.ex. genom att kyrkostyrelsen svarar på av regeringskansliet remitterade utredningar på begravningsområdet och genom kontakter med Skatteverket och Kammarkollegiet avseende uppbörden av begravningsavgiften. Företrädare för kyrkostyrelsen har också funnits med som representanter för kyrkan vid statliga utredningar. Till detta kan även läggas att Svenska kyrkan på nationell

nivå blir involverad i fråga om händelser på lokal nivå som väckt medialt intresse. Det finns en förväntan på kyrkostyrelsen och ärkebiskopen som företrädare för hela Svenska kyrkan att även kunna uttala sig i frågor som rör begravningsverksamheten.

Svenska kyrkans redovisningskommitté är ett organ underställt kyrkostyrelsen som svarar för redovisnings- och därmed relaterade frågor som är av allmänt intresse för Svenska kyrkan. Redovisningskommittén tillhandahåller bl.a. en särredovisningsmodell som redogör för de principer som gäller vid särredovisning av begravningsverksamhetens intäkter och kostnader.

Kyrkokansliet tillhandahåller också ett system för registrering av begravningshuvudmännens budgetar avseende begravningsverksamheten och vidarebefordran av dessa till Kammarkollegiet. Kammarkollegiet har utifrån den samlade kostnadsbudgeten att fastställa en enhetlig begravningsavgiftssats genom att dividera den samlade kostnadsbudgeten med det totala skatteunderlaget.

Kyrkostyrelsen ska, som nämnts ovan, leda och samordna Svenska kyrkans beredskap. I all krisberedskapsverksamhet kan också begravningsverksamheten beröras som en yttersta konsekvens.

Det har redovisats i avsnitt 4.2.1.4 ovan att kyrkostyrelsen hanterar frågor om den kyrkoantikvariska ersättningen. Detta har också en koppling till begravningsverksamheten.

Det finns även viss rådgivning från kyrkokansliets sida och frågor om såväl begravingar som om begravningsverksamheten i mer formell mening kommer inte minst från allmänheten.

4.1.4.4 Rådet för begravningsfrågor

I juni 2007 slöts ett avtal mellan Svenska kyrkan (nationell nivå), Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation och Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund om att inrätta ett gemensamt råd för begravningsfrågor. Avtalet skulle gälla till den 31 oktober 2010 och därefter förlängas med ett år i taget om ingen av parterna säger upp det sex månader före en ny period. I en instruktion för rådet sägs att det ska vara ett forum för samråd mellan parterna rörande begravningsfrågor. Rådet kan samlat företräda begravningsverksamheten i frågor som parterna är eniga om. Rådet består av två ledamöter vardera från Svenska kyrkan och Arbetsgivarorganisationen och tre ledamöter från Kyrkogårds- och krematorieförbundet (detta för att bereda en plats även för någon som företräder en kommunal huvudman). Varje part utser lika många ersättare. En ledamot samt ersättare från varje part ska vara tjänsteman hos organisationen, övriga är förtroendevalda. Svenska kyrkan innehar ordförandeposten medan vice ordförande kan växla mellan organisationerna. Svenska kyrkan tillhandahåller också sekreterarfunktionen i rådet.

Bland frågor som rådet har arbetat med kan nämnas framtagande av rapport om begravningsavgiftens variation, IT-stöd för verksamheten, etisk policy, arkivutbildning för begravningsverksamhetens handlingar, framtagande av folder om krisberedskap i begravningsverksamheten, samt Kammarkollegiets clearingtaxa. Rådets funktion som ett etiskt råd för frågor som kan uppkomma inom verksamheten har blivit alltmer framträdande på senare tid. Som ett resultat av detta finns nu en s.k. funktionsbrevlåda dit begravningshuvudmännen (förtroendevalda och anställda) kan skicka in etiska frågeställningar som man vill att rådet ska klargöra. Rådet har beslutat om gemensamma riktlinjer för sådana etiska ställningstaganden.

4.1.4.5 Stiften

Det förhållandet att Svenska kyrkan genom sina församlingar och pastorat svarar för större delen av begravningsverksamheten i landet påverkar även stiftens arbete.

Det förekommer viss rådgivning på det juridiska området även om mer specialiserade frågor ofta hänvisas vidare till Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation. Från och med år 2014 gäller enligt direkta föreskrifter i kyrkoordningen, 6 kap. 4 §, att stiftet ska främja en god förvaltning i stiftets församlingar och pastorat och ha tillsyn över förvaltningen. I arbetet med detta aktualiseras i olika utsträckning frågor som avser begravningsverksamheten. Vidare måste stiftsstyrelsen i sina beslut om den lokala kyrkliga strukturen pröva att församlingar och pastorat kan klara uppgiften att vara huvudmän för begravningsverksamheten. Vilka krav som ur denna synvinkel behöver ställas på församlingar och pastorat blir alltså på så sätt en stiftsfråga.

4.2 Svenska kyrkan – samordning och tillsyn

Slutfasen av det omfattande statliga utredningsarbetet om kyrka-statfrågorna under 1900-talets senare hälft tog sin början med den s.k. ERK-utredningen. En uppgift för utredningen var att närmare klargöra Svenska kyrkans ekonomiska och rättsliga förhållanden. I betänkandet *Ekonomi och rätt i kyrkan* (SOU 1992:9) behandlade utredningen i ett kapitel Svenska kyrkans rättsliga ställning. Där konstaterade man att Svenska kyrkan i rättsligt hänseende bestod av många olika delar – kyrkokommuner, egna stiftelser, såsom t.ex. de medeltida domkyrkorna, och statliga organ. De olika delarna var sammanfogade i ett normsystem som närmare reglerade deras uppgifter, befogenheter och skyldigheter och som ytterst bestämdes av riksdagen. Det var fråga om många olika slags juridiska personer som utgjorde delar i den enhet som var Svenska kyrkan. Ingen del kunde lämna Svenska kyrkan utan beslut av riksdagen. Samtidigt noterade man att det inte fanns något centralt – för kyrkan gemensamt – organ som kunde fatta beslut som tog över delarnas uppgifter.

De förändrade kyrka-statrelationerna innebar på några punkter ett mycket påtagligt uppbrott från det som tidigare gällde. Samtidigt var ett tydligt syfte att under nya rättsliga förhållanden stå i kontinuitet med tidigare förhållanden. Det gällde inte bara i fråga om den grundläggande identiteten som evangelisk-lutherskt trossamfund med samma bekännelse oavsett relationerna till staten. Det gällde också beträffande många organisatoriska frågor av olika dignitet.

Till det som i grunden har förändrats hör det som ERK-utredningen skrev om Svenska kyrkan som en sammanfogning av delar av olika karaktär där det som höll samman helheten var ett av riksdagen beslutat normsystem som närmare reglerade delarnas uppgifter, befogenheter och skyldigheter. Svenska kyrkan är nu enligt lagen om trossamfund ett registrerat trossamfund och därmed en sammanhållen juridisk person. Det var tidigare inte fallet. Registrerat trossamfund infördes som en ny associationsform i svensk lag i och med beslutet om ändrade kyrka-statrelationer.

4.2.1 Kyrkoordningen som gemensamt regelsystem

Det är Svenska kyrkan som helhet med församlingar, samfälligheter och stift som är ett registrerat trossamfund. Samtidigt är församlingar, samfälligheter och stift var för sig egna juridiska personer i sin egenskap av att vara det som i lagen kallas ”registrerade organisatoriska delar” av trossamfundet Svenska kyrkan. Som registrerat trossamfund företräds Svenska kyrkan av kyrkostyrelsen och har kyrkomötet som högsta beslutande organ.

Den sammanhållande funktion som tidigare lagar stod för kan kyrkoordningen sägas ha tagit över. Detta finns med när det i den övergripande inledningen till kyrkoordningen som helhet sägs följande.

En huvuduppgift för kyrkoordningen är att ange de strukturer och beslutsformer som ger de bästa förutsättningarna för Svenska kyrkan att fullfölja sin kallelse. Härtill kommer uppgiften att bevara och stärka enheten och gemenskapen bland dem som tillhör Svenska kyrkan, mellan församlingar och stift och med hela den världsvida kyrkan.

Till det som ska finnas för att ett samfund ska kunna vara ett ”registrerat trossamfund” hör trossamfundets stadgar, se 8 § i lagen om trossamfund (1998:1593). Motsvarande gäller enligt 13 § i samma lag också för registrerade organisatoriska delar av ett trossamfund. Den av kyrkomötet som högsta beslutade organ fastställda kyrkoordningen utgör stadgarna för såväl trossamfundet Svenska kyrkan som helhet som för kyrkans organisatoriska delar, alltså stift, församlingar och samfälligheter/pastorat.

Begravningsverksamheten är som tidigare har konstaterats en i lag till församlingar och pastorat given uppgift. Församlingar och pastorat är egna juridiska personer som självständigt ska fullgöra uppgiften att vara huvudmän för begravningsverksamheten. De är samtidigt registrerade organisatoriska delar av trossamfundet Svenska kyrkan, vilket också är av betydelse för dem som huvudmän för begravningsverksamheten. Kyrkoordningen kan inte säga något om vad uppdraget från staten omfattar eller hur det ska utföras såvitt gäller de i lag och förordning direkt reglerade uppgifterna. Kyrkoordningen anger dock vilka församlingar och pastorat som utövar detta huvudmannaskap och innehåller bestämmelser om formerna för församlingars och pastorats verksamhet, oavsett vad det innehållsligt rör sig om. Bestämmelserna om val, såväl direkta som indirekta val, styr hur de personer utses som har ansvar för begravningsverksamheten och vilka personer som kan utses. Det finns ett antal bestämmelser i 3 och 4 kap. i kyrkoordningen om hur kyrkofullmäktige och kyrkoråd ska arbeta. Det är i mycket sådant som kan sägas vara gemensamt för demokratiskt verksamma beslutande organ och styrelser i det svenska samhället. Dessa bestämmelser gäller naturligtvis också när ärenden avseende begravningsverksamheten behandlas. Det kan noteras att regeringen i propositionen 1998/99:38 *Staten och trossamfundet – begravningsverksamheten, kulturminnena, personalen, avgiftsbetalningen, m.m.* s. 125 uppmärksammar att enligt det då föreliggande förslaget till kyrkoordning ska sammanträden med kyrkofullmäktige och församlingsdelegerade vara offentliga. ”Även en sådan bestämmelse medför att möjligheterna för en person som inte tillhör Svenska kyrkan att få insyn i beslut som rör begravningsverksamheten blir goda.” Samtidigt konstaterar man som en bakgrund till förslaget om begravningsombud begränsningarna för den som inte tillhör Svenska kyrkan att direkt påverka hur en församling sköter begravningsverksamheten.

Även bestämmelserna i kyrkoordningens kapitel 47 och 48 om ekonomisk förvaltning samt om revision och granskning är av betydelse för hanteringen av ärenden avseende begravningsverksamheten.

Det har tidigare noterats, avsnitt 4.1.2.1, att förvaltningslagen ska tillämpas vid handläggning av enskilda ärenden enligt begravningslagen. Det medför att när ärenden avseende enskilda handläggs gäller vissa särskilda bestämmelser som saknar motsvarighet i kyrkoordningen. Exempel på detta är att det i 18 § i förvaltningslagen finns stadgat om röstplikt i ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild.

Det kan samtidigt noteras att kyrkoordningen innehåller bestämmelser av betydelse för hur ärenden hanteras men som ofta inte finns lika uttalat i andra typer av stadgar och föreskrifter. Åtminstone bestämmelserna om barnkonsekvensanalys är

ett tydligt exempel på detta. När kyrkorådet ska bereda ett ärende där kyrkofullmäktige ska fatta ett beslut som gäller begravningsverksamheten ska beredningen innefatta en barnkonsekvensanalys enligt 4 kap. 4 § i kyrkoordningen.

4.2.2 Samordning

När kyrkoordningen anger kyrkostyrelsens uppgifter används på ett par punkter begreppet ”samordna” för sådant som avser Svenska kyrkan som helhet. Det gäller när det i 10 kap. 3 § fjärde punkten sägs att kyrkostyrelsen ska ”samordna Svenska kyrkans och dess församlingars ansvar för internationell mission och internationell diakoni” och när det i 12 kap. 2 § anges att kyrkostyrelsen ska ”leda och samordna Svenska kyrkans beredskap”.

Det som stadgas om samordningen av Svenska kyrkans beredskap ger, enligt 1999 års kyrkoordningsskrivelse (CsSkr 1999:3), kyrkostyrelsen ett helhetsansvar för beredskapen inom Svenska kyrkan samt rätt att genom råd och anvisningar ge riktlinjer för hur planläggning m.m. ska bedrivas. Regleringen är därmed ett undantagsfall i vilket kyrkostyrelsen kan anses ha rätt att ge anvisningar och riktlinjer avseende verksamheten i församlingar och stift. Möjligheten har dock hittills inte utnyttjats. I övrigt gäller enligt 10 kap. 2 § att kyrkostyrelsen får besluta närmare bestämmelser på de områden där kyrkomötet enligt samma paragraf ska utfärda bestämmelser, när detta särskilt är angivet i kyrkoordningen. Kyrkostyrelsen har alltså ingen generell rätt att fatta för stift, församlingar och pastorat bindande beslut om inte kyrkomötet i kyrkoordningen har medgett en sådan beslutanderätt.

Samordningen av internationell mission och diakoni hör samman med att det är fråga om uppgifter som primärt är att se som utflöde av församlingens grundläggande uppgift. Av såväl praktiska som principiella skäl är det dock inte rimligt att det är församlingarna som är direkt verksamma inom internationell mission och diakoni. Den kyrkoordningsreglerade samordningen innebär i detta fall ett verksamhetsansvar för kyrkostyrelsen. Kampanjer för att uppmärksamma utsatta människor och länder kan ses som en annan typ av samordnande arbete inom samma verksamhetsområde. I det fallet blir betydelsen av de samordnande insatsernas genomslag beroende av hur väl de är förankrade och genomförda. De vilar inte på några beslut, om man bortser från vissa rikskollekter, att församlingar måste ansluta sig och ta upp sådant som en viss kampanj vill förmedla.

Det finns andra områden där kyrkostyrelsen kan sägas ha en samordnande roll men där det också är möjligt för kyrkostyrelsen att utfärda bestämmelser. Det gäller när det i 10 kap. 3 § fjärde punkten sägs att kyrkostyrelsen ska ha hand om övergripande frågor när det gäller Svenska kyrkans gemensamma datasystem. I det fallet har kyrkomötet genom 56 kap. 3 § beslutat att kyrkostyrelsen får bestämma om användningen av Svenska kyrkans gemensamma datasystem. På grundval av detta har kyrkostyrelsen t.ex. fattat beslut om bestämmelser om anslutning till Svenska kyrkans gemensamma epostsystem (SvKB 2015:4).

På motsvarande sätt som tidigare noterats beträffande kampanjer avseende internationell mission och diakoni finns det andra områden där kyrkostyrelsens roll som styrelse för trossamfundet Svenska kyrkan och som företrädare för trossamfundet leder till arbete av samordnande karaktär, men där resultatet av arbetet och dess genomslag vilar på annat än tvingande beslut. Exempelvis när kyrkostyrelsen har antagit en plattform för Svenska kyrkans roll och uppgift i den svenska välfärden med syftet den ska vara vägledande för Svenska kyrkan som aktör i välfärden kan detta ses som ett samordnande arbete. Plattformens betydelse och genomslag är dock beroende av om, och i vilken utsträckning, det som sägs där bejakas på ett bredare plan inom kyrkan.

4.2.3 Tillsyn

Allmänt om tillsyn

Stiftets grundläggande uppgift är att främja och ha tillsyn över församlingslivet. Detta framgår såväl av lagen om Svenska kyrkan, 5 §, som av kyrkoordningen, 6 kap. 1 §. I 6 kap. 4 § i kyrkoordningen finns ytterligare bestämmelser om stiftets olika uppgifter. Där angavs ursprungligen att stiftet skulle främja och ha tillsyn över församlingarnas uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission genom att erbjuda utbildning och fortbildning samt genom andra insatser. Genom beslut av 2012 års kyrkomöte ändrades bestämmelserna så att där inte längre sägs något om hur stiftet ska utföra uppdraget att främja och ha tillsyn. Däremot vidgades stiftets uppdrag till att även avse att främja en god förvaltning och ha tillsyn över förvaltningen.

I utredningsarbetet inför beslutet av kyrkomötet 1999 om kyrkoordningen gav en teologisk expertgrupp en bakgrund till begreppen *främjande* och *tillsyn* enligt följande i betänkandet *Arbetet på olika kyrkliga nivåer* (Svenska kyrkans utredningar 1998:3), s. 129.

Stiftets uppgifter kan sammanfattas i de två huvudbegreppen *främjande* och *tillsyn*. Dessa begrepp kan sägas stå för två kompletterande aspekter på stiftets episkopé-uppgifter. Begreppet *tillsyn* leder i första hand tankarna till sådant som har med kontroll och ledning att göra medan *främjande* är mer förbundet med service och bistånd. Denna syn bör dock nyanseras. Till en väl fungerande *tillsyn* hör också att ge råd, stöd och uppmuntran. Skall man *främja* församlingens utveckling kan det också innefatta uppgifter av kontrollkaraktär. Det går inte att dra en skarp gräns mellan *tillsyns-* och *främjandeuppgifter*. Många enskilda åtgärder från stiftets sida kan ha inslag av såväl *tillsyn* som *främjande*. Samtidigt som det finns ett överlappande eller gemensamt fält för *tillsyns-* och *främjandeuppgifterna* är det ändå frågan om två aspekter som det också finns anledning att hålla isär.

Beslutet av 2012 års kyrkomöte att genom en ändring i kyrkoordningen uttryckligen utvidga stiftets *främjande-* och *tillsynsuppdrag* hade sin bakgrund i Strukturutredningens arbete. Utredningen hade i betänkandet *Närhet och samverkan* (Svenska kyrkans utredningar 2011:2) konstaterat att det av flera anledningar fanns skäl att i kyrkoordningen ange att stiftets *främjande* och *tillsyn* även ska avse förvaltningen hos församlingar och pastorat. Exempelvis betonades att Svenska kyrkan som helhet eller som trossamfund har ett yttersta ansvar även för de lokala ekonomiska förhållandena. Detta angavs gälla oavsett den lokala självstyrelsen och det förhållandet att varje församling och pastorat, som registrerade organisatoriska delar av Svenska kyrkan, självständigt och var för sig svarar för sina skyldigheter. Andra administrativa områden som berördes var arbetsmiljöarbete, fastighetsfrågor och arkivhantering. När kyrkostyrelsen i sin skrivelse *Strukturfrågor* (KsSkr 2012:5) föreslog kyrkomötet att besluta om det aktuella tillägget i kyrkoordningen, angav kyrkostyrelsen att man, i likhet med utredningen, noterade att stiftets uppgifter förändrats sedan kyrkoordningens tillkomst och att det aktuella tillägget därför i någon mån kan ses som ett klarläggande av vad som redan gällde (KsSkr 2012:5 s. 120).

Stiftets *tillsyn* innefattar *tillsyn* över såväl församlingar och pastorat som över dem som fullgör uppdrag inom kyrkans vinningstjänst. Detta framgår av den närmare bestämningen av vad som ingår i *tillsynen* i 57 kap. 1 § i kyrkoordningen. I *tillsynen* ingår

1. råd, stöd och hjälp, dels i frågor som rör kyrkans lära, böcker, sakrament, gudstjänst och övriga handlingar, dels i rättsliga frågor och i förvaltningsfrågor,
2. utfärdande av församlingsinstruktion,
3. biskopens visitationer,
4. biskopens och domkapitlets granskning av hur präster och diakoner utövar sina uppdrag och efterlever avgivna vigningslöften,
5. prövning av prästers och diakoners behörighet att utöva kyrkans vigningstjänst,
6. befogenhetsprövning, och
7. beslutsprövning.

Som ett instrument för stiftets tillsyn finns enligt andra punkten i uppräkningslistan ovan församlingsinstruktionen. Enligt 57 kap. 5 § i kyrkoordningen ska det för varje församling finnas en församlingsinstruktion. Församlingar som ingår i ett pastorat ska ha en gemensam församlingsinstruktion. Det centrala innehållet i församlingsinstruktionen är ett pastoralt program för församlingens grundläggande uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Församlingsinstruktionen utfärdas av domkapitlet efter godkännande av kyrkofullmäktige och kyrkoherde var för sig. Den är därefter bindande för församlingen eller, när det är fråga om en gemensam församlingsinstruktion, för pastoratet och dess församlingar enligt 57 kap. 6 § i kyrkoordningen.

Tillsyn och begravningsverksamhet

Kyrkoordningen innehåller inga uttryckliga bestämmelser om kyrklig tillsyn som särskilt avser begravningsområdet. Detta innebär dock inte att delar av det som finns med i uppräkningslistan av vad den kyrkliga tillsynen omfattar även har beröring med begravningsverksamheten. Det gäller punkterna 1, 3 och 7. Uppgiften för stiftet att ge råd stöd och hjälp i rättsliga frågor och förvaltningsfrågor är inte begränsad till någon viss del av det arbete som äger rum hos församlingar och pastorat. Det innebär att även begravningsverksamheten berörs. I vilken utsträckning frågor som avser begravningsverksamheten behandlas vid biskopens visitationer enligt tredje punkten i uppräkningslistan av tillsynsåtgärder torde variera. Att sådana frågor också kan komma upp bör ändå vara självklart. Bestämmelserna i sjunde punkten om beslutsprövning avser alla beslut som fattas av församlingar och pastorat oavsett vilken verksamhet de gäller. Det är fråga om en formell prövning som i första hand avser att de bestämmelser som finns i kyrkoordningen har följts. Det skulle t.ex., med anknytning till vad som tidigare sagts om krav på barnkonsekvensanalys, kunna innebära att ett beslut av kyrkofullmäktige om en kyrkogårdsutvidgning upphävs om kyrkorådet i sin beredning inte har gjort en barnkonsekvensanalys. Vad som gäller beträffande beslutsprövning vid beslut enligt begravningslagen i ärenden avseende enskilda där förvaltningslagen ska tillämpas torde inte ha prövats, i vart fall inte hos Svenska kyrkans överklagandenämnd.

I *Kyrkoordning för Svenska kyrkan 2014 med kommentarer och angränsande lagstiftning* har frågan berörts med slutsatsen att det kan finnas behov av och vara befogat att tala om en kyrklig tillsyn även på områden där det också finns en statlig tillsyn. I det tidigare nämnda betänkandet *Ansvar i samverkan från församling till nationell nivå* förs också ett resonemang kring frågan med liknande slutsats. Det framhålls vidare att den kyrkliga tillsynen också allmänt syftar till att ge stiftet underlag för bedömningen av vad som är en lämplig indelning i fristående församlingar och i pastorat, s. 78 i betänkandet. Vid dessa bedömningar måste stiftet ta

ställning bl.a. till församlingens eller pastoratets förmåga att fullgöra sin uppgift som huvudman för begravningsverksamheten.

Kyrkoherden leder all verksamhet i församlingar och pastorat, 2 kap. 9 § i kyrkoordningen. Ledningsansvaret omfattar även begravningsverksamheten, vilket uttryckligen anges i kyrkoordningsskottet i förarbetena, KsSkr 2009:5 s. 89. Kyrkoherden har även ett tillsynsansvar för all verksamhet utifrån Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära, vilket stadgas i 5 kap. 2 § tredje stycket i kyrkoordningen. Bestämmelsen om kyrkoherdens tillsynsansvar har funnits sedan kyrkoordningens tillkomst.

När det gäller den kommande begravningssamfälligheten i Göteborgs stift, kan konstateras att kyrkostyrelsen i sitt beslut med närmare bestämmelser om begravningssamfälligheten i Göteborg, SvKB 2016:8, angivit att Göteborgs stift, utöver den tillsyn som utövas av länsstyrelsen, får främja och ha tillsyn över begravningssamfällighetens verksamhet och förvaltning (5 kap. 2 §). Vidare finns angivet att den kyrkoherde som är ordförande i begravningsstyrelsen ansvarar för tillsyn över all verksamhet i begravningssamfälligheten utifrån ett pastoralt perspektiv (5 kap. 3 §).

5 Överväganden och förslag

5.1 Riktlinjer för begravningsverksamheten

Kyrkostyrelsens förslag: I kyrkoordningen införs en ny bestämmelse som ålägger de församlingar och pastorat som är huvudmän för begravningsverksamhet att fastställa riktlinjer för hur begravningsverksamheten ska vara utformad. Beslut om riktlinjerna ska fattas av kyrkofullmäktige.

När kyrkofullmäktige har fastställt riktlinjerna ska de delges stiftet.

Ny paragraf: 2 kap. 6 a §.

Ändrad paragraf: 3 kap. 2 §.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med kyrkostyrelsens förslag. I promemorian föreslås att det ska fastställas en instruktion för begravningsverksamheten.

Remissinstanserna: Det finns stöd hos en majoritet av remissinstanserna för förslaget att det i kyrkoordningen ska införas bestämmelser om någon form av instruktion med riktlinjer för hur begravningsverksamheten är utformad. Ett fåtal är direkt avstyrkande och i några fall går det inte att se ett entydigt ställningstagande. Ett flertal av såväl stiftet som av församlingar och pastorat tillstyrker förslaget i oförändrat skick eller med vissa justeringar.

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation delar i grunden många av promemorians skäl för att införa en begravningsinstruktion men ifrågasätter benämningen instruktion då man ser risker med att använda ett vedertaget begrepp som ges en annan innebörd. Därför ser man det som viktigt att en annan benämning används. Arbetsgivarorganisationen ifrågasätter om den föreslagna instruktionen i alla delar innehåller sådant som faller inom kyrkofullmäktiges mandat. Man konstaterar att församlingsinstruktionen inte tar upp lednings-, delegations- och arbetsmiljöfrågor vilka nämns i promemorian avseende begravningsinstruktionen. Frågor som ska finnas med i kyrkorådets arbetsordning ska inte finnas med i ett av kyrkofullmäktige beslutat dokument. Arbetsgivarorganisationen avstyrker förslaget att kyrkofullmäktige ska fastställa en instruktion med hänvisning till kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2011:6 *Revision och granskning av Svenska kyrkans verksamhet* där ”kyrkorådet fick ett tydligt ansvar för

sin organisation och sina arbetsformer genom kravet på arbetsordning”. Kyrkorådet bör som styrelse och arbetsgivare fastställa instruktionen för begravningsverksamheten. Förslaget att instruktionen ska delges stiftet avstyrks också. Bland annat i anslutning till att den föreslagna begravningsinstruktionen tas upp i yttrandet sägs att det är uppenbart att begreppet begravningsverksamhet används i promemorian på ett sätt som innebär en glidning från den legaldefinition som finns i begravningslagen. Det konkreta exempel man pekar på finns dock i kyrkoordningen. I 34 kap. 7 § andra stycket finns ett undantag från kravet att kyrkans anställda ska tillhöra Svenska kyrkan. Undantaget gäller dem som arbetar uteslutande eller så gott som uteslutande inom begravningsverksamheten. ”Om man utgår från begravningslagens legaldefinition finns det sannolikt ingen som arbetar ’i’ begravningsverksamheten. Mer korrekt är att personalen arbetar med uppgifter som utgör begravningsverksamhet.”

Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund menar att förslaget med en begravningsinstruktion är bra. Man menar att det ska vara fråga om ett handlingsprogram av samma slag som för andra samhällsuppdrag såsom skolplan eller handlingsprogram för räddningstjänsten. Innehållet ska styras av lagar och förordningar och i detta fall preciseras i begravningslagen eller begravningsförordningen. Det kan då bli underlag för den statliga tillsynen via länsstyrelse och begravningsombud. Om förslaget i promemorian ”om en frivillig begravningsinstruktion ändå skulle genomföras är vårt förslag att ordet instruktion, som normalt innehåller bindande bestämmelser, byts ut mot exempelvis vägledning, riktlinjer eller någon motsvarande benämning som speglar att dokumentet inte är fullt ut bindande.”

Synpunkter av likartat slag som Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation vad gäller innehållet i den föreslagna begravningsinstruktionen framförs även av *Stiftsstyrelsen i Uppsala stift* och av *Domkapitlet och Stiftsstyrelsen i Skara stift*. *Stiftsstyrelsen i Uppsala stift* menar att en begravningspolicy kan fastställas av kyrkorådet och läggas till grund för stiftens förvaltningstillsyn samt eventuellt vara bilaga till församlingsinstruktionen. *Domkapitlet och Stiftsstyrelsen i Skara stift* ser som en styrka med förslaget att kyrkofullmäktige ges en helhetsbild av sitt ansvar. På vissa områden där olika dokument redan föreligger bör det vara tillräckligt att i en instruktion för begravningsverksamheten hänvisa till dessa. Man ser en motsättning i beskrivningen av den föreslagna instruktionen. ”Å ena sidan anges att instruktionen inte i första hand är avsedd att vara ett tillsynsinstrument. Å andra sidan föreslås att fastställd instruktion ska delges stiftet, vilket resulterar i att dokumentet blir föremål för tillsyn. Vi ser instruktion för begravningsverksamheten som ett givet underlag för tillsynen.” Man saknar också en utförlig reflektion kring orsak till och konsekvenserna av att åtskilja församlingsinstruktionen och begravningsinstruktionen. Det finns fler remissinstanser som på liknande sätt efterfrågar ett klagörande. *Domkapitlet i Göteborgs stift* menar att det behövs ytterligare klagöranden om hur arbetet med begravningsinstruktionen ska ske och om relationen mellan församlingsinstruktion och begravningsinstruktion. Det behöver också klargöras vilken dignitet begravningsinstruktionen ska ha för församlingar och pastorat. ”I samband med detta behöver också framgå av vilka skäl man inte föreslår någon sanktionsmöjlighet vid utebliven begravningsinstruktion.” *Domkapitlet* ställer också frågan om benämningen ”begravningsinstruktion” är bra och relevant. Det blir naturligt att man uppfattar att den har motsvarande funktion som en församlingsinstruktion.

Stiftsstyrelsen i Västerås stift anser att det inte behövs någon begravningsinstruktion. Man uppfattar att det inte har uttryckts något behov från församlingarnas sida och att begravningsverksamheten i allmänhet fungerar bra. Andra stift tillstyrker utan närmare kommentarer promemorians förslag. Det gäller *Karlstads stift*, *Domkapitlet och Stiftsstyrelsen i Härnösands stift*. *Domkapitlet i Luleå stift*, som

också tillstyrker förslaget, anser att kyrkostyrelsen bör ta fram en mall för begravningsinstruktionen. Motsvarande önskemål uttrycks i flera andra yttranden.

Skövde församling understryker vikten av att införa en begravningsinstruktion och *Nyköpings församling* finner förslaget till begravningsinstruktion mycket angeläget. *Nacka församling* ser upprättandet av en begravningsinstruktion som uppdateras regelbundet som ett bra förslag som bidrar till ökad kvalitet i begravningsverksamheten. Flera andra församlingar och pastorat tillstyrker förslaget utan att uttrycka någon närmare värdering. *Jönköpings pastorat* däremot anser att författningsstyrningen borgar för en likabehandling i hela landet och menar att det skapar mer otydlighet och risk för olika hantering av ärenden om varje pastorat/församling formulerar ytterligare instruktioner att arbeta efter. *Lunds pastorat* motsätter sig förslaget och anger att man redan har av kyrkorådet fastställda riktlinjer för begravningsverksamheten.

Kyrkonämnden i Göteborgs kyrkliga samfällighet har ställt sig bakom ett av indelningsstyrelsen för den blivande begravningssamfälligheten i Göteborg utarbetat remissvar I yttrandet ställer man sig positiv till förslaget att skapa ett gemensamt verktyg för att stärka och tydliggöra församlingarnas/pastoratens utförande av uppdraget som begravningshuvudmän. Såväl vad som ska göras och hur det ska göras ser man som i huvudsak författningsstyrt. ”Det som saknas, men som behöver komma till uttryck är att tydliggöra på vilket sätt det pastoral perspektivet kommer till uttryck i verksamheten. - - - En begravningsinstruktion kan vara ett verktyg för detta.” Processen med utarbetande av ett sådant dokument kan vara av stor nytta och betydelse för verksamhetens utformning och utveckling.

Ulricehamns pastorat framhåller behovet av tydliga riktlinjer och gärna någon mall för en begravningsinstruktion om en sådan ska utarbetas.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Riktlinjer för begravningsverksamheten

Remissbehandlingen av promemorian *Begravningsverksamheten – samordning och tillsyn m.m.* ger ett stöd för att införa bestämmelser i kyrkoordningen om att det ska finnas ett lokalt beslutat dokument som närmare anger hur begravningsverksamheten ska vara utformad hos den enskilda huvudmannen. Detta bejakas såväl av en majoritet av stiftens som av flertalet församlingar och pastorat som besvarat remissen. Det finns invändningar på vissa punkter och förslag till förändringar som kyrkostyrelsen menar har fog för sig och bör leda till ändringar av det remitterade förslaget. Härtill kommer att det i promemorian talas om riktlinjer som ”beskriver” hur verksamheten är utformad. Kyrkostyrelsen menar att eftersom det är fråga om riktlinjer blir det mer adekvat att tala om riktlinjer för hur begravningsverksamheten ska vara utformad.

I promemorian anges syftet med införandet av en begravningsinstruktion vara att stärka och tydliggöra församlingarnas och pastoratens arbete med utförandet av uppdraget som huvudmän för begravningsverksamheten. Kyrkostyrelsen ansluter sig med sitt förslag till denna grundläggande syftesbestämning.

I det förslag som nu läggs fram görs inte någon direkt koppling till församlingsinstruktionen. I promemorian klargörs visserligen att den föreslagna begravningsinstruktionen på flera sätt är en annan typ av dokument än församlingsinstruktionen men det finns ändå den likheten att de båda har benämningen ”instruktion”. I likhet med *Domkapitlet i Göteborgs stift* menar kyrkostyrelsen det kan ifrågasättas om begreppet ”begravningsinstruktion” som, åtminstone i viss utsträckning, kan kopplas samma med församlingsinstruktionen är bra och relevant. Denna problematik uppmärksammas också i promemorian även om slutsatsen blir en annan än den som

kyrkostyrelsen nu drar. I linje med vad som anförs av *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation* menar kyrkostyrelsen att ett annat begrepp än ”instruktion” ska användas och föreslår istället att det ska talas om ”riktlinjer för begravningsverksamheten”. Detta är ett av de förslag till benämningar som *Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund* också har. Kyrkostyrelsens förslag är alltså att det ska fattas lokala beslut med riktlinjer för hur begravningsverksamheten hos den enskilda huvudmannen ska vara utformad. Det är självklart så att begravningslagen och begravningsförordningen ger ramarna för vad som kan tas upp i riktlinjerna när där anges vad begravningsverksamheten innefattar och vad som ska göras.

I ett par remissvar, bl.a. från *Stiftsstyrelsen i Uppsala stift*, tas upp frågor om innehållet i den föreslagna begravningsinstruktionen med påpekanden om att det kan bli otydligt vad som är kyrkorådets eget ansvar som styrelse och vad som kan beslutas av kyrkofullmäktige som högsta beslutande organ. Det som i första hand avvisas som frågor att ta upp i begravningsinstruktionen är ledningsansvar, delegationer samt arbetsmiljö- och personalfrågor. Kyrkostyrelsen instämmer i vikten av en tydlig ansvarsfördelning och menar att frågor av nämnt slag inte ska finnas med i de riktlinjer för begravningsverksamheten som styrelsen här föreslår.

Jönköpings pastorat menar att det skapar otydlighet och risk för olika hantering av ärenden om varje pastorat/församling formulerar ytterligare instruktioner. Man synes anse att det inte krävs något utöver det som anges i lag och förordning. I likhet med vad som anges i ett flertal remissyttranden menar alltså kyrkostyrelsen att gällande föreskrifter behöver kompletteras med vissa riktlinjer. Det är inte och kan inte vara fullt ut författningsreglerat hur uppdraget ska utföras. Bland annat kan de lokala förutsättningarna skilja sig på ett sätt som gör att allt inte kan hanteras på precis samma sätt. Samtidigt är det självklart att lagregleringen ger de ramar inom vilka man har att röra sig och att dessa i viss utsträckning inte ger utrymme för några alternativ utan entydigt anger vad som gäller. I den remitterade promemorian gavs, utöver det som tidigare har avvisats eftersom det hör till kyrkorådets ansvar som styrelse, följande exempel på innehåll i den där föreslagna begravningsinstruktionen: etik och värdegrundsarbete, kontakter med icke kristna religioner, nya begravnings seder, kris- och katastrofberedskap, samverkan med andra församlingar, kulturarvsfrågor och former för extern information. En plan för kris- och katastrofberedskap är inte något som ska finnas bara för begravningsverksamheten men en församling eller ett pastorat ska som huvudman vidta de beredskapsförberedelser som behövs för höjd beredskap. I någon form, eventuellt med hänvisning till en mer omfattande beredskapsplan, behöver detta finnas med i riktlinjerna för begravningsverksamheten. De exempel på innehåll i riktlinjerna för begravningsverksamheten som har tagits upp i promemorian ser kyrkostyrelsen som en bra utgångspunkt för ett fortsatt arbete.

Stöd för arbetet med riktlinjerna

Några remissinstanser efterfrågar hjälpmedel för utarbetande av riktlinjerna. T.ex. skriver *Ulricehamns pastorat* att det finns behov av tydliga riktlinjer och gärna någon mall. Kyrkostyrelsen menar att det är viktigt att det sker ett lokalt arbete och reflektion när riktlinjerna tas fram. Detta lyfter *Kyrkonämnden i Göteborgs kyrkliga samfällighet* fram i det yttrande som har utarbetats av indelningsstyrelsen för den blivande begravnings-samfälligheten. Man framhåller att processen med utarbetande av ett dokument kan vara av stor nytta och betydelse för verksamhetens utformning och utveckling. Ett material som kan vara en hjälp att starta processen och stimulerar denna kan dock enligt kyrkostyrelsen vara lämpligt att ta fram. Vilket stöd som kan behövas för det

lokala arbetet med riktlinjerna behöver dock övervägas vidare, bland annat i samverkan med stiftet.

KsSkr 2017:5

Kyrkofullmäktige beslutar

De flesta remissinstanserna kommenterar inte närmare förslaget att det är kyrkofullmäktige som ska fastställa riktlinjerna. På denna punkt finns dock i ett par fall tydliga ställningstaganden mot och för förslaget. *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation* avstyrker förslaget med hänvisning till den ställning som kyrkorådet har som styrelse medan *Domkapitlet och Stiftsstyrelsen i Skara stift* ser som en styrka med förslaget att kyrkofullmäktige ges en helhetsbild av sitt ansvar. Kyrkostyrelsen ansluter sig till det synsätt som har redovisats från Skara stift. Det är församlingar och pastorat som har getts uppdraget att vara huvudmän. Det är då rimligt att det högsta beslutande organet är med och anger riktlinjer för hur uppdraget ska utföras.

Kyrkostyrelsen ser inga skäl för att genom att söka påverka lagstiftaren gå vidare med det som *Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund* föreslår, nämligen att det ska tas in bestämmelser i begravningslagen eller begravningsförordningen om ett handlingsprogram motsvarande en skolplan eller handlingsprogram för räddningstjänsten.

Riktlinjerna och församlingsinstruktionen

Domkapitlet i Göteborgs stift ser behov av ytterligare klargöranden av relationen mellan församlingsinstruktion och begravningsinstruktion och vilken dignitet "begravningsinstruktionen" ska ha för församlingar och pastorat. Kyrkostyrelsen menar att det på flera punkter finns mycket påtagliga skillnader mellan de föreslagna riktlinjerna för begravningsverksamheten och församlingsinstruktionen. En grundläggande skillnad är att församlingsinstruktionen avser sådant som är närmare reglerat i kyrkoordningen och att det centrala är ett pastoralt program för församlingens grundläggande uppgift. Den behandlar sådant som är konstitutivt för församlingen och ska därför, som följd av Svenska kyrkans episkopala struktur, fastställas av domkapitlet som ett för församlingen gällande dokument. Begravningsverksamheten är också genom det uppdrag som är givet genom begravningslagen i det flesta fall en angelägenhet för församlingen, men det finns församlingar inom Svenska kyrkan, både i Sverige och utomlands, som inte har ansvar för någon begravningsverksamhet. Detta förändrar inte deras ställning som församlingar i Svenska kyrkan och inverkar inte på behovet av att fastställa en församlingsinstruktion för den grundläggande uppgiften.

I flera remissvar understryks mycket starkt begravningsverksamheten som ett samhälleligt uppdrag och det leder ibland till slutsatser beträffande tillsynsfrågor som kyrkostyrelsen inte delar. Att begravningsverksamheten är ett uppdrag givet av staten kan dock inte ifrågasättas och detta behöver få konsekvenser för hur beslut fattas om riktlinjer för denna verksamhet. Det är församlingar och pastorat som har det fulla ansvaret för begravningsverksamheten och därmed bör riktlinjerna beslutas av huvudmännens högsta beslutande organ. Riktlinjerna blir bindande för kyrkorådet på motsvarande sätt som andra beslut av kyrkofullmäktige. Om domkapitlet skulle vara involverat i beslutsfattandet skulle det skapa otydlighet ifråga om ansvarsfördelningen. En annan sak är att kyrkostyrelsen biträder förslaget att riktlinjerna, när kyrkofullmäktige väl har fattat sitt beslut, ska delges stiftet. Detta hör samman med frågorna om tillsyn som tas upp närmare i nästa avsnitt av denna skrivelse.

I detta sammanhang kan finnas anledning att notera att *Stiftsstyrelsen i Uppsala stift* menar att en begravningspolicy eventuellt kan vara bilaga till församlingsinstruktionen. Vilken ställning man tänker att en bilaga till församlingsinstruktionen har framgår inte. En bilaga till ett protokoll kan ofta rymma det avgörande innehållet i ett beslut som har fattats av en styrelse. Bilagan är därmed snarast en del av protokollet och av beslutet. Mot bakgrund av vad som tidigare sagts om relationen mellan församlingsinstruktion och riktlinjer för begravningsverksamheten och om risken för otydlighet, menar kyrkostyrelsen att de nu föreslagna riktlinjerna för begravningsverksamheten inte bör vara bilaga till församlingsinstruktionen. Det bör därmed också göras en tydlig skillnad mellan en begravningspastoral och riktlinjer för begravningsverksamheten. En begravningspastoral kan behandla hela det skeende som enligt 24 kap. 1 § i kyrkoordningen hör till begravning i vid mening och personliga kontakter i anslutning till detta. Riktlinjerna behandlar begravningsverksamheten som avser alla medborgare, oavsett deras relation till Svenska kyrkan. Därmed inte sagt att begravningspastoralen bara kan avse dem som tillhör Svenska kyrkan.

Sanktioner

Göteborgs domkapitel frågar av vilka skäl man inte föreslår någon sanktionsmöjlighet vid utebliven begravningsinstruktion.

Allmänt gäller att sanktionsmöjligheterna är mycket begränsade i kyrkoordningen. De finns nästan bara inom tillsynen av dem som har uppdrag inom kyrkans vignings-tjänst. Om det inte fattas ett beslut om en församlingsinstruktion finns inga egentliga sanktioner men domkapitlet har möjlighet att med stöd av bestämmelserna i 57 kap. 7 § fatta ett eget beslut om församlingsinstruktion. Detta hör också ihop med Svenska kyrkans episkopala struktur och är, mot bakgrund av vad som tidigare har sagts, inte tillämpligt när det gäller riktlinjerna för begravningsverksamheten. I detta, liksom i de flesta fall, är efterlevnaden av kyrkoordningen beroende av en god vilja att följa i demokratisk ordning fattade beslut i den kyrka man tillhör och är verksam inom.

Samråd med begravningsombud

Församlingar och pastorat är skyldiga att låta de av länsstyrelsen utsedda begravningsombuden få tillgång till samtliga handlingar som avser begravningsverksamheten. Begravningsombudet har rätt att närvara, ställa frågor och göra påpekanden vid sammanträden i församlingen eller pastoratet, när frågor om begravningsverksamheten behandlas. Om begravningsombudet finner att det finns anledning att rikta någon anmärkning mot församlingens sätt att sköta begravningsverksamheten ska länsstyrelsen underrättas om detta. Detta sägs om begravningsombudets uppdrag i 10 kap. 3, 4 och 6 §§ i begravningslagen. Dessa bestämmelser blir tillämpliga när riktlinjer för begravningsverksamheten utarbetas och beslutas. Därmed blir alltså riktlinjerna föremål för en statlig tillsyn. Att de även kan bli föremål för tillsyn från kyrkans sida tas upp i skrivelsens nästa avsnitt.

Kyrkostyrelsens förslag: I kyrkoordningen införs bestämmelser som tydliggör att stiftets uppdrag att utöva tillsyn över verksamheten i stiftets församlingar och pastorat även omfattar hur församlingar och pastorat fullgör sitt uppdrag som huvudman för begravningsverksamheten.

Ändrade paragrafer: 6 kap. 4 § och 57 kap. 1 §.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med kyrkostyrelsens förslag. I promemorian föreslås att det ska tydliggöras att stiftets uppgift inte bara är att utöva tillsyn över utan också att främja begravningsverksamheten.

Remissinstanserna: Promemorians förslag om stiftens främjande och tillsyn av hur uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten fullgörs tycks, utifrån inkomna remissvar, vara det mest kontroversiella, och har föranlett tydliga ställningstaganden både för och emot förslaget. När man ser till den antalsmässiga fördelningen finns en viss övervikt till stöd för förslaget, eller i vart fall ett bearbetat förslag, hos en majoritet av remissinstanserna. Det gäller såväl stiftens som bland församlingar och pastorat. I sistnämnda gruppen väger det dock nästan jämnt.

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation avstyrker promemorians förslag. Man redovisar i sitt yttrande kortfattat bakgrunden till begravningslagens bestämmelser om tillsyn och påpekar att det finns sju länsstyrelser som bedriver tillsyn. Man konstaterar att dessa vid vite kan förelägga huvudmännen att fullgöra sina skyldigheter. ”Skyldigheten avser hela begravningsverksamheten och inkluderar både **hur** verksamheten utförs **vad** huvudmannen ansvarar för.” Arbetsgivarorganisationen ser gällande system för tillsyn som väl avvägt med hänsyn till att alla inte tillhör Svenska kyrkan. Man ser det som en förutsättning för det kyrkliga huvudmannskapet. Samtidigt anger man att det förefaller som om systemet i praktiken fungerar mindre väl, bland annat beroende på begravningsombudens kompetens och att länsstyrelserna inte prioriterar tillsynen. Det sårbara systemet kan enligt Arbetsgivarorganisationen, medföra att legitimiteten för nuvarande kyrkliga huvudmannskap med fog kan ifrågasättas av dem som inte tillhör Svenska kyrkan.

Enligt vår mening är det därför viktigt att arbeta för att balansen i systemet upprätthålls istället för att det får mer slagsida. Att systemet kompletteras med en inomkyrklig tillsyn beträffande hur begravningslagen ska tillämpas i sak och i förhållande till enskilda medför ytterligare påfrestningar och obalans. Det strider mot den reglerade ordningen och medför uppenbar otydlighet om vem som har ansvar och vem som bestämmer. Det medför också osäkerhet kring vem som har ansvar för vad samt medför risk för misstänksamhet mot att det offentlighetsliga systemet inte tillämpas korrekt. Förutsättningarna riskerar att bli än sämre för religionsfrihet och likabehandlingsprincip än de som skisserades på inför stat-kyrkareformen. Det är församlingar och pastorat som fått i uppdrag att bedriva begravningsverksamhet av samhället, inte stift eller nationell nivå. Denna mycket komplexa och känsliga fråga måste hanteras med en helt annan respekt än vad som framgår av promemorian.

Arbetsgivarorganisationen menar att den tillsyn som föreslås hanteras av stiftens inkräktar på och riskerar att kollidera med den i lag reglerade tillsyn som länsstyrelsen ska bedriva. Man anger att begravningsverksamheten inte är en kyrklig verksamhet

utan en samhällsangelägenhet som staten lagt på församlingarna. Tillsynen följer av lag och huvudmannen är suveränt ansvarig för begravningsverksamheten inom sitt förvaltningsområde.

Resonemanget i promemorian håller inte samman när det gäller tillsyn. För att kunna utöva tillsyn i ordets korrekta bemärkelse krävs en fristående och oberoende ställning i förhållande till det eller den man har att tillse och ett objektivt förhållningssätt. Det fungerar inte att som promemorian anger på samma gång ge både råd och utöva tillsyn, det kan aldrig ske objektivt.

Arbetsgivarorganisationen är dock positiv till att stiftet inom ramen för sin tillsyn säkerställer att erforderliga rutiner finns för att verksamheten ska hanteras på ett kvalitetssäkrat sätt. ”Det är emellertid något som snarare handlar om god intern ordning och kontroll än tillsyn i ordets rätta bemärkelse.”

Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund säger att man är ense med kyrkostyrelsen om att det behövs en bättre tillsyn men inte om på vilket sätt denna bör ske. Man menar att ett minskat antal medlemmar i Svenska kyrkan och ett alltmer mångkulturellt samhälle som visar sig också i begravningsfrågor, innebär att nya krav ställs på rollen som utförare av samhällsuppdraget och inte minst på hur staten ska utöva sin tillsyn. Kyrkogårds- och krematorieförbundet tar särskilt upp frågan om en förstärkt tillsyn över krematorieverksamheten och ser det som naturligt att länsstyrelsen får ett förtydligt mandat vari bör ingå att säkerställa att det finns tillräcklig kapacitet för kremeringar i landet. ”Här handlar det också om att ge staten bra verktyg för att kunna styra hur denna verksamhet sker på bästa sätt med hänsyn till ekonomi, effektivitet och etik. Som vi ser det är det inte Svenska kyrkan som ska utöva denna tillsyn.” Kyrkogårds- och krematorieförbundet anger att vi med tillsyn normalt avser ”kontroll av efterlevnaden av lagar, föreskrifter eller andra beslutade villkor”. Man uppfattar att tillsyn används i Svenska kyrkan avseende den egna verksamheten och kyrkoordningen.

När ordet tillsyn används som benämning för frågor som närmast avser styrning, ledning och uppföljning av verksamheten, kan det bli problematiskt och förväxlas med annan tillsyn. Det kan tolkas som om Svenska kyrkan ska ha tillsyn över att den egna verksamheten följer lagar och förordningar. Detta är orimligt eftersom ingen ska utöva tillsyn på sig själv. Det ska en oberoende, oftast överordnad nivå göra. En annan tolkning kan vara att Svenska kyrkan ska ha tillsyn över begravningsverksamheten utifrån kyrkoordningen. Denna tanke är minst lika orimlig.

Kyrkogårds- och krematorieförbundet ser som en annan möjlig tolkning att det som avses är så kallad egentillsyn, vilket är ett krav som ställs i vissa lagar men inte finns i begravningslagen. Därför ser man det som olyckligt att tala om både stiftets och kyrkoherdens tillsyn. Man vill snarare tala om statlig tillsyn och kyrklig styrning. ”Tillsyn av kyrkans – av staten givna – begravningsverksamhet kan alltså inte åvila någon inom Svenska kyrkans organisation.”

Stiftsstyrelsen i Uppsala stift ser det som naturligt att stiftets tillsynsroll utökas på föreslaget sätt och menar att stiftet bör ha en övergripande tillsyn av hur församlingar och pastorat sköter det uppdrag som man har enligt begravningslagen, ”...vad vi brukar kalla förvaltningstillsyn”. *Domkapitlet och Stiftsstyrelsen i Skara stift* menar att det som är kyrkoherdens lednings- och tillsynsansvar, som inkluderar begravningsverksamheten, ska återspeglas i stiftets tillsyn och främjande. Man anser att promemorian text om tillsyn är onödigt problematiserad. ”Enligt KO 5 kap 1–2 §§

har kyrkoherden ansvar för tillsyn över all verksamhet utifrån Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Uppstår en situation då lagstiftningen står i strid med Svenska kyrkans tillsyn har lagstiftningen företräde.”

Domkapitlet och Stiftsstyrelsen i Strängnäs stift säger att man till skillnad från vad som anges i promemorian anser att det kan bli fråga om konkurrens mellan den statliga och kyrkliga tillsynen. ”Strängnäs stift anser att detta kan vara ofrånkomligt, men kan hanteras genom att det sker en dialog mellan de ansvariga för den statliga respektive kyrkliga sidan.” Stiftet menar att ett beslut av kyrkomötet om föreslagna ändringar i kyrkoordningen kan fattas först efter en ekonomisk konsekvensanalys och frågan om resursförstärkning är klarlagd.

Domkapitlet i Göteborgs stift anger att det finns en oklarhet i promemorian om huruvida det är domkapitlets eller stiftsstyrelsens ansvar att behandla tillsynsfrågor om begravningsverksamheten. ”Eftersom frågor om fullgörande av begravningsverksamhet gäller både främjande och tillsyn bör enligt domkapitlets mening tydligt anges att det är domkapitlets ansvar att handlägga frågor relaterade till begravningsinstruktion.” *Karlstads stift* ställer sig i huvudsak positivt till förslaget att det ska höra till stiftets uppgift att främja och ha tillsyn över hur församlingarnas och pastoratens uppdrag som huvudman för begravningsverksamheten fullgörs. Detta menar man ger dock en belastning på ekonomin då det krävs en resursförstärkning på stiftsnivå. Motsvarande synpunkter på behov av en resursförstärkning framkommer i yttrandena från flera stift. *Domkapitlet i Luleå stift* anger i sitt tillstyrkande av promemorians förslag att förslaget på intet sätt är främmande för Luleå stift. ”Redan i dagsläget ingår begravningsverksamheten som en del i de förvaltningsvisitationer som genomförs inför varje prost- och biskopsvisitation i stiftet. Inför dessa förvaltningsvisitationer inhämtar stiftsmedarbetare begravningspastoraler, instruktioner för gravgrävning och kisthantering etc., som sedan ligger till grund för visitationerna.”

Stiftsstyrelsen i Linköpings stift avstyrker generellt ”förslaget i remissförfrågan” men menar dock att det förutsätts att stiftet får ökade resurser för att klara uppgiften om man ska få till stånd ett kvalitetshöjande av kyrkans ansvar för begravningsverksamheten.

Stiftsstyrelsen i Lunds stift anser att tillsynsuppdraget känns vagt och undrar om det har förts samtal med staten om detta uppdrag. ”I motsats till promemorian anser vi att två parallella former av tillsyn kan uppfattas som ett problem och inte som att de kompletterar varandra.” Det behövs enligt stiftsstyrelsen ytterligare utredning med förtydligande av hur tillsynsuppdraget utförs, om skillnaden mellan statlig och kyrklig tillsyn men även om kompetens- och resursfrågor.

Stiftsstyrelsen i Västerås stift menar att Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation ”har en mer fristående ställning för alla svenska medborgare i begravningsfrågor på församlingsnivå och därför blir det onödigt att skapa en egen främjande och tillsynslinje mellan stift och församling angående begravningsverksamheten”.

Uppsala pastorat tillstyrker förslaget till ändringar i kyrkoordningen och framför att länsstyrelsens tillsyn omfattar vad som enligt lag ska göras medan stiftet bör ha en övergripande tillsyn av hur församlingar och pastorat sköter det uppdrag man har enligt begravningslagen, ”det vill säga förvaltningstillsyn”. Enligt *Mariestads församling* är det rimligt att stiftet har tillsyn och främjande för allt arbete i församlingarna inklusive begravningsverksamheten. *Göteborgs kyrkliga samfällighet* ”anser att kyrklig tillsyn ska fokusera på hur det pastorala perspektivet kommer till uttryck i begravningsverksamheten såsom ett statligt uppdrag och en samhällsangelägenhet.” *Visby domkyrkoförsamling* ser det som positivt om stiftet får ett utökat tillsynsansvar beträffande församlingarnas uppdrag som huvudman för begravningsverksamheten.

”När tillsyn utförs är det viktigt att den inte grundar sig på teologiska aspekter utan på etiska och juridiska aspekter i enlighet med de lagar som verksamheten omfattas av.”

Märsta pastorat är skeptiskt till tanken på en kyrklig tillsyn. Begravningsverksamheten skiljer sig markant från Svenska kyrkans övriga verksamhetsområden då det är ett statligt uppdrag givet till församlingar och pastorat vilka har det lokala ansvaret. Likande synpunkter framför *Jönköpings pastorat* när man pekar på att det finns en statlig tillsyn som kan behöva utvecklas. Det bör ske genom att begravningsombudets roll stärks ytterligare. Man finner ingen anledning att tillstyrka promemorians förslag. *Nacka församling* anser att promemorians förslag inte stämmer överens med att huvudmannskapet avser begravningsverksamhet även dem som inte är medlemmar i Svenska kyrkan. Man avvisar förslaget eftersom det innebär att tillsyn och styrning ska ske utifrån kyrkans lära och utifrån kyrklig synvinkel. Detta skapar förvirring hos icke-medlemmar och ökar knappast allmänhetens förtroende. ”Huvudmannskapet behöver vara fristående från trossamfundet.” *Huddinge pastorat* konstaterar att begravningsverksamheten är ”... ett statligt uppdrag och en samhällsangelägenhet varför statlig tillsyn är given”. Tillsynen bör ligga hos begravningsombuden och länsstyrelsen.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Det finns bland remissinstanserna påtagligt delade meningar i frågorna om tillsyn av begravningsverksamheten. Möjligen blir motsättningarna större än de egentligen skulle behöva vara när man vill tydliggöra sitt ställningstagande på ett område som har en viss ”laddning” och där det enligt kyrkostyrelsens mening finns en uppenbar risk för att man talar förbi varandra och tolkar begreppet tillsyn på olika sätt.

Kyrkostyrelsen föreslår att det ska införas bestämmelser i kyrkoordningen som tydliggör att stiftets uppdrag att utöva tillsyn över verksamheten i stiftets församlingar och pastorat även omfattar hur församlingar och pastorat fullgör sitt uppdrag som huvudman för begravningsverksamheten. Det sker genom ändringar av bestämmelserna i 6 kap. 4 § och 57 kap. 1 §.

Tillsyn men inte främjande därutöver

I 6 kap. 4 § anges nu att stiftet, utöver att främja och ha tillsyn över det som är församlingens grundläggande uppgift, också ska främja en god förvaltning i församlingar och pastorat och ha tillsyn över förvaltningen. Ett tillägg bör göras om att tillsynen även ska avse hur uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten fullgörs. Detta bör också anges i 57 kap. 1 § där det finns närmare bestämmelser om tillsynen.

Till skillnad mot förslaget i promemorian innebär detta att det alltså inte föreslås särskilda bestämmelser om främjande avseende uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten. Av redovisningen i skrivelsens avsnitt 4.2.3 av vad som innefattas i tillsyn i kyrkoordningen framgår att däri innefattas råd, stöd och hjälp. Det görs inte en distinkt skillnad mellan främjande och tillsyn utan det finns moment som kan ses som främjande även inom tillsynsverksamheten. Ett mer utvecklat arbete med direkt främjande av begravningsverksamheten menar kyrkostyrelsen att det inte finns tillräckliga skäl för att lägga på stiftet. Det arbete som inomkyrkligt, i vid mening, görs av Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation kan ses som ett främjande av begravningsverksamheten liksom verksamheten hos Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund. Av remissvaren framgår inte annat än att detta arbete som sker på ”central” nivå uppskattas och fungerar väl. Mot den bakgrunden saknas enligt kyrkostyrelsen anledning att decentralisera verksamhet av detta slag genom att lägga

ett särskilt främjandeansvar hos stiftet. Detta skulle också, som framgår av remissvaren, kräva uppbyggande av ny kompetens och ytterligare ekonomiska resurser. Det kan ifrågasättas om det skulle vara rationellt med hänsyn till att området rymmer frågor som spänner över ett brett fält och där det torde krävas att man arbetar kontinuerligt och samlat med frågeställningarna för att kunna svara upp mot det behov av stöd som finns.

Det tydliggörande av tillsynsuppgiften som kyrkostyrelsen nu föreslår bör kunna hanteras inom ramen för befintliga resurser. Inom ramen för det främjande- och tillsynsarbete som stiftet redan bedriver förekommer, om än i varierande utsträckning, sådant som rör begravningsverksamheten. I viss utsträckning bör arbetet med tillsynen av hur uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten fullgörs, kunna höras samman med det arbete som redan görs avseende de lokala förvaltningsfrågorna.

Närmare om stiftet och tillsynen

Kyrkomötet beslutade 2012 (KsSkr 2012:5, O 2012:2, KmSkr 2012:2) att bestämmelser skulle införas i kyrkoordningen om att stiftets främjande och tillsyn även ska gälla den lokala förvaltningen. Innan dess talades i 57 kap. 1 § om vad som innefattades i **biskopens och domkapitlets** tillsyn. De av kyrkomötet 2012 beslutade ändringarna, vilka trädde i kraft den 1 januari 2014, innebär att det nu talas övergripande om vad som ingår i **stiftets** tillsyn. *Domkapitlet i Göteborgs stift* ser en oklarhet i promemorian när det gäller om det är domkapitlets eller stiftsstyrelsens ansvar att behandla tillsynsfrågor om begravningsverksamheten. I yttrandet gör man i sammanhanget en koppling till den föreslagna begravningsinstruktionen menar att det tydligt bör anges att det är domkapitlets ansvar att handlägga frågor relaterade till begravningsinstruktion och, som det får förstås, därmed även tillsynen.

Kyrkostyrelsens förslag i skrivelsens föregående avsnitt 5.1 innebär att det inte ska beslutas om någon begravningsinstruktion men lokalt fastställas riktlinjer för hur begravningsverksamheten ska vara utformad. Dessa riktlinjer kan i sig bli föremål för tillsyn. Det kan finnas sådant som uppmärksammas från stiftets sida när de får del av riktlinjerna. Detta ska inte motsatsvis tolkas som om det innebär något slags godkännandebeslut om det inte kommer en reaktion från stiftet. Det är naturligt att riktlinjerna finns med som en utgångspunkt om man t.ex. vid en visitation tar upp begravningsverksamheten.

När bestämmelserna tillkom om tillsyn av den lokala förvaltningen angavs att tillsyn i förvaltningsfrågor i första hand torde bli en uppgift för stiftsstyrelserna. Kyrkostyrelsen menar att det inte ska ske någon närmare precisering i kyrkoordningen av *vem* i stiftet som svarar för tillsyn av begravningsverksamheten. Det torde inte i första hand bli fråga om beslutsärenden utan arbete av annan karaktär. Hur tillsyn ska bedrivas i stiftet bör kunna vara ett gemensamt ärende för domkapitel och stiftsstyrelse.

Tillsyn i olika mening

Det kan knappast hävdas att det finns en entydig bestämning av begreppet tillsyn. Den kyrkliga tillsynen har en historia som sträcker sig mycket längre tillbaka än den statliga, rent av betydligt längre än den Svenska staten som sådan. Det innebär inte att det som konkret avses med tillsyn i Svenska kyrkan idag överensstämmer med allt som innefattas i kyrklig tillsyn genom tiderna. En viss form av kontinuitet över tiden finns i biskopens visitationer som ett instrument för tillsyn även om detta också genomgått stora omvandlingar.

Inte heller den nutida statliga tillsynen är en alldeles enhetlig företeelse även om det funnits en strävan att avgränsa tillsynsbegreppet till att avse "självständig granskning för att kontrollera om tillsynsobjekt uppfyller krav som följer av lagar och andra bindande föreskrifter och vid behov kan leda till beslut om åtgärder som syftar till att åstadkomma rättelse av den objektsansvarige" (Reg. skr. 2009/10:79 *En tydlig, rättssäker och effektiv tillsyn.*) Alldeles entydigt är det dock inte. Inspektionen för vård och omsorg anger på sin webb-plats att i dess uppdrag ingår även att "inom ramen för tillsynen lämna råd och ge vägledning till verksamheterna i vård och omsorg".

Vad som avses med tillsyn i kyrkoordningen redovisas i skrivelsens avsnitt 4.2.3. När kyrkostyrelsen genom denna skrivelse föreslår att det uttryckligen ska anges i kyrkoordningen att stiftens tillsyn över verksamheten i stiftets församlingar och pastorat även omfattar hur församlingar och pastorat fullgör sitt uppdrag som huvudman för begravningsverksamheten är det fråga om den tillsyn som avses i kyrkoordningen. Av den tidigare redovisningen i avsnitt 4.2.3 framgår att arbetet med begravningsverksamhet redan träffas av vissa tillsynsåtgärder enligt bestämmelserna i kyrkoordningen. Det finns dock inga bestämmelser som uttryckligen anger att stiftens tillsyn även avser hur församlingar och pastorat fullgör sina uppdrag som huvudmän för begravningsverksamheten. Det är alltså detta kyrkostyrelsen nu föreslår. Det står klart att det redan i viss utsträckning, även om saken inte har undersökts närmare, förekommer tillsyn som går utöver det som tas upp i den tidigare redovisningen i skrivelsen. I sitt yttrande över promemorian skriver *Luleå domkapitel* i anslutning till att man tillstyrker promemorians förslag att förslaget på inte sätt är främmande för Luleå stift. Man redovisar hur begravningsverksamheten ingår som en del i de förvaltningsvisitationer som genomförs inför varje prost- och biskopsvisitation i stiftet.

Det framförs i ett par remissvar att det som tas upp i promemorian inte gäller tillsyn i egentlig mening. *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation* talar i sitt yttrande om att "utöva tillsyn i ordets korrekta bemärkelse" och säger bl.a. att det inte fungerar "att som promemorian anger på samma gång ge både råd och utöva tillsyn". Därmed synes man ta avstånd från delar av kyrkoordningens bestämning av tillsyn inom kyrkan. *Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund* anger att kontroll av efterlevnaden av lagar, föreskrifter eller andra beslutade villkor är det som normalt avses med tillsyn. Detta kan sägas ligga i linje med vad regeringen menar ska gälla för den statliga tillsynen även om där också talas om åtgärder för att åstadkomma rättelse. Inte minst på sistnämnda punkt skiljer sig med nödvändighet den tillsyn som kan ske inom Svenska kyrkan från den statliga tillsynen. När det gäller tillsynen av församlingar och pastorat finns den mest påtagliga metoden för att åstadkomma en rättelse genom att domkapitlet kan upphäva ett lokalt fattat beslut. Staten kan tillgripa tvångsmedel av andra slag, inte minst ekonomiska, och kan utöva en tillsyn där detta finns med. Den möjligheten finns inte för den kyrkliga tillsynen. Inom förenings- och folkrörelse-sfären, som kan vara en rimlig jämförelse, finns ofta som en yttersta åtgärd att enskilda medlemmar eller lokala föreningar inom en rikstäckande organisation kan uteslutas. Inte heller den möjligheten finns för den kyrkliga tillsynen. Kyrkostyrelsen menar att det ändå är riktigt att som sker i kyrkoordningen tala om tillsyn inom Svenska kyrkan. Den utövas med de förutsättningar som finns för kyrkan. Det står inte alldeles klart, även om det kan efterlysas i enskilda fall, att det skulle vara en fördel att ha olika sanktionsåtgärder och tvångsmedel till förfogande.

Tillsyn är alltså inte entydigt begrepp. Den statliga tillsynen av begravningsverksamheten bestäms i huvudsak av det som föreskrivs i begravningslagen. Det medför inte att alla de konkreta åtgärder som anges där bara kan vara en del av en statlig tillsyn. I begravningslagen talas om att inspektera begravningsverksamhet, inhämta

upplysningar, granska att de personers intressen som inte tillhör Svenska kyrkan tas tillvara, kontrollera att det sker föreskrivet samråd med andra trossamfund och verka för att församlingen eller pastoratet samråder med och informerar företrädare för dem som inte tillhör Svenska kyrkan, 10 kap. 1, 4 och 5 §§. Det som emellertid ger den statliga tillsynen en särskild ställning är att länsstyrelsen vid vite får förelägga huvudmannen eller innehavaren att fullgöra sina skyldigheter enligt lag och förordning, 10 kap. 2 § i begravningslagen. Att ingripa med påföljder och åtgärder av tvingande slag för att gällande lag ska följas är något som tillkommer staten. Med denna utgångspunkt finns inte skäl för att det ska behöva uppstå någon konflikt mellan den statliga tillsynen och en tillsyn från stiftens sida. Den kyrkliga tillsynen är bestämd av kyrkoordningens bestämmelser om tillsyn. Därtill får förutsättas att en inomkyrklig tillsyn utövas i viss kontakt med dem som svarar för den statliga tillsynen så att det inte uppstår konflikter eller onödigt dubbelarbete. Kyrkostyrelsen menar i likhet med flera remissinstanser att det inte utan vidare går att göra en uppdelning som innebär att den statliga tillsynen har fokus på vad som ska göras och den kyrkliga hur det görs.

Göteborgs kyrkliga samfällighet anser att en kyrklig tillsyn ska fokusera på hur det pastorala perspektivet kommer till uttryck i begravningsverksamheten. Med detta torde avses frågor om relationen till de enskilda personer man möter i begravningsverksamheten och den medmänskliga omsorg som det mötet måste innehålla oavsett vilken relation en person har till Svenska kyrkan. Detta finns skäl att bejaka men samtidigt måste konstateras att de kyrkliga huvudmännen är av mycket varierande storlek, vilket blir av betydelse för vilken kompetens man kan ha på olika områden. Detta förhållande bidrar till att det knappast går att göra en alltför snäv avgränsning av vad den kyrkliga tillsynen ska omfatta. Det blir en fråga för stiftet att bedöma utifrån sin kunskap om skiftande lokala förhållanden.

Eftersom den statliga tillsynen, till skillnad från den kyrkliga, bedrivs med stöd av vissa tvångsmedel kan också utfallet av den tillsynen tillmätas en särskild betydelse. En inspektion inom den statliga tillsynen vilken inte leder till några åtgärder, kan uppfattas som ett godkännande av ett slags ansvarsfrihetskaraktär. Vad gäller stiftets tillsyn av begravningsverksamheten ställer det sig annorlunda. Det måste stå alldeles klart att råd, stöd och hjälp aldrig innebär något ansvarsövertagande. Råd kan innefatta påpekanden om saker som finns skäl att rätta till men det är alltid huvudmannen som har det fulla ansvaret för hur man förhåller sig till de råd som kan ges.

När det gäller relationen mellan statlig och kyrklig tillsyn kan noteras att det inte är unikt för begravningsverksamheten att det kan ske en inomkyrklig tillsyn på områden där mer ingripande statliga åtgärder också kan vidtas. Ett stift kan bli inkopplat i en lokal konfliktsituation som också leder till åtgärder från granskning och ingripande från Arbetsmiljöverkets sida. Det är naturligtvis i detta fall liksom i fråga om begravningsverksamheten den statliga myndigheten som gör den egentliga prövningen av om det föreligger något brott mot regelverket.

I lag reglerat huvudmannaskap och kyrklig tillsyn

I flera remissvar anges direkt, eller kan ändå utläsas, att man ser en motsatsställning mellan det förhållandet att huvudmannaskapet för begravningsverksamheten är givet till församlingar och pastorat i lag och en kyrklig tillsyn.

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation framhåller att det är församlingar och pastorat som fått i uppdrag att bedriva begravningsverksamhet av samhället, inte stift eller nationell nivå. Man anger att begravningsverksamheten inte är en kyrklig verksamhet utan en samhällsangelägenhet som staten lagt på församlingarna. Tillsynen följer av lag och huvudmannen är suveränt ansvarig för begravningsverksamheten

inom sitt förvaltningsområde. Man synes mena att stiftet inte kan ha tillsyn när församlingar och pastorat som egna juridiska personer har huvudmannansvaret för begravningsverksamheten. Församlingarnas och pastoratens självständiga ställning betonas i Arbetsgivarorganisationens yttrande. *Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund* har visserligen i huvudsak samma syn på tillsynsfrågan men motiverar detta med att ingen ska utöva tillsyn över sig själv utan att det göras av en oberoende, oftast överordnad nivå.

Möjligen något hårddraget kan sägas att å ena sidan ges bilden av i det närmaste helt fristående delar och å andra sidan av att delarna inte har någon självständig ställning. Kyrkostyrelsen menar att det finns skäl att sätta frågetecken för båda argumentationslinjerna.

Församlingar och pastorat är egna juridiska personer men de är detta inom ramen för trossamfundet Svenska kyrkan. Församlingar och pastorat är huvudmän för begravningsverksamheten även i sin egenskap av att vara registrerade organisatoriska delar av trossamfundet Svenska kyrkan. De är på det sättet inte några helt fristående enheter även om de var och en för sig har det fulla ansvaret för huvudmannaskapet inom sitt förvaltningsområde. Med utgångspunkt från att de är delar av Svenska kyrkan blir allt som görs av församlingar och pastorat en kyrklig verksamhet även när det inte är en verksamhet som är ett utflöde av församlingens grundläggande uppgift eller ska vara ett stöd för den uppgiften. Eftersom församlingar och pastorat är egna juridiska personer med ansvar för begravningsverksamheten och stiftet också egna juridiska personer men utan något eget ansvar för begravningsverksamheten inom sina respektive områden, innebär deras tillsyn över begravningsverksamheten hos församlingar och pastorat inte en egentillsyn. Genom att det är någon annan än den som har verksamhetsansvaret som svarar för tillsynen finns förutsättningar för en oberoende tillsyn.

Vidare anges i 1 § i lagen om Svenska kyrkan att Svenska kyrkan framträder som församlingar och stift. Detsamma sägs också i början av inledningstexterna till kyrkoordningens andra avdelning om församlingarna och tredje avdelning om stiftet. Avsikten är att tydliggöra att församlingar och stift är trossamfundets grundläggande enheter och av avgörande betydelse för trossamfundets identitet. Det förhållandet att Svenska kyrkan framträder som församlingar kan också sägas få den följd att det som sker i en församling på gott och ont präglar bilden av helheten. Konkret visar det sig när negativ massmedial uppmärksamhet rörande förhållandena i en eller ett par församlingar leder till utträden ur Svenska kyrkan i helt andra församlingar som inte alls har något ansvar för det som har uppmärksamats. Med hänsyn till såväl församlingarnas och pastoratens ställning som självständiga organisatoriska delar av trossamfundet som de faktiska konsekvenserna av att Svenska kyrkan framträder som församlingar finns det goda skäl för en tillsyn även avseende begravningsverksamheten.

Till det som tas upp av *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation* hör också att en inomkyrklig tillsyn medför ytterligare påfrestningar och obalans i ett känsligt system. Man menar att förutsättningarna riskerar att bli än sämre för religionsfrihet och likabehandlingsprincip än de som skisserades på inför stat-kyrkareformen. *Nacka församling* menar att huvudmannaskapet behöver vara fristående från trossamfundet och anser att promemorians förslag inte stämmer överens med att huvudmannaskapet avser begravningsverksamhet även för dem som inte är medlemmar i Svenska kyrkan.

Gentemot detta kan först konstateras att huvudmannaskapet, i linje med vad som tidigare sagts, inte är fristående från trossamfundet. Det är givet till de församlingar och pastorat som lokalt utgör trossamfundet. Riksdagen har såväl beslutat om att församlingar är huvudmän för begravningsverksamheten som angett i lagen om

Svenska kyrkan att det hör till församlingens grundläggande uppgift att fira gudstjänst och utöva mission. Församlingarna svarar både för det som är konstitutivt för Svenska kyrkan som trossamfund och är huvudmän för begravningsverksamhet avseende alla medborgare. Principiellt kan detta ses som problematiskt och ordningen med begravningsombud har sin bakgrund i detta förhållande. Samtidigt kan nog hävdas att de som förespråkar en förändring av huvudmannaskapet inte gör detta med hänvisning till att församlingar och pastorat utnyttjar huvudmannaskapet på ett otillbörligt sätt, eller inte klarar att hantera alla medborgare oavsett trosuppfattning på ett korrekt sätt. Det är principiella överväganden av annat slag som man hänvisar till. När stiftens utövar tillsyn måste denna naturligtvis också utgå från att begravningsverksamheten avser alla medborgare. Det saknas anledning att anta att detta inte ska fungera väl eller skapa någon obalans i systemet. Tvärtom behöver i tillsynen uppmärksammas nödvändigheten av att hantera begravningsverksamheten utifrån dess särskilda förutsättningar.

5.3 Övergripande frågor hos kyrkostyrelsen

Kyrkostyrelsens förslag: Kyrkostyrelsen ska svara för övergripande frågor avseende begravningsverksamheten. Detta tydliggörs genom ett tillägg i kyrkoordningens bestämmelser om kyrkostyrelsens uppgifter.

Det ska ske en fortsatt beredning av vilka konkreta arbetsuppgifter som ska finnas hos Svenska kyrkans nationella nivå. I det sammanhanget ska samtal föras med Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation och med Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund.

Ändrad paragraf: 10 kap. 3 §.

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget att det i kyrkoordningen ska anges att kyrkostyrelsen ska svara för övergripande frågor avseende begravningsverksamheten är det som har allra starkast stöd från remissinstansernas sida, men det finns också några som avstyrker även detta.

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation konstaterar att det är otvivelaktigt att kyrkostyrelsen företräder trossamfundet Svenska kyrkan. Arbetsgivarorganisationen avvisar dock förslaget till tillägg i kyrkoordningen att kyrkostyrelsen ska svara för övergripande frågor avseende begravningsverksamheten. Man framhåller att det är församlingarna som enligt lag är huvudmän utom i Stockholms och Tranås kommuner. Varje huvudman är en juridisk person. Det som gäller enligt förvaltningslagen och begravningslagen åligger huvudmännen, inte Svenska kyrkans nationella nivå. Man framhåller att beslutet om huvudmannaskapet var en bärande princip i riksdagens beslut 1995 om ändrade kyrka-statrelationer och att det gjordes en klar gränsdragning mellan begravningsverksamheten och församlingens grundläggande uppgift. ”Med anledning av att det är ett uppdrag som har ålagts Svenska kyrkan på lokal nivå anser SKAO att det vore klokt att stämma av eventuella förändringar med uppdragsgivaren.” Man menar att det i stort saknas en analys av vilka konsekvenser som följer av en verksamhetsövergång. Det är både en ekonomisk analys och en riskanalys som efterfrågas. Man ser risker för den väl utarbetade kompetens som finns idag och omställningskostnader för sin egen del. Vidare framhåller man att finansieringsfrågan måste lösas. Arbetsgivarorganisationens verksamhet finansieras genom medlemsavgifter och huvudmännen kan fördela en del av den avgiften på

begravningsverksamheten. När det gäller sådant som gemensamma ärendehanteringssystem vore det enligt Arbetsgivarorganisationen utmärkt om Svenska kyrkans nationella nivå kunde ta på sig en samordnande roll. Beträffande en samordning av detta slag säger man att den torde bygga på frivillighet från huvudmännens sida.

I yttrandet från Arbetsgivarorganisationen finns kritik mot sådant som tas upp i promemorian om kyrkostyrelsens företrädarskap. Man delar inte bilden av hur begravningsverksamheten har företrätts av kyrkostyrelsen. Man säger att det är korrekt att Arbetsgivarorganisation har medverkat i utredningar om begravningsverksamheten och getts tillfälle att komma in med yttranden. Det framhålls att Arbetsgivarorganisationens kompetens i fråga om begravningsverksamheten är efterfrågad av flera aktörer. ”Någon sådan kompetens i sakfrågorna gällande begravningsverksamheten har, såvitt känt, inte tillförts från nationell nivå.” Vidare anges att frågor som väcker massmedialt intresse och som hamnar på nationell nivå nästan uteslutande besvaras av Arbetsgivarorganisationens medarbetare. När det gällt mer exceptionella händelser som kan väcka negativ uppmärksamhet menar man att det inte kan uteslutas att massmedia vänder sig till Svenska kyrkans högsta företrädare även om ansvaret i praktiken ligger på respektive församling. Man ifrågasätter att det skulle finnas en allmän förväntan att kyrkostyrelsen ska uttala sig i frågor om samhällsuppdraget begravningsverksamheten.

Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund tillstyrker förslaget att kyrkostyrelsen är den inom Svenska kyrkan som ska svara för övergripande frågor avseende begravningsverksamheten. Man menar att det kommer att skapa en ökad tydlighet. Förbundet är tveksamt till ett avskaffande av Begravningsrådet.

Domkapitlet och Stiftsstyrelsen i Strängnäs stift skriver att ”Svenska kyrkans ställning bör stärkas så att den får den centrala rollen inom begravningsverksamheten”. Vidare sägs att Svenska kyrkan bör ges en tydligare roll i förhållande till Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation än vad promemorian anger. ”Promemorians förslag ger förutsättningar till en sådan utveckling.” *Stiftsstyrelsen i Lunds stift* ser det som en naturlig ordning att kyrkostyrelsen ska ha ett övergripande ansvar och en samordningsroll och tillstyrker promemorians förslag i denna del.

Samtidigt som *Domkapitlet och Stiftsstyrelsen i Härnösands stift* tillstyrker promemorians förslag i dess helhet understryker man vikten av att den kompetens som Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation har arbetat upp kommer att finnas kvar även fortsättningsvis oavsett vem inom Svenska kyrkan som har det yttersta ansvaret för denna verksamhet.

Domkapitlet och Stiftsstyrelsen i Visby stift framhåller att Svenska kyrkan har två pastorala nivåer, nämligen stift och församlingar/pastorat. Tillsynen över begravningsverksamheten är inkluderad i kyrkoherdens tillsyn och kan endast vara underkastad tillsyn av nästa pastorala nivå, alltså stiftens genom biskop och domkapitel. Detta ser man som ett principiellt övervägande som talar emot promemorians förslag till ändring av kyrkoordningen. Man menar att det å andra sidan finns praktiska hänsyn som talar för att det måste vara möjligt för Svenska kyrkan att gentemot statsmakten tala med en röst när det gäller övergripande frågor av vikt för begravningsverksamheten som sådan. Därför tillstyrker Domkapitlet och Stiftsstyrelsen i Visby stift förslaget till ändring av 10 kap. 3 § i kyrkoordningen.

Stiftsstyrelsen i Stockholms stift välkomnar att kyrkostyrelsen tillskrivs en samordnande roll avseende begravningsverksamheten. Man tillstyrker föreslagna ändringar i kyrkoordningen. ”Det är viktigt att Svenska kyrkan talar med en röst utåt och inte, som redovisas i promemorian, kyrkostyrelsen och SKAO förmedlar olika uppfattningar. Ansvarsfördelningen mellan kyrkokansliet, SKAO och stiftens måste emellertid preciseras ytterligare innan det går att ta ställning fullt ut i denna fråga.”

Två av stiftens intar en avvisande hållning till promemoria. *Stiftsstyrelsen i Linköpings stift* avstyrker generellt ”förslaget i remissförfrågan”. *Västerås stift* anser att det är onödigt ingripande kyrkoordningsändringar för alla nivåer.

Gävle pastorat ser en styrka i en organisation som talar för hela Svenska kyrkan. Det är väsentligt att det finns en övergripande planering och samordning kring kremationskapaciteten. Det är inte rimligt att varje enskild huvudman självständigt beslutar om utökade kapacitet. ”På det planet känns förslaget med kyrkostyrelsen som ansvarig klokt.” Pastoratet skriver att det har byggts upp och finns stor kunskap och kompetens samlat hos Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation och Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund. ”Hur förhållandet mellan dessa organisationer ska lösas, utvecklas eller avvecklas är mycket oklart.” Förutsatt att man löser rollerna mellan kyrkostyrelsen, Arbetsgivarorganisationen samt Kyrkogårds- och krematorieförbundet är det enligt Gävle pastorat naturligt att Begravningsrådet avskaffas. *Mariestads församling* menar att det krävs ett centralt ansvar för begravningsfrågorna. Man anser det ”inte rimligt att begravningsfrågorna ligger på ideella organisationer som SKAO och SKKF”, även om utbildning och kurser behöver finnas i minst samma utsträckning som nu. *Västerås pastorat* menar att ”det naturliga är att kyrkostyrelsen som ’huvudman’ inom Svenska kyrkan tar det övergripande ansvaret även för begravningsverksamheten inkl. planering och översyn av krematorieverksamheten”. *Växjö pastorat* menar att vissa frågor om ekonomiska konsekvenser och oberoende i fullgörandet av uppgifterna behöver besvaras för att det ska vara möjligt att ta ställning till om rådgivning och stöd ska finnas hos Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation eller hos kyrkostyrelsen. *Göteborgs kyrkliga samfällighet* ser principiellt positivt på att tydliggöra och samordna kyrkostyrelsens ansvar för övergripande frågor avseende begravningsverksamheten. Man menar att det blir tydligare om kyrkokansliet övertar de områden inom begravningsverksamheten som Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation verkar inom. Samtidigt understryker man vikten av att säkerställa den branschkompetens som byggts upp inom Arbetsgivarorganisationen. *Säffle pastorat* menar att främjande och rådgivning avseende det statliga uppdraget bör ligga hos Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation. ”Detta för att hålla den beslutande linje som finns för det statliga uppdraget där begravningslagen är styrdokument tillsammans med andra lagar och förordningar.” *Nacka församling* anser att ”promemorians förslag om att överta stora delar av de neutrala aktörernas verksamhet samt att lägga ned Begravningsrådet” som olyckligt. ”Den kompetenta verksamhet som SKKF och Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation utövar stämmer överens med det demokratiska samhällsuppdrag som begravningsverksamheten ska vara.” Man ser Begravningsrådet som en förutsättning för att begravningsverksamheten utövas lika för alla oavsett livsåskådning och tro. *Huddinge pastorat* anser att det är bra att kyrkostyrelsen har ett övergripande ansvar för det som är av gemensamt intresse för de kyrkliga huvudmännen. Ansvaret för den långsiktiga planeringen av utbyggnad av krematorier menar man ska ”ligga kvar på länsstyrelsen”. Pastoratet är skeptiskt till ytterligare uppgifter hos kyrkostyrelsen och ställer frågan hur detta i så fall ska finansieras.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Att kyrkostyrelsen företräder trossamfundet Svenska kyrkan är oomtvistat. Det framgår ju också av direkta bestämmelser i kyrkoordningen. I stor utsträckning bejakas i remissvaren att kyrkostyrelsen också ska svara för övergripande frågor även avseende begravningsverksamheten. På denna punkt finns dock vissa invändningar och det finns också frågor kring vad som ska innefattas i den roll som tilldelas kyrkostyrelsen.

I likhet med större delen av remissinstanserna ansluter sig kyrkostyrelsen till promemorians förslag att det ska göras ett tillägg i 10 kap. 3 § och där anges att kyrkostyrelsen ska svara för övergripande frågor avseende begravningsverksamheten. Detta förslag hör nära samman med som tidigare framhållits om trossamfundet Svenska kyrkan som en helhet med församlingar och stift som organisatoriska delar och om att Svenska kyrkan framträder som församlingar och stift. Det finns alltså gemensamma motiv för den föreslagna tillsynen och kyrkostyrelsens ansvar för övergripande frågor.

I utskottsbetänkandet från Kyrkorättsutskottet (Kr 2015:2) som låg till grund för kyrkomötesbeslutet om ett uppdrag till kyrkostyrelsen framgår att frågan om en övergripande funktion inom Svenska kyrkan bedömdes vara av central betydelse. I betänkandet sägs bl.a. följande.

Mot bakgrund av det anförda är det utskottets mening att det finns behov av en tydligare struktur och ledning inom området och att en samordning och planering måste komma till stånd. Det är angeläget att det inom Svenska kyrkan finns ett övergripande ansvar i dessa frågor och att oklarheterna vad gäller tillsyns- och samordningsfrågorna klagörs.

När kyrkostyrelsen med stöd även av remissutfallet föreslår att det ska anges som en uppgift för styrelsen att svara för övergripande frågor avseende begravningsverksamheten innebär det ett fullföljande av det givna uppdraget. Flertalet remissinstanser ser det också som naturligt och bra att kyrkostyrelsen får ett övergripande ansvar för begravningsfrågornas hantering inom Svenska kyrkan.

Kyrkostyrelsen organ för gemensamma angelägenheter

Ett par remissinstanser som avstyrker promemorians förslag gör det med hänvisning bl.a. till det arbete som görs av Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation. Detta gäller *Säffle pastorat* som menar att främjande och rådgivning avseende det statliga uppdraget bör ligga hos Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation och ser detta som ett fasthållande av den ”beslutande linje som finns för det statliga uppdraget där begravningslagen är styrdokument tillsammans med andra lagar och förordningar.” På ett delvis motsvarande sätt ser *Nacka församling* förslaget att ”överta stora delar av de neutrala aktörernas verksamhet samt att lägga ned Begravningsrådet” som olyckligt. Församlingen framför att den kompetenta verksamhet som Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund och Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation utövar ”stämmer överens med det demokratiska samhällsuppdrag som begravningsverksamheten ska vara”. När *Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation* avvisar det föreslagna tillägget till kyrkoordningen görs det med hänvisning att det är församlingarna som enligt lag är huvudmän. Man konstaterar att varje huvudman är en juridisk person och att det är huvudmännen och inte Svenska kyrkans nationella nivå har att fullgöra det som enligt lag åligger huvudmännen. Arbetsgivarorganisationen framhåller att det vid beslutet om ändrade kyrka-statrelationer och om det kyrkliga huvudmannaskapet för begravningsverksamheten, gjordes en klar gränsdragning mellan denna verksamhet och församlingens grundläggande uppgift. När man talar om att stämma av eventuella förändringar med uppdragsgivaren, alltså staten, synes man mena att förslaget om att kyrkostyrelsen ska svara för övergripande uppgifter avseende begravningsverksamheten innebär en avvikelse från det som slogs fast när kyrka-statrelationerna ändrades.

Kyrkostyrelsen kan för sin del inte finna att det som nu föreslås på något sätt ändrar det som gäller beträffande huvudmannaskapet för begravningsverksamheten eller hur

ansvaret för detta ser ut. Som huvudmän med eget ansvar för det uppdrag som är givet i begravningslagen möter olika församlingar och pastorat naturligtvis i stor utsträckning samma frågor. De gör detta som församlingar och pastorat i Svenska kyrkan. Att den styrelse som har att företräda Svenska kyrkan får ett ansvar för att hantera sådana gemensamma frågor kan inte stå i strid med det som beslutades när kyrka-statrelationerna ändrades. I regeringens proposition 1997/98:116 *Staten och trossamfundet – bestämmelser om Svenska kyrkan och andra trossamfund* sägs att det av lagen om Svenska kyrkan bör framgå ”att Svenska kyrkan har nationella organ till sitt förfogande”. I detta måste ligga att de nationella organ ska fullgöra uppgifter som är av gemensamt intresse för, som i det här fallet, församlingar och pastorat. Detta medför inga förändringar i gränsdragningen mellan församlingens grundläggande uppgift och begravningsverksamheten. På motsvarande sätt som tidigare har framhållits ifråga om stiftens tillsyn måste naturligtvis kyrkostyrelsens arbete med frågor relaterade till begravningsverksamheten utgå från de förutsättningar som gäller för den verksamheten. Kyrkostyrelsen kan och vill naturligtvis inte heller inkräkta på huvudmännens i lag givna ansvar för begravningsverksamheten. Den primära uppgiften gäller istället att bistå i gemensamma angelägenheter och att medverka till att lösa sådant som kan vara gemensamma problem.

Uppgifter av gemensamt intresse

Ett gemensamt problem som har lyfts fram i några remissvar gäller krematorieverksamheten och behovet av en planering och samordning på det området. *Gävle pastorat* ser det som väsentligt att det finns en övergripande planering och samordning kring kremationskapaciteten. *Västerås pastorat* menar att det är naturligt att kyrkostyrelsen tar det övergripande ansvaret även för begravningsverksamheten inkl. planering och översyn av krematorieverksamheten. Remissinstanserna är dock inte helt ense. *Huddinge pastorat* menar ansvaret för den långsiktiga planeringen av utbyggnad av krematorier ska ”ligga kvar på länsstyrelsen”. *Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund* tar i anslutning till att man behandlar tillsynsfrågorna, som framgår av skrivelsens föregående avsnitt, upp frågan om en förstärkt tillsyn över krematorieverksamheten och menar att länsstyrelsen bör ha mandat att säkerställa att det finns tillräcklig kapacitet för kremeringar i landet.

Det är uppenbart att frågor som gäller kremarietkapaciteten behöver hanteras och att det är av gemensamt intresse för församlingar och pastorat som huvudmän. Hur och vad som bör göras är en fråga som behöver övervägas särskilt. Det som står klart är att det är en sådan fråga som kyrkostyrelsen behöver uppmärksamma när gemensamma frågor avseende begravningsverksamheten ska hanteras.

Flera områden som behöver behandlas på nationell nivå behandlas i betänkandet *Ansvar i samverkan från församling till nationell nivå – utredning om samverkansformer för begravningsverksamheten*. Där tas upp kontakter med riksdag, regering, myndigheter, organisationer och andra nationella parter. Vidare talas om interna frågor som behöver inventeras ytterligare men torde gälla inom områden som rör policy, samordning och organisationens utformning liksom uppgifter relaterade till huvudmannaskapet: intressebevakning, information, rådgivning och medverkan vid utbildning i juridik, ekonomi, kulturarv, krisberedskap samt utveckling genom kontakt med aktuell forskning och omvärldsbevakning. Kyrkostyrelsen menar att allt detta är frågor av betydelse som behöver hanteras och som därmed kan rymmas inom uppdraget att svara för övergripande frågor avseende begravningsverksamheten. Detta förhållande medför dock inte med självklarhet att kyrkostyrelsen själv och kyrkostyrelsens kansli direkt kan hantera dem.

De redovisade uppgifterna av gemensamt intresse innefattar mycket sådant som Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation och Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund arbetar med. Innan överläggningar har ägt rum med dessa båda organisationer i syfte att nå fram till gemensamma överenskommelser bör inte närmare anges vilka konkreta arbetsuppgifter som ska ligga hos kyrkostyrelsen. Kommande samtal bör inte föregripas. Det som står klart med den föreslagna bestämmelsen är att kyrkostyrelsen ges ett övergripande ansvar och i detta ligger att se till att det som tagits med exempelsamlingen ovan tas om hand på ett bra sätt. Hur detta närmare ska ske behöver alltså beredas vidare. I det sammanhanget måste också de frågor finnas med som Arbetsgivarorganisationen tar upp i sitt yttrande när man efterfrågar en ytterligare konsekvensanalys.

I överläggningarna och det fortsatta beredningsarbetet behöver också frågor om lämpliga samverkansformer och Begravningsrådets framtid belysas. Kyrkostyrelsen menar att samverkansformerna kan behöva förändras och att samtal mellan parterna bör föras utifrån ett bredare perspektiv och en utvidgad representation med fler kompetenser.

6 Ikraftträdande

Kyrkostyrelsens förslag: Ändringarna i kyrkoordningen ska träda i kraft den 1 januari 2019.

Promemorians förslag innebär att ändringarna i kyrkoordningen ska träda i kraft den 1 januari 2018.

Remissinstanserna: I de flesta fall har inte frågan om tidpunkten kommenterats särskilt i remissvaren. I de fall där frågan tas upp ifrågasätts promemorians förslag. Exempelvis noterar *Stiftsstyrelsen i Stockholms stift* att ”ställtiden blir mycket kort givet att det rör sig om omfattande förslag som ska gälla redan från den 1 januari 2018”.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Tiden mellan ett beslut av kyrkomötet i senare delen av november 2017 och ikraftträdande den 1 januari 2018 är kort. Det behövs information och viss förberedelse tid innan bestämmelserna kan tillämpas. Trots att allt inte torde vara på plats även om tiden för ikraftträdande sätts ett år senare än förslaget i promemorian ger det ändå bättre förutsättningar. Kyrkostyrelsen föreslår därför att de ändringar i kyrkoordningen som föreslås i denna skrivelse ska träda i kraft den 1 januari 2019.

7 Konsekvenser

Konsekvenser för barn

Förslagen bedöms inte medföra några konsekvenser för barn, annat än de indirekta positiva konsekvenser som kan förväntas komma ur ett allmänt kvalitetshöjande av kyrkans ansvar för begravningsverksamheten. I processen kring framtagandet av de föreslagna riktlinjerna för begravningsverksamhetens utformning kommer barnperspektivet att särskilt beaktas inom ramen för kyrkorådets beredning, vilket innebär ett tydliggörande av barnperspektivet inom församlingens/pastoratets fullgörande av uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten.

Andra konsekvenser

Med de förslag som läggs i denna skrivelse klargörs ansvaret på nationell nivå och stiftsnivå avseende begravningsverksamheten. I kyrkoordningen anges att kyrkostyrelsen ska svara för övergripande frågor avseende begravningsverksamheten och att stiftets tillsynsuppgift även omfattar hur församlingar och pastorat fullgör sitt uppdrag som huvudman för begravningsverksamheten. Dessa nya bestämmelser förväntas leda till att den tydlighet beträffande samordning och tillsyn inom begravningsverksamheten som efterfrågats av kyrkomötet uppnås.

Samtidigt som det står klart att kyrkostyrelsen har ett övergripande ansvar kvarstår att närmare klargöra vilka konkreta arbetsuppgifter som ska ligga på Svenska kyrkans nationella nivå. För att gå vidare med detta på ett bra sätt behöver samtal föras med dem som nu arbetar på ett övergripande plan med frågor gällande begravningsverksamheten. Konsekvenser av att redan i detta skede alltför detaljerat ange vilka arbetsuppgifter som ligga hos kyrkostyrelsen kan bli låsningar som skapar sämre förutsättningar för fungerande överläggningar med Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation och Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund.

Det behöver i ett fortsatt arbete ske en belysning av de ekonomiska konsekvenserna av en ändrad ansvarsfördelning för vissa övergripande uppgifter. Det saknas dock förutsättningar för att i nuläget göra en sådan analys. Först måste frågorna om en framtida arbetsfördelning prövas och ekonomiska överväganden måste ingå i den prövningen.

För stiftet uppnås genom kyrkoordningsförslagen en större tydlighet i deras tillsynsuppdrag. Nya arbetsuppgifter är alltid förenat med några kostnader. Kyrkostyrelsen bedömer dock att det i detta sammanhang inte ska bli fråga om mer än vad som kan rymmas inom tillgängliga resurser. Tillsyn avseende begravningsverksamheten bör kunna förenas med redan befintlig verksamhet såsom visitationer, tillsyn avseende den lokala förvaltningen och rådgivning i rättsliga frågor. Det kan också noteras att det i beräkningen av stiftsbidraget har tagits särskild hänsyn till tillkommande uppgifter avseende fastighetsförvaltning.

För församlingar och pastorat innebär förslagen att det ska utarbetas riktlinjer för hur begravningsverksamheten ska vara utformad. Vilka nya arbetsinsatser detta medför varierar säkert i stor utsträckning. I vissa fall finns redan dokument som i huvudsak motsvarar riktlinjer av föreslaget slag. Det kan då bli fråga om tämligen begränsade arbetsinsatser för att ta fram det dokument som ska beslutas av kyrkofullmäktige. I andra fall kan genomtänkt och skriftlig dokumentation i stor utsträckning saknas. I dessa fall blir det naturligtvis fråga om mer omfattande arbetsinsatser. Det är dock fråga om ett arbete som behövs för att på ett fullgott sätt hantera uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten. Trots att en konsekvens av det framlagda förslaget kan bli en ökad arbetsbelastning under viss tid bedömer kyrkostyrelsen att detta primärt är en följd av uppdraget som huvudman och att bestämmelserna om riktlinjer snarast tydliggör vad som behöver göras inom ramen för det uppdraget.

8 **Kommentar till bestämmelserna**

2 kap. 6 a §

I kyrkoordningens kapitel om församlingens uppdrag, införs en ny bestämmelse som ålägger de församlingar och pastorat som är huvudmän för begravningsverksamhet att fastställa riktlinjer som anger hur begravningsverksamheten ska vara utformad. Förslaget behandlas närmare i skrivelsens avsnitt 5.1.

3 kap. 2 §

I bestämmelserna om kyrkofullmäktiges uppgifter införs en ny tredje punkt om fastställande av riktlinjer för begravningsverksamhetens utformning. I likhet med andra beslut av kyrkofullmäktige är det kyrkorådet som har att bereda ett förslag till riktlinjer. En särskild förutsättning för beredning av detta förslag är att det ske en samverkan med begravningsombudet i enlighet med vad som anges i 10 kap. 2 och 3 §§ i begravningslagen eftersom det är fråga som avser begravningsverksamheten.

6 kap. 4 §

I bestämmelserna om stiftets uppgifter görs ett tillägg som tydliggör att stiftets uppgift att utöva tillsyn även omfattar hur uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten fullgörs. Ändringen behandlas närmare i skrivelsens avsnitt 5.2.

Härtill har gjorts ett tillägg i bestämmelsen som klargör att de närmare bestämmelser om stiftets tillsyn i kyrkoordningens 57 kap. Det kapitlet behandlar den kyrkliga tillsynen i hela dess vidd och därmed även det som innefattas i tillsyn avseende begravningsverksamheten.

10 kap. 3 §

I kyrkoordningens tionde kapitel om den nationella nivåns uppdrag, införs en tionde punkt i 3 § om kyrkostyrelsens uppgifter. I denna punkt anges att kyrkostyrelsen ska svara för övergripande frågor avseende begravningsverksamheten. Med övergripande frågor avses sådant som är av gemensamt intresse för de kyrkliga huvudmännen. Den nya tionde punkten behandlas närmare i skrivelsens avsnitt 5.3.

57 kap. 1 §

I kyrkoordningens 57:e kapitel om tillsyn görs ett tillägg i 1 § som tydliggör att uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten omfattas av stiftets tillsyn. Genom tillägget i bestämmelsen har stiftet alltså att ge råd, stöd och hjälp även i uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten. Detta behandlas närmare i skrivelsens avsnitt 5.2.

I paragrafens andra stycke anges att vad som sägs i stycket 1-6 även gäller Svenska kyrkan i utlandet. Eftersom utlandsförsamlingarna inte innehar något uppdrag som huvudman för begravningsverksamheten enligt begravningslagen, medför tillägget i paragrafens första stycke, inte någon skillnad i den tillsyn som idag utövas över utlandsförsamlingarna.

Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll

KsSkr 2017:5

Utdrag ur protokoll fört vid kyrkostyrelsens sammanträde den 14 juni 2017.

Närvarande: Wanja Lundby-Wedin, förste vice ordförande, ledamöterna Mats Hagelin, Marta Axner Ims, Cecilia Brinck, Jesper Eneroth, Nils Gårder, Birgitta Halvarsson, Lars Johnsson, Sven E. Kragh, Anna Lundblad, Ulla Rickardsson, Erik Sjöstrand, Karl-Gunnar Svensson samt tjänstgörande ersättaren Ylva Wahlström Ödmann.

Föredragande: Rättschef Maria Lundqvist Norling

Kyrkostyrelsen beslöt i enlighet med arbetsutskottets förslag

att till kyrkomötet lämna skrivelsen 2017:5 Begravningsverksamheten – samordning och tillsyn m.m.

Bilaga 1. Yttranden

Yttranden efter remiss

- 1 Stiftsstyrelsen i Uppsala stift
- 2 Stiftsstyrelsen i Linköpings stift
- 3 Domkapitlet och Stiftsstyrelsen i Skara stift
- 4 Domkapitlet och Stiftsstyrelsen i Strängnäs stift
- 5 Stiftsstyrelsen i Västerås stift
- 6 Stiftsstyrelsen i Växjö stift
- 7 Stiftsstyrelsen i Lund stift
- 8 Domkapitlet i Göteborg stift
- 9 Karlstads stift
- 10 Domkapitlet och Stiftsstyrelsen i Härnösands stift
- 11 Domkapitlet i Luleå stift
- 12 Domkapitlet och Stiftsstyrelsen i Visby stift
- 13 Stiftsstyrelsen i Stockholm stift

- 14 Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation
- 15 Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund

- 16 Uppsala pastorat
- 17 Bollnäs pastorat
- 18 Gävle pastorat
- 19 Märsta pastorat
- 20 Linköpings domkyrkopastorat
- 21 Södra Tjusts pastorat
- 22 Mariestads församling
- 23 Lidköpings församling
- 24 Skövde församling
- 25 Ulricehamns pastorat
- 26 Nyköpings församling
- 27 Örebro pastorat
- 28 Strängnäs domkyrkoförsamling
- 29 Jönköpings pastorat
- 30 Västerås pastorat
- 31 Mora församling
- 32 Idre-Särna församling
- 33 Malungs församling
- 34 Lunds pastorat
- 35 Göteborgs kyrkliga samfällighet
- 36 Fryksände pastorat
- 37 Säffle pastorat
- 38 Sköns församling
- 39 Luleå domkyrkoförsamling
- 40 Visby domkyrkoförsamling
- 41 Nacka församling
- 42 Huddinge pastorat

Spontana yttranden

- 43 Växjö pastorat
- 44 Järfälla församling
- 45 Kyrkogårdsutskottet i Västerås pastorat

Kyrkomötet
Kyrkostyrelsens skrivelse 2017:6

Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I

Kyrkostyrelsen överlämnar denna skrivelse till kyrkomötet.

Uppsala den 14 juni 2017

Wanja Lundby-Wedin

Helén Ottosson Lovén

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Kyrkostyrelsen föreslår kyrkomötet att anta i bilagan till denna skrivelse framlagt förslag till Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I att användas i gudstjänster från och med pingstdagen 2018 och att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen.

Skrivelsen har en något annorlunda utformning än brukligt, vilket beror på att synpunkterna i de olika remissbehandlingarna av förslagen 2012 och 2016 har bedömts, beaktats och omhändertagits i den process som avslutades i och med att kyrkostyrelsen mottog revisionsgruppens förslag till ny kyrkohandbok för Svenska kyrkan i mars 2017. Framställningen är koncentrerad och flera avsnitt är utformade som frågor och svar. Material som skrivelsen refererar till finns publicerat på www.svenskakyrkan.se/kyrkomotet. Övrigt material som relaterar till revisionen av kyrkohandboken finns på kyrkohandbokens webbplats: www.svenskakyrkan.se/kyrkohandboken.

Skrivelsen inleds med förslag till ändringar i kyrkoordningen. Därefter beskrivs ärendet och dess beredning från 1997 till 2017. Övergripande ställningstaganden redovisas utifrån uppdraget. Gudstjänstens teologi, språk och musik beskrivs och kommenteras. Skrivelsen avslutas med en barnkonsekvensanalys och kyrkoordningskommentarer.

Bilagan Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I återfinns som två särtryck.

Innehåll

Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut.....	3
Förslag till bestämmelser	3
Förslag till ändringar i kyrkoordningen.....	3
1 Ärendet och dess beredning	9
1.1 Initiativ till en ny kyrkohandbok.....	9
1.2 Uppdraget	10
1.3 Reflektion och samtal.....	11
1.4 Kyrkohandboksförslaget 2012	12
1.5 Kyrkohandboksförslaget 2016	14
1.6 Kyrkohandboksförslaget 2017	15
2 Övergripande ställningstaganden.....	15
2.1 Uppdragets innebörd	16
2.2 Tradition och förnyelse, identitet och relevans	18
2.3 Gemensam grundstruktur, mångfald och delaktighet	22
2.4 Ekumeniska perspektiv	24
3 Gudstjänstens teologi, språk och musik.....	25
3.1 Övergripande teologiska frågeställningar	25
3.2 Gudstjänstens språkliga uttryck	27
3.3 Kyrkohandbokens musik.....	28
4 Barnkonsekvensanalys.....	31
5 Kyrkoordningskommentarer	32
Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll	37

1. Kyrkomötet beslutar att anta i bilaga till denna skrivelse framlagt förslag till Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I att användas i gudstjänster från och med pingstdagen 2018.
2. Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen.

Förslag till bestämmelser

Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen (SvKB 1999:1),
dels att 17 kap. 1, 3, 4, 6, 8, 11–14 §§, 18 kap. 1–6 §§, 26 kap. 1 §, 31 kap. 2 §, 32 kap. 2 §, 43 kap. 1 § och rubriken närmast före 17 kap. 12 § ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas en ny 18 kap. 6 a § av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 kap.

1 §

I församlingen ska gudstjänst firas i form av *huvudgudstjänster*, kyrkliga handlingar och andra *gemensamma* gudstjänster.

I församlingen ska gudstjänst firas i form av *den allmänna gudstjänsten*, kyrkliga handlingar och andra gudstjänster.

3 §

I varje församling som inte ingår i ett pastorat och i varje pastorat ska *det* firas en huvudgudstjänst alla söndagar och kyrkliga helgdagar om inte domkapitlet för visst tillfälle har medgivit något annat.

I varje församling som inte ingår i ett pastorat och i varje pastorat ska en huvudgudstjänst *i form av den allmänna gudstjänsten* firas alla söndagar och kyrkliga helgdagar om inte domkapitlet för visst tillfälle har medgivit något annat.

För ett pastorat ska domkapitlet i församlingsinstruktionen besluta vad som ska gälla beträffande huvudgudstjänster i församlingarna.

4 §

Huvudgudstjänster ska firas

1. enligt någon av de ordningar för huvudgudstjänster som finns i *Den svenska* kyrkohandboken, eller
2. som gudstjänst med biskops-, präst- eller diakonvigning, sändning, mottagande av kyrkoherde eller kyrkoinvigning.

I 18 kap. 6 § finns bestämmelser om möjligheterna att använda annan gudstjänstordning och annan musik än

Huvudgudstjänster ska firas

1. enligt någon av de ordningar för huvudgudstjänster som finns i kyrkohandboken, eller
2. som gudstjänst med biskops-, präst- eller diakonvigning, sändning, mottagande av kyrkoherde eller kyrkoinvigning.

I 18 kap. 6 och 6 a §§ finns bestämmelser om möjligheterna att i huvudgudstjänsten använda annan gudstjänst-

den som ingår i *Den svenska kyrkohandboken*.

ordning och annan musik än den som ingår i kyrkohandboken.

6 §

Kyrkorådet i en församling eller församlingsrådet får efter samråd med församlingens präster och kyrkomusiker besluta vilka i *Den svenska kyrkohandboken* angivna former av huvudgudstjänst som utöver högmässa ska användas i församlingen.

Kyrkorådet i en församling eller församlingsrådet får efter samråd med församlingens präster och kyrkomusiker besluta vilka i kyrkohandboken angivna former av huvudgudstjänst som utöver högmässa ska användas i församlingen.

8 §

Kyrkoherden beslutar efter samråd med församlingens kyrkoråd eller församlingsråd, präster och kyrkomusiker om huvudgudstjänstens uppbyggnad och utformning.

Den präst som leder *gudstjänsten* beslutar vilka av kyrkohandbokens *alternativa* moment som ska användas.

Den präst som leder *huvudgudstjänsten* beslutar vilka av kyrkohandbokens *alternativ inom varje* moment som ska användas.

11 §

I gudstjänsten får kollekt tas upp till Svenska kyrkans verksamhet eller till någon annan verksamhet som det är angeläget för Svenska kyrkan att stödja.

Vid varje huvudgudstjänst ska en kollekt tas upp om inte särskilda skäl talar mot detta. Vid övriga *församlingsgudstjänster* får kollekt tas upp enligt bestämmelserna i 43 kap.

Vid varje huvudgudstjänst ska en kollekt tas upp om inte särskilda skäl talar mot detta. Vid övriga *gudstjänster* får kollekt tas upp enligt bestämmelserna i 43 kap.

Vem som får leda en gudstjänst**Vem som får leda den allmänna gudstjänsten**

12 §

Församlingens gemensamma gudstjänster ska ledas av den som är behörig att utöva uppdraget som präst i Svenska kyrkan.

Bestämmelser om att någon annan än en präst kan leda *församlingens gemensamma gudstjänster* finns i 13 och 14 §§.

Den allmänna gudstjänsten ska ledas av den som är behörig att utöva uppdraget som präst i Svenska kyrkan.

Bestämmelser om att någon annan än en präst kan leda *den allmänna gudstjänsten* finns i 13 och 14 §§.

13 §

Biskopen får ge tillstånd åt någon som är döpt och tillhör Svenska kyrkan att predika vid och leda *de gemensamma gudstjänsterna* i vissa eller alla församlingar i stiftet. Ett sådant tillstånd får ges åt den som

1. utbildas till präst, eller
2. rekommenderats av en kyrkoherde.

Biskopen får ge tillstånd åt någon som är döpt och tillhör Svenska kyrkan att predika vid och leda *den allmänna gudstjänsten* i vissa eller alla församlingar i stiftet. Ett sådant tillstånd får ges åt den som

1. utbildas till präst, eller
2. rekommenderats av en kyrkoherde.

Biskopens tillstånd får inte avse sakramentsförvaltningen eller att leda de kyrkliga handlingarna.

KsSkr 2017:6

14 §

Kyrkoherden får ge tillstånd åt någon som är döpt och tillhör församlingen eller, om församlingen ingår i ett pastorat, en församling i pastoratet att predika och leda gudstjänsten vid *en viss* eller *vissa av de gemensamma gudstjänsterna* i församlingen eller i någon av pastoratets församlingar. Ett sådant tillstånd får också ges till någon som är döpt och anställd i församlingen eller, om församlingen ingår i ett pastorat, i pastoratet. Tillstånd får dock inte i något fall ges om frågan har prövats av biskopen enligt 13 § första stycket och biskopen har vägrat tillstånd.

Kyrkoherden ska för varje år anmäla till biskopen vilka som fått ett sådant tillstånd och vilka gudstjänster det har gällt.

Kyrkoherdens tillstånd får inte avse sakramentsförvaltningen eller att leda de kyrkliga handlingarna.

Kyrkoherden får ge tillstånd åt någon som är döpt och tillhör församlingen eller, om församlingen ingår i ett pastorat, en församling i pastoratet att predika och leda *den allmänna* gudstjänsten vid *ett visst* eller *vid vissa tillfällen* i församlingen eller i någon av pastoratets församlingar. Ett sådant tillstånd får också ges till någon som är döpt och anställd i församlingen eller, om församlingen ingår i ett pastorat, i pastoratet. Tillstånd får dock inte i något fall ges om frågan har prövats av biskopen enligt 13 § första stycket och biskopen har vägrat tillstånd.

18 kap.

1 §

Svenska kyrkans gudstjänstböcker är, förutom Bibeln, *Den svenska kyrkohandboken*, *Den svenska psalmboken*, *Den svenska evangelieboken* och *En liten bönbok*. Dessa ska som uttryck för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära antas av kyrkomötet.

Svenska kyrkans gudstjänstböcker är, förutom Bibeln, *Kyrkohandbok för Svenska kyrkan (kyrkohandboken)*, *Den svenska psalmboken (psalmboken)*, *Den svenska evangelieboken (evangelieboken)* och *En liten bönbok (bönboken)*. Dessa ska som uttryck för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära antas av kyrkomötet.

2 §

Vid läsning i en gudstjänst av andra bibeltexter än de som finns intagna i *Den svenska evangelieboken* och *Den svenska kyrkohandboken* ska användas en sådan översättning av Bibeln som gäller för Svenska kyrkan.

Vid läsning i en gudstjänst av andra bibeltexter än de som finns intagna i *evangelieboken* och *kyrkohandboken* ska användas en sådan översättning av Bibeln som gäller för Svenska kyrkan.

3 §

Den svenska kyrkohandboken ska användas vid huvudgudstjänster och kyrkliga handlingar. Den används även vid församlingens gudstjänster i övrigt.

Kyrkohandboken ska användas vid huvudgudstjänster och kyrkliga handlingar. Den används även vid församlingens gudstjänster i övrigt.

När förslag till en ny kyrkohandbok utarbetas beslutar kyrkomötet om

försöksverksamhet får bedrivas. Har kyrkomötet fattat ett sådant beslut får kyrkostyrelsen besluta om gudstjänstordningar som får användas som alternativ till dem som finns i kyrkohandboken och utfärda bestämmelser om användningen av sådana försöksordningar.

4 §

Den svenska psalmboken ska användas vid huvudgudstjänster och kyrkliga handlingar.

Psalmer får bytas ut mot andra psalmer eller församlingssånger som inte ingår i *Den svenska psalmboken* om den präst som leder gudstjänsten och den tjänstgörande kyrkomusikern är ense.

Psalmboken ska användas vid huvudgudstjänster och kyrkliga handlingar.

Psalmer får bytas ut mot andra psalmer eller församlingssånger som inte ingår i *psalmboken* om den präst som leder gudstjänsten och den tjänstgörande kyrkomusikern är ense.

5 §

Den svenska evangelieboken ska användas för läsningarna vid huvudgudstjänster.

Predikan ska utgå från en eller flera av de lästa bibeltexterna.

Evangelieboken ska användas för läsningarna vid huvudgudstjänster.

6 §

I huvudgudstjänsten får vid ett visst tillfälle eller under en viss tid användas någon annan gudstjänstordning *eller musik* än den som ingår i *Den svenska kyrkohandboken* och andra psalmer eller församlingssånger än de som ingår i *Den svenska psalmboken*.

Beslut om detta fattas av kyrkoherden efter samråd med församlingens präster och kyrkomusiker och efter medgivande av *kyrkorådet* eller *församlingens rådet*. Ett sådant beslut ska genast anmälas till domkapitlet.

Om det finns särskilda skäl får domkapitlet ändra eller upphäva kyrkoherdens beslut.

I huvudgudstjänsten får vid ett visst tillfälle eller under en viss tid användas någon annan gudstjänstordning än den som ingår i kyrkohandboken och andra psalmer eller församlingssånger än de som ingår i *psalmboken*.

Beslut om detta fattas av kyrkoherden efter samråd med församlingens präster och kyrkomusiker och efter medgivande av *församlingens kyrkoråd* eller *församlingsråd*. Ett sådant beslut ska genast anmälas till domkapitlet.

6 a §

I huvudgudstjänsten får till kyrkohandbokens texter användas annan musik än den som ingår i kyrkohandboken.

Beslut om detta fattas av kyrkoherden efter samråd med församlingens präster och kyrkomusiker och efter medgivande av församlingens kyrkoråd eller församlingsråd. Ett sådant beslut ska anmälas till domkapitlet.

26 kap.

1 §

När Svenska kyrkan sänder en medarbetare för tjänst utomlands eller på ett särskilt uppdrag i landet kan en sändningsmessa eller en sändningsgudstjänst firas enligt den ordning som finns i *Den svenska kyrkohandboken*.

31 kap.

2 §

Domkapitlet får förklara den behörig att utöva uppdraget som präst som

1. är behörig att utöva uppdraget som präst i en annan evangelisk-luthersk kyrka inom Lutherska världsförbundet eller i en kyrka eller ett samfund som Svenska kyrkan genom beslut av kyrkomötet ingått en överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan med,
2. tillhör Svenska kyrkan,
3. har godtagbara kunskaper i svenska språket,
4. har sådana kunskaper och erfarenheter inom det praktisk-teologiska området som behövs för uppdrag som präst i Svenska kyrkan,
5. har förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till ett uppdrag inom kyrkans vinningstjänst oavsett deras kön, och
6. inför biskopen i domkapitlet har gett löften motsvarande dem som finns i momentet Löftena i ordningen för prästvigning i *Den svenska kyrkohandboken*.

32 kap.

2 §

Domkapitlet får förklara den behörig att utöva uppdraget som diakon som

1. är behörig att utöva uppdraget som diakon i en annan evangelisk-luthersk kyrka inom Lutherska världsförbundet eller i en kyrka eller ett samfund som Svenska kyrkan genom beslut av kyrkomötet ingått en överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan med,
2. tillhör Svenska kyrkan,
3. har godtagbara kunskaper i svenska språket,
4. har sådana kunskaper och erfarenheter i övrigt som behövs för uppdraget som diakon i Svenska kyrkan,
5. har förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till ett uppdrag inom kyrkans vinningstjänst oavsett deras kön, och
6. inför biskopen i domkapitlet har gett löften motsvarande dem som finns i momentet Löftena i ordningen för diakonvigning i *Den svenska kyrkohandboken*.

43 kap.

1 §

I samband med *offentlig* gudstjänst *och* I samband med gudstjänst får kollekt tas upp för att stödja Svenska kyrkans verksamhet eller någon annan verksamhet som kan anses angelägen för Svenska kyrkan.

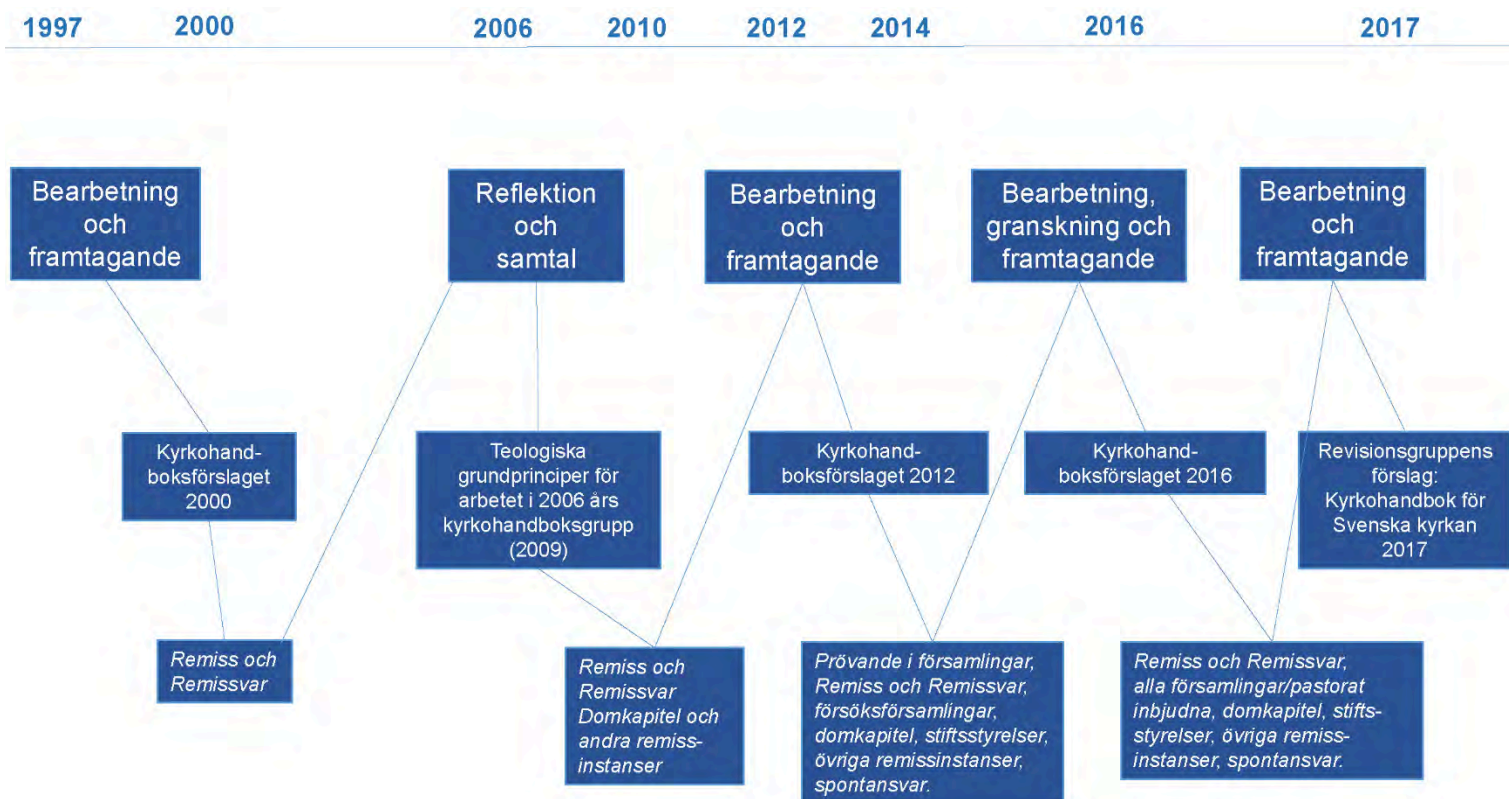
1. Detta beslut träder i kraft pingstdagen 2018.
2. Med Kyrkohandbok för Svenska kyrkan avses i dessa bestämmelser Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I och Den svenska kyrkohandboken II till dess kyrkomötet fattar beslut om Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del II.

1 Ärendet och dess beredning

KsSkr 2017:6

Arbetet med att ta fram en ny kyrkohandbok har varit omfattande. En schematisk framställning av processen ges i följande bild. Uppdraget har i delar förändrats, kyrkohandboksförslag har tagits fram, remissomgångar har genomförts och lett till bearbetningar som resulterat i kyrkostyrelsens förslag till kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I.

Bild 1

1.1 Initiativ till en ny kyrkohandbok

Under andra halvan av 1990-talet tog den dåvarande Församlingsnämnden initiativ till en samlad bearbetning av tre av Svenska kyrkans gudstjänstböcker – översyn av *Den svenska kyrkohandboken* och *Den svenska evangelieboken* samt revision av *En liten bönbok*.

Centralstyrelsen utfärdade i mars 1997 övergripande direktiv för arbetet med Svenska kyrkans gudstjänstböcker (CsSkr 1997:3, bilaga 2). Som huvudmotiv för översynen av kyrkohandboken anfördes behovet av språklig anpassning till den nya bibelöversättningen, behovet av att föra in arbetet med de ekumeniska översättningarna av trosbekännelserna och Herrens bön i Svenska kyrkans gudstjänstliv, samt behovet av att kyrkohandboken skulle överensstämma med den kommande kyrkoordningen. Ett år senare, i mars 1998, beslöt Centralstyrelsen om ett tilläggsdirektiv till översynen av kyrkohandboken. Direktivet angav att stor vikt skulle läggas vid frågan om ett inklusivt språk.

Arbetet med översynen påbörjades i september 1997. I mars 2000 överlämnades förslagen till Kyrkohandbok för Svenska kyrkan, *Den svenska evangelieboken* och *En liten bönbok* (Svenska kyrkans utredningar 2000:1-6) till kyrkostyrelsen och sändes ut på remiss.

Efter remissomgången på förslagen kunde kyrkostyrelsen konstatera att det inte var möjligt att fortsätta enligt den tidplan för beslut som förelåg. Remisskritiken avseende kyrkohandboksförslaget rörde såväl struktur som språk och musik samt att arbetet resulterat i en total revision i stället för den översyn som direktiven talat om. Mot bakgrund av kritiken beslöt kyrkostyrelsen, i samråd med biskopsmötet, att föra fram en gudstjänstbok i taget för beslut i kyrkomötet.

Evangelieboksförslaget kunde efter bearbetning läggas fram för beslut i kyrkomötet 2002. En ny bönbokskommitté tillsattes därefter och dess förslag behandlades och beslutades i 2005 års kyrkomöte. Därefter återupptogs arbetet med att ta fram en ny kyrkohandbok.

1.2 Uppdraget

Kyrkostyrelsen beslutade den 19 april 2006 om fortsatt arbete med översyn av kyrkohandboken. Enligt kyrkostyrelsen kvarstod tre uppgifter från kyrkohandboksöversynen 1997–2000, nämligen en anpassning till Bibel 2000, en kyrkorättslig och anvisningsmässig anpassning till kyrkoordningen, samt en bearbetning i syfte att finna ett mer inkluderande språkbruk.

Kyrkostyrelsens direktiv angav att översynen skulle ske i två steg. Steg ett skulle omfatta en övergripande reflektion över gudstjänsten och parallellt därmed ett arbete med Svenska kyrkans mässordning. Steg två i översynsarbetet skulle avse övriga gudstjänster och kyrkliga handlingar. Kyrkostyrelsen underströk att det alltså var fråga om en översyn, inte en revision.

I det första stegets grundläggande teologiska och pastorala reflektion skulle bland annat behandlas frågan vad det innebär att fira en gudstjänst som återspeglar Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära i en tid präglad av lokal gestaltning och stor alternativrikedom och vad det innebär att i den situationen fastställa en gemensam kyrkohandbok. Vidare skulle behandlas frågan vad det innebär att säkerställa ett igenkännande från söndag till söndag i den lokala församlingen och geografiskt över landet från kyrka till kyrka. I arbetet med en grundordning för mässans firande skulle hänsyn tas till bland annat den under 1900-talet framvuxna insikten om gudstjänsten som konstitutiv för församlingen i förhållande till gudstjänstens svaga ställning på många håll. I det första steget skulle även klarläggas i vilken mening Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära uttrycks i ordalydelse, innehåll, struktur och gestaltning och förhållandet mellan lokal gestaltning och Svenska kyrkans allmänkyrkliga tradition i struktur och språk skulle belysas. Vidare angavs begreppsparen föreskrivna moment – lokal gestaltning, fasta formuleringar – stor alternativrikedom och igenkännande – flexibilitet som viktiga aspekter att ta hänsyn till. Aspekten gudstjänstutveckling i ett ekumeniskt och internationellt perspektiv skulle vägas in. Konsekvenser för domkapitlens tillsyn skulle också behandlas i anslutning till frågor om lokal gestaltning (Direktiven i sin helhet finns publicerade på www.svenskakyrkan.se/kyrkomotet).

Kyrkostyrelsen beslutade om en arbetsmodell för översynen med en expertgrupp, en referensgrupp bestående av företrädare för de ordinarie nomineringsgrupperna i kyrkostyrelsen, en bred process med förankring på stiftsnivå och en remissbehandling av expertgruppens resultat efter steg ett.

Den 20 oktober 2009 förde biskopsmötet en diskussion om kyrkohandboksarbetet där det rädde enighet om att det fanns starka skäl att ompröva direktiven att arbetet skulle avse en översyn, snarare än en revision. Biskopsmötet menade bland annat att det grundläggande problemet var att församlingarna, i sin ambition att fira

gudstjänst som fungerar väl i vår tid, allt oftare avvek från gällande kyrkohandbok och denna situation bedömdes ha blivit alltmer bekymmersam. Biskopsmötet ansåg därför att handboksarbetet fordrade en större insats än den som angivits i den ursprungliga planeringen och att en försöksverksamhet var viktig. Mot bakgrund av biskopsmötets ställningstagande beslöt kyrkostyrelsen den 8 december 2009 att genomföra en mer genomgripande revision av kyrkohandboken samt att beslutet om ny kyrkohandbok skulle föregås av en försöksverksamhet.

Arbetet med kyrkohandboken bedrevs därefter, efter beslut i kyrkostyrelsen, i en projektmodell med befintlig referensgrupp och expertgrupp (se protokoll, kyrkostyrelsen 2010–05–19–20, § 68, samt bilaga på www.svenskakyrkan.se/kyrkomotet).

1.3 Reflektion och samtal

I arbetets första steg togs två reflektionsdokument fram: *Teologiska grundprinciper för arbetet i 2006 års kyrkohandboksgrupp* och *Mässans grundordning*. I sitt arbete förde expertgruppen en kontinuerlig dialog med stiftens gudstjänst- och musikhandläggare, församlingsrepresentanter och kyrkostyrelsens referensgrupp.

I dokumentet *Teologiska grundprinciper för arbetet i 2006 års kyrkohandboksgrupp* presenterade expertgruppen bland annat sin syn på kyrkohandboken och gudstjänstens grundläggande struktur, *ordo*. Dessa tankar utvecklades konkret vidare i dokumentet *Mässans grundordning* som innehöll en beskrivning av de fyra huvuddelar som utgör mässans grundstruktur. Expertgruppen gav uttryck för synsättet att det i själva gudstjänstskeendet finns grundläggande likheter över hela världen – ett gemensamt handlingsmönster – även om former, ordningar och gestaltning varierar. Man konstaterade också att redan 1986 års kyrkohandbok till viss del gav uttryck för detta synsätt. Vidare konstaterade expertgruppen att de samtal som förts med stiftens handläggare, kyrkoherdar och andra som arbetade med gudstjänstfrågor givit vid handen att det som efterfrågades var en kyrkohandbok som med utgångspunkt i 1986 års handbok följde en gemensam grundordning för den allmänna gudstjänsten, samtidigt som det inom denna grundordning gavs stort utrymme för lokal gestaltning och utformning av olika moment i respektive gudstjänst.

I *Teologiska grundprinciper* fördes en diskussion kring relationen mellan gudstjänstens grundordning och dess gestaltning i olika kontexter. Expertgruppen lyfte här utmaningar till medlemskyrkorna från Lutherska världsförbundets studieprocess *Worship and culture*. Här uttrycks samspelet mellan det gemensamma och det lokala så, att det centrala och enhetliga i gudstjänsten bör utgöras av bibelläsning och predikan samt dop och söndaglig mässa, medan det lokala i allt högre grad ska präglade den liturgiska gestaltningen; språk, gester och rörelse, sång, musik och instrument, konst och arkitektur.

När den grundläggande strukturen är tydlig, menade expertgruppen, blir det lättare att låta gudstjänsten få en lokal gestaltning utan att förlora det världsvida ekumeniska perspektivet. En tydlig grundläggande struktur främjar också, framhöll expertgruppen, ett igenkännande från söndag till söndag i den lokala församlingen och geografiskt över landet från kyrka till kyrka. Den grundläggande struktur som föreslogs av expertgruppen utgjordes av huvudmomenten Samling, Ordet, Måltiden och Sändning, respektive Samling, Ordet och Sändning när gudstjänst firas utan nattvard. Vidare föreslog man att det till de enskilda momenten skulle ingå många förslag på texter och sånger i olika språk- och musikstilar som skulle spegla olika traditioner. När det gällde uppdraget att arbeta med ett inkluderande språk menade

expertgruppen vidare att utgångspunkten borde vara att hellre ta in nya formuleringar som alternativ än att göra små ändringar i existerande, välkända texter.

Det första steget avslutades i och med att reflektionsdokumenten sändes på remiss från kyrkostyrelsen till domkapitlen i december 2009. Kyrkostyrelsen konstaterade att något konkret förslag till mässordning inte förelåg, även om *Mässans grundordning* var en vägledning (protokoll kyrkostyrelsen 2009-12-08, § 159). Samtliga domkapitel skickade in remissvar. Dessutom sändes spontansvar in från femton instanser. (Dokumenterna i steg ett, remissvar och remissammanställning finns publicerade på www.svenskakyrkan.se/kyrkomotet)

Reflektionsdokumenten togs väl emot av remissinstanserna. Expertgruppens tankar rörande gudstjänstens grundordning fick ett starkt stöd av remissinstanserna. En återkommande synpunkt var att man ansåg det positivt att i anslutning till 1986 års handbok utarbeta en för hela Svenska kyrkan gemensam grundstruktur för den allmänna gudstjänsten och samtidigt ge utrymme för lokala variationer inom denna grundordning. Detta kom därför att utgöra en grundpelare i det fortsatta arbetet.

1.4 Kyrkohandboksförslaget 2012

1.4.1 Arbetet med Kyrkohandboksförslaget 2012

Efter det att reflektionsdokumenten i steg ett med följande remissbehandling avslutats påbörjades nästa steg i processen med utarbetande av förslag till ny kyrkohandbok. Gudstjänstordningarnas antal, utformning och innehåll analyserades och avvägdes. Underlag för förslagens texter och musik diskuterades och bedömdes.

Nytt material tillfördes efter behovsinventeringar. Som en förberedelse inför processen av nyskapande inhämtades även erfarenheter från tidigare kyrkohandboksrevisioner, såväl den som föregick 1986 års kyrkohandbok som arbetet med förslaget år 2000. Från Bibelkommissionens samarbete mellan författare och exegeter i processen med Bibel 2000 erhöles också aspekter på nyskapande. I arbetet med kyrkohandboksförslaget medverkade författare, teologer och tonsättare med text- och musikunderlag. Skribenterna och tonsättarna representerade olika generationer, fromhetsriktningar och erfarenhetsbakgrund. Text- och musikförslag bedömdes i kyrkohandboksprojektets grupper, men författarna och tonsättarna var anonyma för att säkerställa att granskningen av innehållet inte påverkades av vetskapen om upphovsperson.

Äldre texter i förslaget reviderades och bearbetades i vissa fall, men förblev i andra fall oförändrade i förhållande till 1986 års kyrkohandbok. Också dessa avvägningar gjordes efter bedömningar i projektets grupper.

Kyrkostyrelsen informerades kontinuerligt om kyrkohandboksarbetet och föredragningar gjordes också i kyrkomötets gudstjänstutskott. Biskopsmötet var delaktigt i arbetet med kyrkohandboksförslaget och Svenska kyrkans teologiska kommitté fick återkommande information. Ytterligare expertkompetens tillfördes och avstämningar med sakkunniga gjordes för specifika frågor, t.ex. frågor om samiskt kyrkoliv, anpassning till Bibel 2000, frågor om barn och unga, ekumeniska frågor etc. En bakgrund var även arbetet med liturgiska sånger med en alternativ grundton för den allmänna gudstjänsten som genomfördes efter uppdrag från kyrkomötet genom en process 2005 till 2007 med inventering av gudstjänstmaterial, försöksverksamhet i församlingar och kontinuerlig utvärdering. Arbetet resulterade i *Gudstjänstsång* (2011).

Stiftens gudstjänst- och musikhandläggare samlades en till två gånger per år till fördjupningsdagar om kyrkohandboksarbetet och de frågor som aktualiserats i

processen. Vidare togs återkommande emot synpunkter på revisionsarbetet vid till exempel kontraktssamlingar, församlingssamlingar och i möten med kyrkomötets nomineringsgrupper.

I samarbete med den kyrkorättsliga avdelningen på kyrkokansliet utreddes för kyrkohandboken central terminologi. Även upphovsrättsliga frågor behandlades tillsammans med juridiskt sakkunniga för att bland annat möjliggöra elektronisk publicering.

I revisionen av kyrkohandbokens ordningar för kyrkliga handlingar tillsattes under 2010 fyra arbetsgrupper, en för respektive gudstjänst: dop-, konfirmations-, vigsel- och begravningsgudstjänst. Gruppernas uppgift var att presentera en teologisk och social analys samt en reflektion om pastoral färdriktning för respektive gudstjänst. Gruppernas reflektionsdokument utgjorde sedan underlag för revisionen av gudstjänstordningarna för dop, konfirmation, vigsel och begravning i kyrkohandboksförslaget.

2012 färdigställdes ett förslag till Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I, med tillhörande musikvolym och förklaringsvolym (SKU 2012:1). I och med att detta förslag förelåg avslutades expertgruppens uppdrag. (Förklaringsvolymen till 2012 års förslag finns på www.svenskakyrkan.se/kyrkomotet)

1.4.2 Försöksverksamhet och remiss

Efter att kyrkomötet 2011 beslutat att försöksverksamhet fick bedrivas så beslutade kyrkostyrelsen 23 maj 2012 att anta Förslag Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I med tillhörande musikvolym att prövas från Första söndagen i Advent 2012 till Domsöndagen 2013 i ett brett urval av Svenska kyrkans församlingar och för remissförfarande (kyrkostyrelsens protokoll 2012-05-23–24, § 60).

Urvalet av de församlingar som prövade kyrkohandboksförslaget utgjordes i alla stift av minst 20 procent av samtliga församlingar, i många stift var andelen betydligt högre. Församlingarna utsågs av domkapitlen i respektive stift. I kyrkostyrelsens bestämmelser om att församlingar skulle pröva förslaget i en försöksverksamhet angavs att urvalet av församlingar skulle vara brett med avseende på exempelvis storlek, gudstjänstdeltagande, flerspråkighet och kyrkorum (Svenska kyrkans bestämmelser 2011:14). De församlingar som utsågs att pröva kyrkohandboks-förslaget inbjöds också att svara på remissen.

Under februari 2014 inkom remissvaren till kyrkostyrelsen. Sammantaget var närmare 40 procent av Svenska kyrkans församlingar remissinstanser och 81 procent av dessa besvarade remissen. Även samtliga domkapitel och stiftsstyrelser besvarade remissen. Svar inkom också från 21 övriga remissinstanser, såsom exempelvis utbildningsinstitutioner och inomkyrkliga organisationer. Vidare inkom knappt ett hundratal spontansvar. Totalt inkom 631 svar. Remissvaren behandlades med en religionssociologisk metod, där alla fritt formulerade svar togs tillvara tillsammans med de frågor som kunde behandlas statistiskt.

En majoritet av remissinstanserna bejakade förslaget som helhet men hade också synpunkter om behov av bearbetningar (remissammanställningen finns på www.svenskakyrkan.se/kyrkomotet).

1.5 Kyrkohandboksförslaget 2016

I november 2013 utsåg kyrkostyrelsen en slutförslagsgrupp för att ta om hand remissutfallet efter försöksverksamheten och arbeta fram ett slutförslag. För att säkerställa kyrkohandbokens användbarhet i församlingarna skulle gruppen innehålla stor pastoral kompetens.

Vid sammanställningen av remissutfallet 2014 konstaterades att ytterligare bearbetningar behövdes, bland annat avseende barnperspektiv och vissa teologiska perspektiv som treenighetsperspektiv, kristologi och eskatologi. Vidare behövdes bearbetning av såväl språk som musik. Även de inledande anvisningarna behövde bearbetas.

Med utgångspunkt i kyrkohandboksrevisionens uppdrag, slutsatserna från reflektionsfasens arbete, kyrkohandboksförslaget 2012, remissinstansernas synpunkter efter försöksverksamheten 2012/2013, samt ett särskilt arbete med fokusgrupper 2014 där barn och unga deltog, arbetades ett nytt kyrkohandboksförslag fram. Under 2015 skedde granskning av det bearbetade förslaget avseende, teologi, musik och språk med sakkunniga inom respektive område. Även barnperspektiv beaktades särskilt, till exempel genom seminarier kring dop och konfirmation.

Kyrkostyrelsen beslutade vid sitt sammanträde i december 2015 att de ordinarie ledamöterna i styrelsens arbetsutskott samt en ytterligare biskop skulle utgöra styrgrupp för det fortsatta arbetet. Vidare beslöt man att det bearbetade kyrkohandboksförslaget skulle sändas på en uppföljande remiss till samtliga kyrkoråd, domkapitel, stiftsstyrelser samt 47 övriga instanser.

Ett antal församlingar ombads att ha ett särskilt fokus i remissarbetet. Det fanns därför en grupp församlingar/pastorat (18 kyrkoråd) som hade Den allmänna gudstjänsten som sitt fokusområde. En annan grupp studerade fördjupat De kyrkliga handlingarna (11 kyrkoråd). En tredje grupp hade fokus på området Barn och unga (8 kyrkoråd).

Eftersom remissen om kyrkohandboksförslaget 2016 var en uppföljning till den tidigare remissen togs inte frågor som fått ett tydligt utfall i remissresultatet 2014 upp på nytt i denna remissomgång.

Sammanfattningsvis kunde i remissammanställningen i september 2016 konstateras att bland församlingar/pastorat var det 78 procent som bedömde förslaget till Den allmänna gudstjänsten som bra eller ganska bra och att motsvarande siffra beträffande förslaget till de kyrkliga handlingarna var 80 procent. 75 procent av församlingarna/pastoraten ansåg att förslaget uttryckte Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära i hög eller ganska hög grad och 82 procent menade att församlingarnas gudstjänsttraditioner rymdes i hög eller ganska hög grad i förslaget. När det gällde språket bedömde 57 procent detta som bra eller ganska bra medan 27 procent ansåg det vara ”varken dåligt eller bra”. Gudstjänstmusiken bedömdes olika av remissinstanserna. Gudstjänstmusik A bedömdes som bra eller ganska bra av 88 procent av församlingarna/pastoraten medan 10 procent svarade ”varken dålig eller bra”. Beträffande Gudstjänstmusik B var det 40 procent som svarade bra/ganska bra. I kommentarerna framkom att remissinstansernas tveksamheter mestadels handlade om att denna musik krävde särskilda resurser i församlingen (som t.ex. kör). Ungefär två tredjedelar menade att Gudstjänstmusik C, D och E var bra eller ganska bra. Musiken i Gudstjänstmusik C, D och E lyftes av många remissinstanser särskilt fram som betydelsefull ur ett barnperspektiv. (Remissammanställningen i sin helhet återfinns på:

www.svenskakyrkan.se/kyrkomotet.)

1.6 Kyrkohandboksförslaget 2017

Efter att 2016 års förslag gick ut på remiss avslutades slutförslags- och referensgruppernas arbete i mars 2016. Kyrkohandboksprojektets styrgrupp utsåg då revisionsgruppen med biskop emeritus Esbjörn Hagberg som ordförande.

Under perioden maj 2016 till januari 2017 omhändertog revisionsgruppen på kyrkostyrelsens uppdrag utfallet från remissen av 2016 års förslag och gjorde bearbetningar utifrån uppdrag, 2016 års förslag samt remissutfallet. Revisionsgruppens behandling av kyrkohandboksförslagets sakfrågor innebar åtgärder av tre slag. För det första frågor som noterades, alternativt noterades och i övrigt lämnades utan åtgärd. För det andra frågor där gruppen beslutade om utredning. Den tredje åtgärden innebar att efter sådan utredning återkom frågan till revisionsgruppen för behandling och beslut. Slutligen frågor där revisionsgruppen fattade beslut om ändring eller justering.

Revisionsgruppens ordförande informerade kontinuerligt biskopsmötet om gruppens arbete under hösten 2016. Ordföranden stämde också av konkreta sakfrågor med biskopsmötet. I vissa frågor gjorde biskopsmötet medskick för revisionsgruppens vidare arbete.

Den 16 mars 2017 överlämnade revisionsgruppen förslaget till Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I, en kommenterande promemoria samt barnkonsekvensanalys till kyrkostyrelsen. (Promemorian och barnkonsekvensanalysen finns på www.svenskakyrkan.se/kyrkomotet.)

2 Övergripande ställningstaganden

Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I föreläggs kyrkomötet för beslut år 2017, samma år som 500 år av reformation högtidlighålls. Detta blir den åttonde kyrkohandboken sedan reformationen inleddes i Sverige och den första sedan Svenska kyrkan fick ändrade relationer till staten. Reformation är inte en punktuell händelse, utan något som karakteriserar Svenska kyrkan som ett evangelisk-lutherskt trossamfund. Kyrkan är i behov av ständig reformation, i trohet mot Bibeln och den evangelisk-lutherska teologin med centrum i evangeliets befriande budskap. Reformatorerna betonade vikten av att hela församlingen ges förutsättningar att förstå och ta till sig tron. Gudstjänstfirandet relateras till varje tids språk och uttrycksformer, i kontinuitet med den liturgiska traditionen. Evangeliets levande röst (*viva vox evangelii*) ska kunna höras och förstås i nya sammanhang. En kyrkohandbok för Svenska kyrkan, liksom övriga gudstjänstböcker, uttrycker Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Kyrkohandboksförslaget 1986 byggde på statliga utredningar, medan detta förslag är resultatet av Svenska kyrkans eget arbete. Den föreslagna benämningen *Kyrkohandbok för Svenska kyrkan* svarar på ett bättre sätt mot den större mångfalden i det svenska samhället och den ekumeniska verkligheten med Svenska kyrkans relation till andra kyrkor och samfund än det tidigare namnet *Den svenska kyrkohandboken*. En historisk tillbakablick visar också att benämningen *Den svenska kyrkohandboken* endast använts om 1942 och 1986 års kyrkohandböcker.

Betraktad som en helhet uttrycker förslaget till ny kyrkohandbok för Svenska kyrkan Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Detta innebär att den rymmer en mångfald som ger förutsättningar för att Svenska kyrkans enhet och bredd kan gestaltas i gudstjänstfirandet. Förändringar i förhållande till 1986 års kyrkohandbok speglar utvecklingen i kyrkolivet. Detta innebär bland annat att dopets betydelse för det kristna livet genomgående är starkare framlyft, att nattvardsfirandet betonas

genom en breddning av böner och musiksatser och att långfredagens allvar tydligare relateras till påskens glädjrika budskap genom att en särskild ordning för påsknattsmässa tillförts. Alla människors lika värde inför Gud oavsett det som skiljer oss åt är tydligt genom att gudstjänstordningarna för de kyrkliga handlingarna i sin grundform är lika för alla.

En kyrkohandbok är ett redskap för utformande av församlingarnas gudstjänstfirande. I ett levande gudstjänstliv är gestaltningen av helheten avgörande. Kyrkohandboken kan inte ersätta den liturgiska hantverksskickligheten hos dem som har ansvar att leda församlingens gudstjänstliv. Förkunnelse, psalmval och körsånger, instrumentalmusik, liturgins gestaltning och hur kyrkorummet används är andra betydelsefulla aspekter. En gudstjänst firas alltid på en specifik plats i en konkret situation. Gestaltning av en och samma gudstjänstordning kan vara mycket olika i olika församlingar och i olika fromhetstraditioner. Genom att en gemensam kyrkohandbok används hålls gudstjänstfirandet samman och människor kan känna igen sig. Förslaget är utformat så att det rymmer gudstjänstfirandet i Svenska kyrkans bredd av fromhetstraditioner.

2.1 Uppdragets innebörd

Vilket var uppdraget för revisionen av kyrkohandboken? Revisionen av kyrkohandboken utgår från ett antal uppdrag och beslut från kyrkomöte och kyrkostyrelse (se översikt ovan avsnitt 1.2).

Anpassning till Bibel 2000 och kyrkoordningen: I slutet av 1990-talet förberedde sig Svenska kyrkan för att ta emot en ny översättning av hela Bibeln, Bibel 2000, samt utvecklade sin egen kyrkoordning som skulle ersätta större delen av kyrkolagen. Den nya bibelöversättningen har givetvis föranlett korrigering av direkta bibelcitater, men också gett anledning till mer nyanserade avvägningar i såväl text som musik med hänsyn tagen till teologiska bedömningar, liturgisk tradition och praxis.

Rådande praxis för relationen mellan kyrkoordningen och kyrkohandboken har behållits. Detta innebär att gudstjänstens *att* regleras i kyrkoordningen medan gudstjänstens *hur* hör till kyrkohandbokens område och det lokala gestaltandet i församlingen. Betydelsen av begreppet ”huvudgudstjänst” har utretts och klargjorts. Till förslaget hör även kyrkoordningsändringar.

Efter beslut i församlingen kan i huvudgudstjänst annan liturgisk musik (befintlig eller nyskriven) användas till kyrkohandbokens texter än den musik som ingår i kyrkohandboken (18 kap. 6 a §). En konkret förändring är att domkapitlet inte kan upphäva ett sådant beslut, men beslutet ska anmälas till domkapitlet. Beslut om detta föreslås kunna fattas av kyrkoherden efter samråd med församlingens präster och kyrkomusiker och efter medgivande av församlingens kyrkoråd eller församlingsråd, se vidare avsnitt 3.3.

Vidare föreslås konsekvensändringar i kyrkoordningen i relation till den föreslagna nya kyrkohandboken, bland annat avseende en enhetlig terminologi. Konsekvenser för domkapitlets tillsyn, i anslutning till frågor om flexibilitet och lokal gestaltning, har särskilt beaktats i kyrkohandboksrevisionen.

Uppdraget att eftersträva ett inkluderande språkbruk har sin bakgrund i framtagandet av 1986 års kyrkohandbok. I sitt yttrande över förslaget till kyrkomötet framhöll Läronämnden vikten av ”att övervinna det maskulint dominerade språket”. Samtidigt såg man att behoven av ökad inkludering gällde mer än kön. ”Det religiösa och liturgiska språkets förnyelse till en större inklusiv känslighet är en

process som kommer att växa fram ur en ny medvetenhet”, skrev nämnden bland annat (Ln 1986:2).

Ett ensidigt maskulint präglat uttrycksätt bör undvikas både avseende Gud, som är bortom könskategorier, och människor. När det gäller människosynen har det inkluderande språkbruket vidgats till att omfatta ytterligare kategorier som ålder, förmågor och bakgrund, för att värna tanken om människors lika värde och inte bidra till osynliggörande och marginalisering. Likaså har Guds omsorg om och människans samhörighet med hela skapelsen betonats i vissa alternativ i förslaget till ny kyrkohandbok. Revisionen speglar här en framväxande medvetenhet om att man inte okritiskt eller oreflekterat kan utgå från att människan är skapelsens centrum (antropocentrism) på ett sätt som bortser från det sammanhang människan är en del av. Ett inkluderande språkbruk har samtidigt genomförts med respekt för den liturgiska traditionen, så att förändringar huvudsakligen skett genom att nya alternativ tillförts, att vissa texter har utgått och i begränsad utsträckning genom revideringar av välkända texter. Kontinuiteten med Bibel, tradition och lära har värnats i såväl bevarade som i nya formuleringar.

I reflektionsdokumentet *Teologiska grundprinciper för arbetet i 2006 års kyrkohandboksgrupp* konstateras ”att det finns en önskan att vidga frågan om det inkluderande språket från att avse det verbala språket till att gälla gudstjänstens många språk, uttryck och mångfald”. En väsentlig del av detta uppdrag har genomförts genom de nya musiksatser och nya texter som finns i kyrkostyrelsens förslag. Särskilt betydelsefulla, för att uppdraget ska sägas vara genomfört, är de musiksatser och texter som återfinns i gudstjänstmusik C, D och E.

Lika betydelsefulla är de bearbetningar som gjorts i de kyrkliga handlingarna för att de ska vara mer inkluderande, där en gemensam vigselordning särskilt kan nämnas. Biskopsbrevet *De kyrkliga handlingarna i en mångreligiös kontext* (2012) har bidragit till att lyfta fram vikten av att dop, konfirmation, vigsel och begravning kan fungera i olika sammanhang och relatera till olika familjeförhållanden.

Kompletterande gudstjänstmusik: Kyrkomötesuppdraget från 2001 med beslut om att bifalla en motion om att till översynen av kyrkans gudstjänstböcker införliva frågan om framtagande av kompletterande gudstjänstmusik med ”enkel, folklig och glad karaktär” har genomförts genom att gudstjänstmusik B, C, D och E är en del av kyrkostyrelsens förslag till ny kyrkohandbok. Gudstjänstmusik A är samtidigt förslaget ”huvudmusik” eftersom denna musik rymmer fullständiga kyrkoårsserier. I gudstjänstmusik A ingår större delen av den gudstjänstmusik för den allmänna gudstjänsten som finns i 1986 års kyrkohandbok. Denna musik har i vissa delar bearbetats, för att främja gudstjänstfirande i församlingar med olika förutsättningar och för att betona bönekaraktären i vissa moment. I den kompletterande gudstjänstmusiken B, C, D och E kommer flera musikaliska genrer till uttryck som t.ex. blues, gospel, folkmusik och vispop. Vidare innefattas i denna gudstjänstmusik musik som använts länge av bland annat barn och unga, musik som relaterar till ett ekumeniskt sammanhang samt för kyrkohandboksrevisionen nyskriven musik. Även i de kyrkliga handlingarna finns nykomponerad musik i förbönsalternativen för dopgudstjänst, vigselgudstjänst och begravningsgudstjänst. Samtidigt finns liturgisk musik för de kyrkliga handlingarna från 1986 års kyrkohandbok kvar (förböner och lovsägelsen, med vissa bearbetningar).

Barnperspektiv: Enligt kristen människosyn är alla människor skapade till att vara Guds avbild. Barn ska därför inte betraktas som människor i vardande. En viktig utgångspunkt är hur Jesus ställde barnen i centrum när han sa ”Låt barnen komma hit till mig och hindra dem inte: Guds rike tillhör sådana som de. Sannerligen, den som inte tar emot Guds rike som ett barn kommer aldrig dit in” (Markusevangeliet

10:14-15). Barn är också en förebild för vuxna att ta emot Guds rike. I inledningen till första avdelningen i kyrkoordningen uttrycks detta: ”I kristen tro intar barnen en särställning och de behöver därför särskilt uppmärksammas i Svenska kyrkans verksamhet.” Ytterligare en utgångspunkt utgörs av FN:s konvention om barnets rättigheter (1989) som betonar barnets rätt till andlig utveckling och barnet som subjekt.

Utifrån kyrkomötets beslut 2012 har en barnkonsekvensanalys genomförts i kyrkohandboksrevisionen. Genom att barnet får del av såväl dop som nattvard får barnet goda förutsättningar för sitt andliga liv och behandlas som ett subjekt. För att stödja barnets andliga utveckling fordras att barnet kan fira gudstjänst utifrån sina förutsättningar.

En princip i förslaget till ny kyrkohandbok är att varje moment i gudstjänsten har goda alternativ särskilt tänkta för gudstjänstfirande med barn och unga. Bland gudstjänstmomentens alternativ finns musik, böner och andra texter som har rytm, konsekvens, sångbarhet, musikalisk och språklig kvalitet som fungerar väl i gudstjänstfirande med barn och unga. Särskilt gudstjänstmusik C, D och E har visat sig vara betydelsefulla för barns delaktighet och igenkännande. I flera av dessa musiksatser har responsorial sång (härmsång) införts som en möjlighet, vilket särskilt efterlysts i remissvar utifrån ett barnperspektiv. I den gudstjänststruktur som föreslås kan högmässa firas med alla åldrar samtidigt som det är möjligt att utifrån ordningarna för Mässa och Gudstjänst fira en gudstjänst som är utformad likt en familjemässa eller en familjegudstjänst i kyrkohandboken 1986.

Samtalsdokumentet *Guds vägar* är antaget av kyrkomötet år 2001. Det tar avstånd från tankemodeller inom kristen tradition som utnyttjats till att legitimera övergrepp mot det judiska folket, så kallad ersättningsteologi. Dokumentet grundar sig på en genomarbetning av frågan om Svenska kyrkan och det judiska folket. Läronämnden har år 2014 understrukit betydelsen av att hänsyn tas till de åtaganden som dokumentet innehåller i arbetet med kyrkohandboken. Kyrkohandboksförslagets texter är analyserade utifrån detta dokument.

Kyrkostyrelsen angav för översynen och sedan revisionen av kyrkohandboken ett antal **övergripande frågeställningar**. Hit hörde en efterfrågad reflektion om

- vad det innebär att fira en gudstjänst som återspeglar Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära i en tid präglad av lokal gestaltning och stor alternativriktedom,
- vad det innebär att i den situationen fastställa en gemensam kyrkohandbok, samt
- vad det innebär att säkerställa ett igenkännande från söndag till söndag i den lokala församlingen och geografiskt över landet från kyrka till kyrka.

Dessa frågeställningar har beaktats i revisionens olika faser och varit ett fokus för de tre remissomgångarna 2010, 2012-2014 respektive 2016. Grundläggande perspektiv om tro, bekännelse och lära, betydelsen av en gemensam kyrkohandbok och betydelse av ett igenkännande har utvecklats av remissinstanserna. Dessa synpunkter har beaktats i kyrkostyrelsens förslag.

2.2 Tradition och förnyelse, identitet och relevans

Varför behövs en kyrkohandbok? En kyrkohandbok håller samman gudstjänstfirandet i Svenska kyrkan. Kyrkostyrelsen konstaterar att när en kyrkohandbok ska revideras i en evangelisk-luthersk folkkyrka är det församlingarnas gudstjänstfirande som är i fokus. Detta har också varit kyrkohandboksrevisionens uppdrag. Därför har stor vikt lagts vid församlingarnas remissvar. Kyrkohandboken ska hålla hög kvalitet

för sitt gudstjänstsyfte. Det innebär bland annat att en kyrkohandbok ska fungera i olika gudstjänstkontexter med olika förutsättningar och resurser, både i katedral och i kapell.

Vad ska en ny kyrkohandbok åstadkomma? Den nya kyrkohandboken ska bidra till församlingens gudstjänstglädje och därmed hjälpa människor att finna vägen till gudstjänstfirandet. Även inför antagandet av 1986 års kyrkohandbok såg dåvarande Centralstyrelsen ett behov av rika utbud av evangeliserande gudstjänstformer som öppnar vägen till högmässan. I sin skrivelse (CsSkr 1986:2) talade styrelsen om att människor ”söker värme, närhet, fest, emotionellt engagemang och det som är större än deras egna hjärtan och tankar”. Kyrkohandboken ska också vara ett relevant och inspirerande redskap för dem som arbetar med gudstjänsten. Genom att kyrkohandboken både ger ramar och ger utrymme för frihet och flexibilitet kan troheten mot kyrkohandboken stärkas. I försöksverksamhet och remissomgångar som lett till fortsatta bearbetningar har kyrkohandboksförslaget förankrats i församlingar, pastorat och stift.

Hur förhåller sig kyrkohandboksförslaget till 1986 års kyrkohandbok? Det finns en kontinuitet i utvecklingen från 1986 års kyrkohandbok. De bearbetningar och förändringar som skett är konsekvenser av revisionens uppdrag och remissvarens synpunkter. En revision av en kyrkohandbok sker dels i ett samspel mellan tradition och förnyelse, dels i ett samspel mellan uttryck för kyrkans trosidentitet och relevansen, d.v.s. anknytningspunkterna med människors vardagstillvaro. Det är alltså inte fråga om en motsättning, utan om förutsättningarna för en levande tro.

En ny kyrkohandboks direkta kontinuitet med den gällande kyrkohandboken är naturlig och inte något nytt eftersom det handlar om kontinuitet med det levande gudstjänstfirandet i församlingarna. Därför finns mycket av innehållet i kyrkohandboken 1986 med i förslaget, antingen med exakt samma ordalydelse och samma musiksats eller bearbetat utifrån uppdrag från kyrkostyrelsen och remissutfall.

I förslaget till kyrkohandbok finns också material som är nytt i förhållande till kyrkohandboken 1986. En del är helt nyskrivet eller nykomponerat till exempel utifrån ett barnperspektiv, kyrkomötets uppdrag om kompletterande musik och kyrkostyrelsens uppdrag om inkluderande språk. Annat har funnits längre eller kortare tid i gudstjänstlivet och vissa av de för kyrkohandboken nya texterna eller musiksatserna används även i gudstjänstfirande i en ekumenisk kontext i den världsvida kyrkan.

Bild 2 (följande två sidor) visar vilka alternativ som har sitt ursprung i 1986 års kyrkohandbok respektive har sitt ursprung i kyrkohandboksförslagen 2012, 2016 eller 2017.

SAMLING	SAMLING	ORDET
Klockringning	Kristusrop 1	Gammlatestamentlig läsning
Psalm	Kristusrop 2	Psaltarpsalm
Inledning treenighetens namn	Kristusrop 3	Epistelläsning
Inledningsord 1	Kristusrop 4	Psalm
Inledningsord 2	Kristusrop 5	Evangelium
Inledningsord 3	Kristusrop 6	Hallelujarop
Inledningsord 4	Kristusrop 7	Predikan
Inledningsord 5	Lovsången 1	Trosbekännelse introduktion
Inledningsord 6	Lovsången 4	Apostoliska trosbekännelsen
Inledningsord 7	Lovsången 5	Nicenska trosbekännelsen
Inledningsord 8	Lovsången 6	Bön för döpta m.fl.
Inledningsord 9	Lovsången 7	Psalm
Inledningsord 10	Lovsången 8	Kollektanvisningar
Inledningsord 11	Lovsången 9	Anvisning Bön om förlåtelse
Inledningsord 12	Lovsången 10	Förbön, struktur
Inledningsord 13	Dagens bön	Förbön, teologiskt perspektiv
Inledningsord 14		Församlings svar
Inledningsord 15		Bön om förlåtelse
Bön om förlåtelse 1		Doppåminnelse
Bön om förlåtelse 2		Bön för döpta m.fl.
Bön om förlåtelse 3		Förbön 1
Bön om förlåtelse 4		Förbön 2
Bön om förlåtelse 5		Förbön 3
Bön om förlåtelse 6		Förbön 4
Bön om förlåtelse 7		Förbön 5
Bön om förlåtelse 8		Förbön 6
Förlåtelseord 1		Förbön 7
Förlåtelseord 2		Förbön 8
Förlåtelseord 3		Förbön 9
Förlåtelseord 4		<i>Herrens bön</i>
Löftesord 1		
Löftesord 2		
Löftesord 3		
Löftesord 4		
Tackbön 1		
Tackbön 2		
Tackbön 3		
Tackbön 4		
Överlåtelsebön 1		
Överlåtelsebön 2		
Överlåtelsebön 3		

MÅLTIDEN	MÅLTIDEN	SÄNDNING
Psalm	Nattvardsbön 8	Lovprisning 1
Lovsägelsen inledning 1	Nattvardsbön 9	Lovprisning 2
Lovsägelsen inledning 2	Nattvardsbön 10	Lovprisning 3
Prefationen	Nattvardsbön 11	Lovprisning 4
Advent	Nattvardsbön 12	Välsignelsen 1
Jul	Nattvardsbön 13	Välsignelsen 2
Trettondagstiden	Herrens bön	Sändningsord
Fastan/Passionstiden 1	Brödsbrytelsen	Sändningsord
Fastan/Passionstiden 2	Fridshälsningen	Sändningsord
Påsk	O Guds lamm	Psalm och/eller avslutande musik
Kristi himmelfärds dag	O Guds lamm 1	
Pingst	O Guds lamm 2	
Trefaldighetstiden 1	O Guds lamm 3	
Trefaldighetstiden 2	O Guds lamm 4	
Kyrkoårets slut	O Guds lamm 5	
Mariadagar	O Guds lamm 6	
Allmän 1	Kommunionen	
Allmän 2	Advent	
Allmän 3	Jul och trettondedagstiden	
Allmän 4	Fastan	
Prefationens avslutning 1	Fastan/Passionstiden	
Prefationens avslutning 2	Påsk 1	
(Prefationens avslutning 3/khbf12)	Påsk 2	
Lovsägelsen E 1	Pingst	
Lovsägelsen E 2	Trefaldighetstiden 1	
Helig 1	Trefaldighetstiden 2	
Helig 2	Vid kyrkoårets slut	
Helig 3	Allmän 1	
Helig 4	Allmän 2	
Nattvardsbön anvisningar	Allmän 3	
Nattvardsbön 1	Allmän 4	
Nattvardsbön 2		
Nattvardsbön 3		
Nattvardsbön 4		
Nattvardsbön 5		
Nattvardsbön 6		
Nattvardsbön 7		

TECKENFÖRKLARING

Ursprung **KHB 1986**

Ursprung **KHBF 2012**

Ursprung **KHBF 2016**

Nytt i **KHBF 2017**

2.3 Gemensam grundstruktur, mångfald och delaktighet

Hur är gudstjänstordningarna uppbyggda? I kyrkostyrelsens förslag till ny kyrkohandbok, liksom i de remitterade förslagen 2012 och 2016 och i revisionsgruppens förslag, är den allmänna gudstjänsten uppställd utifrån gudstjänstens grundstruktur (*ordo*) med Samling, Ordet, Måltiden och Sändning. Denna struktur kan kännas igen både lokalt från söndag till söndag och i Svenska kyrkan som helhet men också i den världsvida kyrkan, samtidigt som möjligheter till alternativ inom flera moment ger stort utrymme för lokal gestaltning.

Inom detta grundmönster ryms Högmässa och Mässa/Gudstjänst (en uppdelning som förklaras nedan). I kyrkohandboken 1986 fanns samma grundmönster men uttryckt genom flera olika gudstjänstformer (högmässa, högmässogudstjänst, söndagsmässa, söndagsgudstjänst, familjemässa och familjegudstjänst samt temamässa och temagudstjänst) och sedan olika veckogudstjänster. I kyrkostyrelsens förslag finns tre olika former Högmässa, Mässa och Gudstjänst. Antalet alternativ inom respektive moment motsvarar i förslaget antingen antalet i 1986 års kyrkohandbok (till exempel när det gäller inledningsord och prefationer) eller så är de fler (till exempel bön om förlåtelse och nattvardsböner samt den liturgiska musiken). Se bild 3.

Bild 3

Gudstjänstens struktur

KYRKOHANDBOK 1986						FÖRSLAG TILL KYRKOHANDBOK 2017
Högmässa	Söndagsmässa	Familjemässa	Högmässogudstjänst	Söndagsgudstjänst	Familjegudstjänst	Den allmänna gudstjänsten Högmässa, Mässa/Gudstjänst
Inledning	Inledning	Inledning	Inledning	Inledning	Inledning	Samling
Ordet	Ordet	Ordet	Ordet	Ordet	Ordet	Ordet
Måltiden	Måltiden	Måltiden				Måltiden
Avslutning	Avslutning	Avslutning	Avslutning	Avslutning	Avslutning	Sändning

Även i de kyrkliga handlingarna finns moment från Samling, Ordet och Sändning med. Dessa gudstjänster inleds respektive avslutas med samlingens och sändningens perspektiv. Ordets tilltal kommer till uttryck genom bibelläsning och genom förkunnelsen: predikan (vid konfirmationsgudstjänst) och tal till konfirmanderna, dop-, vigsel- eller griftetal.

Hur förhåller sig alternativen i momenten till varandra? I revisionsarbetet har skillnaden mellan ”mångfald” och ”många alternativ” särskilt analyserats. Mångfald kan till exempel handla om att kyrkoårets olika delar präglar alternativen eller att några alternativ passar särskilt bra ur ett barnperspektiv. Det har varit väsentligt att säkerställa att alternativen fångar en mångfald innehållsligt och/eller stilistiskt, men att samma tema inte upprepas. Kyrkostyrelsen konstaterar att utifrån församlingarnas perspektiv är det viktigt med en bredd av alternativ (innehåll, texters längd och stilnivå) eftersom böner, andra texter och musiksatser används i olika slags gudstjänster och i olika sammanhang.

Vilka är skillnaderna mellan Högmässa, Mässa och Gudstjänst? Kyrkohandboksförslaget innehåller en gemensam grundordning. Högmässan har värnats genom att en distinktion har gjorts mellan ”Högmässa” med fler fasta moment och ”Mässa” eller ”Gudstjänst” med färre fasta moment. Benämningen ”Högmässa” är starkt ekumeniskt förankrad och har en framhävd ställning i svensk tradition. Begreppet ”Gudstjänst” avgränsas alltså i detta sammanhang till en gudstjänstform då nattvard

inte firas och som har färre fasta moment än ”Högmässa”. Gudstjänster som utformas efter ordningen för ”Mässa” firas med nattvard, också denna med färre fasta moment än ”Högmässa”. Ett exempel på skillnaden mellan gudstjänstformerna är att förlåtelsens moment alltid ingår i ”Högmässa” medan de är fakultativa i ”Mässa” och ”Gudstjänst”. Avsikten är att både ge utrymme för lokal flexibilitet och värna kyrkans tro och tradition.

De gudstjänster som firas enligt ordningen för Mässa/Gudstjänst kan ha andra benämningar. Om ”mässa” finns med i benämningen betyder det alltid att nattvard firas. Genom att namnet på de gudstjänster som firas utifrån Mässa/Gudstjänst inte är bestämda i kyrkohandboken underlättas möjligheten att lokalt beskriva de gudstjänster som firas. Exempel kan vara mässa med små och stora, sinnesrogudstjänst, rockmässa, meditationsgudstjänst, veckomässa, adventsgudstjänst eller en lokalt utformad mässa. Utifrån ordningarna för ”Mässa” eller ”Gudstjänst” kan också kortare vardagsgudstjänster utformas.

Vad innebär huvudgudstjänstbegreppet? Huvudgudstjänstbegreppet ingår som en del i kyrkostyrelsens förslag till ny kyrkohandbok. Begreppet finns för att värna ett igenkännande i det gemensamma gudstjänstfirandet i hela Svenska kyrkan. Begreppet fungerar som ett redskap för domkapitlens tillsyn och samspelar med gudstjänstplanen i pastoratet/församlingen och med församlingsinstruktionen genom att antalet huvudgudstjänster och hur många av dessa som firas med nattvard anges i församlingsinstruktionen. Se här vidare *Kyrkoordning för Svenska kyrkan*, kapitel 17 och 57. När ”Mässa” eller ”Gudstjänst” firas som huvudgudstjänst är fler moment fasta, men inte lika många som i ”Högmässa”.

Vad har gjorts för att stärka delaktighet och igenkännande i gudstjänsterna? En övergripande princip för reformationen, som alltjämt är vägledande, är att gudstjänsten är till för hela församlingen, för att vi ska få ta emot Ordet och sakramenten och få förnyad kraft till vardagens tjänst. I Svenska kyrkan har församlingens delaktighet successivt fått allt fler konkreta uttryck. I 1917 års kyrkohandbok kunde församlingen för första gången stämma in högt i trosbekännelsen, 1968 blev det möjligt för lekmän att utan särskilt tillstånd läsa högt ur Bibeln i högmässan och 1975 öppnades möjligheten för lekmän att vara med och dela ut nattvarden. Utvecklingen handlar både om att hela församlingens aktiva deltagande stärkts och att många kan ha särskilda uppgifter i gudstjänsten. Efter 1986 har det även betonats att människor ska få plats och ha möjlighet att känna sig hemma i gudstjänsten även som deltagare utan särskilda uppgifter. Kyrkostyrelsens förslag utgår från den reflektion som skett i kyrkohandboksrevisionen om den gudstjänstfirande församlingens delaktighet; allas tjänst att lovsjunga och be i gudstjänsten och möjligheten för många att ha särskilda uppgifter i gudstjänsten. Till delaktigheten i gudstjänsten hör också möjligheten till igenkännande. Vägledning om lekmannalett gudstjänst har också utvecklats i förslaget till ny kyrkohandbok genom att särskilda anvisningar har tillförts.

Den gemensamma grundstrukturen, gudstjänstmomentens olika alternativ samt uppdraget att gestalta gudstjänstlivet lokalt ger nya möjligheter, men ställer också nya krav på församlingarna och samarbetet mellan präster och musiker. Även andra anställda, förtroendevalda och ideella behöver involveras i frågor som rör delaktighet, gestaltning, och möjliggörande för barn och unga med mera.

För samtliga kyrkliga handlingar föreslås en grundordning för respektive gudstjänst. Dopet är ett och detsamma oavsett den döptes ålder, och därför föreslås en dopgudstjänst som med alternativa texter och böner anpassas för såväl dop av barn som dop av unga eller vuxna. Detta svarar mot ett växande behov i Svenska kyrkan. En speciell ordning för dop i krissituation respektive för begravningsgudstjänst för

dödfött barn eller barn som dött i späda ålder finns i förslaget utifrån pastorala skäl. Även dessa ordningar följer dock samma grundordning. Förslaget med en vigselgudstjänst är i linje med kyrkans tidigare beslut om samkönade äktenskap. Vigselgudstjänsten är även inkluderande när det gäller par i olika levnadsskeden och åldrar genom bearbetade böner och andra texter.

I de kyrkliga handlingarna möts uttrycken för kyrkans identitet och relevansen i människans liv på ett konkret sätt. Dessa gudstjänstordningar är lika för varje människa oavsett exempelvis ålder, sexuell läggning och socioekonomiska förutsättningar, samtidigt som de relateras till varje människas konkreta livssituation. Guds tilltal i den enskilda människans liv blir påtaglig. I dessa gudstjänster är den pastorala omsorgen central. Detta gäller alla de kyrkliga handlingarna och innefattar att de människor som är berörda, som t.ex. vigselpar eller anhöriga vid begravning, också kan bidra till gudstjänstens uttryck, inom gudstjänstens grundrytm och ramar.

2.4 Ekumeniska perspektiv

Hur har de ekumeniska perspektiven tagits tillvara och uttryckts? Kyrkohandboksförslaget relaterar både till Svenska kyrkans gudstjänsttradition som evangelisk-lutherskt trossamfund och till en världsvid, ekumenisk gudstjänstgemenskap. Det är centralt att förmedla det för kyrkorna gemensamma utan att motsäga det specifika i den egna traditionen. Till det ekumeniska perspektivet hör att hitta en balans mellan det gemensamt igenkännbara och utrymme för lokal anpassning och variation i den egna traditionen.

Liksom vid arbetet med 1986 års kyrkohandbok har Kyrkornas världsråds dokument från Faith and Order-kommissionen, *Dop, nattvard och ämbete: grunddokument för samtal om kyrkans enhet* (orig. *Baptism, Eucharist and Ministry* även kallat BEM-dokumentet och Lima-dokumentet) och Svenska kyrkans svar på detta från 1985, varit av stor betydelse för arbetet. Den allmänna gudstjänstens grundordning kan kännas igen i stora delar av kristenheten samtidigt som den rymmer uttryck och alternativ som är specifika för Svenska kyrkans kontext, till exempel genom att förlåtelsens moment värnas i högmässan och att barnperspektivet är framhävt. Ett ekumeniskt perspektiv som betonades i Svenska kyrkans svar på BEM-dokumentet och som kommer till uttryck i kyrkohandboksförslaget är att läsning ur Bibeln särskilt lyfts fram.

Flera ekumeniska konsultationer har genomförts under arbetet med revision av kyrkohandboken bland annat för att inhämta gudstjänstmaterial från andra kyrkor och för ekumeniska läsningar av kyrkohandboksförslaget. Både representanter för kyrkor i Sverige som för kyrkor i andra delar av världen har bidragit.

Den ekumeniska översättningen av Herrens bön används i förslaget till ny kyrkohandbok. Denna har använts i Svenska kyrkan sedan kyrkomötets beslut år 1998. Den äldre översättningen av Herrens bön ("Fader vår") återges i de inledande övergripande anvisningarna. Den kan användas utifrån pastorala behov i församlingen.

Den apostoliska och den nicenska trosbekännelsen värnas som ekumeniskt gemensamma bekännelser och trosbekännelsen är ett framhävt moment i huvudgudstjänsten liksom vid dop och konfirmation. Frågan om användande av de ekumeniska översättningarna av trosbekännelserna har behandlats vid ett flertal tillfällen sedan Sveriges kristna råd (SKR) för sin del antog dessa, avsedda för gemensamt ekumeniskt bruk i medlemskyrkorna år 1996. I december 2011 sändes en remiss angående nyöversättning av trosbekännelser till samtliga domkapitel och stiftsstyrelser samt till fyra församlingar i varje stift och till Svenska Kyrkans Unga.

Remissammanställningen visade att det saknades stöd bland stiftens för att införa de ekumeniska översättningarna i Svenska kyrkan.

En grundläggande del av gudstjänsten är bönen. I Kyrkans förbön uttrycks ett globalt och ekumeniskt sammanhang. I kyrkostyrelsens förslag betonas förbönens betydelse, och sammanhanget med rättvisa, rätt och rättfärdighet lyfts fram. Som ett konkret exempel föreslås ett nytt fakultativt församlingsomkväde som ett alternativ för kyrkans förbön. Omkvädet kommer från Syrien och har både arameisk och grekisk text, samt en förklarande text på svenska. Kyrkostyrelsen ser detta omkväde som ett betydelsefullt bidrag utifrån ett ekumeniskt perspektiv.

3 Gudstjänstens teologi, språk och musik

I förslaget till ny kyrkohandbok har vissa teologiska perspektiv förstärkts för att svara mot förändringar i kyrkoliv och omvärld. Bearbetningarna efter remissomgångarna har lett till ändringar som framhäver motiv i Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära som bedömdes inte vara tillräckligt betonade i kyrkohandboks-förslagen. Dokumentet ”*Guds vägar*” har lett till konkreta ändringar i förhållande till 1986 års kyrkohandbok.

Språkligt har revisionsarbetet inneburit att finna en balans mellan att bevara traditionella uttryck och att använda ett nutida språk. Användningen av Bibel 2000 är en väsentlig del av detta.

Musiken i kyrkohandboksförslaget har haft att svara mot samma balans mellan traditionella och nyare uttryck och är en integrerad del av gestaltandet av den reformatoriska grundprincipen om gudstjänst på folkspråket tillsammans med en tydlig ekumenisk öppenhet.

En grundläggande utgångspunkt för de bearbetningar som gjorts är att kyrkohandboken ger ramarna för församlingarnas gudstjänstfirande och att teologi, språk och musik i gudstjänsten är en helhet.

3.1 Övergripande teologiska frågeställningar

Vilka teologiska perspektiv har förstärkts? Dopets ställning har stärkts och fördjupats i kyrkohandboksförslaget. Dopgudstjänsten har utformats så att samtliga dopmotiv från biskopsbrevet *Leva i dopet* (2011) finns med. Detta knyter an till den utveckling som skett i och efter det betydelsefulla dokumentet från Kyrkornas världsråd om dop, nattvard och ämbete (BEM-dokumentet). Genom införandet av en särskild ordning för påsknattsmässa med möjlighet till doppåminnelse och genom att dopperspektivet stärkts i konfirmationen har dopets betydelse för det kristna livet blivit mer framträdande.

Nattvard firas oftare än tidigare i Svenska kyrkan. Detta var ett faktum även vid arbetet med 1986 års kyrkohandbok. Karaktären i mässan präglas både av fest och allvar. Motivrikedomen i nattvardsbönerna har ökat och förslaget till ny kyrkohandbok innehåller fler prefationer och nattvardsböner samt musik i fler genrer i jämförelse med 1986 års kyrkohandbok. Såväl åkallan av den heliga Anden (epikles) som lovprisningen av Gud (doxologi) har förstärkts utifrån synpunkter i remissvar och en vilja att stärka ekumeniska uttryck i kyrkohandboken.

I remissomgångarna har synpunkter kommit på behov av stärkt treenighetsperspektiv, kristologi och eskatologi (de yttersta tingen eller den tillkommande världens liv), det senare för att balansera inomvärldsliga perspektiv. Bearbetningar har gjorts i den allmänna gudstjänstens böner och andra texter. Ett exempel är

O Guds lamm i gudstjänstmusik E, som fått en tydligare anknytning till traditionell kristologi samtidigt som ett nutida uttryckssätt värnats.

En särskild fråga har gällt vilken formulering som bör väljas i de inledande orden i Samling där "Guds" kan ingå: "I (Guds:) Faderns och Sonens och den heliga Andens namn". Tanken med formuleringen är att kunna uttrycka Guds helhet och Guds treenighet, där "Guds" syftar på hela treenigheten. Den ekumeniskt vedertagna formuleringen är samtidigt "I Faderns och Sonens och den heliga Andens namn".

I förslaget till ny kyrkohandbok har kyrkoårets rytm framhävts. Detta har bedömts som ett väsentligt teologiskt vägval i samtiden. Kyrkoåret kan sägas utgöra en alternativ tideräkning i förhållande till såväl kalenderår som den "terminsrytm" som präglar församlingarna och samhället i övrigt. Kyrkoårets rytm och växlingar har värnats på flera sätt. Gudstjänstmusik A följer kyrkoåret. Varje del i den allmänna gudstjänsten innehåller också moment som varierar med kyrkoåret: I "samling" genom bland annat Kristusrop och Lovsång och att inledningsorden kan anknyta till evangeliebokens texter; i "Ordet" genom läsningarna; i "måltiden" genom gudstjänstmusiken och i bönen efter kommunionen; i "sändning" om lovprisningen i Gudstjänstmusik A används.

En annan teologisk fråga gäller bruket av relationella perspektiv. Ett exempel är förlåtelseorden "dina synder är dig förlåtna" och "du är förlåten". Kyrkostyrelsen har förordat möjligheten att kunna uttrycka förlåtelseorden på dessa två sätt. Det första uttrycket finns sedan länge i den liturgiska traditionen och syftar på att människan i dopet tar emot syndernas förlåtelse, men behöver förlåtelse för verksynderna. Det andra uttrycket har samma syftning och har blivit vanligt i praxis under senare år. Här formuleras syndernas förlåtelse med ett relationellt uttrycksätt, genom ett direkt tilltal.

Ett annat exempel är bruket av "Herre". I remissvaren 2016 fanns synpunkter om "Herre" och "vår Herre" i gudstjänsttexter. Flera menade att tilltalet Jesus som "Herre" och "vår Herre" är centralt då det grundar sig i biblisk teologi och att förändringen i kyrkohandboksförslaget 2016 innebar att det relationella gudstilltalet hade försvagats så att förhållandet med Jesus Kristus uppfattats mer opersonligt. "Herre" uttrycker också den centrala kristna bekännelsen att Jesus Kristus är den levande och uppståndne. Dessa synpunkter har vägts mot uppdraget att använda ett inkluderande språk om Gud. I kyrkohandboksförslaget har tilltalet "Herre" förstärkts genom olika textalternativ, t.ex. i församlingssvar i kyrkans förbön, i dimissionsord efter kommunionen och i sändningsord.

Avvägningen mellan å ena sidan individuella och å andra sidan gemensamma och samhällseliga perspektiv har varit föremål för särskild uppmärksamhet. De senare har bland annat stärkts i vigselgudstjänsten och i förböner. Genom kyrkans förbön uttrycks att gudstjänsten rymmer ett gemensamt rop till Gud för alla människor och för hela världen. Förbönen innefattar gudstjänstens många dimensioner såsom samling och sändning och, relaterat till detta, ett diakonalt perspektiv. Förbönen omfattar såväl världen som närsamhället, den världsvida och den lokala kyrkan. Därför har till exempel en förändring skett från "vi och de andra" till ett "vi" där alla delar livets utsatthet.

Bibelläsningen och förkunnelsen värnas som väsentliga uttryck för Svenska kyrkans evangelisk-lutherska identitet. Tre bibelläsningar ingår alltid då högmässa firas. I bibelordet har kyrkan den givna grunden för vad den tror, bekänner och lär. I gudstjänstens bibelläsningar möter människan Guds ord som genom den heliga Anden blir levande varje gång någon hör det och tar emot det. I och genom detta ord är Jesus Kristus närvarande i sin kyrka. Tron får näring genom att evangeliet förkunnas. Människan utmanas att komma med det som är hennes eget och att i

mötet med Guds tilltal nå fördjupning och nya perspektiv. I Ordets del av gudstjänsten hörs vittnesbörden om Guds utmaningar och Guds nåd för samhället och livet, om lag och evangelium.

I konfirmationsgudstjänsten gestaltas predikan av konfirmanderna med hjälp av präst och andra ledare. Prästen är ansvarig för predikan, samtidigt som barns och ungas rättighet och ansvar att bidra till trons tolkning inom ramen för det allmänna prästadömet lyfts fram. Förkunnelsens centrala betydelse betonas också genom att doptal, vigseltal och griftetal är fasta moment i respektive gudstjänst.

Hur har tillämpningen av dokumentet "Guds vägar" förändrat innehållet i kyrkohandboken? Att hänsyn ska tas till detta dokument är ett av revisionens uppdrag. Läronämnden skriver: "Detta samtalsdokument behandlar frågeställningar som är centrala och ofrånkomliga för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Läronämnden betonar vikten av att det som Svenska kyrkan i och med *Guds vägar* har åtagit sig kommer till uttryck i exempelvis *Den svenska evangeliebokens* textsammanställningar och *Den svenska kyrkohandboken*." (Ln 2014:03y). Detta har inneburit en genomgående analys av kyrkohandbokens texter. Improperierna (Mitt folk, mitt folk) är borttagna i långfredagens gudstjänst och en särskild uppmärksamhet har ägnats hur ordet "folk" förekommer i förslagens texter.

I kyrkostyrelsens förslag till kyrkohandbok finns en ordning för långfredagsgudstjänst utan Improperierna. Erfarenheterna och slutsatserna från 1986 års kyrkohandboksrevision om svårigheten att revidera texten liksom underlag och remissvar i den pågående kyrkohandboksrevisionen har varit viktiga i de överväganden som gjorts. Den omfattande kunskap som finns från både religionsdialog- och forsknings-sammanhang om problematiken med Improperierna för relationen mellan judendom och kristendom har varit central för bedömningen. Detta väcker i sin tur flera väsentliga frågor om exempelvis bibelsyn och kristen identitet, frågor som inte kan lösas inom ramen för en kyrkohandboksrevision, men borttagandet av Improperierna har bedömts vara en viktig symbolhandling.

3.2 Gudstjänstens språkliga uttryck

Hur har revisionen hanterat frågor om ett nutida språkbruk? Kyrkohandboken är primärt avsedd för det gemensamma gudstjänstfirandet och inte den enskilda andakten. En kyrkohandbok ska fungera över en längre tid och i hela Svenska kyrkan. Allt detta gör att kyrkohandbokens språk inte kan präglas av det alltför tillfälliga och personliga. Orden uttrycker mysteriet och befinner sig därför på gränsen för språkets möjligheter. I kyrkohandboken märks i förslaget liksom tidigare att alternativa böner och andra texter har olika stilistisk karaktär och olika språknivå.

Återkommande vid remissomgångar på förslag till ny kyrkohandbok är oron för att språket blir alltför tidsanpassat. Centralstyrelsen kommenterade år 1986 att de haft att ta ställning till synpunkter på språkbehandlingen. "Språket bedöms då som ojämnt, mångordigt, krångligt, överlastat och oklart med trendord och banaliteter". Motsvarande har sagts om vissa böner och andra texter i förslagen 2012 och 2016. Kyrkostyrelsen konstaterar att det är en balansgång mellan att finna ett språk som även relaterar till den aktuella språkutvecklingen och att bevara traditionella uttryck.

Vad har användningen av Bibeln 2000 inneburit för förändringar i kyrkohandboksförslaget? Förutom att bibelcitater följer Bibel 2000 har avvägningar gjorts i förhållande till det liturgiska bruket. Här nämns några exempel. I instiftelseorden har "kalk" ändrats till "bägare" och texten följer därmed Bibel 2000. Förändringen i bibelöversättningen handlar om att det grekiska ordet syftar på ett vardagligt

dryckeskärl, inte ett högtidligt eller ceremoniellt kärl. Den äldre översättningen ”till min åminnelse” har dock behållits till skillnad från Bibel 2000 som här har ”till minne av mig”. Detta val motiveras av att ”åminnelse” i gudstjänstens och måltidens sammanhang har fler betydelser än ”minne”. I nattvardsbönen uttrycks det som kallas ett anamnetiskt perspektiv. Som liturgisk term innebär anamnesen att måltiden firar åminnelsen av Jesus Kristi frälsningsverk. Nattvarden är inte endast ett ”minne av” något som skett utan en handling som aktualiseras och blir närvarande.

I den andra delen av en av nattvardsböerna (nattvardsbön 12) används dock uttrycket ”vi minns”, men uttrycket har här en annan syftning. I denna bön relaterar förslaget till samtida språkförståelse, svensk psalmtradition, liturgisk (fornkyrklig) tradition och ekumenisk praxis i flera kyrkotraditioner. Kyrkostyrelsen konstaterar att formuleringen ”vi minns” i denna bön på ett bibelnarrativt sätt uttrycker det som skulle kunna beskrivas som ett aktualiserande av kyrkans kollektiva minne.

Den aronitiska välsignelsen (utifrån 4 Mos 6:24–26) finns upptagen såväl i den traditionella översättningen med konjunktivform som i enlighet med Bibel 2000.

Vilka behov av översättningar har identifierats? Delar av kyrkohandboks-förslaget 2012 översattes till svenskt teckenspråk och fem nationella minoritets-språk: finska, meänkieli, lulesamiska, nordsamiska och sydsamiska. Det översatta förslaget har prövats i remissförsamlingar och utvärderas i en särskild process. Sedan 2015 pågår ett översättningsarbete till fyra varieteter inom romska.

Kyrkostyrelsen konstaterar att det är ett särskilt ansvar att inkludera samiskt kyrkoliv med hänsyn till arbetet med vitboken och försoningsprocessen. Behov föreligger även av översättningar till ytterligare språk.

3.3 Kyrkohandbokens musik

Hur uttrycker den liturgiska musiken Svenska kyrkans evangelisk-lutherska identitet? Den liturgiska musiken är väsentlig för att bevara en evangelisk-luthersk identitet med gudstjänst på folkspråket samtidigt som Svenska kyrkan är en del av den världsvida kyrkan. I reflektionsdokumentet *Teologiska grundprinciper för arbetet i 2006 års kyrkohandboksgrupp* betonas musikens viktiga roll i gudstjänstlivet och att sång och musik, liksom bön, löper som en röd tråd genom gudstjänsten. Där understryks också musikens stora och växande betydelse för gudstjänstlivet.

Att gudstjänstsången ska bära liturgi på folkspråket innebär i en kyrkohandbok såväl trohet mot Svenska kyrkans gudstjänsttradition som utvecklats och förändrats genom århundradena, som öppenhet och respekt för nyare musikaliska genrer både i den allmänna gudstjänsten och i de kyrkliga handlingarna. Detta grundläggande förhållningssätt hör, som tidigare nämnts, även samman med revisionsuppdraget att eftersträva ett inkluderande språk och att värna ett barnperspektiv.

Musiken medgestaltar gudstjänstens skeende, bär det kristna budskapet och möter människans tro och liv. Genom tonerna uttrycks tillvarons och trons många aspekter och människans gudstilltal, som i gudstjänstens kristusrop, lovsång och bön. Musikaliska överväganden har därför utgjort en väsentlig del av kyrkohandboksrevisionen. I den liturgiska musiken utgör text och musik en helhet.

Hur har den traditionella liturgiska musiken tagits tillvara samtidigt som annan musik tillförts? Mycket av musiken i kyrkohandboken 1986 finns med i kyrkostyrelsens förslag, antingen med samma musiksats eller bearbetat i revisionsprocessen. Exempel på förändringar är införande av skaftlös notering i vissa liturgiska partier, tillförande av ackordsymboler samt översyn av vissa ackompanjemangssatser.

När det gäller den tidiga kyrkosången, som ofta kallas gregoriansk sång och som är en del av Gudstjänstmusik A, har särskilda avvägningar varit aktuella. I den gregorianska sången är rytmen i grunden fri och textbaserad. Den tidiga kyrkosången kan därför sägas vara ett sätt att genom musiken tydligare artikulera gudstjänstens texter. Relationen mellan ord och ton blir i denna musik särskilt betydelsefull och känslig. Revisionen har strävat efter att värna detta samband. Frågor att förhålla sig till rör exempelvis språkrytm, betoningar och hur textens accent uttrycks. Den gregorianska sången har dessutom sitt textliga ursprung i latinet. Gregorianik på svenska utgår samtidigt från svensk praxis och svensk nutida språkförståelse. Avvägningarna i revisionen har beaktat det svenskspråkiga textliga innehållet samtidigt som de tidiga sångtraditionernas egenart respekterats så långt detta är möjligt. I revisionen har också en strävan varit att hitta goda lösningar vad gäller återgivning av de tidiga sångtraditionerna i senare musikalisk notation, en process som i sig innebär flera tolkningsöverväganden.

Vad är skillnaden mellan gudstjänstmusik och serie och vad kännetecknar Gudstjänstmusik B, C, D och E? I revisionsgruppens förslag används begreppet "gudstjänstmusik" för att beteckna de olika avdelningarna A, B, C, D och E för kyrkohandbokens musik. Begreppet "serie" används i förslaget uteslutande för att beteckna kyrkoårsserierna inom ramen för gudstjänstmusik A. Organiseringen av musiken i kyrkohandboken innebär att utgångspunkten är gudstjänstens grundstruktur, gudstjänstens moment samt kyrkoåret. De musiksatser som finns i Gudstjänstmusik A, B, C, D och E är mässordinariets musik för den allmänna gudstjänsten. I två särskilda delar av kyrkohandboken finns den liturgiska musiken för övriga sjungna moment samt för de kyrkliga handlingarna.

Gudstjänstmusik A utgörs av liturgisk musik som finns i kyrkohandboken 1986. Gudstjänstmusik B är nykomponerad. Denna musik kan karaktäriseras som modern med ett tonspråk influerat av jazz, folk- och konstmusik. Huvuddelen av gudstjänstmusik C är väl förankrad i många församlingar och används också internationellt. Musiken kan karaktäriseras som uttryck för ett internationellt hymnologiskt perspektiv. Gudstjänstmusik D är ny både vad gäller text och musik. Denna musik har lovsångskaraktär, med ett tonspråk influerat av vispop, musikal- och gospelmusik. Tanken är att gudstjänstmusik D ska fungera väl med alla åldrar och att det konkreta bildspråket tillför kyrkohandboken väsentliga perspektiv och har ett i bred mening inkluderande språk. Delar av gudstjänstmusik E används, liksom gudstjänstmusik C, sedan länge i många församlingar. Musikaliskt anknyter den till en vis- och folkmusiktradition och bedömningen är att denna musik visat sig fungera brett i församlingar med olika karaktär och i gudstjänstfirande med barn och unga. Huvuddelen av gudstjänstmusik C och E har tidigare publicerats. De återfinns bland annat i *Gudstjänstsång* (Verbum 2011). Flera musiksatser inom C, D och E har responsorial karaktär.

Hur har synpunkter om musiken i remissvaren påverkat kyrkohandboksförslaget? I kyrkohandboksrevisionen har stor vikt lagts vid att tillvarata och analysera remissynpunkter som inkommit. Kyrkostyrelsen konstaterar att en kyrkohandbok utgår från samtida gudstjänstfirande i församlingar med olika förutsättningar och resurser. Detta har varit vägledande för revisionen och det är med fokus på församlingarnas gudstjänstfirande som förslaget kvalitetsbedömts.

All gudstjänstmusik har bearbetats och förändringar har gjorts i musik, text och textunderläggningar utifrån synpunkter i remissvar 2014 och 2016. Alla musiksatser i förslaget huvudvolym och musikvolym har varit föremål för överväganden, och i förekommande fall särskilt granskats och bearbetats eller kommenterats.

I revisionens granskningsprocess har beslut tagits som innebär att vissa satser övertagits oförändrade, något som framför allt gäller material från 1986 års kyrkohandbok, vidare att andra satser i tidigare kyrkohandboksförslag lyfts ut och ersatts med nya (exempelvis i gudstjänstmusik C) medan ytterligare andra bearbetats eller kompletterats (till exempel Laudamus A3, Laudamus A6, Laudamus D1). Några enstaka satser från 1986 års kyrkohandbok har återtagits i revisionsprocessen (till exempel Gloria i f-moll, ”fastegloria”).

Bearbetningar har också skett på mer detaljerad nivå. Dessa inkluderar text-melodi-betoningar, tonhöjdsöverväganden, justeringar av musiken som följd av textförändringar, konsekvent tillförande av ackompanjemangssatser spelbara på orgel, överväganden kring utformning av de generellt tillförda ackordsymbolerna etc.

Vad gäller kommentarer till musikaliska moment handlar sådana bland annat om olika slag av anvisningar till stöd för alternativa sätt att framföra en viss sats (exempelvis 3- eller 6-faldigt Kristusrop i gudstjänstmusik A eller Laudamus A3 med eller utan församlingsomkväde).

En förändring jämfört med 1986 års kyrkohandbok är att skaftlös notation använts för liturgen i gudstjänstmusik A, liksom i gudstjänstmusik C. Bedömningen i revisionen har varit att notering utan skaft ger liturgen en mer direkt kontakt med melodilinjen vilket underlättar möjligheten att identifiera betoningar och rytm-mönster. Denna notering anknyter till tidiga notationstraditioner utan att kopiera dessa. Traditionell västerländsk senare notation har däremot behållits i församlings-svaren. Detta noteringssätt är att föredra då det handlar om att tydliggöra musikaliska skeenden där fler är involverade (som en församling), där det är särskilt viktigt att de musikaliska förloppen äger rum samtidigt (i exempelvis polyfon sats) och då igenkännande och likartat utförande från gång till gång eftersträvas.

Vilka kyrkorättsliga överväganden har gjorts i förhållande till musiken? Användning av annan musik i huvudgudstjänsten än den som ingår i kyrkohandboken är möjlig redan idag och framgår av 18 kap. 6 § i kyrkoordningen. För att ytterligare underlätta nyskapande och användning av annan musik i huvudgudstjänsten föreslogs i revisionsgruppens förslag till ny kyrkohandbok 2017 en förenklad beslutsordning jämfört med den som gäller för närvarande. Det föreslogs att det även fortsättningsvis skulle vara kyrkoherden som fattar beslut om användningen av annan musik efter samråd med församlingens präster och musiker och efter medgivande av församlingens kyrkoråd eller församlingsråd. Däremot föreslogs att sådana beslut inte skulle begränsas av att enbart behöva gälla för en viss tid eller för ett visst tillfälle. Kyrkoherdens beslut föreslogs inte heller behöva anmälas till domkapitlet. Möjligheten att använda annan musik i huvudgudstjänsten än den som finns i kyrkohandboken föreslogs brytas ut ur den nuvarande 18 kap. 6 § och i stället regleras i en egen paragraf, 18 kap. 6 a §, för att på så vis tydliggöra skillnaden mellan beslut rörande användning av annan gudstjänstordning och/eller andra psalmer/församlingssånger jämfört med beslut om användning av annan musik till kyrkohandbokens texter.

Kyrkostyrelsen menar att det bör prövas att låta beslut om användning av annan musik till kyrkohandbokens texter fattas på lokal nivå utan att detta begränsas till visst tillfälle eller viss tid och utan att detta ska kunna överprövas av domkapitlet. Det är dock, enligt kyrkostyrelsens uppfattning, rimligt att domkapitlet ges möjlighet att följa utvecklingen av församlingarnas användning av annan musik. Av denna anledning föreslår kyrkostyrelsen att ett sådant beslut ska anmälas till domkapitlet även om domkapitlet inte kan överpröva detsamma.

Hur ser kyrkostyrelsen på arbetet med kyrkomusiken i ett bredare perspektiv? Den diskussion som förekommit i samband med kyrkohandboksrevisionen om

kyrkomusik har väckt nya och bredare frågeställningar än de som rör en ny kyrkohandbok. Kyrkostyrelsen konstaterar att Svenska kyrkan behöver ett sammanhållet, systematiskt och långsiktigt arbete för att hålla det kyrkomusikaliska arvet levande och ta ansvar för utveckling och nyskapande. Kyrkostyrelsen avser att fatta beslut om organisatoriska former för detta.

I det långa perspektivet behövs kunskapsuppbyggnad på flera kyrkomusikaliska områden vilket bland annat har betydelse för den framtida rekryteringen av kyrkomusiker. Förändringar i såväl kyrka som samhälle behöver kartläggas för att identifiera kunskapsluckor och utvecklingsbehov. Inför ett planerat forskningsprojekt om tidig kyrkomusik har kyrkostyrelsens arbetsutskott beslutat att en forskningsöversikt tas fram under 2017. Ett sådant projekt ligger dock utanför kyrkohandboksrevisionen. Arbetet med Svenska kyrkans plattform för kyrkomusik slutförs också under 2017 och ett brett samråd med externa musikintressenter formaliseras i nära relation till detta arbete.

4 Barnkonsekvensanalys

Kyrkostyrelsens analys (se www.svenskakyrkan.se/kyrkomotet) inleds med att kyrkohandboksrevisionen placeras in i ett historiskt brett sammanhang om barn och gudstjänst. Därefter följer en kartläggning av förutsättningarna för kyrkohandboken avseende barn och unga och gudstjänst. Sedan ges en beskrivning av kyrkohandboksrevisionens arbete rörande barn och unga. Överväganden i revisionen 2006 till 2017 redovisas. Barnkonsekvensanalysen avslutas med en sammanfattande analys.

Utgångspunkten är hur Jesus såg och bemötte barn och unga i evangeliernas berättelser. Ytterligare en utgångspunkt utgörs av FN:s konvention om barnets rättigheter (1989). Om barnets rätt till andlig utveckling står det i artikel 17, 23, 27 och 32. I FN:s konvention finns fyra artiklar 2,3,6 och 12 som är huvudprinciper och vägledande för hur helheten om barns rätt till andlig utveckling ska tolkas. Barnkonsekvensanalysen av kyrkohandboken är gjord utifrån dessa huvudprinciper.

Kyrkohandboksrevisionen har tagit fram en kyrkohandbok i en tid då barn blir medlemmar genom dopet och får ta emot nattvarden. Det står i samklang med FN:s barnkonvention där barnet ses som ett subjekt och där barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn (Artikel 3). Dessutom har varje barn rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Så har skett genom särskilda frågor i remissenkäter, fokusgrupper med barn och unga och särskilda utsedda remissförsamlingar samt samråd med barn och unga i olika organisationer. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad (Artikel 12). En utskriven ordning för dop i krissituation och en utskriven ordning för begravning av dödfött barn eller barn som dött i späda ålder finns i kyrkohandboksförslaget 2017. Dessa gudstjänstordningar är i linje med FN:s barnkonvention artikel 2: "Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras." I konfirmationsgudstjänsten uttrycks tilliten till ungdomarna bland annat genom att de tillsammans med präst och andra medarbetare ansvarar för predikan och att de är kallade att vara Jesu lärjungar. På detta sätt markeras de ungas rätt till utveckling i linje med FN:s barnkonvention artikel 6: Alla barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling.

I dag kan barn och vuxna följas åt till söndagens gudstjänst och barnen får möjlighet att vara subjekt i betydligt högre grad än någon gång tidigare i Svenska kyrkan. Att detta blivit möjligt beror bland annat på att söndagsskolan har blivit en del av söndagens gudstjänst. Under predikan får barnen sin egen förmedling av dagens tema. De får också ta del av nattvardens sakrament. I kyrkostyrelsens kyrko-

handboksförslag finns det betydligt fler möjligheter till delaktighet både när det gäller text och liturgisk musik än i tidigare kyrkohandböcker. En del församlingar i remissomgången 2016 påpekade att mässfirande med måltidens alla moment blir för lång för barn. I kyrkostyrelsens förslag kan en mässa innehålla alla Måltidens moment och kan fungera väl både för barn och vuxna. Familjegudstjänst har fortfarande en stark ställning och det finns stora möjligheter att fira en liknande gudstjänst enligt kyrkostyrelsens förslag till kyrkohandbok.

5 Kyrkoordningsskommentarer

17 kap. Gudstjänstliv

1 §

I paragrafen införs begreppet den allmänna gudstjänsten som ersätter begreppet gemensamma gudstjänster. Den allmänna gudstjänsten är det begrepp som används i såväl 1986 års kyrkohandbok som i det nu föreliggande förslaget till ny kyrkohandbok. För att göra reglerna i kyrkoordningen tydligare föreslås att samma begrepp används även i bestämmelserna. Det bör noteras att begreppet ”allmän” inte är avsett att ha samma innebörd som offentlig. Även kyrkliga handlingar är, med det självklara undantaget av bikt, offentliga gudstjänster.

Det klargörs nu i paragrafen att församlingen ska fira gudstjänst i form av den allmänna gudstjänsten, kyrkliga handlingar och andra gudstjänster. Med andra gudstjänster avses gudstjänster av olika slag som har det gemensamt att de inte följer ordningen för den allmänna gudstjänsten och inte heller är kyrkliga handlingar. Exempel på sådana gudstjänster är t.ex. enklare andakter vid veckosamlingar med barn.

3 §

I paragrafen har tydliggjorts att huvudgudstjänst firas som allmän gudstjänst. Av 17 kap. 4 § framgår att huvudgudstjänst ska firas enligt någon av de ordningar för huvudgudstjänst som finns i kyrkohandboken, se närmare kommentaren till 4 §. Bestämmelsen om en huvudgudstjänst i församlingen eller pastoratet är ett minimikrav. Det är fortfarande möjligt att fira flera huvudgudstjänster i varje församling och pastorat.

4 §

I paragrafen har termen ”Den svenska kyrkohandboken” ersatts av termen ”kyrkohandboken”. Som anförs i avsnitt 2 föreslås namnet på den nya handboken vara Kyrkohandbok för Svenska kyrkan. I 18 kap. 1 § anges att Kyrkohandbok för Svenska kyrkan utgör en av kyrkans gudstjänstböcker. I denna paragraf anges ”Kyrkohandboken” inom parentes för att tydliggöra att med detta begrepp avses just Kyrkohandbok för Svenska kyrkan. Det är därför möjligt att använda detta begrepp i andra paragrafer. Se även kommentaren till punkten 2 i övergångsbestämmelserna.

Att huvudgudstjänst ska firas som allmän gudstjänst framgår av 17 kap. 3 §. När paragrafen talar om de ordningar för huvudgudstjänst som finns i kyrkohandboken åsyftas de särskilda krav som ställs när en gudstjänst firas som huvudgudstjänst vilka framgår av kyrkohandbokens anvisningar.

6 §

Termen ”Den Svenska kyrkohandboken” har i paragrafen ersatts av termen ”kyrkohandboken”. Se också kommentaren till 17 kap. 4 § och 18 kap. 1 §.

I 1986 års kyrkohandbok är det angivet vilka former av huvudgudstjänst som kan firas i församlingen. Dessa är, förutom Högmässa, Söndagsmässa, Familjemässa, Högmässogudstjänst, Söndagsgudstjänst och Familjegudstjänst. Med domkapitlets

tillstånd är det också möjligt att fira temamässa och temagudstjänst som huvudgudstjänst. Därtill kommer att Julotta och Långfredagsgudstjänst kan firas som huvudgudstjänster. Det kyrkorådet eller församlingsrådet ska besluta om enligt 6 § är alltså att avgöra vilka i kyrkohandboken fastlagda former för huvudgudstjänst som i församlingen ska användas för att fira huvudgudstjänst i församlingen.

Med det föreliggande förslaget blir friheten och flexibiliteten när det gäller gudstjänstens lokala gestaltning större genom att antalet i kyrkohandboken fastlagda former för huvudgudstjänst minskas till förmån för fler alternativ inom ramen för de föreslagna formerna för huvudgudstjänst. Dessa alternativ anges i kyrkohandboken. Det kyrkorådet/församlingsrådet, med det nu föreliggande förslaget till kyrkohandbok, ska besluta om enligt paragrafen är huruvida också Mässa respektive Gudstjänst, vid sidan av Högmässa, ska användas som huvudgudstjänst i församlingen.

8 §

I andra stycket har gjorts ett förtydligande så att det nu klart framgår att hela paragrafen, såväl första som andra stycket, endast behandlar vad som gäller för huvudgudstjänsten. Detta har gällt sedan tidigare och innebär därför ingen ändring i sak. Vidare har gjorts en förändring som tydliggör att det prästen kan besluta om är vilka alternativ *inom* varje moment som ska användas och att det inte är momenten som sådana som är alternativa. T.ex. kan prästen välja vilken nattvardsbön som ska användas men inte välja om momentet ”nattvardsbönen” ska ingå.

11 §

I paragrafens andra stycke har termen ”församlingsgudstjänst” ersatts med termen ”gudstjänst”. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Rubriken närmast före 12 §

Lydelsen på rubriken har förändrats så att det nu är tydligt att de efterföljande paragraferna behandlar den allmänna gudstjänsten. Detta innebär ingen ändring i sak eftersom de efterföljande paragraferna, redan idag uttryckligen behandlar endast ”församlingens gemensamma gudstjänster”, ett begrepp som, med den användning som det har i de efterföljande paragraferna får sägas vara synonymt med den allmänna gudstjänsten, och som nu föreslås ersättas med detta begrepp. Se mer ovan under kommentaren till 1 §.

12 §

I paragrafen har gjorts en terminologisk förändring. I paragrafen talas nu om den allmänna gudstjänsten i stället för församlingens gemensamma gudstjänster.

13 §

I paragrafen har gjorts en terminologisk förändring. I paragrafen talas nu om den allmänna gudstjänsten i stället för församlingens gemensamma gudstjänster.

14 §

I paragrafen har gjorts en terminologisk förändring. I paragrafen talas nu om den allmänna gudstjänsten i stället för församlingens gemensamma gudstjänster. Till följd av detta har också vissa språkliga konsekvensändringar gjorts. Av förarbetena till den nuvarande lydelsen framgår att avsikten inte varit att kyrkoherdens tillstånd ska gälla de former för huvudgudstjänst som finns i kyrkohandboken (CsSkr 1999:3 s. 2–389). I kyrkostyrelsens förslag till ny kyrkohandbok är möjligt för en lekman att leda även huvudgudstjänsten och formerna för detta anges i de övergripande anvisningarna. I 17 kap. 14 § föreslås därför att kyrkoherden ska kunna ge ett sådant tillstånd även för ledande av huvudgudstjänst, men för visst tillfälle eller viss tid. Detta får också ses som en kodifiering av en praxis som kommit att utvecklas. Enligt

vad som har erfarits så har inte 17 kap. 14 § använts i enlighet med förarbetsuttalandena utan i enlighet med bestämmelsens ordalydelse, alltså att kyrkoherdens tillstånd kan gälla för predikan eller ledning även av huvudgudstjänst.

18 kap. Gudstjänstböckerna

1 §

I paragrafen, som i första meningen innehåller en uppräkningslista av kyrkans gudstjänstböcker, har namnet på 1986 års kyrkohandbok; ”Den svenska kyrkohandboken” ersatts av namnet på den nya kyrkohandboken; ”Kyrkohandbok för Svenska kyrkan”. Vidare har parenteser innehållande gudstjänstböckernas namn i kortform lagts till för att åskådliggöra att de i kyrkoordningstext kan förekomma i dessa kortformer.

2 §

I paragrafen har namnen ”Den Svenska evangelieboken” och ”Den Svenska kyrkohandboken” ersatts av sina respektive kortformer; evangelieboken och kyrkohandboken. Det framgår av 18 kap. 1 § att med dessa kortformer avses Den svenska evangelieboken respektive Kyrkohandbok för Svenska kyrkan. Se även kommentaren till 17 kap. 4 §.

3 §

I paragrafen har ”Den Svenska kyrkohandboken” ersatts av kortformen ”kyrkohandboken”. Det framgår av 18 kap. 1 § att med denna kortform avses ”Kyrkohandbok för Svenska kyrkan”. Se även kommentaren till 17 kap. 4 § och 18 kap. 1 §. Andra meningen i första stycket är oförändrad, vilket innebär att kyrkohandboken med dess struktur, anvisningar och alternativ, även fortsättningsvis avses användas vid gudstjänster som följer den allmänna gudstjänsten, även då dessa gudstjänster inte är huvudgudstjänster.

4 §

I paragrafen har ”Den Svenska psalmboken” ersatts av kortformen ”psalmboken”. Det framgår av 18 kap. 1 § att med denna kortform avses ”Den Svenska psalmboken”. Se även kommentaren till 18 kap. 1 §. Det bör noteras att bestämmelsen i första stycket utgör en garanti för att inte samtliga psalmer ur psalmboken kan ersättas av andra psalmer och gudstjänstsånger enligt regleringen i andra stycket eftersom det där klargörs att psalmboken ska användas vid huvudgudstjänster och kyrkliga handlingar. För att ersätta samtliga psalmer med psalm eller gudstjänstsång som inte ingår i psalmboken krävs ett beslut enligt 18 kap. 6 §.

5 §

I paragrafen har ”Den Svenska evangelieboken” ersatts av kortformen ”evangelieboken”. Det framgår av 18 kap. 1 § att med denna kortform avses ”Den Svenska evangelieboken”. Se även kommentaren till 18 kap. 1 §.

6 §

I första stycket har kyrkohandbokens musik brutits ut från det som regleras där. Innebörden av den nya lydelsen är att kyrkoherden, efter samråd med församlingens präster och musiker och efter medgivande av församlingsråd (i det fall församlingen ingår i ett pastorat) eller kyrkoråd får besluta att i huvudgudstjänsten, för visst tillfälle eller under en viss tid, använda en annan gudstjänstordning än den som ingår i kyrkohandboken och andra psalmer och gudstjänstsånger än de som finns i psalmboken. Ett sådant beslut ska anmälas till domkapitlet som, om det finns särskilda skäl, får ändra eller upphäva beslutet. Beträffande möjligheten att använda

andra psalmer och gudstjänstsånger, se kommentaren till 18 kap. 4 §. Beslut om användning av annan musik till kyrkohandbokens texter regleras enligt förslaget i stället i 6 a §, se kommentaren till denna paragraf.

6 a §

Som framgått ovan under kommentaren till 6 § har musiken brutits ut från den paragrafen och regleras nu i stället i en ny 6 a §. Enligt den nu föreslagna 6 a § kommer beslutet om att i huvudgudstjänsten använda annan musik än den som ingår i kyrkohandboken till kyrkohandbokens texter att fattas lokalt. Beslutet fattas av kyrkoherden efter samråd med församlingens präster och kyrkomusiker och efter medgivande av kyrkorådet/församlingsrådet.

För att domkapitlet ska kunna följa utvecklingen när det gäller användningen av annan musik till kyrkohandbokens texter föreskrivs att beslutet ska anmälas till domkapitlet. Domkapitlet har dock, till skillnad mot vad som gäller enligt 18 kap. 6 §, inte någon möjlighet att ändra eller upphäva kyrkoherdens beslut. Mot denna bakgrund finns inget krav på skyndsamhet för anmälan till domkapitlet. Det är dock lämpligt att anmälan sker i anslutning till själva beslutet.

26 kap. Sändnings- och mottagningshandlingar

7 §

I paragrafen har ”Den Svenska kyrkohandboken” ersatts av kortformen ”kyrkohandboken”. Det framgår av 18 kap. 1 § att med denna kortform avses ”Kyrkohandbok för Svenska kyrkan”. Se även kommentarerna till 17 kap. 4 § och 18 kap. 1 §.

31 kap. Uppdraget som präst

2 §

I paragrafen har ”Den Svenska kyrkohandboken” ersatts av kortformen ”kyrkohandboken”. Det framgår av 18 kap. 1 § att med denna kortform avses ”Kyrkohandbok för Svenska kyrkan”. Se även kommentarerna till 17 kap. 4 § och 18 kap. 1 §.

32 kap. Uppdraget som diakon

2 §

I paragrafen har ”Den Svenska kyrkohandboken” ersatts av kortformen ”kyrkohandboken”. Det framgår av 18 kap. 1 § att med denna kortform avses ”Kyrkohandbok för Svenska kyrkan”. Se även kommentarerna till 17 kap. 4 § och 18 kap. 1 §.

43 kap. Kollekt

1 §

I bestämmelsen som har sitt ursprung i kyrklig kungörelse (SKFS 1983:2) om kollekt används idag termerna ”offentlig gudstjänst” och ”andaktstund”. Dessa föreslås nu utgå ur bestämmelsen och i stället ersättas av termen gudstjänst. Någon ändring i sak mot vad som tidigare gällt är inte avsedd.

Införande- och övergångsbestämmelser

De ovan angivna bestämmelserna träder i kraft pingstdagen 2018, samtidigt som kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I tas i bruk för användning i Svenska kyrkans gudstjänster. Detta framgår av första punkten. Från det att Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I tas i bruk får inte längre Den Svenska kyrkohandboken I (1986 års kyrkohandbok) användas med mindre än ett särskilt beslut därom, för visst tillfälle eller under en viss tid, fattas i enlighet med 18 kap. 6 §.

Av andra punkten framgår att när det i bestämmelserna talas om Kyrkohandbok för Svenska kyrkan avses övergångsvis Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I och Den svenska kyrkohandboken del II, vilken innehåller ordningar för vignings-, sändnings-, mottagnings- och invigningshandlingar. Den svenska kyrkohandboken II får användas fram till dess att Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del II enligt kyrkomötets beslut tas i bruk.

Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll

Utdrag ur protokoll fört vid kyrkostyrelsens sammanträde den 14 juni 2017.

Närvarande: Wanja Lundby-Wedin, förste vice ordförande, ledamöterna Mats Hagelin, Marta Axner Ims, Jesper Eneroth, Nils Gårder, Birgitta Halvarsson, Lars Johnsson, Sven E. Kragh, Anna Lundblad, Ulla Rickardsson, Erik Sjöstrand, Karl-Gunnar Svensson samt tjänstgörande ersättarna Ylva Wahlström Ödmann och Margareta Nisser-Larsson.

Föredragande: Kyrkosekreterare Cristina Grenholm, rättschef Maria Lundqvist Norling samt biskop Ragnar Persenius (adjungerad).

Kyrkostyrelsen beslöt i enlighet med arbetsutskottets förslag

att till kyrkomötet lämna skrivelsen 2017:6 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I.

att paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Reservation av Nils Gårder, Anna Lundblad och Erik Sjöstrand

Vi menar att kyrkostyrelsens i sin skrivelse borde ha föreslagit följande.

Kyrkostyrelsens förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att anta *texterna* i bilaga till denna skrivelse framlagt förslag till Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I att användas i gudstjänster från och med pingstdagen 2018.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra åt kyrkostyrelsen att snarast återkomma till kyrkomötet med ett bearbetat förslag till liturgisk musik till de av kyrkomötet fastställda texterna.
3. Kyrkomötet beslutar att fram till dess att kyrkomötet fattat beslut om Kyrkohandbokens musikdelar så får musiken i det av kyrkostyrelsen framlagda förslaget till Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I användas.
4. Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen.

Motiv

Arbetet med förslag till ny Kyrkohandbok har väckt ett stort engagemang men också kritik. Kritik har väckts inte minst mot förslagens musikdelar. När kyrkostyrelsen nu lägger fram sitt förslag till ny kyrkohandbok menar kyrkostyrelsens majoritet att all befogad kritik av musiken anses vara tillfredställande tillgodosedd. Vi menar att det är uppenbart att kyrkostyrelsen inte har lyckats hitta arbetsformer som möjliggjort en tillfredställande beredning av förslagens musikdelar. I slutfasen av arbetet har revisionsgruppen genomfört en angelägen teologisk bearbetning men har upplevt sig hindrad att göra mer genomgripande åtgärder gällande musiken. Den kritik som framförts beträffande musiken är enligt vår mening inte beaktad i tillräcklig omfattning.

Kyrkostyrelsen menar i skrivelsen att kyrkohandboken ”ska bidra till församlingens gudstjänstglädje och därmed hjälpa människor att finna vägen till gudstjänstfirandet”. Vidare pekar man på musikens viktiga roll i gudstjänstlivet som en röd tråd genom gudstjänsten och betonar ”musikens stora och växande betydelse för gudstjänstlivet”. Vi delar helt denna bedömning och menar att det därför är av yttersta vikt att den musik som fastställs i en kyrkohandbok är av hög kvalitet, har möjlighet att hålla över tid samt är väl förankrad i församlingarna. Just därför är det inte tillfredsställande att kritiken av musiken fortfarande är stark bland kyrkomusiker, inom akademien och hos musikorganisationer. Det finns inte en motsättning mellan en för kyrkan värdefull bruksmusik och det arbete som bedrivs inom de musikvetenskapliga institutionerna. Tvärtom är deras arbete i detta sammanhang just inriktat på bruksmusiken i kyrkan.

Vi menar att förslaget är så pass välarbetat vad gäller exempelvis struktur, språk och teologi att det är redo för att framläggas för behandling i kyrkomötet, men att arbetet med Kyrkohandbokens musik måste få fortsätta.

Detta menar vi kan göras genom att kyrkostyrelsen får i uppdrag att återkomma till kyrkomötet med ett bearbetat förslag. Förslagsvis görs detta genom att en kommitté av sakkunniga musiker tillsätts med uppdraget att i en öppen dialog bearbeta musiken i syfte att stärka dess kvalitet så att kyrkostyrelsen kan återkomma till kyrkomötet med ett bearbetat förslag. Ett liknande arbetssätt har nyligen används framgångsrikt i den Norska kyrkan för att hantera arbetet med musiken i deras nya kyrkohandbok. Arbetet bör kunna resultera i ett nytt förslag till kyrkomötet år 2019. Vi menar att detta arbetssätt skulle ha förutsättningar att både stärka kvalitén i förslaget och öka förtroendet, inte minst bland kyrkomusiker, för den nya kyrkohandboken. I arbetet bör Gudstjänstmusik A ägnas särskild vikt. Denna gudstjänstmusik får anses ha en särställning då den bär stora delar av vårt liturgiska musikarv som brukas brett bland församlingarna och som – med bearbetning – till skillnad från de andra gudstjänstmusikserierna har fått ett brett stöd i remissomgångarna. Det är även den enda av de föreslagna gudstjänstmusikserierna som har alternativ för kyrkoårets alla skiftningar.

Vi är övertygade om att ett arbetssätt som detta skulle ge bättre förutsättningar för att den nya kyrkohandboken verkligen kan bidra till församlingarnas gudstjänstglädje. Att vid årets kyrkomöte fastställa textdelarna utan musik skulle även ha den fördelen att det blir möjligt att göra förändringar av texten utan att för den delen samtidigt behöva ändra tonsättningen.

Det är knappast möjligt att överskatta det värde som en ny kyrkohandbok skulle kunna få för gudstjänstlivet om den antas med bred anslutning. Att antalet deltagare vid de allmänna gudstjänsterna har minskat med mer än en tredjedel på några årtionden är ledsamt men välkänt. Om en ny kyrkohandbok kunde väcka positivt intresse i breda kretsar av det svenska samhället och då inte minst bland dem som har särskilt intresse för teologi, språk och musik hade detta blivit till glädje för kyrkolivet. Ärendet har därför stor kyrkopolitisk betydelse.

Särskild mening av Katarina Wedin

Jag ansluter mig till innehållet i reservationen av Nils Gårder, Anna Lundblad och Erik Sjöstrand.

Vid ett sammanträde som ärkebiskopen inte deltagit i, hennes ersättare blivit sjuk och kyrkostyrelsen i detta läge adjungerade biskopen, dr Ragnar Persenius, beslöt kyrkostyrelsen att för kyrkomötet lägga fram ett kyrkohandboksförslag. Detta är enligt min enkla mening synnerligen olyckligt och kan skada receptionsprocessen.

Kyrkohandboksförslaget har uppenbarligen medvetet tagits fram utan att några av de främsta liturgiska experterna i Svenska kyrkan tagits i anspråk; Christer Pahlmblad, Mikael Löwegren och Michael Isacson. I boken *Mässa för enhetens skull* har docenten Pahlmblad markerat vikten av att det i en kyrka måste finnas något, som uttrycker att det är en gemensam gudstjänst som firas i de olika församlingarna för att den kyrkans identitet ska vara möjlig att känna igen av alla och överallt, att det också måste finnas en medveten strävan att ta ekumeniska insikter om eukaristins väsen (läs: BEM-dokumentet) till vara och låta dessa komma till uttryck i kyrkohandboken. Detta har i det framlagda förslaget inte utförts.

Därtill måste liturgin vara ett tydligt utflöde av ”den stora berättelsen”; Kyrkans heliga sammanhang genom alla tider, där vi nu står samman i heliga gestalters rad. För en kyrka där gudstjänstdeltagande och medlemstal sjunker är det än mer nödvändigt att koppla ihop sig med den stora berättelsen och den större kyrkliga gemenskapen – diakront och diaspatialt. Detta måste vara särskilt märkbart i de eukaristiska bönerna.

Jag har inte övertygats av argumentet att det inte ska kunna vara möjligt för de församlingar som så önskar, att behålla HB 86. Vi kommer att hamna i en situation där kyrkohandboken hanteras som en liturgisk plocklåda och då gör det varken till eller från om några församlingar vill ha en väl fungerande gudstjänstordning enligt HB 86.

Den uppenbara risk jag ser är att arbetslaget i församlingen, förstärkt med en gudstjänstgrupp, varje vecka kommer att lägga mycket tid och arbete på att gestalta gudstjänster med kyrkans kor som en scen för det som känsliga personer skulle kunna uppfatta vara en föreställning. Liturgi har mer med gudsfolkets liv, tillbedjan och mottagarglädje att göra. Det finns ett värde, inte minst för barnen, i att vårda ”det vanliga” i gudstjänstsammanhanget.

När ärkebiskopen frågade om den kritiska hållning hon mötte hos en organist var många organisters hållning, skapades en Facebooksida. Det stod då klart att 25 procent av kyrkomusikerna anslöt sig till skaran av kritiker i detta sociala forum. Det är uppenbart att den återkommande kritiken från kyrkomusiker visar att den kyrkomusikaliska frågan inte tagits på tillräckligt stort allvar. Det måste beklagas.

Det förslag kyrkostyrelsen nu lägger fram för kyrkomötet kräver en stor fortsatt arbetsinsats i första hand av kyrkomötets ledamöter att kritiskt reflektera över det framlagda förslaget och komplettera genom motionsförslag och därefter av Gudstjänstutskottet inför beslutet som ska fattas.

Att de i handboksarbetet ratade experterna på nytt ska samla sig och ge ut ett användbart missale är självfallet min förhoppning.

